LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS

KRONIKA

4

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA

VOLUME IV

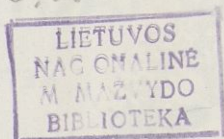
LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

KETVIRTAS TOMAS

POGRINDŽIO LEIDINYS

Nr. 23, 24, 25
26, 27, 28
29, 30, 31

1976 — 1978

Išleido
Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoms Leisti Sąjunga
6825 South Talman Avenue, Chicago, Illinois 60629

Edited by
The Society For The Publication Of The Chronicles
Of The Catholic Church in Lithuania, Inc.

Library of Congress Catalog Card Number
78-62412

Viršelis ir iliustracijos — Seselės Mercedes

Spaudė Mykolo Morkūno spaustuvė, Chicago, Illinois
1978 m.
Tiražas — 5000 egz.

Kaina — 4 dol. minkštais viršeliais
6 dol. kietais viršeliais

LEIDĖJŲ ŽODIS

Pavergtoje Lietuvoje persekiojami tikintieji lietuviai, būdami ištikimi Bažnyčiai ir Tautai, didvyriškai gindami savo tikėjimą ir pagrindines Žmogaus teises, jau septintieji metai, kai pogrindyje leidžia Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikas, konkrečiais faktais atskleisdami pasauliui žiaurų tikėjimo persekiojimą.

LKB Kronikos laisvajame pasaulyje sukelia didelį atgarsį, nuoširdų pritarimą ir užuojautą persekiojamiems bei kankinamiems už tikėjimą.

LKB Kronikos knygų leidimui įvairiomis kalbomis plečiantis, geresniam to didelio darbo vykdymui, 1977 m. gruodžio mėn. Chicagoje įsisteigė Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoms Leisti Sąjunga, kuri jau leidžia LKB Kronikos knygas Chicagoje lietuvių, ispanų, anglų kalbomis ir ruošiasi leisti prancūzų kalba.

LKB Kronikoms Leisti Sąjunga pateikia lietuvių visuomenei LKB Kronikos ketvirtą tomą. Iš LKB Kronikos knygų skaitytojų laukiama, kad jie ne tik jas skaitytų, bet ir savo aukomis įgalintų ir toliau LKB Kronikos knygas leisti įvairiomis kalbomis ir plačiausiai paskleisti laisvajame pasaulyje.

Redaktorius visur išlaikė orginalų LKB Kronikų tekstą, o skaitytojams palengvinti Kronikas skaityti pridėjo antraštėles, kurios atspausdintos tamsesnėmis raidėmis ir paimtos į skliaustelius su dvitaškiu.

Įvado ir į LKB Kronikos ketvirtą tomą nedėjome, nes prof. Juozo Brazaičio parašytas labai puikus įvadas pirmajam tomui tinka visoms Kronikoms.

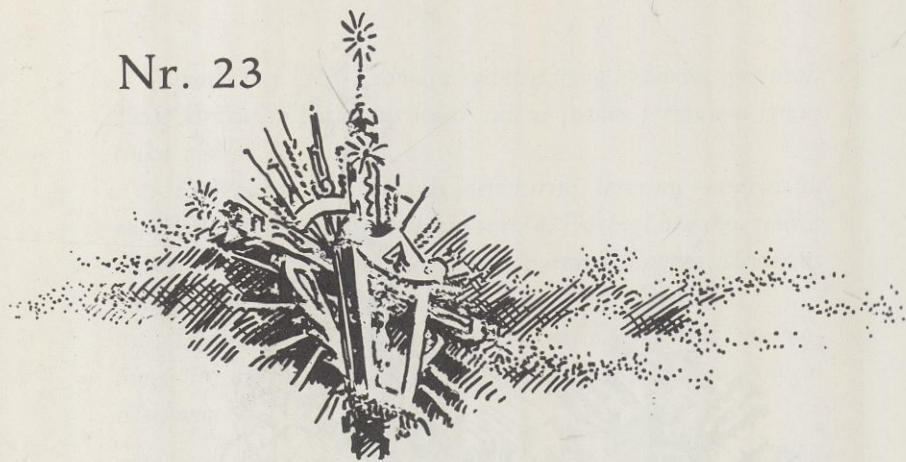
Knygos gale Redaktorius įdėjo turinį, terminų -santrumpų paaiškinimą, asmenų ir vietovių sąrašą. Dėkingi būdami, mielai dedame mecenatų sąrašą, be kurių paramos knygos išleidimas būtų buvęs neįmanomas.

Leidėjai taria nuoširdų padėkos žodį Redaktoriui, mecenatams ir visiems kuo nors prisidėjusiems prie šios knygos išleidimo.

LKB Kronikoms Leisti Sąjungos
Valdyba

ŽUVUSIEMS
UŽ
LIETUVOS LAISVE

Nr. 23

1976.VI.13.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA NR. 23

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 metų.

MYLIMIESIEMS ROMOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS GANYTOJAMS IR LIETUVOS BIČIULIAMS

Jo Eminencijai Kardinolui
A. SAMORE
Jo Eminencijai Kardinolui
J. SLIPIJ

Mūsų tauta savo Golgotos kelyje—Gulago salyne, Sibiro ir Vakarų pasaulio tremties keliuose — sutiko daug nuostabių asmenybių. Vieni jiems ištiesė fizinės ir moralinės pagalbos ranką, o kiti savo asmeniniu pavyzdžiu ir didvyriška kančia stiprino tautos ryžtą kovoti už Dievą ir elementariausias žmogaus teises. Toms kilnioms širdims esame dėkingi ir meldžiame Aukščiausiąjį jiems visokeriopos palaimos.

Tų gerųjų mūsų bičiulių tarpe esate ir Jūs, Garbingieji Ganytojai. Šiandien mes, tęsdami žūtbūtinę kovą iki pergalės, vargų spaudžiami, norime Jums atverti savo širdį. Tikimės būti išklausyti ir suprasti.

Mūsų nelaimei, visi išvykstantieji į Romą ir grįžtantieji atgal Maskvoje praeina instruktažą ir privalo raštiškai atsiskaityti. Todėl objektyvi informacija yra galima tik iš gilaus pogrindžio, bet ir ji Vakarus pasiekia pavėluotai per „LKB Kroniką" ar paskirus turistus.

Ateistai, remiami valstybinės propagandos ir Valstybinio saugumo komiteto, skleidžia žinias visame pasaulyje, kad Lietuvoje nėra jokios religinės diskriminacijos, kad Tarybų Sąjunga nežinanti net politinio kalinio sąvokos. Į šitą propagandos mašiną yra įkinkyti net kai kurie dvasininkai.

Pernai Tarybų Sąjunga pasiuntė į JAV įvairių religijų dvasininkų delegaciją, jų tarpe ir Vilniaus arkivyskupijos valdytoją mons. Č. Krivaitį. Delegacijos misija nepasisekė, nes ukrainiečiai ir lietuviai demonstravo ir parodė pasauliui tiesą apie užmaskuotą Bažnyčios persekiojimą Ukrainoje ir Lietuvoje. Tačiau ateistai vis tiek laimėjo — jie sukompromitavo Lietuvos tikinčiųjų akyse aukštą dvasininką. Katalikiškoji visuomenė tikėjosi, kad šiuo klausimu tars autoritetingą žodį vysk. J. Labukas — Lietuvos Ordinarų Kolegijos pirmininkas—ir privers susikompromitavusį dvasininką atsistatydinti. Deja, grįžtantį mons. Č. Krivaitį Vilniuje sutiko vysk. dr. R. Krikščiūnas, Vilniaus miesto klebonai ir Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas. Iškilmingų pietų metu savo užmiestinėje viloje mons. Č. Krivaitis K. Tumėnui pasakė: „Ministre, man Jūs davėte labai sunkų uždavinį". „Bet Jūs garbingai jį įvykdėte", — padrąsino kulto įgaliotinis.

Nepavykus vienai klastai, ateistai griebėsi naujos. Per Vatikano radiją sužinojome, kad rugpiūčio 1-8 dienomis vyks 41-sis Tarptautinis Eucharistinis kongresas. Netrukus pradėjo sklisti gandai, kad į JAV važiuos kelių vyskupų vadovaujama delegacija iš Lietuvos. Dabar apytikriai žinoma ir šios delegacijos sudėtis: vysk. L. Povilonis, vysk. R. Krikščiūnas, vysk. V. Sladkevičius, kan. J. Meidus, kun. dr. V. Butkus, kan. Čėsna, kun. Pr. Račiūnas, MIC, kun. J. Juodelis, kun. Vyt. Sidaras.

Po Velykų vysk. J. Labukas aplankė tremtyje gyvenantį vysk. V. Sladkevičių ir pareiškė, kad Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas jam pavedęs sudaryti delegaciją. Tenka priminti, kad tas pats Tumėnas sudarė delegaciją į Romą Šventųjų Metų proga. Įsidėmėti-

na dar viena aplinkybė, kad per 15 vysk. V. Sladkevičiaus tremties metų vysk. J. Labukas nė karto neaplankė tremtinio vyskupo, o dabar, K. Tumėnui liepiant, nepabūgo 80 metų amžiaus naštos ir nusilpusio regėjimo.

Katalikiškoji visuomenė pradėjo nerimauti ne tik dėl bedievių organizuojamos delegacijos, bet ypač dėl garbingo tremtinio vysk. V. Sladkevičiaus. Manoma, kad ilgamečius kalinius kun. Pr. Račiūną ir J. Juodelį norima sukompromituoti tikinčiosios visuomenės ir buvusių politkalinių akyse. Be abejo, ši delegacija savo pasyviu dalyvavimu turės įrodyti Vakarams apie religijos laisvę Tarybų Sąjungoje ir Lietuvoje.

Vysk. V. Sladkevičius šį pasiūlymą atmetė ir važiuoti į Ameriką griežtai atsisakė. Jis pareikalavo, kad pirmiausia būtų atitaisyta skriauda — leist po 15 metų tremties užimti Kaišiadorių vyskupijos sostą. Dabartiniu metu vysk. V. Sladkevičius gyvena nežmoniškose sąlygose ir yra diskriminuojamas tiek dvasinės, tiek civilinės valdžios. Panevėžio kurija, valdžios inspiruojama, mirus N. Radviliškio klebonui Br. Šukiui, privertė vysk. V. Sladkevičių eiti klebono pareigas mažoje kaimo parapijoje ir paskęsti smulkių remontų rutinoje.

Balandžio pabaigoje vysk. J. Labukas pakvietė vysk. V. Sladkevičių atvykti į Kauno kuriją. Vysk. V. Sladkevičius nuvyko pas vysk. J. Labuką ir dar kartą pareiškė, kad esamomis sąlygomis jis į JAV vykti negali. Tada vysk. J. Labukas pareiškė, kad tokiu atveju vysk. V. Sladkevičius visam amžiui galįs likti tremtyje ir pridėjo: „Aš sakiau jiems, kad tave užpuls chunveibinai" (Labai dažnai atsakingi kurijų darbuotojai ir kai kurie Kunigų seminarijos profesoriai uoliausius kunigus vadina šiuo importuotu kinišku vardu). Šį titulą uoliesiems kunigams suteikė Valstybės saugumo komiteto pareigūnai.

Vysk. V. Sladkevičius buvo bandomas prievarta įjungti į K. Tumėno organizuojamą delegaciją dėl kelių priežasčių. Visų pirma, garbingą vyskupą norima sukompromituoti tikinčiosios visuomenės akyse. Ateistai ne-

mėgsta kankinių. Jiems geriau tinka dezertyrai ir nuolaidžiautojai. Pats vysk. V. Sladkevičius galvojo, kad jam gali nebeleisti grįžti ir tada tektų visam laikui pasilikti kitoje tremtyje.

Šių metų pradžioje Religinių reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas visose Lietuvos kurijose skaitė paskaitas apie ekonominę krašto padėtį ir Bažnyčios reikalus. Tumėno išvada maždaug tokia: dekanai privalo stengtis, kad kunigai tylėtų, nerašytų protestų, kad, gal būt, pavyksią susitarti su Vatikanu dėl naujų vyskupų paskyrimo. Pažadėjo leisti atspausdinti ribotą kiekį maldaknygių. Katekizmų leisti griežtai atsisakė. Taigi civilinės valdžios nuotaikos Bažnyčios atžvilgiu nepasikeitė.

Neseniai Lietuvoje lankėsi kard. Alfredas Bengsch. Kalbama, kad vysk. J. Labukas pakviestas su revizitu į Berlyną. Kelionėje jį lydės kun. dr. Butkus, turintis pilną civilinės valdžios pasitikėjimą. Kunigai ir tikintieji mano, kad per vysk. J. Labuką tarybinė valdžia pasiūlys Apaštalų Sostui kompromisą: vysk. V. Sladkevičiui leisti grįžti į Kaišiadorių vyskupijos sostą, o Vilniaus arkivyskupijos sostą atiduoti kun. dr. V. Butkui. Vysk. J. Steponavičius visam laikui liktų tremtyje. Jei šis planas įvyktų, tai būtų pati skaudžiausia mūsų religinio gyvenimo tragedija.

Kunigų seminarijos rektorius kun. dr. V. Butkus — aktyvus komunistinio taikos šalininkų judėjimo dalyvis. Jis laisvai važinėja į užsienį ir bent trečdalį mokslo metų praleidžia ne seminarijoje, kurios dvasinis ir moralinis lygis nepavydėtinas ir visiems kelia susirūpinimą. Dėl valdžios nustatyto limito nėra kiekybės, o dėl seminarijos vadovybės apsileidimo nėra kokybės. Seminarijos rektorius savo asmeniškame gyvenime turi daug priekaištų. Prieš keletą metų kun. S. Tamkevičius raštu atkreipė vysk. J. Labuko dėmesį dėl rektoriaus kai kurių asmeninio gyvenimo užkulisų. Tačiau pas mus įsigalėjęs dėsnis — ką globoja civilinė valdžia, to neliečia kanonų teisės kodeksas. Jei kun. V. Butkus taptų vyskupu, tai būtų didžiulė

Lietuvos Katalikų Bažnyčios nelaimė ir didelis džiaugsmas bedieviams, griaunantiems Bažnyčią iš vidaus.

Garbingieji Ganytojai, mūsų tautos ištikimieji Bičiuliai, šį tautos skundą prašome padėti prie Šv. Tėvo kojų.

„Lietuvos Katalikų
Bažnyčios Kronikos"
redakcija

1976.V.9.
Gerojo Ganytojo
sekmadienis

MIELIESIEMS BROLIAMS AIRIAMS

Š.m. gegužės 12 d. Vatikano radijas lietuvių kalba perdavė džiugią žinią, kad kovo mėn. Airijos katalikų grupė per tarybinę vyriausybę Dubline norėjo perduoti pareiškimą Tarybinei vyriausybei dėl katalikų persekiojimo Lietuvoje. Tarybinė vyriausybė pareiškimo nepriėmė, ir Airijos katalikų grupė, sukalbėjusi rožančių prie tarybinės atstovybės vartų, išsiskirstė, o neįteiktą atsišaukimą sekančią dieną išspausdino sostinės laikraštyje.

„LKB Kronika" visos tikinčiosios lietuvių tautos vardu širdingai dėkoja airiams už moralinę pagalbą Lietuvos katalikams, vedantiems žūtbūtinę kovą su vadinamuoju karinguoju ateizmu, kurį palaiko gigantiška valstybės mašina.

Kokia baisi veidmainystė išryškėja girdint, kaip tarybiniai laikraščiai nuolat skelbia, kad Tarybų Sąjunga remia Afrikos nacionalistus, kai tuo tarpu lietuvius, mylinčius savo tautą, gabena į Sibirą, uždaro į psichiatrines ligonines, grįžusius iš lagerių neregistruoja, mėto iš darbo. Tarybinė spauda skelbia, kad Tarybų Sąjunga padedanti Šiaurės Airijos katalikams visomis galimomis priemonėmis, net ginklais. Tuo pat metu Lietuvoje negailestingai triuškinama Katalikų Bažnyčia: mūsų senos, istorinės ir meniškos bažnyčios paverčiamos sandėliais, muziejais, pvz., Vilniaus katedra — paveikslų

galerija, Šv. Kazimiero bažnyčia — ateistiniu muziejumi. Griaunama tautos dora, žalojamas Lietuvos charakteris.

1940 m. birželio 15 d. Raudonoji armija mus atskyrė nuo Šv. Petro Sosto ir viso nekomunistinio pasaulio. Žinios iš pasaulio gyvenimo dėl įvairių trukdymų mus pasiekia nepilnai ir pavėluotai, tačiau mes, žinoma, ir džiaugiamės, kad Airija duoda didžiausią procentą misionierių, kad jų katalikų 91% sekmadieniais lanko bažnyčią, kad JAV kokybiškiausi katalikai yra airiai išeiviai. Taigi mes turime viltį, kad šis airių protestas ne paskutinis!

Deja, Vakarų katalikai galėtų pasimokyti iš komunistų, kaip reikia kovoti už savo idealus. Pvz., viso pasaulio komunistinė (ir net nekomunistinė) spauda metų metais šaukė už Manolį Glezą. Ir savo pasiekė! JAV negrę Andželą Devis, padariusią kriminalinį nusikaltimą, padarė didvyre. Bet kuomet persekiojami katalikai Lietuvoje, kuomet Vakarų Ukrainoje 5 milijonai katalikų neturi nė vienos oficialios bažnyčios, kuomet Baltarusijoje paliko vos keli seneliai kunigai, neturėdami nė vieno, nors ir slapto, kaip Ukrainoje, vyskupo, katalikų spauda pasitenkina retkarčiais viena kita žinute... Tiek iškentėjusi Airija turi suprasti, ką reiškia tikėjimo persekiojimas!

Lietuvos Katalikų Bažnyčia — paskutinis Bažnyčios bastionas Europos Šiaurėje — jau keli dešimtmečiai veda nelygią kovą su atgabentu iš svetur ateizmu. Broliai, viso pasaulio katalikai, padėkite mums! Jūsų maldos ir kiekvienas protesto gestas teiks mums moralinių jėgų, padės atsilaikyti, laimėti teisę nevaržomai garbinti Dievą ir savo tėvynėje jaustis lygiateisiais piliečiais.

Vienintėlė jėga, kurios bijo kiekvienas nusikaltėlis, taip pat ir karingasis ateizmas — tai viešoji opinija. Žydai turi ryžtingą senatorių Džeksoną. Nejaugi mes, katalikai, negalime turėti ką nors panašaus? — Skelbkite pasauliui, kad mes, katalikai, ne tik neturime tų teisių, kurias turi Amerikos negrai, bet neturime ir spaudos, net katalikiško kalendoriaus, maldaknygių, katekizmų, kad kunigai už religinių tiesų mokymą sodinami į kalėjimus, kad jaunimas persekiojamas už bažnyčios lankymą (tikintieji

jaunuoliai mokykloje elgesio gauna tik patenkinamą pažymį). Skelbkite pasauliui, kad Lietuvos vyskupijos neturi nė vieno ordinaro. Vilnius, Lietuvos sostinė, neturi nei vyskupo, nei katedros. Du vyskupai, Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius, jau 15 metų ištremti be teismo. Vienintelė Kauno Kunigų seminarija išleisdavo per metus vos po kelis kunigus. Šis skaičius, dėl protestų tėvynėje ir svetur, padidėjo iki dešimties. O tačiau kasmet Lietuvoje miršta apie 20 kunigų. Lietuvos kunigo amžiaus vidurkis jau prašoka 60 metų.

Broliai airiai, ruoškite misionierius ir Lietuvai! Dar ir dabar Ukraina su pagarba prisimena airių kunigų pasiaukojimą Lvove ir kitur. Savo laiku jie turės atvažiuoti ir į mūsų suvargusią tėvynę...

Jūsų maldos ir ryžtingi protestai — mūsų išsilaikymo ir pergalės laidas.

Tarybų Sąjungos KP CK Generaliniam Sekretoriui
Tarybų Sąjungos Ministrų Tarybos Pirmininkui

Nuorašai:
Lietuvos Ministrų Tarybai
Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui LTSR
Lietuvos vyskupijų vadovams

LIETUVOS TSR VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KUNIGŲ

PAREIŠKIMAS

Lietuvos TSR Baudžiamasis kodeksas, kalbėdamas apie nutrėmimą (27 str.), ištrėmimą (28 str.) ir atėmimą teisės eiti tam tikras pareigas arba dirbti tam tikrą darbą (30 str.), sako, kad „nutrėmimas, tiek kaip pagrindinė, tiek kaip papildomoji bausmė, skiriamas nuo dviejų iki penkerių metų", ištrėmimas — nuo vienerių iki penkerių, atėmimas teisės tam tikras pareigas arba dirbti tam tikrą darbą irgi nuo vienerių iki penkerių metų. Be to, Lietuvos

TSR Baudžiamojo proceso kodeksas sako: „Teisingumą baudžiamose bylose vykdo tik teismas" (11 str.).

Kaip suprasti šių kodeksų reikalavimus, kai Vilniaus arkivyskupijos ordinaras vysk. J. Steponavičis jau **šešioliktieji** metai, kaip **nežinia už ką be teismo** nušalintas nuo pareigų ir apgyvendintas toli už arkivyskupijos ribų, Žagarėje?

Prašydami grąžinti vyskupą į jam priklausantį Vilniaus arkivyskupijos ordinaro postą, mes, Vilniaus arkivyskupijos kunigai, 1970 metais rašėme TSRS Ministrų Tarybai peticiją, kurią pasirašė 61 kunigas, o 1975 metų rugsėjo mėn. pasiuntėme pareiškimą, pasirašytą 66 kunigų, Lietuvos TSR Ministrų Tarybai.

Kai Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas davė kai kuriems kunigams neigiamą atsakymą į Letuvos TSR Ministrų Tarybai rašytą pareiškimą, kunigai įgaliotinį paklausė: „Kuo yra nusikaltęs vysk. J. Steponavičius?" Įgaliotinis atsakė: „Nežinau". Vadinas, **vyskupas be kaltės kaltas.** Kuo jis nusikalto, niekas nežino: nei tikintieji, nei kunigai, nei pats vyskupas. Nežinančiu dedasi net įgaliotinis. Kur logika? Jei vyskupas nenusikaltęs, tai kodėl jis Žagarėje, kodėl jam neleidžiama dirbti vyskupo pareigose, o jei nuskaltęs, tai kodėl slepiama kaltė net nuo jo paties?

Nuostabą kelia tarybinės valdžios užimtoji linija vysk. J. Steponavičiaus atžvilgiu. Jo konsekravimas vyskupu buvo suderintas su civilinės valdžios organais, vadinas, tarybinė valdžia sutiko, kad jis būtų vyskupu, tai kodėl jau dabar šešioliktieji metai, kai jis **neteisėtai** (be teismo, be kaltės įrodymo) nušalintas nuo pareigų, nebegali dirbti pagal popiežiaus paskyrimą Vilniaus arkivyskupijoje, kodėl civilinė valdžia nori jį priversti, kad jis dirbtų ne pagal Bažnyčios kanonų normas ir savo sąžinę, o pagal ateistinės valdžios diktatą?

Mes, žemiau pasirašiusieji kunigai, prašome visų 1975 metais rugsėjo mėn. pasirašiusių LTSR Ministrų Tarybai pareiškimą vardu ir visų tiesą ir teisingumą

mylinčių žmonių vardu grąžinti vysk. J. Steponavičių į jo anksčiau eitas Vilniaus arkivyskupijos ordinaro pareigas.

kun. B. Laurinavičius
kun. A. Petronis
kun. K. Garuckas
kun. S. Valiukėnas
kun. A. Simonaitis

Lietuva,
1976.II.15.

ĮGALIOTINIO K. TUMĖNO PASKAITOS

Šiais metais Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas pradėjo „šviesti ir auklėti" vyskupus, vyskupijų valdytojus ir dekanus. Vasario mėn. jis skaitė paskaitą Telšių kurijoje, vasario 18 d. — Kauno arkivyskupijos kurijoje, kovo 18 — Kaišiadorių vyskupijos kurijoje, balandžio 17 d. — Panevėžio kurijoje.

Savo paskaitose K. Tumėnas kaltino „LKB Kroniką".

K. Tumėnas aiškino, kad valstybės ir Bažnyčios santykiai gerėja. Yra problemų, sunkumų, bet juos galima išspręsti.

Ilgametė patirtis rodo, kad tarybų valdžia tik tuomet laikys gerus santykius su Bažnyčia, jei pastaroji kapituliuos. Šiuo metu gyvybinės Bažnyčios problemos nesprendžiamos, pvz., katekizmų išleidimas, kunigų seminarijos klausimas ir kt., o vien ieškoma naujų būdų Bažnyčią sunaikinti.

K. Tumėno nuomone, kaimai mažėja ir reikėtų pagalvoti apie parapijų stambinimą, tačiau jis nutylėjo, kad, augant miestams, reikėtų pagalvoti apie naujų bažnyčių statymą, pvz., Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus ir kt. miestų mikrorajonuose. Vilniuje, Lazdynų mikrorajone, gyvena 40.000 žmonių, o bažnyčios nėra.

K. Tumėnas pripažino, kad kartais pareigūnai elgiasi negerai, be takto, tačiau kodėl jie nebaudžiami. Jie gali

terorizuoti tikinčiuosiusius, naikinti kryžius, limituoti seminariją, ištremti vyskupus, mokytojai nebaudžiami gali šnipinėti bažnyčiose, įrašyti tikinčius vaikus į bedieviškas organizacijas.

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis sakė, kad Vatikano radijas yra užėmęs blogą liniją.

Galima sutikti, kad Vatikano radijui galima pasimokyti iš Maskvos radijo, kaip reikia varyti propagandą. Vatikano radijo laidos šiuo metu Lietuvos katalikams ir net nekatalikams yra didelė moralinė pagalba, ir tūkstančiai žmonių jų klauso.

Kulto įgaliotinis pabrėžė, kad katekizmas nebus išleistas. Jis teigė, kad galėtų būti daugiau lengvatų, bet jų nebus, nes „Kronika" sakytų: „Mes išsikovojome".

Kuo čia kalta „Kronika"? Juk iki jos gimimo buvo ištremti du vyskupai, limituota seminarija, persekiojami tikintieji ir t.t.

Lietuvos tikintieji lengvatų nelaukia. Jiems reikia ne malonės, bet teisingumo — kad būtų laikomasi bent tarybinių įstatymų.

K. Tumėnas žadėjo greitai leisti atspausdinti 80.000 maldaknygių ir tvarkyti devocionalijų gaminimo klausimą.

Už tikinčiųjų pinigus ateistai masiškai leidžia savo knygas ir brošiūras, o tikintiesiems neleidžia net katekizmo atsispausdinti. Katalikams neaišku, kuriame penkmetyje bus leista atidaryti devocionalijų gaminimo dirbtuvėles ir parduotuves.

Kulto įgaliotinis aiškino: „Svarbu, kad į seminariją nepatektų antitarybiniai elementai. Blogai, jei jaunuolis ateina su kreiva galvosena. Baigę seminariją, užsiima ne kunigyste, o „Kronikų" leidimu. Reikia gerinti klierikų kokybę..."

Lietuvos katalikai prašo K. Tumėną, KGB ir visus kitus nesikišti į kunigų seminarijos reikalus, nes Bažnyčiai reikia ne sutaną dėvinčių saugumiečių, bet pasiaukojusių ganytojų.

1975 m. rugsėjo 15 d. vysk. Julijonas Steponavičius, prašydamas grąžinti jį į anksčiau eitas Vilniaus arkivysku-

pijos Apaštališkojo administratoriaus pareigas, parašė pareiškimą Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininkui, o 1975 m. lapkričio 24 d. tuo pačiu tikslu pasiuntė pareiškimą Lietuvos Ministrų Tarybai Vilniaus arkivyskupijos kunigai. Be to, 1975 m. spalio 4 d. Vilniaus arkivyskupijos kunigai parašė atvirą laišką Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komitetui dėl istorijos mokslų kandidato doc. J. Aničo neteisingų straipsnių, kuriuose jis įrodinėja, kad Lietuvoje esanti pilna sąžinės laisvė. Į šiuos pareiškimus, pateiktus raštu, atsakė žodžiu Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas ir jo referentas.

Įgaliotinis buvo pasikvietęs vysk. J. Steponavičių į savo įstaigą Vilniuje. Jam atsakė labai neaiškiai, žadėdamas, dėl jo grąžinimo į tiesiogines pareigas, dar kalbėtis su Maskva ir tvirtino, kad šio klausimo sprendimas priklausysiąs nuo Maskvos derybų su Vatikanu.

RRT įgaliotinis K. Tumėnas į aukščiau minėtus kunigų pareiškimus atsakė ne visiems Vilniaus arkivyskupijos kunigams kartu.

1976 m. pavasarį buvo sušaukti į Vilniaus arkivyskupijos kuriją minėtos arkivyskupijos dekanai. Čia įgaliotinis K. Tumėnas daugiausia kalbėjo apie „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką". Žadėjo ją iššifruoti ir jos leidėjus skaudžiai nubausti. Įgaliotinis pasipiktinęs, kad „LKB Kronikoje" rašoma net apie tokius dalykus, kaip Lietuvos gamtos išsaugojimą ir tautiškumą. Šie dalykai ir jiems rūpi. Jei vysk. J. Steponavičius noris grįžti į savo pareigas, turis kai ką padaryti — pvz., uždrausti „LKB Kroniką", kurioje ir jis pats bendradarbiaująs. Geri kunigai rūpi ir įgaliotiniui, todėl, jei kas turi kandidatų į Kunigų seminariją, tepraneša arba įgaliotiniui, arba Krivaičiui. (Kun. Č. Krivaitis — Vilniaus arkivyskupijos valdytojas). Jie turį kandidatus apsvarstyti kartu.

Be to, įgaliotinis K. Tumėnas buvo sukvietęs šių rajonų kunigus: kovo 15 d. Šalčininkuose, kovo 17 d. Švenčionyse, kovo 24 d. Ignalinoje, kovo 27 d. Vilniaus rajono, išskyrus Vilniaus miesto, balandžio 2 d. Trakuose,

balandžio 7 d. Varėnoje. Vienuose rajonuose klbėjo įgaliotinis K. Tumėnas, kituose — jo referentas Rusanas. Abu aiškiai pasakė, kad kunigų pareiškimas dėl vysk. J. Steponavičiaus grąžinimo į Vilniaus arkivyskupijos postą nebus patenkintas, nes vyskupas nepasitaisęs. Jo nepasitaisymo ryškiausias ženklas esąs pareiškimas civilinei valdžiai, kuris patekęs net į užsienį.

Švenčionyse įgaliotinio K. Tumėno referentas kelis kartus pakartojo, kad vysk. J. Steponavičius nepriimtinas tarybinei valdžiai. Kunigams prašant paaiškinti, kuo vyskupas nusikalto, referentas atsakė: „To aš jums pasakyti negaliu". Kunigai įkyriai reikalavo. Referentas susinervinęs išsitarė: „Vyskupas, valdydamas vyskupiją, žiūrėjo tik Bažnyčios kanonų, į valdžios įsakymus visiškai nekreipė dėmesio. Tarybinė valstybė negali leisti, kad Bažnyčia būtų tarsi valstybė valstybėje. Apie vysk. J. Steponavičiaus sugrąžinimą negali būti nė kalbos. Mums reikia tokių vyskupų, kurie ne tik Bažnyčios kanonų žiūrėtų..." Kaip gero ganytojo pavyzdį pateikė vysk. R. Krikščiūną.

Šalčininkuose įgaliotinio referentas kalbėjo: „Nematyti, kad vyskupo nusistatymas būtų pasikeitęs, nes pareiškimą vyriausybei parašė prokuroro tonu, už viską kaltindamas tik valdžią. Negalima leisti, kad jis grįžtų į pareigas, nes vėl bus daug nemalonumų. Geriau bus, jei Vilniuje iš vis nebus vyskupo".

Trakuose tvirtino, kad vyskupo grįžimas priklausąs nuo jo paties, Vatikano ir valdžios. „Reikia, kad vyskupas būtų plačių pažiūrų".

Varėnoje, lyg pasityčiodamas iš kunigų, įgaliotinis K. Tumėnas kalbėjo: „Kad vyskupas sugrįžtų, kreipkitės pas popiežių. Mes vyskupų neskirstome. Juos skirsto popiežius".

Ignalinoje įgaliotinis kalbėjo: „Sukvietėme jus duoti atsakymą į jūsų du pareiškimus. Viename jų prašote grąžinti į Vilnių vysk. J. Steponavičių.

O dėl J. Steponavičiaus, tai jis ar nerado bendrų

kontaktų su tarybine valdžia, ar nevykdė kai kurių reikalavimų įstatymų rėmuose... Matyt, jam reikėjo smarkiai susipykti su respublikos valdžia, o ne vien tik su Rugieniu, kaip kad jūs rašėte savo pareiškime". Įgaliotinis prikišo, kad J. Steponavičius parašė valdžiai laišką, „kuris pateko, kur reikia ir kur nereikia. Jam buvo dar paaiškinta, kad dabartiniu metu nėra galimybių jam grįžti į Vilnių... Aš su juo susitikau ir, manau, dar ne kartą susitiksime. Aš dar ne taip seniai šiose pareigose dirbu, ir žiūrėsime, koks bus jo elgesys. Ir aš noriu pasižiūrėti, ir jam reikia žiūrėti — jo ateitis nuo jo paties priklauso. Jei jis rimtai galvoja apie grįžimą, turi pakeisti savo pozicijas".

„Jūsų raštas dėl Aničo straipsnių, tai puolimas prieš veikiančius įstatymus ir prieš valstybę... Aničas rašė savo straipsnius, kaip privatus asmuo — Mokslo Akademijos korespondentas, o ne kaip oficialus asmuo (dabar jis jau LKP centro Komiteto skyriaus vedėjas, tad dabar jo straipsniai jau įgytų kitokią vertę). Todėl jums savo raštą dėl jo straipsnių reikėjo siųsti tiesiog jam. Jo straipsniuose yra ir abejotinų teiginių; dėl jo rašinių ir aš galėčiau su juo pasiginčyti".

Balsai iš salės: Jeigu jis rašė ir straipsnius laikraščiuose ir kalbėjo per televiziją, tai tegul jis dabar viešai ir ištaiso savo klaidas. Mums, nors ir mes „privatūs asmenys", niekas neleidžia laikraščiuose straipsnių rašyti ar per televiziją kalbėti...

Įgaliotinis: ...Pas mus neleidžiama steigti kokių nors mokyklų, organizuoti nelegalių būrelių, ratelių — taip pat ir prie bažnyčių. Religijos piliečiai gali mokytis privačiai. Vaikus gali namuose mokyti tėvai, vyresnieji broliai ar seserys, ar kas kitas...

Balsai iš salės: Kaip tėvai ar kas kitas gali vaikus mokyti religijos, jei mums neleidžia spausdinti jokios religinės spaudos, net ir katekizmo?

Įgaliotinis: grįžo prie vysk. J. Steponavičiaus klausimo:

Vysk. Steponavičiui į Vilnių grįžti dirbti — jau

sunkiau. O kur kitur vyskupauti — tai matysime: klausimas nėra amžinas.

Balsai iš salės: O kodėlgi vysk. J. Steponavičius negali savo pareigų eiti? Už kokius nusikaltimus jis buvo nubaustas ir iš Vilniaus ištremtas?

Įgaliotinis: Jis nėra nubaustas, jis tik iš pareigų pašalintas.

Salėje juokas: Argi iš pareigų pašalinimas ta ne bausmė? Paglostymas?

Įgaliotinis: Vyriausybė nutarė, kad neleis Steponavičiui dirbti Vilniuje, nes jis nelojalus tarybinės valdžios atžvilgiu.

Balsai iš salės: Konkrečiai, kuo jis nusikalto?

Įgaliotinis: Aš to nežinau. Tada įgaliotiniu dirbo Rugienis — jį ir klauskite. Jis jums išaiškins. Išaiškins (kartojo supykęs).

Įgaliotinis dėl Vilniaus arkivyskupijos kunigų atviro laiško Lietuvos KP CK pabaigos, kurioje buvo prašoma, kad valdžia panaikintų visokius nuostatus ir potvarkius, prieštaraujančius sąžinės laisvei, atsakė:

Turiu pasakyti, kad pas mus nė vieno potvarkio, priešingo sąžinės laisvei, nėra. Religinė laisvė — visai kas kita. Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę ir kitas laisves, joje išvardintas; o religinė laisvė — tokios pas mus nėra. Religinė veikla įgyja valstybinį pobūdį ir yra tvarkoma valstybės įstatymais. Jeigu jums atrodo, kad dar kur sąžinės laisvei iš tikrųjų prieštaraujama, jūs turite teisės tai patikrinti ir pranešti mums. Kad kokie nors vietinės valdžios potvarkiai prieštarautų sąžinės laisvei, nežinau — negirdėjau. Nė rajonų valdžia negali tokių potvarkių leisti.

Balsai iš salės: Mano parapijoje buvo toks įvykis. Vienas vyriškis, tikintis, sekmadieniais ateina į bažnyčią pamaldoms ir, mokėdamas groti vargonais, mums per pamaldas pagroja. Už tai jo įstaigos kadrų skyriaus viršininkas pasišaukęs griežtai jam pareiškė: „Pasirink bažnyčią, arba darbą pas mus. Jei nori bažnyčioje groti, pas mus dirbti negali".

Įgaliotinis: Tai jau negerai. Tokiais atvejais kreipkitės į mane. Aš ginsiu.

Balsai iš salės: Pasitaiko, kad kas vieno rajono valdžios leidžiama, kitame laikoma nusikaltimu, ir mes patys nežinome, ko laikytis, jei nėra jokių oficialių nurodymų iš aukščiau.

Įgaliotinis: Sekite „Vyriausybines žinias". Jose netrukus bus išspausdinti religinių susivienijimų nuostatai. Juos sudarant, vadovaujamasi RTFSR dokumentais, šį tą pakeičiant, modifikuojant pagal mūsų krašto reikalus... Dėl kalėdojimo: jis yra uždraustas, ir tas uždraudimas neprieštarauja sąžinės laisvės principams. Pagrindinai kalėdojimas buvo surištas su duokle, o bet kokių duoklių rinkimas pas mus yra draudžiamas.

Balsai iš salės: O kai kalėdojama be jokio duoklės rinkimo? Kai mes tiktai lankome parapiečius, kad su jais susipažintume? Ir finansų skyriai rajonuose iš mūsų reikalauja, kad nurodytume, kiek tikinčiųjų aptarnaujame. Iš kur mes galime žinoti, kiek jų parapijoje yra, jei mums draudžia juos lankyti?

Įgaliotinis: Apsilankyti tikinčiųjų šeimose nėra draudžiama. Galite lankyti ne būtinai žiemą, apie Kalėdas; galite lankytis ir vasarą, ir rudenį — tai nėra draudžiama.

Balsai iš salės: Tikintieji nuo darbų kaimuose laisviausi yra žiemą.

Įgaliotinis: Negali būti jokios „kompanijos". Be to, gal kiti ir nenori, kad kunigas pas juos atvažiuotų.

Balsai iš salės: O jeigu patys tikintieji net ir raštu pas save kviečia? Pavyzdžiui, Didžiasalio kaimas Ceikinių parapijoje.

Įgaliotinis: Jei pradėsite važinėti iš trobos į trobą, tai nusižengsite... Namus viešai su iškilmėmis iš lauko šventinti draudžiama. Viduje šventinti — nieko ypatingo, neprasižengsite labai... Naują namą šventinti galima.

Balsai iš salės: Jūs kaltinate vysk. J. Steponavičių, kad jis savo tarybinei valdžiai raštą, rašytą praėjusiais metais, perdavė „LKB Kronikai". Bet juk tai neįrodyta. Kur argumentai, kad jis pats tai padarė?

Įgaliotinis: Nežinau, gal ir jūs tai padarėte?

Kun. Garuckas: O gal ir jūs. Jei to tiksliai nežinome, tai ir kaltinti neturime teisės. Galėjo ir kas kitas perduoti — jo raštas nebuvo slaptas.

Įgaliotinis, po keliolikos sekundžių kalbos, reagavo susierzinimu.

Kun. Valiukonis: Kas daryti, kad kiekvienas jaunuolis, kuris tikrai nori, galėtų laisvai įstoti į kunigų seminariją?

Įgaliotinis: Jei mes spręsime, kad kuris nors kandidatas, pabaigęs seminariją, užsiims antitarybine veikla, tai tokiam mes neleisime stoti į seminariją.

Balsai iš salės: Visi dabartiniai kandidatai yra baigę tarybinę mokyklą, kai kurie iš jų — ir aukštąsias, daugelis yra dirbę įvairiose tarybinėse įstaigose ar įmonėse ir dirbę gerai, apdovanoti medaliais, — iš ko jūs galite spręsti, kad jie užsiims antitarybine veikla? Pavyzdžiui, mokytojas Antanas Klikūnas iš Telšių buvo nepriimtas.

Įgaliotinis: ...Jei jūs turite kandidatų į seminariją, tai praneškite man ar Krivaičiui — galėsime jiems padėti. Tarp kitko, atrodo (pridėjo su švelnia pajuoka), jums jau trūksta kandidatų iš Lietuvos; kiek žinau, jau ir ukrainietis vienas mokosi...

Balsai iš salės: Žinote, iš Krivaičio tai mes neturime jokios naudos.

Įgaliotinis: Na, rodosi, dėl Krivaičio lig šiol dar niekas nesiskundė.

Kun. Valiukonis: O kaip su kunigų seminarijos auklėtinių skaičiumi? Ar ir toliau jis bus valdžios ribojamas?

Įgaliotinis: Tas klausimas yra sprendžiamas ordinarų.

Kun. Valiukonis: Jeigu ordinarus paklaustume, kažin ar jie su tokiu teiginiu sutiktų...

Įgaliotinis: Galite klausti.

Balsai iš salės: Būtų labai gera, jei įgaliotinis visa tai, ką šiandien kalbate, surašytumėte raštu, tada ir mums viskas aiškiau pasiliktų.

Įgaliotinis: Kaip tik todėl mes ir sukvietėme jus visus į vieną vietą, kad nebereikėtų rašyti jokio rašto.

* * *

Tarybų Sąjungos KP CK Generaliniam
Sekretoriui
Tarybų Sąjungos Religijų reikalų tarybos
Įgaliotiniui
Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos
Prezidiumui
Lietuvos Religijų reikalų tarybos
Įgaliotiniui
Lietuvos Bažnyčios vyskupijų kurijoms

kun. Karolio Garucko,
gyv. Ignalinos raj.,
Ceikinių kaime,

Pareiškimas

Tarybinėje spaudoje gana dažnai yra atspausdinami antireliginiai straipsniai. Vieni jų asmeninio pobūdžio, kiti — oficialių asmenų parašyti, neva aiškinantieji tarybinius įstatymus. Prie pastarųjų reikia priskirti Religijų reikalų tarybos įgaliotinio K. Tumėno straipsnį „Sąžinės laisvė ir tarybiniai įstatymai" („Tiesa", 1974.XI.22). Skaitant šį straipsnį, iškyla daug neaiškumų, nes gyvenimo faktai rodo visai ką kita.

Civilinė valdžia reikalauja, kad būtų sudaryti bažnytiniai komitetai, nors Bažnyčios kanonai nekalba apie tokius komitetus. Valdžios nurodymu bažnytinius komitetus turi rinkti tikintieji, tačiau rajono valdžios pareigūnai stengiasi juos patys tvarkyti ir išbraukia iš komitetų sąrašų nepatikimus asmenis, nors šie niekur nėra nusikaltę. Pvz., Ignalinos rajono valdžia 1964 m. nepatvirtino į Ceikinių bažnyčios komitetą šių asmenų: deputatų V. Talunčio, V. Valėnaitės, kelių meistro A. Garlos. Taigi nors K. Tumėnas rašo, kad „piliečiai,

nežiūrint jų įsitikinimų, turi tas pačias teises... dalyvauti rinkimuose ir būti išrinktais", rajono valdžia tų tisių nepripažįsta. Rajono vykdomojo komiteto pirmimko pavaduotojas A. Vaitonis daug kartų žadėjo ir dabatinį Ceikinių bažnyčios komitetą atleisti iš pareigų. Panšiai yra ir kitose parapijose. Iš to, kad anksčiau pasakyta, susidaro įspūdis, kad valdžios pareigūnai reikaluja bažnytinių komitetų dėl to, kad galėtų juos panaudoti savo interesams — tikėjimui griauti.

Straipsnyje rašoma, kad „valstybė nesikiša į religinių susivienijimų vidaus veiklą" ir „dvasininkai ir religniai susivienijimai gali užsiimti religine veikla".

Argi „valstybė nesikiša į religinių susivienijimų vidaus veiklą", jeigu valdžios pareigūnai be jokios kaltės šalina kunigus ir tremia vyskupus, nustato kandidatų skaičių į kunigų seminariją, nubraukia ir atmeta tuos kandidatus, kurie nepatinka civilinei valdžiai, stengiasi juos užverbuoti šnipinėti ateistų naudai, Laidotuvių metu kai kuriuose miestuose neleidžiama nešti mirusiojo į bažnyčią ir su kunigu lydėti į kapines, daug kur draudžiama skambinti varpais. Be rajono leidimo draudžiama kunigams kitose bažnyčiose patalkininkauti; daugelyje vietų neleidžiama kunigui aptarnauti sergančius ligoninėse. Vyskupai negali, kaip reikalauja Bažnyčios kanonai, kas penkeri metai vizituoti kiekvieną parapiją ir teikti joje Sutvirtinimo sakramentą. 1973 m. Alantoje, Šilalėje (nors viskas iš anksto buvo su valdžia suderinta) porą dienų prieš Sutvirtinimą, kai viskas buvo paruošta ir iš anksto žmonėms paskelbta, leidimą teikti Sutvirtinimo sakramentą valdžia atšaukė.

Draudžiama... negalima... negalima... — Štai koks yra „valstybės nesikišimas į Bažnyčios reikalus".

Civilinės valdžios pareigūnai tikrina bažnyčios kasos knygas ir bara, kad jos vedamos ne pagal visas buhalterijos taisykles. Kunigui draudžiama dalyvauti bažnytiniame komitete, o eiliniai žmonės kaip moka, taip tvarko bažnyčios kasos knygas. Valdžios pareigūnų kišimasis į bažnyčios kasos knygų tvarkymą dar būtų suprantamas

tuo atveju, jei kas nors iš tikinčiųjų dėl to skųstųsi. Juk šeimoje, kur vyras ir žmona gražiai sugyvena, valstybė nesikiša į jų finansinius reikalus ir neklausinėja, kur ir kiek jie išleido pinigų. Valstybė bažnyčioms išlaikyti neskiria nė kapeikos, priešingai — dar dideliais mokesčiais jas apkrauna. Parapijų reikalams spręsti yra religiniai centrai — kurijos, kurias ir valstybė pripažįsta.

Mūsų spaudoje daug kalbama apie sąžinės laisvę. Minimas K. Tumėno straipsnis net antraštę turi — „Sąžinės laisvė ir tarybiniai įstatymai". Šių metų rugpiūčio 1 d. Helsinkyje pasirašytas saugumo ir bendradarbiavimo Europoje baigiamasis aktas. Šį aktą pasirašė ir Tarybų Sąjunga. Šitame akte yra straipsnis apie žmogaus teisių ir laisvių gerbimą: „Valstybės gerbs žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę, visiems be rasės, lyties, kalbos ir religijos skirtumo".

Noriu keliais faktais pailiustruoti, kaip toji sąžinės laisvė „saugojama" ir „įgyvendinama".

1960 m. saugumo buvau pakviestas į Ignalinos rajoną. Ten mane kaltino, kad aš, klebonaudamas Dūkšte, šventoriuje pasodinau gėlių, kur buvo palaidoti vokiečių kariai. Tada man buvo pasiūlyta dirbti saugumo naudai ir tuo būdu šį ir kitus „nusikaltimus" išpirkti.

1960 m. birželio mėn. RRT įgaliotinis Rugienis išsikvietė mane iš Dūkšto į Vilnių ir ėmė piktai bartis: „Ką, iš lagerio grįžęs ir dar nepasimokei!" Nebegalėsi daugiau kunigauti! Pasiieškok kito amato!" Iš tikrųjų aš dar nebuvau niekada nei lageryje, nei teistas. Už ką iš manęs tada įgaliotinis atėmė darbo pažymėjimą, aš dabar nežinau.

(Dabartinės vyskupijų kurijos yra verčiamos bendradarbiauti su valdžia ir kenkti Bažnyčiai):

Rugienis, pašalinęs mane nuo pareigų, naujo klebono mano vieton be vyskupo paskirti negalėjo, o palikti parapiją be kunigo buvo taip pat nepatogu, nes tuojau

būtų kilęs tarp žmonių triukšmas — tikintieji be kurgo nebūtų rimę. Vysk. J. Steponavičius nesutiko mne visiškai nušalinti nuo kunigiškų pareigų, tik padrė nuolaidų, pažadėdamas mane iškelti į mažesnę Palūės parapiją. Toks vyskupo elgesys valdžiai nepatiko. Jž tokius ir panašius „nusikaltimus" vysk. J. Steponavičus 1961 m. pradžioje buvo ištremtas iš Vilniaus, o jo vietje pastatytas dabartinis valdytojas kun. Č. Krivaitis, kuris mane po 8 mėnesių iš Palūšės perkėlė į dar mažesnę Paringio parapiją. Čia klebonavau vos tik vieną mėnesį ir vėl valdžia 1961.VI.23 iš manęs atėmė darbo pažymėjiną. Kad žmonės neturėtų pagrindo skųstis, netekę klebono, tuojau už dienos naujas valdytojas mons. Č. Krivatis atsiuntė į Paringį naują kunigą. Tuo būdu ilgesnį laką pasilikau be jokių pareigų. Panašių dalykų yra labai daug ir su kitais kunigais. Iš čia matome, kaip dabartirės vyskupijų kurijos yra verčiamos bendradarbiauti su valdžia ir kenkti Bažnyčiai.

1967.X.30 buvau pakviestas į Ignalinos saugumo komitetą, kur mane trys pareigūnai dvi valandas barė už tai, kam nepilnamečiai vaikai tarnauja Mišioms, kad aš vaikus viliojąs, prie autobusų stoties vaikams tris saldainius davęs; kodėl neprašęs rajono leidimo kunigams į atlaidus atvažiuoti. Už tai grasino kalėjimu.

1969.XII.23 buvau saugumo pakviestas į Vilnių. Ten net tris valandas mane barė už tuos pačius vaikus, grasino kalėjimu, priekaištavo, kad aš nesilaikąs Vatikano II susirinkimo nutarimų, kad aš kenkiąs Bažnyčiai, tikėjimui, kad tokie kunigai nepatinka ir popiežiui...

Paskui paklausė, ar aš buvęs užsienyje. Pasakiau, kad prieš karą buvau. „A, prieš karą... Ten dabar viskas pasikeitė. Reikia su gyvenimu eiti..." — „Tai išleiskite mane dabar į užsienį pažiūrėti", paprašiau aš. „Kas jus gali išleisti. Jūs visiems gėdą padarytumėte! Jus greičiau reikia į ligoninę paguldyti, gal tada pasitaisytumėte! Gal kokia nors gera mintis į galvą ateitų..."

1969 m. pradžioje gavau iš vieno gydytojo oficialų

kvietimą apsilankyti demokratinėje Vokietijoje, Leipcige, bet manęs neišleido.

Vienas kunigas pasakojosi, kaip saugumo organai jį net kelias dienas iš eilės vargino, kol privertė sutikti „kartu dirbti". „Bet aš Bažnyčiai nekenksiu", — galvojo pats sau. Po kurio laiko tas pats kunigas man dejavo: „Gal ir velnionišką darbą padariau, rašydamas į Romą ir girdamas vieną valdžios kandidatą į vyskupus". Kad lengviau būtų galima suklaidinti Vatikaną, pasakojo jis, net per Lenkiją, neva slaptai, laiškai siuntinėjami į Romą...

Kas sutinka „dirbti", tokiems lengvai leidžiama puikius namus ar net vilas pasistatyti, po užsienį važinėti, o jeigu kas nesutinka, tam ir ūkinio pastato neleidžiama atremontuoti.

Ypač šantažuojami ir verbuojami Kunigų seminarijos auklėtiniai. Kas stoja į Kunigų seminariją, turi daug anksčiau paduoti pareiškimą, negu į kitas aukštąsias mokyklas, kad tuo būdu saugumas turėtų pakankamai laiko terorizuoti ir užverbuoti kandidatus į Kunigų seminariją. Pavyzdžiui, prieš daug metų Telšių vidurinės mokyklos mokytojas A. Klikūnas padavė pareiškimą stoti į Kunigų seminariją. Tada saugumo organai jam pastatė sąlygą — „sutikti dirbti". Šis nesutiko, todėl jo į Kunigų seminariją nepriėmė. Aišku, kad toks „nesusipratėlis" nebegalėjo toliau mokytojauti, turėjo kitą specialybę įsigyti ir ieškoti darbo kitur.

Kunigų seminarijos auklėtiniai šaukiami į valdžios įstaigas paso ar karinio komisariato reikalais, o iš tikrųjų patenka į saugumo rankas. Ten jie verčiami vieni kitus išdavinėti, klausinėjami net tokių dalykų, „kas iš klierikų paskutinis išeina iš koplyčios". Daugelis klierikų jauni, kaip ąžuolai, vyrai, grįžę iš tokių pasimatymų, sako, pradeda verkti kaip vaikai, daugeliui sugadina sveikatą, pertempia nervus.

Kartais valdžios pareigūnai, apsimetę gerais katalikais, atvažiuoja vežti kunigo pas ligonį, o iš tikrųjų jį nuveža į saugumo įstaigas tardyti ir terorizuoti.

Kun. Jonas Paukštys man pasakojo, kaip saugumas jį vertė net išpažinties paslaptį išduoti, grasindami jį nubausti ar laikraštyje aprašyti. Kun. J. Paukštys nesutiko tai padaryti. Žinoma, tada spaudoje prirašė visokiausių dalykų prieš kun. J. Paukštį.

K. Tumėnas rašo: „...prieš sąmoningus įstatymų pažeidėjus, ypač organizatorius, reikia sudaryti visuomeninio pasmerkimo atmosferą".

Nors Lietuvoje tikintieji sudaro didžiąją gyventojų dalį, tačiau jie labai dažnai turi pajusti tą „visuomeninio pasmerkimo atmosferą". Čia nuolat kurstomas karas prieš tikinčiuosius, lojalius tos pačios valstybės piliečius. Kur ir ką teigiamo galima išgirsti ar spaudoje paskaityti apie tikinčiuosius? Jie visur vaizduojami tamsiausiais, kenksmingiausiais žmonėmis. Jiems morališkai sužlugdyti vartojamos visokiausios priemonės: spauda, radijas, televizija, mokykla...

Ateistai nuolat tvirtina, kad Lietuvoje esanti religijos laisvė. Tiesa, čia tikinčiųjų niekas viešai nežudo, kaip ne kartą yra buvę Bažnyčios istorijoje. Bet nebūtina žmogų nužudyti iš karto. Galima jį palengva morališkai naikinti, neduodant jam būtiniausių sąlygų.

Kartą vienas tarnautojas, gavęs įspėjimą daugiau nebevaikščioti į bažnyčią, man dejavo, kad jo viršininkas jam pranešęs: „Jeigu tu ir toliau dar vaikščiosi į bažnyčią, man įsakyta už tai tave atleisti iš darbo, nurodant ne bažnyčią, bet kitą atleidimo priežastį".

Bažnyčią lankyti draudžiama, religinės spaudos nėra, o ateistinė propaganda prieš tikėjimą varoma visu smarkumu. Ar tai nėra tikinčiųjų marinimas dvasiniu būdu?

Po tokios propagandos ir „pasmerkimo atmosferos" seka įvairūs išpuoliai prieš tikinčiuosius. Štai keli pavyzdžiai:

1967.VII.27 Ignalinos raj. vykd. komiteto pirm. pavad. Maželis, neblaivus vairuodamas mašiną, suvažinėjo Ceikinių parapietį Vincą Miečelę. Per laidotuves

kapinėse kažin kas ėmė svaidyti akmenis ir šalia manęs stovėjusiam velionio tėvui sukruvino galvą. Po to Ignalinos saugumas mane tardė ir kartu barė, kam aš per šias laidotuves visiems liepęs melstis, eiti sakramentų ir tuo būdu įžeidęs ateistus.

1952.X.14 Druskininkų raj. vykdomasis komitetas raštu Nr. 473 paliko Kabelių bažnytinio komiteto žiniai kleboniją (kiti bažnytiniai pastatai valdžios jau buvo paimti). Netrukus aš persikėliau į Kabelius klebonauti — 1952.X.24.

1952 m. lapkričio 21 d. 21 val. atvyko iš rajono visas pareigūnų būrys kartu su Kabelių pirmininku Biliu ir perskaitė naują valdžios sprendimą — užleisti jiems pastatą. Naktį išmatavo visą kleboniją ir uždėjo 50 tūkstančių rub. nuomos mokesčių, nurodydami, kad jeigu aš iš klebonijos išeisiu kur kitur gyventi, tada nereikėsią mokėti. Valdžia vargino visokiais būdais, liepdama kuo greičiausiai išsikraustyti iš buto. Klebonijos palangėje įsteigė kiaulių fermą. Kartą, man nesant namie, išlaužė prieangio duris, nepajėgdami išlaužti virtuvės durų, jas užrišo ir nuėjo sau. Kitą kartą Kabelių mokyklos direktorius Gudelionis naktį išlaužė klebonijos langus net su rėmais. Vėl kitą kartą Kebelių mokyklos mokytojas P. Grigas pastojo man kelią ir ėmė prie manęs visaip kibti. Man kiek paėjus, šovė pro šalį. Tai keli seni faktai.

Panašūs faktai kartojasi visą laiką. Štai 1975 m. prieš Velykas, Did. Penktadienį, Panevėžio kapinėse buvo sudaužyta ir išniekinta apie 30 kryžių. 1975 m. I-jį gavėnios sekmadienį per pamaldas tikintieji jau ne kartą skundėsi, kad jų bažnyčios langus per pamaldas išdaužė Ignalinos kultūros namų direktorius.

1973.VIII.13 Mielagėnų bažnyčioje išplėštas ir išniekintas Švenčiausias Sakramentas. 1972.XI.26 Adutiškio klebonui išdaužyti langai. Tai vis ateistinės propagandos ir „pasmerkimo atmosferos" vaisiai. Panašių nusikaltimų pilna visoje Lietuvoje.

Atsižvelgiant į nurodytus faktus, prašau:

1. Užtikrinti TSRS Konstitucijos garantuojamas teises tikinčiųjų atžvilgiu

2. Užtikrinti visiems piliečiams lygias teises laikytis minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvės pagal Helsinkio pasirašytą tarptautinį aktą.

3. Formuoti visuomeninio pasmerkimo atmosferą ne prieš tikinčius ir Bažnyčią, bet prie visokį blogį.

Kun. Karolis Garuckas

Ceikiniai (Ignalinos raj.),
1975.XII.26.

(Pareiškimas sutrumpintas — Red.)

TSKP CENTRO KOMITETO GENERALINIAM SEKRETORIUI L.I. BREŽNEVUI

Gerbiamas Leonidai Iljičiau,

Kreipiuosi į Jus šiuo laišku, tikėdamasis, kad Jūsų asmeniškas įsikišimas padės rasti teisybę, kurios man nepavyko rasti atitinkamose instancijose.

1973 m. lapkričio 20 d. Valstybinio saugumo komiteto prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos (KGB) darbuotojai iš mano buto paėmė daug religinio turinio knygų. Paimant knygas, buvo grubiai pažeistas LTSR Baudžiamojo proceso kodekso (BPK) 192 str., nes ne visos knygos buvo įtrauktos į kratos protokolą. Nė vienas iš maišų, į kuriuos buvo sudėtos paimtosios knygos, nebuvo užantspauduotas. Kai aš prašiau skundus LTSR KGB Pirmininkui ir LTSR Prokurorui, o vėliau TSRS KGB Pirmininkui, TSRS Generaliniam Prokurorui, man buvo pažadėta, kad knygos neturinčios ryšio su baudžiamąja byla (kokia byla? kokiam asmeniui keliama byla? — to aš iki šiol nežinau), bus man grąžintos.

(Saugumas be melo nežengia nė žingsnio):

Praėjus dvejiems metams, 1975 m. gruodžio 3 d. saugumo darbuotojas kapit. Marcinkevičius grąžino man dalį iš manęs paimtų knygų ir davė pasirašyti gaunamų

knygų sąrašą. Kai aš paprašiau, kad man duotų šito sąrašo antrąjį egzempliorių, kapit. Marcinkevičius tai padaryti atsisakė, paaiškindamas, kad esąs parašytas tik vienas egzempliorius, **nors iš tikrųjų antrasis egzempliorius buvo ant rašomojo stalo.** Tuo būdu vėl buvo pažeistas to paties BP Kodekso 192 str., nes grąžinamų knygų sąrašas man buvo reikalingas tam, kad galėčiau patikrinti, ar gavau visas knygas, kurios buvo sąraše.

Vis dėlto KGB pasilaikė ir, ligi šiol nepaaiškinę dėl kokios priežasties, man negrąžino gana daug knygų (žiūr. į pridedamą sąrašą), o taip pat negrąžino rašomosios mašinėlės „Rheinmetall". Tuo būdu tiesiogiai buvo pažeisti TSRS Konstitucijos 10 bei 125 str. ir Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 17 str., nekalbant jau apie tai, kad jie, atsakingi valstybės aparato darbuotojai, neištesėjo duotojo pažado, ir tas, be abejo, nepadeda stiprinti jų atstovaujamų valstybės organų autoriteto.

"Žeidžia ne tik kulka ar smūgis kumščiu. Neretai gyvenime, ypač jautresnės sandaros žmogų pribloškia apgavystė, melas, šmeižtas, grasinimai, pikti žodžiai arba kokia kita panaši niekšybė". Medikų atliekami tyrimai, deja, teiginius patvirtina" („Tiesa", 1975.I.21). Tačiau KGB tardytojai, aštuonias dienas tardę mane, ne kartą su manimi šiurkščiai elgėsi, mane šmeižė, grasino, kad tuojau areštuos ir panašiai. Taigi jie nusikalto tokiais veiksmais, kurie numatyti LTSR BK 187 str. Ypatingai tuo pasižymėjo vyr. leit. Gudas ir majoras Markevičius. Šitie žmonės neturi teisės nesuprasti, kad tokiais metodais jie diskredituoja ne tik save, bet ir tuos valdžios organus, kuriems jie atstovauja, diskredituoja tarybinę valdžią.

Dėl neteisėtų ir nusikalstamų LTSR KGB veiksmų aš ne kartą kreipiausi su skundais į šias instancijas — LTSR KGB pirmininką (1973.XI.30), į LTSR prokurorą (1974.I.4), į TSRS Gen. prokurorą ir TSRS KGB pirmininką (1974.VI.12), vėl į LTSR KGB pirmininką (1974.X.15), tačiau kiekvieną kartą mano skundai pakliūdavo į rankas tų žmonių, dėl kurių neteisėtų veiksmų aš

skundžiausi. Vargu kas nors prieštaraus tokiai teiginiui: „Priešingas įstatymui poelgis yra nusikaltimas". Betgi tada paaiškėja, kad aukštesnė vyresnybė paveda ištirti nusikaltimus patiems nusikaltėliams. Argi tai normalu? Argi taip galima daryti?

(Tarybiniai įstatymai — ne tikintiesiems):

Nors tarybiniai įstatymai nedviprasmiškai o aiškiai tvirtina, kad žmogus, apsiskundęs dėl valstybinių įstaigų darbuotojų kurių nors veiksmų, turi gauti aiškų ir pagrįstą atsakymą iš aukštesnių instancijų, bet dabar man paaiškėjo, kodėl aš tokio atsakymo negavau.

Tardymo metu aš sužinojau, kad jau ilgą laiką saugumo darbuotojai stebėjo mano kiekvieną žingsnį, kur tik aš ėjau: ar į biblioteką, ar į parduotuvę, ar pas gimines. Pagaliau tai jų ir jų viršininkų reikalas, nors man atrodo, kad jie galėtų protingiau panaudoti savo darbo laiką: aš gi nesu nei užsienio žvalgybos agentas, nei pogrindžio politinis veikėjas. Bet aš buvau sukrėstas, kai per tardymus sužinojau, kad jie, naudodamiesi mikrofonais, klauso pasikalbėjimų mano bute. Tai yra TSRS Konstitucijos 128 str., garantuojančio piliečių buto neliečiamybę ir susirašinėjimų slaptumą, Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 12 str. ir Tarptautinių pilietinių bei politinių teisių pakto 17 str. tiesioginis pažeidimas.

Kalbėdamas apie neteisybes ir persekiojimus, kuriuos aš pats kenčiu, aš neturiu teisės, Leonidai Iljičiau, nutylėti tų neteisybių ir persekiojimų, kuriuos kenčia to paties, kaip ir aš, tikėjimo žmonės — katalikai vien tik dėl to, kad jie yra tikintys.

„Valstybei neturi rūpėti religija, religinės draugijos neturi būti susirišusios su valstybine valdžia. Kiekvienas turi turėti visišką laisvę išpažinti kokią tinkamas religiją, arba nepripažinti jokios religijos... Jokie skirtumai tarp piliečių jų teisių atžvilgiu, priklausomai nuo jų religinių įsitikinimų, visiškai neleistini. Netgi bet kokie užsiminimai apie vienokį ar kitokį piliečių tikėjimą oficialiuose dokumentuose turi būti visiškai panaikinti. Neturi būti

mokamos jokios valstybinės sumos bažnytinėms ir religinėms draugijoms, kurios turi tapti **visiškai laisvomis** (mano pabraukta — V.L.), nuo valdžios nepriklausomomis piliečių-vienminčių sąjungomis. Tiktai visiškas šių reikalavimų įvykdymas gali padaryti galą gėdingai ir prakeiktai praeičiai, kada Bažnyčia buvo baudžiavinėje priklausomybėje nuo valstybės..." (V.I. Leninas, „Socializmas ir religija", Raštai, t. 10, 1952 m., p. 65).

Jūs, Leonidai Iljičiau, kaip TSKP CK Generalinis sekretorius, geriau už mane žinote šitą ir daugelį kitų pasisakymų, kurie atsispindi TSRS Konstitucijoje (124, 125 str.), sąjunginių respublikų baudžiamuosiuose kodeksuose ir visiškai supama su nuostatais daugelis tarptautinių dokumentų, pasirašytų tarybinės vyriausybės (Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 18 ir, 19 str: Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 5, 18, 19 str.; Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto 4 ir 5 str.).

Tačiau šių Tarybų valstybės įkūrėjo nurodymų, šių tarybinių įstatymų ir tarptautinių vyriausybės įsipareigojimų Lietuvos TSR teritorijoje nesilaikoma. Kad nekalbėčiau be įrodymų, aš čia pateiksiu keliolika faktų:

1. Nuo 1940 m. neleidžiama veikti katalikiškoms organizacijoms ir vienuolynams.

2. Dėstyti mokyklose religiją uždrausta, mokyti vaikus katekizmo leista tik tėvams; kunigams leidžiama tik patikrinti katekizmo žinias, klausinėjant vaikus tik po vieną. Už vaikų katekizavimą kalėti, o daugelis kitų buvo nubausti piniginėmis baudomis (1975 m. Kučiūnų parapijos klebonas J. Krikščiūnas — 50 rub.: tais pačiais metais administracinė komisija nubaudė E. Žukauskaitę 40 rub. bauda ir kt.). Tačiau tikinčiųjų tėvų vaikai priverstinai yra mokomi ateizmo, kas aiškiai prieštarauja Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto 13 str.

3. Būna atvejų, kai valdžia uždraudžia kunigams atlikinėti kunigo pareigas: pvz., Vilniuje kun. Vladimirui Prokopivui, kuris teologinį mokslą yra baigęs Romoje; Kaune kun. Vladimirui Figoliui. Kun. Vytautas Merkys

daugiau kaip dešimt metų išdirbo medelyne, nes valdži jam neleido dirbti nė jokioje parapijoje.

4. Kaišiadorių vysk. V. Sladkevičius nuo 1957 m. i Vilniaus vysk. J. Steponavičius nuo 1961 m. valdžio nušalinti nuo savo einamų pareigų ir ištremti į Lietuvo užkampius, kur ligi šiol ir tebegyvena tremtyje be teismo be nurodymo tremties termino ir be kaltės.

5. Asmenims, neturintiems 18 metų, valdžia draudži dalyvauti religinėse apeigose, nors šių paauglių tėva reikalauja, kad jų vaikams būtų leidžiama dalyvauti apeigose.

Kunigai, drausdami paaugliams tai daryti, pažeistų bažnytinių kanonų nuostatus. Daugelis kunigų buvo nubausti už tai, kad leido vaikams būti prie altoriaus ar dalyvauti bažnytinėje procesijoje, ar giedoti bažnytiniame chore. Pvz., kun. A. Kleina už leidimą vaikams tarnauti per šv. Mišias buvo nubaustas 50 rub., kun P. Orlickas tokia pat suma nubaustas, o paskui buvo iškeltas iš parapijos dėl to, kad žaidė su vaikais tinklinį; kun Lygnugarys buvo nubaustas 50 rub. už tai, kad N. Akmenėje aplankė ligonę; tokia pat suma nubaustas kun. Šukys už tai, kad leido vaikams dalyvauti procesijoje; Kabelių parapijos vargonininkė nubausta už tai, kad mokė vaikus giedoti chore, o tos parapijos klebonas J. Lauriūnas už tai, kad leido vargonininkei vaikus mokyti giedoti. Daugailių klebonas kun. Baltuška buvo nubaustas 30 rub., nes į atlaidus pasikvietė kunigų iš kaimyninių parapijų...

6. Už religinius įsitikinimus pašalintos iš Vilniaus universiteto studentės Aldona ir Regina Bielskutės.

7. Religinės literatūros iš užsienio įvežimas ar siuntimas paštu draudžiamas pagal tą patį įstatymą, pagal kurį draudžiamas parnografinės literatūros ir narkotikų įvežimas.

8. Visiškai uždrausta katalikų spauda; Lietuvoje ne tik nėra leidžiami religiniai laikraščiai ir žurnalai, bet negalima spausdinti net katekizmo. Du kartus buvo leista išspausdinti maldaknygę ir vieną kartą Šv. Rašto Naująjį

Testamentą, bet šių knygų tiražas buvo toks mažas, kad tik nedidelė tikinčiųjų dalis galėjo juos įsigyti.

„...Mes reikalaujame... spaudos laisvės... — rašė Leninas, — be susirinkimų, žodžio ir spaudos laisvės, visokios kalbos apie religijos laisvę liks pasigailėtinu žaidimu ir negarbingu melu" („Patvaldystė svyruoja", Lenino raštai, t. 6). Tačiau įstatymas, garantuojantis spaudos, susirinkimų, mitingų laisvę, sąžinės ir žodžio laisvę, taikomas tik ateistams. Tikintieji, išdrįsę įgyvendinti šią Konstitucijos garantuotą teisę, atsidūrė kaltinamųjų suole, o paskui Permės ir Mordavijos griežtojo režimo lageriuose: P. Plumpa — 8 metams, P. Petronis — 4 metams, V. Kulikauskas — 3, 5 metų, J. Gražys — 3 metams, N. Sadūnaitė — 3 metams ir vėliau 3 metams nutrėmimo. Visi jie buvo apkaltinti tuo, kuo visai nenusikalto — būtent, tarybinės santvarkos šmeižimu. Jie kalti tik dėl to, kad bandė atlikti krikščionišką pareigą — norėjo parūpinti maldaknygių tikintiesiems, kad apmalšintų tikinčiųjų dvasinį alkį ir bandė paskleisti religinio turinio literatūrą.

9. Už įsitikinimus nukentėjusių žmonių giminės ir netgi pažįstami yra kratomi, tardomi ir gąsdinami: Kaune — M. Vitkūnaitė, N. Petrusevičius, V. Gajauskas, M. Gavėnaitė ir kt. Vilniuje — J. Lapienytė, K. Jakubynas, A. Žilinskas, A. Terleckas ir kt.

10. Daugelis tikinčiųjų be pagrindo atleidinėjami iš darbo. 1975 m. rugsėjo 15 d. Mažeikių raj. liaudies švietimo skyrius pareikalavo, kad mokytojai A. Skiparis (27 metų darbo stažas) ir Skiparienė (25 metų darbo stažas) „savo noru" paprašytų atleisti iš darbo, nes jų sūnus tais metais įstojo į kunigų seminariją. Vilniaus vaikų muzikos mokytoja A. Kezytė buvo atleista iš darbo dėl to, kad tikinti. 1975 m. KGB pasiūlė Vilniaus universiteto administracijai atleisti iš darbo B. Kibickaitę tiktai dėl to, kad ji buvo svečiuose pas N. Sadūnaitę tuo metu, kai ten atėjo KGB darbuotojai daryti kratos.

Apie kunigus V. Gelgotą, A. Ylių, P. Račiūną spaudoje buvo skelbiami straipsniai, kuriuose šie kunigai

buvo šmeižiami ir niekinami. Šie kunigai psiuntė laikraščių redakcijoms protesto laiškus, kuriuose jie įrodė, kad jie buvo apšmeižti, bet nė vienas laikraštis jų laiškų neišspausdino.

(Valstybiniais mokesčiais dusinamos religinės bendruomenės):

12. Dekrete dėl Bažnyčios nuo valstybės atskyrimo buvo nurodyta — patalpas ir bažnytinius reikmenis perduoti „religinėms organizacijoms nemokamai naudotis". Aukščiausioji Taryba 1942 m. balandžio 10 d įsaku už naudojimąsi patalpomis nustatė mokestį: 1% nuo pastato vertės per metus. Nuo 1961 m. kulto pastatų įvertinimas padidintas pusantro karto, ryšium su tuo ir mokesčiai padidinti pusantro karto. Įstatymas yra įstatymas, ir Katalikų Bažnyčia punktualiai sumoka mokestį. Bet kiekvienas įstatymas turi būti logiškas. Nesuprantama, kodėl religinės bendruomenės privalo mokėti privalomo draudimo mokestį už joms nepriklausančias patalpas. Ir dar labiau nesuprantama, kodėl gaisro ar stichinės nelaimės atveju draudimo kompensacija sumokoma ne tai bendruomenei, kuri mokėjo draudimo mokestį ir kuriai reikės pastatytą vėl atstatyti, bet pastato savininkui (vykdomajam komitetui), kuris jokių lėšų pastato išlaikymui neskyrė, kuris jo neremontuoja ir neduoda nė kapeikos iš gautojo draudimo atlyginimo (sudegus Dubingių bažnyčiai, draudimo atlyginimas buvo sumokėtas Molėtų rajono vykdomajam komitetui ir kitose vietose taip pat). O Klaipėdos bažnyčios istorija tai tiesiog mus apstulbina. Parapiečių pinigais pastatyta bažnyčia ne tik nebuvo perduota religinei bendruomenei naudotis, bet iš bendruomenės 1961 m. buvo atimta ir paversta filharmonija. Valdžia neleidžia atstatyti daugelio bažnyčių, kurios sudegė ar buvo sugriautos per karą (Sangrūdos, Girkalnio, Batakių, Gaurės ir kitų parapijų bažnyčias). Be to, religinės skulptūros, kryžiai, pastatyti tikinčiųjų, valdžios nugriaunami (Švč. Mergelės Marijos skulptūra Skiemonių bažnyčios šventoriuje).

13. Valdžia nuolatos kišasi į Bažnyčios vidaus reikalus, nurodinėdama, ką skirti ir ko neskirti Kauno seminarijos dėstytojais, nustatydama apribojimus stojantiems į seminariją, drausdama vyskupams bei valdytojams skirti kunigus į parapijas be įgaliotinio religiniams reikalams sankcijos.

Tai tik nedidelė dalis faktų, liudijančių, kad Tarybų Lietuvoje sistemingai pažeidinėjamas įstatymas dėl Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės. Tuo tarpu Tarybos religijų reikalams pirmininkas V.A. Kurojedovas laikraštyje „Izvestija" (1976.I.31) pareiškė (pacituosiu šitą interviu):

„Tarybiniai įstatymai nustato specialias teisines normas, saugojančias tikinčiųjų, religinių susivienijimų ir kulto tarnų įstatimines teises nuo pasikėsinimų".

„Kategoriškai draudžiama bet kuri tikinčiųjų diskriminacija ir bet kuris jų sąžinės prievartavimas".

Anaiptol, aš nemanau suabejoti dėl tokio atsakingo asmens pareiškimo, juo labiau, kad Tarybos religiniams reikalams pirmininkas toliau kalba: „Mes visai neketiname nuslėpti tai, kad pas mus dar būna atskirų atsitikimų, kad kai kurie vietos organai dar neužkerta kelio neteisingiems veiksmams bažnyčios ir tikinčiųjų atžvilgiu... visais šitais atvejais imamasi priemonių pažeidimams ištaisyti, o nusikaltę tokiais veiksmais asmenys baudžiami pagal įstatymus".

Mano pateiktieji faktai rodo, kad Tarybos religijų reikalams pirmininkas yra mažai susipažinęs ar visiškai nesusipažinęs su Katalikų Bažnyčios padėtimi Lietuvoje. Nebuvo nė vieno tokio atsitikimo, kad kas nors, pažeidęs įstatymą dėl Bažnyčios nuo valstybės atskyrimo ir diskriminavęs tikinčiuosius, būtų nubaustas už savo neteisėtus veiksmus. O juk visai neseniai saugumo ir bendradarbiavimo Europoje pasitarimo Baigiamajame akte buvo įrašyta:

„Dalyvaujančios šiame pakte valstybės gerbs žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę, nepaisant skirtingos

rasės,lyties, kalbos ir religijos (Saugumo ir bendradarbiavimo Europoje pasitarimo Baigiamasis aktas, Vilnius, 1975, p. 23).

Kaip tik dėl to, Leonidai Iljičiau, kad po šiuo dokunentu yra ir Jūsų parašas, manau, kad galiu kreiptis kaip tk į Jus.

(Baisūs katalikų persekiojimo padariniai):

Katalikų Bažnyčios persekiojimas — tai tik viena dalyko pusė. Kalbant iš esmės, ne mažiau yra svarbu atkreipti dėmesį į šitų persekiojimų padarinius. Dorovinio, dvasinio auklėjimo trūkumas, ar kad ir tokio auklėjimo susilpnėjimas, ateizmo su neprivalomais ir labai neaiškiais moraliniais pagrindais plitimas padarė tai, kad paskutiniais metais siaubingai išaugo kriminalinis nusikalstamumas: valstybinio ir visuomeninio turto grobstymas, apiplėšimai, išprievartavimai, girtavimas, narkomanija, lytinis nesantūrumas Tarybų Lietuvoje pasiekė negirdėtus mastus. Tūkstančiai mūsų respublikos suaugusių ir paauglių atlieka bausmę už padarytus nusikaltimus kalėjimuose ir kolonijose. O tų bausmės vietų daug: Vilniuje kalėjimas 0-Č, 12/36, griežto režimo kolonija O-Č, 12/1 ir O-Č, 12/10; Pravieniškėse O-Č, 12/2 ir O-Č, 12/8; Alytuje O-Č, 12/4; Panevėžyje O-Č, 12/5; Kapsuke O-Č, 12/3. Nepilnamečių kolonijos Vilniuje, Sniego g. Nr. 2 VTK, Kauno O-Č TKN ir kt.

Nors apie tai išgirsti Jums skaudu, tačiau faktas, kad, kol mokyklose nebuvo įvestas ateistinis auklėjimas, tai girtavimai, vagystės, lytinis ištvirkimas buvo reti reiškiniai, o dabar tai kasdieninė tikrovė.

Teisingai sakoma, kad tvirta šeima yra tvirtos valstybės pagrindas. Nėra abejonės, kad ateizmas susilpnino šeimos ryšius, suirusių šeimų skaičius išaugo, auga ir ištuokų skaičius.

Argi galima kalbėti apie šeimų tvirtumą, kai oficialiuose leidiniuose skelbiama: „Mokytojas, formuodamas mokinių ateistinę pasaulėžiūrą, dažniausiai turi sugriauti

tas religines pažiūras, kurias jiems įdiegia šeima" (B. Bitinas, Mokinių ateistinio auklėjimo metodikos klausimai 1962, Kaunas, p. 5). Bet, griaunant šeimos duotus įsitikinimus, sugriaunama ir pati šeima. Ir štai rezultatai: 1950 metais buvo Lietuvoje santuokų 23.246 ir ištuokų 625, o dabar „mūsų respublikos statistika jau fiksuoja vos ne 40 ištuokų iš 100 santuokų. Ištuokų skaičius didėja ne tik mieste, bet ir kaime" („Mokslas ir gyvenimas", 1976, Nr. 3, p. 30).

Pirmąja ištuokos šeimos suirimo auka tampa vaikas. Havajų ir Viskonso (JAV) psichiatrai tvirtina, kad „tėvų skyrybos vaikams yra ištęsta psichinė trauma... Todėl teisingiau žiūrėti į skyrybas ne kaip į įvykį, o kaip į procesą, kuris savo kankinančia trukme sukelia vaikams net psichinius sutrikimus" (Savaitraštis „Kalba Vilnius", 1976, Nr. 6, p. 13). Ar ne čia reikėtų ieškoti negirdėto nusikaltimų augimo priežasties?

Ateistinė propaganda, naudodamasi masinės informacijos priemonėmis — spauda, radiju, televizija, mokykloje mokytojais, įstaigose ir įmonėse agitatoriais — ateizmo skleidėjais, kurie nesivaržo, pasirinkdami metodus: įgrisusius anekdotus apie kunigus, tikinčiųjų ir kunigų šmeižimą, seniai sugriautus pseudomokslinius argumentus (pvz., dėl Kristaus istoriškumo) ir savo ignoracija siaubą keliančias išvadas. O tikintiesiems gintis neleidžiama.

Kaip rodo Rytų Europos socialistinių valstybių patyrimas, didesnės Bažnyčiai laisvės suteikimas ne tik nepakenkė socializmo statybai, bet dar padeda.

Iš visų Rytų Europos šalių aukščiausią gyvenimo lygį yra pasiekusi Vokietijos demokratinė respublika, kuri per karą daugiausia nukentėjo. Šitai šaliai būdingas aukštas produkcijos lygis ir gera kokybė. Bet VDR tikintieji nėra taip persekiojami, bažnyčios neuždarinėjamos, eina katalikų ir protestantų laikraščiai. 1972 metais Katalikų Bažnyčia VDR išleido 292 pavadinimų knygas (St. Benn-Verlag), o katalikų VDR nėra daugiau kaip Lietuvos respublikoje. Kaimyninėje Lenkijoje tikintieji leidžia daug

knygų, turi savo mokyklų, o valstybinėse mokyklose dėstoma tikyba tiems vaikams, kurių tėvai to nori. Panaši padėtis ir Jugosavijoje, Vengrijoje, Čekoslovakijoje, trumpai tariant, vsose, išskyrus Albaniją.

„Čia, Europoj:, buvo paverčiamos politine doktrina pretenzijos į pasaulinį viešpatavimą, ir galiausiai valstybės, kurių ištekliai tarnaudavo nusikalstamiems žmogaus neapykantos kupiniems tikslams, sužlugdavo", — sakėte Jūs 1975 m. liepos 32 d. Helsinkyje. „Štai kodėl atėjo laikas PADARYTI IŠ ISTORIJOS PATYRIMO NEIŠVENGIAMAS KOLEKTYVINES IŠVADAS".

Šiems žodžiams nepritarti negalima. Žlugo ne tik fašistinė Vokietija, žlugo ir Romos imperija, 300 metų persekiojusi krikščionis, o nesenstanti Tiesa ir žmonių tikėjimas išliko, atlaikę amžių negandas.

Tie, kurie Lietuvoje vadovauja antireliginei propagandai ir organizuoja tikinčiųjų persekiojimus, klysta, galvodami, kad fiziškai susidorodami ir naudodamiesi prievarta, išraus iš širdžių tikėjimą ir įsitikinimus.

Lietuvos katalikai iš valstybės nereikalauja to, ko nedera reikalauti. Jie nori, kad valstybės aparatas nebūtų nukreiptas prieš Katalikų Bažnyčią ir jos teises, Konstitucijos patvirtintas, nes „politinė bendruomenė ir Bažnyčia savo srityje yra nepriklausomos ir autonomiškos. Abi šios institucijos, tegul ir skirtingais pagrindais, tarnauja tų pačių žmonių asmeniniam ir socialiniam pašaukimui. Šis tarnavimas bendram labui bus juo sėkmingesnis, juo labiau abi institucijos gerbs sveiką bendradarbiavimą vietos ir laiko sąlygomis" (II Vatikano Susirinkimo Nutarimai, Vilnius, 1975, p. 185).

Kreipdamasis į Jus šituo laišku, gerbiamas Leonidai Iljičiau, prašau atitaisyti klaidas ir tarptautinių bei tarybinių įstatymų pažeidimus:

1) nediskriminuoti tikinčiųjų, neteisėtai juos atleidžiant iš darbo, darant jų butuose kratas, grasinant ir areštuojant;

2) nutraukti administracinį kišimąsi į Bažnyčios vidaus reikalus;

3) amnestuoti kalinius, vargstančius lageriuose už savo įsitikinimus (žr. § 8);

4) grąžinti knygas ir daiktus, neteisėtai paimtus iš manęs ir per kitų kratas.

Su pagarba
Lapienis Vladas, Antano, gyv.
Vilniuje, Dauguviečio 5-11

1976.IV.23.

Šio laiško nuorašą siunčiu Lietuvos TSR KP CK Pirmajam Sekretoriui Petrui Griškevičiui.

Iš manęs paimtų ir nesugrąžintų knygų
s ą r a š a s

1. Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika, Nr. 1-6.
2. Arkivyskupas T. Matulionis, 1972-1962, 4 egz.
3. Dr. Pr. Gaidamavičius, Milžinas, didvyris, šventasis, 23 egz. (1 egz. grąžino).
4. Laidotuvių ir gavėnios giesmės, 400 egz.
5. J. Girnius, Žmogus be Dievo, 4 egz.
6. A. Maceina, Dievo Avinėlis, 1 egz. (3 egz. grąžino)
7. Kratkij tolkovatel k Novomu Zavetu (rusų kalba), 2 egz.
8. Prelatas M. Krupavičius, 2 egz.
9. St. Yla, Vardai ir veidai mūsų kultūros istorijoje, 4 egz.
10. P. Maldeikis, Meilė dvidešimtame amžiuje, (1 egz. grąžino) 2 egz.
11. Redag. J. Prunskio, Mano pasaulėžiūra. Kultūrininkų pasisakymų rink. 2 egz.
12. P. Maldeikis, Melas kaip pedagoginė problema, 1 egz.
13. P. Maldeikis, Inteligencija ir jos tyrimas, 1 egz.
14. A. Grauslys, Ieškau Tavo veido, 2 egz.
15. Vysk. V. Brizgys, Negesinkime aukurų, 2 egz.
16. St. Yla, Dievas sutemose, 2 egz.
17. J. Klumpys, Petras Jurgis Frassati, 1 egz.
18. B. Brazdžionis, Per pasaulį keliauja žmogus, 1 egz.
19. Pasaulėžiūros klausimai, II d. 255 p., 1 egz.
20. J. Girnius, Tauta ir tautinė ištikimybė, 1 egz.

RELIGIJŲ REIKALŲ TARYBOS PRIE LIETUVOS TSR MINISTRŲ TARYBOS ĮGALIOTINIUI K. TUMNUI

Nuorašas: KAUNO ARKIVYSKUPIJOS APAŠTALIŠKAJAM ADMINISTRATORIUI VYSK. L. POVILONIUI

Simno parapijos katalikų
P a r e i š k i m a s

1975 m. rudenį didelė Simno parapija neteko kunigo-vikaro, kuris valdžios įsakymu buvo iškeltas. Simno tikinčiųjų religinius poreikius aptarnauti liko vienas kunigas-klebonas. Kito kunigo mes negauname.

Lietuvoje jau yra 85 parapijos, neturinčios nuolatinio kunigo. Vien tik mūsų vyskupijoje nuolatinio kunigo neturi 5 parapijos (Laukeliškiai, Patilčiai, Išlaužas, Riečiai ir N. Uta).

Pernai, po ilgo laikotarpio, į kunigų seminariją, valdžiai leidžiant, buvo priimta 12 kandidatų, o per tuos metus Lietuvoje mirė 19 kunigų. Užpernai mirė 22 kunigai. Todėl valdžios skriauda Lietuvos tikintiesiems yra akivaizdi.

1975 m. Helsinkyje vykusio saugumo ir bendradarbiavimo Europoje pasitarimo Deklaracijoje, kurią pasirašė ir Tarybų Sąjungos KP generalinis Sekretorius L.I. Brežnevas, sakoma, kad „dalyvaujančios valstybės gerbs žmogaus teises, įskaitant ir minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę, nepaisant skirtingos rasės, lyties ar religijos"...

Mes, žemiau pasirašiusieji, Simno parapijos tikintieji, prašome Jus, Religinių reikalų įgaliotini, kurio tiesioginė pareiga tarpininkauti tarp valdžios ir Bažnyčios, padaryti žygių, jog:

1. Būtų panaikinta limitas kunigų seminarijai, kad patys vyskupai savo nuožiūra galėtų priimti visus jaunuolius, norinčius tapti kunigais, kad Simno bažnyčia gautų kunigą-vikarą, kuris jai labai reikalingas.

2. Išleistų bent mažą katekizmą. Toks katekizmas buvo išleistas tik prieš II Pasaulinį karą.

3. Išleisti didesniu tiražu maldaknyges ir Šv. Rašto Naująjį Testamentą.

Pasirašė keli šimtai
Simno parapiečių

Simnas,
1976.IV.8.

KUN. J. ZDEBSKIO GYNIMAS

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio
vyskupijos Apaštališkajam Administratoriui
Vysk. L. Poviloniui

Jūsų Ekscelencija,

Šių metų kovo 10 d. Šlavantų klebonas kun. J. Zdebskis Vilniuje buvo milicijos organų sulaikytas ir, pasitelkus medicinos darbuotojų komisiją, apkaltintas esą girtas vairavęs automašiną. Kadangi J. Zdebskis yra visur žinomas kaip griežtas abstinentas ir kovotojas su girtavimu, šiame įvykyje tegalima įžiūrėti tik gerai apgalvotą pasikėsinimą prieš kunigo autoritetą. Niekas negali užtikrinti, kad, pavykus šiam bandymui, kuris nors iš mūsų nebūsime panašiai apkaltinti vagyste, ištvirkavimu ar kitokiais nusikaltimais.

Mes, kaimyninių parapijų kunigai, prašome Jūsų Ekscelenciją į šį įvykį reaguoti, kad pažeistas kunigo autoritetas būtų atstatytas.

Pasirašė 5 Lazdijų dekanato
kunigai

* * *

LTSR Saugumo Komiteto 'iršininkui

Šlavantų parapijos (Lazdų raj.)
tikinčiųjų

P a r e i š k i m a

1976.III.10 Vilniaus mieste VAI darbuotojas Jurevič sulaikė mūsų parapijos kunigą Juozą Zdebskį, vairuojantį automašiną ir pareiškė, kad jis esąs girtas. Pareikalavo vykti į psichiatrinę ligoninę nustatyt girtumo laipsnį.

Minėtoje įstaigoje, nepadarius kraujo analizės, nežiūrint, kad kunigas pats reikalavo padaryti kraujo analizę, buvo nustatytas aktas, pripažįstąs grtumą. VAI atėmė vairuotojo pažymėjimą, rajoninis laikraštis įdėjo žinutę, kad kunigas sulaikytas Vilniuje girtas vairavęs automašiną.

Mes, Šlavantų parapijos tikintieji, žinome, kad mūsų kunigas visiškai nevartoja alkoholinių gėrimų. Tai patvirtina ir važiavę su juo trys žmonės, į kurių liudijimą įvykio metu buvo visiškai nekreipiamas dėmesys.

Šitoks grubus kunigo įžeidimas įžeidžia ir mus, tikinčiuosius. Nejaugi šitokiomis priemonėmis vykdoma ateistinė propaganda? Todėl mes reikalaujame VAI ir psichiatrinės ligoninės darbuotojų nesąžiningumą ištirti ir pasėkas atitaisyti — grąžinti vairuotojo pažymėjimą. Prašome atsakyti, kas buvo suinteresuotas, kad VAI ir medicinos darbuotojai taip nesąžiningai piktnaudotų savo tarnybinę padėtį?

Atsakyti prašome pačiam kunigui Zdebskiui (Šlavantai, Lazdijų raj.).

308 parašai

Šlavantai,
1976.V.19.

* * *

LTSR Prokuratūra
Vilnius, Gogolio 4
1976.04.05. Nr. 2/1541

Juozui Zdebskiui,
Lazdijų raj. Šlavantų km.

Patikrinus Jūsų pareiškime keliamas aplinkybes, nustatyta, jog Jūs 1976 m. kovo 10 d. vairavote automašiną būdamas neblaivus: apie tai liudija medicinos apžiūros girtumo laipsniui nustatyti aktas. Akte rašoma, jog apžiūros metu nustatytas lengvas girtumo laipsnis.

Esant šioms aplinkybėms, Jūs visiškai pagrįstai esate nubaustas 30 rub. bauda su vairavimo teisių atėmimu 18 mėn.

Protestuoti Lazdijų rajono vidaus reikalų skyriaus viršininko nutarimą dėl Jūsų nubaudimo administracine tvarka už vairavimą esant neblaiviam, prokuratūra neranda pagrindo.

Bendrosios priežiūros skyriaus
prokuroras (pas.) V. Matkevičius

TSRS Generaliniam Prokurorui
Maskva

Kun. Zdebskio Juozo, s. Vinco,
gyv. Lietuvos TSR, Lazdijų raj.,
Šlavantuose,

P r e i š k i m a s

Noriu pranešti Jūsų žiniai apie KGB organų, tarpininkaujant autoinspekcijos ir Vilniaus m. psichiatrinės ligoninės darbuotojams, įvykdytą prieš mane įžūlią provokaciją.

Š.m. kovo 10 d. su savo mašina „Žiguli" LLG 77-21 vežiau ligonę Zabelę Medonaitę ir ją lydintį tėvą Medoną (jie abu yra mano parapiečiai, o aš — Katalikų Bažnyčios

kunigas). Su mumis taip pat važiavo pil. Jonas Stašaitis, gyvenantis Vilniuje — Salininkuose, Vilnius 7.

Vilniuje apie 10 val. ryto mane sulaikė VAI darbuotojas Jurevič ir pareiškė, kad aš esąs girtas. Tuo tarpu mano vyskupijos kunigai ir visi mano prapiečiai žino, kad aš esu absoliutus abstinentas. Psichiatrinėje ligoninėje (Vasaros g.) gydytoja, nedarydama kraujo analizės, nors aš primygtinai to reikalavau, surašė aktą, patvirtindama lengvą girtumo laipsnį. Šio nesąžiningo tyrimo rezultatas — 30 rub. bauda ir vairuotojo teisių atėmimas 18 mėnesių. Be to, rajoninis laikraštis atspausdino straipsnį, kuriame rašoma, kad aš neatsilaikęs stiklelio traukai, ir tuo jie parodė savo piką valią. Tuo pačiu jie pažemino tarybinę valdžią ir tarybinį laikraštį.

Prašau įsikišti į šį liūdnai išgarsėjusį reikalą ir grąžinti man vairuotojo teises, kurios man yra gyvybingai reikalingos kasdieniniame kunigo darbe.

Kun. J. Zdebskis

1976.IV.23.

LTSR Ministrų Tarybai
Nuorašas: Jo Ekscelencijai
Vysk. L. Povilioniui

Šių metų kovo 10 d. Vilniaus mieste buvo sulaikytas kun. J. Zdebskio vairuojama automašina „Žiguli". Mašiną vairavęs autoinspektorius, apkaltinęs vairuotoją girtumu, nusivežė jį į Vilniaus psichiatrinę ligoninę.

Ligoninėje buvo suvaidintas iš anksto paruoštas spektaklio pirmasis veiksmas, t.y. iš pulso ritmo nustatytas girtumo laipsnis. Kunigo Juozo vairuotojo pažymėjimo atėmimu baigėsi antrasis šio spektaklio veiksmas.

Trečiasis spektaklio veiksmas prasidės po 18 mėnesių, kai kun. Juozas mėgins susigrąžinti vairuotojo pažymėjimą.

Noriu keletą žodžių pasakyti apie kunigą Juozą Zdebskį, kurio vardas gerai žinomas ne vien krikščionims, bet ir ateistams. Man teko lankytis Šlavantuose, kalbėtis

su šios parapijos tikinčiaisiais. Visi su pagarba kalba apie savo kleboną. Kaip tikras tėvas, jis neatstumia nė vieno, kuris pas jį kreipiasi. Net tą nelaimingą kovo 10 d. rytą nukentėjo vykdydamas artimo meilės įstatymą — veždamas į Vilnių savo parapietę — invalidę. Jo visas gyvenimas — tai kovos už krikščionybės idealą ir gerų darbų pynė. Neturiu noro prie šio klausimo sustoti. Trumpai tariant: tikinčiųjų mylimas, o ateistų pasmerktas ir apjuodintas.

Noriu atkreipti dėmesį į šio spektaklio rengėjų nelogiškumą. Nuo Šlavantų iki Vilniaus mažiausiai 3 valandų kelionė. Išeina taip, kaip toje pasakoje — iš lovos išsirito ir prisigėrė. Bet kalba eina apie žmogų, kurio niekas niekada nematė girto. Sulaikymo metu buvo liudininkai, kurie tvirtino, kad nei iš vakaro nei rytą nei kelionėje kunigas Juozas degtinės net nebuvo matęs.

Versija, kuriai niekas negali patikėti. Netiki ja ir šio spektaklio rengėjai, nes kaip kitaip paaiškinti atsisakymą paimti kraują ištyrimui.

Negi nebuvo galima sugalvoti ką nors gudriau, norint apšmeižti kunigą? Spektaklių pas mus tiek daug, kad jų visų nesurašysi net į jaučio odą...

Šv. Kalėdų išvakarėse puošiamos eglutės. Lietuviai Kūčių vakare prie išpuoštos eglutės, valgydami Kūčių plotkeles, pamiršta vieni kitiems padarytas skriaudas. Kūčios — tai šeimos susitaikymo šventė. Pavaikščiokite tą vakarą po miesto gatves ir pamatysite beveik kiekviename bute papuoštą eglutę. Atrodo, viskas paprasta ir gražu, tik aš nesuprantu, kodėl lietuviai Kalėdų eglutę priversti įsigyti įvairiais nelegaliais keliais. Prekystaliuose, tartum pasityčiojimui iš tikinčiųjų, eglutės pasirodo tuomet, kai jos jau nebereikalingos — po Šv. Kalėdų.

Nesuprantu, kam reikalingas tas kiekvienais metais pasikartojantis spektaklis, juo labiau, kad iš liaudies Lenkijos galima pamatyti gražiai paruoštą kalėdinę televizijos programą. Mūsų „mokslinė pasaulėžiūra" bijo kelias dienas anksčiau įžiebtos eglutės lemputės.

Arba vėl — ką ateizmui duoda dažnai niokojamas Kryžių kalnas? Tikriausia išryškina jų misiją, nes niekas nėra girdėjęs, kad ateistai išniekintų velnio atvaizdą. Priešingai, šiam liaudies menui ateistai jaučia ypatingą pagarbą.

Neapgaudinėkite patys savęs — burbulai, plevėsuojančios varnos, kurios eilinio spektaklio metu buvo iškabintos virš Kauno Įgulos bažnyčios kupolų, niekada nevaizduos žemės ir jos palydovų, o tiktai ateistinę neapykantą tikintiesiems. „Bažnyčia nuoširdžiai prisipažįsta, jog visi žmonės, tikintieji ir netikintieji, privalo prisidėti prie šio pasaulio kūrimo, kuriame tenka bendrai gyventi, o šito tikrai negali būti be nuoširdaus ir protingo pokalbio" (II VSN).

Norėčiau, kad šis raginimas būtų visų išgirstas, nes daugelį metų „moksliškai" kultivuotoje dirvoje blogio piktžolės nenyksta, bet daugėja. Jų vaisiai — girtavimas, paleistuvavimas, skyrybos, venerinės ligos, beprotnamiai, nepilnamečių kolonijos, kalėjimai, kaip grybas ėda tautos pamatus. Net negimusių kūdinių žudynės tapo sudėtine šeimų planavimo dalimi.

Žvelkime į gyvenimą atviromis akimis ir pamatysime, kad ten, kur nėra nenykstančių vertybių, vien gatvių triukšmas, staklių gaudesys, karvių maurojimas žmogų padaro tuščią, nepajėgų bet kokiam kilniam darbui.

Kunigas Zdebskis, kovodamas dėl krikščionybės idealo, skleisdamas gėrį, jau daug nukentėjo. Jam daromos skriaudos — nauja žaizda tikinčiųjų sieloje.

Prašau LTSR Ministrų Tarybą duoti nurodymus atitinkamoms žinyboms sudrausti spektaklių rengėjus!

Vytautas Vaičiūnas

Kaunas,
1976 m. balandis.

(Laiškas sutrumpintas — Red.)

DAR VIENĄ AUKĄ PAVILIOJO KAPAI...

(Kaip kitaip galėtų aiškinti saugumas?):

1975 m. spalio 30 d. ankstyvą rytą, dar esant prietemai, Kaune, ties keltu į Aleksotą, nekantriai slampinėjo žudikas atlikti užduotį...

Stasė Lukšaitė mediniais laiptais lipo nuo Aleksoto šlaito žemyn, ėjo į bažnyčią. Žudikas, nutaikęs patogų momentą, kai arti nesimatė žmonių, lyg išalkęs plėšrusis žvėris puolė savo auką... Parbloškė ją, žiauriai sužalojo ir pabėgo, palikęs pusgyvę auką šalia laiptų gulėti kraujo klane...

Nuvežus į logoninę, mėginta gelbėti jos gyvybę, tačiau dėl per didelio sužalojimo ir nukraujavimo (beveik nerasta kūne sveikos vietos, ypač galvoje), lapkričio 5 dieną kilni siela iškeliavo... Ją priglaudė Tas, kuriam ji visą gyvenimą ištikimai tarnavo.

Palaidota lapkričio 7 dieną Viduklės kapuose.

Į amžino poilsio vietą ją atlydėjo daug žmonių ir būrys mažų vaikučių su gėlėmis rankutėse. Jie atnešė gėles tai, kuri juos labai mylėjo ir mokė.

Stasė Lukšaitė gimė 1917 m. kovo 17 d. Graužų kaime, Viduklės valsč. Vaikystėje buvo angelaitė, o vėliau — pavasarininkė. Jausdama pašaukimą savo gyvenimą skirti Dievo tarnybai, ji įstojo į Širdiečių vienuolyną. Paskutiniu metu ji dirbo darželyje ir ruošdavo vaikus Pirmajai Šv. Komunijai. Daugelis tikinčiųjų mano, kad vaikų ruošimas pirmajai išpažinčiai ir buvo pagrindinė S. Lukšaitės nužudymo priežastis.

Lukšaitė ir mirdama paliko ištikima Šv. Evangelijai — prieš mirtį atgavusi sąmonę, pasakė atleidžianti žudikui su šviesiu paltu...

Tie, kurie mėgina žudikus paslėpti, vienai velionės seseriai, iškviestai į tardymą, pareiškė, jog „čia įvykęs nelaimingas atsitikimas, nes lipdama laiptais ji pati paslydusi ir susižeidusi". Šį įvykį aiškinti „paslydimu" yra tik būtinybė melu užmaskuoti žudikus, kad jie jaustųsi drąsūs ir, kai vėl reikės, darbuotųsi toliau.

Tokius žudikus gimdo abejingiej ir tie, kurie, patys mindžiodami tiesą ir meilę, yra pasiryžę sunaikinti tikėjimą, o mūsų buvusią šventą tėviškės žemę paversti galvažudžių ir vagių urvu...

O tačiau:

— — — — — — — — — — — — — —

Ne viskas sutemose žuvo.
Šiltu krauju širdis pasruvo
Ir prievartai paklust neišmoko
Mortuos voco!

(Mykolaitis-Putinas)

Tauta nenurims! Šių dienų jaunųjų gretose rasis, kurie nepabūgs nei beprotnamių, nei šaltų drėgnų kalėjimų kazematų ar spygliuotų vielų užtvarų, nei žudynių. Nekaltai nužudytųjų kiekvienas pralietas kraujo lašas bus ta Dievo palaiminta sėkla, iš kurios vėl dygs nauji jaunosios kartos daigai. Jie sužaliuos vešliais atžalynais, sužydės ir subrandins naujus Bažnyčios ir tautos vaisius!

Žuvusieji už tiesą, už meilę Kristui ir Jo Bažnyčiai papildys milijonines nežinomų kankinių gretas, puoš Bažnyčią ir praturtins Tautos istoriją.

———————————————

Prie žuvusiųjų kapo rinksis tautos vaikai
Ir susimąstę tyliai nulenks galvas...
Čia kapų medžiai visad oš ir šlamės
Viešpaties Angelą...

Gėlės melsis: Tėve mūsų...
Ir paukšteliai medžių šakose
Nuo pat ryto čiulbės Amžinąjį atilsį...
O žuvusiųjų sielos kils pas Viešpatį į
amžinybę...

NIJOLĖ SADŪNAITĖ LAGERYJE
(Nuotrupos iš jos laiškų)

"...Dėkinga tiems, kurių pastangomis aš čia patekau. Daug ką sužinojau, daug ką patyriau, ir viskas tik į naudą. Juk Gerasis Dievas geriausiai žino, ko man reikia"...

* * *

"Už šešių dienų bus pusė metų, kaip išvežė iš Vilniaus, o, atrodo, visa tai buvo taip neseniai, tarsi vakar. Ir viskas stovi akyse — mano „garbės" palyda, mano likimo draugai, kurių buvo daug (jie visi kriminalistai), o aš tik viena — politinė kalinė, paskutinis atsisveikinimo žvilgsnis į miestą, tiksliau į peroną ir visa kelionės romantika, kuri neaprašoma — ją reikia pačiam išgyventi, kad galėtum pajusti gyvenimą ir suprasti meilės reikalingumą ir vertę. Man yra galimybė tą romantiką išgyventi antrą kartą, — kai veš į ištrėmimą. O to gali man tik pavydėti, nors to nereikia — visa tai ne Tavo sveikatos žmonėms.

Ir kaip gera, kad mūsų gyvenimo laivelį vairuoja gerojo Tėvo ranka. Kai Jis prie vairo — niekas nebaisu. Tada, nežiūrint kaip sunku bebūtų gyvenime, mokėsi kovoti ir mylėti. Ir galiu pasakyti, kad 1975-ji metai praskriejo kaip akimirka, bet jie — mano džiaugsmas. Ačiū Gerajam Dievui už juos".

* * *

„Mūsų ceche labai daug dulkių nėra, nors medžiaga, iš kurios siuvame pirštines, dulka stiklo dulkėmis. Darbas varginantis savo monotoniškumu, o dar prisideda dažni mašinos gedimai — reikia kantrybės. Mechanikas ateina ne kasdieną, dažnai tenka laukti, kol pataisys, o norma mūsų nelaukia..." (reikia pasiūti 70 porų pirštinių per dieną).

* * *

„Kovo 3 d. grįžau iš ligoninės. Pagaliau, atrodo, atsistosiu ant kojų. Jūsų diagnozė teisingiausia — didelis nusilpimas.

Mano „atostogos" tęsėsi ilgokai: kai spalio 18 d. ja pradėjau, tai lapkričio mėn dirbau tik 6 dienas, gruoc praleidau ligoninėje ir tik jo pabaigoje siuvau 4 dienas Sausio mėnesį padalinau per pusę — pusę dirbau, o kit pusę — ne. Vasaris ligoninėje ir kovo trys pirmosio dienos. Dabar siuvu pamažu, su pertraukomis; pajutus silpnumą, išeinu į kiemą pasidžiaugti grynu oru, saule Normą padarau, nes dirbame viena pamaina. Siūti gali pradėti 6 val. rytą, o baigti 22 val. Taip, kad kol kas viska sekasi puikiausiai. Visi mane myli, ir aš stengiuosi tu pačiu atsilyginti. Esu laiminga ir patenkinta".

* * *

„Pas mus daug senučių ir ligonių, todėl džiaugiuosi kad mane atvežė pagal mano pašaukimą — slaugyti ir mylėti. Ir nors labai Jūsų visų išsiilgau, sunku bus iš čia išvažiuoti, gaila bus palikti žmones, kurie man tapo laba artimi ir brangūs. Bet juk mumis visais labiausiai rūpinasi Gerasis Dievas..."

* * *

„Laiškus gaunu ne tik nuo pažįstamų, bet ir nuo tų, kurių niekada nebuvau sutikusi. Žmonių noras padėti, kuo kas gali, taip jaudina. Kiek daug jautrumo ir nuošidumo širdyse. Kaip visa tai džiugina, kelia nuotaiką ir skatina būti geresne, būti verta tos didžios meilės".

* * *

„Dešimt mergaičių iš Kauno rašo: „Mes esame su Jumis ir užtariame Jūsų reikalus pas Dievą. Nepalūžkite! Viską, kas žemiška, pakelia didelės dvasios žmonės. Geriausi linkėjimai nuo tautos!"

* * *

Nežiūrint sunkiausių lagerio gyvenimo sąlygų, Nijolės laiškai pilni giedrios nuotaikos, persunkti meile ir didžiausiu susirūpinimu namiškiais ir visais kitais. Ji niekados nesiskundžia, atvirkščiai, džiaugiasi viskuo, ką jai duoda Gerasis Dievas.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius. 1976 m. vasario 15 d. daugelyje Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių įvyko pamaldos už vysk. J. Steponavičių, prisimenant jo vardo dieną (vasario 16) ir 15 metų tremties sukaktį.

* * *

Vilnius. 1976 m. gegužės mėnesį JAV lankėsi KGB organizuota dvasininkų delegacija iš Tarybų Sąjungos. Joje dalyvavo du kunigai iš Lietuvos: Nekalto Švč. Mergelės Marijos Prasidėjimo parapijos Vilniuje klebonas kun. Stanislovas Lydys ir Panevėžio vyskupijos kancleris kun. Vladas Rabašauskas. Kokią misiją jie turėjo atlikti, geriau galėtų spręsti užsienio lietuviai.

* * *

(Persekiojama Jadvyga Petkevičienė):

Vilnius. 1976 m. gegužės 5 d. Vilniaus geležinkelio stotyje, traukinyje Kaliningradas-Maskva, apie 22.30 val. buvo sulaikyta Jadvyga Petkevičienė (gyv. Šiaulių m. Lenino 42-1), Šiaulių gimdymo namų med. sesuo Suėmimo operacijai vadovavo saugumo majoras J. Markevičius. Iš vagono J. Petkevičienė buvo nuvesta į Vilniaus transporto milicijos skyrių. Dalyvaujant dviems saugumiečiams ir milicijos vaikų kambario inspektorei Purickienei Angelei, padaryta smulki asmeninė krata. Kaip pareiškė maj. Markevičius, kratos tikslas — surasti antitarybinio turinio literatūrą, daiktus ir dokumentus, reikalingus bylai. Inspektorė Purickienė dviejų kviestinių (liudininkių) G. Sklerovos ir A. Lozenko — akivaizdoje išrengė sulaikytąją ir kruopščiai patikrino rūbus, avalynę, apžiūrėjo net kojų padus, bet nieko „antisovietiško" nerado. Maj. Markevičius tardė J. Petkevičienę, ko ji važiuojanti į Maskvą, priekaištavo už lankymąsi Vilniaus Aukšč. teisme S. Kovaliovo teismo dienomis, už susitikimus su maskviečiais ir pan. Taip pat išreiškė nepasitenkinimą sulaikytosios vyru Jonu Petkevičium, buvusiu politiniu kaliniu, dėl jo praeities ir dabarties.

Po kratos J. Petkevičienė sekančiu traukiniu išvyko į Maskvą, kur ją kelyje visą laiką lydėjo „angelai sargai". Maskvoje prie buto, kur ji buvo apsinakvojusi, taip pat sukinėjosi sekliai. Kitą dieną, grįžtant į namus, vėl visu keliu vilkosi „uodega".

Petkevičių butas Šiauliuose yra jų darbovietės nuolatinių saugumiečių „rūpesčių" objektai.

* * *

Vilnius. 1975 m. vasario 28 d. įvykusiame Zoologijos ir parazitologijos instituto atvirame partiniame susirinkime instituto direktorius P. Zajančauskas, kalbėdamas apie ideologinį darbą, pažymėjo, kad pastaraisiais metais padėtis žymiai pablogėjusi. Instituto jaunesniojo mokslinio bendradarbio Alfonso Juškos pavardė buvo paminėta spaudoje ryšium su antitarybine veikla. Esą kyla klausimas, ar toks darbuotojas galįs toliau pasilikti dirbti institute.

1975.IV.10. instituto mokslinė taryba svarstė A. Juškos perrinkimo naujam laikotarpiui jaunesniojo mokslinio bendradarbio pareigoms klausimą. Moksliniam sekretoriui Šemetulskiui išvardinus A. Juškos pristatytus dokumentus, partijos narys J. Kazlauskas paklausė: „O kaip dėl to, kas buvo apie Jušką kalbėta?" Tuomet direktorius atsakė: „Taip, buvo drg. Juška, buvo padaręs klaidą. Mes negalime šito nepaisyti. Privalome drg. Jušką auklėti. Siūlau mokslinei tarybai neperrinkti Juškos jaun. moksl. bendradarbiu, o įdarbinti inžinierium".

Tiek J. Kazlauskas, tiek ir direktorius kalbėjo neaiškiai — užuominomis.

Naujose pareigose A. Juškai buvo sumažintas mėnesinis atlyginimas.

Laboratorijos vadovas A. Skirkevičius pradėjo visaip trukdyti A. Juškai atlikti užplanuotus mokslinius darbus, skelbti mokslinius straipsnius spaudoje ir t.t.

Apie savo atliktus darbus A. Juška yra perskaitęs pranešimą 1975.VI.25-27 Vilniuje vykusioje sąjunginėje

mokslinėje konferencijoje ir susilaukęs gerų atsiliepimų. Tačiau mokslinis sekretorius Šemetulskis į tai nekreipia dėmesio ir neleidžia straipsnio spausdinti, kol nesutiks A. Skirkevičius, o šis nesutinka. Dėl minėto straipsnio A. Juška kreipėsi ne kartą į direktorių, bet jis vengia šiuo klausimu kalbėti ir ką nors spręsti.

Šiuo metu A. Juškai duodamas kvalifikacijos neatitinkantis darbas, kurį turėtų atlikti laborantas.

* * *

Vilnius. 1975 m. lapkričio 28 d. Vilniaus „Žalgirio" futbolo komanda namuose žaidė paskutines sezono rungtynes.

Po sėkmingų rungtynių (3:0 „Žalgirio" naudai) tūkstantinė minia dainavo „Ant kalno mūrai", „Augo girioj ąžuolėlis" ir kitas lietuviškas dainas bei kitokiais būdais reiškė savo entuziazmą, kuriam sutramdyti milicija ir civiliai apsirengę saugumiečiai panaudojo jėgą. Tačiau tai tik suaudrino minią, kuri stichiškai susiorganizavo, ir apie 2000 žmonių eisena, beveik išimtinai jaunimas, apsukusi du ratus stadione, patraukė į miesto centrą, sklanduodama „Žal-gi-ris!" ir dainuodama lietuviškas dainas. Ši eisena, nors pretekstas jai atsirasti buvo puiki „Žalgirio" pergalė, vėliau virto tam tikra protesto ir Vilniaus lietuviškojo jaunimo nuotaikų demonstracija.

Eisena, perėjusi centrine gatve (buvo bandyta ją išskirstyti ties Dzeržinskio tiltu, bet nepavyko), apsukusi kvartalą aplink saugumo komiteto pastatą ir švilpimu bei šūksniais „pagerbusi" už užuolaidų pasislėpusius saugumiečius, buvo išvaikyta stambių milicijos bei saugumo pajėgų ir iškviestų Vilniaus įgulos kariuomenės spec. dalinių. Kai kuriuos eisenos dalyvius suėmė.

* * *

(Profsąjungų atstovas persekioja Liaudies dainos klubą):

Vilnius. Šių metų gegužės mėnesio pradžioje Vilniaus profsąjungų namų administracijos atstovas Daunoras pasikvietė Liaudies dainos klubo atstoves Aldoną

Katkauskaitę ir Virginiją Ašmantienę ir reikalavo, kad jos parašytų į respublikinę spaudą straipsnį, paneigiantį Vatikano radijo pranešimą apie Liaudies dainos klubo persekiojimą. Daunoras žadėjo klubui išrūpinti rūbus, leisti dalyvauti Pabaltijo etnografinių ansamblių festivalyje Vilniuje ir t.t. Klubo dalyvės atsisakė parašyti straipsnį. Įdomu tai, kad po minėto Vatikano pranešimo „Vakarinėse naujienose" ir per radiją buvo pranešama apie klubo renginius kiekvieną savaitgalį, kurių niekas neorganizavo. Ši apgaulė buvo nutraukta pradėjus reikšti pasipiktinimą žmonėms, atėjusiems pagal laikraščio skelbimus į nebūtus renginius.

* * *

(Saugumiečiai terorizuoja klierikus):

Kaunas. Per 1976 m. Velykų atostogas daugelis klierikų neturėjo ramybės. Saugumiečiai klausinėjo juos, iš kur gauną „LKB Kroniką" ir „Aušrą". Be to, buvo klausinėjami, kaip jie šventę Vasario 16-ąją. Klierikai buvo tardomi apie kai kuriuos kunigus, kuriuos saugumiečiai traktavo kaip reakcingus, pvz., kun. K. Žilį, kun. V. Cukurą ir kitus. Po pokalbio klierikai buvo verčiami pasižadėti, kad apie susitikimą su saugumiečiais jie tylėsią.

* * *

Kaunas. 1976 m. balandžio 16 d. Kauno aklųjų gamybinio mokymo kombinato direktorius Antanas Ruginis ir Kauno aklųjų draugijos tarprajoninių kultūros namų direktorius Smalogys pasikvietė darbininkus saviveiklininkus, Antaną Jonušą ir Feliksą Sinkevičių, ir paklausė:

— Kiek jums moka kunigas, kai grojate per Velykas bažnyčioje? Mes jums tiek pat sumokėsime, tik jūs neikite ten groti.

— Aš savo draugams niekada nemeluoju. Todėl jei pažadėjau, tai ir eisiu groti, — tvirtai atsakė Jonušas.

Sinkevičius dar paaiškino:

— Aš einu į bažnyčią giedoti kiekvieną sekmadienį, tai per Velykas groti būtinai eisiu.

Direktorius bandė pagąsdinti, jog atimsiąs dūdas, bet kadangi saviveikloje trūksta muzikantų, tai pabijojo jų skaičių dar sumažinti.

Balandžio 19 pas direktorių A. Ruginį buvo iškviesti orkestro dirigentai. Direktorius juos barė, kad nežiūrį savo kolektyvo, neperspėję orkestro dalyvių, kad neitų groti į bažnyčią. Buvo perskaitytas dešimties žmonių sąrašas, ir kiekvienas užregistruotas „nusikaltėlis" turėjo eiti pasiaiškinti.

Muzikinio kolektyvo direktorius J. Kairys aiškino, kad muziką bažnyčioje propaguoti esą niekam neleistina. Jo nuomone, reikėtų pagalvoti apie sekančius metus, kad nusikaltimas nepasikartotų. Geriausiai išvežti muzikantus į kitą rajoną koncertuoti.

Orkestro dalyviai liko labai įžeisti, kad kišamasi į jų išeiginių dienų laisvalaikį.

* * *

Kaunas. Vidmantas Povilionis, 1975.III.27 grįžęs iš Mordovijos lagerio, po ilgų ieškojimų darbo, pagaliau 1975.IX.13 įsidarbino darbininku Kauno duonos kepimo įmonių susivienijime.

Po keletos mėnesių buvo pervestas į inžinieriaus-technologo pareigas, o dar vėliau dirbo Susivienijimo vyresniuoju inžinieriumi-technologu kokybės reikalams, praktiškai atlikdamas techninės kontrolės viršininko pareigas.

1976 m. kovo 26 d. V. Povilionis buvo iškviestas pas įmonės generalinį direktorių, kuris pranešė, kad atitinkami organai reikalaują atleisti Povilionį iš einamųjų pareigų, kaip neturintį teisės dirbti su žmonėmis, t.y. vadovauti (Jo darbo knygelėje ankstyvesnis įrašas: „Atleistas iš darbo VSSP MI Lietuvos filialo pagal laišką iš KGB).

Tokiu būdu V. Povilionis po 6 mėnesių vėl tapo bedarbiu.

* * *

Kaunas. 1976 m. gegužės 4 d. buvo padaryta krata pas skulptorių Rimantą Šulskį, gyv. Kune, V. Kuzmos g. Nr. 29a-2. Kratai vadovavo kap. Mrkevičius. Saugumiečiai ieškojo „LKB Kronikos" slotavietės ir kitos antitarybinės literatūros. Kratos meturasta A. Solženicyno „Gulago salynas".

Rimantas Šulskis, gimęs 1943 n., yra Lietuvos jaunųjų dailininkų sąjungos narys.

* * *

Kaunas. 1976 m. balandžio 9 d Kauno saugumo komitete M. Gavėnaitei buvo grąntos 1974.XI.26 paimtos kratos metu knygos. Kai kiių knygų saugumiečiai negrąžino. Paprašius grąžin B. Brazdžionio „Didžioji kryžkelė" (atspausdintą rašmąja mašinėle) ir nebaigtą spausdinti „Lietuviško charaterio problemos", saugumiečiai atsakė:

— Jos yra politinės, todėl ir negrąžiname!

Saugumo darbuotojai kažkokiais umetimais su M. Gavėnaite buvo ypatingai mandagūs.

* * *

Kaunas. Henrikas Klimašauskas šuo metu laikomas ne Kauno, bet Vilniaus saugume.

* * *

Tauragė. Miesto laikraščių kiosko pardavėjas Montvila prieš 1975 m. Šv. Kalėdas pardavė keletą perfotografuotų kalėdinių atvirukų ir už tai jis tuojau buvo atleistas iš darbo.

* * *

(Kronikos — rakštis saugumui):

Telšiai. 1976 m. sausio 15 d. į Telšių vyskupijos dekanų pasitarimą atvyko iš Maskvos Murnikovas ir įgaliotinis K. Tumėnas.

K. Tumėnas išreiškė susirūpinimą dėl „LKB Kronikos", kuri didinanti įtampą tarp valstybės ir Bažnyčios.

Jeigu, esą, ,,Kronikos nebūtų, tai padėtis būtų daug švelnesnė. ,,LKB Kronikos" leidėjai, manydami, kad galima ,,Kronikos" pagalba ką nors išsikovoti, apsirinka. Išsikovoti jie nieko neleisią, todėl ragino dekanus neprisidėti prie jos leidimo. Įgaliotinis pageidavo, kad ,,Kronika" toliau nebūtų leidžiama.

Dekanai iš savo pusės tvirtino, kad ,,Kronikos" leidimas nuo jų nepriklauso, bet nė vienas neprižadėjo įgaliotiniui veikti prieš ,,Kroniką" (nors tiek gerai).

Tarp kitų klausimų buvo iškeltas vaikų katekizacijos klausimas. Įgaliotinio nuomone, šiame dalyke jokių nuolaidų nebūsią. Kunigai turi teisę tik patikrinti vaikų žinias, bet jokiu būdu nemokyti. Religinės spaudos klausimas bus svarstomas — gauti nauji mišiolai ir brevioriai.

K. Tumėnas didžiavosi, kad ligonių aptarnavimas ligoninėse esąs jau garantuotas.

— Pas mus didžiausia sąžinės laisvė. Jei kas nors trukdytų, skambinkite man, — baigė K. Tumėnas.

* * *

Mažeikiai. Mažeikių valdžios pareigūnai nesiliauja kankinę senutę Gelumbauskienę už tai, kad ji prie savo namo Mažeikiuose (Aušros g. 7) buvo pasistačiusi kryžių (žr. ,,LKB Kronika" Nr. 19, 21).

E. Gelumbauskienei atsisakius užmokėti už kryžiaus nuvertimą, Mažeikių raj. Darbo vykdytojo baras Gelumbauskienę perdavė liaudies teismui.

Mažeikių rajono liaudies teismui

Ieškovas: Mažeikių raj. darbų vykdytojo baras
Atsakovas: Gelumbauskienė Emilija, Juozo
Ieškinio suma: 50 rub.

Ieškovo pareiškimas

Sutinkamai su Mažeikių rajono DŽDT vykdomojo komiteto sprendimų Nr. 180, Mažeikių rajono darbų

vykdytojo baras 1975 m. gruodžio 3 d. prievartos tvarka nugriovė pil. Gelumbauskienės Emilijos be projekto pastatytą statinį prie jos gyvenamojo namo, Aušros g. 7, ir už atliktą darbą pateikė jai sąskaitą Nr. 11142, sumoje 50 rublių (už atliktą darbą — nugriauti kryžių). Tačiau pil. Gelumbauskienė nesumokėjo. Prašome Mažeikių liaudies teismą išieškoti iš atsakovės Gelumbauskienės Darbo vykdytojo baro naudai 50 rub. už atliktus darbus ir teismo išlaidas.

Pasirašo: Mažeikių raj. DVB viršininkas
Makota
DVB BUHALTERIS (parašas neįskaitomas)

„Nusikaltėlę" E. Gelumbauskienę teisė net tris kartus: pirmą kartą teismas vyko kovo 11 d. Senutė atsisakė sumokėti, nes ji neprašiusi nugriauti kryžių. Byla buvo atidėta iki kovo 23 d. Gelumbauskienė turėjo pristatyti teismui liudininkus, kad buvo nugriautas kryžius, o ne koks kitas statinys.

Balandžio 22 d. teisme E. Gelumbauskienei neleido kalbėti.

— Kas griovė Gelumbauskienės kryžių? – paklausė Darbų vykdytojo baro atstovą.

— Mes kryžiui nugriauti ėmėme žmones iš gatvės, nes mūsų darbininkai nėjo — , paaiškino teismui DVB atstovas.

Tikrai, Darbo bare, kuriame dirba apie 400 darbininkų, nė vienas nesutiko griauti kryžių. Tuomet teko paimti iš gatvės girtuoklius.

— Tai kiek jūs sumokėjote už kryžiaus nugriovimą? — vėl paklausė teisėjas.

— Sumokėjome 50 rub. — atsakė DVB atstovas.

— Kiek laiko galėjo užsitęsti tas darbas?

— 15-20 minučių, — įsiterpė Gelumbauskienė. — Nupiauti kryžių, išgriauti tvorelę, sukapoti likusį kryžiaus kamieną daug laiko nereikia.

Gelumbauskienei buvo liepta nutilti.

— Tai jūs brangiai mokate už kryžiaus nupiovimą —

per penkiolika minučių galima užsidirbti 50 rublių. Ateisiu ir aš pas jus į talką, — kalbėjo teisėjas.

— O jeigu būtų prašę už kryžiaus nupiovimą 100 rub., ką jūs būtumėte darę?

— Būtume mokėję ir 100 rublių.

Kol kas neaišku, kokią sumą E. Gelumbauskienė turės mokėti už kryžiaus išniekinimą.

* * *

(Išniekinta ir nugriauta Švč. Jėzaus Širdies statula):

Palanga. Užsienio turistai, apsilankę Palangoje, pasigedo meno šedevro, buvusios Tiškevičiaus parke Švč. Jėzaus Širdies statulos.

Norime papasakoti tikintiesiems apie prancūzų menininko sukurto paminklo likimą.

Daugelį metų nuostabiai graži Švč. Jėzaus Širdies statula sutraukdavo apie save minias žmonių. Vieni atsiklaupę melsdavosi, kiti susikaupę stovėdavo, dar kiti puošdavo statulą gėlėmis. Tik senieji Palangos ateistai negalėjo ramiai pro ją praeiti. Atėjus Raudonajai armijai, prasidėjo paminklų naikinimo ir griovimo metas. Kariai, sušaudę Birutės kalne Liurdo Dievo Motinos statulą, pasikėsino ir prieš Švč. Jėzaus Širdies statulą. Kartą keletas raudoarmiečių paleido iš automatų kulkų seriją į šį meno paminklą. Nors kulkos ją šiek tiek sužalojo, bet statula smūgį atlaikė.

Bedieviai nuolatos priteršdavo aplinką, išmindžiodavo ir sunaikindavo gėles, o rytą tikintieji vėl viską sutvarkydavo ir vėl prisodindavo gėlių. Taip kurį laiką vyko tyli kova tarp ateistų ir tikinčiųjų.

Vieną 1948 m. naktį statula dingo iš Palangos parko. Pasikėsinimą organizavo tuometinis Palangos vykdomojo komiteto pirmininkas Vilnius, padedant kitiems jo bendradarbiams — Aksijonaičiui ir Kuršiui. Jie, pritvirtinę statulą prie traktoriaus, nuvertė ją ir su kūjais sudaužė. Po to nuvežė ją į miesto laužą. Dar ir šiandien yra daug gyvų liudytojų, kurie prisimena tuos šiurpius įvykius.

Vieni tuomet verkė, kiti priekaištavo pareigūnams: „Nejaugi jūs ir Dievo rūstybės nebijote?"

Praėjus kiek laiko, vykdomojo komiteto pirmininkas-egzekutorius Vilnius, ar sąžinės graužiamas, ar išprotėjęs, pasikorė. Akcijonaitis žuvo nuo partizanų, o trečiasis egzekutorius Kuršys dar gyvas.

* * *

Viekšniai. 1975 m. gruodžio 5 d. chuliganai akmenimis išdaužė Viekšnių bažnyčios langus. Vienas akmuo nukrito ant didžiojo altoriaus prieš tabernakulį. Senelis invalidas kunigas pakėlė nuo altoriaus akmenį ir pasakė:

— Aš tą akmenį pasiimsiu prisiminimui. Jis yra vertas dėmesio, nes tai ateistinio auklėjimo vaisius.

Mažeikių ir Viekšnių kapinėse sudaužyti paminklai ir nuplėštos kančios nuo kryžių. Kodėl valdžia nemato chuliganų, o persekioja vaikus, lankančius bažnyčią?

* * *

Ceikiniai. 1976 m. pradžioje Ceikinių parapijos Didžiasalio kaimo gyventojai (kiekviena šeima atskirai) parašė savo klebonui kun. K. Garuckui pareiškimus, prašydami, kad klebonas juos aplankytų. Parapiečių prašymą kun. K. Garuckas išpildė vasario 25 d.

Sekančią dieną Ceikinių apylinkės DŽD tarybos pirmininkas Sorokinas ir Ignalinos raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Vaitonis telefonu įspėjo kun. K. Garucką, kad daugiau nekalėdotų.

Kovo mėn. 3 d. kun. K. Garucką pakvietė į Ignalinos vykdomąjį komitetą, kur A. Vaitonis ir Ignalinos raj. valstybinio saugumo viršininkas Paškevičius pakartojo tą patį: „Kalėdoti negalima". Klebonui primygtinai prašant parodyti įstatymą, draudžiantį kalėdoti, A. Vaitonis parodė kažin kokį raštą, bet jo tinkamai perskaityti ir nusirašyti neleido.

Už kalėdojimą saugumo viršininkas žadėjo uždrausti trejiems metams K. Garuckui kunigauti, bet tai padarysiąs ne jis, o per Religijų reikalų tarybos įgaliotinį K. Tumėną.

Rytą, dar prieš darbą, kun. K. Garucką į Didžiasalio kaimą nuosava mašina nuvežė, o vakare, užbaigęs darbus kolūkyje, kleboną į namus atvežė tikintis, bet dėl neapdairumo ir neprincipingumo įstojęs į komunistų partiją, Pranas Rakštelis. Už tai kolūkio „Naujas gyvenimas" pirmininkas žadėjo jį nubausti ir išmesti iš partijos.

Tuo reikalu 1976 m. kovo 9 d. kun. K. Garuckas pasiuntė pareiškimą Lietuvos Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui ir jo nuorašus Lietuvos vyskupijų kurijoms.

* * *

BIRŽAI.

Sveikatos apsaugos Ministrui

pil. Antaninos Norkutės,

gyv. Biržų m., Basanavičiaus 6,

P A R E I Š K I M A S

1975 m. gruodžio 28 d. staiga susirgau ir patekau į Biržų ligoninės I-jį vidaus ligų skyrių. 1976 m. sausio 3 d. atėjęs į palatą gyd. Janulis paskė: „Kadangi tu vakar kvietei kunigą, vyr. gydytojas Dauguvietis liepė tave iš ligoninės išrašyti". Tai girdėjo su manimi palatoje gulėjusios moterys. Naktį mano sveikata dar pablogėjo.

Atsidūriau namuose. Gydymas buvo nutrauktas. Sveikata silpnėjo. Jokios pagalbos. Tai mane sukrėtė. Juk ir didžiausi nusikaltėliai, kai jie suserga, būna gydomi. O kuo aš nusikaltau? Aš pati daugelį metų dirbau medicinos įstaigose. Dabar gaunu pensiją. O štai dabar atsirado gydytojų, kurie niekina žmogaus teises ir net drįsta žaisti žmogaus gyvybe. Vyr. gyd. Dauguvietis, prieš išmesdamas mane iš ligoninės, net nepaklausė, ar aš tikrai buvau pasikvietusi kunigą. Iš tikro aš jokio kunigo nekviečiau. Bet jei kas ir kviečia, ar tai būna nusikaltimas?

Toks gydytojo elgesys nėra atsitiktinis. Tai charakteringa bendrai gyd. Dauguviečio asmeniui ir jo veiklai. Ligoniai dėl to kenčia, piktinasi, o jei ir nutyli, tai dėl to,

kadangi bijo dar liūdnesnių pasekmių. Kii nesusigaudo, kas daryti ir kur kreiptis.

Sunku įsivaizduoti, kokia grėsmė yra med. darbuotojams, jei kas išdrįstų praleisti kunigą pas ligonį, net pas mirštantį. Daugybė nemalonumų laukia tuos ligonius, kurie išdrįsta paprašyti religinių patarnavimų. Kad tai tiesa, nereikia daug įrodinėti. Pati esu gyvas pavyzdys. Visi supranta, kad tai daroma vykdant ateistų nurodymus. Bet argi ligoninė yra sergančių ir mirštančių žmonių perauklėjimo įstaiga? Ar kitos įstaigos nežino, kas dedasi Biržų ligoninėje? Dėl ko leidžiama kai kuriems asmenims sauvaliauti?

Šį pareiškimą rašau, kad būtų aišku, dėl ko Jums 1976.I.3 siunčiau telegramą, kad paaiškėtų, dėl ko aš nukentėjau. Supratau, kad telegramą gavote, nes 1976.I.4 aplankė mane gydytojas ir gydymą tęsė namuose. Už suteiktą pagalbą labai dėkoju, kitaip abejoju, ar būčiau likusi gyva. Reikia tikėtis, kad bus sutvarkytos ir kitos esančios ligoninėje negerovės.

Jums dėkinga A. Norkutė

Biržai,
1976.I.12.

* * *

Gulbinėnai. „Pasvalio rajono kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisija gavo signalą, jog Gulbinėnų religinės bendruomenės klebonas S. Uždavinys, ignoruodamas tarybinius įstatymus, organizavo nepilnamečių mokymą religijos. Be to, Gulbinėnų bažnyčioje pamaldų metu patarnavimus sistemingai atlieka nepilnamečiai.

Signalai patikrinti ir pripažinti teisingais.

Rajono kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijos posėdyje, apsvarsčius neteisėtus Gulbinėnų religinės bendruomenės klebono S. Uždavinio veiksmus, nutarta jį įspėti (iš Pasvalio rajoninio laikraščio „Darbas", 1976.V.13).

Kun. S. Uždavinys minėtos komisijos posėdyje gegužės 6 d. išbuvo nuo 11 val. iki 14 val. Po posėdžio jį

pasikvietė saugumietis Ivaškevičius, kuris žadėjo kunigui geresnę parapiją ir aukštesnes pareigas, jei būsiąs lojalus tarybų valdžiai.

* * *

Šiauliai. 1976 m. kovo 27 d. vėl buvo įsilaužta į Aukštelkės bažnyčią. Įsibrovėliai, atrodo, ne tiek vagys, kiek krėtėjai. Jie peržiūrėjo spintoje esančias gaidas, matyt, ieškojo draudžiamos literatūros.

* * *

Kybartai. 1976 m. gegužės pradžioje nežinomi asmenys naktį įsibrovė į remontuojamą Kybartų kleboniją ir peržiūrėjo visus bažnytinius metrikus. Be abejo, įsibrovėliai buvo ne eiliniai vagys. Jiems rūpėjo ne pinigai, o literatūra.

* * *

Varanavo. (Baltarusijos TSR). Varanavo rajono Smilgių kaime pas vietos lietuvius lankėsi Vilniaus kraštotyrininkai. Vietiniai žmonės gaudyte gaudė lietuviškas knygeles, klausėsi dainų ir pasakojimų. Staiga prisistatė apylinkės įgaliotinis ir pareikalavo kraštotyrininkų pasų bei pavardžių, įsakydamas tuoj pat išvykti ir neskleisti nacionalistinių nuotaikų, nes, priešingu atveju, visus areštuosiąs. Tuo pat metu apylinkės pirmininkas Cironka užpuolė dvi merginas, fotografuojančias senas sodybas, ir, panaudojęs jėgą, atėmė iš jų fotoaparatus ir apšvietė juostas.

Įbauginti vietiniai lietuviai nedrįso užstoti kraštotyrininkų. Milicininkui įsiveržus, viena moteris net atsiklaupė ant kelių, maldaudama nebausti pinigine bauda už svečių priėmimą.

Pareigūnams išvažiavus, šeimininkai pasakojo apie vietinės valdžios savivaliavimą, kurios tikslas — nutraukti bet kokius ryšius su Lietuva.

* * *

Vilnius. Vilniaus 41-os vid. mokyklo VIId klasės mokiniai 1976 m. nutarė atžymėti Vasario 16-ąją. Buvo pasiūlyta šventės dieną ateiti į pamokas be pionieriškų kaklaraiščių, pasirišus tautines juosteles. Keli mokiniai prirašė ant namų šūkių — „Laisvę Lietuvai!" ir pan.

Mokinė Nagrockytė A. papasakojo apie klasės nuotaikas savo tėvams, o šie visas žinias perdavė saugumui, nes jie ten ir dirba.

Vasario 17 d. į 41-ąją mokyklą atvyko saugumietis Kazlauskas. Buvo tardoma VIId klasės vadovė Varnienė Nijolė ir visi mokytojai, tą dieną pravedusieji pamokas VII d klasėje (Živilė Baltaduonienė, Gražina Kazlauskienė, Janina Petkevičienė ir kt.). Labai aktyviai saugumui talkininkavo mokyklos direktorius Vytautas Banevičius ir užklasinio darbo organizatorė Petkevičienė.

Trimestro pabaigoje mokytojų tarybos posėdyje, šalia mokymo reikalų, buvo svarstomas dar ir šis klausimas. Mokiniai Vytautas Jusevičius ir Albinas Prakelis buvo tardomi paties direktoriaus visų mokytojų akivaizdoje. Aktyvesniems mokiniams buvo sumažintas elgesio pažymys, o klasės vadovei Varnienei Nijolei prašytas papeikimas už profilaktiškai neatliktą darbą.

Direktorius Vytautas Banevičius ir toliau aktyviai reiškiasi, pataikaudamas saugumui. Balandžio 18 d. (Velykų I d.) jis organizavo šeštadieninę talką. Kiek žinoma, visos Vilniaus mokyklos šią talką atliko balandžio 17 d. (šeštadienį), o 41-ajai mokyklai teko dirbti sekmadienį.

Panašų aktyvumą parodė ir užklasinio darbo organizatorė Janina Petkevičienė, atėmusi iš mokinės Simonaitytės dienoraštį ir jį perdavusi direktoriui. Šis dienoraštį atidavė saugumiečiui Kazlauskui.

Iš dienoraščio paaiškėjo, kad mergaitė yra tikinti. Direktorius V. Banevičius, prieš apklausinėdamas mokinę Simonaitytę, griežtai įsakė į jo klausimus atsakyti tik tiesą, nes tikinčiam meluoti negalima. Tuomet pateikė tokius klausimus: Kokią bažnyčią lankai? Kokius ten matei

kunigus? Ar dalyvavai procesijoje? Gal kunigas duodąs pinigų? Iš kur pirkusi maldaknygę ir pan.

41-jo vid. mokykloje darbo atmosfera pasidarė slogi. Saugumo akis braunasi į intymiausius mokytojų ir mokinių sąžinės dalykus.

* * *

Kaunas. Neseniai buvo atleistas iš darbo ir pirmlaiko išleistas į pensiją „už religinių prietarų laikymąsi" Žemės ūkio akademijos dėstytojas matematikos mokslų kandidatas A. Patackas.

* * *

Kaunas. Aukštojo ir spec. viduriniojo mokslo komiteto pirmininkas Zabulis įsakė šeštadieninę talką mokyklose atlikti per Velykas, t.y. balandžio 18 d.

Kai kurios aukštosios mokyklos nutarė talką paskelbti kitomis dienomis, bijodami, kad studentai galį Velykų dieną į talką neateiti.

Žemės ūkio akademijoje sekmadienis — Velykos buvo paskelbta darbo diena, kad atidirbtų už šeštadienio talką. Kai kurie aukštesniųjų kursų studentai iš anksto pareiškė, kad sekmadienį į užsiėmimus neateisią. Taip ir buvo. Sekmadienį studentų į paskaitas atėjo labai mažai: pirmųjų miškininkų kursų atėjo tik 50%, mechanizacijos — 5 iš 75 studentų, o kai kuriose aukštesniųjų kursų grupėse į užsiėmimus atvyko 4-5 studentai (iš 26-27).

Kad mokslus einąs jaunimas negali normaliai švęsti Kalėdų, tai Tarybų Lietuvoje jau įprasta, bet kad Velykas padarytų darbo diena, tai naujas įvykis Žemės ūkio akademijoje. Po skelbimu, kad sekmadienis (IV.18) yra darbo diena, buvo naujo Žemės ūkio akademijos rektoriaus doc. Dormanto parašas.

* * *

Krosna. Krosnos vid. mokyklos direktorius Dalius Mockevičius prieš Velykas teorizavo 10 klasės mergaites

už bažnyčios lankymą. Žadėjo per Velykas gaudti procesijos dalyves. Tos, kurios dalyvausiančios proceijoje, niekur neįstosiančios mokytis.

Mokytoja Navickienė einančias į bažnyčią mokines vadina karvėmis.

* * *

Milašaičiai. (Raseinių raj.). 1975 m. vasarą Milašaičių pašto laiškininkė su savo dukrele tvarkė pašte korespondenciją. Mergaitė turėjo su savimi maldaknygę, kurią pasidėjo ant lango pašte. Tuo metu į paštą įėjo mokyt. Ušinskienė, kuri, pamačiusi maldaknygę, pradėjo mergaitę barti ir taip supyko, jog pagriebusi maldaknygę, įmetė ją į šiukšlių dėžę ir, šiurkščiai pastūmusi mergaitę, išbėgo pro duris.

Mergaitė išsiėmė maldaknygę iš šiukšlių dėžės, nuvalė ją ir pabučiavo. Žmonės, tuo metu buvę pašte ir matę visą įvykį, pasipiktino. Kaip gali mokyt. Ušinskienė auklėti tikinčiųjų vaikus? Kas jai suteikė teisę stumdyti mergaitę?

* * *

(Lietuvos katalikiškas jaunimas didvyriškas):

Sasnava (Kapsuko raj.). Sasnavos vid. mokyklos kolektyvas nutarė žūtbūt paversti visus savo mokinius ateistais.

Artinantis Šv. Velykoms mokytojai su mokyklos direktoriumi Juozu Zdaniu pertraukų metu gaudė tikinčius mokinius ir įkalbinėjo neiti per Velykas į bažnyčią. Ypatingą uolumą rodė mokytojos: Beniulienė, Žygmantienė ir Ščepanskienė. Jos gąsdino mokinius būsimais nemalonumais, elgesio mažinimu ir t.t. Nežiūrint to, Velykų švenčių metu apeigose dalyvavo labai daug mokinių, iš kurių 68 dalyvavo Kristaus prisikėlimo procesijoje. Šį skaičių užrašė procesijos metu prie šventoriaus atvažiavusi su autobusu anglų kalbos mokytoja Jenkevičienė, kuri nesivaržydama, išsiėmusi sąsiuvinį, jame kažką rašė, tuo tarpu iš autobuso iššokęs fotografas

fotografavo procesiją. Praėjus Velykų šventėms, mokytojai užsipuolė mokinius, kaip jie išdrįsę dalyvauti pamaldose, baugindami sumažinsią elgesio pažymį.

Mokytoja P. Beniulienė mano paversianti mokinius ateistais, jei išjuoksianti kunigus, bažnytines apeigas, Kristų ir šventuosius. Štai keletas jos ateistinių metodų: „Vaikai, kokias nesąmones skelbia tikėjimas. Jis sako, kad danguje velniai kūrena krosnis su smalos katilais. Iš kur tos smalos, įdomu, ten aukštybėse jie gauna?" Čia mokytoja pratrūksta juokais.

Mokytoja šitokiais išjuokimais, kartojamais beveik kiekvienoje savo pamokoje, nesitenkina. Praėjus Velykoms, ateina į klasę ir sako: „Suruoškim Gegužės 1-jai dovaną, vakarą, pajuokiantį tikėjimą. Svarbiausia, kad čia būtų daug juoko". Čia ji paskaito eilėraštį, biauriai išjuokiantį Kristų ir šventuosius, po kiekvieno punktelio garsiai kvatodama.

Šį eilėraštį mokytoja įpareigoja padeklamuoti ateistiniame vakare bažnyčią lankantį mokinį Kučinską Juozą. Kada tas griežtai atsisakė, mokytoja supyko: „Nu, žiūrėk, jei taip, gero pažymio pas mane nematysi". Savo grasinimą tuoj pat ir įvykdė. Vėliau, pakvietusi mokinį atsakinėti pamoką ir jam gerai atsakius, griežtai pareiškė: „Rašau tik tris".

Balandžio 24 d. X kl. auklėtoja Žygmantienė iššaukė atsakinėti mokinę Elvyrą Navikaitę. Ši pamoką atsakė labai gerai. Tada mokytoja pareikalavo, kad mergaitė išvardintų pavardes mokinių, kurie dalyvavo kartu su ja Velykų procesijoje, bet mokinė atsisakė išduoti. Mokytoja Žygmantienė už atsakinėjimą mok. E. Navikaitei parašė vienetą. Kai šiuo reikalu mokinės motina kreipėsi į mokytoją, auklėtoja paaiškino: „Šitaip mums reikia dėl ateistinės propagandos".

VII klasės auklėtoja Beniulienė savo auklėtiniams nuolat grasina, kad bažnyčią lankantys mokiniai tegul nė nesiruošia kur nors įstoti mokytis, nes ji parašysianti jiems charakteristikas kaip fanatikams, nevisuomenininkams ir pan.

Panašiai mokinius perauklėja ateistis Sasnavos vid. mokykloje ne viena mokytoja Beniulienė. Nuolat tiesiog kvailiausias ir neįtikėtinas nesąmones aukščiau paduotu stiliumi pasakoja vaikams pats mokyklos direktorius Juozas Zdanys, jo pavaduotojas Bulota, mokytojos — Bulotienė, Daugėlienė, Ščepanskienė. Jie, praėjus Velykų šventėms, dejuoja klasėse: „Kokią gėdą užtraukėte mokyklai, net 90 mokinių buvo bažnyčioje! Kaip mums reikės atsakyti už tai prieš rajono valdžią?"

* * *

A t i t a i s y m a s

„LKB Kronikoje" Nr. 21 pateko ne visai tikslios žinios apie Kačergiškės koplyčios uždarymą.

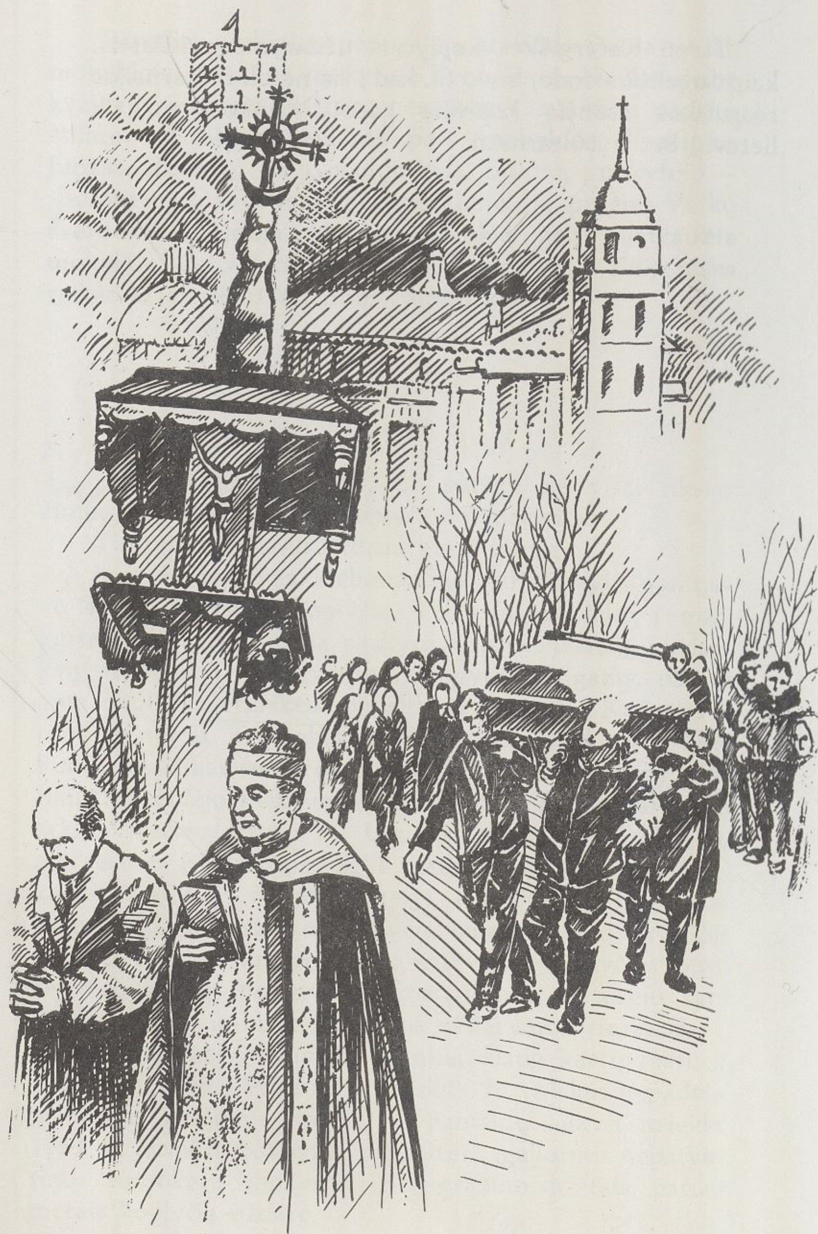
Tikroji uždarymo istorija yra šitokia:

Kun. L. Savickas, klebonaudamas Paringyje, aptarnavo ir Kačergiškės koplyčią. Po kun. Savicko į mažą Paringio parapiją kurija paskyrė kun. V. Jašuką, kuriam, kaip ir prieš jį buvusiems Paringyje kunigams, pavedė aptarnauti Kačergiškės koplyčią. Iš Paringio į Kačergiškę, nors ir netoli, bet kelias buvo blogas, todėl tokiu keliu kun. V. Jašukas nenorėjo važinėti. Kačergiškės apylinkės tikintieji žadėjo kiekvieną sekmadienį kleboną parsivežti arkliu, tačiau kun. V. Jašukas nesutiko. Todėl jis, nuvažiavęs į Vilnių pas RRT įgaliotinį Rugienį, pareiškė, kad Kačergiškės neaptarnausiąs. Rugienis, išgirdęs, kad esanti tokia Kačergiškės koplyčia, labai nustebo. Jis tokios visai nežinojo, nes po karo, kai visos bažnyčios buvo registruotos, ji nebuvo užregistruota ir neturėjo savo komiteto. Tai ir buvo koplyčios uždarymo priežastis.

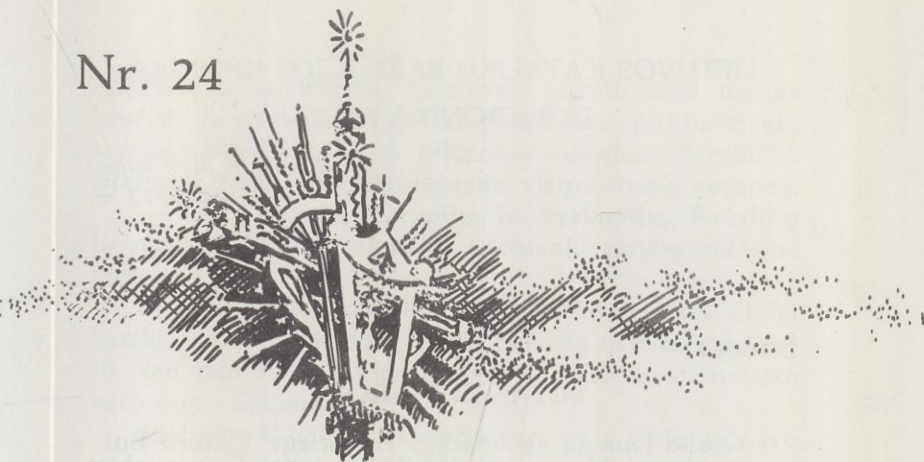
Kačergiškės apylinkės tikintieji daug kartų raštu ir žodžiu kreipėsi į Vilnių ir į Maskvą, bet niekas nepadėjo: įgaliotinis Rugienis koplyčioje pamaldų laikyti neleido. 1961 m. išrinkto bažnytinio komiteto įgaliotinis nepatvirtino, sumokėtų mokesčių nesugrąžino ir tais pačiais metais koplyčią uždarė.

Tikroji Kačergiškės koplyčios uždarymo priežastis, kaip daugeliui atrodo, buvo ta, kad į šią netoli Baltarusijos respublikos esančią koplyčią gausiai rinkosi ne tik lietuviai, bet ir baltarusiai.

* * *

Nr. 24

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

LKB KRONIKA Nr. 24

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 m.

1976.X.1.

MITAS IR TIKROVĖ

Kauno Kunigų seminarijos rektoriaus Viktoro Butkaus interviu Maskvos prancūziškam savaitraščiui „Les Nouvelles de Moscou" (1976.VII.31, Nr. 31) ir angliškam „Moscow News" (1976.VI.12).

Romos Katalikų Bažnyčia Tarybų Sąjungoje

Tarybų Sąjungoje yra religinių Romos Katalikų Bažnyčios bendruomenių, kurios veikia laisvai, kaip ir kitos religinės bendruomenės. Juridinė Romos Katalikų Bažnyčios būklė niekuo nesiskiria nuo protestantų, stačiatikių, musulmonų, budistų, evangelikų ir kitų būklės. Iš penkiolikos sąjunginių Tarybų Sąjungos respublikų katalikų bendruomenių yra dešimtyje respublikų. Daugiausia Romos Katalikų Bažnyčios tikinčiųjų yra Lietuvoje, Latvijoje ir Vakariniuose Ukrainos ir Baltarusijos respublikų rajonuose.

Štai interviu, kurį maloniai davė Viktoras Butkus, teologijos daktaras, Romos katalikų seminarijos Kaune rektorius.

—Priešiška propaganda užsienyje skleidžia visokių prasimanymų apie Bažnyčios padėtį Tarybų Lietuvoje. Būkite malonus pasakyti, kaip yra iš tiesų.

— Lietuvos, kaip ir visos Tarybų Sąjungos, gyventojai naudojasi sąžinės laisve, kurią pripažįsta jiems Konstitucija (96 str.). Kiekvienas pilietis gali laisvai eiti į

Bažnyčią arba melstis namuose; puošti savo namus kryžiais ir kitokiais religiniais paveikslais, pirktis maldų knygas, Bibliją ir kitus religinius veikalus. Tarybiniai įstatymai garantuoja tikintiesiems visų jų teisių gerbimą.

— Ar sumažėjo parapijų ir vyskupijų, Katalikų bažnyčių ir kunigų skaičius Lietuvoje tarybų valdžios metais?

— Parapijų ir vyskupijų skaičius liko tas pats. O dėl katalikų kunigų—šiandien jų trupučiuką mažiau ypač dėl to, kad tam tikras kulto tarnautojų skaičius pasitraukė karo metu iš Lietuvos.

Lietuvos Katalikų Bažnyčia turi teisę sudaryti savo vadovybę. Šiandien esančios Lietuvoje Vilniaus ir Kauno arkivyskupijos, Kaišiadorių, Panevėžio, Telšių ir Vilkaviškio vyskupijos buvo įkurtos buržuazinės valdžios metais. Tarybų Lietuvos valdžia nekliudo šių vyskupijų valdytojams atlikinėti savo pareigas vyskupijose, kaip ir visoje respublikoje. Jie turi teisę susirinkti ir spręsti Bažnyčios reikalus. Antai, sutinkamai su Vatikano II Susirinkimo nuostatais, vyskupijų ordinarai susirinko Telšiuose sudaryti Ordinarų kolegiją, kurios pirmininkas šiandien yra Juozapas Labukas, apaštališkasis Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos administratorius. Kolegija išleido eilę raštų Lietuvos kunigams bei tikintiesiems ir kitų dokumentų.

Po Vatikano II Susirinkimo Liturginė komisija išleido lotyniškai lietuvišką apeigyną kunigams ir vargonininkams, Vatikano atitinkamos kongregacijos paskelbtą privalomu Lietuvos Katalikų Bažnyčiai Lietuvoje kaip ir užsienyje. 1968 metais Lietuvoje buvo išleistas pilnas Vatikano II Susirinkimo nutarimų vertimas. Tais pat metais pasirodė Mišių knygos, po jų sekė Psalmynas ir Naujasis Testamentas.

—Kaip buvo atstatytos ir sutaisytos karo metu sugriautos bažnyčios?

— Antrasis pasaulinis karas daugybę miestų ir sodžių pavertė griuvėsiais, ištisi kaimai buvo nušluoti. Karas nesigailėjo bažnyčių. Tarp sugriautų šventovių galima

paminėti Šv. Petro ir Povilo bažnyčią Šiauliuose, Raseinių, Kudirkos Naumiesčio, Kuršėnų ir kitas bažnyčias,—gal keturias dešimtis iš viso. Nors karo nusiauba nacionalinė ekonomika didžiai buvo reikalinga statybinių medžiagų, tačiau respublikos vyriausybė laikė įmanomu dalyku skirti jų ir bažnyčių atstatymui.

Tokiu būdu vien Telšių vyskupijoje buvo atstatytos Kretingos, Tauragės, Kuršėnų, Papilės, Kruopių, Kvedernos, Leskavos ir Mažeikių bažnyčios. Sudegusių bažnyčių pavadavimui penkiose vyskupijos gyvenvietėse buvo įruoštos koplyčios. Bažnyčios prižiūrimos labai rūpestingai, atstatytos ir restauruotos. Jūs nerasite visoje vyskupijoje, kaip ir visoje respublikoje, nė vienos apleistos bažnyčios.

— Ar gali Katalikų Bažnyčia Lietuvoje pasiruošti kunigų?

— Kunigams ruošti yra seminarija Kaune. Jos vadovai ir profesoriai yra paskirti krašto ordinarų. Mokslas nemokamas ir trunka penkerius metus.

Mokslo programa pilnutiniai atitinka Vatikano Dogmatinės Kongregacijos nuostatus. Tokia kaip šiandien, praktiškai ji nesiskiria nuo Romos Katalikų universitetų mokslo programos.

— Ar gali Lietuvos Katalikų Bažnyčia palaikyti ryšius su tos tikybos žmonėmis užsienyje?

— Mūsų Katalikų Bažnyčios atstovai palaiko kontaktą su Vatikanu, su Katalikų Bažnyčiomis užsienyje. Jie aktyviai prisidėjo prie Vatikano II Susirinkimo darbų, vėliau dalyvavo ir tebedalyvauja popiežiaus Pauliaus VI šaukiamuose vyskupų sinoduose; reguliariai dalyvauja Vatikano Kanonų teisės komisijoje ir Europos katalikų konferencijose; keliauja kaip maldininkai, lanko įvairių kraštų katalikų bažnyčias. Be to, Lietuvos katalikai palaiko ryšius su tikėjimo broliais užsienyje, kviesdami juos aplankyti Tarybų Sąjungą.

Baigdamas norėčiau pasakyti, jog visa tai griauna reakcionierių spaudos prasimanymus užsienyje, vaizduo-

jančius Katalikų Bažnyčios Lietuvoje ir kitose tarybinėse respublikose padėtį klaidingoje šviesoje.

Kaip matote, Katalikų Bažnyčios padėtis Lietuvoje ir kitose tarybinėse respublikose visiškai nepanaši į tą, kurią rodo dalis vakariečių spaudos.

„Tiesa" apie Romos Katalikų Bažnyčią Lietuvoje prancūziškai ir angliškai

Maskvos prancūziškas savaitraštis „Les Nouvelles de Moscou" (1976.VII.31, Nr. 31) ir angliškas „Moscow News" (1976.VI.12) išspausdino interviu su Kauno Kunigų seminarijos rektoriumi dr. V. Butkum apie „Romos Katalikų Bažnyčią Tarybų Sąjungoje"

Tai jau nebe pirmas toks dr. V. Butkaus interviu ateistinei spaudai. Amerikiečių „Laisvė" (1965.XII.31) buvo atspausdinusi jį gana kukliai, su atitinkamais nutylėjimais. Maskvinis jau daug šaunesnis—su gausiais „tiesos" perliukais. Reikia manyti (taip jau mūsuose įprasta), kad čia dalyvauta dviejų autorių: dr. V. Butkaus pasisakymus, be abejo, bus kiek „pataisęs" laikraščio redaktorius. Tiesos dėlei reikėtų straipsnį dar papildyti bei patikslinti.

1. Skaitome: **„Kiekvienas pilietis gali laisvai eiti į bažnyčią..."** Gali, bet ar jis po to nebus „auklėjamas" atitinkamose įstaigose? Jei jis užima vadovaujantį postą, ar tai neatsilieps jo tarnybai, ar jam nebus prisegtas „tamsybininko" titulas? Kodėl daugumas žmonių prašo religinių patarnavimų slapta, naktimis? Kodėl prašo, kad jų santuokos ar krikštai nebūtų atžymimi religinių įrašų knygose? Kodėl iš kai kurių kunigų (Varėnos rajone, pirmininko pavaduotojas J. Visockas iš visų) buvo reikalauta, kad religinių įrašų knygas atvežtų į vykdo-

muosius komitetus. To yra reikalavę net prokurorai (Varėnoje).

2. Skaitome: „...gali puošti savo namus kryžiais ir kitokiais religiniais paveikslais". Gali puošti, bet tai gali užtraukti nemalonių pasekmių. Kodėl daugelis laiko paslėpę maldynus, religines knygas ir kryželius nuo pašalinio žvilgsnio? Kodėl kratų metu pasauliečių butuose saugumiečiai, radę religinių daiktų, ima užgaulioti? Kodėl kratų metu atimama religinė literatūra? Kodėl klausinėjama, iš kur gauti religiniai paveikslėliai?

1974 rugsėjo 30 V. Vertelkaitė, Vilniaus 32-jo lopšelio-darželio vyr. auklėtoja, buvo iškviesta į Švietimo skyrių. Ją norėta atleisti iš darbo už aktyvų religingumą ir buvo verčiama parašyti pareiškimą, kad iš darbo išeinanti savo noru. Tai padaryti ji atsisakė, motyvuodama: „Jei aš negerai dirbu, prašom įrodyti, jei gerai—kam verčiate išeiti?"—„Dėl darbo mes neturime jokių priekaištų",—patvirtino Švietimo skyriaus vedėjas J. Kazlauskas. Vienas iš viršininkų priminė: „Ji turi įsirengusi altorių savo kambaryje". Buvo paskirtos trys moterys (Čekatauskienė, Kepalienė ir V. Nugarienė), kurios, neklausdamos nori ar nenori, nuvažiavo į V. Vertelkaitės butą „patikrinti" ir nustatė, kad ten esama religinių ženklų.

Kadangi V. Vertelkaitė atsisakė paduoti pareiškimą, ji ilgą laiką buvo visaip įtikinėjama ir „auklėjama", kad tokį pareiškimą parašytų. Pagaliau grasino ją atleisti iš darbo, pritaikant str. 26323 (už amoralų elgesį).

3. Skaitome: „...gali pirktis maldaknygių, Bibliją ir kitus religinius veikalus". Tepasako dr. V. Butkus, kur per 30 suvirš tarybinės santvarkos metų Lietuvoje tikinčiajam buvo galima nusipirkti maldyną, Bibliją ir kitus religinius veikalus, pvz., katekizmą?! Kokiuose knygynuose buvo pardavinėjama? Tiesa, kai kas turi, bet įsigiję nelegaliai. Dauguma maldaknygių yra pagaminta nelegaliu būdu, ir jų gamintojai yra baudžiami. Beje, tarybiniais metais Lietuvoje buvo išleistas „Naujasis Testamentas"—tai didžiausia retenybė—jis buvo parodytas tikintiesiems tik per televiziją... Kokie yra „kiti

religiniai veikalai", kuriuos galima nusipirkti, žino tik vienas dr. V. Butkus. Kodėl devocionalijų pardavinėtojai suimami šventoriuose ir milicijos mašinomis išvežami, kaip tai neseniai įvyko Nemenčinėje, Vilniaus valdytojui teikiant Sutvirtinimo Sakramentą (1976.VII.18)?

4. Skaitome: **„Tarybiniai įstatymai garantuoja tikintiesiems visų jų teisių gerbimą".** Ar tikintys tėvai turi teisę apsaugoti savo vaikus, kai jie prievarta verčiami ateistais, kad nebūtų tyčiojamasi iš jų vaikų religingumo? Ar tikintysis turi teisę savo artimųjų kapą papuošti paminklu su religine emblema? Dirbtuvėse uždrausta tokius paminklus gaminti, architektai neturi teisės duoti leidimą tokiems paminklams statyti. Ar tikintieji turi teisę apsiginti nuo šmeižikiškų straipsnių, kuriuose iškraipomi faktai ir Bažnyčios mokymas? Kokiame laikraštyje tikintieji gali pasiaiškinti ir apsiginti?

Ar tikintis menininkas turi teisę kurti religine tematika? Kodėl dailininkai religinius kūrinius kuria, slėpdami savo vardą? Kodėl iš dailininkų sąjungos atleidžiami tie, kurie pamėgina kurti ką nors religinio, kaip tai yra įvykę su gabiu dailininku A. Chmieliausku, 1975 tarptautinėje exlibriso parodoje Italijoje laimėjusiu garbės laurus?

Ar tikintis dainininkas turi teisę giedoti bažnyčioje? Kodėl studentams muzikams bei profesionalams yra draudžiama groti bažnyčioje? Kodėl atleidžiami iš konservatorijos studentai, pamėginę giedoti bažnyčioje, kaip tai atsitiko su J. Matulioniu?

Ar mokytojas turi teisę eiti į bažnyčią? Kiek yra mokytojų, kurie už šitokią drąsą yra rašę pasiaiškinimus! Už ką buvo atleista iš darbo 1975 m. Vilniaus Tallat-Kelpšos muzikos technikumo dėstytoja, pagyrimo raštų savininkė A. Kezytė? Ji negalėjo apsiginti įstatymu, draudžiančiu atleisti žmogų iš darbo dėl jo religinių įsitikinimų. O tokių atleidimų šiandien yra daug.

5. Į klausimą, **„ar nesumažėjo kunigų skaičius Lietuvoje tarybų valdžios metais"**, skaitome atsakymą: „Šiandien jų truputį mažiau, o ypač dėl to, kad tam tikras

kulto tarnautojų skaičius pasitraukė iš Lietuvos karo metu". Pasitraukusių kunigų po 30 su viršum metų maža yra belikę. Iš tikro yra kitos priežastys, kurias nutylėjo dr. V. Butkus. Iš jų: a) žymi dalis kunigų su visa tauta atidavė duoklę „Gulago salynui"; b) ateistinė valdžia neleidžia paruošti reikiamo skaičiaus kunigų, apribodama kandidatų skaičių ir apsunkindama norinčiųjų įstojimą į seminariją. Nežiūrint „tarybinių įstatymų garantijos", tikintieji neturi teisės turėti pakankamai kunigų, lygiai kaip jaunuoliai, jaučią pašaukimą į kunigystę, neturi teisės laisvai įstoti—priversti keletą metų laukti, jeigu iš viso nėra nubraukiami.

Kodėl dr. V. Butkus nepaminėjo, kokius kančios kelius turi praeiti stojantieji į Kunigų seminariją. Juos visus valstybinio saugumo pareigūnai verčia įsipareigoti dirbti saugumui, t.y. viena ranka statyti Bažnyčią, o antra—ją griauti. Ar Kunigų seminarijos rektorius šito nežino? Ar, dėstydamas moralinę teologiją, jis nežino, kad paskyti dalį neesminės tiesos, nutylint skaudžiausius dalykus, yra sąmoningas pasaulio klaidinimas?

6. Skaitome: **„Tarybų valdžia nekliudo vyskupijų valdytojams atlikinėti savo pareigas".** Ką gali veikti vyskupai J. Steponavičius ir V. Sladkevičius? Jie ištremti. O veikiantys valdytojai ar gali laisvai lankyti parapijas (32 metai kaip ši teisė jiems uždrausta), ar gali savo nuožiūra skirti kunigus ir seminarijai dėstytojus, ar gali laisvai teikti Sutvirtinimo sakramentą? O juk tai jų pareigos, nurodytos kanonais? Tiesa, gauna leidimą porą kartų per metus teikti Sutvirtinimo sakramentą parapijose, bet to per maža—būna didelės spūstys, varginami žmonės.

7. Skaitome: **„Pasirodė Mišių knygos, po jų sekė Psalmynas ir Naujasis Testamentas".** Čia mažutė klaida: ne „Mišių knygos", o maldynas. Pasirodė tai pasirodė, bet ar daug kas matė tas pasirodžiusias knygas?

8. Dr. V. Butkus paminėjo **„daug atstatytų bei atremontuotų bažnyčių"**, bet nepaminėjo, kiek yra neatstatytų, uždarytų, išniekintų. Kučiūnų (Lazdijų rajono) parapiečiai norėjo užbaigti savo bažnyčią—

neleido. Ignalinos tikintieji norėjo atgauti klubu paverstą savo bažnyčią—nepavyko. O tos, kurios ir buvo atstatytos, atstatytos valdžios pareigūnams labiau trukdant negu padedant.

9. Į klausimą **„ar turi galimybę Katalikų Bažnyčia pasiruošti kunigų"**, randame atsakymą, kad seminarijos vadovus ir profesorius skiria krašto ordinarai, bet nepasakyta, kad juos tvirtina ateistai. Nepaaiškinta, kad seminarijos rektorius neturi teisės laisvai priimti kandidatus—tai priklauso nuo ateistų malonės (saugumo darbuotojų, Religijų reikalų tarybos įgaliotinio ir kt.). Taip pat nepasakyta, kad seminarijos dėstytojais paskiriami ne tie, kurie patinka ordinarams, bet tie, kurie patinka saugumui. Kodėl seminarijoje dažnai keičiami dėstytojai? Kodėl šalinami iš seminarijos dėstytojai, atitinką dr. V. Butkaus laiške „Laisvei" (1965.XII.31) nusakytus reikalavimus: ,,pasižymi aukšta dora ir išsilavinimu". Matyti, kad ordinarai neturi jokių teisių, o tuo pačiu Katalikų Bažnyčia Lietuvoje neturi galimybės pasiruošti tiek ir tokių kunigų, kiek ir kokių ji norėtų.

Nemažai Lietuvos kunigų, kurie 1966 m. buvo siųsti į Berlyno Taikos konferenciją, gerai atsimena dr. V. Butkaus atsakymą Leipzigo bažnyčios rektoriui. Į klausimą: ,,Kiek turite teologijos studentų?"—„26".—„Jei yra šešios diecezijos, kodėl tiek mažai?"—**„Mums užtenka".** Tai išgirdęs vokietis kunigas nusigręžė ir tuo baigė pokalbį su lietuviais kunigais.

Kyla rimta abejonė, ar dr. V. Butkus atitinka šiai kategorijai, pagal kurią, jo žodžiais, parenkami seminarijos vadovai—„aukšta dora ir išsilavinimas...". Melas juk nėra aukštos doros rodiklis. Neatrodo, kad dr. V. Butkų būtų parinkę ordinarai.

10. Skaitome: **„Mūsų Katalikų Bažnyčios atstovai... keliauja kaip maldininkai, lanko įvairių kraštų katalikų bažnyčias".** Nepasakyta, kad keliauja tik tie, kuriuos aprobuoja ateistai... Kodėl tikintieji negali laisvai lankyti bažnyčių net pačioje Lietuvoje—negauna visuomeninio transporto į Šiluvą, Žemaičių Kalvariją? Kodėl vairuoto-

jams prigrasinama, kad nevežtų maldininkų į panašias vietas? Kodėl buvo sulaikytas vairuotojas, 1976.VI.15 atvežęs žmones į Vidiškių bažnyčią (Ignalinos rajonas) primicijų proga? Kodėl kunigai neturi teisės į normalų palaidojimą, kaip kiti tarybiniai piliečiai—neduodamas transportas jų palaikams vežti? Taip buvo su kun. E. Basiu Dūkšte 1975 m., su kun. Z. Neciunsku Kalviuose 1976 m.

Šių pastabų pabaigai tiktų ,,tiesos šedevras" iš interviu pabaigos, kuria be širdgėlos negali skaityti buvę dr. V. Butkaus auklėtiniai ir šiaip tikintieji:

,,Baigdamas norėčiau pabrėžti, jog visa, kas čia kalbėta, griauna reakcionierių spaudos užsienyje prasimanymus, vaizduojančius Katalikų Bažnyčios Lietuvoje ir kitose tarybinėse respublikose padėtį klaidingoje šviesoje.

Kaip matote, Katalikų Bažnyčios padėtis Lietuvoje ir kitose tarybinėse respublikose visiškai nepanaši į tą, kurią rodo dalis vakariečių spaudos".

KUN. Z. NECIUNSKO MIRTIS IR LAIDOTUVĖS

1976 m. birželio 21 d. mirė Lietuvoje gerai žinomas savo gerumu ir kilniu gyvenimu kun. Zigmas Neciunskas, Kalvių klebonas. Su dideliu skausmu rinkosi velionio draugai ir parapiečiai į mylimo kunigo laidotuves. Ir kas buvo nepatyręs kun. Zigmo geros širdies? Ir pokario partizanai, ir kelių parapijų tikintieji, ir ilgamečiai lagerio draugai, ir broliai kunigai. Tačiau buvo žmonių, kurie kun. Z. Neciunsko nekentė. Kaišiadorių bedieviai planavo sutrukdyti laidotuves. Išvakarėse Kalvių apylinkės pirmininkas įsakė, kad kunigai prie bažnyčios nestatytų mašinų ir nedarytų demonstracijų. Birželio 23 d. gedulingoms pamaldoms Kalviuose vadovavo Kaišiadorių vyskupijos valdytojas kan. J. Andrikonis. Viskas buvo taip sutvarkyta, kad laidotuvės praeitų kuo blankiau. Pamokslininkas kun. Valatka pasakė blankų pamokslą, visai neužsimindamas apie velionio kun. Zigmo asmenį. Kunigai ir tikintieji

buvo įžeisti ir įskaudinti: kaip toli nueita, pataikaujant bedieviams ir valdžiai! Kaišiadorių kurija apie kun. Neciunsko mirtį nepranešė savajam vyskupui Vincentui Sladkevičiui, kuris velionį gerbė, o velionis vyskupą nuoširdžiai mylėjo.

Kun. Z. Neciunsko artimieji nutarė velionį palaidoti tėviškėje—Santaikos kapinėse. Išlydėjus į šventorių, pasirodė, kad nėra sunkvežimių karstui ir žmonėms vežti į Dzūkiją. Paaiškėjo, kad Kaišiadorių rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas su Kaišiadorių autoinspekcija nuvarė mašinas į Kaišiadoris, motyvuodamas, kad kunigo laidotuvėms neturėję teisės panaudoti kolūkio mašinų, nors gerai žinojo, kad rajonas laidojimui neturi specialių mašinų ir visi naudojasi valdiškomis transporto priemonėmis. Padėti išgelbėjo velionio Zigmo lagerio draugas kun. Alfonsas Švarinskas. Kun. Neciunsko karstą įdėjo į kun. A. Švarinsko „Žiguli" furgoną, aprišo virvėmis, nes dalis karsto kabojo ore, ant karsto sudėjo vainikus ir, lydimas vilkstinės lengvųjų mašinų, išvažiavo į Santaiką. Žmonės prašė, kad mašinos važiuotų lėtai ir dar gerą kilometrą išvargę ir verkdami lydėjo savo ganytoją į amžino poilsio vietą. Deja, daugelis žmonių dėl Kaišiadorių bedievių savivalės negalėjo nuvykti į Santaiką.

Jiezno kryžkelėje laukė didžiulės minios tikinčiųjų su gėlėmis. Po trumpo sustojimo mašinos pajudėjo Santaikos link. Žmonės raudojo ir bėrė ant kelio gėles.

Santaikoje gedulingą procesiją pasitiko minios žmonių ir Suvalkijos kunigai. Po gedulingų pamaldų Dzūkijos smėlyje išdygo naujas tauraus lietuvio ir uolaus kunigo kapas. Pasipiktinimo banga Kaišiadorių bedievių elgesiu nusirito ne tik per visą Dzūkiją, bet ir per visą Lietuvą. Tarp kolūkiečių ir akademiniuose sluoksniuose visi vienbalsiai kartojo: „Kaip ateistai galėjo šitaip padaryti? Ko verta tarybinė Konstitucija, jei šitaip elgiamasi?"

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis rugpiūčio 20 išsikvietė į savo įstaigą kun. Alfonsą Švarinską ir stengėsi

kaltę dėl šių laidotuvių suversti kunigams, organizavusiems šias laidotuves.
Kun. Zigmo Neciunsko kapas mokys jaunąją kartą Dievo ir Tėvynės meilės.

* * *

Kodėl tarybinės valdžios pareigūnai nekentė kun. Z. Neciunsko? 1940 m. gruodžio 4 buvo suimtas Nedzingės klebonas kun. Z. Neciunskas. Po metų jis gavo 10 metų lagerio ir 5 metams neteko piliečio teisių. Iki rugpiūčio 3 d. kalėjo Lukiškyje, o paskui buvo išvežtas į tolimą Kareliją, kur jam teko gerokai pavargti prie miško darbų. Čia jis rado 500 vyrų ir 300 merginų lietuvių. Po vienerių metų jį nugabeno į Mordoviją, kur teko dirbti fultliarų ceche ir tris mėnesius sirgti dėl širdies dekompensacijos. Pats būdamas silpnos sveikatos ir netinkamas sunkiam fiziniam darbui, jis net 8 metus gydė ir slaugė kitus, kaip lagerio felčeris. 1955 metų pabaigoje, pilnai atlikęs bausmę, jis buvo paleistas ir pirmiausia aplankė savo vyskupą Teofilių Matulionį invalidų namuose Mordovijoje.

Jautri kun. Zigmo širdis nerimo Lietuvoje,—tiek daug jo tautiečių dar gyveno Sibiro platybėse! Porą mėnesių pabuvęs Tėvynėje, kun. Zigmas savo noru važiuoja pas tautiečius į Maklakovą Krasnojarsko srityje. Čia jis aptarnavo tikinčiuosius pustrečių metų 300-500 kilometrų spinduliu. Vėliau, grįžus į Tėvynę, jam neleidžiama kunigauti.

Dar būdamas Sibire, jis 1957 m. kovo mėn. apsilankė kun. J. Gusto įrengtoje koplyčioje Krasnojarske. Kun. J. Gustas greitai Krasnojarske mirė ir ten pat kun. Šeškevičius jį palaidojo.

Kun. Z. Neciunskas buvo žmogus iki aukščiausio laipsnio išvystęs visas geriausias dzūko savybes,—jį žavėjo kiekvienas sutiktas žmogus, nes sugebėdavo greitai jame pastebėti ką nors gero. Turėdamas gyvą ir karštą širdį, jis giliai atjausdavo kitų rūpesčius, nelaimes ir skausmus. Jis mokėjo žmogų paguosti, padrąsinti ir

pakelti jo nuotaiką. Išganytojo pavyzdžiu jis pirma žmogui padėdavo, paguosdavo, o paskui aprūpindavo jo dvasinius reikalus.

Kaip kunigas velionis buvo uolus ir pareigingas, gerbė Bažnyčios vyriausybę ir gražiai sugyveno su broliais kunigais, o su daugeliu jį rišo gilaus draugiškumo saitai, todėl jo laidotuvėse matėme arti šimto kunigų.

* * *

Žemiau pateikiame kun. Zigmo Neciunsko Lietuvos TSR Prokurorui paruoštą skundą, kurio, draugams pertariant, dar nebuvo išsiuntęs.

S k u n d a s

dėl LTSR Ministrų Tarybos Valstybinio Televizijos ir radijo komiteto veiklos, šiurkščiai pažeidusios elementarias teisingumo ir teisėtumo normas, liečiančias asmens orumą ir religinio kulto apeigas.

LTSR MT Valstybinio televizijos ir radijo komiteto pareigūnai maskuotos ir klastingos apgaulės būdu, be mano žinios ir sutikimo, suorganizavo manęs nufilmavimą Kaišiadorių rajono vykdomajame komitete ir laikantį Mišias Kalvių bažnyčioje. Tokį sumontuotą filmą per televizijos laidą, vardu „Ir per amžių amžius", kartkartėmis su šmeižiančia mane informacija demonstruoja Lietuvos tikintiesiems ir visuomenei.

Aš buvau oficialiai iškviestas atvykti į Kaišiadorių rajono vykdomąjį komitetą. Ten mane siuntinėjo iš kabineto į kabinetą, užduodami nereikšmingus klausimus: apie turistų lankymąsi Kalvių bažnyčioje ir pan. Pasirodo, atvykę televizijos darbuotojai su iš anksto paruošta aparatūra mane ten filmavo.

Vėliau Kalvių bažnyčioje, man belaikant sekmadienį

šv. Mišias, susikaupusiai besimeldžiant gausiai susirinkusiems parapiečiams, į bažnyčią, sukeldami triukšmą, įsibrovė vyrai su televizijos aparatūra ir be mano leidimo ėmė filmuoti, šeimininkaudami bažnyčioje, tarsi nuosavoje studijoje.

LTSR BK 143 str. numato bausmę laisvės atėmimu ligi vienerių metų už pažeidimą įstatymo dėl Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės, taigi ir valstybės atskyrimo nuo Bažnyčios.

Minėtu įsibrovimu buvo šiurkščiai sudrumsta švenčiausių tikintiesiems kulto apeigų, būtent, šv. Mišių rimtis, buvo giliai užgauti besimeldžiančiųjų religiniai jausmai.

Momentas, kai aš dalinu Komuniją, filme yra palydimas tokiais diktoriaus komentarais: „Tomis pačiomis rankomis šventino banditų ginklus ir kankinimo įrankius".

Šios insinuacijos bei teiginiai, liečiantieji mano asmenį ir veiklą pokario metu, pasitelkus visų veikliausią propagandinę priemonę—pakartotinas televizijos laidas, yra nedovanotinas tyčinis nuolatinis mano asmens įžeidinėjimas, siekiant mane diskredituoti kaip kunigą, Katalikų Bažnyčios atstovą, visos tikinčios ir netikinčios Lietuvos visuomenės akyse.

Tokiu negarbingu ir neteisėtu, šmeižikišku būdu sumontuotas filmas yra šlykštus prasimanymas ir nusikalstama veikla, baudžiama LTSR įstatymais.

Tas faktas, kad praeityje tarybinio teismo sprendimu aš, kaip politinis kalinys, iškalėjau sustiprinto režimo lageryje 10 metų, dar neduoda niekam teisės, praėjus 20-čiai metų vėl mane maltretuoti ir terorizuoti.

Pagaliau mano teisminės bylos medžiaga nurodo, už ką aš buvau nuteistas 10 metų. Pokario metu nekartą maitinau Lietuvos partizanus, nepripažinusius teisėtu Lietuvos inkorporavimu į TSRS sudėtį; juos materialiai rėmiau ir sutuokiau vieną jų porą. Filmo redaktorių propaganda, esą aš šventinęs banditų ginklus bei kankini-

mo įrankius yra ne dokumentiniai faktai, o piktavališkas šmeižtas.

Šiuo atviru skundu aš kreipiuosi į LTSR prokuratūrą reikalaudamas:

Sustabdyti manęs, kaip legalaus tarybinio piliečio ir kunigo, gyvenančio Tarybų Sąjungoje, terorizavimą ir maltretavimą.

Užkirsti kelią šv. Mišių orumo paniekinimui.

Sudrausti nusikaltėlius:

1. Išimti mane liečiančius kadrus iš televizijos filmo „Ir per amžių amžius".

2. Patraukti baudžiamon atsakomybėn aukščiau minėtus Televizijos ir radijo laidų redaktorius bei operatorius ir jiems davusius patvarkymus šiuos veiksmus atlikti, kartu su bendrininkais iš Kaišiadorių rajono vykdomojo komiteto, pagal LTSR BK 18 (tyčinis bendras dviejų ar daugiau asmenų dalyvavimas nusikaltime) ir pagal BK 132 ir 133 straipsnius (už šmeižimą ir įžeidimą viešai paskleistą kūrinio forma, šmeižimo, susijusio su kaltinimu, padarius sunkų nusikaltimą).

3. Atitaisyti man padarytą moralinę skriaudą tokiu pačiu būdu prieš Lietuvos visuomenę, kuriuo šis mane šmeižiantis kūrinys buvo paskelbtas.

Norint auklėti tarybinę visuomenę komunistinės moralės dvasia, reikėtų Televizijos ir radijo komitetui pavesti savo laidose ne fantazuoti, o atskleisti autentišką dokumentinę medžiagą apie tokių tragedijų sadizmą bei jų autorius, kaip antai:

1. Susidorojimas su tokiais populiariais tarybinės liaudies gynėjais, tarybinės visuomenės kūrėjais, kaip Putna, Uborevičius ir kiti.

2. Susidorojimas su revoliucionieriais, kaip Z. Angariečiu, K. Požėlos žmona ir kt.

3. Prieš 34 metus Vilkaviškio raj. Orijos miškelyje niekuo nekaltų kunigų žvėrišką nukankinimą ir nužudymą.

4. Tuo pačiu metu grupės Panevėžio gydytojų bei intelektualų nukankinimą.

5. Tuo pat metu Telšių raj. Rainių miškelyje taip pat žvėriškai nukankintų ir nužudytų niekuo nekaltų inteligentų, moksleivių ir darbininkų.

6. To paties laikotarpio Kaišiadorių raj. Pravieniškių politinių kalinių lagerio kartu su jų tarybiniais prižiūrėtojais masišką išžudymą.

Kai kuriose kitose Lietuvos vietose tuo metu įvykdyta dar ir dabar gyvų visuomenės atmintyje sadizmo faktų.

Išaiškinti, kas laimino anų budelių ginklus ir paruošė kankinimo įrankius, išaiškinti, kad atskleistoji dokumentinė medžiaga pasitarnautų šito, pasauliui neįsivaizduojamo, sadizmo autorius-budelius patraukti analogiškam Niunbergo proceso teisminei atsakomybei. Tokia dokumentinė medžiaga, kartkarčiais pateikiama televizijos laidose, būtų nepaprastai svarbi, auklėjant dabarties jaunąją kartą bei visą Lietuvos visuomenę, ugdant nepakantumą neteisėtumui ir žvėriškam barbarizmui.

Kun. Z. Neciunskas

IŠ NIJOLĖS SADŪNAITĖS KELIONĖS Į LAGERĮ

1975 m. birželio 20 d., tuojau po teismo, Nijolės brolis nunešė seseriai šiltus drabužius, bet Vilniaus KGB izoliatoriaus viršininkas Petrauskas atsisakė juos priimti. Tos pačios dienos vakare Nijolę Sadūnaitę išgabeno į Mordoviją.

Pskovo kalėjimo kameroje N. Sadūnaitę laikė 7 paras. Kamera, kurioje reikėjo praleisti savaitę laiko, yra rūsyje, drėgna, šalta, tamsi, nešvari ir trūksta oro. Gulėjimui numetė tik nešvarų čiuzinį, nedavė nei pagalvės, nei paklodės, nei antklodės. Tokiame šaltame ir drėgname rūsyje Nijolė peršalo. Kai paprašė kameros prižiūrėtoją vaistų nuo kosulio, tuomet pastarasis piktai atkirto: „Na, ir kosėk sau į sveikatą!" Po tokio atsakymo N. Sadūnaitė

jokios medicininės pagalbos jau neprašė, nors jos buvo labai reikalinga.

Jaroslavlio kameroje Nijolę laikė pusantros paros su viena kriminaliste.

Gorkyje, pusrūsio kameroje, Nijolę laikė su kriminalistėmis 7 paras.

Ruzajevkos kameroje Sadūnaitę pralaikė vieną naktį.

Potmoje kartu su kriminalistėmis kameroje išbuvo 5 paras. Visas naktis teko miegoti ant grindų. Kameroje buvo pilna blakių, negailestingų kaip ir patys prižiūrėtojai. Dvi paras Potmoje Nijolė išbuvo vienutėje.

Kelionė iš Vilniaus iki Mordovijos užtruko nuo birūelio 20 iki liepos 18. Traukiniuose Nijolę vežė daugiausia su kriminalistais, uždarytais geležiniuose narvuose. Maistui duodavo duonos, labai sūrios žuvies ir vandens. Nijolė duonos ir žuvies neėmė, o gėrė tik vandenį.

Pskovo, Jeroslavlio, Gorkio, Ruzajevkos ir Potmos kamerose davė labai menką kalinio davinį, kurį Nijolė valgė.

1975 m. rudenį į Mordovijos lagerį buvo atvažiavę 4 saugumiečiai iš Vilniaus. Jie klausinėjo N. Sadūnaitę, ar ji savo kalbą ir paskutinį žodį teisme kam nors perdavė iš Vilniaus saugumo izoliatoriaus, ar kelionėje į Mordoviją, ar iš Mordovijos lagerio. Sadūnaitė jiems atsakė: „Argi jūs dar neįsitikinote, jog per pusdešimto menesio parengtinio tardymo Vilniaus KGB izoliatoriuje aš neatsakinėjau į jūsų klausimus, tai ir dabar neatsakinėsiu". Saugumiečiai aiškino, kad jie neklausią, kam Sadūnaitė perdavusi savo kalbą, bet tik iš kur ją perdavė. Ir į šį klausimą Nijolė nieko neatsakė. Nieko nepešę, saugumiečiai sakėsi, kad jie tik tarp kitko užsukę pas ją, nes čia turėję kitokių reikalų. Paklausinėję apie jos nuotaikas, ar nenusibodo, kaip sekasi kolonijoje, pasišalino.

N. Sadūnaitė per visą kalinimo laiką negavo nė vieno laiško iš JAV, nors jai rašė giminės ir kiti. Taip pat negavo laiškų iš Anglijos ir kitų valstybių. Ne visus laiškus Nijolė gauna ir iš Lietuvos.

Iš Norvegijos Nijolei buvo pasiųsta maisto (šokolado), kurio jai nedavė. Sadūnaitė apie šį siuntinį sužinojo tik tada, kai iš jos skurdaus kalinės atlyginimo už šį siuntinį buvo atskaityta 8 rub. Po trijų mėnesių lagerio administracija šį siuntinį atidavė Sadūnaitės broliui.

1975 m. liepos mėn. Mordovijos lageryje ukrainiečių poetas Vasilijus Stusas buvo žiauriai sumuštas. Sužinojusios apie šį faktą, Nijolė kartu su keturiomis politinėmis kalinėmis rugpiūčio 1-5 dienomis protesto ženklan prieš lagerio vyriausybės savivalę bei žiaurumus badavo.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(Bloga kai kurių klierikų kokybė):

Kaunas

1976 metais į Kauno kunigų seminariją tarybinė valdžia leido įstoti devyniolikai jaunuolių. Kandidatų buvo apie trisdešimt. Vienas iš valdžios patvirtintų kandidatų neatvyko, o jo vietą užimti kitam valdžia neleido.

Šiais metais stojantieji į seminariją buvo ypatingai uoliai verbuojami dirbti neetatiniais saugumiečiais. Tenka apgailestauti, kad šiais metais į Kunigų seminariją pateko kai kurie kandidatai, kurie ten neturėjo patekti, o nemaža tikrai rimtų kandidatų dėl tiesioginio Valstybinio saugumo įsikišimo negalėjo įstoti. Kai kuriems buvo pareikšta, kad net ateityje nebandytų stoti į seminariją, nes nebūsią priimti.

Taigi tarybinė valdžia šiais metais padarė nuolaidą, sutikdama padidinti stojančiųjų į seminariją skaičių, bet už tat padarė visa, kad būtų blogesnė kandidatų kokybė.

* * *

Vilnius

1976 birželio mėnesį muitas siuntiniams iš JAV pakeltas iki 800 procentų. Šiandien lietuviai be medžiaginės pagalbos iš giminių, gyvenančių užsienyje, gali

išsiversti, todėl lėšos, anksčiau skiriamos medžiaginiam rėmimui, dabar galės būti panaudotos svarbiausiai pagalbai—kovai už tautos ir tikėjimo laisvę.

* * *

„LKB Kroniką" pasiekė pirmieji du pogrindžio leidinio „Dievas ir Tėvynė" numeriai. Daugelis skaitytojų yra nusivylę šio leidinio tonu, kuris religiniam leidiniui garbės nedaro. „LKB Kronika" linki, kad naujasis leidinys ateityje tikrai būtų vertas savo pavadinimo.

Lietuvoje taip pat pasirodė 2-sis ir 3-sis „Aušros" numeriai.

* * *

Vilnius

Grįžtančius iš Romos vyskupus L. Povilonį ir R. Krikščiūną Maskvoje iškrėtė muitinės pareigūnai. Atėmė visas devocionalijas. Krėsdami išardė net vysk. L. Povilonio kaklaraištį. Muitinės darbuotojos juokdamosios kabino sau ant kaklo rožančius, tuo giliai įžeisdamos aukštus Bažnyčios asmenis.

Lietuvoje įvairiai komentuojama ši krata. Vieni mano, kad vyskupai neatlikę jiems skirto valdžios uždavinio. Kiti—kad krata susijusi su kai kurių Eucharistiniame kongrese dalyvavusių kunigų intrygomis. Treti įtaria, kad tai buvęs apsukrus saugumo ėjimas, norint pakelti Vatikano akyse vyskupų autoritetą.

* * *

(Taikos konferencijos — melo burbulas):

Kaunas

1976 m. rugsėjo mėnesį į Berlyno taikos konferenciją buvo nuvykęs Kunigų seminarijos rektorius, lydimas Šakių dekano kun. J. Žemaičio, Tarybinė valdžia stengiasi dr. V. Butkui į palydovus įpiršti rimtus kunigus, kad pakeltų jo autoritetą. Kun. J. Žemaitis važiavo į Berlyną

ne savo noru, tačiau tikintieji inteligentai ir daug kunigų šiai kelionei nepritarė. Berlyno taikos konferencijos Lietuvoje vertinamos kaip didelis melo burbulas, kurio rimtiems kunigams pūsti nederėtų.

* * *

KAUNAS

Lietuvos TSR Respublikiniam
P r o k u r o r u i

pil. Virgilijaus Jaugelio, s.
Vinco, gyv. Kaune, Markso
40-1,

S k u n d a s

1976 m. birželio 23 d., trečiadienį, Raseiniuose, man važiuojant į Kauną, prie manęs sustojo automašina „Moskvič" ir iš jos išlipę du vyriškiai (vienas milicininko uniforma, kitas civiliai apsirengęs, atrodo saugumietis, kurį lengvai pažinčiau) pareikalavo, kad sėsčiau į jų mašiną. Aš atsisakiau. Tada jie pareikalavo asmens dokumentų, ir aš jiems padaviau pasą. Jie klausė, iš kur aš važiuojąs ir į kur; reikalavo parodyti, ką turįs sakvojaže. Aš pasakiau, kad negaliu leisti kratyti nei sakvojažo, nei savęs, kol jie neparodys tam reikalingo dokumento. Tada prievarta mane įsodino į savo mašiną, bet nevežė į milicijos skyrių, o stovėjo vietoje ir rūkė. Paskui, nuvežę prie benzino kolonėlės, vėl ilgai stovėjo, ir galop privažiavome milicijos skyrių. Prie jų buvo prisidėjęs ir kitas jų „kolega", kuris liepė „nesiterlioti su snargliumi", o „sumušti ir sutvarkyti". Jie jam pritarė, kadangi ir patys ne mažiau grasino, taip biauriai rusiškai keikdamiesi, kaip keikiasi žemiausiai puolę kriminalistai. Visą laiką reikalavo, kad leisčiau iškratyti sakvojažą. Privažiavę milicijos skyrių ir sustoję, jie manęs neišlaipino, o nuvežė keliu link miško. Pavažiavę gerą kelio galą, jie mane išlaipino, ir saugumietis bandė jėga atimti iš manęs sakvojažą, o taip

pat mane iškrėsti, grąsindami sumušią ir keikdamiesi. Neleidus padaryti kratą, jie mane įsodino į mašiną ir vežė toliau miško link. Ir vėl sustoję, jie keikdamiesi ir grasindami reikalavo leisti padaryti kratą ir prievarta norėjo atimti sakvojažą. Kadangi jie manęs neišlaipino milicijos skyriuje, į kurį sakėsi vežą, o vežė man nežinomu keliu miško link, aš nė kiek neabejojau, kad šie „pareigūnai" yra ne milicijos ir saugumo darbuotojai, o kriminalistai, kurie nori mane apiplėšti, o gal ir nužudyti. Jų minėti veiksmai ir išvaizda nekėlė jokios abejonės, ir aš stebėjausi, kodėl jie susilaikė to neįvykdę. Toliau saugumiečiui metus repliką, „ne aš būsiu, jeigu aš jo iki nuogumo neiškratysiu ir nepasodinsiu", apsuko mašiną ir nuvežė į milicijos skyrių, kur vėl pareikalavo, kad leisčiau padaryti kratą. Man pasakius, kad leisiu tik tada, kai parodys reikalingą dokumentą, vienas civiliai apsirengęs vyriškis liepė paimti iš manęs sakvojažą ir pažiūrėti, kas jame yra, kas ir buvo prievarta padaryta.

Kratos metu iš manęs atėmė dvi knygas, iš kurių vieną grąžino, o kitą, Maceinos „Krikščionis pasaulyje", negrąžino. Suėmė mane apie 16 val., o paleido po 20 val. vakare. Po prievartinės kratos surašytame protokole (ant paprasto popieriaus lapo) pažymėta: „Aš, Raseinių raj. VRS atsakingas budintis milicijos vyr. leitenantas Zubrickas, dalyvaujant kviestiniams: 1. Venckui Zigmui, Prano, gyv. Raseinių raj., Aiškainių k., 2. Šelkiniovui Nikalojui, Michailovičio, gyv. Raseinių m., Taikos g. 29, surašiau šį protokolą tame, kad pagal Raseinių raj. saugumo komiteto viršininko nurodymą iš pil. Jaugelio Virgilijaus, Vinco, gyv. Kauno m., K. Markso prosp. Nr. 40, bt. 1, buvo išimta knyga „Krikščionis pasaulyje" rašytojo A. Maceinos, išleista 1974 m. JAV". Protokolą surašiusio Zubricko parašo protokolo gale nėra.

Reikalauju ištirti šį įvykį ir nusikaltėlius nubausti. Taip pat reikalauju sugrąžinti knygą „Krikščionis pasaulyje".

V. Jaugelis

Kaunas, 1976.VI.24

Praėjus dviems mėnesiams iš Respublikinės prokuratūros V. Jaugelis negavo jokio atsakymo. Faktas nereikalingas komentarų—rajonų ir miestų milicijos ir saugumo pareigūnai gali savivaliauti, kiek nori, nes juos globoja Respublikinė prokuratūra.

* * *

(Nedera ateistą sodinti į prelatų ložę):

Kaunas

1976.V.25 Petrašiūnų kapinėse buvo palaidotas Vilkaviškio vyskupijos kancleris kun. Bernardas Baliukonis. Gedulingose pamaldose už velionį dalyvavo visų vyskupijų valdytojai, Kauno ir Panevėžio vyskupai. Prieš pat pamaldas seminarijos rektorius kun. V. Butkus atvedė Religijų reikalų tarybos įgaliotinį K. Tumėną ir pasodino į prelatų ložę. Senesnieji kunigai prisimena, kad į šias ložes nepriklausomybės metais nesodindavo net respublikos prezidento. Tikintieji mano, kad kunigams derėtų gerbti savo šventoves ir nekviestiems bedieviams pastayti kėdę mažiau matomoje vietoje, kad netrukdytų melstis.

Autoinspekcija mieste reguliavo judėjimą, praleisdama be eilės karstą lydinčias mašinas. Per kapines K. Tumėnas ėjo procesijoje su vyskupais. Neapsiėjo be jo ir kunigų bei vyskupų pietūs. Visos laidotuvės buvo taip surežisuotos, kad be žodžių kalbėjo: kas su bedieviais, tam viskas—ir dignitoriai, ir autoinspekcija, ir valdžios palankumas. Palyginkime šias laidotuves su kun. Z. Neciunsko laidotuvėmis. Vienaip laidojami, kurie vyksta į Berlyno vadinamas taikos konferencijas, ir kitaip, kurie vežami į Mordoviją.

* * *

(Kunigų seminarijos rektorius ne savo vietoj):

Kaunas

1976 m. gegužės 28 d. Kauno kunigų seminarija baigė mokslo metus. Seminarijos rektorius dr. V. Butkus

kalbėjo klierikams valgykloje, kad atostogų metu klierikai vengtų reakcingų kunigų draugystės (terminus — „reakcingas", „chunveibinas" nukala saugumiečiai ir taiko aktyvesniems kunigams). Po neilgos įžangos rektorius į klierikų valgyklą atsivedė K. Tumėną, kuris pakartojo rektoriaus mintis ir įsakė, kad seminarijos auklėtiniai ypatingai vengtų dviejų kunigų: Juozo Zdebskio ir Alfonso Svarinsko. Įgaliotinio tvirtinimu šie kunigai daug yra nukentėję ir todėl neapkenčia tarybų valdžios.

Kunigams kyla klausimas: kokia teise seminarijos rektorius atsivedė įgaliotinį į klierikų valgyklą ir leido koneveikti Bažnyčios ištikimus kunigus?

* * *

(K. Tumėnas, saugumo įgaliotinis—Trojos arklys Bažnyčiai sunaikinti Lietuvoje):

Vilnius

Lietuvos kunigų grupei vykstant į Eucharistinį kongresą, Filadelfijoje Vilniaus aerouoste ją išlydėjo ir Religijų reikalų tarybos įgaliotinis. Su koktumu žmonės stebėjo, kaip dalis kunigų atsisveikindami bučiavosi su K. Tumėnu, kuris yra Trojos arklys Bažnyčios sunaikinimui Lietuvoje.

Buvęs įgaliotinis J. Rugienis buvo grubus, kunigus koliodavo, žemindavo. Kadangi šitokia įgaliotinio laikysena norimų rezultatų nedavė, valdžia buvusį saugumietį pakeitė mandagiu ir švelniu politruku. K. Tumėnas stengiasi būti taktiškas, nevengia pabrėžti, kad jis esąs istorikas ir įgaliotinio pareigos jam esančios primestos. Jis kartais stengiasi neva kunigams padėti, bet skundžiasi, kad nieko negalįs. K. Tumėnas mielai lankosi klebonijose, rindamas valdžiai reikalingą informaciją.

Laikas kai kuriems kunigams suprasti, kad draugystė su Religijų reikalų tarybos įgaliotiniu piktina tikinčiuosius ir neša žalą Bažnyčiai—leidžia bedieviams skaldyti kunigus.

* * *

Vilnius

Tikintieji su skausmu pasakoja apie Vilniaus ligonines: miršta tikintis žmogus, o radijo taškas palatoje groja estradines dainas.

Kunigai ligonius dažniausiai aplanko, kaip paprasti lankytojai—slapta išklauso išpažinties ir duoda Komuniją.

* * *

ŠILUVA

1976 m. rugsėjo pradžioje į Šiluvą traukė minios žmonių švęsti Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidus, kurie tęsiasi visą savaitę nuo 8 iki 15 dienos. Ypatingai daug žmonių dalyvavo atlaiduose 11 ir 12 dienomis. Miestelyje buvo pilna autoinspektorių, milicininkų ir draugovininkų. Draugovininkai gaudė devocionalijų pardavėjas, krėtė net privačius namus, kur buvo nužiūrėję esant devocionalijų. Moterys rožančius pardavinėjo bažnyčioje prie durų, bet ir čia suįžūlėję draugovininkai jas gaudė. Rugsėjo 8 dieną vienas kunigas išvijo iš bažnyčios tris draugovininkus, vaikiusius devocionalijų pardavėjas.

Milicija gaudė fotografus, bandžiusius fotografuoti ar filmuoti besimeldžiančias žmonių minias, ir vedė juos pas Raseinių raj. saugumo viršininką, kuris buvo įsirengęs sau būstinę prie Šiluvos bažnyčios. Saugumiečiai foto juostas ištraukdavo iš aparato ir apšviesdavo. Vienas pareigūnas, ištraukęs iš fotoaparato juostą, savininkui pasityčiodamas pasakė, kad tokių juostų jau turįs pilną dėžę. Pareigūnai fotografams draudė fotografuoti besimeldžiančius ir siūlė fotografuoti žmones dainų šventės metu arba vykti į Šiluvą ne atlaidų metu ir tada nusifotografuoti.

Sulaikytų asmenų tarpe buvo ir kun. Antanas Lukošaitis. Ir jam pasiūlė fotografuoti dainų šventės dalyvius. Kunigas paaiškino, kad jis esąs katalikų kunigas ir jam daugiau rūpi nufotografuoti besimeldžiančius žmones. Raseinių saugumo viršininkas klausinėjo kun. A.

Lukošaitį, kodėl jis čia atvykęs, pareikalavo paso, iš jo išsirašė ir pasakė, kad „bus viskas išaiškinta".

Tarybiniai pareigūnai bijo, kad po 30 metų ateistinės propagandos pasaulis nepamatytų minių, susitelkusių melstis, ir joje knibždančių milicininkų bei draugovininkų, ypač kad nebūtų foto juostoje užfiksuota draugovininkų bei milicininkų veikla, gaudant devocionalijų pardavėjas.

* * *

Kaltinėnai

Religijų reikalų tarybos prie
TSRS ministrų Tarybos įgaliotiniui Lietuvos TSR

Nuorašas: Telšių vyskupijos
kurijai

kun. Bernardo Talaišio, s.
Jono, gyv. Kaltinėnuose,
Šilalės raj.,

Pareiškimas

(Ateistiniams šmeižtams nėra galo):

Kretingos rajono laikraštis „Švyturys" 1976 m. sausio 15 d. 3 puslapyje išspausdino medžiagą apie rajono ateistų sąskrydį. Straipsnyje „Kalba sąskrydžio dalyviai" užrašytas Br. Mažonio, Darbėnų vidurinės mokyklos direktoriaus, pasisakymas:

„Kodėl nemažėja kunigų?

Laukuvos klebonas Bernardas Talaišis, mano geras bičiulis. Ateistas. Kodėl nemeta kunigystės? Sakosi, trūksta valios. O pinigų? Nesiskundžia. Taigi ir veidmainiauja".

Jau pats klausimas: „Kodėl nemažėja kunigų?" yra klaidingas. Juk Jūsų įstaigoje yra tiksliai žinoma, kiek bent

per paskutinį dešimtmetį Lietuvoje sumažėjo kunigų ir taip pat, kad kun. Talaišis jau 9 metai yra Kaltinėnų klebonas, o ne Laukuvos.

Bičiulis, reikia prisipažinti, nesu blogas, nes šiuo vardu niekada nepiktnaudžiauju ir visus tiek klasės draugus, tiek kitus bičiulius gerbiu, nežiūrėdamas jų pasaulėžiūros ar įsitikinimų. Su Br. Mažoniu man teko kurį laiką mokytis vienoje klasėje, kartu sportuoti. Būdamas kunigu, Mažonį buvau sutikęs atsitiktinai tik vieną kartą apie 1958 metus koncerto metu, kur nieko nekalbėjome pasaulėžiūros klausimais. Nuo mokyklos laikų nė karto vienas kito neaplankėme, nepasikeitėme nė vienu laišku. Tai iš kur jam žinoti ypač apie mano vidinį gyvenimą? O dabar, matyt, pristigęs efektingo argumento ateizmui, Mažonis prisiminė mane ir, pavadinęs „geru bičiuliu", čia pat mane apšmeižė, vadindamas ateistu, ir melagingai išvedžiojo, kad aš veidmainiauju.

Oficialiai pareiškiu, kad aš, kunigas Bernardas Talaišis, visada tikėjau ir tikiu Dievą, ir kunigystės niekada nesiruošiau mesti. Tai žino šimtai mane pažįstančių kunigų ir tūkstančiai tikinčiųjų.

O kaip Tarybų Sąjungos pilietis, turiu pareikšti, kad man gėda dėl tokio „bičiulio" kaip Br. Mažonis, kuriam niekis tiesa, niekis draugystė, o, matyt, svarbu, kad ir suklastotas „argumentas" ateizmui.

Kad, melagingai argumentuodamas, jis žemina save kaip žmogų, kaip pedagogą, kaip mokyklos vadovą, kad klaidina visus sąskrydžio dalyvius, valstybės bei partijos liaudį,—kažin ar jam svarbu?

O valstybei ar svarbu? Manau, kad labai svarbu. Ir dar dėl to, kad aš esu paliestas spaudoje ne kaip privatus asmuo, bet kaip einantis kulto tarnautojo pareigas.

Labai prašau Didžiai Gerbiamą Ministrą tarpininkauti, kad Br. Mažonio viešai paskleista neteisybė būtų viešai ir atšaukta.

B. Talaišis

Kaltinėnai, 1976.I.28.

* * *

„LKB Kronikai" nieko neteko girdėti apie šio šmeižto atšaukimą. Tarybinė spauda gali kunigą apšmeižti, bet išteisinti—niekada.

* * *

Salos

1976 m. gegužės mėnesį į Salų parapiją buvo atvykęs Panevėžio vysk. R. Krikščiūnas.

Salų parapiečiai, norėdami pagerbti vyskupą, prie įėjimo į šventorių pastatė garbės vartus, o bažnyčią papuošė vainikais. Už žalumynų atvežimą iš miško Salų Žemės ūkio technikumo vairuotojas Šutas direktoriui turėjo parašyti pasiaiškinimą. Už šį „nusikaltimą" iš jo buvo atimta vairuojama mašina, ir jis priskirtas prie traktorių remonto.

* * *

Salose terorizuojami net pensininkai. Kazimiero Trumpicko adresu ūkio vadovai pasakė: „Jam reikia ganyklą duoti toli nuo namų, kad neturėtų laiko eiti į bažnyčią".

* * *

Kaišiadorys

1937 Kaišiadorių tikintieji, minėdami 550 metų sukaktį nuo Lietuvos krikšto, katedros šventoriuje pastatė liaudies ornamentais meniškai papuoštą kryžių.

Prieš dešimt metų Kaišiadorių rajono valdžia įsakė nuimti tvorą ir sumažinti šventorių; buvo nugriauti įspūdingi gotinio stiliaus šventoriaus vartai ir dalis tvoros. Prieš kelerius metus vėl buvo įsakyta nugriauti dar dalį tvoros, o kryžius perkelti kitur. Klebonas jubiliejinį kryžių perkėlė į katedros prieangį.

1976.VIII.18 nuo šio kryžiaus nežinomi piktadariai nuplėšė Kristaus kančią. Tai nebe pirmas Kristaus kančių nuplėšinėtojų žygis. 1975 m. nuo daugelio Kaišiadorių kapinėse esančių paminklų dingo Kristaus kančios.

* * *

Šventybrastis

1976 m. vasarą Šventybrasčio parapijos klebonas kun. L. Jagminas padėjo būreliui vaikų pasiruošti pirmajai išpažinčiai ir šv. Komunijai. Tai, žinoma, nepatiko bedieviams.

Rugpiūčio 16 d. klebonas buvo iškviestas į Tiskūnų apylinkės vykdomąjį komitetą. Apylinkės pirmininkas Smigelskas pareikalavo, kad klebonas nurodytų vaikų pavardes, tačiau šis atsisakė. Tuomet pirmininkas pareiškė, kad žinąs kai kurių vaikų pavardes, ir už vaikų mokymą surašė protokolą.

Rugsėjo 9 kun. L. Jagminas buvo iškviestas pas Kėdainių rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Juškevičių, kuris, dalyvaujant rajono administracinės komisijos nariams, perskaitė šios komisijos nuosprendį, kad Šventybrasčio kleboną kun. L. Jagminą už vaikų mokymą nutarta įspėti. Pavaduotojas Juškevičius pridūrė: jei ateityje pasikartos panašus atvejis, klebonui būsianti iškelta baudžiamoji byla.

* * *

1959-1961 kun. L. Jagminas Tarpdiecezinėje Kauno kunigų seminarijoje dėstė Šv. Raštą. Religijų reikalų tarybos įgaliotinio reikalavimu jis buvo pašalintas iš Kunigų seminarijos dėstytojo pareigų. Rugienis kaltino, kad kun. L. Jagminas per paskaitas skleidęs antitarybines nuotaikas. Iš tikrųjų Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui nepatiko rimtas ir nuoširdžiai savo pareigas einąs dėstytojas. Kartkarčiais Religijų reikalų taryba „apvalo" seminariją nuo panašių dėstytojų, norėdama, kad į gyvenimą išeitų neprincipingi ir mažai bažnytinės dvasios turį kunigai.

* * *

Pociūnėliai

Šioje parapijoje kunigai ilgą laiką privačiai nuomoda-

vo butą, nes klebonijoje įrengtas internatas, o špitolė yra kolūkio nuosavybėje.

1975 m. gegužės mėn. klebonas kun. A. Jokūbauskas nupirko namą, kuriame galėtų gyventi parapijos kunigas. Sudarant notarinėje kontoroje pirkimo dokumentus, reikalinga kolūkio, kurio teritorijoje yra namas, pažyma, kad pirkėjui išskiriamas 15 arų žemės sklypas ir leidžiama pirkti namą.

Nusipirkęs namą, kun. A. Jokūbauskas kreipėsi į Pociūnėlių kolūkio pirmininką A. Stumbrą, prašydamas reikalingą pažymą. Pirmininkas pažymos neišdavė, motyvuodamas, kad neleidžianti rajono valdžia.

Po pusmečio klebonas vėl kreipėsi į pirmininką tuo pačiu reikalu, tačiau atsakymas vėl buvo neigiamas.

1976 m. liepos 23 d. kun. A. Jokūbauskas parašė Radviliškio rajono vykdomojo komiteto pirmininkui pareiškimą, prašydamas priminti Pociūnėlių kolūkio pirmininkui ir valdybai netrukdyti sutvarkyti namo pirkimo dokumentus.

Negavęs atsakymo, rugpiūčio 10 klebonas rajono valdžiai parašė antrą pareiškimą.

Rugpiūčio 13 klebonas gavo atsakymą iš rajono pirmininko pavaduotojo A. Krikštano, kad gyvenamojo namo pirkimo dokumentų sutvarkymas yra kolūkio valdybos kompentencijoje.

Rugpiūčio 18 kun. A. Jokūbauskas vėl kreipėsi į Pociūnėlių kolūkio valdybą. Nesulaukdamas atsakymo, klebonas rugsėjo 2 d. pasiteiravo kolūkio pirmininko, kada būsiąs valdybos posėdis ir kada gausiąs atsakymą. Pirmininkas griežtai pareiškė, kad jokios pažymos nerašysiąs ir namo pirkti neleisiąs. Be to, piktai pagrasė: „Aš tave sutvarkysiu! Žinoma, tik ne savo rankomis!" Klebonas pritarė, kad pirmininkas pajėgus esąs tokią niekšybę padaryti. Baigiant pokalbį, pirmininkas liepė apie šį susitikimą tylėti ir pažadėjo raštu atsakyti į klebono pareiškimą.

Rugsėjo 15 A. Jokūbauskas gavo atsakymą, kad „pirmenybę pirkti parduodamą Č. Mickevičiaus namą

numato pasilikti pats kolūkis". Šitaip atsakydamas kolūkio pirmininkas žinojo, kad Č. Mickevičiaus gyvenamas namas jau klebono nupirktas, kad tarybiniai įstatymai nedraudžia kunigui nusipirkti namą ir kad pirmenybę turi tas, kas parduodamame name gyvena.

Ar tai nėra sąmoninga pastanga varginti uolų kunigą, kad jam mažiau liktų laiko ir sveikatos teisioginiam kunigo darbui?

* * *

1975 liepos 10 Pociūnėlių vid. mokyklos direktorius Taučius ir Pociūnėlių kolūkio partijos sekretorė Bžeskienė, atvykę pas kleboną kun. A. Jokūbauską, susirašė vaikus, kurie buvo atėję pas kunigą egzaminams dėl pirmosios išpažinties. Po to ištisus metus tie vaikai mokykloje mokytojų buvo visaip išjuokiami ir persekiojami. Vaikai bijodavo lankyti bažnyčią. Partijos sekretorė Bžeskienė su kolūkio pirmininku Stumbru terorizavo vaikų tėvus, versdami neleisti vaikų į bažnyčią, grasino neduosią ganyklos ir panašiai. Tėvai veždavosi vaikus sekmadieniais į kitas bažnyčias.

* * *

Pociūnėlių vidurinės mokyklos direktorius Taučius, pasitelkęs ateistų mokytojų, stengiasi mokinius išauklėti bedieviais. Matydami, kad kun. A. Jokūbausko įtaka jaunimui didelė, visomis priemonėmis bando suparaližuoti kunigo darbą arba jį iškeldinti iš Pociūnėlių.

1976 m. rugpiūčio 12 d. kun. A. Jokūbauską iškvietė į Religijų reikalų tarybą Vilniuje. Šios įstaigos darbuotojas Murnikovas priminė klebonui, kad reikia laikytis tarybinių įstatymų.

* * *

1976 m. rugpiūčio 15 d. Pociūnėlių parapijos Noreikų kaimo gyventojas Kazimieras Vainauskas su šeima dalyvavo Krekenavo Marijos į Dangų paėmimo šventėje ir nėjo į darbą, nes buvo sekmadienis. Pirmadienį atėjusį į

darbą K. Vainauską brigadininkas Šapkus ir „Tiesos" kolūkio vadovybė išbarė ir nubaudė—atėmė apie porą vežimų šiaudų, kuriuos jis buvo parsivežęs iš bendro miežių auginimo ploto. Kolūkiečiui tai didelė skriauda. Teismo keliu gal savo nuosavybę atsiimtų, tačiau iš praktikos visi žino, kad paskui kolūkyje nebus gyvenimo. „Tiesos" kolūkio pirmininkas Meilus laiko kolūkiečius didžiausioje priespaudoje, o ypač lankančius bažnyčią.

* * *

Pociūnėliai

1976 m. liepos 2 d. Pociūnėlių vid. mokyklos direktorius Taučius su mokytojomis—Baračiene, Sirtautiene ir Rutkauskiene, sužinoję, kad klebonas kun. A. Jokūbauskas, egzaminuoja vaikus pirmosios išpažinties proga, norėjo įeiti į bažnyčią, susirašyti vaikus ir paskui bauginimų ir įkalbinėjimų pagalba atitraukti juos nuo bažnyčios. Kun. A. Jokūbauskas atsistojo prie bažnyčios durų ir mokytojų į bažnyčią neleido. Ta proga mokyt. Buračienė sumelavusi, kad norinti apžiūrėti šia proga bažnyčią, įėjo į vidų, suskaičiavo apie 30 vaikų, pasižymėjo pažįstamų pavardes ir išėjo. Kun. A. Jokūbauskas reikalavo, kad direktorius parodytų leidimą terorizuoti vaikus. Mokytoja Sirtautienė sakė, kad iš rajono skambinusi partijos sekretorė ir liepusi patikrinti kunigo darbą su vaikais. Vėliau paaiškėjo, kad patys mokytojai savo iniciatyva ėjo „tvarkyti" vaikų ir klebono.

Liepos 5 d. A. Jokūbauską „auklėjo" Skėmių apylinkės pirmininkas, Pociūnėlių partijos sekretorė Bžeskienė ir mokytoja Sirtautienė. Jų nuomone, kunigas neturėjęs teisės neleisti mokytojų į bažnyčią, o taip pat egzaminuoti būriais vaikus. Klebonas ramiai paaiškino, kad jo pareiga buvusi apginti tikinčiųjų teisę į sąžinės laisvę, ir todėl mokytojų neleidęs.

Mokytoja Buračienė su direktoriaus pagalba kvietinėjo bažnyčioje pastebėtų vaikų tėvus ir reikalavo raštiško pasiaiškinimo, ar jie vaikus leidžią į bažnyčią, ar klebonas

liepęs leisti. Tėvai rašė, kad patys ruošia vaikus išpažinčiai ir po to leidžia juos pas kleboną patikrinti žinias.

Vėliau mokyt. Buračienė bėgiojo po kaimus, gąsdindama tėvus ir reikalaudama pasiaiškinimo raštu iš tėvų ir vaikų.

Liepos 19 dieną kun. A. Jokūbauskas buvo iškviestas į rajoną pas vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Krikštaną. Pavaduotojas su partijos sekretore Januševičiene, remdamiesi mokytojų skundu, aiškino, kad mokytojai turi teisę tikrinti kunigo darbą su vaikais, kad kunigas galįs egzaminuoti tėvo ar motinos atvestą vaiką, tačiau negalįs egzaminuoti vieno. Pavaduotojas Krikštanas kaltino kunigą dėl pamokslų, dėl laidotuvių, nes nesilaikąs jų nustatytos tvarkos—vienus laidojęs, kitus—ne. Pavaduotojas rodė baudžiamojo kodekso 143 str. ir reikalavo paklusti.

Klebonas nesutiko su pavaduotojo ir sekretorės reikalavimais ir teigė, kad jis nenusikaltęs įstatymams ir ateityje jų laikysiąsis, o pavaduotojo savivališkų reikalavimų nevykdysiąs, nes jie prieštarauja Konstitucijai, Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai ir Helsinkio susitarimams.

Grįžęs iš rajono, kun. Jokūbauskas laidotuvių proga po pamokslo pranešė tikintiesiems apie mokytojų pastangas įsibrauti į bažnyčią, skundą ir apie pavaduotojo Krikštano reikalavimus. Tėvams priminė jų teises ir pareigą auklėti vaikus pagal savo įsitikinimus ir ragino uoliai ruošti vaikus pirmajai išpažinčiai. Klebonas aiškino, kad mokytojai neturį teisės persekioti vaikų už bažnyčios lankymą.

Tikintieji džiaugiasi savo klebono uolumu ir drąsa, tik daugelis baiminasi, kad kunigas už savo drąsą gali skaudžiai nukentėti.

* * *

Kretinga

1976 m. gegužės 27 d. ateistai iš Kretingos kapinių koplyčios išvežė pilną sunkvežimį statulų, paveikslų ir

kryžių. Paklausus, ką jie darysią su tomis statulomis ir kryžiais, atsakė, kad buvusiame pranciškonų vienuolyne ruošiamas ateistinis muziejus ir šie eksponatai būsią jame patalpinti.

Kretingos kapinėse taip pat liūdnas vaizdas— sulaužyti kryžiai, nudaužytos Kristaus kančios.

* * *

Telšiai

1976 m. liepos mėn. Telšių milicija sulaikė Kretingos gyventoją Šauklienę už tai, kad ji vežė tikinčiųjų lėšomis nupirktą bažnytinę vėliavą ir kryželius Plikių bažnyčiai. Šauklienė milicijoje išbuvo dvi paras: ją tardė, gąsdino, žadėjo perduoti teismui. Bažnytinė vėliava buvo paimta.

* * *

N. Uta

Skuigės kaime ilgus metus stovėjo Švč. Marijos statula. Statulai suirus, gyventojai jos vietoje pastatė gražų akmeninį kryžių. Kartą, nakties metu, žmonės pastebėjo Žemaitkiemio kolūkio pirmininko pavaduotoją Pijų Danilevičių daužantį kryžių. Vyrai piktadarį nuvijo, tačiau po kelių dienų kryžius buvo pagrobtas (1975 m.).

* * *

Pagėgiai

1976 m. birželio 16 dieną, prieš pat pamaldas, į Pagėgių bažnyčios zakristiją įsiveržė Pagėgių miesto pirmininkė R. Dzedulionienė su dviem nepažįstamais asmenimis ir, pamatę kamža apsivilkusį berniuką, pradėjo jį tardyti: kas jis, iš kur ir pan. Po to įsakė: „Nusivilk kamžą ir išeik!"

Sekmadienį Pagėgių klebonas kun. A. Baškys bažnyčioje paaiškino tikintiesiems tarybinius įstatymus, kad už tikėjimą niekas negali būti persekiojamas. Ir vėl vaikai, kaip ir anksčiau, patarnauja šv. Mišioms.

* * *

Rūkai

Rūkų kapinių sargė, 73 metų senutė, šiais metais ruošė būrelį vaikų pirmajai Komunijai. Kasmet ji gražiai paruošdavo vaikus minėtai progai.

1976 m. birželio 18 d. ją užpuolė komisija iš rajono. Tardė ją pačią, tėvus ir vaikus.

Šiais metais valdžios pareigūnai pasitenkindavo išbarę „nusikaltėlius", mokiusius vaikus tikėjimo tiesų.

* * *

Jurbarkas

1976 m. vasarą buvo išniekinti Jurbarko bažnyčios šventoriuje keturių kunigų kapai—išlaužtos tvorelės, išspardytos gėlės, po visą šventorių išmėtytos cementinės plytelės. Gražiai Gerojo Ganytojo statūlai numušta dešinė ranka ir galva.

* * *

Klaipėda

1976 m. birželio 29 d. trys milicininkai užpuolė prie Klaipėdos bažnytėlės devocionalijų pardavėjas. Moterys pabėgo, o milicininkai susigrobė visas žvakes, rožančius ir maldaknyges.

— Kur tikintiesiems nusipirkti rožančių ir maldaknygių?—klausia klaipėdiškiai. Didžiulėje Klaipėdos parapijoje kasmet šimtai vaikų ruošiasi pirmajai išpažinčiai. Iš ko jiems melstis? Kodėl milicininkai neparodo tokio uolumo, kai chuliganai net pamaldų metu daužo akmenimis bažnyčios langus?

* * *

Raguva

1975 m. birželio 10 d. Raguvos bažnyčios klebonas kun. A. Petrauskas tikrino bažnyčioje besiruošiančiųjų pirmajai išpažinčiai vaikų žinias. Tuo metu į bažnyčią atėjo Raguvos apylinkės pirmininkė Buinauskienė su

nepažįstama moterimi ir išsikvietė kleboną iš bažnyčios. Prie šventoriaus vartų laukė Raguvos vidurinės mokyklos direktorius Nerečionis, kuris barė kleboną, kodėl šis nesilaikąs įstatymų ir katekizuojąs vaikus. Pareigūnai surašė aktą, kad klebonas katekizavęs vaikus.

Remiantis tuo aktu, Panevėžio rajono administracinė komisija, susidedanti iš pirmininko Indriūno, sekretorės Morozovos, narių—Skorochodovo, Kryževičiaus ir Tifovaitės, 1975 m. liepos 5 d. nubaudė Raguvos kleboną 30 rub. bauda.

— Tai ką, klebone, ar ši medžiaga pateks į Kroniką? — klausė pareigūnai.

— To jums negaliu pasakyti, nes apie šį įvykį daug kam pasakojau,—atsakė klebonas.—Jeigu apie šį įvykį Kronika parašytų, jūs negalėtumėte paneigti, kad ji rašanti tikrus faktus, ir sakyti, kad šmeižia tarybinę santvarką.

* * *

Černiachovskis

Rytprūsių kraštas, netekęs vietinių gyventojų, kurie pabėgo nuo raudonosios armijos, buvo išvyti arba mirė badu, yra priskirtas prie Rusijos Federatyvinės Respublikos. Dirvonuoją laukai, apaugę krūmais ir pievomis, liudija, kad čia nėra šeimininko rankos. Dauguma gyventojų—rusai, bet yra nemaža lietuvių, lenkų ir kt.

Nei Kaliningrade (buv. Karaliaučiuje), nei kituose dideliuose šio krašto miestuose, pavyzdžiui, Černiachovskyje (Įsrutėje-Instengurbe) nėra nė vienos veikiančios bažnyčios ar cerkvės. Vieną karo metu apgriautą bažnyčią Kaliningrade šią vasarą susprogdino.

1975 metais Vištyčio parapijos klebonas kun. Kazys Montvila pradėjo Černiachovskio mieste, tikinčiųjų prašomas, aptarnauti ligonius, išklausyti Velykinės išpažinties, krikštyti ir kt.

Mažame Janės Morkūnaitės bute kun. K. Montvila pakrikštijo keletą katalikų ir stačiatikių vaikų. Birštonų

šeima Kirovo gatvėje pasiūlė maldai didesnį kambarį. Kun. K. Montvila čia retkarčiais atlaikydavo šv. Mišias ir pasakydavo pamokslėlį, kurio pasiklausydavo net rusai. Čia jis išklausydavo norinčių išpažinties, duodavo šv. Komuniją. Nepriėjusiems prie pirmos šv. Komunijos, padalino maldaknyges, ir visi mokėsi poterių ir katekizmo.

Po kelių apsilankymų Černiachovskio mieste kun. K. Montvilą pradėjo sekti. Kartais sekliai savo auką pamesdavo, o kai kada pamaldas tekdavo apleisti. Kirovo gatvėje ruai pradėjo kalbėti, kad kunigą areštuosią, tačiau šis per daug nesijaudino.

1975 m. vasario 20 d. ties Birštonų namu, Kirovo gatvėje Nr. 10, sustojo kelios automašinos. Namuose buvo likusi tik Birštonienė. Saugumiečiai pareiškė, kad Birštonai turi ryšių su Amerika, todėl jų bute darysią kratą. Vieni krėtė ūkinį pastatą, vertė šieną, šiaudus, malkas, iššiūrinėjo kiekvieną dėžę; kiti krėtė kambarius, virtuvę, sandėlį. Kai spintoje pamatė lagaminus, krėtėjai nudžiugo: „Čia rasime mums reikalingos medžiagos, o gal ir siųstuvą!" Lagaminuose nerado nei siųstuvo, nei antitarybinės medžiagos, o tik bažnytinius daiktus: žvakes, mišiolą, kamžą, šv. Raštą ir kt. Saugumiečiai viską vertė ant grindų. Išvertė kiekvieną lapelį, po keletą kartų apžiūrėjo kiekvieną daiktelį. Tikinčiai moteriai buvo skaudu, kad taip nepagarbiai mėtomi ant grindų šventi indai ir knygos.

Birštonienė buvo tardoma, kodėl kunigas jų namuose padarė bažnyčią, krikštija, klauso išpažinčių, dalina katekizmus? Krėtėjai įsakė, kad kunigas daugiau čia neatvažiuotų ir neklaidintų.

Baigiant kratą, buvo surašytas protokolas. Tokiu būdu visi buvo prigąsdinti, kad ateityje nė mintis į galvą neateitų pasikviesti į namus kunigą. Tikintieji, norėdami pasimelsti, turi vykti kartais daugiau negu 100 kilometrų į Pagėgius arba į Kybartus.

* * *

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

Arminai

1976 m. balandžio 20 d. Arminų vidurinės mokyklos direktorė J. Berentienė, atėjusi į X klasę, paklausė: „Kas per Velykas buvote bažnyčioje?" Klasėje įsiviešpatavo tyla. Tuomet direktorė pasakė: „Atsistokite patys, nes aš jau gerai žinau, kurie buvote bažnyčioje!" Dešimtokai atsistojo. Pasirodo, kad bažnyčioje buvo daug komjaunuolių ir mokyklos komjaunimo sekretorė. Prasidėjo kalbos prieš tikėjimą, bažnyčios išjuokimas, o po viso to vyko komjaunimo susirinkimai, kurių metu komjaunuoliai buvo kamantinėjami, kodėl ėję į bažnyčią. Komjaunuoliai buvo kviečiami net į Vilkaviškio rajoną. Čia rajono komjaunimo sekretorius A. Lengvinas paėmė iš pakviestųjų komjaunimo bilietus ir sprendė klausimą: palikti tikinčius mokinius komjaunime ar ne? Vienuoliktokei B. Ramanauskaitei pažadėjo bilietą sugrąžinti tuo atveju, jei pažadės daugiau neiti į bažnyčią.

* * *

Šilalė

1976 m. sausio 13 d. Šilalės vidurinės mokyklos mokytoja Vasiliauskienė dviejų klasių mokiniams vadovavo ateistiniam pokalbiui, kuriame dalyvavo apie 60 mokinių. Komjaunuoliai skaitė pranešimus, kuriuose įžeidinėjo kunigus, šmeižė bažnyčią, niekino tikinčiuosius. Paskui liepta pasisakyti mokiniams, tačiau šie tylėjo. Tada mokytoja Vasiliauskienė paklausė vieną mokinę:

— Tai tu dar tiki Dievą ir bažnyčios neatsisakai? Ar neatsimeni, kiek aš tau daviau skaityti knygų?

— Jūsų ateistinės knygos man ir atvėrė akis. Pamačiau, kad jose viskas iškraipoma.

— Nesitikėjau, kad tu tokia protinga mergaitė ir gali kalbėti tokias nesąmones. Tai ko tu klausai, eidama į bažnyčią?—nerimo mokytoja.

— Aš klausau savo sąžinės balso,—ramiai atsakė mokinė.

— Na, ir klausyk!—supyko mokytoja.

— Na, ir klausysiu!—nenusileido mergaitė.—Visi didieji mokslininkai tikėjo ir tiki, tai kodėl jūs tikinčiuosius vadinate tamsuoliais, o tikėjimo tiesas—senų bobučių pasakomis?

Mokytoja nieko neatsakė, tik vis kartojo: ,,Nesitikėjau, kad tu tokia!"

Mokytoja Vasiliauskienė kreipėsi į kitą mergaitę:

— Na, o kaip tu galvoji? Ar jau apsisprendei stoti į komjaunimą?

— Aš savo įsitikinimų nekeisiu ir į komjaunimą nestosiu. Tuščios jūsų pastangos, mokytoja. Palikite mus ramybėje.

Tuomet mokytoja kreipėsi į trečią mergaitę:

— Kaip tau atrodo, ar šios mokinės gerai elgiasi?

— Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę. Jos turi savo nuomonę, gali tikėti, gali netikėti...

Išleidusi mokinius namo, mokyt. Vasiliauskienė, norėdama mergaites gerai išgąsdinti, ilgai jas barė, ,,švietė", vadino jas užsispyrėlėmis ir fanatikėmis.

* * *

Buckūnai

Vinco Klimavičiaus sūnus Stasys mokosi Daugų mechanizacijos technikume. Jau treti metai, kaip neblogai mokosi ir visą laiką gaudavo stipendiją. 1975 per šv. Kalėdas Stasys praleido 6 paskaitas. Klasės vadovas Žižiūnas pasiskubino jį nubausti—atėmė stipendiją, nors kur kas silpniau už Stasį besimoką ir daugiau paskaitų praleidžią moksleiviai stipendiją gauna. Auklėtojas tėvui paaiškino, kad jo sūnus ir anksčiau yra praleidęs pamokų vis bažnytinių švenčių metu. Be to, kalbėjo auklėtojas, mūsų klasė yra įvedusi taškų sistemą, kur už priklausymą ateistų būreliui, už dalyvavimą jo susirinkimuose yra skiriami taškai, o Stasys tuose susirinkimuose nedalyvau-

jąs, todėl jo taškų suma esanti mažesnė už kitų ir todėl stipendijos negausiąs. Tada Klimavičius pareiškė:

— Jei mano sūnus mėgintų priklausyti tokiam menkaverčiui būreliui ir šitaip pataikūniškai siektų gauti stipendiją, tai būtų nevertas, kad tėvai jį maitintų ir rengtų.

Taigi už praleistas 6 pamokas Stasys 4 mėnesius negavo stipendijos—viso 120 rub...

* * *

Šiauliai

1975 m. lapkričio 27 d. 5-je vidurinėje mokykloje pirmosios klasės auklėtoja Jasiūtė draudė mokiniams eiti į bažnyčią ir grasino, jei kurį nors pamatysianti, nuvesianti pas direktorių. Jei tėvai ir nusivestų į bažnyčią, tai vaikams nevalia melstis.

Vieną dieną visus I klasės mokinius auklėtoja nusivedė į salę, liepė skaityti priesaiką ir visiems prisegė spaliukų žvaigždę. Jei kuris mokinys ateidavo į klasę be žvaigždės, mokytoja tuojau įsekdavo naują. Vaikams yra grasinama: jei nenešiosią ženkliuką, tai rašysianti dvejetus.

* * *

Palanga

1976 pavasarį Palangos vidurinėje mokykloje moksleiviams buvo liepta atsakyti į ateistinės anketos klausimus: ar tiki Dievą, ar lankai bažnyčią ir t.t.

VIa klasės mokiniai visi atsakė tikį Dievą ir ateistais niekada nebūsią. Klasės auklėtojas Kusas liepė anketas užpildyti iš naujo. Ir vėl mokiniai parašė tą patį. Supykęs auklėtojas pionierių vadovei pareiškė, kad VIa klasę reikia aprašyti ir iškabinti lentoje visų pajuokai; gal tuomet išsižadės „religinių prietarų". Mokiniai juokėsi, kad nors kartą pateksią į garbės lentą.

* * *

Gižai

1976 m. rugpiūčio pradžioje Gižų vidurinės mokyklos mokytojas Sigitas Brazaitis pradėjo sekti besiruošiančius pirmajai išpažinčiai mokinius, kurie nueidavo į bažnyčią pas kunigą. Vieną dieną, būdamas neblaivus, mokytojas S. Brazaitis sulaikė bažnyčios kryptimi einančius du vaikus, o jų motinai prigrasino, kad, prasidėjus mokslo metams, jos vaikams būsią sumažintas elgesio pažymys.

* * *

Pastabos redaktoriams

Su džiaugsmu paėmėme į rankas naujojo žurnalo „Dievas ir Tėvynė" pirmąjį numerį. Tai net trečiasis mūsuose pasirodęs žurnalas. Mums norėtųsi pareikšti keletą pastabų:

„LKB Kronika" turėtų spausdinti medžiagą, liečiančią Bažnyčios ir tikinčiųjų reikalus.

„Aušra" yra tautinis žurnalas—jis turėtų gaivinti ir žadinti mūsų lietuviškąją sąmonę, nurodyti prieš ką ir už ką turime kovoti.

„Dievas ir Tėvynė" aiškiai nenurodo savo programos. Jis galėtų būti daugiau šviečiantis, doktrinoje informuojantis, pvz., geras yra straipsniukas „Stebuklas Lurde". Tačiau gaila, kad šio žurnalo tonas perdaug aštrus, užgaulus kitaip mąstančiųjų atžvilgiu ir kaip toks netinkantis skleisti plačiau. Tokie protrūkiai: „Šiandien mus valdo žemiausiai puolusios padugnės—komunistai-avantiūristai", „ateizmas neturi nei kruopelės tiesos, yra grynas absurdas, fanatiškas užsispyrimas, blogiausia sekta" ir t.t. tik atstumia žmogų. Tai ne argumentai, o kolionės. Mes tikintieji neturime operuoti tokiais išsireiškimais,—jų pilna ateistinė spauda.

Gerbkime kitus, jei norime, kad ir mus gerbtų. Mes neturime stengtis, kad neapykanta klaidai ar nesveikam reiškiniui neišvirstų į neapykantą asmeniui. Koks bebūtų profesorius Daukša, bet inteligentui netinka vartoti

tokius epitetus, kaip „nemokša profesorius", „veidmainis profesorius" ir pan.

Iš „LKB Kronikos" skaitytojo laiško

* * *

„LKB Kronikos" pastaba

Kadangi visi trys leidiniai eina pogrindyje ir jų redaktoriai nevisada pažįsta vieni kitus, todėl skaitytojai neturėtų stebėtis, jei kuris nors straipsnis leidiniuose pasirodo „ne savo vietoje". „LKB Kronika" ateityje labiau apsiribos Bažnyčią ir tikinčiuosius liečiančiais dalykais.

* * *

„LKB Kronika" patikslina

„LKB Kronikos" 23-me numeryje atspausdinta žinutė apie ŽŪ Akademijos docentą Antaną Patacką ne visai tiksli. Jis buvo atleistas iš darbo be teisės dirbti pedagoginį darbą, apkaltinus jį nacionalizmu (padėjo Baltarusijos lietuviams gaivinti lietuvių kalbą) ir netinkama ideologija (blogai komunistiškai auklėjo studentus).

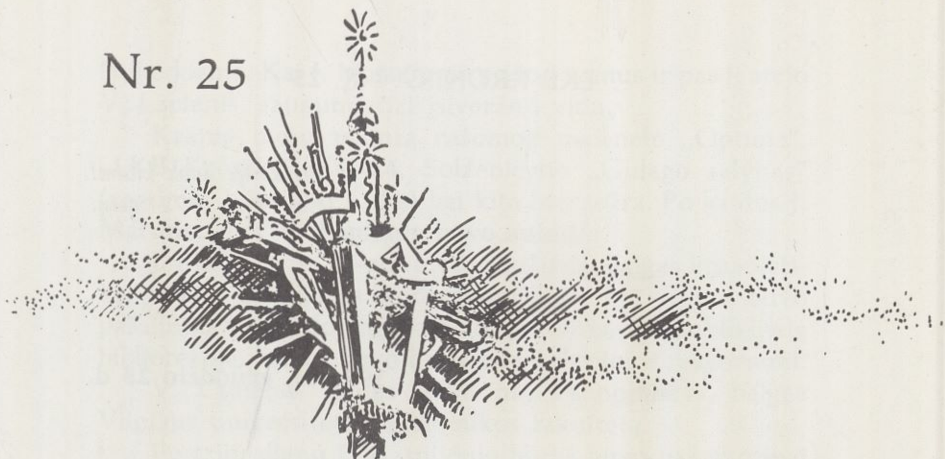
* * *

„LKB Kronikos" redakcijos prašymas

Prašome savo skaitytojus ne tik siųsti medžiagą „LKB Kronikai", bet ir fotonuotraukas asmenų, vietovių, įvykių, apie kuriuos kalba siunčiamas straipsnis ar informacija. Visa tai labai reikalinga išsaugoti istorijai. Prie nuotraukos turi būti pridėtas lydraštis, kas joje vaizduojama.

Nr. 25

LKB KRONIKA NR. 25

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 metų.

1976 m. gruodžio 25 d.

DĖKOJAME AIRIJOS KATALIKAMS

Lapkričio 29 d. Vatikano radijas mums pranešė netikėtą ir labai mielą žinią, kad Jūs, Airijos katalikai, mums paruošėte gražią dovaną—Švč. Dievo Motinos statulą ir rengiatės atvežti į Vilnių. Tarybinė valdžia sukliudė atgabenti tik dovaną, bet ji buvo bejėgė, kad mūsų nepasiektų Jūsų meilė ir solidarumas su kenčiančiais. Šios dovanos mums, persekiojamiems Lietuvos katalikams, yra pačios brangiausios.

Tad, broliai airiai, priimkite mūsų, Lietuvos katalikų, nuoširdžiausią padėką už dovaną, meilę ir mūsų teisių gynimą. Teatlygina Dievas Jums, kad patys, pergyvenę tiek daug išmėginimų, liekate jautrūs tolimų brolių likimui!

Lietuvos katalikai

KRATOS IR SUĖMIMAI
(Byla Nr. 345)

1976 metų spalio 19 d. vakare keturi saugumo darbuotojai įsiveržė į Jono Matulionio butą Vilniuje, Gorkio g. Nr. 17, b. 6.

Du saugumiečiai, pasislėpę J. Matulionio kaimyno bute, laukė patogaus momento, kad galėtų, netrukdomi ir nesukeldami triukšmo, įsibrauti į jo butą. Kiti du, matyt,

laukė kieme. Kai J. Matulionis grįžo į namus ir pas jį atėjo V. Lapienis, saugumiečiai įsiveržė į vidų.

Kratos metu paimta rašomoji mašinėlė „Optima", „LKB Kronika" Nr. 24, Solženicyno „Gulago salynas" (vertimas į lietuvių kalbą) bei kita literatūra. **Po kratos J. Matulionis ir V. Lapienis buvo suimti.**

J. Matulionis, 45-rių metų amžiaus, baigęs lituanistiką, vėliau studijavęs konservatorijoje, bet iš jos buvo pašalintas už giedojimą bažnyčioje. Dirbo Respublikinėje bibliotekoje, vėliau buvo Paveikslų galerijos direktoriumi.

V. Lapienis, gimęs 1906 m., ekonomistas, baigęs Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultetą.

Po trijų dienų J. Matulionio butas buvo pakartotinai iškratytas, ypač tos patalpos, kurios pirmosios kratos metu nebuvo apieškotos—rūsys ir palėpė.

1976 m. spalio 26 d. buvo padaryta krata pas J. Matulionio seserį Kibildienę Albiną, gyvenančią Kupiškio rajone, Pelyšių kaime (Šimonių paštas). Krata vyko nuo 13 val. iki antros val. nakties. Matulionio sesuo Albina tą dieną nebuvo namuose: ji vežė į Vilniaus saugumą broliui Jonui maisto. Su savimi buvo pasiėmusi spintos raktus. Saugumiečiai spintos duris išlaužė. Kratos metu paėmė Jurgučio knygą „Kaip jie mus sušaudė", rašomąją mašinėlę ir šiek tiek kalkės bei rašomojo popieriaus.

Kratą darė tardytojas Matulevičius, kratoje dalyvavo Šimonių partijos sekretorius Žilevičius, M. Karnišovas ir J. Gramkovas.

1976 m. spalio 20 d. saugumiečiai atvyko į Vlado Lapienio butą Dauguviečio g. 5, b. 11. Kratai vadovavo Saugumo komiteto ypatingai svarbių bylų tardytojas mjr. Pilelis, jam padėjo dar du saugumiečiai. Krata pradėta 12 val., baigta 20 val. 30 min. Buvo iškrėsti du kambariai, virtuvė, aukštas ir ūkinis sandėlis.

Kratos metu paimta: „Aušra" Nr. 3, „LKB Kronika" Nr. 23, A. Solženicyno „Gulago salynas", „Kultūrinės represijos Lietuvoje", A. Solženicyno „Pirmajame rate", Gliaudos „Simas", „Einamųjų įvykių kronika" Nr. 40, rašinys „Suslovas Michailas—Lietuvos korikas", „Patari-

mai, kaip laikytis tardymo metu", įvairūs mašinraščiu rašyti tekstai, adresai, Leningrado turistinė schema, trys rašomosios mašinėlės. Dauguma rastų daiktų buvo pianino apatinėje dalyje.

Baigę kratą, saugumiečiai viską susidėjo į maišą, kurį užantspaudavo antspaudu Nr. 203. Vlado Lapienio žmona Elena kratos protokolo nepasirašė. Kratos pradžioje E. Lapienienė užprotestavo, kad kviestinių tarpe nebūtų rusų ir girtuoklių kaimynų. Tada Pilelis sutiko ir pakvietė atsitiktinius žmones. Po kratos Lapienienė buvo tardoma.

1976 m. spalio 23 d. E. Lapienienė nuėjo į Saugumo komitetą paimti savo buto raktų. Tada mjr. Pilelis, mjr. Urbonas ir dar vienas saugumietis įsisodino Lapienienę į mašiną ir vėl atvažiavo į jos butą paimti jiems rūpimus daiktus. Krata buvo pradėta 11.30 val. ir baigta 13.30 val.

Saugumiečiai pareiškė, kad Vladas Lapienis „prašęs" aplanko su dokumentais. Kratos metu paimta: aplankas su dokumentais, 269 polietileniniai aplankai, trys dėžutės rašomų juostelių, 20 kg. plono popieriaus, kalkinio popieriaus, kartono ir t.t.

* * *

TSKP Generaliniam Sekretoriui
L. Brežnevui

1976 m. spalio 19 d. Valstybinio saugumo pareigūnai Vilniuje suėmė du katalikus—Vladą Lapienį ir Joną Matulionį, prieš tai iškrėtę jų butus. Kratos metu rastas leidinys „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika".

Mes, Lietuvos kunigai, jaučiame moralinę pareigą pareikšti:

1. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 19 str. skelbia: „Kiekvienas žmogus turi teisę į įsitikinimų laisvę ir teisę laisvai juos reikšti; šita teisė apima laisvę be jokių kliūčių laikytis savo įsitikinimų ir laisvę ieškoti, gauti ir platinti informaciją bei idėjas bet kuriomis priemonėmis ir

nepriklausomai nuo valstybės sienų". Šią deklaraciją pasirašė ir Tarybų Sąjungos vyriausybė.

Mes nežinome, ar suimtieji asmenys tik skaitė, ar ir platino „LKB Kroniką", tačiau abiem atvejais jie nenusikalto, nes tam turėjo teisę. KGB darbuotojai, suimdami V. Lapienį ir J. Matulionį, nusikalto, nes Lietuvoje visiems yra žinoma, kad „LKB Kronika" pateikia objektyvią, nors kai kam gal ir nemalonią, informaciją.

2. Suimtieji asmenys—V. Lapienis ir J. Matulionis yra pažįstami tikintiesiems ne tik Vilniuje, bet ir plačiai Lietuvoje. Jie abu yra giliai tikintys katalikai ir kaip reta aukštos moralės žmonės, kurie iš esmės negali užsiimti vadinamų šmeižikiškų prasimanymų platinimu. Todėl valdžios pareigūnų pastangos apkaltinti ir nuteisti šiuos kalinius tikinčiuosius iššauks didelį tikinčios visuomenės pasipiktinimą ir labai kompromituos tarybinę valdžią.

Kadangi abu suimtieji yra labai blogos sveikatos, todėl prašome Jus, Generalini Sekretoriau, kuo skubiau reaguoti, kad V. Lapienis ir J. Matulionis tuojau būtų paleisti į laisvę.

VDR Valstybės Tarybos pirmininkas E. Honekeris, įteikdamas Jums apdovanojimą, kalbėjo, kad VDR piliečiams gerai žinoma Jūsų nenuilstama veikla tarybinių žmonių laimės vardan. Generalini Sekretoriau, įsakydami paleisti nekaltai suimtuosius, Jūs ir mus supažindinsite su tuo, kuo įtikinti užsienio komunistai!

Grupė Lietuvos kunigų

1976.II.16.

* * *

N.B. Šį pareiškimą grupė Lietuvos kunigų atsiuntė „LKB Kronikos" redakcijai, kuri prašo brolius lietuvius laisvajame pasaulyje supažindinti su pareiškimo turiniu Kremliaus vadovus. Paštu siunčiami pareiškimai visi atsiduria KGB seifuose.

* * *

(Nuolatinės kratos ir tardymai):

Panevėžys

1976 m. spalio 20 d. 15 val. grupė saugumiečių, vadovaujama saugumo paplk. Petruškevičiaus, atvyko į Panevėžio linų gamybinio susivienijimo „Linas" mechaninių dirbtuvių įrankinę, kurioje dirbo Ona Pranckūnaitė ir pateikė prokuroro sankcionuotą orderį kratai darbovietėje, bute ir ūkinėse patalpose. Kviestiniais kratoje dalyvavo: Virgilijus Dilba, gyv. Panevėžyje, Respublikos g. 46, bt. 80, Petras Matuzevičius, gyv. Panevėžyje, Angariečio g. 1, bt. 416, ir susivienijimo „Linas" kadrų skyriaus viršininkė Regina Misevičienė, kuri neslėpė savo džiaugsmo dėl vykdomos kratos ir galimo arešto. Krata dabovietėje užtruko 5 val. Jos metu paimta: rašomoji mašinėlė „Consul", elektrografiniu aparatu pagamintų A. Grauslio knygos „Šviesa tamsoje" 16 egz., S. Žilio „Gyvenimo Šaltiniai" ir keletas mašinėle spausdintų lapų iš knygos „Pamokslai šiandien".

Po to O. Pranckūnaitė buvo atvežta į butą Gogolio g. 59, b. 70, kur saugumiečiai toliau tęsė kratą, kuri užtruko iki 21.30 nakties. Po kratos Pranckūnaitė buvo nuvežta nakvynei į saugumo patalpas, o jos buto durys užplombuotos. Prie durų ir lauke visą naktį budėjo saugumiečiai.

Spalio 21 d. rytą, 8.30 val., saugumiečiai atsivežė O. Pranckūnaitę ir toliau tęsė kratą. Kratos metu, suradus elektrografinį kopijavimo aparatą, papildomai buvo iškviesta didelė grupė saugumiečių—atvažiavo dar trys automašinos.

Kratos metu paimta: elektrografinis kopijavimo aparatas, sumontuotas vonios kambaryje ir veikiantis „Eros" principu; apie 80 pakų rašomo popieriaus, aukštos įtampos blokas „Erai", atsarginės dalys kopijavimo aparatui, rulonas dermantio, 2 spaustuvai, peiliai knygrišybai, rašomoji mašinėlė „Consul", dvi taupomosios kasos knygelės iš viso 3500 rub.. Taip pat paimta daug religinio turinio knygų: „Gyvoji liturgija", „Amžinosios būties problemos", „Jobo drama", „Sakramentai ir

malda", „Žodžiai broliams", „Dievas šiandien", „Viešpatie, kad regėčiau", „Didieji dabarties klausimai", „Saulės giesmė", „Milžinas, didvyris, šventasis", „Šiluvos Marijos šventovės istorija", „Katalikų katekizmas" („Era" dauginti lapai), „Didysis inkvizitorius", „Šviesa tamsoje" (14 egz. padaugintų „Era"), „Dievas sutemose", „Ieškau tavo veido", „Tikybos pirmamokslis" (10 egz.) ir daugelį kitų knygų.

Krata buvo baigta 19.30 val. Kratos metu buvo fotografuojama. Kratoje dalyvavo kviestiniai: Petras Matuzevičius, Liudas Daukas, gyv. Algirdo g. 53, b. 1 ir specialistas Jurgis Kisielius, gyv. Klaipėdos g. 108, b. 22.

(Teisingas atsakymas tardytojui):

Po kratos O. Pranckūnaitė buvo išvežta tardymui. Ji buvo klausinėjama, kas atvežęs kopijavimo aparatą ir medžiagas. Pranckūnaitė paaiškino, kad apie birželio vidurį du nepažįstami vyrai prašė ją išnuomoti kambarį, nes norį pastatyti dauginimo aparatą „Era", kuriuo dauginsią maldaknyges, katekizmus ir religinę literatūrą. Primygtinai prašant, ji sutikusi. Vyrai atvežė kopijavimo aparatą, rašomąsias mašinėles ir visą rašomąją medžiagą. Vyrai atvažiuodavę naktimis ir dirbdavę, o jinai po darbo tik sutvarkydavusi kambarius. Tardytojas reikalavo pasakyti, kas jai rašęs laiškus, kurie buvo paimti kratos metu, tačiau Pranckūnaitė atsisakė pasakyti jų pavardes, nes nenorinti, kad nekalti žmonės būtų saugumo tampomi. Tardytojas Pranckūnaitei aiškino, kad šiuo metu esą suimta daug žmonių. Jų tarpe ir „LKB Kronikos" autorius kun. S. Tamkevičius, kuris jau prisipažinęs, jog liepos men. viduryje perdavęs paskutinius „Kronikos" ir „Aušros" numerius ir prašęs padauginti po 20 egz. Pranckūnaitė tvirtino, kad jokio „Kronikos" autoriaus nepažįstanti. Tuomet tardytojas O. Pranckūnaitei davęs paskaityti fiktyvų kun. S. Tamkevičiaus prisipažinimą. Tardomoji pareiškė: „Tokius dalykus galėjo paliudyti tik pusmetį psichiatrinėje ligoninėje uždarytas žmogus".

Pranckūnaitei tardytojas užminė, kad ji esanti vienuolė ir jiems esančios pažįstamos ir kitos vienuolės, kurios jai pristatydavusios popierius.

Tardytojas negailėjo pastangų įtikinti, jog Pranckūnaitė esanti nekalta. Tikrieji kaltininkai esą tie vyriškiai, ir ji turinti pasakyti jų pavardes, nes, priešingu atveju, neteksianti baldų, buto, gausianti 8 metus kalėjimo, kuriame sugadinsianti sveikatą, o tie vyrai ir toliau važinėsią „Volgomis". „Tu nežinai, kas yra Sibiras",— gąsdino ją tardytojas. Mergina atšovė, jog puikiai žinanti, nes prieš 22 metus, būdama 15 metų ji parašiusi eilėraštį prieš tarybų valdžią ir gavusi 10 metų.

(Tardytojui vienuolė—prostitutė):

Nepajėgdami gražuoju ką nors išgauti, tardytojai ją išvadino prostitute, žadėjo išdaužyti dantis. Pranckūnaitė pastebėjo, jog nesą skirtumo, ar dantis jie išdaužys, ar Sibire jie patys išbyrės.

Pranckūnaitė buvo tardoma spalio 22 ir 23 dienomis. Tardytojas Petruškevičius priminė, kad jiems dar ne kartą teksią susitikti Vilniuje.

Šiuo metu O. Pranckūnaitė yra laikoma namų arešte. Jai leidžiama nuvykti tik į darbą, bažnyčią ir parduotuves. Visur ji yra akyliai sekama. Neabejotinai, saugumiečiai nori sužinoti, su kuo O. Pranckūnaitė palaiko artimus ryšius.

Pranckūnaitei už spalio mėn. nebuvo išmokėta darbo premija už tai, kad darbo metu užsiiminėjo pašaliniu darbu. Kadrų skyriaus viršininkė prasitarė: „Geriau ji būtų pusę fabriko išvogusi, negu taip padarė!"

Pirmą kartą O. Pranckūnaitei teko susidurti su tardytojais 1951 m. gegužės 15 d. Tada ji turėjo 15 metų. Už „antitarybinę" dainelę ji gavo 10 metų. Štai ta dainelė:

Dunduli, Zalecki, (agronomų pavardės)
Tau Dievas nepadės,
Suvarei kolūkin,
Mums vaikai išdvės.

Mes vargstam kolūkyje,
Nuplyšę, basi.
Išgelbėk, Marija,
Nes tu dar esi.

Už savo „šviesią vaikystę" Onutė „dėkinga" Stalino „saulei". Į tėvynę iš lagerio ji sugrįžo 1957 m.

1976 m. gruodžio 6 d. Pranckūnaitė gavo šaukimą atvykti tardymui į Vilniaus KGB. Tardymas vyko 3 dienas (7, 8, 9). Saugumiečiai nakvynę užsakydavo viešbutyje. Tardymo metu saugumiečiai klausinėjo apie mašinėle rašytas knygas, apie kun. Buliauską, kun. Babrauską ir kitus. Tardytojas grasino atimsiąs iš jos kooperatinį butą ir pinigus. „Jei paimsite mane, kam man reikalingas butas?"—abejingai atsakė Pranckūnaitė. Tai vėl jai grasino, kad jai teksią kalėti Panevėžyje su prostitutėmis.

KUN. A. JOKŪBAUSKO TEISMAS

Radviliškio raj. Liaudies Teismui

kun. Jokūbausko Antano, s. Jono, Pociūnėlių parapijos administratoriaus, gyv. Radviliškio raj., Pociūnėliuose,

S k u n d a s

Š. m. rugsėjo mėn. 30 d. adminstracinių nuobaudų dėjimo komisija prie Radviliškio rajono DŽDT Vykdomojo komiteto, susidedanti iš pirmininko A. Mikelio, sekretoriaus R. Dirsienės, narių—Vaičiūno, Vaišučio ir Vasiliausko, nubaudė mane 50 (penkiasdešimt) rb. bauda, apkaltindama, kad aš prasilenkęs su LTSR ATP Įsaku „Dėl administracinės atsakomybės už religinių kultų įstatymų pažeidimą". Bet tas įstatymas neparodo, kokį aš, kaip kunigas, padariau prasižengimą: gal kada pamaldų neatlaikiau arba kam sakramentų nesuteikiau.

Komisijos žodinis kaltinimas, kad aš mokiau vaikus

katekizmo, nepasitvirtino. Aš tikrinau vaikų žinias, egzaminavau, ar jie tinkamai pasirengę priimti šv. Komuniją. Tam, kaip kunigas, aš turiu teisę ir pareigą ir nenusikaltau jokiam įstatymui.

Pagal tarybinę Konstituciją ir pagal Lenino principus bei tarptautinius įsipareigojimus yra leidžiamas privatus religijos dėstymas. Todėl, jeigu aš būčiau pilnai mokęs vaikus katekizmo, ir tai nebūčiau nusikaltęs nei prieš Konstituciją, nei prieš įstatymus.

1. Aš, kaip kunigas, turiu Dievo ir Bažnyčios uždėtą pareigą visus mokyti Kristaus paskelbtų tikėjimo tiesų, o taip pat mokyti vaikus katekizmo.

2. LTSR Konstitucijos 96 straipsniu garantuoja: „Religinių kultų atlikimo laisvė pripažįstama visiems piliečiams". O Katalikų Bažnyčios religinių kultų esmę sudaro Kristaus mokslo skelbimas, šv. Mišių laikymas ir sakramentų administravimas. Vadinasi, šiems trims dalykams Konstitucija pripažįsta laisvę. Taigi kunigas turi pilną teisę skelbti Kristaus mokslą suaugusiems ir vaikams ir vaikus parengti sakramentų priėmimui.

3. V. Lenino principas tuo klausimu yra aiškus: „Kiekvienas turi turėti pilną teisę ne tik laikytis kokio nors tikėjimo, bet ir tą tikėjimą platinti" (t. V, 365 p.).

4. Bažnyčios nuo valstybės ir mokyklos nuo Bažnyčios atskyrimo dekrete, paskelbtame 1918 sausio 23 d. 9 paragrafe, parašyta: „Mokykla atskiriama nuo Bažnyčios. Dėstyti religinių tikėjimo mokslų visose valstybinėse ir visuomeninėse, o taip pat ir privatinėse mokslo įstaigose, kur dėstomi bendro lavinimo dalykai, nebeleidžiama. Piliečiai gali mokyti ir mokytis religijos privačiu būdu".

5. Suvienytųjų Nacijų Organizacijoje 1948 m. gruodžio 10 d. buvo priimta „Visuotinė žmogaus teisių deklaracija", kurią pasirašė ir Tarybų Sąjunga. Tos deklaracijos 18 str. sako: „Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės, į religijos laisvę; ši teisė leidžia (...) laisvai išpažinti savo religiją kaip pavieniui, taip ir bendrai; laisvai mokytis religijos mokslų, pravedinėti pamaldas ir atlikti religines apeigas". Taigi pagal Deklaraciją galima ne tik

katekizmo, bet ir visų religijos mokslų mokytis. Jeigu leidžiama mokytis, tai savaime aišku, kad leidžiama ir mokyti. Leidžiama ir kunigui mokyti, nes jis yra specialiai parengtas tikėjimo mokytojas, ir jam nepadarytas joks specialus uždraudimas.

6. Kiekvienas žmogus turi teisę išpažinti savo religiją ir įsitikinimus tiek individualiai, tiek kartu su kitais, viešai arba privačiai atlikti kultą, religines apeigas" („Tarptautinis paktas dėl pilietinių ir politinių teisių" SNO, 1966.II.16).

7. 1975 m. liepos 30-rugpiūčio 1 dienomis Helsinkyje vykusiame saugumo ir bendradarbiavimo Europoje pasitarime buvo nutarta: „Dalyvaujančios valstybės gerbs žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę, nepaisant skirtingos rasės, lyties, kalbos ir religijos" (Baigiamasis aktas, VII). Šį Baigiamąjį aktą pasirašė 35 valstybių atstovai, jų tarpe ir Tarybų Sąjungos KP CK Generalinis sekretorius L. Brežnevas. Todėl Tarybų Sąjungoje, tuo pačiu ir Lietuvoje niekas negali būti varžomas dėl savo įsitikinimų ar baudžiamas už katekizmo mokymą.

8. LTSR Konstitucija ir tarptautiniai įsipareigojimai neprieštarauja BK 143 str., nes jis draudžia, kaip ir Leninas, religiją dėstyti mokyklose, bet nieko nesako, kad būtų uždrausta dėstyti tikybą bažnyčiose.

Be to, pagal bendrus teisės dėsnius negali būti jokio potvarkio prieš Konstituciją.

Todėl prisimenant visa, kas anksčiau pasakyta, aiškiai matyti, kad administracinių nuobaudų dėjimo komisijos nutarimas prieštarauja Konstitucijai., Lenino principams bei tarptautiniams įsipareigojimams. Todėl tas nutarimas neteisingas.

Prašau liaudies teismą tą klausimą apsvarstyti ir nuimti neteisingai uždėtą nuobaudą.

Kun. A. Jokūbauskas

Pociūnėliai,
1976 m. spalio 6 d.

1976 m. spalio 20 d. Radviliškio raj. liaudies teismas svarstė kun. A. Jokūbausko skundą, kur buvo prašoma nuimti adminstracinės nuobaudų dėjimo komisijos neteisingai uždėtą 50 rub. pabaudą už vaikų mokymą katekizmo. Savo skunde kun. A. Jokūbauskas nurodė, kad jis vaikus tik klausinėjo, ar jie tinkamai pasiruošę pirmajai išpažinčiai.

Radviliškio raj. liaudies teismo pirmininkas J. Surblys, dalyvaujant prokurorei Vaišnorienei, paneigdamas sąžinės laisvę, tikinčiųjų tėvų teises ir Konstituciją kun. A. Jokūbauskui priteisė uždėtą pabaudą už vaikų mokymą sumokėti ir pažymėjo, kad atsakymas galutinis ir neskundžiamas.

Tuo ateistai dar kartą parodė, kad Bažnyčia Lietuvoje yra grubiausiu būdu persekiojama, kunigams trukdoma eiti savo tiesiogines pareigas ir nesilaikoma net Konstitucijos ir tarptautinių sutarčių.

KOVA UŽ SLABADŲ KOPLYČIĄ

Slabadai—plačiai išsiplėtusi gyvenvietė su vis augančiais naujais namais ant Šešupės kranto. Čia yra ryšių skyrius, mokykla, kultūros namai, parduotuvė ir ūkio centras. Slabaduose yra taip pat ir koplyčia, anksčiau priklausiusi Kudirkos Naumiesčio parapijai. Prie jos visą laiką gyveno kunigas, kuris aptarnavo apylinkės tikinčiuosius. Pokario metais dėl kunigų trūkumo Slabadus aptarnaudavo K. Naumiesčio kunigai. Dar vėliau dėl tarybinės valdžios trukdymų kunigas į Slabadus atvažiuodavo tik laidotuvių proga. Slabadus prijungus prie Vilkaviškio rajono, gyventojus aptarnaudavo Didvyžių parapijos klebonas. Kun. P. Perkaitis retkarčiais atlaikydavo pamaldas už mirusius, tačiau Šakių vicedekano perspėtas, kad taip elgdamasis galįs pabloginti padėtį ir valdžia neleisianti net palaidoti mirusius, nustojo laikyti

pamaldas. Atvykus į Didvyžius naujam klebonui kun. Antanui Lukošaičiui, Vilkaviškio raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas J. Urbonas š.m. spalio mėn. uždraudė Slabadų bažnyčioje laikyti šv. Mišias net laidotuvių metu. Pavaduotojo nuomone, pamaldas negalima laikyti todėl, kad Slabadų tikintieji neturį išsirinkę net bažnyčios komiteto. Tai sužinoję, Slabadų tikintieji tuojau sudarė dvidešimtuką, išsirinko parapijos vykdomąjį komitetą ir pasiuntė į Religijų reikalų tarybą patvirtinti.

Mėnesį laiko tikintieji laukė atsakymo. Vilkaviškio rajono VK pirmininko pavaduotojas J. Urbonas ėmėsi priemonių išardyti Slabadų bažnytinį komitetą. Vietinės partinės organizacijos uždarame posėdyje kolūkietis Girdauskas buvo priverstas išstoti iš parapijos komiteto.

Spalio 27 d. pas pavaduotoją J. Urboną buvo iškviestas Slabadų parapijos komiteto pirmininkas Jonas Bušauskas. Pavaduotojas teiravosi apie jo dukrą Juliją Bušauskaitę, kurią perdavė milicijos vaikų kambario įskaitai vien už tai, kad mergaitė, tėvų prašoma, nunešė keliems asmenims pasirašyti vieną iš parapijos dokumentų. Mergaitė mokykloje buvo terorizuojama, ir tik motinos Bušauskienės energingas įsikišimas privertė J. Urboną ir Arminų mokyklos vadovybę atšaukti sprendimą ir išbraukti J. Bašauskaitę iš vaikų kambario įskaitos.

Pavad. J. Urbonas reikalavo, kad J. Bušauskas pasirašytų raštą, jog, parapijos vykdomąjį komitetą sudarant, nebuvę viešo susirinkimo. Jeigu J. Bušauskas tokį tekstą būtų pasirašęs, tada rajono valdžia būtų paskelbusi, kad parapijos vykdomojo komiteto išrinkimas yra neteisėtas. J. Bušauskas, supratęs klastą, J. Urbono suredaguoto rašto nepasirašė. Pirmininkas J. Bušauskas buvo baramas, kodėl bažnyčios komitetas dokumentus apie posėdį, vykdomojo komiteto sudarymą ir prašymą leisti veikti Slabadų parapijai nusiuntė tiesiogiai į Vilnių. Pavaduotojo J. Urbono nuomone, visus šiuos reikalus reikėję pirma su juo aptarti. Atrodo, kad J. Urbonas Religijų reikalų tarybos pareigūnų buvo išbartas, kad dėl

savo netaktiško elgesio su tikinčiaisiais iššaukė žmonėse norą sudaryti teisišką religinę bendruomenę.

Lapkričio 1 d. Bušauskienė su Anele Bacevičiene nuvyko pas pavaduotoją J. Urboną prašyti leidimo Vėlinių proga Didvyžių klebonui atlaikyti gedulingas pamaldas. Moterys pateikė tikinčiųjų prašymą, kurį buvo pasirašę 29 tikintieji. Pavaduotojas be Vilniaus sutikimo pamaldų laikyti neleido. Pavaduotojas ta proga, paėmęs Didvyžių klebono bylą, pradėjo moterims skaityti apie kunigą, tačiau šios skaitymą pertraukė, pareikšdamos, kad jos atėjusios ne apie kunigą pasiklausyti, bet gauti leidimą pamaldoms. Tuomet pavaduotojas stengėsi moteris įtikinti, kad ne žmonėms reikią pamaldų, bet kunigui.

Lapkričio 9 d. buvo pranešta, kad į Slabadus atvyksią valdžios pareigūnai, todėl prie koplyčios susirinko daug žmonių. Laukė nuo ryto ligi vakaro ir nesulaukė. Pareigūnai tikriausiai norėjo, kad mažiau būtų žmonių, todėl atvyko tik sekančią dieną po pietų. Lapkričio 10 d. po pietų į Slabadus atvažiavo pavad. J. Urbonas su Religijų reikalų tarybos atstovu Raslanu. Jie rado prie bažnyčios susirinkusius tikinčiuosius, kurie reikalavo, kad būtų leidžiama laikyti pamaldos. Kolūkietė Julė Morkevičienė kalbėjo, kad žmonės, per dienas dirbdami, nusivarą nuo kojų, o sekmadienį jiems reikią eiti 10 kilometrų į bažnyčią, todėl norį, kad pamaldos būtų Slabaduose. Visi susirinkusieji vienbalsiai gynė savo teisę melstis ne kur kitur, bet savoje koplyčioje.

Valdžios atstovai nuėjo apžiūrėti pačią koplyčią, kuri buvo gražiai išpuošta. Jie priekaištavo tikintiesiems, kodėl jiem anksčiau nereikėję bažnyčios, o tik dabar. Išvažiuodami pareigūnai pareiškė vykstą pas Didvyžių kleboną ir, jei jis gerai pavaišinsiąs, tai leisią laikyti pamaldas.

Netrukus į Didvyžių klebonijos duris pasibeldė valdžios pareigūnai. Pavaduotojas J. Urbonas ir Religijų reikalų tarybos referentas Raslanas mėgino kaltę suversti klebonui, kad jis sukurstęs liaudį reikalauti pamaldų ir vykdomojo komiteto sudarymo. Klebonas ramiai paaiškino, kad ne jis sukurstęs liaudį, bet pats Urbonas,

uždrausdamas laidotuves Slabaduos, iššaukė žmonių nepasitenkinimą ir norą sukurti oficialią religinę bendruomenę.

Valdžios pareigūnai bandė kleboną įtikinti, kad Slabadams komiteto nereikią, jų reikalus galįs tvarkyti ir Didvyžių parapijos vykdomasis organas. Pagaliau atvykusieji leido Slabaduose laikyti pamaldas, švęsti religines šventes, o raštišką leidimą žadėjo atsiųsti už dviejų savaičių.

Slabadų tikintieji nekantriai laukė, koks bus valdžios atsakymas. Sužinoję, kad leido laikyti pamaldas, labai džiaugėsi.

Klebonas nutarė pradėti laikyti pamaldas nuo pirmojo advento sekmadienio. 1976 m. lapkričio 23 d. pavad. J. Urbonas leido visais advento sekmadieniais laikyti pamaldas, tik uždraudė kviestis talkai kunigus iš kitų rajonų, net ir iš kaimyninės K. Naumiesčio parapijos.

Rajono pirmininko pavaduotojas lapkričio 24 d. žadėjo atvažiuoti į Slabadus ir su Juodupėnų apylinkės pirmininku Gerardu Holbachu apžiūrėti koplyčią ir, jei reikės, duoti remontui reikalingoms medžiagoms paskyrimą.

Netrukus papūtė kiti vėjai. Lapkričio 24 d. pavad. J. Urbonas išsikvietė pas save Slabadų parapijos vykdomojo komiteto pirmininką Joną Bušauską ir uždraudė Slabadų koplyčioje pastoviai laikyti pamaldas. Kiekvienu atveju, kai slabadiečiai norėsią, kad jų koplyčioje būtų laikomos pamaldos, reikėsią rajono pavaduotojui atvežti prašymą. Šį naują patvarkymą pavaduotojas motyvavo tuo, kad rajono valdžios įgaliotas asmuo turįs stebėti, kiek pamaldose dalyvaus žmonių, kunigo veiklą ir pasiklausyti pamokslų. Kiekvienų pamaldų metu koplyčioje turįs būti Juodupėnų apylinkės pirmininkas G. Holbachas ir sekti kleboną. Slabadiečiai juokiasi, kad apylinkės pirmininkas-komunistas galėsiąs be baimės lankyti bažnyčią ir melstis.

Slabadų bažnytinis komitetas bandė telefonu pranešti pavaduotojui apie būsimas pamaldas, tačiau šis pareikalavo, kad tikintieji asmeniškai atvyktų pas jį. Vykdomojo

komiteto pirmininką J. Bušauską bandė atkalbėti nuo pirmininko pareigų ir siūlė jį įtraukti į Didvyžių parapijos bažnyčios komitetą. Didvyžių parapijos komitetą galima papildyti tik su J. Urbono sutikimu. Pavaduotojas pats nori išrinkti kandidatus į parapijos vykdomąjį komitetą. Tokiu būdu jis „vykdo" Bažnyčios atskyrimą nuo valstybės įstatymą.

1976 m. lapkričio 27 d. pirmininkas J. Bušauskas su Anele Bacevičiene nuvyko pas pavaduotoją J. Urboną ir įteikė pareiškimą, kad leistų kunigui laikyti pamaldas. Pavaduotojas pareiškimą atmetė—negeras tekstas. Pirmininkas pasisiūlė perrašyti. Tuomet pavad. J. Urbonas pakeltu tonu pasakė, kad pareiškimą reikią parašyti prieš dvi savaites ir nurodyti, kurią dieną ir valandą būsiančios pamaldos ir koks kunigas jas laikysiąs. J. Urbonas liepė žmonėms mažiau važinėti, nes Slabaduose nesą religinės bendruomenės, nėra nei bažnyčios, o religinė bendruomenė negalinti būti užregistruota. Pirmininkas Bušauskas drąsiai paklausė: „Kam jūs mus apgaudinėjate ir varginate? Vilnius ir jūs leidote pamaldas, o dabar vėl trukdote? Važiuosime į Vilnių!" Tada pavaduotojas tikinčiųjų atstovams priminė, kad čia ne Amerika. Vadinas, nesivarginkite, nes ko norite, vistiek negausite.

Slabadų bedieviai tik juokiasi iš tikinčiųjų pastangų išsikovoti savo koplyčioje pamaldas. Jie sako, kad neleisią kunigui čia laikyti pamaldų.

Pagrįstai manoma, kad toks staigus duoto leidimo atšaukimas laikyti pamaldas nėra atsitiktinis. Tikriausiai Religijų reikalų tarybos įgaliotinis šiuo reikalu painformavo Religijų reikalų tarybą Maskvoje ir vykdo gautas instrukcijas visais galimais būdais kliudyti, kad nebūtų pradėtos laikyti pamaldos. Kur girdėta, kad tarybų valdžia leistų atidaryti bažnyčią ir koplyčią. Ji sugeba tik uždaryti.

ALGIMANTO ŠALČIO PERSEKIOJIMAS

Praėjo ketveri metai, kai 17000 Lietuvos tikinčiųjų skundas dėl tikėjimo persekiojimo plačiai nuskambėjo per

visą pasaulį. Po kiek laiko kiti įvykiai užpildė laisvojo pasaulio žmonių mintis, o Lietuvos katalikų skundas liko užmirštas. Jo neužmiršo tik KGB—Valstybinis saugumo komitetas. Jis ieško skundo organizatorių, parašų rinkėjų, pasirašiusiųjų, kad juos deramai nubaustų.

(Ateistai net akluosius persekioja):

1975 m. rugsėjo mėn. pabaigoje į Kauno m. partijos komitetą slaptai buvo iškviestas LAD Kauno GMK (Lietuvos aklųjų draugijos Kauno gamybinio mokymo kombinato) direktorius Antanas Ruginis, LAD Kauno Tarprajoninių kultūros namų direktorius Vaclovas Smalakys ir LAD Kauno GMK partinės organizacijos sekretorius Teodoras Ignatavičius. Atsakingas partijos komiteto darbuotojas pareiškė, kad Aklųjų draugijoje esanti didelė netvarka—mažai dėmesio kreipiama į ideologinį darbuotojų auklėjimą ir permažai kovojama su religija. Aklųjų draugijos orkestrantai eina į bažnyčią, groja laidotuvėse su religinėmis apeigomis. LAD Kauno tarprajoninių kultūros namų direktorius V. Smalakys buvo įpareigotas užkirsti kelią orkestrantų „nusikaltimams". LAD Kauno GMK direktoriui A. Ruginiui buvo įsakyta atleisti iš pareigų kombinato Plastmasės cecho viršininką Juozą Menkevičių ir Šepečių cecho meistrą Praną Inokaitį. Abu yra praktikuojantys katalikai ir yra darbininkų gerbiami. Stalino laikais J. Menkevičius ir P. Inokaitis buvo ištremti į Sibirą. P. Inokaitis Nepriklausomybės laikais buvęs karininkas, dabar visiškai aklas invalidas. Partijos komiteto pareigūnas nurodė asmenis, kurie yra pasirašę po 17000 katalikų peticija—J. Bogušienė, M. Misevičienė, A. Krušinskienę ir kt. Pasirašiusiems peticiją reikią sudaryti nepakantumo atmosferą.

Partijos komiteto darbuotojas pasakė, kad iš Maskvos gautame rašte nurodyta, jog po peticija pasirašė ir organizavo parašų rinkimą LAD Kauno tarprajoninės valdybos inspektorius Algimantas Šaltis. Jį reikią atleisti iš darbo, nenurodant tikrų atleidimo priežasčių.

Direktorius A. Ruginis spalio mėn. pabaigoje išsikvie-

tė kombinato plastmasės cecho viršininką J. Menkevičių ir pareikalavo, kad savo noru atsisakytų iš užimamų pareigų. Priežasties nenurodė, tik pareiškė, kad **taip įsakyta iš aukščiau.** J. Menkevičius, nenorėdamas kelti konflikto, pareiškimą parašė. 1975 m. spalio 28 d. darbininkai, sužinoję apie šį įvykį, parašė Kauno m. KP komiteto sekretoriui prašymą, kuriame nurodė daugybę J. Menkevičiaus nuopelnų, apdovanojimų ir prašė palikti jį viršininku. Nors prašymą pasirašė 200 darbininkų, tačiau jis nebuvo patenkintas. Kombinato partinės organizacijos sekretoriui ir visiems šnipeliams darbo buvo iki kaulo— ištirti, kas parašė peticiją, kas rinko parašus ir sutrukdyti, kad peticijos tekstas „nepatektų, kur nereikia".

Su šepečių cecho meistru Inokaičiu buvo susidorota kur kas tyliau—direktoriaus įsakymu Inokaitis pervestas dirbti namudininku. Paprastai namudininku darbą duoda tiems kombinato nariams, kurie gyvena toli nuo darbovietės.

LAD Kauno tarprajoninis valdybos pirmininkas Kostas Bankauskas, sužinojęs, jog reikėsią atleisti iš darbo A. Šaltį, sunerimo: „Šitiek ilgai dirbęs, darbe puikiai nusimanąs, ir dabar—nei iš šio, nei iš to atleisk". Tačiau greitai K. Bankauskas (TSKP narys) tapo klusniausiu partijos pagalbininku.

1975 m. spalio 30 d. iš Vilniaus atvyko LAD Centro valdybos pirmininkas M. Poznanskas ir smarkiai išbarė LAD tarprajoninės valdybos pirmininką K. Bankauską, kodėl jis vilkinąs A. Šalčio pašalinimą iš darbo. M. Poznanskas įsakė Bankauskui, kad A. Šaltis šiandien parašytų pareiškimą, jog savo noru išeinąs iš darbo. Tą pačią dieną K. Bankauskas išsikvietė pas save A. Šaltį ir buhalterės Petronėlės Kaupienės (valdybos šnipės) akivaizdoje pareiškė, kad valdyboje dirbti negalįs ir per 12 dienų turįs išeiti iš darbo. A. Šaltis paklausė, dėl kokių priežasčių ir kieno įsakymu jis atleidžiamas iš darbo. K. Bankauskui atsisakius ką nors paaiškinti, A. Šaltis paklausė, kokių priekaištų viršininkas turįs dėl inspektoriaus pareigų atlikimo. K. Bankauskas atsakė, jog **dėl**

darbo jokių priekaištų neturįs. Tada A. Šaltis pareiškė, kad pareiškimo nerašysiąs ir iš darbo neišeisiąs, nes tai esą bet kokios teisėtvarkos pažeidimas. „Na, pagalvok iki pirmadienio. Vistiek čia negalėsi dirbti",—kalbėjo K. Bankauskas.

Žinia apie A. Šalčio atleidimą iš darbo tuojau pasklido po visą kombinatą. Aklieji darbininkai dėl tokios neteisybės reiškė pasipiktinimą.

Lapkričio 3 d. K. Bankauskas vėl vertė A. Šaltį rašyti pareiškimą, jog savo noru atsisakąs darbo, nes kitaip būsianti sutepta jo darbo knygelė ir niekur negausiąs darbo. Jei išeisiąs iš darbo, tai K. Bankauskas žadąs tarpininkauti įsidarbinant Radijo gamykloje. A. Šaltis tvirtai užprotestavo neleisiąs tyčiotis iš savęs, kaip fašizmo laikais buvo tyčiojamasi iš belaisvių: numesdavo bulvę, o belaisvis nosimi turėdavo ją ridenti ir kriuksėti. Jeigu norį jį atleisti iš darbo, tegul įrašo į darbo knygelę, jog atleistas už tikėjimą. K. Bankauskas prasitarė, kad jį atleisią iš darbo ryšium su etatų mažinimu.

Lapkričio 8 d. A. Šaltis nuvyko į Vilnių pas LAD Centro valdybos pirmininką Poznanską.

— Pirmininke, norėčiau sužinoti, už ką esu šalinamas iš darbo? K. Bankauskas man liepė rašyti pareiškimą ir išeiti iš darbo,—užklausė A. Šaltis.

— O pats nejauti už ką? Geriau prisimink, kas buvo per sociologinius tyrimus? (1969 m. LAD mokslinė grupė važinėjo po Lietuvą ir tyrė regėjimo invalidus. Laisvalaikiais A. Šaltis nueidavo į bažnyčią pasimelsti, o kiti tuo metu girtuokliaudavo. Sociologinių tyrimų dalyvis korespondentas V. Dubininkas, atvykęs į valdybą, paskelbė, kad Šaltis einąs į bažnyčią ir kitus organizuojąs melstis. (—Red.).

— Laisvalaikiu eiti į bažnyčią ir melstis—mano asmeniškas reikalas,—atsakė Šaltis.

— Aš esu ateistas ir noriu, kad visi būtų ateistai. O jūs esate tikintis. Taigi,—skėstelėjo rankomis Poznanskas,—mūsų nuomonės nesutampa. Jūs trukdote ateistiniam darbui.

— Nurodykite nors vieną faktą, kada aš sutrukdžiau ateistinį darbą.

— Savo pavyzdžiu trukdote. Valstybės oficialioji ideologija—ateizmas. Dabar statomi dideli ideologiniai reikalavimai. Jūs negalite dirbti vadovaujančio darbo su žmonėmis. Mes stengėmės jus perauklėti, bet nepavyko. Jūs turite pasirinkti kitokį darbą. Kai pas mus nedirbsi, galėsi eiti į bažnyčią pasižiūrėti architektūros ar pasimelsti, kaip norėsi.

— Taip išeina, kad tikintieji turi bėgti į miškus ar į dykumas, nes nėra tokio darbo, kur nebūtų kolektyvo.

— Aš nesakau, kad eitum į dykumas ar miškus. Jei nori, gali eiti į kombinatą segtukų karpyti.

(Tarybinė valdžia stengiasi, kad tikintieji žmonės dirbtų tik paprasčiausius darbus, kad nebūtų tikinčios inteligentijos, kad galėtų šaipytis: „Į Dievą tiki tik nemokšos ir tamsuoliai" Red.).

— Jeigu būdamas tikinčiu negaliu dirbti inspektoriumi, vadinas, Tarybų Sąjungoje tikintieji yra diskriminuojami.

— Prašau mums čia nevaryti užsienio propagandos,—neturėdamas ką atsakyti, burbtelėjo Poznanskas. A. Šaltis aiškino, kad jo darbas ne pedagoginis, tai kodėl jiems prisireikė jį atleisti iš darbo.

— Kiek galėjome, tiek laukėme. Mums irgi statomi reikalavimai. Dabar sustiprinta ideologinė kova,—gynėsi Poznanskas.

— Čia ne mūsų kaltė,—parėmė pirmininką LAD Kadrų įskaitos viršininkas K. Martusevičius (saugumietis,—Red.).—**Mums tik pavesta išsrėbti tą košę.** Nieko nepadarysi.

Baigdamas pokalbį, Poznanskas pareikalavo, kad A. Šaltis kuo skubiau parašytų pareiškimą ir išeitų iš darbo.

K. Bankauskas kombinate pradėjo kalbėti, kad A. Šaltis atleidžiamas iš darbo ne už tikėjimą, bet už pasirašymą 17000 katalikų memorandumo, kad Šaltis užsiimąs pogrindine veikla, todėl reikią vengti su juo bendravimo. Lapkričio 10 dieną Bankauskas vėl įsakė, A.

Šalčiui parašyti pareiškimą, o kai šis atsisakė, pagrąsė: „Gerai, Gerai! Mes norėjome su tavimi pasielgti kaip su žmogumi, o tu nenori. Dabar bus kitaip. Nenorėjai geruoju, bus—bloguoju".

Netikėtai Bankausko ir jo šalininkų nuotaikos pasikeitė— visi pasidarė malonūs ir atrodė, kad reikalai krypsta į gerą pusę. Deja, pasikeitė tik taktika. Nutarta ieškoti A. Šalčio darbe pretekstų, rašyti papeikimus ir pašalinti iš darbo kaip blogą darbuotoją. Tuojau prasidėjo sąmoningas trukdymas A. Šalčiui dirbti ir 1975 m. gruodžio 10 d. buvo parašytas pirmas papeikimas „už nepareigingumą darbe". Papeikimas buvo parašytas slapta, neprisilaikant jokių juridinių normų. Antrą papeikimą K. Bankauskas įrašė gruodžio 17 d. „už nuvykdymą įsakymų", nors Šaltis **niekuo nebuvo nusikaltęs.** LAD kadrų viršininkas Martusevičius Bankauską įspėjo, kad nerašytų papeikimų perdažnai, nes būsiąs matomas spaudimas.

Tris mėnesius tęsėsi visokeriopi varginimai. A. Šalčiui trukdydavo vykti į komandiruotes, bardavo, net rėkdavo už nepadarytus prasižengimus, mažino premijas, neskyrė pašalpos, skleidė paskalas, kad Šaltis esąs labai blogas darbuotojas, nors per 7 darbo metus turėjo tik pagyrimus, kliudė susitikti su kombinato darbininkais, stengėsi sudaryti vaizdą, kad A. Šaltis nedirba, o kažkur be reikalo laksto. Viršininkui K. Bankauskui persekiojant A. Šaltį, kuo uoliausiai talkino buhalterė Kaupienė, komjaunuolės Kamorūnaitė ir Bankauskaitė. Komjaunuolės, pataikaudamos Bankauskui, Šaltį šmeiždavo ir iš jo tyčiodavosi.

Vasario 2 d. A. Šaltis Vilniuje kalbėjosi su LAD kadrų skyriaus viršininku Martusevičium, kuris prasitarė, jog **nurodymas atleisti A. Šaltį iš darbo duotas iš namų, kuriems visi pavaldūs.** Kas tie namai Tarybų Sąjungoje— tokie galingi ir tokie baikštūs? Galingi, nes visi vykdo jų valią, baikštūs, nes savo vardą dangsto bankauskais, martusevičiais ir kt. Tai—KGB.

Kovo 29 d. Bankauskas pasikvietė į kabinetą A. Šaltį ir sako:

— Jau pasibaigė visi tavo atsisakymo nuo darbo terminai. Paskutinis terminas buvo duotas iki kovo 15 d., o dabar jau kovo 29 diena.

— Aš pirmą kartą girdžiu apie terminus,—nustebo Šaltis.

— Jeigu tau nesako, tai dar nereiškia, kad man nesako,—dėstė Bankauskas.—Rašyk pareiškimą, o ne, tai bus blogai. Mes tave pašalinsim kaip blogą darbuotoją.

Kovo 30 d. LAD Centro valdybos pirmininkas Poznanskas kalbėjo Bankauskui: „Žinok, jei neatleisi Šalčio, tai pats nedirbsi".

Balandžio 12 d. A. Šalčiui įrašė trečią papeikimą „už aplaidumą darbe". Po papeikimo įsakymu Šaltis įrašė: „Papeikimą laikau iš anksto apgalvotą provokacija, sąmoningai siekiant mane pašalinti iš darbo". Iš tikrųjų A. Šaltis buvo visiškai neteisingai apkaltintas už invalidės Balčiūnaitės pareiškimo pražudymą, ką padarė pats Bankauskas.

Po trijų papeikimų A. Šaltis iš darbo dar nebuvo atleistas. Bankauskas ir toliau nepraleisdavo progos A. Šaltį kompromituoti ir iškolioti; viršininką siutino, kad jis nesusitvarko su pavaldiniu taip, kaip nori KGB. O tas noras labai aiškus: kuo greičiau atleisti iš darbo, kol dar dirba—izoliuoti nuo kolektyvo ir sukompromituoti dirbančiųjų akyse. Bankauskas melagingu būdu stengėsi sudaryti kombinate įspūdį, kad A. Šaltis nepareigingas, nedrausmingas ir pan. Kitiems girdint jis pradėdavo šaukti ant Šalčio, tarsi šis iš tikrųjų būtų kažką padaręs blogai.

Gegužės 14 d. A. Šalčiui įrašė ketvirtą papeikimą už tai, kad Velykų švenčių metu neatėjo į darbą.

A. Šalčio persekiojimas tęsiasi. Jo sveikata smarkiai pašlijo.

A. Šalčio persekiojimas prasidėjo tada, kai 1974 m. pabaigoje LAD narys invalidas Krušinskas įskundė saugumui savo tikrą žmoną. Ta proga skundikas išdavė,

kad pas juos ateidavę Petras Pliura, V. Jaugelis, A. Šaltis ir kiti ir tardavęsi dėl parašų rinkimo po 17000 memorandumo tekstu. Po išdavystės saugumas metus sekė Šaltį, o po to įsakė LAD vadovams susidoroti su Šalčiu.

Antri metai kiekvieną dieną terorizuojamas žmogus, kurio vienintelė kaltė—tikėjimas. Kad ji palaužtų morališkai ir fiziškai, KGB suorganizuoja daugelį žmonių nuo draugijos pirmininko iki eilinių komjaunuolių, juos priverčia tiesiogiai ar netiesiogiai ėsti vienas kitą, kaip džiunglių grobuonis kovoti už savo niekingą būvį. Šiems visiems nemąstantiems KGB užmačių vykdytojams norime pasakyti K. Bankausko žmonos žodžius: „Kostai, Kostai, atmink,—nesiseks tau gyvenime už nekalto žmogaus persekiojimą! Ar tu supranti, ką darai? Visokius girtuoklius, ištvirkėlius palaikai, o žmogų persekioji už jo kilnumą! Nelaimins Dievas, atmink! Mesk tą darbą, parašyk pareiškimą ir išeik, tai bus rami sąžinė. Karjeriste tu, kaip tau negėda! Bijai prarasti savo postą, pasiruošęs kažin ką padaryti iš baimės..."

A. Šaltis yra bandęs stoti į Kunigų seminariją. Seminarijos rektorius V. Butkus, sužinojęs, kad 1963 m. A. Šaltis buvęs teistas už vaikų katekizaciją, pasakė, kad net negalvotų apie seminariją. Prelatas Telksnys prasitarė: „Pagal visą teisybę jums turėtų būti pirmenybė, tačiau **priėmimą į Seminariją tvarko kulto reikalų įgaliotinis, ir mes esame bejėgiai ką nors padaryti".**

A. Šalčio persekiojimas už tikėjimą prasidėjo dar mokyklos suole. Kėdainių I vidurinės mokyklos direktorė S. Laurinaitienė daug kartų A. Šaltį barė mokytojų kambaryje, grasino išmesti iš mokyklos, liepė rašyti pasižadėjimą, kad neisiąs į bažnyčią. Algis buvo kritikuojamas sienlaikraštyje, svarstomas pedagogų tarybos specialiai sukviestuose posėdžiuose. Viename posėdyje A. Šaltis direktorės įsakymu rašė pasiaiškinimą, kodėl tikįs į Dievą. Po to sienlaikraštyje buvo išvadintas tamsuoliu ir nemokša. Direktorė buvo įsakiusi ir kitiems mokytojams persekioti A. Šaltį. Dauguma mokytojų direktorės neklausė, tačiau netrūko ir fanatikų, kaip mokyt. Alekna-

vičius, mokyt. Gumbrevičius, mokyt. Tvarionavičius, kurie kaip įmanė, taip persekiojo tikintį mokinį: įžeidinėdavo, mažindavo pažymius ir pan.

Direktorė S. Laurinaitienė įsakė A. Šalčio tėvams, kad neleistų sūnaus į bažnyčią. „Tegul namuose pasistato tokį didelį kryžių kaip kapinėse ir tegul sau medžiasi, bet į bažnyčią tegul neina".

Įbauginto tėvo ir direktorės terorizuojamas jaunuolis 1962 m. rudenį paliko I-ją vidurinę mokyklą ir įstojo į Kėdainių vakarinę mokyklą. Saugumiečių įbaugintas tėvas išvarė sūnų iš namų. Už tikėjimo tiesų paaiškinimą mokiniams A. Šalčiui buvo sumažintas elgesys iki 2 ir pašalintas iš vakarinės mokyklos. „LKB Kronika" rašė apie A. Šalčio nuteisimą vieneriems metams kalėti už vaikų katekizaciją. Teismas nusprendė A. Šaltį, kaip neperauklėjamą „nusikaltėlį", uždaryti kartu su plėšikais, galvažudžiais ir moraliniais iškrypėliais, o kratos metu paimtą religinę literatūrą (144 knygas ir įvairius užrašus) sunaikinti. A. Šaltis buvo teisiamas Kėdainių II-sios vidurinės mokyklos salėje, į kurią buvo suvaryti mokiniai pasižiūrėti, koks laukia likimas nenusilenkiančių ateistinei diktatūrai. Tačiau, kai mokiniai salėje pradėjo garsiai reikšti nepasitenkinimą, buvo kuo greičiausiai iš salės išvesti, neleido stovėti net lauke prie mokyklos.

Grįžęs iš lagerio, A. Šaltis dirbo zakristijonu Skarulių parapijoje, bet ir čia neturėjo ramybės: valdžios pareigūnai per savo žmones be paliovos šmeižė A. Šaltį, o Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis įsakė Skarulių klebonui kun. Jokūbauskui atleisti jį iš zakristijono pareigų. Neatleido. Atvykęs į Jonavą, Rugienis uždraudė kun. A. Jokūbauskui eiti kunigo pareigas, o Skraulių bažnytinio komiteto pirmininkui liepė užrakinti bažnyčią ir neleisti į ją nei klebono, nei zakristijono. Po kaimus vaikštinėjo valdžios pareigūnai, rinkdami žinias apie Šalčio veiklą, bet naują bylą sufabrikuoti nepavyko.

M. JUREVIČIUS — BEDARBIS

Šiauliai

LTSR Prokurorui
LKP Sekretoriui Griškevičiui

pil. Mečislovo Jurevičiaus,
gyv. Šiauliuose, Žemaitės g.
Nr. 102-12,

Priežiūrinis skundas

Šiaulių m. liaudies teismo 1975.II.19 sprendimu mano ieškinys dėl grąžinimo į darbą buvo atmestas. Šis sprendimas LTSR Aukščiausiojo teismo teisminės civilinių bylų kolegijos nutartimi 1975.III.18 paliktas galioti. Laikau, kad paminėtas sprendimas ir nutartis turėtų būti panaikinti: byla grąžinta nagrinėti iš naujo dėl šių motyvų:

Aš atleistas iš darbo už pravaikštas, tuo tarpu, mano nuomone, aš jų nesu padaręs. Pravaikšta yra neatvykimas į darbą be pateisinamos priežasties. Aš gi iš anksto pranešdavau, kad negalėsiu dirbti. Pas atsakovą dirbau nuo 1965.X.2. Per visą darbo laiką jokių drausminių nuobaudų neturėjau. Paskatinimų buvo ne vienas. Buvau laikomas geru darbininku. Pareikšdamas, kad negalėsiu dirbti, nurodydavau ir priežastis. Esu religingas žmogus. Religinių švenčių dienomis negalėdavau dirbti ir prašydavau nuo darbo atleisti. Sutikdavau už tas dienas atidirbti kitomis dienomis.

TSRS Konstitucija numato religinę laisvę, kuria aš ir pageidauju pasinaudoti. Aš nedirbu auklėjamojo darbo, ir mano religingumas niekam blogo negali sukelti. Aš esu eilinis darbininkas-dažytojas. Nematau jokių kliūčių, kad būčiau grąžintas į darbą. Lyg nepastebėdamas mano nurodytų priežasčių, liaudies teismas visiškai formaliai išsprendė šią bylą. Ta pačia linkme nuėjo ir LTSR Aukščiausiasis Teismas. Tai neteisinga. Aš nesu pravaikš-

tininkas, o doras darbininkas, bet turiu savo įsitikinimus, kuriuos noriu vykdyti.

Prašau užprotestuoti paminėtą Šiaulių m. liaudies teismo 1975.II.19 sprendimą ir LTSR Aukščiausiojo teismo 1975.III.18 nutartį ir šią bylą grąžinti nagrinėjimui iš naujo.

M. Jurevičius

1975.IV.16.

* * *

LTSR Prokuratūra pranešė, kad Jurevičiaus skundo nepatenkina, nes jis teisingai atleistas iš darbo, kadangi, neturėdamas administracijos sutikimo, neatvykdavo į darbą.

1975.IX.8 Jurevičius šiuo klausimu kreipėsi į TSRS Generalinį prokurorą, tačiau ir iš šios įstaigos buvo atsakyta, kad jis esąs iš darbo atleistas teisingai.

1975.XII.19 M. Jurevičius kreipėsi į TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumą, prašydamas jį sugrąžinti į darbą ir atsakyti į klausimą: „Ar aš galiu gauti kompensacinį laisvalaikį už viršnorminį darbą per religines šventes, ar negaliu jo gauti?"

1976.I.29 Auksčiausias Teismas atsakė, kad Jurevičius iš darbo atleistas teisingai. Į Jurevičiaus klausimą nieko neatsakė.

1976.II.10 M. Jurevičius pasiuntė skundą į TSKP CK ir TSRS Aukščiausiąją Tarybą. Skunde rašoma:

„Aš darbo žmogus. Gyvenu iš savo uždirbtų pinigų. Dirbti privalau ir noriu, bet su manim niekas nenori sutikti, kad ir religingas žmogus vistiek yra žmogus ir turi teisę gyventi... Nejaugi nėra galimybės įvykdyti reikalavimus TSRS Konstitucijos, kuri kiekvienam leidžia tikėti... Jūs galite nurodyti, kad žmogus turėtų galimybę religinių švenčių metu nedirbti ir tas dienas atidirbti kitu laiku... Ar aš galiu savo religinių švenčių metu nedirbti ir jas už tai atidirbti kitu laiku?..."

1976.III.2 LTSR Prokuratūra atsakė, kad užprotestuoti Šiaulių m. liaudies teismo sprendimą nėra pagrindo.

M. Jurevičius dar kartą kreipėsi į TSRS Aukščiausiąją Tarybą, tačiau LTSR Prokuratūra pranešė, kad byla išspręsta teisingai ir daugiau į Jurevičiaus pareiškimus neatsakinėsią.

1976.IV.5 pas Jurevičių apsilankė Šiaulių m. VRS tardytojas Ramanauskas ir pradėjo klausinėti, kodėl jis niekur nedirbąs ir iš kokių pajamų pragyvenąs. Jurevičius atsakė, kad jo nedarbo priežastys visiems yra gerai žinomos. Išeidamas paliko Jurevičiui kvietimą balandžio 6 d. atvykti į milicijos skyrių pas tardytoją Ramanauską. Čia Jurevičius buvo supažindintas su Baudžiamojo kodekso 240 str. ir jam buvo pagrasinta, kad, jei nedirbsiąs, būsiąs nubaustas. Jurevičius tardytojui paaiškino, jog visi šie paragrafai jo neliečią, nes jis nesąs nei veltėdis, nei valakata, o sąžiningas darbo žmogus. Tardytojas Ramanauskas atkirto, kad Jurevičius su savo „filosofija" galįs eiti kur nors į Pedagoginį institutą, o jei neįsidarbinsiąs, tai milicija įdarbinsianti prievarta.

1976.IV.28 M. Jurevičius vėl buvo iškviestas į milicijos skyrių pas tardytoją Milašauską. Pokalbis vyko apie tą patį: kodėl nedirba, kur dar ruošiasi rašyti skundą ir kt. Pokalbyje dalyvavo ir Ramanauskas. Vėl buvo grasinama bausti, teisti ir pan. Kai Jurevičius nepasirašė apklausos protokolo, buvo nuvestas pas milicijos skyriaus viršininką, kuriam Milašauskas apsiskundė, jog pirmą kartą gyvenime sutikęs tokį žmogų ir nežinąs, ką su juo daryti. Viršininkas vėl apklausė, kiek laiko nedirbąs, kodėl ir vėl grasino bausti. Jurevičius pakartojo tą patį—jis ne veltėdis ir ne valkata, o bedarbis per prievartą.

1976.V.10 Jurevičius vėl buvo iškviestas į milicijos skyrių. Tardytojas Ramanauskas surašė protokolą, jei Jurevičius per mėnesį laiko neįsidarbinsiąs, tai kaip veltėdis būsiąs nubaustas pagal BK 240 str. Jurevičius protokolo nepasirašė, tuomet buvo iškviesti du liudininkai, kurie protokolą pasirašė.

1976 m. gegužės mėn. į miliciją buvo iškviesta ir

Jurevičiaus žmona, kurią tardytojas Ramanauskas apklausinėjo apie tarpusavio sugyvenimą, iš ko pragyveną ir kt.

Taigi greitai bus du metai, kaip tyčiojamasi iš tikinčio žmogaus. Atrodo, tarsi Tarybų Sąjunga nebūtų pasirašiusi Helsinkio akto.

* * *

1976.VII.10 į Šiaulius atvyko deputatas Jurgelevičius iš LKP CK susitikimui su rinkėjais. Buvo surengtas priėmimas suinteresuotų asmenų. Kai Jurevičius išaiškino savo padėtį, deputatas pareiškė, kad pasielgta teisingai ir jis galįs būti nubaustas. Jo nuomone, panašios problemos neiškylančios kitose socialistinėse šalyse, pvz., Lenkijoje, kur tikintieji turį teisę religinių švenčių dienomis nedirbti.

Deputatas Jurgelevičius buvo užklaustas, kodėl ir kieno paliepimu griaunami kryžiai ant Kryžių kalno prie Šiaulių. Deputatas paaiškino, kad kryžių statymas ant kalno esąs „nehigieniškas", o, be to, kalnas nesąs istorinis.

Užklausus, kodėl jau 20 metų kaip neleidžiama Šiaulių bažnyčiose skambinti varpais, Jurgelevičius atsakė, kad teisingai padaryta.

KUNIGO J. ZDEBSKIO GYNIMAS

Lietuvos TSR Komunistų Partijos
Centro Komiteto
Pirmajam sekretoriui drg. Griškevičiui

Sveikatos apsaugos Ministrui
drg. Kleizai

Nuo Lietuvos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Šių metų kovo 10 d. Lazdijų rajono Šlavantų parapijos klebonas kun. J. Zdebskis buvo sulaikytas Vilniuje vairuojant automašiną. Sulaikė VAI darbuotojas ir pareiškė, kad kunigas girtas. Pareikalavo vykti į psichoneurologinę ligoninę nustatyti girtumo laipsniui.

Ligoninėje, nepadarius kraujo analizės, nežiūrint to, kad pats kunigas to reikalavo, buvo nustatytas aktas, pripažįstąs girtumą. VAI atėmė vairuotojo teises pusantrų metų laikotarpiui ir nubaudė 30 rub. pinigine bauda.

Kadangi kun. J. Zdebskis Lietuvos tikintiesiems yra gerai pažįstamas kaip kunigas ir kaip žmogus—jis visiškai nevartoja alkoholinių gėrimų, todėl jo nubaudimą mes laikome sąmoninga pastanga kompromituoti ir persekioti kunigus.

Mūsų nuomone, gydytoja ir autoinspekcijos darbuotojas, kurie, KGB reikalaujant, sutiko neteisingai pasirašyti kun. J. Zdebskį apkaltinantį aktą, pasielgė neteisingai—nesąžiningai, todėl jiems neturėtų būti vietos oficialiose įstaigose. Kaip galima tokiam gydytojui patikėti žmonių sveikatą, kuris neturi sąžinės?

IV.13 Lazdijų rajoninis laikraštis ,,Darbo veliava" įdėjo žinutę, kad Gegutės kaimo gyventojas Juozas Zdebskis kovo 23 d. neatsispyrė stikliuko pagundai, buvo sulaikytas Vilniuje už lengvojo automobilio vairo.

Prašome Centro Komitetą pasirūpinti, kad būtų atšauktas šmeižtas, paskelbtas Lazdijų rajoniniame laikraštyje, jog kun. J. Zdebskis sulaikytas girtas, o taip pat nedelsiant gražinti jam vairuotojo teises ir piniginę baudą ir pasirūpinti, kad tarybinių darbuotojų tarnautojų nepasikartotų panašus neteisingumas. Prašau duoti atsakymą, kokių priemonių imamasi sudrausti nesąžiningiems darbuotojams.

Atsakymą prašom duoti pačiam kun. J. Zdebskiui.

1976.VII.8.

Lietuvos tikintieji:
(212 parašų)

* * *

Lietuvos TSR Prokurorui

P a r e i š k i m a s

Mus, tikinčius, pasiekė skaudi žinia, kad 1976.II.10 Vilniaus mieste VAI darbuotojas Jurevič sulaikė Šlavantų

kleboną kun. J. Zdebskį, kaltindamas jį, kad girtas vairuojąs automobilį. Jurevič kun. Zdebskį pristatė į psichiatrinę ligoninę, kurioje, nepadarius net kraujo analizės, nustatytas girtumo laipsnis. Tuo remiantis VAI darbuotojai atėmė iš kunigo 18 mėnesių vairuotojo pažymėjimą, o rajoninis laikraštis paskelbė šmeižikišką straipsnį, kad kun. J. Zdebskis „neatsilaikęs" prieš stiklelį.

1976 m. gegužės 3 d. kun. Zdebskį valdžios pareigūnai sulaikė Ukmergėje, atėmė motociklisto teises ir padarė smulkią asmeninę kratą.

Mes, tikintieji, pažįstame kun. J. Zdebskį, kuris jau virš 20 m. dirba daugelyje parapijų, šventai vykdo kunigo pareigas, turi didelį autoritetą kunigų ir tikinčiųjų tarpe. Taip pat tvirtiname, kad niekas ir niekada nematėme kun. J. Zdebskio neblaiviu, nes jis pats yra griežtas abstinentas ir tikinčiųjų tarpe žodžiu ir pavyzdžiu kovoja prieš girtavimą. Tą gali paliudyti visų parapijų, kuriose kun. J. Zdebskis dirbo, tikintieji.

Mums neaišku, už ką kun. J. Zdebskį valdžios pareigūnai persekioja ir šmeižia? Kodėl jam atimtas vairuotojo pažymėjimas? Nejaugi ateistai galvoja, kad tokiomis priemonėmis nuteiks mus, tikinčiuosius, prieš kunigus? Mes, tikintieji, gerbiame savo kunigus ir užstosime juos, kurie yra nekaltai persekiojami ir šmeižiami. Protestuodami prieš valdžios pareigūnų neteisėtus veiksmus, nukreiptus prieš kun. J. Zdebskį, reikalaujame sugrąžinti jam vairuotojo pažymėjimą.

Atsakymą į mūsų pareiškimą prašome siųsti kun. J. Zdebskiui. Lazdijų rajonas, Šlavantai.

Klaipėda, 1976.VII.16 (Pasirašė daug tikinčiųjų).

Panašaus turinio pareiškimus įvairioms valdžios instancijoms rašė Kauno, Panevėžio, Prienų ir kitų vietovių tikintieji. Į juos saugumas „atsakė" šitokiu būdu: į Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kuriją

buvo atsiųstas „Šlavantų tikinčiųjų" anoniminis laiškas, kuriame skundžiamasi, kad kun. J. Zdebskis blogai einąs pareigas ir yra amoralus. Neaišku, kokiais sumetimais J.E. vysk. Povilonis šį anoniminį skundą perdavė Lazdijų dekanui kun. Strimaičiui, kuris ypač nekenčia tų kunigų, kuriuos persekioja KGB. Kun. Strimaitis supažindino kun. J. Zdebskį su skundo turiniu. Kunigai stebisi, kad kurija reaguoja į saugumo parašytus anoniminius skundus.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Kaunas

1976 m. rugsėjo mėnesį Pluirienė aplankė savo vyrą Petrą Plumpą-Pluirą, kalintį Permės griežto režimo lageryje. Kartu su juo bausmę atlieka Šarūnas Žukauskas ir Sergiejus Kovaliovas. Kadangi Pluirienę į tolimą kelionę palydėjo kun. J. Zdebskis, tai lagerio administracija pareiškė didžiausią neapykantą ir leido žmonai pabūti su vyru vos 1 parą. Prieš pasimatymą su vyru, Pluirienė buvo kruopščiai iškrėsta. **Kratos metu visiškai išrengė.** Į pasimatymo kambarį negalima įsinešti nei popieriaus, nei rašymo priemonės. Tualete taip pat nėra popieriaus.

Permės lagerio politiniai kaliniai tikisi, kad Tarybų Sąjungos vyriausybė amnestuos ir jiems iki galo neteks kalėti, kadangi visame pasaulyje amnestuojami politiniai kaliniai.

Kovaliovas už įvairius pareiškimus dažnai uždaromas į karcerį.

Pluirienė savo vyrui Velykų proga pasiuntė sveikinimą ant religinio paveikslėlio, tačiau lagerio adminstracija kaliniui jo nedavė. Žmona parašė skundą. **Kai Plumpa-Pluira pareikalavo, kad jam būtų atiduotas religinis paveikslėlis, lagerio administracija jį uždarė į karcerį.** Lagerio instrukcijoje apie tai, kas negalima siųsti, nėra pažymėta, kad draudžiama siųsti religinius paveikslėlius.

* * *

Permė

Iš kalinio Petro Plumpos-Pluiros laiško

Garbė Jėzui Kristui!

(...) Nežiūrint kur begyvensi, visur iškyla tie patys svarbiausi rūpesčiai ir klausimai—žmogaus sielos išganymas. Ir ne visada lengva žinoti, kur yra tas tinkamiausias laukas, kuriame mes galėtume daugiausia atnešti naudos. Tik sielų Karaliui tai žinoma, o mums belieka žydėti ten, kur Jis mus pasėjo. Jei pasėjo mus į skausmų dirvą — žydėkime skausme, jei į vienatvės—tai vienatvėje, nes Sutvėrėjas sėja net gražiausias gėles neprieinamuose kalnų tarpekliuose, ir jos turi savo vertę, nors jų nemato joks žmogus. Mums gi šiais laikais gyventi nematomiems neįmanoma; tik sielos skausmas gali būti nematomas, ir kaip žiedai jis gali būti nuolat skinamas ir aukojamas Atpirkėjui. Tai gražiausia Jėzaus altoriaus puošmena. Be tokios rūšies papuošalų būna nykios net ir gražiausios šventovės; be tokios rūšies aukotojų būna skurdžios net ir didžiausios tautos.

Atrodo, kad mūsų tautai pasisekė, nes dar ne visur nuvyto skausmo gėlės ir todėl mums dar neuždaryti Gyvojo Vandens šaltiniai.

Prie šio šaltinio visada džiugiai budėti linkiu ir Jums...

Uralietis

1976.VIII.23.

* * *

„LKB Kronika" prašo viso pasaulio katalikus, ypač užsienio lietuvius, nuolatos priminti Tarybinei vyriausybei apie sąžinės ir tikėjimo kalinius: P. Plumpą, J. Gražį, P. Petronį, N. Sadūnaitę, V. Lapienį, J. Matulionį ir kt.

* * *

Kaunas

LTSR prokuratūra 1976 m. rugsėjo 2 d. atsiuntė Virgilijui Jaugeliui tokio rašto kopiją:

„Siunčiame spręsti pil. V. Jaugelio 76.06.24 pareiškimą dėl paimtos pas jį knygos grąžinimo.

Apie priimtą sprendimą prašome pranešti pareiškėjui ir painformuoti respublikos prokuratūrą".

LTSR prokuroro vyr. padėjėjas
J. Bakučionis

V. Jaugelis LTSR prokuratūrai skundėsi ne tik dėl knygos atėmimo, bet ir dėl chuliganiškų Raseinių milicijos bei saugumo darbuotojų veiksmų (žr. „LKB Kronika" Nr. 23). LTSR prokuratūra piliečio skundą tirti pavedė patiems kaltininkams. Ar galima daugiau pasityčioti iš žmogaus teisių?

* * *

Kaunas

Po J. Maironio mirties jo sesuo Marcelė, rodos, 1934 metais brolio atminimui buvo pastatydinusi sodelyje prie Maironio (dabar literatūros) muziejaus didelę Kristaus statulą. 1976 m. spalio mėn. 21 d. Literatūros muziejaus direktorės įsakymu ši statula buvo nugriauta ir neva perkelta į Dailės muziejaus fondus. Nuo statulos nuplėšė memorialinę marmuro lentą su data ir Marcelės dedikacija broliui. Tad kam reikalingas apgadintas statulos laužas Dailės fondams?

Beveik visi Literatūros muziejaus darbuotojai buvo priešingi statulos nugriovimui ir prašė direktorę, kad statulą paliktų vietoje, bet direktorė Macijauskienė paaiškino, kad **nieko negalinti padaryti.** Matyt, direktyva buvusi iš KGB.

* * *

Šventybrastis

1976.X.21 į Šventybrasčio pradinę mokyklą atvyko Kėdainių rajono prokuroro pavaduotojas A. Januškevičius

ir pareiškė norįs susitikti su mokine Kačinskaite. Pavaduotojas mergaitę klausinėjo apie tai, kas ją ruošė Pirmajai Komunijai, kaip dažnai nueidavusi pas kleboną, kokios pavardės kitų vaikų, kurie šiemet ėjo pirmosios išpažinties.

Tą pačią dieną prokuroro pavad. Januškevičius nuvažiavo į Surviliškio vidurinę mokyklą ir ten apklausinėjo dar penkis vaikus, kurie šiais metais priėjo pirmosios išpažinties ir šv. Komunijos Šventybrasčio bažnyčioje.

Spalio 25 d. buvo šaukiami į Kėdainių rajono prokuratūrą vaikų tėvai. Ten jiems teko parašyti pasiaiškinimus apie vaikų ruošimą Pirmajai Komunijai... Tėvai paaiškino, kad patys mokę vaikus, o klebonas juos tik egzaminuodavęs.

Rytojaus dieną į prokuratūrą buvo pakviestas pats Šventybrasčio klebonas kun. Leonardas Jagminas. Jis taip pat turėjo rašyti pasiaiškinimą ryšium su vaikų ruošimu Pirmajai Komunijai.

Nors Šventybrasčio klebonas 1976 m. rugsėjo 9 d. Kėdainių rajono adminstracinės komisijos buvo įspėtas, tačiau po mėnesio byla buvo atnaujinta.

N.B. 1976.VII.16 kun. Jagminas buvo iškviestas pas Tiskūnų apylinkės pirmininką Šmigelską, kuris surašė protokolą, kad kun. L. Jagminas egzaminuodavęs vaikus nuo 1976 m. liepos 15 d. iki rugpiūčio 7 d. Surašęs protokolą, pirmininkas pasisakė, kad jis skubąs į autobusą, nes baigiasi darbo laikas ir jam reikią grįžti į namus Kėdainiuose. Pirmininkas sakė, kad jam esą reikalingi dar du protokolo nuorašai, todėl jis pasiūlė kun. L. Jagminui pasirašyti ant dviejų tuščių protokolo blankų. Kunigas pasirašė. Pirmininkas nuoširdžiausiai įtikinėjo, kad protokolo tekstas ant šių lapų būsiąs nurašytas tiksliai, be jokių pakeitimų. Tačiau rugsėjo 9 d. kun. L. Jagminas iškviestas pas Kėdainių raj. pirmininko pavaduotoją Juškevičių išgirdo skaitomą žymiai pakeistą protokolo tekstą. Pavyzdžiui, naujame protokole buvo pažymėta, kad kun. Jagminas ne egzaminavęs, bet mokęs savo bute. Be to,

buvo išvardintos penkių vaikų pavardės, ko nebuvo pirmajame protokole.

* * *

Telšiai

1976 m. lapkričio mėn. Telšių vyskupijoje renkami parašai po prašymu, kad Telšių vyskupijos valdytojas Vaičius būtų nominuotas vyskupu. Minėtas prašymas bus siunčiamas į Romos Kuriją. **KGB šiam parašų rinkimui netrukdo.** Minėtas parašų rinkimas daugeliui kunigų ir tikinčiųjų iššaukia tik liūdesį.

* * *

Skuodas

1976 m. rugpiūčio gale į Skuodo ligoninę buvo paguldytas sunkiai sergantis Kazimieras Jablonskis.

Prieš mirtį ligonis paprašė kunigo. Jo sesuo Paulauskienė kreipėsi į vyr. gydytoją Mažrimą, kad šis leistų atvykti kunigui į ligoninę. Pats ligonis drebančia ranka parašė gydytojui prašymą: „Leiskite parvesti man kunigėlį...", tačiau gyd. Mažrimas neleido. Sekančią dieną ligonio pusseserė E. Malūkienė kreipėsi į budinčią gydytoją Baltuonienę, bet ir ši neleido, nors ligonis matomai silpo. Kažkoks aklas fanatizmas neleido matyti vienišo senuko ašarų. Galiausia ligonis prašė išvežti jį iš ligoninės, kad tik galėtų prieš mirtį atlikti išpažintį ir priimti šv. Komuniją. Kadangi senukas buvo suparalyžuotas, taip ir liko ligoninėje laukti beširdžių gydytojų šalia savo paskutinės gyvenimo minutės.

Šios žinutės autorius rašo: „Ir tai daro žmonės, davę Hipokrato priesaiką, žmonės ateistinės propagandos vadinami „humaniškiausios profesijos atstovais". Kaip ilgai gyd. Mažrimas ir į jį panašūs mindžios įstatymus ir žmogiškus jausmus? Kur įgaliotinio K. Tumėno pažadai? Kur sąžinė? Teisybė?

* * *

Salos(Rokiškio raj.)

Salų bažnyčios šventoriuje šios parapijos narė Ona Kisielienė pastatė Marijos statulą. Tuojau sukruto valdžios pareigūnai, pasiryžę žūtbūt ją pašalinti.

Lapkričio 23 d. Salų bažnyčios komiteto pirmininkas ir Ona Kisielienė kreipėsi raštu į vyskupą R. Krikščiūną ir Religijos reikalų tarybos įgaliotinį, prašydami ginti Marijos statulą. Statytoja paaiškino, kad statulą pastačiusi savo sūnaus atminimui, kuris kentėjo nacių nelaisvėje ir žuvo Tėvynės kare.

Lapkričio 24 d. atvažiavo Religijų reikalų tarybos įgaliotinio pavaduotojas, rajono architektas ir apylinkės pirmininkė. O. Kisielienė buvo tardoma ir klausinėjama, kas padarė statulą, kas pastatė, kas padarė lentą, ant kurios buvo užrašyta: „Tie, kurie didvyriais kovojo už laisvę ir žuvo laukuose gimtuose ir toli, laukia iš jūsų sukalbant „Sveika Marija"?

Pavaduotojas grasino bažnyčios komiteto pirmininkui ir O. Kisielienei: jeigu pati statytoja nepašalinsianti statulos iki gruodžio 20 d., tai statula būsianti nuversta. Valdžios pareigūnas reikalavo, kad statula būtų nugabenta į kapus. Jis kaltino ir parapijos kleboną kun. Petrą Nykštų, kad ir jis prisidėjęs prie statulos pastatymo.

Šventoriuje susirinkę žmonės garsiai reiškė savo pasipiktinimą, kad ateistai šventoriuje sudaužė kryžius, sulaužė šventoriaus vartus. „Jei Dievo nėra,—kalbėjo tikintieji,—tai kodėl Salų bedieviai bijo Marijos? Velnių tai nebijo,—jų pilnos parduotuvės".

O. Kisielienė pasiryžusi jokiu būdu neleisti nugriauti statulą. Ji sako: „Vokiečiai atėmė tik sūnų, o dabar nori atimti brangiausią turtą—tikėjimą!"

* * *

Biržai

Medicinos sesuo Aldona Šukytė 1976 m. pirmąją darbo dieną buvo iškviesta pas vyr. gydytoją Antaną Dauguvietį, kuris, vietoje naujametinio pasveikinimo,

pradėjo šaukti: „Tai ką, kunigą atvedei!?" Šukytė pasiteisino, kad kunigo nevedusi. Tada vyr. gydytojas A. Dauguvietis pradėjo ją kolioti, kad ligoninėje tokių neprotingų kaip Šukytė esą ne vienas, bet tokių pavojingų—tik ji viena.

— Vaikus į bažnyčią vedi, poterius kalbi, giedi, vaikus mokai,—kaltino med. seserį vyr. gydytojas.

— Giedu ne darbe, o bažnyčioje, meldžiuosi irgi ne darbo metu.

Tuomet vyr. gydytojas pakišo popieriaus lapą ir liepė rašyti pareiškimą, kad išeinanti iš darbo. Neužmiršo pagrasinti, kad, jei iki vasario 1 d. neišeisianti iš darbo, tai jis padarysiąs, jog Biržų rajone jinai negausianti darbo net paprasta valytoja.

Šukytė išeiti iš darbo atsisakė,—čia ji buvo išdirbusi 21 metus ir čia praradusi sveikatą.

Gyd. A. Dauguvietis, žinodamas, kad lopšelis bus greitai perduotas Švietimo skyriui, sausio 27 d. perkėlė Šukytę dirbti į lopšelį. Kitos med. seserys Šukytei kalbėjo: „Ka tu padarei? Kam sutikai čia dirbti? Juk lopšelis nuo vasario 1 d. pereina Švietimo skyriaus žinion, ir nuo rugsėjo 1 d. bus mažinami etatai".

Taigi gydytojas Dauguvietis teisingai sakė: „Ne tokius sutvarko, o mes nesutvarkysim tokios mergytės. Sutvarkysim taip, kad jokie prokurorai nepadės".

Vyr. gydytojas Šukytei ir anksčiau nedavė ramybės. 1973 m. birželio 12 d. ji buvo iškviesta pas vyr. gydytoją. Gyd. Dauguvietis užsipuolė, kad sesuo einanti į bažnyčią, ten giedanti ir svarbiausia,—į bažnyčią nuvežanti 16 metų invalidę mergaitę Liudviką Mulevičiūtę, gyvenančią Biržų mieste. Ši mergaitė visiškai nevaikšto, nestovi, nedaro jokių judesių. Žinodama jos didelį norą aplankyti bažnyčią, A. Šukytė kiekvieną dieną nuveždavo mergaitę į bažnyčią.

Gyd. Dauguvietis pareikalavo: jei Šukytė ir toliau vešianti mergaitę į bažnyčią, būsianti atleista iš darbo. Su skaudama širdimi med. sesuo verkiančiai mergaitei pasakė, kad daugiau negalėsianti ją nuvežti į bažnyčią.

1974 m. Šukytei pasitaikė proga gauti pusę etato Likėnuose. Reikėjo vyr. gydytojo sutikimo. Partijos sekretorius gyd. Miško replikavo, kad Šukytė pas kunigus prašytų darbo, o ne čia. Gyd. Dauguvietis kalbėjo:

— Nustok eiti į bažnyčią ir giedoti, tai aš tau duosiu pusę etato.

Tada Šukytė pastebėjo, kad gydytojas labai pigiai norįs nupirkti jos sąžinę.

Po to Šukytė dar ne kartą buvo barama už tikėjimą.

1976 m. rugsėjo 1 d. Aldona Šukytė buvo, ryšium su etatų mažinimu, atleista iš darbo. Dabartiniu metu ji dirba kolūkiuose. Nors darbas sunkus, o sveikata menka, bet tiek gerai, kad negirdi nuolatinių priekaištų.

* * *

(K. Tumėnas priartina kun. Niurkai mirtį):

Utena

Prieš Utenos dekanato rekolekcijas, kurios vyko 1976 m. rugsėjo 28-30 dienomis, dekanas kun. Niurka kreipėsi į Utenos rajono pirmininko pavaduotoją Labanauską, painformuodamas apie rekolekcijas ir apie Panevėžio vyskupo R. Krikščiūno apsilankymą. Pavad. Labanauskas pasiskubino informuoti Religijų reikalų tarybos įgaliotinį K. Tumėną. Rugsėjo 27 d. K. Tumėnas atvyko pas dekaną kun. Niurką ir ilgai kalbėjosi. Tą pačią dieną K. Tumėnas aplankė Tauragnų ir Salų (Rokiškio raj.) klebonus. Naktį iš 27 į 28 d. Tumėnas nakvojo pas kun. Niurką.

Religijų reikalų tarybos įgaliotinio apsilankymai nepasitarnauja nei kenčiančiai Lietuvos Bažnyčiai, nei diskriminuojamiems kunigams, nei tikintiesiems.

Po K. Tumėno apsilankymo ir nakvynės dekano bute, kun. Niurkos sveikata labai pablogėjo. Paskutiniąją rekolekcijų dieną jį ištiko širdies smūgis ir tuojau numirė.

Velionis buvo uolus kunigas. Sveikata jis niekados nesiskundė ir mirė dar pačiame jėgų žydėjime, eidamas 63 metus.

Anksčiau kunigus kviesdavo į karinį komisariatą ar kitas įstaigas ir saugumiečiai juos ilgas valandas tardydavo, stengdamiesi kunigus palaužti tiek fiziškai, tiek morališkai. Dabar saugumiečių taktika lyg sušvelnėjo— kunigams ne visada reikia vykti pas saugumiečius, nes jie arba jų įgalioti asmenys patys aplanko kunigus.

Lietuvos kuniguose baigia subręsti mintis, kad **K. Tumėnas nėra Bažnyčios draugas, bet priešas ir jam reikia sudaryti tokias sąlygas, kad jam praeitų noras važinėti pas kunigus ir dalyvauti kunigų šventimuose bei laidotuvėse.**

* * *

Lazdijai

Spalio 12 d. Sasnavoje buvo švenčiami Marijos vardo atlaidai. Lazdijuose į autobusą Druskininkai-Kaunas per Kapsuką įlipo saugumo darbuotojas Gylys ir, parodęs savo raudoną knygutę, tikrino kelialapį: kiek bilietų parduota iš Veisėjų į Sasnavą ir Kapsuką. Autobusu iš tikrųjų važiavo keletas mokinių aplankyti buvusį kleboną.

* * *

(Kryžius—skęstančios tautos viltis):

Veisėjai

Neseniai Veisiejų bažnyčia įsitaisė naują vėliavą: vienoje pusėje—kankinys šv. Sebastijonas ir šūkis: „Šv. Sebastijonai, globok mūsų jaunimą", o antroje—mergaitė apkabinusi kryžių ir šūkis: „Kryžius kankinių tvirtybė, kryžius—skęstančios tautos viltis". Vėliava raudonos spalvos, kaspinai—raudoni ir geltoni, o mergaičių suknelės—raudonos ir žalios. Rugsėjo pabaigoje iš Vilniaus atvykęs įgaliotinis K. Tumėnas kartu su Lazdijų raj. pirmininko pavad. Vanagu ir dekanu kun. Strimaičiu Veisėjuose apžiūrėjo vėliavą. Po to pareikalavo, kad klebonas pakeistų kaspinus ir šūkį. Vietoje geltonų kaspinų gali būti balti, o vietoje žodžio „skęstančios" gali būti „tikinčios". Klebonas sutiko, bet parapiečiai stebisi:

tauta iš tikrųjų skęsta degtinėje ir negimusių kūdikių kraujuje, o tautinės Lietuvos vėliavos spalvas galima rasti kiekviename gatvės šviesafore. Nejaugi ir juos reikią išvaryti?

* * *

(Ir avarijoj saugumo pirštai):

Kybartai

1976 m. spalio 6 d. Kybartų klebonui kun. S. Tamkevičiui netoli Virbalio lenkiant sunkvežimį, šis netikėtai pasuko į kairę ir užkabino lenkiančią automašiną. Avarijos metu nukentėjo tik klebono automašina. Kadangi įvykio liudininkų nebuvo, atvykęs autoinspektorius pareiškė sutvarkysiąs avarijos dokumentus taip, kad nebūtų kaltų.

Praslinkus savaitei laiko, KGB papulkininkas Kolgovas pasakojo Viduklės klebonui kun. A. Svarinskui, kad Kybartų klebonas kun. S. Tamkevičius, darydamas dvigubą lenkimą, padaręs avariją.

Spalio 11 d. Vilkaviškio raj. VK pirmininko pavad. J. Urbonas kun. S. Tamkevičiui pasakojo, kad pas jį kreipėsi autoinspekcijos pareigūnai, teiraudamiesi, kaip reaguoti Kybartų klebono autoavarijos atveju.

Spalio 28 d. kun. Tamkevičius buvo iškviestas į Vilkaviškio vidaus reikalų skyrių, kur milicijos viršininko pavaduotojas Paltanavičius pareiškė, jog nuspręsta kun. S. Tamkevičiui atimti vairuotojo teises trims mėnesiams... Už ką tokia sankcija? Mįslę įminė vienas milicijos pareigūnas, atskleidęs paslaptį, jog Vilkaviškio saugumo viršininkas Vaišvila pareikalavo atimti kun. S. Tamkevičiui vairuotojo pažymėjimą trims mėnesiams.

Visuomenė yra įsitikinusi, kad saugumas prikišo pirštus ne tik prie vairuotojo pažymėjimo atėmimo, bet ir prie pačios avarijos padarymo.

* * *

Prienai

Prienų rajoninis laikraštis išspausdino straipsnį „Kai klebonas pyksta". Laikraščio redaktorius Vytautas Masikonis kaltina Skriaudžių kleboną kun. Vincą Čėsną, kad jis skriaudžiąs buvusį zakristijoną Petrą Kuliešių, kad be leidimo nugriovęs prie bažnyčios tvoros esantį sandėliuką ir kad apylinkės pirmininkės Janinos Ališauskienės neįleidęs į bažnyčią.

1975.VI.10 Skriaudžių parapijos vykdomasis komitetas, vysk. R. Krikščiūnui patarus, nusprendė parapijos špitolės gyventojų bulvių sandėlius perkelti į ūkinį pastatą, o senuosius, kaip apgriuvusius ir trukdančius palaikyti aplinkos švarą, nugriauti. Prienų architektė Bečėsaitė davė žodinį leidimą griauti. Skriaudžių apylinkės pirmininkė Ališauskienė ir Skriaudžių kolūkio pirmininkas Viktoras Rinkauskas neteisėtai surašė nenugriovimo aktą. Prienų tardytojas Dobilas terorizavo parapijos komiteto pirmininką Vitą Orintą, Albiną Serbentą ir kt., kurie padėjo griauti minėtą sandėliuką. Skriaudžių aštuonmetės mokyklos direktorė Rinkauskienė, kolūkio pirmininko žmona, per pamokas tyčiodavosi iš dalyvavusio griovimo talkoje Kosto Lapinsko dukrelės, jos tėvą vadindama klasės mokinių akivaizdoje blogiausiu žmogumi.

Apylinkės pirmininkės Ališauskienės klebonas iš tikrųjų neleido į bažnyčią, kadangi ji perdaug ją išniekino filmo „Velnio nuotaka" statymo metu.

Bažnytinis komitetas atleido iš bažnyčios valytojos pareigų Kuliešiaus žmoną, kaip pastoviai neatliekančią savo pareigų, o ne dėl klebono kaprizų, kaip teigia V. Masikonis.

Straipsnio „Kai klebonas pyksta" autorius pasielgė labai negarbingai, iškraipydamas faktus. Kol kas tarybinė spauda leidžia ant „tamsybininkų" galvų pilti bet kokias pamazgas.

* * *

Varėna

1976.IX.7 Varėnos rajono pirmininko pavaduotojas Jakavonis Varėnos klebonui kun. Broniui Jaurai įsakė: „Jūs neturite teisės eiti laidotuvių procesijoje, lydint numirėlį iš bažnyčios į kapus. Tai trukdo judėjimą. Mašinoje sėdėti galite".

Varėniškiai negali suprasti, kokiu būdu jų klebonas gali labiau sutrukdyti eismą už žmonių minią, pėsčiomis belydinčią numirusįjį.

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

Arminai (Vilkaviškio raj.)

Arminų vidurinės mokyklos direktorė Irena Berentienė nesiliauja persekiojusi tikinčius mokinius už tai, kad jie lanko bažnyčią. 1976 m. lapkričio 20 d. ji sukvietė XI klasės mokinius ir tėvus. Šiame susirinkime direktorė liepė religijos klausimu pasisakyti XI kl. mokinei Julijai Bušauskaitei. Direktorė priekaištavo, kad Bušauskaitė buvo vienintelė, kuri drįso atsistojus pasakyti: „Aš ėjau į bažnyčią ir eisiu, tikėjau ir tikėsiu". J. Bušauskaitė ir dabar patvirtino, kad ji einanti į bažnyčią. Direktorė kalbėjo, kad tarybinė mokykla esanti atskirta nuo bažnyčios ir Bušauskaitei reikią prisiminti, kad ji mokosi tarybinėje mokykloje, be to, pagrasino prisiminsią ją per egzaminus. Baigdama kalbėti, direktorė prikišo, kad Bušauskaitė ne komjaunuolė. J. Bušauskaitės motina pastebėjo, kad dėl komjaunuolių elgesio pačiai direktorei teko ne kartą raudonuoti. Kokiu pavyzdžiu gali būti komjaunuoliai, kurie naktimis užkabinėja žmones.

* * *

1976.XI.30 d. pro Arminų vidurinę mokyklą lydėjo mirusįjį. Laidotuvių procesijos priekyje matėsi kryžius ir gedulingos vėliavos. Direktorė J. Berentienė, pamačiusi kryžių, dairėsi, ar nesą procesijoje mokinių. Tuo pačiu

metu direktorė pradėjo mokiniams aiškinti, kad, jeigu procesijoje yra nešamas kryžius, mokiniai tokiose laidotuvėse negali dalyvauti. Kai vienuoliktokas A. Bagdonas norėjo laidotuvių eiseną nusifotografuoti, direktorė griežtai uždraudė.

* * *

Kybartai

1976.X.12 į Kybartų vidurinę mokyklą atvyko du saugumiečiai. Po vieną tardymui buvo kviečiami mokiniai, patarnaują Kybartų bažnyčioje šv. Mišiose. Mišių patarnautojai buvo klausinėjami, kas juos pakvietęs patarnauti Mišioms; ar klebonas duodąs saldainių, pinigų, knygų pasiskaityti? Berniukai paaiškino, kad jie patys atėję patarnauti ir klebonas už patarnavimus niekuo neatsilyginąs. **Kai kuriuos iš ministrantų saugumiečiai bandė net užverbuoti**—teikti KGB žinias.

Ta pačia proga saugumiečiai instruktavo, ką turi daryti mokyklos vadovybė tikinčių mokinių atžvilgiu.

Spalio 19 d. Kybartų vidurinėje mokykloje vyko pedagogų tarybos posėdis. Mokyklos direktorius Dirvonskis įpareigojo klasių vadovus sudaryti bažnyčią lankančių ir patarnaujančių prie religinių apeigų mokinių sąrašus. Direktorius nurodė, kad mokytojai patys sekmadieniais turį nueiti į bažnyčią ir pamatyti, kas iš mokinių lanko bažnyčią.

Direktoriaus pavaduotojas Sinkevičius liepė klasių vadovams nerašyti savo mokiniams pavyzdingo elgesio pažymio, jei jie lanką bažnyčią; tačiau negalima motyvuoti, jog elgesys mažinamas už bažnyčios lankymą, o „už neaktyvumą visuomeninėje veikloje".

Tuojau po šio posėdžio prasidėjo mokinių religingumo tyrimo vajus. Va klasės vadovė Stankevičiūtė liepė atsistoti, kurie eina į bažnyčią. Atsistojo beveik visa klasė. Einančius į bažnyčią vadovė surašė.

Vd klasės vadovas Mickevičius savo mokiniams aiškino, kad pats klebonas surašęs patarnaujančius

Mišiose ir atnešęs tą sąrašą. Niekas iš mokinių nepatikėjo šiais mokyt. Mickevičiaus žodžiais, nes į išdavikus Kybartų klebonas nelabai tinkamas, o mokyt. Mickevičius—puikiausiai.

VIb klasės auklėtoja Palionienė taip pat liepė atsistoti tiems, kurie lanko bažnyčią ir klūpo prie altoriaus. Klausinėjo mokinius, ar jie patys eina, ar kas nors juos verčia.

VIII klasės auklėtoja Žeižienė taip pat liepė atsistoti, kas eina į bažnyčią.

VI ir VIa klasėse mokyt. Žakas ir Kazlauskienė davė savo auklėtiniams atsakyti į anketos klausimus: ar eini į bažnyčią, ar tiki į Dievą ir kt.

Kai kuriose klasėse surašyti tikinčius mokinius buvo pavesta komjaunimo sekretoriams.

* * *

Šiauliai

1976.IX.16 Šiaulių V-je vidurinėje mokykloje II-je c klasėje mokytoja Jasiūtė pas vieną mokinę rado maldaknygę ir pradėjo iš jos visaip tyčiotis, kad ji, kaip sena boba, nešiojanti maldaknygę. Mokytoja žadėjo nueiti prie bažnyčios ir stebėti, ar mokinė ateisianti į bažnyčią.

Netrukus mokyt. Jasiūtė suorganizavo tėvų susirinkimą. Tėvai į susirinkimą buvo kviečiami raštiškai. Jie turėjo pasirašyti, kad atvyks, o negalintieji turėjo parašyti, kodėl negalėsią atvykti. Lektorė buvo pakviesta mokyklos ateistinio būrelio vadovė mokyt. Šiupienė. Štai vienas kitas jos paskaitos „perliukas": „Vaikai, eidami į bažnyčią, užauga veidmainiais... Sudegusiai Šiaulių bažnyčiai valstybė paskyrė nemažą draudimą... Į Kunigų seminariją jau neatsirandą kandidatų, tik vienas kitas veltėdis įstoja ir pan.". Lektorė skundėsi, kad tėvai dar vedasi vaikus į bažnyčią, kad vienas ateistas mokinys, baigęs 11 klasių, įstojo į Kunigų seminariją, kad senos bobutės moko vaikus poterių...

1976.X.26 mokyt. Jasiūtė savo klasėje suorganizavo

ateistinę valandėlę. Pakviesti vyresniųjų klasių pionieriai pasakojo, kad bažnyčiose, besišlakstant šventu vandeniu, užsikrečiama įvairiausiomis ligomis.

Mokyt. Jasiūtė pasakojo, pas kuriuos vaikus namuose yra šventų paveikslų; liepė neiti į bažnyčią, o jei tėvai lieptų, išsisukti meluojant, kad skauda galvą ar ką nors kitą.

Auklėtoja liepė atsistoti tiems vaikams, kurie neturi spaliuko žvaigždutės. Atsistojo daugiau kaip pusė klasės mokinių. Mokytoja Jasiūnaitė pagrasino: jei rytoj kuris nors ateisiąs be žvaigždės,—drausmingumo parašysianti dvejetą. „Nežinau, ką aš jums padarysiu, kas neturės ženkliuko",—baigdama kalbėti grūmojo fanatikė mokytoja.

* * *

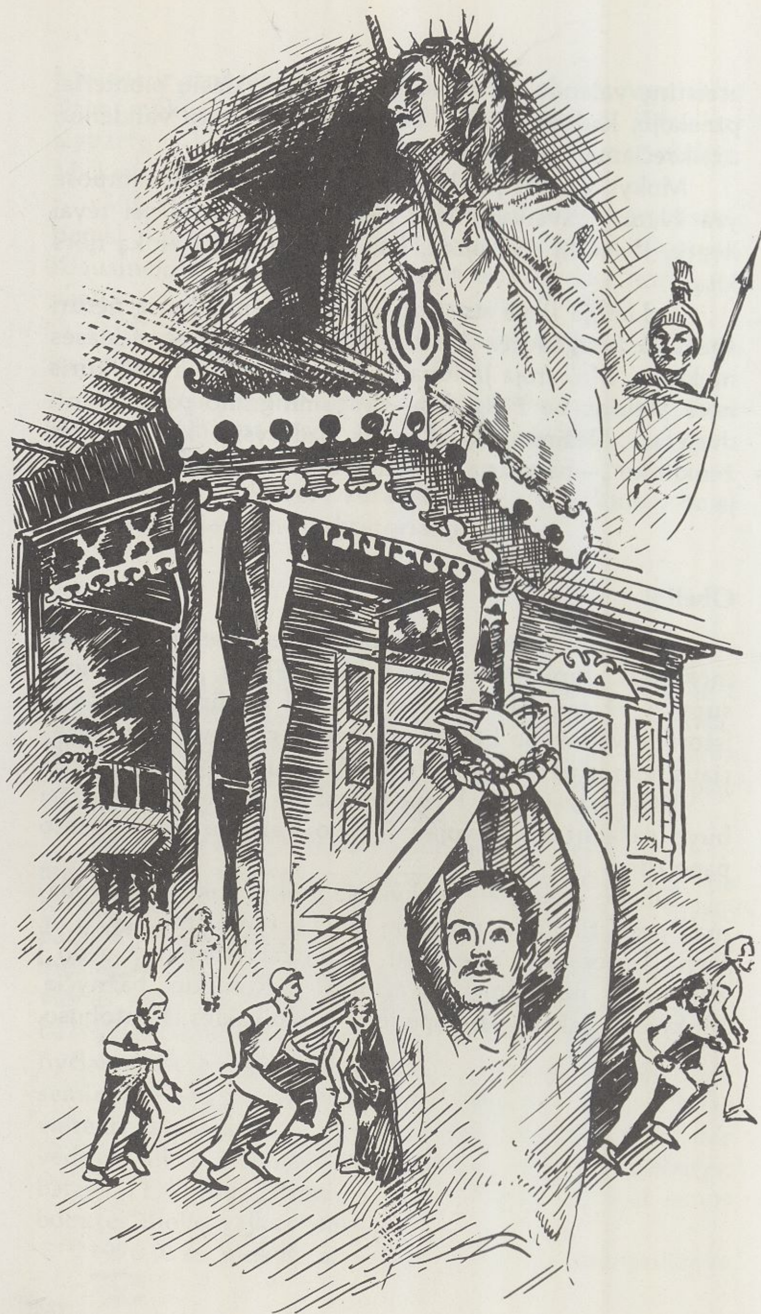
Obeliai

1976 m. rugsėjo mėn. pradžioje Obelių vidurinės mokyklos mokiniai-komjaunuoliai Fleita ir Vanagas, supykę už tai, kad juos vargino dėl tikėjimo, išplėšė iš istorijos vadovėlio Lenino portretą, priklijavo prie popieriaus lapo ir užrašė: „Leninas—didžiausias XX a. priešas".

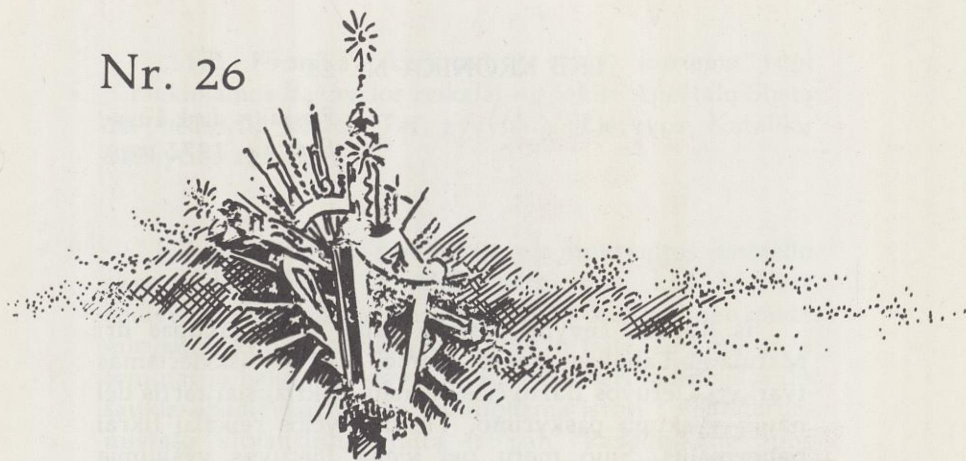
KGB pareigūnai Fleitą pripažino kalčiausiu ir užtai buvo pašalintas iš komjaunimo, o Vanagui užteko viešo papeikimo.

Obelių vidurinėje mokykloje mokyt. Jakštas, kovodamas prieš tikėjimą, pasižymi dideliu fanatizmu. 1976 m. vieną liepos sekmadienį du berniukai Obeliuose sėdo į autobusą, norėdami nuvažiuoti į Rokiškio bažnyčią. Mokytojas Jakštas ištempė juos už apikaklės iš autobuso.

* * *

Nr. 26

- SOS
- Lietuvos kunigų kreipimasis į klierikus
- Sveikiname „Tiesos kelią"
- Tardymai ir kratos
- Žinios iš vyskupijų
- Religinių bendruomenių „sutartys"
- Laiškai ir pareiškimai
- Tarybinėje mokykloje
- Iš „LKB Kronikos" archyvo

1977 m. kovo 19 d.

LKB KRONIKA Nr. 26

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 metų.

SOS

Iš Romos Tėvynę pasiekė žinia, kad vyskupas dr. Matulaitis-Labukas prašosi Romos Kurijos iškviečiamas tvarkyti Lietuvos Bažnyčios reikalų—tikriausiai tartis dėl naujų vyskupų paskyrimo. Tie Bažnyčios reikalai tikrai nenormalūs. Šiuo metu nei viena Lietuvos vyskupija neturi savo vyskupo ordinaro, daugumą vyskupijų valdo ne vyskupai, o valdytojai, du vyskupai—J. Steponavičius ir V. Sladkevičius—jau daugiau kaip 15 metų be teismo ištremti iš savo vyskupijų. Ar normali padėtis, kad Lietuvos katalikai neturi maldaknygių, katekizmų, o jaunimas prievarta bedievinamas? Nenormali padėtis, kad Kunigų seminarijai vadovauja tiek Tėvynėje, tiek visame pasaulyje susikompromitavęs dr. V. Butkus.

„LKB Kronika", kaip vienintelis laisvas tikinčiųjų ir kunigų balsas, jaučia pareigą pareikšti: **Lietuvai reikia ne naujų vyskupų, o naujų kunigų.** Vyskupas tarybinėje sistemoje nėra pajėgesnis už paprastą kunigą—vyskupijos valdytoją tvarkyti Bažnyčios reikalų. Net vaikai Lietuvoje žino, kad kunigus į parapijas skirsto ne vyskupas ar valdytojas, o valstybinis saugumas bedievio K. Tumėno rankomis. Neperdėsime tvirtindami, kad keliems klierikams ir šv. aliejams pašventinti šiuo metu Lietuvoje vyskupų yra pakankamai. Bažnyčios ateitis Lietuvoje priklausys ne nuo vyskupų ar valdytojų skaičiaus, bet nuo pasišventusių eilinių kunigų darbo pastoraciniame fronte. Šiuo metu bedieviška valdžia siekia vyskupo fioletais pridengti Lietuvos Katalikų Bažnyčios tragediją prieš pasaulio viešąją nuomonę. Dabartinėje padėtyje Maskva į vyskupus nepraleis ne tik gerų, bet ir vidutinių kandidatų, tai kokia nauda Bažnyčiai iš naujų vyskupų paskyrimo?

„LKB Kronika" kreipiasi į visus, kuriems rūpi persekiojamos Bažnyčios reikalai—įspėkite Apaštalų Sostą dėl bedievių kėslų. Tai gyvybinis Lietuvos Katalikų Bažnyčios reikalas!

* * *

Į Kauno Kunigų seminariją yra nukreiptos daugelio akys. Geros valios žmonės pergyvena, kad Maskva bedievių rankomis ją smaugia. Nauji kunigai neužpildo mirusiųjų kunigų paliktų vietų, 1976 mirė 25 kunigai, o seminariją baigė vos devyni. Jau aštuoneri metai pasaulis šaukia—bedieviai trukdo jaunuoliams įstoti į seminariją, nustato stojančiųjų limitą ir pan. Pavadinkime tuos bedievius tikruoju jų vardu. Tai KP CK ir VSK—partija ir saugumas. Kad nesusirinktų perdaug audros debesų, šie seminarijos „globėjai" padidino stojančiųjų skaičių nuo 5 iki 10, o dar vėliau nuo 10 iki 19. Kad niekas neabejotų bedievių gera valia, skleidžiamos kalbos—ateityje seminaristų skaičius bus dar padidintas.

Kas pažįsta KP ir VSK taktiką, tas po šio saugumo manevro iš karto susirūpino: bus padidintas seminaristų skaičius, saugumas smaugs seminariją kitokiu būdu. Tur būt, neatsitiktinai 1976 vasarą stojantieji į Kunigų seminariją taip uoliai buvo verbuojami būti Bažnyčios priešų talkininkais—VSK neetatiniais agentais. Kai kurie „kandidatai net po šešis kartus buvo kviečiami pasikalbėjimams". Klierikų verbavimas būti čekistų agentais gražiausiai pailiustruoja valstybės atskyrimo nuo Bažnyčios įstatymo įgyvendinimą Tarybų Sąjungoj. Gali būti kunigas, net ir vyskupas, bet būk kartu ir čekistas, mes, tarybų valdžia, tau duosime gerą parapiją, tik tu netrauk jaunimo į bažnyčią. Mes tau leisime važiuoti į Ameriką, tik tu ten skelbk apie tikėjimo laisvę Tarybų Sąjungoje arba bent tylėk, mes tau leisime bendrauti su Šv. Sostu, tik tu padėk realizuoti mūsų planus—efektyviau griauti Bažnyčią.

Klierikų ir kunigų verbavimas Bažnyčios griovimui yra vienas iš didžiausių VSK nusikaltimų, kuris turi būti

iškeltas Belgrade vyksiančiame patikrinime, kaip įgyvendinami Helsinkio nutarimai.

Nedaug mažesnis Kunigų seminarijai VSK padarytas nusikaltimas yra nuolatos vykdomi stojančiųjų į seminariją atranka. Pagal VSK planą, seminarijoje gali mokytis šitokie klierikai: pasirašiusieji dirbti VSK agentais, invalidai, negabūs ir abejotino moralinio kilnumo, pvz., vienas vilnietis, 1976 vasarą įstojęs į seminariją, taip išsireiškęs: „Ot pagersiu, kai būsiu kunigas!" („LKB Kronika" kol kas jo pavardės neskelbia, laukdama, kad netrukus jis pats paliks seminariją). Vienas kitas kandidatas ir su geromis savybėmis pralenda pro VSK koštuvą,— žiūrėkite, saugumas nesikiša į seminaristų reikalus!

O gal VSK pareigūnams jau užteks, kad seminaristai įbauginti, nepasitikį vieni kitais, kad vos perkanda filosofijos ir teologijos mokslus ir nuolatos reikalingi vaistų ir poilsio? Ne, jų apetitas perdaug didelis, kad nurimtų.

A. Baranauskas prieš 100 m. rašė: „Anei druko, anei rašto mums turėt neduoda. Nori, kad Lietuva būt ir tamsi ir juoda".

Persisunkę ta pačia caristine dvasia, VSK pareigūnai budi, kad seminaristų visas dėmesys būtų nukreiptas į sportą, vaišes, seminarijos drausmės laužymą ir perdėtą susirūpinimą sveikata bei buitinėmis sąlygomis. Kad seminaristų interesai nepakiltų iki Bažnyčios ir Tėvynės vargų atjautimo, saugumas pasistengė, kad seminarijoje nebūtų klausoma net Vatikano radijo laidų. Seminaristams uždrausta turėti tranzistorius, skaityti „LKB Kroniką", naujus religinius leidinius, kursuojančius savilaidos būdu. Šiais mokslo metais klierikams buvo uždrausta švarko atlape nešioti net kryželį, kad juo nepapiktintų atsitiktinai sutikto tarybinio jaunimo.

O gal dabar nurims pareigūnai iš VSK? Ne, ne! Jiems per maža, kad klierikų dvasią maitina komunistinis laikraštis „Tiesa" ir „Sportas". Kitokios spaudos seminarijoje neužtiksi. Saugumiečiams neramu, kad, ko gero, atsiras tokių „atsilikusių" klierikų, kurie permažai domė-

sis komunistine „tiesa". Tokiu būdu 1976 Kunigų seminarijoje įvestos politinformacinės paskaitos. Panašiai kaip kariuomenėje ar lageriuose. 1976 m. gruodžio 4 d. seminarijoje buvo surengtas TSRS Konstitucijos minėjimas. Seminarijos rektorius dr. V. Butkus kalbėjo apie didelius TSRS laimėjimus visose gyvenimo srityse ir apie demokratiškiausią pasaulyje tarybinę Konstituciją. Po to klierikams pristatė lektorių iš „Žinijos" draugijos, sakydamas, kad „gerbiamas lektorius atsilankys pas mus dažniau ir paskaitys ištisą politinių paskaitų ciklą". Iš tikrųjų gruodžio 16 d. „Žinijos" lektorius skaitė seminarijoje paskaitą „TSRS tarptautinė padėtis, jos santykiai su kitomis šalimis ir apie didėjančią socialistinio bloko reikšmę". Lektorius neužmiršo suniekinti ir akademiką Sacharovą, kuris, girdi, nors didelis žmogus, bet ideologiškai neišsilavinęs, svaičiotojas.

Lietuvos kunigų kreipimasis į klierikus

Mus pasiekia liūdnos žinios apie Kunigų seminariją ir pastaruoju metu ten įsivyraujančią dvasią. Neminėdami konkrečių faktų, atkreipiame jūsų dėmesį — broliai, nepasenkite savo dvasia. Tik pasenęs žmogus perdėtai trokšta poilsio, patogumų, šilumos ir gero maisto. Jaunimas turi būti veržlus, nepaisąs jokių sunkumų, nes jį degina dideli siekimai. Verta prisiminti mūsų praeities jaunimą. Jis organizuodavo būrelius, rašė, kritikavo, ginčijosi. Ir nė vienos dejonės dėl sąlygų sunkumo! Visi pergyveno dėl pavergtos Tėvynės. Nevalgę, blogai apsirengę, visas jėgas atiduodavo knygų ir laikraščių leidimui bei platinimui.

Kunigų maža, todėl Lietuva laukia ryžtingų ir gilios dvasios kunigų. Kiek buvo nukankinta kunigų ir vyskupų už savo ištikimybę Bažnyčiai ir Tėvynei, o kiek jų šiandien prieš laiką miršta, nes Gulago salynai iščiulpė jų jėgas. Jų vietą turi užimti ne lepšiai, bet jauntaviškai degantys šventu idealizmu. Jūs turėsite kelti Tautos dvasią, drąsiai stoti prieš melą, smurtą, neapykantą ir vergystės dvasią.

Ar pajėgsite, jei dabar įklimpsite į patogumų ir savimylos balą?!

Mes norime jūsų dėmesį atkreipti į Valančių, kuris taip sumaniai priešinosi Lietuvos nutautinimui ir pravoslavinimui; į vysk. T. Matulionį, kuris triskart ėjo kančios keliu komunistiniuose lageriuose, bet niekada nenusikalto savo sąžinei. Neužmirškite, kad Tauta nurašys į sąšlavyną visus konformistus ir „diplomatus", kurie sunkiausią valandą ėjo su Bažnyčios ir Tėvynės priešais, kurie sočiai pavalgę snaudė, kai priešas negailestingai visus dusino ir smaugė.

Jokie pažadai ar grasinimai tenepalaužia jūsų dvasios. Geriau sutikite išeiti iš seminarijos, negu visą gyvenimą šliaužioti, nešiojant niekingą skundiko vardą. Jeigu dėl kokios nors priežasties būtumėte susirišę su saugumu, bet kokia, kad ir gyvybės kaina, nutraukite tą šlykščią sutartį!

Jaunieji broliai, nepaisykite sunkumų ir išmokite rimtai aukotis, nes kur nėra aukos, ten nėra nei meilės. Kunigas be didelės širdies—vien skausmas Bažnyčiai ir nelaimė sau pačiam.

Mes nuolatos meldžiamės, kad sunki dabartis jūsų nepalaužtų, bet užgrūdintų ir po Kristaus vėliava atsistotumėte rinktiniais kariais.

Jūsų broliai kunigai

SVEIKINAME „TIESOS KELIĄ"

1977 m. sausio mėn. pabaigoje Lietuvoje pasirodė naujas leidinys kunigams „Tiesos kelias". Savo išore jis panašus į „LKB Kroniką" ir kt. pogrindžio leidinius. „Tiesos kelias", leidėjų teigimu, būsiąs „langas, pro kurį turi pakliūti daugiau šviesos į kunigų gyvenimą". Jis žada dalintis su kunigais pastoracijos patirtimi, supažindinti su naujovėmis teologijoje ir filosofijoje ir pateikti žinių iš katalikiškojo pasaulio.

Perskaičius „Tiesos kelio" 1-jį numerį, lieka geras įspūdis — leidėjai rašo aktualiais klausimais ir bando dalykiškai spręsti.

Reikia tik pasidžiaugti, kad „Tiesos kelias" išėjo kaip tik laiku, nes tarybinė valdžia planuoja kunigams leisti oficialų leidinį, panašų į „Maskvos patriarchijos žurnalą". Tokio leidinio Lietuvos kunigai nepageidauja.

„LKB Kronika" ragina visus kunigus aktyviai įsijungti į „Tiesos kelio" leidimą bei platinimą.

TARDYMAI IR KRATOS

1977 m. pradžioje buvo iškrėsti šių asmenų butai:

1. Onos Grigaliūnienės, gyv. Kaune,
2. Leonardo Stovskio, gyv. Kaune, LTSR 25-čio g.
3. Jono Petkevičiaus, gyv. Šiauliuose. Paimta: fotoaparatas, Papini „Kristaus istorija" ir kt.
4. Balio Gajausko, gyv. Kaune, Spynų g. 3-8

1977 m. pradžioje buvo suimta Panevėžyje Ona Pranckūnaitė.

Daugiau žinių apie šias kratas ir O. Pranckūnaitės suėmimą „LKB Kronika" neturi.

* * *

Kapsukas

1977 m. vasario 14 d. keturi nepažįstami vyrai brovėsi į kapsukietės Janinos Bužaitės butą. Šis butas nuolatos yra saugumiečių sekamas. Daug kartų, J. Bužaitei nesant namuose, jos gyvenamajame bute, Kapsuke, o kiek anksčiau ir Vilkaviškyje, buvo padarytos kratos. J. Bužaitę pažįstantys asmenys ne vieną kartą buvo tardomi. Vienam iš jų saugumiečiai pasakė, kad J. Bužaitė yra didelė nusikaltėlė, kurią reikią izoliuoti nuo visuomenės.

* * *

K. Grinkevičiaus apklausa

1977 m. sausio 7 d. Prienų miesto gyventojas Grinkevičius Kazimieras, Antanas, gavo kvietimą atvykti į Prienų VAI, su savimi turint pasą, automobilio pasą ir kvitą už rinkliavos apmokėjimą.

Nurodytu laiku nuvykęs į autoinspekciją, Grinkevičius buvo nuvestas į saugumą pas viršininką Bankauską. Grinkevičius keturias valandas buvo klausinėjamas apie gyvus ir mirusius, buvusius bei esančius tremtyje, užsienyje gimines ir pažįstamus. Taip pat klausinėjo, ką pažįstąs Alytuje, Vilniuje, Kaune, kokie draugai, giminės ir pažįstami yra šiuose miestuose, jų adresai, užsiėmimas ir t.t.

Ypatingą dėmesį atkreipė klausinėdamas, ar pažįstąs Vladą Lapienį ir kun. Kazimierą Žilį. Esą jie 1976.III.16 buvo susitikę Alytuje, Žiliaus bute. Grinkevičiui atsakius, kad Lapienio nepažįstąs, buvo klausinėjamas, kokius

O. Pranckūnaitė suimta 1977 sausio mėn.

pažįstąs kunigus, koks jų nusistatymas valdžios atžvilgiu, ką jie kalbą.

Toliau klausė, ar skaitęs „LKB Kroniką", kokia jo nuomonė apie „Kroniką". Tardomasis paaiškinęs, kad „Kronikos" neskaitąs, nes, gaila, jos negalima prenumeruoti, o apie ją jis girdėjęs iš užsienio radijo laidų. Pažiūros yra teigiamos, kadangi Lietuvos katalikai neturi oficialaus leidinio, o „Kronika" ginanti Bažnyčios bei katalikų reikalus.

Bankauskas netikėjęs, kad Grinkevičius, kaip geras katalikas ir Prienų parapinio komiteto narys, negaunąs šio laikraščio. Grinkevičiui atsakius neigiamai, vėl buvo užduodami klausimai: ką dar iš kunigų pažįstąs, ar apsilankąs pas kunigą Zdebskį, ką žinąs apie „Kronikos" leidimą, kunigų nuotaikas, apie Prienų parapijos kunigus, bažnytinio komiteto veiklą ir pan.

Keletą kartų buvo nurodoma, kad Grinkevičius turįs pažinti V. Lapienį, prie šios pavardės buvo grįžtama daug kartų, kaip ir prie kun. K. Žilio.

Be to, viršininkas teigė, kad „LKB Kronika" yra užsienio žvalgybų inspiruotas leidinys, turintis tikslą apšmeižti tarybinę santvarką.

Esą užsienio turistai nematą Lietuvoje jokios katalikų priespaudos.

Pokalbio metu Bankauskas du ar tris kartus, užsirakinęs seife savo dokumentus, išeidavo į gretimą kambarį skambinti, kaip jis sakėsi, nes, jeigu Grinkevičius nieko nesakąs jam, tai teksią važiuoti į Vilnių.

Pagaliau davė popieriaus ir, nuvedęs tardomąjį į kitą patalpą, liepė rašyti gyvenimo aprašymą, o pats pasišalino ir ilgai nebegrįžo. Grinkevičiui parašius autobiografiją, jis buvo nuvestas atgal į Bankausko kabinetą ir vėl buvo užvesta diskusija apie kunigų „paneles", konjaką ir pan. Pagaliau viršininkas pasakė; „Ką gi, man nieko nesakai, tai važiuosi į Vilnių".

Grinkevičiui pasiteiravus, kada reikės važiuoti ir ar jie nuvešią, buvo atsakyta, kad galės laisvai savo ar kitu transportu važiuoti ir dar bus apmokėtos išlaidos.

Bankauskas išrašė šaukimą prisistatyti į Vilniaus Saugumo komitetą Vilniuje, Lenino pr. 40, pas tardytoją Urboną sausio 10 d. 10 val. Išleisdamas Grinkevičių Bankauskas patarė neprasidėti su „LKB Kronika" ir bet kuriuo metu pas jį užeiti ar paskambinti telefonu, dar kartą priminęs, kad „LKB Kronika" yra užsienio inspiruotas leidinys, kuriame yra iškraipomi faktai.

1977 m. sausio 10 d. 10 val. ilgais koridoriais nusivedė tardytojas Urbonas Grinkevičių į savo kabinetą. Paprašytas atsisėsti ir supažindintas su atsakomybe už neteisingų parodymų davimą ir su baudžiamuoju kodeksu, tardytojas pradėjo apklausinėjimą, kuris tęsėsi nuo 10,15 val. iki 17,15 val.

Pradžioje buvo pasakyta: „Jeigu sakysi tiesiai, teisingai, tai pokalbis truks neilgai, na, jei bandysi slėpti teisybę ir išsisukinėti, tai pokalbis tęsis ilgai ir ne vieną kartą".

Tardytojas paklausė, ar pažįstąs Lapienį, kuris dabar yra suimtas kaip nusikaltėlis, platinęs „Kroniką". Atsakymas buvo neigiamas. Po to Urbonas tvirtino, kad jiems esą tiksliai žinoma, kad praeitą žiemą Grinkevičius buvo su juo susitikęs Alytuje.

Po to klausinėjo, ar tardomasis pažįstąs kunigą Žilį. Atsakė, kad pažįstąs. Su juo susipažinęs Jiezne, nes kunigas prašydavęs pavežti pas ligonį, į laidotuves ir kt. Toliau tardytojas klausinėjo, ar Grinkevičius yra matęs ir skaitęs „Kroniką" ir ką žinąs apie ją. Grinkevičius atsakęs, kad „Kronikos" neskaitė, nematė, o tik girdėjo iš Vatikano radijo laidų bei tarybinio filmo apie šį leidinį.

Po to vėl klausė apie Vladą Lapienį. Esą jiems tiksliai žinoma, kad, Grinkevičiui esant pas kun. Žilį, kažkas pas jį atvykęs, ir po to, įdėję kažką į bagažinę, visi trys išvažiavę Prienų link. Grinkevičius viską paneigęs, tvirtindamas, kad iš kun. Žilio nesąs jokio žmogaus vežęs, tik jį vieną.

Tardytojas klausinėjo, ar kun. Žilys su juo nekalbėjęs apie „Kroniką" ir ar nedavęs jos pasiskaityti. Grinkevičius atsakė, kad jie kartu važinėdami mažai kalba, nes kunigas vis melsdavosi, o jis žiūrėdavo kelio. „Kronikos" skaityti

taip pat nedavęs. Tardytojas teiravosi, ar kun. Žilys ką nors veždavosi kartu su savimi. Ar prašydavo atidaryti bagažinę? Grinkevičius atsakęs, kad kunigas įsidėdavo sakvojažą, kartą iš Vilniaus vežęsis grožinės literatūros iš serijos „Drąsiųjų keliai", na, ir kartą jo šeimininkas jam padėjęs įsigyti mėsos-kauliukų, darbininkų parduotuvėje—mėsos kombinate.

Tardytojas vėl sugrįžo prie „Kronikos", klausė jo asmeninės nuomonės apie tą leidinį. Šis atsakęs, kad tvirtos nuomonės neturįs, nes neskaitęs, o tik girdėjęs iš Vatikano radijo laidų. Toliau klausė, kokius konkrečius faktus prisimināS iš „Kronikoje" aprašytų atvejų? Į tai užklaustasis atsakęs, geriausiai žinąs kun. Zdebskio bylą, kuri tiesiogiai surišta su Prienais. Tardytojas labai susidomėjęs pasiteiravo, kaip jis ir kiti žiūrėjo į šį įvykį? Grinkevičius pripažino, kad kun. Zdebskis buvo neteisingai areštuotas ir kalinamas už savo kunigo pareigų gerą atlikimą, ir žmonės buvo labai pasipiktinę šiuo įvykiu. Tuomet tardytojas replikavęs: „Mūsų šalis didelė ir nėra reikalo atsižvelgti į kelių ar keliolikos tūkstančių nuomonę". Be to, tardytojas pasiteiravo Grinkevičiaus asmeninės nuomonės apie „Kroniką" ir „Aušrą"; ar šie leidiniai atnešą naudos lietuvių tautai?—„Apie „Aušrą" aš išgirstu pirmą kartą, o „Kronika" duoda šiokią tokią naudą, nes gina katalikų ir Bažnyčios reikalus, kadangi oficialaus leidinio katalikai neturi. Tardytojas pareiškė, kad tik „Kronika" bus kalta, jeigu bus represuoti keli tūkstančiai lietuvių. Urbonas nenorėjo sutikti, kad Grinkevičius negaunąs pasiskaityti „Kronikos". Į tai jis atsakęs, kad, gal būt, juo nepasitikį.

Tardytojas Urbonas paklausė, ar nepamokė kas nors Grinkevičiaus, kaip kalbėti tardymo metu? Tardytojas spėliojo, kad Grinkevičius galėjo per tą laiką, t.y. nuo sausio 7 d. iki sausio 10 d., susitikti su kokiu nors kunigu, jam papasakoti ir paklausti jo patarimo. Grinkevičius paneigė jo spėliojimus sakydamas, kad su kunigais per tą laiką neturėjęs jokio ryšio, net sekmadienį nebuvęs bažnyčioje, nes dirbęs, o žmona, sesuo ir bendradarbiai

nieko negalėję patarti, nes niekas nežino, ko iš jo konkrečiai norima.

Ir vėl buvo reikalaujama prisipažinti, kad jis vežęs Lapienį. Tarp kitko tardytojas priminė, kad jų pokalbis iki to laiko vykęs ramiai, galima esą sakyti, draugiškai, bet pas juos esą ir kitokių priemonių, o taip pat jeigu suimtieji Lapienis ar kiti iki šiol nekalba, tai po kiek laiko prakalbėsią.

Grinkevičius vėl tvirtino, kad Lapienio nepažįstąs, jo nevežęs ir prašė parodyti bent jo nuotrauką ar jį patį, Lapienį, paklausti: vežęs jį ar ne. Tardytojas atsakęs, kad taip, gal būt, ir padarysiąs.

— Mums tikrai yra žinoma, kad 1976 m. kovo 16 d. į Jūsų automašiną įsėdote trys jūs, kun. Žilys ir Lapienis, kuris pas Žilį užėjo jūsų mašinai esant prie kun. Žilio buto, ir išlipo Prienuose.

— Kartu su Žilium dažniausiai važinėjome dviese. Iš jo buto nieko nesu vežęs, nebent koks keleivis, papuolęs stotelėje ar kelyje, kurį sningant ar lijant neatsisakiau paimti. Be to, praėjo jau beveik metai laiko, ir neprisimenu, kad tuo laiku būčiau ką nors vežęs; dienoraščio nevedu ir aiškiai sakau—iš kun. Žilio buto nieko nevežiau,—tvirtai užbaigė Grinkevičius.

Tardytojas Urbonas dar vis nenusileido:

— Gal būt, jūs galvojate, kad pasakydami, jog vežėte Lapienį iš kun. Žilio, tuo pakenksite pačiam kunigui Žiliui?

— Tokia mintis man net nekilo. Kun. Žilys nei man draugas, nei giminė, ir nematau reikalo ką nors slėpti.

Po to tardytojas pradėjo rašyti apklausos protokolą, kurį rašė gana ilgai ir prirašė apie 4 lapus. Parašęs davė perskaityti tardomajam, sakydamas, kad, jeigu kas nors neaišku ar su kuo nesutinkate—ištaisysime.

Protokole rašoma, kad liudininkas susipažino su kun. Žiliu, jam esant Jiezne. Su kun. Žilium važinėję **eilę kartų** į Kauną, **eilę kartų** į Vilnių, kun. Žilys užeidavo **į eilę adresų** Vilniuje, Kaune.

Grinkevičius, perskaitęs protokolą, parašė šias pastabas: 1. Nesutinku su pasakymu „eilę kartų į Kauną", „eilę kartų į Vilnių". Važiavau 2-3 kartus, nes „eilę kartų", gali reikšti kad ir kasdien ar net 100 kartų.

2. Nesutinku su pasakymu: „Užeidavo į eilę adresų Kaune, Vilniuje".

* * *

SASNAVA

LTSR Vidaus reikalų Ministrui

pil. Valaitytės Bronislavos,
Jeronimo, gyv. Sasnavoje, Kapsuko r.

Pareiškimas

1976 m. gruodžio 17 d. buvau nuvykus į Gardiną ir Druskininkus apsipirkti. Grįžtant namo, Lazdijuose nepažįstamas asmuo milicininko uniforma sulaikė autobusą ir mane nusivarė į milicijos skyrių. Tenai trys neuniformuotos moterys, grasindamos jėga, mane išrengė ir padarė smulkią kratą.

Nežiūrint mano reikalavimo, niekas iš minėtų asmenų orderio leidimui daryti kratą nepateikė. Taip pat neparodė savo asmens dokumentų, pagaliau nepasakė net savo vardo ar pavardės. Kratos metu buvo sugadintos trys foto filmos ir maisto produktai. Kažkuris milicininkas pasityčiodamas pasakė, kad galėsi juos sušerti paukščiams. Už visa tai man niekas neatlygino.

B. Valaitytė

Sasnava, 1976.XII.23.

B. Valaitytė dirba šeimininke pas Sasnavos kleboną kun. Albiną Deltuvą, kuris saugumo reikalavimu buvo iškeltas iš Veisiejų parapijos. Lazdijų saugumas B. Valaitytę laiko labai pavojingu asmeniu už jos įtaką moksleiviams ir, kai tik ji atvažiuoja į Veisiejus, sukrunta Lazdijų saugumas ir jo agentai. Darydami kratą pas B Valaitytę, saugumiečiai tikėjosi rasti ją kompromituojan-

čios medžiagos, kitaip, nebūtų išrengę iki nuogo ir nekrėtę lagamino net tris kartus.

Į B. Valaitytės skundą LTSR Vidaus reikalų Miniterija atsiuntė šitokį atsakymą:

(Nekaltą apkaltinti vagyste—saugumo metodas):

„1976.XII.17 į Lazdijų vidaus reikalų skyrių Jūs buvote pakviesta ir ten buvo apžiūrėti Jūsų daiktai ryšium su tuo, kad greta Jūsų važiavusi autobuse keleivė pasigedo rankinuko su pinigais ir pinigus pavogus įtarė Jus, apie tai pranešdama Veisiejų m. DŽDT vykdomojo komiteto pirmininkui drg. A. Vaikšnorui.

Kad apžiūros metu būtų sugadinti Jūsų daiktai ir maisto produktai, nenustatyta".

* * *

(Saugumiečiai nuslepia savo prasikaltimus prieš įstatymus tik melu):

Kiek anksčiau „partizaniškai" buvo iškrėstas ir kun. J. Zdebskis. Ukmergėje grupė pareigūnų išlaipino Juozą Zdebskį iš mašinos, nugabeno į milicijos skyrių ir be prokuroro sankcijos padarė asmeninę kratą. Suskaitė visus pinigus ir perskaitė visus popieriukus. Kai kun. J. Zdebskis pareikalavo surašyti kratos protokolą, pareigūnai atsakė, kad čia buvusi ne krata.

„LKB Kronikai" yra žinoma ir daugiau atvejų, kai saugumiečiai iškrečia žmones ar jų butus, nesilaikydami Baudžiamojo proceso kodekso nuostatų. Nelegalios kratos neapiforminamos, ir saugumiečiai mažiau palieka savo nusikalstamos veiklos pėdsakų.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius

Pasirodė leidinio „Dievas ir Tėvynė" 3-sis numeris. Straipsnyje „Žmonija visada tikėjo į Dievą" atsakoma į S. Markonio knygos „Netiesą sakote, kunige!" priekaištus.

Didžiausią leidinio dalį užima straipsnis: „Aš esu Kelias, Tiesa, ir Gyvenimas", kuriame, remiantis įvairiais šaltiniais, įrodomas Kristaus istoriškumas.

Straipsnyje „Kas tas ateizmas?" pateikiama duomenų, kaip ateismą vertina žymūs pasaulio žmonės, pats gyvenimas ir Šv. Raštas.

Straipsnyje „Tikėjimas—amžinoji šviesa" kritikuojamas telefilmas „Ar tiki?"

Leidinys vidutinio formato apima 68 psl.

* * *

AKIVAIZDI „LAISVĖS" ILIUSTRACIJA

Kaunas

Lietuvos aukštųjų mokyklų politinis ir religinis studentų tramdymas iš saugumo darbuotojų pareikalauja vis didesnių pastangų. Kiekvienai aukštajai mokyklai priskirta pastovūs „šefai"—saugumo darbuotojai, kurie kaip vorai rezga savo tinklą: verbuoja dėstytojus iš kiekvienos grupės bent po vieną studentą, administracijos darbuotojus, kad vieni kitus sektų, stebėtų, klausytų ir pranešinėtų, kad „viskas" būtų saugumui žinoma; kad kiekvienas, kur jis bebūtų ir kuo beužsiimtų, visą laiką būtų baimės persekiojamas, kad gal kas nors nugirs jo šnekas, o nugirdęs praneš, kad tiek studentus, tiek dėstytojus apimtų kraštutinės nevilties nuotaikos: nors visiems akivaizdus grubiausias melas ir prievarta, vistiek nieko nepadarysi, prieš vėją nepapūsi. Saugumas skuba terorizuoti, kad žmogus net slapčiausiose savo sąmonės kertelėse neišdrįstų smerkti valdiškosios prievartos ir melo.

L. Žemės Ūkio Akademijos vienas iš „šefų" yra Kauno saugumo tardytojas Daunys. Agrochemijos katedros docentas Žemaitis paslaugiai jam talkininkauja. Štai juos ir ėmė pasiekti žinios, kad minėtos katedros mikroelementų tyrimo laboratorijos jaunesnysis mokslinis bendradarbis Virginijus Mačikėnas labai jau uoliai

bažnyčią lanko. „Neleisti rašyti mokslinio darbo ir akyliau stebėti"—atėjo įsakymas iš aukščiau.

Ir štai 1976 m. pavasarį Virginijus paduoda pareiškimą į Kunigų seminariją—prašosi klieriku priimamas. Čia jau Daunio kompetencijos neužteko. Atvažiavo seminarijos šefas — saugumo papulkininkas, sprendžiamasis primamųjų klierikų vėtytojas. Ilgai klausinėjo, graudeno ir gyventi mokė. Galiausia nutarė: „Ne, iš šito neužsiverbuosim sau agento". Saugumo sprendimo, seminarijos rektoriaus antspaudu užantspauduoto, ilgai laukti nereikėjo.

Ž.Ū. Akademijos, kaip ir kitų įstaigų šoferiai, išeiginėmis dienomis kartais uždarbiauja, paveždami valdišku autobusu tai ekskursiją, tai vestuvininkus, tai grybautojus. Tuo nelegaliai kompensuojami skurdūs atlyginimai. Virginijus paprašė vairuotoją nuvežti maldininkus į Šiluvą. Šį kartą tuoj sujudo voro tinklas. Doc. Žemaitis, kaip uolus tijūnas-kolaborantas, net pats mašina 1976 rugsėjo 20 d. nuvežė Virginijų sauguman, kur Daunys keletą valandų plyšojo, kumštis iškėlęs ir paromis, ir kalėjimu, ir bylos sudarymu grasė. Puiki proga atsiskaityti su tikinčiu moksliniu bendradarbiu, išdrįsusiu panorėti net kunigu tapti.

Katedros vedėjui prof. Baginskui buvo įsakyta atleisti iš darbo mokslinį bendradarbį Mačikėną. Kaip tai „švariai" atlikti, kad nė „šuo nesulotų", tai jau katedros vedėjo rūpestis. Vienu jis gali būti tikras: aukštesnės instancijos šiuo atveju pro pirštus žiūrės į bet kurį teisės pažeidimą. O pabandyk nepaklusti, neišmesti, gali pats nemalonę užsitraukti.

Tokiu būdu V. Mačikėnas liko nepriimtas į seminariją ir be darbo. Tikrai tikintiesiems tarybinėje tikrovėje „didžiausia laisvė ir lygybė".

Ir visai kita nuotaika tame darniame katedros ar laboratorijos kolektyve, kuris sugeba išsivalyti nuo saugumo informatorių-išdavikų. Tais atvejais saugumo visagalybė staiga pasibaigia, ir grėsmingi „visašinantys

viešpačiai" tampa apgailėtinais svetimkūniais sveikame visuomenės kūne.

* * *

Kapsukas

1977 m. sausio 27 d. Kapsuke (buv. Marijampolėje) buvo iškilmingai švenčiamas Dievo tarno arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus 50-jų mirties metinių jubiliejus. Nepaisant, kad buvo šiokiadienis ir pats jubiliejus menkai išreklamuotas bijant, kad valdžia nesutrukdytų jo šventimo, bažnyčia buvo pilna žmonių. Iškilmėse dalyvavo daug kunigų ir du vyskupai. J.E. Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos vyskupas-koadjutorius L. Povilonis ir J.E. Kaišiadorių vyskupas-tremtinys V. Sladkevičius, kuris celebravo sumą. Iškilmių dalyviai buvo maloniai nustebinti, kai sakykloje pamatė vyskupą-tremtinį. Turiningame pamoksle J.E. vysk. V. Sladkevičius ragino visus eiti aukos keliu.

Šio jubiliejaus negalima net palyginti su prieš keletą metų švęstu arkivysk. J. Matulevičiaus 100-jų gimimo metinių jubiliejumi, kurio metu svečiams kunigams nebuvo leidžiama bažnyčioje celebruoti šv. Mišias, o pamokslininkas neišdrįso paminėti, kad arkivysk. J. Matulevičius esąs marijonų vienuolijos atnaujintojas ir vargdienių seserų kongregacijos įkūrėjas. 1971 m. jubiliejaus organizatoriams net mintis nebūtų atėjusi į galvą leisti tremtiniui vyskupui pasakyti pamokslą ir celebruoti sumą. Šis nuotaikos pasikeitimas akivaizdžiai liudija, kad neveltui yra sudėtos aukos, kovojant už Bažnyčios laisvę.

* * *

Vilkaviškis

1977 m. sausio 7 d. į Vilkaviškio vidaus reikalų skyrių pateko du jaunuoliai: Vasilijus Orlovas ir Aleksandras Bulučevskich. Dienos metu jie įsibrovė į Kybartų bažnyčią, sulaužė ant altoriaus stovėjusį kryžių ir,

pasigrobę kitą kryžių bei Kūdikėlio Jėzaus statulėlę, bandė pabėgti, bet tikinčiųjų buvo sulaikyti.

Vilkaviškio vidaus reikalų skyrius šiems jaunuoliams baudžiamosios bylos neiškėlė, bet pavedė auklėti komjaunimo organizacijai, mat, įsibrovėliai buvo komjaunuoliai.

* * *

Vilkaviškio rajone 1977 m. vasario mėnesį medicinos darbuotojams buvo išdalinta anketa su tokiais klausimais: Jūsų pažiūra į religiją? Priežastys, dėl ko tikite? Ar švenčiate religines šventes? Ar prisilaikote religinių apeigų? Kaip vertinate religiją? Ar tikite prietarais? Ar lankote bažnyčią? Ar turite namuose religinės literatūros ir kulto priemonių? Ar auklėjate savo vaikus religine dvasia?

Tikintieji yra tos nuomonės, kad šiuo metu rajono valdžiai turėtų labiausiai rūpėti augantis jaunimo nusikalstamumas, girtavimas, gyventojų nepasitenkinimas dėl mėsos trūkumo, o ne religiniai žmonių įsitikinimai.

* * *

Vilkaviškis

1977 m. vasario 11 d. į Vilkaviškio rajono vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono kunigai. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas J. Urbonas sutikrino pagal sąrašą atvykusius kunigus, ir kitas pavaduotojas, Vilkaviškio raj. plano komisijos viršininkas Ramanauskas, pradėjo skaityti paskaitą apie Vilkaviškio raj. ekonomiką ir ateities planus. Po šios paskaitos kunigai paklausė, kiek Vilkaviškio rajone buvo pajamų 1976 m. už alkoholinius gėrimus. Ramanauskas perskaitė tokius davinius: 1976 m. Vilkaviškio rajone išgerta 800 tūkstančių litrų degtinės, 900 tūkst. litrų vyno, 35 tūkst. litrų šampano ir 12 tūkstančių litrų konjako.

Rajono pirmininko pavaduotojas J. Urbonas klebonus supažindino su LTSR ATP 1976.VII.28 įsaku dėl religinių susivienijimų veiklos.

Paskui kunigai pavaduotojui uždavė daug klausimų, į kuriuos J. Urbonas visiškai nesugebėjo atsakyti. Pakliuvęs į labai keblią padėtį, pavaduotojas Urbonas vis žvalgėsi į laikrodį ir ragino greičiau baigti. O klebonai tarsi tyčia vienas po kito stojo ir prašė pavaduotoją paaiškinti, kodėl rajono valdžia neduoda reikiamų leidimų statybai, remontams, kodėl Vilkaviškio ligoninėje vyr. gydyt. Šumskis kliudo kunigams aprūpinti sunkiai sergančius ligonius paskutiniais sakramentais, kodėl mokyklose vaikai tardomi už bažnyčios lankymą, kodėl po Helsinkio nutarimų išleistas ATP įsakas, kuris smarkiai diskriminuoja tikinčiuosius ir kunigus, kodėl trukdoma užregistruoti Slabadų religinę bendruomenę ir kt.

1977 m. vasario 16 d. į Vilkaviškio vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono parapijų religinių bendruomenių komitetai. Pavaduotojas Urbonas jiems skaitė naują ATP įsaką dėl religinių bendruomenių veiklos. J. Urbonas stengėsi tikinčiųjų atstovams įteigti mintį, kad klebonas be jų žinios nieko negalįs parapijoje daryti, o bažnytiniai komitetai visais reikalais turį tartis su rajono valdžia. J. Urbonas susirinkusiems žmonėms priminė, kad tokius įstatymus ne mes išleidome, bet tai padaryta Maskvos nurodymu.

* * *

Ignalina

1976 m. gruodžio 15 d. Ignalinos raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Vaitonis buvo sukvietęs rajono parapijų bažnytinių komitetų pirmininkus ir revizijos komisijų pirmininkus. Sukviestiesiems A. Vaitonis aiškino 1976 m. liepos 28 d. ATP įsaką— „Religinių susivienijimų nuostatai". Pavaduotojas džiūgavo, kad dabar esąs įstatymas, kurio privalės visi laikytis, o nesilaikantieji būsią baudžiami.

* * *

Šiauliai

1976 m. paskutinį advento sekmadienį Šiaulių šv. Jurgio bažnyčios lankytojai buvo nustebinti savo klebono kun. Jokubonio pamokslu, kurio metu buvo dėkojama valdžiai už pagalbą atstatant sudegusią bažnyčią ir prašoma rašyti kuo daugiau į užsienį apie bažnyčios atstatymą, kad apie šį faktą sužinotų ir toliausia gyveną lietuviai. Šiauliečiai kalba, kad gal reikia padėkoti bedieviams ir už bažnyčios sudeginimą?

* * *

Igliauka

1976 m. pavasarį Religijų reikalų tarybos įgaliotinis pareikalavo, kad vyskupas iškeltų į kitą parapiją Igliaukos kleboną kun. Alf. Svarinską ir Veisiejų kleboną kun. Albiną Deltuvą. Kunigų kilnojimu iš parapijos į parapiją ateistai nori pakenkti pastoracijai ir morališkai palaužti kunigus.

Minėtų parapijų tikintieji, sužinoję apie savo klebonų iškėlimą, pradėjo varstyti rajono įstaigų, įgaliotinio K. Tumėno ir kurijos duris. Parapiečiai gynė savo klebonus ir norėjo, kad jie pasiliktų.

Išvažiuojant kun. Albinui Deltuvai iš Veisiejų parapijos, susirinko palydėti daug žmonių. Lazdijų rajono pareigūnai bandė šį palydėjimą sutrukdyti.

1976 m. rugpiūčio 16 d. vakare kun. Alf. Svarinskas aukojo Igliaukos parapijoje paskutiniąsias šv. Mišias, ir daug tikinčiųjų bei jaunimo klaupė prie Dievo stalo. Sekančią dieną didelis žmonių būrys ryžosi savo kleboną palydėti į Viduklės parapiją. Vos išvykus mašinoms iš Igliaukos, atvažiavo milicija, tačiau palydų sutrukdyti nesuspėjo.

Viduklėje naujo klebono laukė didelis būrys parapiečių ir keletas kaimynų kunigų. Giedodami „Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė", visi suėjo į bažnyčią, kur naujas klebonas paaukojo šv. Mišias ir pasakė progai pritaikintą pamokslą.

Už poros dienų Raseinių saugumas teiravosi žmonių, ar bažnyčioje nebuvo giedamas Lietuvos himnas „Lietuva tėvynė mūsų". Saugumiečiai tikriausiai užmiršo, kad šis himnas buvo giedamas ir pirmaisiais tarybų valdžios Lietuvoje metais iki 1948 metų.

* * *

Vosyliškis

1976 m. lapkričio 30 d. Raseinių rajono administracinė komisija, susidedanti iš Z. Butkaus, sekretorės D. Kleivienės ir narių—O. Pikelienės, V. Gylio ir J. Laurinavičiaus, nubaudė Vosyliškių parapijos kleboną Joną Survilą 30 rub. bauda už eisenos suorganizavimą į kapines Vėlinių išvakarėse (1976.XI.1).

Minėta procesija įvyko Žaiginyje (kun. J. Survila pavadavo Žaiginio kleboną B. Radavičių), kuris yra mažas ir nuošalus bažnytkaimis, o kapinės yra arti bažnyčios. Rajono pareigūnai, taikydami 1976.VII.28 įsaką, turėjo gerokai fantazuoti, kad sukurtų „nusikaltimą".

* * *

Viduklė

1976 m. spalio pabaigoje Viduklės klebonas kun. Alfonsas Svarinskas paskelbė, kad Vėlinių išvakarėse organizuotai bus einama į kapines pagerbti ir pasimelsti už mirusiuosius. Kadangi ateistai į kapines eina 19 val., tai klebonas vieną valandą paankstino.

Spalio 27 d. kun. Alf. Svarinskas buvo iškviestas į Raseinių rajoną. Rajono vykdomojo komiteto pirmininkas A. Skeiveris ir jo pavaduotojas Z. Butkus uždraudė klebonui eiti į kapines. Pagal juos, teisė organizuoti mirusiųjų pagerbimą priklauso tik ateistams. Rajono pareigūnai savo draudimą mėgino pagrįsti slaptomis instrukcijomis iš 1961 m. Veltui Viduklės klebonas bandė aiškinti, kad tarybinė Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę, kad tarybinė vyriausybė pasirašė Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, kad Helsinkio baigiamąjį aktą

pasirašė pats L. Brežnevas. Pareigūnai nesileido į disputus ir kategoriškai pareiškė:

— Kas esi, kad neklausai? Čia visi kolūkių pirmininkai klauso. Jei eisi į kapines, mes rajone jūsų nepakęsime...

1976 lapkričio 1 d. 18 val. Viduklės abu kunigai ir tūkstantinė minia išėjo iš bažnyčios į kapines, kurios yra miestelio gale. Tikintieji laikėsi drausmingai ir eidami giedojo Visų šventųjų litaniją. Miestelyje ir kapinėse buvo daug saugumiečių ir rajono administracijos pareigūnai. Jie stebėjo eiseną ir vykstančias kapinėse pamaldas. 18 val. 50 min. tikintieji, giedodami psalmę „Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė", grįžo į bažnyčią. Žmonės džiaugėsi, kad bent vieną kartą po daugelio metų galėjo žmoniškai, be ateistų pagalbos, pasimelsti už savo mirusius.

1976 lapkričio 16 d. Viduklės klebonas kun. Alfonsas Svarinskas buvo iškviestas į Raseinių rajono administracinės komisijos posėdį ir apkaltintas, kad organizavo Tarybų gatve eiseną į kapines, tuo sutrukdydamas eismą, be to, sukėlė gyventojų pasipiktinimą ir tuo pažeidė LTSR ATP 1976.VII.28 įsaką. Administracinės komisijos sprendimu klebonas buvo nubaustas 50 rub. bauda.

Taigi ir po Helsinkio nutarimų Lietuvos ateistų pagrindinis argumentas yra prievarta, tačiau šis argumentas į daugelį kunigų jau nebeveikia.

Viduklės klebonas šį administracinės komisijos sprendimą apskundė Raseinių rajono liaudies teismui.

1976 m. gruodžio 20 d. Raseinių teismas, pirmininkaujant liaudies teisėjui E. Jarui, dalyvaujant liaudies tarėjams—R. Milašiui ir E. Miknienei, sekretoriaujant B. Balčiūnaitei ir dalyvaujant prokurorui V. Petrauskaitei, prie uždarų durų kun. Alfonso Svarinsko skundą atmetė. Teisėjas E. Jaras paskelbė, kad teismo sprendimas esąs galutinis ir neapskundžiamas.

Vidukliškiai iš teismo salės buvo išvaryti. Tik jų laimei užpakalinės durys buvo blogai uždarytos, todėl žmonės teismo procesą galėjo sekti. Keista, kad net tokia menka byla reikėjo slėpti nuo liaudies, kuri, ateistų pasakymu, piktinosi Vėlinių procesija.

Žmonėms šis teismas priminė kun. Prospero Bubnio teismą šioje pačioje salėje, kur jis buvo nuteistas už vaikų mokymą katekizmo tiesų vieneriems metams kalėti. Raseiniečiai ilgai kalbėjo apie tą nelemtą, ateistų smarkiai sukompromitavusį procesą.

* * *

Palanga

1976 m. vasarą Palangos bažnyčios choristai pradėjo mokytis giesmę „Dieve, Dieve, išklausyk, išlaikyk mūsų Tėvynę Lietuvą". Tuojau prisistatė Palangos bažnyčios klebonas kun. prelatas Barauskas ir uždraudė tą giesmę giedoti. Choristams liko neaišku, ar klebonas valdžios pareigūnų verčiamas, ar savo iniciatyva tai daro?

* * *

Žemaičių Kalvarija

Šimtatūkstantinės žmonių minios kasmet dalyvauja didžiuosiuose Žemaičių Kalvarijos atlaiduose. Vaikai, jaunimas ir suaugę pamaldžiai eina prie šventų sakramentų, dalyvauja šv. Mišiose, lanko kryžiaus kelių koplyčias. Per praėjusių metų atlaidus tikintieji pastebėjo ir Religijų kulto įgaliotinį Tumėną. „Gal atsivertė žmogus",—kalbėjo mačiusieji. Deja apsiriko.

Tumėnas, lydimas dviejų aukštų dvasininkų, praėjo išstatytą švč. Sakramentą nepriklaupdamas, o kunigai jį pagarbiai pasodino prie pat didžiojo altoriaus presbiterijoje. Sausakimšai suspausti žmonės per pakylėjimą klaupėsi, o Tumėnas—sėdi. Argi tai normalu? Kodėl šitam bedieviui teikiama pirmenybė?

„Mes, tikintieji, niekada nelipame į jų tribūnas, nesiveržiame į partijos suvažiavimus. Religijų kulto įgaliotiniui, kaip ateistui, ne vieta presbiterijoje, nes jo laikysena įžeidžia tikinčiųjų jausmus",—rašo „LKB Kronikai" žemaičiai.

* * *

Grūstė (Mažeikių rajonas)

Nuo senų laikų Grūstės kapinėse stovi didelė, graži koplyčia, kurią vietos gyventojai myli ir noriai lanko, o kartą metuose švenčiami šv. Marijos Magdalenos atlaidai, kuriuose dalyvauja didelės tikinčiųjų minios.

1976 m. rudenį į Grūstę atvažiavo iš Vilniaus ateistinio muziejaus ir Mažeikių rajono kraštotyros darbuotojai ir pareikalavo, kad kapų sargė atidarytų koplyčią. Atvykusieji sakėsi norį ją apžiūrėti kaip architektūrinį paminklą. Suėję į koplyčią nekviesti „svečiai" puolėsi nukabinėti kryžiaus kelių paveikslus. Sargė užprotestavo. Kilo triukšmas. Subėgo žmonės, kurie tuo metu taisę artimųjų kapus ir pareikalavo leidimo. Ateistai, pasivogę kryžiaus kelių 7 paveikslus, sėdo į mašiną ir išvažiavo. Likusius 7 kryžiaus kelių paveikslus pasiėmė patys tikintieji. Po kelių valandų žmonės vėl pastebėjo atvažiuojant tą pačią mašiną. Dabar „svečiai" turėjo kažkokį Mažeikių rajono valdžios leidimą. Jie griežtai pareikalavo atidaryti koplyčią. Neradę likusių paveikslų, pikti išvažiavo savo keliais.

* * *

Druskininkai

1976 m. lapkričio 1 d. mieste buvo paskelbta mirusiųjų pagerbimo diena. Iškilmingos eisenos dalyviai, kuriuos sudarė įvairių organizacijų ir sanatorijų atstovai, aplankė tarybinių karių kapus, sakė politines kalbas, jiems grojo gedulinga muzika. Tuo mirusiųjų pagerbimas ir baigėsi.

Kitą dieną buvo Vėlinės. Sutemus parapijos kapinės pasipuošė tūkstančiais žvakučių. Ne tik mirusiųjų artimieji, bet ir šimtai poilsiautojų, suvažiavusių iš įvairiausių Tarybų Sąjungos kampelių, traukė į kapines. Juos žavėjo nepaprastai iškilmingas ir nematytas vaizdas, kokio niekur Rusijoje nepamatysi. Besiskirstant žmonėms iš kapinių, staiga pasigirdo sprogimas. Už keliolikos minučių—antras, trečias ir taip vienas po kito keliolika

sprogimų. Niekas neabejoja, kad tai ateistų „pokštai". Ne vieną žmogų, ypač senesnio amžiaus moteris, jie smarkiai išgąsdino.

Kapinių lankytojai, tiek parapiečiai, tiek kitataučiai poilsiautojai, tuo labai pasipiktino.

* * *

Kaunas

Druskininkų meno gaminių įmonės Kauno ceche (seniau vadinosi „Metalisto" gintaro cechas) Gintaro šlifavimo-poliravimo cecho meistrė, naujai paskirta partijos sekretore, gruodžio 24 d., radusi įstaigoje papuoštą eglutę, numetė ją ant žemės ir sudaužė visus žaisliukus. Nuėjusi į kitus cechus, partijos sekretorė pareikalavo sunaikinti eglutes, grasindama įvairiomis bausmėmis ir nemalonumais, kurie gali tęstis visus metus: nuimti premijas ir kt.

* * *

Šiauliai

1976.X.25 Mečislovas Jurevičius buvo iškviestas į Šiaulių m. VRS, Kapsuko g. 19, pas tardytoją milicijos leitenantą Kerbedį. Leitenantas pateikė eilę klausimų ir rašė protokolą.

— Kiek ir už ką buvai baustas?—paklausė milicininkas.

— Baustas buvau pagal 58 str. 25 metams ir 5 metams be teisių.

— Kada buvai areštuotas ir kada paleistas?

— Areštavo 1950.V.29, o paleido 1956.VI.29.

Tardymo metu į kabinetą įėjo vyr. leit. Skarbauskas, kuris apipylė tardomąjį įvairiais klausimais:

— Kodėl nedirbi? Labai blogai darai. Reikėjo kur nors įsidarbinti, o paskui aiškintis, ieškoti teisybės ir kovoti, be to, argi nebuvo galima susitarti dėl atleidimo nuo darbo religinių švenčių dienomis?

Jurevičius aiškino, kad jo buvo uždirbta diena, kurią

jis prašė užskaityti už Kalėdų pirmąją dieną. Už atidirbtus antvalandžius, kuriuos dirbo kombinato vadovybės nurodymu, viršininkas leido pasiimti laisvą dieną, kada nori, išskyrus Kalėdų pirmą dieną. Šiuo reikalu Jurevičius parašė registruotą pareiškimą, prašydamas suteikti laisvą dieną gruodžio 25. Jo pareiškimo kombinato administracija nepatenkino, o tuo tarpu partijos narys Čepukaitis buvo išleistas iš darbo gal stebėti, kas eina į bažnyčią.

Anksčiau kombinato vadovybė išleisdavo Jurevičių religinių švenčių dienomis, bet kuomet (1973.V.20) Jurevičius pastatė Kryžių kalne kryžių, nuo tada ir prasidėjo persekiojimas ir įvairiausi konfliktai.

Milicininkai klausė tardomąjį, ko jis pageidauja.

— Aš noriu grįžti į Aklųjų kombinatą dirbti; reikalauju ištaisyti darbo knygelę, kurioje nurodoma, kad esu atleistas už pravaikštas, ir apmokėti man už priverstiną pravaikštą.

Tardytojai pareiškė, kad to nebus. Vyr. leit. Skarbauskas pagrasino neduosiąs jam ramybės tol, kol neįsidarbinsiąs.

Pasibaigus tardymui, M. Jurevičius atsisakė pasirašyti protokolą.

* * *

Pasvalys

Pasvalyje, Joniškyje, Radviliškyje ir kt. Lietuvos miestuose ateistinė valdžia laidojimo metu draudžia mirusį įnešti į bažnyčią. Kiek anksčiau panašus draudimas buvo Lazdijuose, Prienuose, Vilkaviškyje, Kapsuke ir kt. Karstą žmonės privalėdavo pamaldų metu palikti už durų. Ten, kur žmonės energingai pasipriešino, šis draudimas buvo atšauktas.

* * *

Paberžė

1976 m. gruodžio 27 d. į Vilniaus KGB buvo iškviestas Paberžės (Kėdainių raj.) klebonas kun. Stanislo-

Valdžia neleisdavo įnešti karstą į bažnyčią. Lazdijai, 1965 m. Žmonės bažnyčioje meldžiasi.

vas Dobrovolskis. Du saugumiečiai kelias valandas „mokė" kunigą Stanislovą, ką daryti ir ko vengti, kad būtum lojalus Tarybų Sąjungos pilietis ir kunigas. „Mokytojai" iš KGB pareiškė Paberžės klebonui, kad jis esąs neramiausias Lietuvos kunigas, užsiimąs kažkokia veikla. Saugumiečiai oficialiai kunigą Stanislovą įspėjo dėl jo pamokslų, kuriuos jie vadino antitarybiniais. Oficialus perspėjimas pasiųstas LTSR Prokuratūrai.

Kunigas Stanislovas kelis kartus pamokslo metu paragino tikinčiuosius atitiesti nugaras, kurios sulinko Hitlerio ir Stalino laikais, t.y. būti drąsiais ir sąmoningais katalikais.

Paberžės klebono kun. Stanislovo vardas žinomas ne tik Lietuvoje, bet ir plačiai Tarybų Sąjungoje. KGB žino, kad pas kunigą Stanislovą atvažiuoja daug turistų

pasižiūrėti jo įdomaus muziejais ir bijo, kad kunigas tų turistų neužkrėstų „antitarybiėmis" idėjomis.

Šiuo metu kunigą Stanisovą norima iš Paberžės iškelti.

* * *

Ukmergė

Lietuvio skundas

Paniuręs dangus mūs Tėvynėj,
O debesys vis nesisklaido...

Kaip gali džiaugtis tautos sūnūs ir dukros, kai iš jų širdžių norima išplėšti tai, ką jie turi brangiausio, ką jų tėvai ir proseneliai taip šventai saugojo, negailėdami kraujo ir gyvybės aukos. Tai šventas mūsų tikėjimas. Jis buvo paguoda baudžiavos iškankintiems lietuviams, kurie, grįždami iš lažo, dejavo ir guodėsi prie samanoto pakelės kryžiaus. Tikėjimas, suspindęs visu vaiskumu mūsų tėvams ir broliams nepriklausomybės rytmetį, stiprinęs pokario siaube ir palaikąs mūsų kankinius kalėjimuose, šiandien griaunamas su visu įnirtimu. Tikintiesiems trukdoma jį laisvai išpažinti. Juos net bažnyčioje pastebi pikta ateisto akis.

Štai pasiklausykite: Albinas Morkūnas, dirbantis Ukmergės rajono „Vienybės" gamykloje cecho meistru, 1976 m. per Velykas dalyvavo šv. Mišiose Žemaitkiemio parapijos bažnyčioje. Už šį „nusikaltimą" jis buvo pašalintas iš užimamų vietos profsąjungos komiteto pirmininko pareigų ir, būtų eilėje buvęs pirmasis, staiga atsidūrė... pačiam gale.

Panašių faktų mūsuose ne dešimtys, bet šimtai. Daug kas darbovietėse bei mokyklose dėl religinės praktikos nešioja pašaipų fanatiko vardą. Tačiau kuo lietuvis labiau puolamas, tuo drąsiau jis išpažįsta savo tikėjimą, ir iš Dievą bei Tėvynę mylinčių širdžių veržasi pagalbos šauksmas:

O Dieve, ar ilgai taip tęsis?
Kiek laiko dar tęsis nevalia?
Sustiprink besilpstančią dvasią,
Šventasis palaukių Smūtkeli!

* * *

(Ateistas, suorganizavęs kriminalinių prasikaltimų, nebaudžiamas—jis tik liudininkas):

Jurbarkas

Kaip jau buvo pranešta, 1976 m. rugpiūčio mėn. buvo išniekinti Jurbarko bažnyčios šventoriuje palaidotų kuni-

Jurbarkas. Gerojo Ganytojo sudaužyta statula.

Jurbarkas, 1976 m. Nudaužta statulos galva.

gų kapai ir apdaužyta čia esanti Kristaus-Gerojo Ganytojo statula.

Gruodžio 15 d. Jurbarko rajono liaudies teismas teisė šio chuliganiško bedieviško darbo dalyvius: Puišį Joną ir Matūzą Joną. Jiedu, atsėdėję 3 mėnesius arešte, iš teismo išėjo laisvi. Abu kaltinamieji teisme aiškiai patvirtino, kad šio chuliganiško plano autorius, vadovas ir bendradarbis buvo Čiumielius Gintautas. Kadangi jis kompartijos narys, komjaunimo sekretorius ir draugovininkas, tai teisme buvo tik „liudininku".

Ši teismo komedija net ir humoro mėgėjus nustebino.

Varnas varnui akies nekerta...

Yla išlindo iš maišo...

* * *

Šlavantai

LTSR Prokurorui

Nuorašas: J.E. vysk. L. Poviloniui
kun. J. Zdebskio

Pareiškimas

1976 m. gruodžio pradžioje man nesant namuose, atvyko kažkokie keturi piliečiai, iš jų vienas milicininko uniforma. Radę namuose mano motiną ir svečius, jie savavališkai apvaikščiojo visus mano kambarius, grasinančiais išsireiškimais įžeisdami mano svečius. Atvykėliai savo pavardžių nepasisakė ir nepaliko nei kratos orderio, nei apžiūros akto.

Prieš kelias dienas panašią operaciją atliko kiti asmenys, tarp kurių buvo ir Šlavantų vidurinės mokyklos direktorius J. Petrauskas.

Prašau Prokurorą išaiškinti įvykį ir minėtiems asmenims priminti tarybinius įstatymus.

J. Zdebskis,
Šlavantai, 1976.XII.20. Šlavantų klebonas

ATVIRAS LAIŠKAS

Stulginai

Gerbiamas Kelmės „Komunistinio
Žodžio" redaktoriau K. Pikturna,

Šiais metais gegužės 29 d. „Komunistiniam Žody" įdėtame straipsnyje „Nežiūrėk, ką darau, daryk, ką sakau" Jūs rašote, kad „...Prieš kurį laiką Stulgių klebonas J. Bučinskas iš darbo išvarė senutę Žaludaitę, kuri visą gyvenimą bažnyčiai tarnavo..."

Jūs savo straipsnyje nepaminite, dėl ko išvariau, kokia išvarymo priežastis? Kodėl nepaminite, kad Žaludaitė Stulgių kaime atsirado ne kaip bažnyčios tarnautoja, o kaip benamis ir gyvenime savarankiškai tvarkyti nesuge-

bantis žmogus? Kad ji ne į darbą priimta, o tik priglausta. Apie tai Jums gali pasakyti tuo laiku Stulgiuose gyvenusi Mikutienė. Šiuo metu ji dar tebegyvena Kražių apylinkėje.

Kodėl nepaminėjote, kad ta pati Žaludaitė maždaug prieš 12 metų kartu su tuolaikiniu kunigu A. Žuku buvo išmesta iš bažnyčiai priklausančio namo ir palikta be jokios globos ir pastogės? Dalyką aiškindamas, Jūs privalėjote paminėti, kad nebeleidau dirbti vietinės med. punkto vedėjos Drazdovienės liepimu. Žaludaitei tuo laiku buvo padaryta sunki operacija. Kodėl Jūs nenorite žinoti, kad aš sutvarkiau jai namą? Kad taip padariau, Jums paliudys dirbusieji: Garalevičius Vladas, gyv. Stulgių kaime, Rudys Antanas, gyv. Dvarvyčių km., Kvietkus Antanas, gyv. Vaidatonių km., Brazauskis Edmundas, gyv. Stulgių km., ir kiti apylinkės vyrai. Tiesa, buvo kreiptasi į kolūkio pirmininką A. Navicką, prašant bent kokios paramos. Atsakymas gautas neigiamas. Tuomet kreipiausi į apylinkės pirmininką S. Ačą, prašydamas kelių lapų šiferio stogui. Atsakė: neturiu kaip nurašyti. Kodėl nutylėta, kad ir lova, ir lovoje esanti patalynė mano duota? Jums aiškiausiai būtų pasakiusi tuo metu Stulgiuose gyvenusi Milašienė Bronė bei kitos Žaludaitės kaiminystėje gyvenančios moterys.

Jūs rašote: „...išvarė nepaklausęs, kur toliau dirbsi, iš ko pragyvensi".

O kodėl nutylėjote, kad išrūpinta invalidumo pensija mano rūpesčiu? Tai mums patvirtins gyd. Kopkaitė, gyv. Telšiuose; gydytoja Tamulionienė, gyv. Kaune, ir Psich. dispanserio vedėja gyd. Aganauskienė, gyv. Kaune. Juk tuo reikalu buvo kreiptąsi ir į Apylinkės Tarybą net kelis kartus. Atsakymas gautas: „neturime tam lėšų". Taigi Žaludaitei priklausomą pensiją invalidumo išrūpinau aš.

Gerbiamas V. Pikturna, girdėjau pasakojant, kad darbo stovyklose esantieji laikosi tokios etikos: „negalima mušti surišto". Už nesilaikymą jie savuosius baudžia mirtimi. Gera Jums šiandien rašinėti straipsnius, šmeižiančius mane, o tuo pačiu ir kitus kunigus, kada mums

neįmanoma tų jūsų šmeižtų per spaudą, radiją ar televiziją atremti. Jeigu aš Jūsų adresu parašyčiau nors ir mažiausią netiesą, tai Jūs, jausdamas nekaltas, tikriausiai mane patrauktumėte atsakomybėn. O kai Jūs mane apšmeižiate per spaudą, tai aš praktiškai per tą pačią spaudą įrodyti savo nekaltumą negaliu, nors įstatymai nepramato išimčių kunigams ir tikintiesiems. Ar Jūsų ateistinė sąžinė laiko garbingu dalyku piktnaudoti susidariusią padėtį? Ar Jūsų kaip redaktoriaus savigarba neturėtų būti aukštesnė už darbo stovyklose gyvenančiųjų?

Man gyvenant Stulgiuose iš darbo atleisti bent keli asmenys. Varanavičius Pranas iš brigadininko pareigų, Zubrickas Vytautas iš fermos darbuotojų, mokytojos: Zieringienė, Grigaitienė ir Teriapienė iš Stulgių aštuonmetės mokyklos. Jos juk ilgai dirbo švietimo darbą. O ar rašėte apie juos klausdamas, kur toliau jie dirbs ir iš ko gyvens? O manęs klausiate tik dėl to, kad aš kunigas ir ant manęs kaip kunigo galite sakyti ir rašyti, net prasilenkdamas su paprasčiausia žmogiška tiesa.

Toliau Jūs savo straipsnyje rašote: „...Šių metų pradžioje ligoninėje mirė vieniša senutė Pranciška Butkutė..."

Visi Stulgių kaime gyvenantieji žino, kad P. Butkutė mirė Pastulgio kaime pas Kazdailevičienę Sofiją. Mirė staigia mirtimi. Rasta iš po nakties negyva. Lavonas tik nuvežtas į Kelmės ligoninę skrodimui. Įdomu, kodėl nutylimas faktas, kad jos laidotuvėms buvo surinkta iš tikinčiųjų apie 65 rub. Tai Jums patvirtins: Jakutienė Ona, gyv. Stulgiuose, Volfa Aleksas, gyv. Stulgiuose, Jakšta Bronius, gyv. Dvarvyčių km., Kontrimas Povilas, gyv. Žirnaičių km., ir kt., kurie dėjo pinigus velionies palaidojimui. Buvo surinkti pinigai ir karstui. Taigi tikintieji pasirūpino.

Jeigu Apylinkės Taryba ir kolūkio valdyba pirko karstą ir aprėdalus, tai kur dingo tikinčiųjų suaukoti pinigai? Kokiam tikslui jie panaudoti? Nenoromis peršasi mintis patvirtinanti Antano Skinderio žodžius, kad

apylinkės pirmininkas S. Ačas tris dienas gėrė po Butkutės laidotuvių.

Ir kodėl neatsižvelgta į tikinčiųjų prašymus, kad velionė būtų palaidota su religinėm apeigom? Juk laidotuvėse dalyvavo visi tikintieji, išskyrus S. Ačą ir partijos sekretorių A. Šniolį. Ar du asmenys gali nusverti 20-ties ar daugiau tikinčiųjų žmonių reikalavimus? Ar ne dėl to jų neklausyta, kad jie tikintys ir su jais elgiamasi taip kaip norima?

Rašote: „...Iš jų tarpo atsirado tokių, kurie, nešant karstą į kapines, užrišo kapinių vartus..."

Iš laidotuvėse dalyvavusių niekas nematė užrištų vartų. Vyrai, kurie nešė karstą, laisvai praėjo pro vartus, niekeno netrukdomi. Nematė užrištų vartų nei kapų sargė Jakutienė Ona, nei Druktenytė Sofija, nei Sungailienė Ona, nei Vitkienė Stasė, nei kitos moterys. O kai Garalevičius Viktoras savo žmonos pensiją išleidimo vakarą paklausė apylinkės pirm. S. Ačą, kodėl prasimanąs šitaip sakydamas, atsakė: „Melavau, kitaip sakyt negalėjau".

Gerbiamas Redaktoriau V. Pikturna, noriu paklausti, kuo remiate savo teigimą, kad aš pamokslo metu skelbiau, kad reikia pinti vainikus ir perlaidoti palaidotą Butkutę?

Iš 150-200 tikinčiųjų, dalyvavusių sekmadieniais pamaldose, nė vienas negalėjo išgirsti tokio skelbimo, kadangi tai nebuvo sakyta. Ir tas faktas šių metų kovo 5 d., kada buvau iškviestas rajono Vykdomojo Komiteto pirmininko pavaduotojo Pažarausko į Apylinkės Tarybą, mano buvo paneigtas. Jeigu buvo dar neaišku, buvo galima paklausti tikinčiųjų. Juk turite visas galimybes— galėjote patikrinti.

Taip pat niekas Stulgiuose tą dieną, kai buvo laikomos pamaldos už velionę Butkutę, nematė, kad būtų ėjusi procesija: nešamas kryžius, vėliavos, ėjęs kunigas su bažnytine atributika.

O pagaliau kodėl aš negaliu šventinti kapo ir melstis? Juk visa tai buvo daroma prie tikinčio žmogaus kapo, o ne prie ateisto. Velionė buvo visą gyvenimą tikinti ir prieš

mirtį niekam juk nepareiškė, kad atsisako tikėjimo. Koks įstatymas draudžia dėti gėles ar vainikus ant mirusio žmogaus kapo? Tur būt, tik dėl to, kad tai padarė tikintieji, dalyvaujant man kaip kunigui.

Važiuojant nuo mokyklos į Stulgių kaimą yra stendas. Ant jo parašyta: „Tvarkinga sodyba—malonus poilsis". Šiandien spauda ir televizija dažniau ir dažniau ragina gražinti gyvenviečių sodybas.

Neaišku, ką norite pasakyti, kai rašote, kad gyvenu gražiai sutvarkytoje sodyboje, kurioje pastatytas garažas, o jame laku dengti „Žiguliai".

Taip, kieme stovi ne garažas, o ūkinis pastatas, pastatytas pagal tipinį projektą 408. Priestatai ir ūkinis pastatas suderinti su rajono architektu, ir statybai gautas rajono Vykdomojo komiteto sutikimas ir leidimas. O iš kur ir kaip atsirado laku dengti „Žiguliai" ,galite sužinoti iš autoinspekcijos.

(Ateizmas statomas ant melo pagrindų):

Gerbiamas Redaktoriau V. Pikturna, nežinau, kas Jus paskatino rašyti šį melą skleidžiantį straipsnį ir klaidinti skaitytoją? Tikriausiai Jūs norite tokiu būdu pasitarnauti ateizmo propagandai rajone. Juk ir ateistui privaloma bendroji etikos norma. Jeigu taip akivaizdžiai meluojate žmonėms, kurie aiškiausiai žino tikrus faktus, tai ar neseka išvada, kad visas Jūsų ateizmo darbas statomas ant melo pagrindų. Ar tuo savo rašiniu nepažeminate garbingą redaktoriaus vardą? Nežinau, ar Jūs, turėjęs drąsos parašyti aiškią netiesą, turėsite valios jėgos tai atšaukti. Garbingo ir tvirto charakterio žmogus, padaręs klaidą, visuomet ją atitaisys. Gyvename 20-jį amžių. Skelbiate lygybę, brolybę. Laikas jau būtų baigti „trūčijus" ir mus kunigus ta ateistine, melaginga propaganda.

O Jūs, turėjęs drąsos mane apšmeižti, ar turėsite drąsos ir savigarbos tuos Stulgių apylinkės gyventojams aiškiai žinomus šmeižtus atšaukti—bent pasirūpinti, kad

„Komunistinis Žodis" atspausdintų pilną šio mano atviro laiško tekstą?

Šio atviro laiško nuorašą siunčiu:

Jo Prakilnybei Telšių Vyskupijos Valdytojui A. Vaičiui

Religijų reikalų tarybos Įgaliotiniui Tumėnui

Kelmės raj. „Komunistinio Žodžio" redakcijai

Stulgiai, Kun. J. Bučinskas,
1976.VI.8. Stulgių klebonas

* * *

LIETUVOS TSR ŠVIETIMO MINISTERIJAI

Telšiai

pil. Šeduikienės Aldonos, Felikso
gyv. Telšiuose, Pionierių 51-1

P a r e i š k i m a s

1976 metų rugpiūčio mėnesį kreipiausi į Telšių m. vaikų muzikos mokyklos direktorių A. Šulcą, pateikdama pareiškimą dėl įsidarbinimo jo vadovaujamoje įstaigoje. Prie pareiškimo pridėjau LTSR Valstybinės Konservatorijos baigimo diplomą 2371 31, išduotą 1972.VII.2, kuris liudijo apie chorinio dirigavimo specialybės įsigyjimą. Direktorius pasakė, kad chorvedžių mokyklai netrūksta, bet yra laisvas akomponiatoriaus etatas. Mano pareiškimą ir dokumentą direktorius pasiliko ir prašė dėl galutinio atsakymo užeiti po poros dienų, kada įvyksiąs pedagogų posėdis. Minėtą dieną vėl užėjau. Direktorius pirmiausia pasiteiravo, kur dirba mano vyras, o sužinojęs, kad Telšių Katedros vargonininku, pasakė, kad neturįs teisės priimti manęs į darbą ir kad Telšių rajono KP II-sis sekretorius sutinka pasikalbėti su manimi, jeigu man kas nors neaišku šiuo klausimu. Jeigu ten klausimas bus suderintas, pasakė direktorius, grąžindamas mano pareiškimą ir diplomą, tada kreiptis tiesiai į švietimo skyrių. Telšių vaikų

muzikos mokyklos direktoriaus pavaduotoja palydėjo mane pas Rajono KP II-jį sekretorių V. Duobą ir dalyvavo vykstant mūsų pokalbiui. II-sis sekretorius klausinėjo apie mano vyro ir mano įsitikinimus, o sužinojęs, kad mes esame religingi, atsisakė duoti leidimą man dirbti vaikų muzikos mokykloje.

Po kiek laiko, tai buvo jau rugsėjo pradžioje, užėjau pas Telšių m. Liaudies švietimo skyriaus vedėją V. Motūzą ir paprašiau paaiškinti, kuo remiantis man neleidžiama dirbti vaikų muzikos mokykloje. Vedėjas atsakė, kad remiamasi Tarybų valdžios Dekretu dėl Bažnyčios atskyrimo nuo Valstybės ir mokyklos nuo Bažnyčios ir kad religingi mokytojai, kai tik sužinoma apie jų įsitikinimus, yra šalinami iš švietimo sistemos.

Žinodama, kad TSRS Konstitucija užtikrina sąžinės laisvę visiems savo šalies piliečiams ir kad atsisakymas priimti piliečius į darbą dėl jų pažiūros į religiją užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal Lietuvos TSR Baudžiamojo Kodekso 145 str. kaip įstatymų apie Bažnyčios atskyrimą nuo Valstybės ir mokyklos—nuo bažnyčios pažeidimas, esu priversta kreiptis į Jus šiuo pareiškimu.

Prašom atsakyti man, kodėl savivaliauja, pažeisdamas tarybinius įstatymus, Telšių m. Liaudies Švietimo skyrius? Kada susidariusi padėtis bus ištaisyta? Aš prašau ne lengvatų, o reikalauju savo teisės dirbti Švietimo sistemoje ne vien akompaniatore, bet ir muzikinių disciplinų pagal savo specialybę mokytoja.

A. Šeduikienė

Telšiai,
1977.I.14.

RELIGINIŲ BENDRUOMENIŲ „SUTARTYS"

1948 m. tarybinė valdžia įsakė prie visų bažnyčių sudaryti iš tikinčiųjų „dvidešimtukus" ir leido jiems pagal valdžios paruoštą „sutartį" išsinuomoti valdžios nusavintas savo bažnyčias. Dvidešimtukui nepasirašius sutarties,

buvo grasoma bažnyčią uždaryti. Niekas neabejojo, kad Stalinas tikrai gali šį grasinimą įvykdyti. Šalis buvo suterorizuota—žmonės tremiami į Sibirą, kalėjimai ir rūsiai prigrūsti nekaltų žmonių, miestų aikštėse gulėjo išniekintų partizanų kūnai, trečdalis kunigų ėjo Gulago keliais. Visoje Lietuvoje likęs vienas vyskupas Kazimieras Paltarokas, norėdamas išsaugoti kunigus ir tikinčiuosius, priverstinam „sutarties" pasirašymui griežtai nesipriešino.

Štai kokia „sutartis" jėga buvo primesta Lietuvos tikintiesiems:

„1. Mes, žemiau pasirašę piliečiai, įsipareigojame saugoti mums perduotą maldos pastatą ir visą prie jo priklausantį turtą ir naudoti tik išimtinai perduoto tikslo paskirčiai. Prisiimame atsakomybę už išlaikymą ir apsaugojimą perduoto mums turto ir už vykdymą visų tų įsipareigojimų, kuriuos mums uždeda ši sutartis.

2. Pastatą mes įsipareigojame panaudoti, taip pat suteikiant galimybę naudotis visiems kitiems tos tikybos asmenims išimtinai religinio kulto reikalui, ir neprileisti atlikinėti religinių apeigų kulto tarnautojams, kurie nėra užregistruoti Religinių Kultų Reikalų Tarybos prie TSRS MT Įgaliotinio Lietuvos TS Respublikai.

3. Mes įsipareigojame daryti viską, kad įteiktas mums turtas nebūtų panaudotas tokiems tikslams, kurie neatitinka 1 ir 2 st. šios sutarties.

4. Mes įsipareigojame iš savo lėšų apmokėti visas išlaidas maldos pastato išlaikymui, o taip pat visas išlaidas, kurios bus reikalingos remontui, apšildymui, apdraudimui, apsaugai, vietos mokesčių apdėjimui ir pan.

5. Mes įsipareigojame laikyti pas save kulto inventoriaus sąrašą, kuriame bus įtraukti aukų ar kitu keliu naujai įgijami kulto aptarnavimo reikalui daiktai, kurie nepriklauso asmens nuosavybei.

6. Mes įsipareigojame ne apeigų laiku suteikti galimybę patikrinti ir apžiūrėti turtą įgaliotiems asmenims miesto Vykdomojo komiteto arba Religinių kultų reikalų tarybos Įgaliotinio.

7. Už pražudymą arba sugadinimą perduoto mums turto mes nešame solidarią atsakomybę padarytų nuostolių atžvilgiu.

8. Priimto turto grąžinimo atveju mes įsipareigojame grąžinti tokį, koks buvo priimtas naudojimui ir apsaugai.

9. Už nesilaikymą taisyklių, kurios nustatytos šioje sutartyje, mes nešame atsakomybę prieš įstatymus, be to, tokiu atveju miesto vykdomasis komitetas turi teisę sutarties galiojimą nutraukti.

10. Tuo atsitikimu, jei rastume reikalingas sutartį nutraukti, mes privalome apie tai raštu pranešti miesto Vykdomajam komitetui. Be to, per savaitę po tokio pareiškimo padavimo, atsakomybė už turto apsaugojimą, numatytą sutartyje, nuo mūsų neatpuola, ir nešame visą atsakomybę dėl sutarties vykdymo. Taipgi įsipareigojame per tą laiką tvarkingai priimtą turtą grąžinti.

11. Kiekvienas iš mūsų, pasirašęs šią sutartį, gali pasitraukti iš skaičiaus dalyvių, paduodant apie tai raštišką pareiškimą apskrities Vykdomajam komitetui, kas tačiau neatpalaiduoja pasitraukusio asmens nuo atsakomybės už padarytus nuostolius maldos pastatui ar kitam priimtam turtui už tą laiką, kuriame įstojantysis buvo turto valdymo dalyvis.

12. Niekas iš mūsų atskirai, o taipgi kartu neturime teisės užginti kam nors iš piliečių, kuris priklauso mūsų tikybos išpažinimui ir kuriam teismo keliu neatimtos teisė, pasirašyti šią sutartį vėliau ir būti pilnateisiu dalyviu turto valdant kartu su visais pasirašiusiais šią sutartį".

Tarybinė propaganda nuolat smerkia kapitalistus, kurie neteisiu keliu pasisavina kitiems priklausančias materialines gėrybes. Ar yra pasaulyje kitas toks kapitalistas, kuris iš žmogaus viską atimtų, o paskui jam priklausančius daiktus išnuomuotų, versdamas mokėti mokesčius, pasisavindamas, ką nuomininkas ateityje įsigys ar kas jam bus padovanota. Šis nuomininkas toks beteisis, kad visada turi būti pasiruošęs kapitalistui

atiduoti visas savo medžiagines gėrybes. Nuomininkas į savo valdas negali įsileisti žmogaus, kuris nepatinka šiam kapitalistui, o jį patį turi visada įsileisti, kad galėtų patikrinti užgrobtuosius daiktus. Tokio kapitalisto ir išnaudotojo nerasi niekur kitur pasaulyje, tik Tarybų Sąjungoje.

Bedieviškoji valdžia giriasi, kad bažnyčias atiduoda tikintiesiems naudotis nemokamai. Bet tai yra melas! Sutarties 4 str. įpareigoja tikinčiuosius mokėti draudimą ir vietos mokesčius, šešiskart daugiau mokėti už elektrą —25 kap. už kilovatą. Šie mokesčiai valdžiai sukrauna milžiniškas sumas.

Šioje sutartyje tik nuomininkas įsipareigoja, o „savininkas"—tarybų valdžia—nieko. Tokia vienšališka „sutartis" tikinčiuosius paniekina ir apiplėšia. Tikintieji mielai sudarytų žmonišką dvišalę sutartį, bet tai neįmanoma. Pastaruoju metu valdžia panoro dar griežtesnės „sutarties". Jau penkeri metai, kai valdžia verčia parapijų komitetus pasirašyti naują sutartį. Vieni pasirašė, kiti bando priešintis. Naujos sutarties tekstas nei su bažnytine vadovybe, nei su tikinčiaisiais nebuvo derintas. Labai gaila, kad ir bažnytinė vyriausybė aiškiai nepasipriešino šiai neteisingai ir nežmoniškai sutarčiai. Valdžia, suprasdama savo neteisybę ir bijodama smarkios reakcijos, naujos sutarties pasirašymą nutęsė per daug metų. Valdžia tarsi meškerė gaudo, kas pirmas užkibs: vienus pagąsdina bažnyčios uždarymu, kitus paprasčiausiai apgauna, trečioje vietoje suranda sau palankų kleboną, kuris padeda apiforminti sutarties pasirašymą ir t.t.

Kuo naujóji sutartis skiriasi nuo Stalino laikų sutarties?

„Mes, žemiau pasirašę asmenys, gyvenantieji- ....sudarą..........religinę bendruomenę, įregistruotą 19... m. .....mėn. ... d. nustatytąja tvarka, toliau vadinami „ASMENYS" ir ...... rajono (miesto) Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomasis komitetas, kuriam atstovauja įgaliotas ...., toliau vadinamas „VYKDOMASIS KOMITETAS", sudarėme šią sutartį:

1. „Vykdomasis komitetas" perduoda, o „asmenys" perima nemokamam naudojimui šį turtą:

a) mūrinį, medinį (pabraukti) kulto pastatą, esantį ..... (adresas) ..... aptvertą mūrine, medine (pabraukti) tvora;

b) kulto turtą pagal pridedamą apyrašą.....

c) gyvenamus pastatus, esančius.... (tikslus adresas)..... turinčius..... kv. metrų naudingo ploto, bei kitus pastatus (išvardyti).....

d) kitokį turtą (išvardyti).....

2. „Asmenys", pasirašę sutartį, įsipareigoja:

a) prižiūrėti ir saugoti perduotą religinei bendruomenei naudotis kulto pastatą ir kitą turtą;

b) remontuoti kulto pastatą, taip pat iš savo lėšų sumokėti atitinkamus mokesčius—apšildymo, draudimo, apsaugos ir kitas rinkliavas, susijusias su šio turto naudojimu bei priežiūra;

c) padengti nuostolius, padaromus valstybei, sugadinant arba prarandant šį turtą;

d) naudotis kulto pastatu ir kitu turtu tik religinio kulto reikalams;

e) turėti perduoto turto inventoriaus apyrašą (knygą), į kurį įrašyti visus naujai įgijamus (perkamus, paaukojamus, perduodamus iš kitų maldos namų ir pan.) kulto reikmenis, jeigu jie nėra kieno nors asmeninė nuosavybė.

3. „Asmenys" įsipareigoja bet kuriuo laiku, išskyrus religinių apeigų metą, leisti rajono (miesto) vykdomojo komiteto atstovams periodiškai patikrinti ir apžiūrėti turtą, išsiaiškinti, ar teisingai religinė bendruomenė naudojasi jai perduotu turtu, ir gauti žinių, reikalingų kulto tarnautojams ir kitiems asmenims apmokestinti.

4. Ši sutartis gali būti nutraukta:

a) jei tikintieji, besinaudojantieji kulto pastatu, patys nuo jo atsisako;

b) jei religinė bendruomenė nesilaiko sutarties sąlygų;

c) jei nustatytąja tvarka nutarta uždaryti maldos

namus (kulto pastatą), kuriuo naudotis buvo leista šia sutartimi.

5. Sutartis sudaryta trimis egzemplioriais, kurių vienas laikomas..... Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomojo komiteto byloje, antrasis...... religinės bendruomenės byloje, trečiasis—Religijų reikalų tarybos prie TSRS MT Įgaliotinio Lietuvos TS Respublikai byloje.

DŽDT vykdomojo komiteto
įgaliotas atstovas (parašas)

„ASMENYS" (pavardė, vardas, tėvo
vardas, adresas, parašas)

Visi atitinkamos tikybos tikintieji turi teisę pasirašyti šią sutartį, kad gauna naudotis kulto pastatą bei turtą, ir po to, kai kulto turtas esti perduotas, ir tuo naujai pasirašiusieji tampa pilnateisiais to turto naudojimosi ir valdymo dalininkais, kaip ir asmenys, pasirašę šią sutartį anksčiau.

Kiekvienas, pasirašęs šią sutartį, turi teisę atsiimti savo parašą, paduodamas tuo reikalu atitinkamą pareiškimą rajono (miesto) DŽDT vykdomajam komitetui. Tačiau tas neatima jo atsakomybės už turto priežiūrą ir saugumą iki to laiko, kada jis padavė nurodytą pareiškimą.

19... m. .....mėn. ....d."

(Helsinkio nutarimai Tarybų Sąjungai—veidmainiška raidė):

Naujoje sutartyje religinės bendruomenės vykdomasis organas yra įpareigojamas pranešti finansams, kiek kunigas gauna aukų už religinius patarnavimus. Be abejo, valdžia siekia Lietuvoje įvesti tokią tvarką, kuri jau įvesta visoje Rusijoje. Pvz., tėvai, norėdami pakrikštyti kūdikį, kreipiasi ne pas dvasininką, bet pas religinės bendruomenės kasininką. Tėvai turi parašyti pareiškimą, kad nori, jog būtų pakrikštytas jų kūdikis, paduoda pasus, surašomi metrikai ir apsimokėjus išduodamas kvitas. Su šiuo kvitu einama pas dvasininką, kuris kūdikį pakrikštija. Valdžiai

rūpi ne tik kunigo pajamos, bet ir kas naudojasi religiniais patarnavimais. Ar liks paslaptimi žmonių sąžinės reikalai, jei juos reikės atskleisti visokiems kasininkams, pirmininkams, į kurių vietas ateistinė valdžia stengiasi pravesti sau palankius žmones. 1976 m. liepos 28 d. ATP įsako 14 str. vykdomajam komitetui suteikia galimybę pašalinti iš religinės bendruomenės sudėties bet kurį valdžiai nepageidaujamą asmenį.

Versdama tikinčiuosius pasirašyti naują sutartį, valdžia juos įpareigoja sutikti, kad „nustatyta tvarka" gali būti bažnyčia uždaryta. Ta „nustatyta tvarka" tai nežinomos ir net būsimos sąlygos, kurias padiktuos tarybinė valdžia. Kas žino, kad už kelių metų pas mus tarybinė valdžia nevers, kaip Baltarusijoje, pastatyti prie bažnyčių durų religinės bendruomenės atstovų, kad neleistų į bažnyčią moksleivių ir jaunimo iki 18 metų, nes kitaip „nustatyta tvarka" gali būti uždaryta bažnyčia. Vertimas pasirašyti tokią sutartį tolygu vertimui užsinerti sau ant kaklo virvę.

Pagal naują sutartį ir naują ATP įsaką, tikintieji bažnyčios uždarymo proga privalo valdžiai atiduoti viską, net šventus liturginius indus, kurie gali būti panaudoti ateistiniuose muziejuose ar kitiems profaniniams tikslams. Ar galima dar labiau įžeisti ir pažeminti tikinčiuosius?

Kadaise valdžia prievarta vertė žmones stoti į kolūkius, prievarta trėmė į Sibirą, o buvo apiforminta, kad lietuviai laisvai būrėsi į kolūkius, savo noru važiavo į Krasnojarskio kraštą. Taip lygiai „laisvai" dabar dvidešimtukai pasirašo šią nežmonišką „sutartį". Taigi Helsinkio nutarimai Tarybų Sąjungoje lieka tik veidmainiška raide.

* * *

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

Žemaitkiemis (Ukmergės raj.)

1976.VI.6 Žemaitkiemio parapijos bažnyčioje vyko kun. Vytauto Kapočiaus primicijos. Iškilmėse dalyvavo

Žemaitkiemio 8-metės mokyklos moksleiviai. Aštuntokė Roma Šlaitaitė procesijoje nešė altorėlį. Praėjus vienai savaitei, mokykloje mergaitę tardė mokytoja Ana Uloziene ir mokyklos direktorius Stasys Misiūnas. Mokytojai klausinėjo Romutę, kas jai liepė eiti į procesiją, kas davė rūbus ir apie kitas smulkemenas. Mokinė atsakiusi, kad ji pati einanti į bažnyčią ir į procesiją.

Buvo sušauktas 8 klasės mokinių susirinkimas ir sprendė klausimą, kaip nubausti „nusikaltėlę". Klasės draugai siūlė Romai parašyti papeikimą, o komjaunuolė Danguolė Šniraitė užprotestavo: „To per maža! Siūlau griežtą papeikimą". Romai Šlaitaitei buvo sumažintas elgesys iki patenkinamo, o į charakteristiką įrašyta: „Roma anksčiau buvo tėvų vedama į bažnyčią, o dabar kaip mokinė yra neprincipinga".

Mokyklos direktorius Misiūnas veda aršią ateistinę kovą. Gavėnios metu visiems mokiniams, nuo I iki VIII klasės, skaitomos ateistinės paskaitos.

Savaitę prieš Kalėdas Žemaitkiemio aštuonmetėje mokykloje pasirodė skelbimas, kad 1976.XII.25 9 val. (tuo metu Žemaitkiemio bažnyčioje vyksta Bernelių Mišios) bus demonstruojamas kino filmas „Juodoji procesija". Visų mokinių dalyvavimas būtinas, o kas neatvyksiąs, grasinama sumažinti elgesio pažymį. Minėto filmo metu komentarus teikė pats direktorius, kritikuodamas ir pajuokdamas Bažnyčią, kunigus bei tikinčiuosius, taip pat buvo bauginami tikintieji vaikai.

Kad Kalėdų dieną mokiniai nedalyvautų šv. Mišiose, mokyklos direktorius Misiūnas suorganizavo ekskursiją į Kauną.

Nuo mokyklos direktoriaus Misiūno neatsilieka ir jo žmona Alfa Misiūnienė, dirbanti Žemaitkiemio med. punkte felčere. Be jokių iškvietimų ji lankosi pas tikinčių mokinių tėvus, išjuokdama jų įsitikinimus ir įvairiai juos baugindama.

* * *

Šiauliai

Šiaulių VI-sios vidurinės mokyklos VIIIa klasės mokinys Jurevičius Jonas, 1976 m. Kalėdų pirmą dieną po pirmos pamokos savavališkai pasitraukė iš mokyklos ir nuėjo į bažnyčią. Tą pačią dieną klasės vadovė pasiuntė Jurevičiaus tėvams tokį pranešimą:

—Gerb. Jurevičiams,

Jūsų sūnus Jonas šiandien, t.y. gruodžio 25 d., savavališkai išėjo iš trijų pamokų (po pirmos pamokos). Tėveliai, prašau parašyti, kur Jūsų sūnus buvo.

B. Šilanskienė—klasės vadovas.

Mokinio tėvai atsakė taip:

Gerb. Auklėtoja,

Jūs prašote paaiškinti, kodėl mano sūnus, Jūsų klasės mokinys, š.m. gruodžio 25 d. išėjo iš mokyklos po pirmos pamokos. Gruodžio 25-ji yra viso pasaulio krikščionių katalikų religinė šventė. Mūsų šeima yra tikinti, tikintis yra ir mano sūnus ir jis, pasinaudodamas Konstitucijos suteikiama religijos laisve, tą dieną, t.y. gruodžio 25, iš pamokų išėjo ir buvo bažnyčioje, nes ta diena katalikams yra privaloma šventė.

Tėvo parašas: Mečislovas Jurevičius

1976.XII.27.

1976.XII.29 mokyt. Šilanskienė liepė mokiniui Jurevičiui pasilikti po pamokų. Prasidėjo „auklėjimas". Mokinys drąsiai gynė tikėjimą ir savo teises.

* * *

Šiauliai

1976.XII.27. V-tos vid. mokyklos IIc klasės mokyt. Jasiutė-Braziulienė klasėje išdalino anketas su įvairiais klausimais: Ar tiki? Ar eini į bažnyčią? Ar moki poterius? ir t.t. Mokytoja reikalavo, kad vaikai rašytų tiesą, nes ji viską apie juos žinanti. Vaikams užpildžius anketas, mokytoja jas peržiūrėjo ir, radusi tikinčiųjų vaikų

atsakymus, vertė juos kalbėti „Sveika Marija", tuo pat metu visaip išjuokdama tikinčiuosus. Išgąsdinti vaikai mokytojos įsakymo nevykdė.

* * *

Šiauliai

Šiaulių II-sios vid. mokyklos internato IVa klasės mokinys Stasys Semaška yra vienintelis klasėje, kuriam pavyko iki šiol išlikti prievarta neįrašytam į pionierių organizaciją.

1976 m. gruodžio pradžioje klasės auklėtoja mokyt. Dvarionienė įsakė mokiniui S. Semaškai nusipirkti pionierių kaklaraištį. Po kelių dienų mokyt. Dvarionienė paliepė Stasiui užsirišti kaklaraištį ir dalyvauti pionierių sueigoje. Mokinys kaklaraiščio nepirko ir dalyvauti pionierių sueigoje atsisakė. Įtūžus mokytoja taip sugnaibė Semaškai ranką, kad vaiko ranka net tris savaites buvo mėlyna.

Nors ir teko pakentėti skausmo, bet Stasys džiūgavo, kad ir šį kartą jam pasisekė išsisukti iš mokytojų pinklių.

* * *

Simnas (Alytaus raj.)

1976.XII.10 Simno bažnyčioje vyko rekolekcijos. Vakare į rekolekcijas atėjo mokiniai. Arvydas Petniūnas, dirbantis Alytuje milicininku, pastebėjo iš bažnyčios begrįžtančius mokinius. Bambininkų kryžkelėje milicininkas pasiūlė būreliui mokinių ir suaugusiems palaukti atvažiuojant mašinos, kuri juos parveš į namus. Atvažiavo mašina, kurią vairavo milicininko tėvas Algis Petniūnas, dirbantis Verebiejų apylinkės pirmininku. Tikintieji, nejausdami klastos, susėdo į mašiną, pirmininkas griežtai paklausė mokinius, iš kur jie grįžtą. Vaikai pasisakė buvę bažnyčioje. Algis Petniūnas grasino nuvežiąs vaikus pas mokyklos direktorę. Privažiavęs gyvenvietę, pirmininkas suaugusius žmones išsodino iš mašinos, o moksleivius nuvežė į mokyklą. Mokyklos direktorė Stakvilevičienė ir

pirmininkas pradėjo tardyti išgąsdintus vaikus. Vaikai nesigynę buvę bažnyčioje. Pirmininkas klausinėjo, ką jie veikė bažnyčioje, iš ko meldėsi, reikalavo parodyti maldaknyges. Visi septyni mokiniai parodė savo maldaknyges. Direktorė Stakvilevičienė vertė prisipažinti mok. Liną Šmitaitę, ar ji dalyvavusi procesijoje. Mergaitė labai išsigandusi tylėjo. Pirmininkas baugino vaikus, kad dabar nukentės jų tėvai, o direktorė visaip įžeidinėjo mokinius. Pagaliau įbaugintus ir išgąsdintus vaikus paleido namo.

* * *

Palanga

1976 mokslo metų pradžioje Palangos vid. mokyklos II klasės auklėtoja Juknaitienė paklausė mokinių, kurie iš jų tiki Dievą, lanko bažnyčią, meldžiasi; kas juos moko poterių, vedasi į bažnyčią? Visa klasė prisipažino, kad tiki Dievą, lanko bažnyčią kartu su tėveliais, meldžiasi. Dauguma pasisakė buvę pirmos šv. Komunijos. Pats mažiausias klasėje mokinukas prisipažino: „Aš dar išpažinties neinu, bet mamytė jau nupirko katekizmą ir tuojau pradėsiu mokytis". Mokytoja Juknaitienė išsigando. Susikvietusi tėvus į susirinkimą, kalbėjo: „Aš galvojau, kad jūsų vaikai neturi jokio supratimo apie Dievą ir bažnyčią, o pasirodo, kad jie visi tiki, net išpažinties eina. Aš padarysiu viską, kad jūsų vaikai išaugtų ateistais".— „Mėginkite,—bet vargu ar pasiseks",—pasigirdo iš salės replika.

* * *

Krakės

1976.XI.13 Krakių vid. mokyklos direktorė ir mokytoja Kučinskienė išsikvietė VIa klasės mokinio G. Stankevičiaus motiną ir barė ją, kam ji leidžianti sūnų patarnauti šv. Mišioms.

Tuo tarpu VIIIc kl. mok. Kulčinskas šių metų Did. Šeštadienį buvo sugautas daužant Krakių bažnyčios

Nužudytas kun. V. Šamšonas 1961 m.

langus. Šiuo atveju nei mokyklos direktorius, nei ateistė mokytoja Kučinskienė nesiėmė jokių priemonių, kad jų mokinys sutvarkytų išdaužytus bažnyčios langus.

Be to, Krakių vid. mokykloje yra net 7 mokiniai, esantys už chuliganizmą milicijos vaikų namų įskaitoje; tarp jų yra trys mergaitės.

Būtų gera, kad vid. mokyklos vadovybė daugiau kovotų su tikruoju blogiu, o ne persekiotų tikinčius mokinius.

* * *

Mišučiai (Šilalės raj.)

Mišučių 8-tėje mokykloje vaikai prievarta įrašomi į pionierius. Nesutinkantiems įsirašyti neskiriamos pašalpos, nors jiems labai jos reikalingos.

Direktorė Vanda Račkauskienė ir mokyt. Bronė Urbonienė prieš revoliucijos šventes skirstė mokiniams, įsirašiusiems į pionierius, dovanas: treningus, batus, paltus ir t.t. Tą mokyklą lanko trys našlaičiai iš Ramonaičių šeimos. Jie taip pat buvo prievarta verčiami įstoti į pionierius. Vaikai nesutiko. Mokyt. Urbonienė parodė našlaičiams dovanas ir pasakė: „Dar apsigalvokite per naktį. Jei rašysitės į pionierius—bus dovanos ir gausite pietus, o jei ne—nieko neskirsime, nes mes duodame tik tarybiniams piliečiams". Bet vaikai buvo nepaperkami. Jie sutiko geriau eiti apiplyšę ir alkani, bet būti ištikimais savo šventiems įsitikinimams.

Rytą, atėjusius į mokyklą našlaičius, pasitiko mokyt. Urbonienė su dovanomis ir su anketa rankose. Mokytoja, išgirdusi tą patį atsakymą, sviedė guminius batus į kampą ir piktai sušuko: „Pasiimk, neišmanėle!" Užkandžių vaikams neskyrė, nors jiems iš namų į mokyklą reikia eiti 4 kilometrus, o paskyrė pionieriams, gyvenantiems prie pat mokyklos.

* * *

Renavas (Mažeikių raj.)

1977 m. sausio 13 d. Renave buvo laidojamas Juozas Jonušas. Laidotuvėse dalyvavo apie 20 mokinių su vainikais ir gėlėmis. Sudėjus vainikus ir gėles prie karsto, mokiniai iš bažnyčios buvo išvesti juos atlydėjusios mokytojos. Oras buvo šaltas, ir mokiniai turėjo stypsoti lauke ir tik pro durų plyšelį sekti bažnyčioje vykstančias pamaldas.

Panaši padėtis yra visoje Lietuvoje. Laidotuvių metu mokiniams draudžiama dalyvauti pamaldose.

* * *

Mažeikiai

1975 m. iš mokytojų pareigų buvo atleisti mokytojai Skipariai dėl to, kad jų sūnus įstojo į Kunigų seminariją. Šiais metais atleista iš vaikų darželio auklėtojos pareigų ir

jų duktė Audronė Skiparytė. Koks baisus sūnaus „nusikaltimas", kad dėl jo baudžiami ir tėvai ir sesuo!

* * *

Panevėžys

Į tokias ir panašias anketas moksleiviai verčiami atsakyti kas metai.

Panevėžio Medicinos seserų mokyklos N. mokinės atsakymai į anketos klausimus.

1. Jūsų amžius? — Man 20 metų.

2. Kokia literatūra Jus labiausiai domina?—Tokia, kurioje nėra melo.

3. Kokią perskaitėte ateistinę literatūrą?—Ateistinės literatūros neskaitau.

4. Kokius žiūrėjote ateistinius filmus?—Jokių.

5. Ar tikite Dievą?—Tikiu.

6. Ar abejojate Jo buvimu?—Neabejoju.

7. Jeigu tikite, tai kodėl?—Kaip galiu netikėti Dievą, jei visa gamta, visas pasaulis rodo Jį esant?

8. Ar tiki Jūsų tėvai?—Taip.

9. Ar švenčiate religines šventes ir kokias?—Švenčiu visas.

10. Ar pritariate vedamam ateistiniam darbui prieš religiją mūsų šalyje?—Nepritariu.

11. Ar Jūsų manymu religija yra amžina, ar ateis laikas, kada ji išnyks?—Amžina.

12. Jūsų pasiūlymai ir pastabos.—Mano manymu nereikalinga ir beprasmiška pildyti tokias ir panašias anketas. Tai grubus kišimasis į žmogaus sąžinę, kai tuo tarpu Konstitucija skelbia sąžinės laisvę.

* * *

IŠ „LKB KRONIKOS" ARCHYVO

Imbradas

16 metų po kun. klebono V. ŠAMŠONO mirties

Už Zarasų 10 km. link Obelių yra Imbrado bažnytkaimis. Medinė bažnyčia apsupta senolių kapais. Kartu su

jais ilsisi ir kunigų palaikai. Paskutinis klebonas palaidotas prieš 16 metų. Ant kapo akmeninis kryžius su užrašu:

A+A A. Kunigas Vytautas-Antanas
Š a m š o n a s

1912.VIII.17 - 1961.I.28

Meilė Viešpaties beribė tesuteikia jam ramybę.
Ilgamečiui Imbrado klebonui.

Dėkingi parapiečiai

Toks jaunas, vos 48 m., o mirties išvestas iš darbo!

Mylėjo klebonas parapiečius, o parapiečiai savo kleboną. Klebonas gyveno su savo motina, kuri jam šeimininkavo. Buvo 1961 m. sausio 28 d. Klebonas paprašė motinos sušildyti vandens galvai išsiplauti, o pats išėjo į bažnyčią pasimelsti. Nesulaukusi grįžtant, motina, pasikvietusi bažnyčios tvarkytoją, išėjo ieškoti klebono. Ir staigmena... bažnyčioje kraujuose gulėjo nebegyvas klebonas. Valdžia paleido gandus, kad klebonas nusižudęs, iššokdamas pro lubose esančią skylę. (Tiesa, lubos išpurvintos... tik iš apačios). Abiejų rankų perpiautos venos (gydytojų nuomone, pats žmogus taip pasidaryti negali), sudaužyta galva.

Klebonas Šamšonas buvo kilęs iš Papilio parapijos. Kunigu rengėsi Kauno kunigų seminarijoje. Buvo išsilavinęs, rimtas ir tvarkingas kunigas. Paskutiniu laiku jis dažnai buvo šaukiamas į KGB.

Maža detalė: keletai metų praėjus po kun. Šamšono mirties, saugumiečiai pasikvietė Pasvalyje gyvenantį senelį kunigą, filosofijos daktarą, į karinį komisariatą ir ten teiravosi, kokia mirtimi miręs kun. V. Šamšonas... Jiems net po kelerių metų neramu...

Žaliosios katalikų parapijos likvidavimas

Praėjusio karo metu 1944 m. sudegė medinė Žaliosios bažnyčia. Parapijos komiteto pirmininkas Kazys Mažeika kreipėsi į vysk. A. Karosą, kad Žaliajai paskirtų kleboną. Naujai paskirtas klebonas kun. K. Garmus įrengė bažnyčią mūrinėje klebonijos klėtyje, ir ji veikė iki 1963 m. Vilkaviškio raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Stasys Rogovas su vietiniais ateistais 1963 m. sausio 2 d. uždarė Žaliosios bažnyčią ir uždraudė bažnyčios komitetui kur nors kreiptis. Komiteto pirmininkui K. Mažeikai pavaduotojas St. Rogovas grasino net kalėjimu. Žaliosios tikintieji važiavo į Vilnių pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį Rugienį, į Maskvą, bet iš visur buvo vienodas atsakymas—Žaliosios parapijos reikalus pavesta spręsti vietinei valdžiai. 1963 m. gegužės 15 d. Augalų apylinkės pirmininkas Mekšriūnas su milicijos pagalba atėmė iš parapijos komiteto pirmininko K. Mažeikos antspaudus. Bažnyčioje buvo įrengtas miltų mainymo punktas, tačiau žmonės juo beveik nesinaudojo.

Pastaruoju metu Slabadų tikintiesiems reikalaujant užregistruoti jų religinę bendruomenę, Rumokų eksperimentinis ūkis rajono valdžios nurodymu įrengė Žaliosios bažnyčioje malūną. Įdomu, kad malūnu naudotis atsisako net tikėjimui abejingi žmonės.

Kada Žaliosios parapijos tikintiesiems bus atitaisyta skriauda?...

* * *

NEUŽMIRŠK!

P. Plumpa, P. Petronis, J. Gražys, N. Sadūnaitė, S. Kovaliovas, V. Lapienis, J. Matulionis, O. Pranckūnaitė neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai kvėpuoti ir tikėti.

* * *

DĖKOJAME!

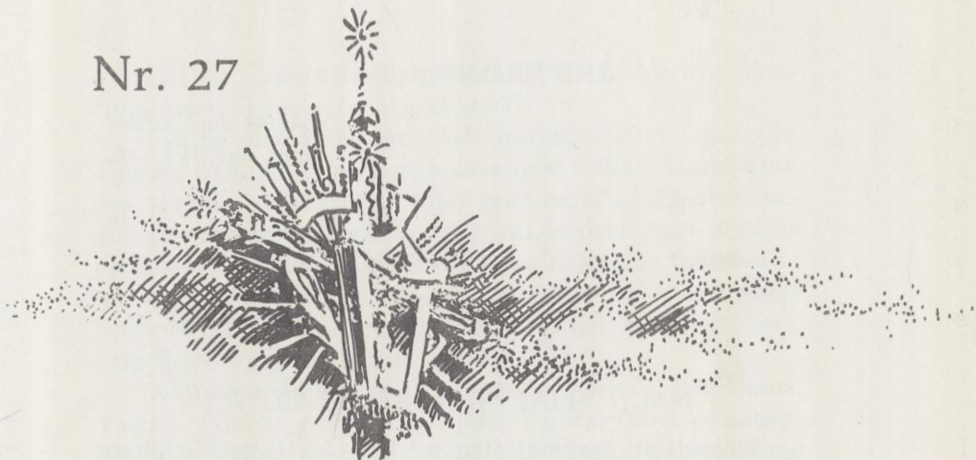
Dievui laiminant „LKB Kronika" jau penkeri metai faktų kalba liudija visam pasauliui apie Lietuvos Katalikų Bažnyčios dabartinę padėtį. Dėkojame visiems žinomiems ir nežinomiems „LKB Kronikos" rėmėjams, bendradarbiams ir platintojams Tėvynėje ir visame pasaulyje.

„LKB Kronikos" redakcija

* * *

Nr. 27

1977 m. balandžio 28 d.

LKB KRONIKA Nr 27

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 m.

NAUJI VĖJAI AR NAUJA KLASTA?

Neatidžiai stebint atrodo, kad Lietuvos Katalikų Bažnyčioje pradėję pūsti nauji vėjai. 1977 m. sausio mėnesį Religijų reikalų tarybos atstovas P. Makarcevas perspėjo Lietuvos partinius darbuotojus mandagiau traktuoti kunigus, o išvykdamas į Maskvą... yra išsitaręs apie valdžios politikos Bažnyčios atžvilgiu sušvelnėjimą.

Prieš Velykas Šiaulių miesto valdžia leido po 20 m. pertraukos Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje skambinti varpais.

1977 m. sausio pabaigoje Dievo Tarno arkivysk. Jurgio Matulevičiaus jubiliejuje pagrindines pamaldas celebravo Kaišiadorių vyskupas-tremtinys V. Sladkevičius. Prieš keletą metų panašaus jubiliejaus metu net registruoti kunigai šv. Mišias celebravo Marijampolės bažnyčios zakristijoje.

Kunigai daug kur atvirai katekizuoja vaikus, o valdžia pasitenkina piniginėmis baudomis. Apie teismus, panašius į kun. Šeškevičiaus, kun. J. Zdebskio ir kun. Bubnio, niekas nekalba ir netiki, kad jie šiuo metu galėtų vykti.

Ką visa tai reiškia?

Gal tarybinė vyriausybė rodo gerą valią ir pradeda įgyvendinti tai, kas užrašyta TSRS Konstitucijoje ir įstatymuose, po kuo pasirašyta tarptautiniuose dokumentuose—Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, Helsinkio Baigiamajame akte ir kt., kas buvo 30 metų skelbiama, bet nevykdoma?

Gal tai „nesavalaikių priemonių", iššaukiančių tikinčiųjų žmonių reakciją, atšaukimas?

Gal tai visų kovojančių už žmogaus teises Lietuvoje, Tarybų Sąjungoje ir visame pasaulyje kuklus laimėjimas, nes tarybinė vyriausybė savo grubiomis administracinėmis priemonėmis gerokai save sukompromitavo visame pasaulyje ir pakenkė savo vykdomai užsienio politikai?

O gal tai eilinė tarybinė vyriausybės klasta prieš Europos šalių konferenciją Belgrade, kur bus tikrinama, kaip buvo vykdomi Helsinkio nutarimai?

Netolima ateitis tiksliai atsakys į šiuos klausimus. Tačiau ir dabar yra visiškai aišku, kad **tarybinė vyriausybė geros valios nerodo.** Atslūgis Bažnyčios persekiojime yra tik taktinis kompartijos manevras. Jeigu užsienio šalių vyriausybės, su kuriomis Tarybų Sąjunga yra susirišusi ekonominiais ryšiais, JAV prezidento Dž. Karterio pavyzdžiu kovos už žmogaus teisių vykdymą, jei pasaulio masinės informacijos priemonės energingai kels į viešumą, kaip yra laužomi Tarybų Sąjungoje tarptautiniai susitarimai žmogaus teisių srityje, tai šis taktinis kompartijos manevras—tikinčiųjų persekiojimo sušvelninimas gali užsitęsti labai ilgai.

Geros valios trūkumą tarybinei vyriausybei rodo daugybė faktų. Daugiau kaip trisdešimt metų ateistinė valdžia persekiojo tikinčiuosius ir kunigus, besiremdama slaptomis instrukcijomis, kurias slėpė nuo visuomenės akių. 1976 m. liepos 28 d. LTSR Prezidiumas tas slaptas instrukcijas padarė įstatymu, aiškiai apribojančiu tikinčiųjų teises. Negalima pasiguosti, kad minėtas ATP įsakas kol kas tik yra popieriuje, nes kiekvieną dieną jis gali būti pradėtas visu griežtumu vykdyti. 1977 m. sausio 19 d. Religijų reikalų tarybos pirmininko pavaduotojas P. Makarcevas instruktavo partinius darbuotojus, kaip gerinti ateistinę propagandą ir stiprinti įstatymų apie religinius kultus kontrolę.

Tarybinė vyriausybė retkarčiais leidžia atspausdinti katalikams reikalingų maldaknygių, nes žino, kad, neleidžiant jų viešai pasigaminti, bus gaminamos pogrindyje.

Pokario metais buvo pogrindyje pagaminta šimtai tūkstančių maldaknygių.

Katalikams leista atsispausdinti vieną kitą religinę knygą, kurios tikinčiųjų masių beveik nepasiekia dėl mažo tiražo arba dėl to, kad jos skirtos kunigams, pvz., „Apeigynas", „Vatikano II Susirinkimo nutarimai" ir kt. Lietuvos katalikams valdžia leido gauti šv. Tėvo dovaną— lotyniškus breviorius ir mišiolus. Tarybinė vyriausybė gerai supranta, kad šios knygos tikinčiųjų sąmoningumo nepakels, nes lotyniški tekstai padaro neįmanomą sąmoningą tikinčiųjų įsijungimą į šv. Mišių auką. Ateistinei propagandai „iš Vatikano atsiųstas vagonas religinės literatūros" neabejotinai pasitarnavo.

Lietuvos katalikams neleidžiama išsispausdinti tokios religinės literatūros, kuri supažindintų tikinčiuosius su pagrindinėmis tikėjimo tiesomis. Pavyzdžiui, per 30 pokario metų Lietuvos Katalikų Bažnyčios vadovybė nepajėgė išsiprašyti, kad tarybinė valdžia duotų leidimą išspausdinti katekizmą. Katekizmas tarybinei valdžiai vaidenasi be galo pavojinga knyga, nes jis bus skaitomas vaikų ir moksleivių, kurie apie tikėjimą turį nieko nežinoti.

Tarybinė vyriausybė padidino stojančiųjų į Kunigų seminariją skaičių, tačiau tuo pačiu metu padidino ir pastangas dvasiniai luošinti klierikus. KGB pastangos verbuoti klierikus šnipais ir išdavikais pakankamai rodo tarybinės vyriausybės „gerą valią"—būk kunigu, bet padėk ateistams griauti Bažnyčią! Reikia stebėtis ir dėkoti Dievo Apvaizdai, kad, nežiūrint šių baisių KGB pastangų, seminarija išleidžia dar daug gerų kunigų, kuriais tikintieji gali tik džiaugtis. Kada nors Lietuvos kunigai parašys atsiminimus apie tai, kiek jiems kainavo atsispirti KGB pastangoms ir netapti Tautos ir Bažnyčios duobkasiais.

Bažnyčios persekiojimo sušvelninimas ateistinei valdžiai nedaug pakenkia. Visų pirma, daugelis kunigų ir tikinčiųjų, per ilgą laiką jutę persekiotojo ranką, nepajėgia susivokti dabartinėje situacijoje ir nesistengia atsikovoti

prarastas pozicijas—viešai katekizuoti vaikus, skambinti varpais, kalėdoti-lankyti tikinčiuosius, traukti jaunimą į aktyvų dalyvavimą religinėse apeigose ir t.t. Dar ir šiandien Lietuvoje yra kunigų, kurie bijo leisti vaikams patarnauti Mišiose, dalyvauti procesijoje, pvz., Kaune, Šv. Antano bažnyčioje, Šiaulių bažnyčiose ir kt. Dar ir šiandien dalis kunigų pranešinėja rajono valdžiai apie vykstančius atlaidus ir net rekolekcijas ir prašo, kad rajono valdžia leistų atvykti keliems kunigams. Kiti kunigai neišnaudoja tokių pastoracijos priemonių, kurių ateistinė valdžia net nedraudžia. Pavyzdžiui, Kauno Prisikėlimo bažnyčioje sekmadienių vakarais net nesakomi pamokslai, nors į pamaldas gausiai susirenka tikinčiųjų. Yra klebonų, kurie laidotuvių metu ir patys nesako pamokslų ir neleidžia, kad vikarai juos sakytų. Vyskupijų kurijos mažai tokiais dalykais domisi ir apsileidėlių neperspėja.

Tikinčiųjų, ypač inteligentų, daugumą iki šiolei kausto baimė viešai praktikuoti tikėjimą, rimtai katalikiškai auklėti vaikus, nepataikauti melui ir prievartai.

Neabejotina, kad iš karto dingtų tarybinės vyriausybės „gera valia", jei kunigai ir tikintieji rimtai sukrustų pagyvinti religinį gyvenimą. Tose parapijose, kur moksleiviai pradeda aktyviau lankyti bažnyčią, prasideda įvairiausi jų varginimai.

Dėl dabartinės Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėties mes raginame visus kunigus ir tikinčiuosius išsivaduoti iš baimės ir kovoti už teisę laisvai tikėti ir gyventi.

Dėkojame broliams išeivijoje už aktyvias pastangas padėti persekiojamai Lietuvos Bažnyčiai. Ypač dėkojame jauniems lietuviams, apie kurių pastangas padėti tautiečiams Tėvynėje dažnai girdime per radiją.

Mes prašome visų tautų vyriausybes JAV prezidento Dž. Karterio pavyzdžiu nuolat priminti Tarybų Sąjungos vyriausybei, kad ji tinkamai respektuotų savo piliečių teises.

Ypač mes prašome brolius išeivijoje ir visus Lietuvos draugus laisvajame pasaulyje iškelti Belgrado konferenci-

joje ir kitomis progomis žmogaus teisių pažeidimus Lietuvoje, pasinaudojant „LKB Kronikos" medžiaga.

Tiesa, laisvė ir žmoniškumas turi triumfuoti!

„LKB Kronikos" redakcija

TELEGRAMA PREZIDENTUI DŽ. KARTERIUI

Brangus Žemės Žmogau!

Susižavėję ir nustebę sekame Jūsų žvaigždę. Džiaugiamės, kad nykiai uždarame politiniame rate pasirodė asmenybė tikinti Dievą, vertinanti žmogiškąjį orumą ir aukščiausią pareigą. Gerbiame tautą, įkūnijusią save tokiame prezidente. Tepadeda Jums Dievas!

Permės politiniai kaliniai:
E. Sverstiuk
S. Kovaliov
P. Plumpa
I. Mendelevič

1977 m.
kovo pradžia.

KRATOS IR TARDYMAI

1977 m. balandžio 19 d., apie 9 val., Antanas Miklyčius, gyv. Kaune, Linkuvos 77-2, buvo paimtas iš darbovietės, parvežtas namo ir, pateikus kratos orderį, vyr. tard. mjr. Markevičiaus parėdymu buvo atlikta krata jo bute, rūsyje ir sandėliuose. Kratai vadovavo vyr. ltn. Gavėnas. Krata truko apie 7 val. Joje dalyvavo 4 saugumo darbuotojai ir 2 kviestiniai. Kratos metu paimta užrašų knygutė, trys knygos („Prie vilties kryžiaus", „Iš Bažnyčios ir popiežių istorijos", „Dienoraštis"), lapai, rašyti mašinėle—„Kauno arkivyskupas ir metropolitas", lapai—Girniaus straipsnis „Istorija kartojasi" ir t.t.

Po kratos Antanas Miklyčius buvo nuvežtas į Saugumą tardymui.

* * *

Balandžio 19 d. saugumo darbuotojai, parsivežę Joną Repšį iš darbovietės ir pateikę kratos orderį su mjr. Markevičiaus parašu, padarė jo namuose kratą. Saugumiečiai ieškojo „Aušros" ir „LKB Kronikos", o taip pat ir kitų nelegalių leidinių. Krata truko 2 valandas. Kratos metu paėmė knygą „Sielos kultūra" ir apie 20 magnetofono kasečių. Po kratos Jonas Repšys buvo nuvežtas į saugumą tardymui.

* * *

Balandžio 19 d. gyd. Povilą Butkevičių, einantį į darbą 8 valandą, sulaikė iš saugumo mašinos iššokęs pareigūnas ir nusivežė į namus (Kaunas, Molėtų 18). Čia kartu važiavusi moteris ir vienas vyras nuėjo į Butkevičių butą ir prisistatė: „Mes nuo Alfonso". Kai buvo įleisti, atėjusieji parodė saugumiečių knygutes ir pasikvietė lauke buvusius 5 vyrus į vidų. Prasidėjo krata, kurios metu paimta: „LKB Kronika" Nr. 25, „Kronika tekuščich sobitij" Nr. 40, rašomoji mašinėlė ir ja nurašytas straipsnis iš „Aušros" Nr. 5. Kratos metu į butą atėjo Liudas Simutis, kuris taip pat buvo nuvežtas į Saugumo komitetą. P. Butkevičių saugumiečiai nusivežė tardymui į Saugumo komitetą, tačiau dėl blogos sveikatos tardė trumpai. Buvo klausinėjamas, iš kur gavo leidinius, rastus kratos metu, ar nebendradarbiauja „Aušroje" ir „LKB Kronikoje"? Teiravosi, ar nebuvo vasario 22 d. Viduklėje 22 metus iškalėjusio Liudo Simučio sutikime.

Tą pačią dieną iš paskaitų buvo iškviesta ir tardyta Kauno Medicinos institute 3 val. ir 6 val. Saugumo komitete 3 kurso stud. Ramunė Butkevičiūtė. Ji buvo kaltinama dalyvavusi L. Simučio sutikime Viduklėje ir susirinkime apie Žalgirio mūšį. Jai buvo grasinama pašalinimu iš instituto.

Iš Dzeržinskio staklių gamyklos buvo iškviestas Vidmantas Butkevičius ir nuvežtas į Saugumo komitetą. Jis buvo klausinėjamas apie dalyvavimą nelegaliuose susirinkimuose ir ekskursijose.

Balandžio 20 d. iš Kauno 25-sios vid. mokyklos buvo

iškviesta ir nuvežta į Saugumo komitetą Ona Butkevičienė. Ji buvo tardoma apie kratos metu namuose rastus daiktus. Mokyt. O. Butkevičienei tardymo metu buvo grasinama.

* * *

Balandžio 20 saugumiečiai telefonu išsikvietė Viktorą Sniešką. Tardymas tęsėsi 7 val., nepasakant dėl kokios bylos buvo iškviestas ir nerašant protokolo. Sulaikytą Sniešką klausinėjo, kokiuose turistiniuose žygiuose dalyvavęs, kas juose dalyvavo ir apie ką juose buvo kalbama. Grasino išmesią iš vandesnvydžio komandos, neišleisią į užsienį ir t.t. Klausinėjo, ar neskaitęs „LKB Kronikos" ir „Aušros", kaltino šių leidinių platinimu ir kitokia antitarybine veikla, kaltino dėl Lietuvos istorijos studijavimo draugų būrelyje. Saugumiečiai klausinėjo, kokiu būdu susipažino su draugais ir net su žmona. Jie sakėsi viską žiną, tik jiems reikią, kad kaltinamasis viską prisipažintų, o į kalėjimą visvien kažkas turės sėsti. Viktorą išleido iš saugumo tik todėl, kad reikėjo eiti į respublikines varžybas. Žadėjo dar kartą išsikviesti iš darbovietės.

Balandžio 19 d. 11 val. Saugumo komitete buvo tardyta Med. instituto VI k. stud. Birutė Žemaitė. Studentė buvo kaltinama dalyvavus L. Simučio sutikime Viduklėje. Tardymas truko 9 val., kurio metu studentė buvo įvairiai užgauliojama ir įžeidinėjama.

* * *

Balandžio 19 d. buvo tardoma Elena Kilikavičiūtė ir Liucija Šinkūnaitė. Jos abi buvo tardomos dar ir rytojaus dieną.

* * *

Balandžio 19 d. buvo krata pas Antaną Patacką, po kurios jis buvo tardomas.

* * *

Balandžio 20 Kauno medicinos institute buvo tardyta I k. stud. Aušra Rugevičiūtė. Ji buvo klausinėjama, ar nepažįstanti Butkevičių šeimos.

* * *

Balandžio 20 d. saugumiečiai tardė Kauno Medicinos instituto V k. stud. Zitą Visbergaitę ir ją kaltino dalyvavimu L. Simučio sutikime Viduklėje. Studentė kaltinimus paneigė.

* * *

Balandžio 20 iš Naujalio vid. mokyklos buvo iškviesta ir tardoma IX kl. mok. Asta Borisaitė. Buvo teiraujamasi, ar nepažįstanti Butkevičių šeimos. Asta kaltinimus paneigė.

* * *

Balandžio 20, 10 val., buvo iškviesta į Saugumo komitetą Kauno politechnikos instituto Lengvosios pramonės fakulteto diplomatė Danutė Borutienė. Ji buvo kaltinama užsiimant nelegalia veikla. Tardytojai diplomatei pateikė sąrašus, kuriuose buvo parašyta, kada ir kokiuose susirinkimuose ir kas dalyvavo. Saugumiečiai pareikalavo tardomąją tą sąrašą perrašyti ir po juo pasirašyti. Tardymas užtruko 6 valandas.

* * *

Tą pačią dieną buvo tardomas Kauno politechnikos instituto dėst. Povilas Martinaitis. Jį kaltino už antitarybines nacionalistines nuotaikas, kurios esą pasireiškia vakaronių metu. Čekistai žadėjo P. Martinaičiui sudaryti bylą.

* * *

Balandžio 21 buvo tardomas Šarūnas Boruta. Jį kaltino „Aušros" ir „LKB Kronikos" skaitymu ir platinimu, o taip pat nacionalistinių pažiūrų skleidimu turistiniuose žygiuose ir panašiuose susibūrimuose.

Tardytojai reikalavo viską prisipažinti, nes visvien viską žiną, o už turistinius žygius į kalėjimą nesodinsią. Todėl drąsiai gali viską prisipažinti.

* * *

Taip pat buvo iškviestas Juozas Dapkevičius. Ir jam saugumiečiai metė tuos pačius kaltinimus—klausinėjo dėl turistinių žygių, apie Naujų Metų karnavalą ir t.t. Saugumiečiai įsakė J. Dapkevičiui prisistatyti į Saugumo komitetą balandžio 27.

* * *

Balandžio 22 Kulautuvoje (Komjaunimo g. 12) keturi saugumiečiai ir du kviestiniai (Birutė Vilčinskienė ir Algimantas Vyšniauskas) krėtė Stasės Jasiūnaitės butą, malkinę ir rūsį. Kratos metu paimta: 2 egz. po 24 puslapius mašinėle spausdintos brošiūros apie Romą Kalantą, brošiūrą ,,Lietuvos nepriklausomybės sulikvidavimas—Tarybų Sąjungos grobiamosios politikos aktas", S. Jasiūnaitės rašomos „Gyvenimo apysakos" antrą dalį, susidedančią iš 620 mašinėle spausdintų psl., 41 mokyklinį sąsiuvinį minėtos knygos rankraščio ir 4 sąsiuvinius įvairių kitų rankraščių.

Kratos metu vyr. operatyvinis įgaliotinis mjr. V. Žarskis paklausė S. Jasiūnaitę, ar ji gaunanti honorarą už savo kūrinius. Tardomoji atsakė, kad jos knygos niekur nespausdinamos ir todėl jokio honoraro negaunanti.

— Čia jūs nespausdinate, jūs užsienyje spausdinate— „Drauge",—pasišaipė mjr. Žarskis. Tačiau majoras nepasakė, kokius ir kieno užsienyje spausdinamus darbus jis turi galvoje. Jasiūnaitė šį neaiškų primetimą paneigė.

Pasibaigus kratai, Jasiūnaitė buvo nuvežta į Kauno saugumo komitetą tardymui.

* * *

Balandžio 19, 13 val., Saugumo komiteto darbuotojas Česnavičius ir kit. įsiveržė į pensininko, buv. 7-sios vid. mokyklos mokytojo Broniaus Juškos, butą (Banaičio 5-

14), ir, nepateikę kratos orderio, pradėjo kratą ir tardymą. Mokytoją kaltino nacionalistinių idėjų platinimu. Čekistams labai nepatiko, kad mokytojas jaunimui ęsą pasakojęs apie Žalgirio mūšį. Saugumiečiai priekaištavo ir stebėjosi: „Nejaugi vaišinantis negalima kalbėti, remiantis tarybine literatūra?!"

* * *

TOKIA JŲ MORALĖ!

1976 m. lapkričio 17 d. Grinkiškio katalikų bažnyčios administratorius kun. V. Vaicekauskas išsiuntė Radviliškio raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui tokio turinio pareiškimą:

„1976 m. lapkričio 16 d. Grinkiškio vid. mokyklos direktorius Kirtiklis, išsikvietęs moksleivę Rimantę Večkytę, išbarė už tai, kad ji kelis kartus buvo atėjusi į kleboniją. Direktorius uždraudė mokinei lankytis pas kunigą, grasindamas kunigą iškelti iš Grinkiškio.

Porą kartų buvo pas mane užėję du moksleiviai berniukai, nežinau net jų pavardės, o direktorius Kirtiklis ir jiems uždraudė su kunigu susitikti. Persekiojama buvo ir moksleivė Vilė Daugnytė. Dabar, bijodama persekiojimų, mergaitė į bažnyčią nebeateina.

Nuolat man nusiskundžia tėvai, kad jų vaikus persekioja Grinkiškio vidurinės mokyklos ateistai, kad vaikams draudžia eiti į bažnyčią.

Mane ne tik kaip kunigą, bet visų pirma kaip žmogų, užgauna toks Kirtiklio ir kitų ateistų elgesys. Pagal juos, kunigas tai kažkoks nusikaltėlis, su kuriuo negalima sveikintis, kalbėtis, užeiti į svečius. Žinau, kad yra tokių menkos kultūros ateistų, bet kad tokie yra ir mokytojai, tenka tik apgailestauti. Grinkiškyje moksleiviai daužo bažnyčios langus, nesistebėsiu, jei ir mane, kunigą, apmėtys akmenimis,—juos taip auklėja ateistai mokytojai.

Nei vieno — nei jauno, nei seno, neišvažiau ir neišvarysiu, jei ateina pas mane ir, manau, kad nei Kirtiklis, nei kuris kitas negali man uždrausti bendrauti su tikinčiais".

Atsakymo į šį pareiškimą kun. J. Vaicekauskas iš Radviliškio raj. vykdomojo komiteto pirm. pavad. Alfredo Krikštano nesulaukė.

1977 m. balandžio 6 d. Radviliškio raj. laikraštis atspausdino A. Mikelio straipsnį „Užjūrio "vaduotojų" išmislai". Pateikiame beveik visą straipsnį, kuris puikiai charakterizuoja tarybinės spaudos „tiesą"—grubų melą, neapkenčiamų asmenų koliones bei grasinimus:

„Netekdama jaunimo, bažnyčia netenka ateities. Tad neriasi iš kailio dvasininkai ir jų davatkiškasis aktyvas, visokiais būdais ir priemonėmis viliodamas į bažnyčią mokinius. Išimtimi nėra ir Grinkiškio bei Pašušvio parapijų klebonas Juozas Vaicekauskas. Skirtumas tik tas, kad kun. J. Vaicekauskas visur graudžiai skundžiasi ir dejuoja, girdi, jaunimas, moksleiviai dievobaimingi, jie nori lankyti bažnyčią, bet, va, bėda—mokytojai neleidžia...

Kažkokiu būdu šitas kunigo dejones išgirdo Čikagoje išeinantis taip vadinamas laisvojo pasaulio lietuvių dienraštis „Draugas". Šis reakcingas laikraštėlis 1976 metų rugsėjo 8 d. numeryje nemažą straipsnio „Kai mokykla atsidūrė šėtono rankose" dalį paskyrė kun. J. Vaicekausko ir Pašušvio aštuonmetės mokyklos pedagogų santykiams. Iš jo matyti, kad straipsnio autoriams, vadinantiems save katalikais, nė motais aštuntas dievo įsakymas „Nemeluok". Vietoje argumentų jie griebiasi gryno prasimanymo: „1975 metų spalio 24 dieną laidotuvių metu,—rašo „Draugas",—iš Pašušvio bažnyčios buvo išvaryti vaikai. Iš bažnyčios juos išvijo Pašušvio aštuonmetės mokyklos direktorė Jadvyga Baltraitienė". Taigi sakykite, kam mokinius varyti iš bažnyčios—juk patys ten neina. Didžioji mūsų moksleivijos dauguma netiki religinėmis dogmomis, neteikia reikšmės bažnytinėms apeigoms. O kas dėl direktorės J. Baltraitienės poelgio, tai „Draugo" rašeivos šį faktą, švelniai tariant, iš piršto iščiulpė, nes tądien minimų laidotuvių metu direktorė, kaip Pašušvio apylinkės deputatė, dalyvavo Tarybos sesijoje (...). O kunigas J. Vaicekauskas, kaip matome, nori, kad vaikus auklėtų ne tarybinė mokykla, o bažnyčia,

kad materialistinę pasaulėžiūrą diegtų ne išsilavinę pedagogai, o jis, kunigas, pasakotų biblijines pasakėles. Štai dėl ko straipsnis nori įtikinti, kad „Iš Pašušvio mokyklos vaikai grįžta užverktomis akimis. Nes mokyklos direktorė ir kiti mokytojai vaikus nuolat terorizuoja, jiems draudžia dalyvauti bažnyčioje pamaldose". Šį išmislą paremia tikru „faktu", kaip 1975 m. lapkričio 23 d. Ona Vedeckienė iš Balandiškių kaimo neva skundėsi J. Vaicekauskui, kad ją išsikvietusi Pašušvio mokyklos direktorė įspėjo, jei sūnus Sigitas toliau eisiąs į bažnyčią patarnauti, jam bus sumažintas elgesio pažymys, gaus blogą charakteristiką, ir jis, girdi, neįstosiąs į jokią mokyklą". Mokyklos direktorė ją taip pribaugino, kad po to moteris sirgo dvi dienas",— užbaigia „Draugas".

— Ar iš tikrųjų sirgote, Vedeckiene?—klausiame „nukentėjusią".

— Nei sirgau, nei ką. Visų pirma su kun. J. Vaicekausku aš visai nekalbėjau (...).

J. Vaicekauskas puikiai supranta religijos bejėgiškumą, todėl į bažnyčią stengiasi suvilioti gražiais pažadais, dovanomis. Ypač didelį palankumą jis jaučia jaunoms mergaitėms, kurioms negaili ir didesnių išlaidų. Štai viena iš jų giriasi iš kunigo gavusi dovanų laikrodį, kita brangių drabužių. Laiškučiais ir saldžiais žodžiais kunigas velykų išvakarėse į kleboniją suvadino būrelį vaikų. Slapčia jis jau džiaugėsi, kaip bus gražu, kai šie vaikai, lyg balti angelėliai jam patarnaus prie altoriaus velykų mišiose, graudendami pamaldžių parapijiečių širdis. Bet J. Vaicekauskas, kaip tikras realistas, kartu ir žinojo: jei išleis dabar vaikus namo, tai vargu ar rytą jie vėl pasirodys klebonijoje. Todėl ir apnakvydino juos čia pat, ant pakreikto šieno, palikdamas vaikus per naktį be priežiūros. Ar reikia sakyti, kad tuo rimtai susirūpino ir mokykla, ir tėvai, pasipiktindami kunigo užmačiomis. Taip tur būt pasielgtų ne tik kiekvienas ateistas, bet ir kiekvienas save gerbiantis tėvas, motina, kuriems rūpi, kur jų vaikai nakvoja.

Labai nepatiko J. Vaicekauskui tokia principinga mokyklos pozicija. Todėl ir pamoksluose ne sykį viešai

koneveikė mokytojus, visaip menkindamas mokyklos poziciją. Todėl ir pamoksluose ne sykį viešai koneveikė mokytojus, visaip menkindamas ir griaudamas jį autoritetą. Kliūva ir kai kuriems tėvams, nenorintiems eiti į Kristaus avelių būrį (...). Toks bažnyčios tarno įžūlumas ir aiškus kišimasis ne į savo reikalus ir privertė Grinkiškio vidurinės mokyklos direktorių Aleksandrą Kirtiklį parašyti rajono vykdomajam komitetui, kad valdžios organai sudraustų kunigą J. Vaicekauską. Čia pateko ir Šalčininkų rajono Kaniūkų Pradinės mokyklos vedėjo Adomo Večkio pareiškimas. Jame jis rašo, kad jo duktė vienuoliktokė Rimantė perėjo mokytis į Grinkiškį todėl, kad čia gyvena jos 83 metų amžiaus senelė Domicelė Turčinskienė, kuriai reikalinga priežiūra. Senutė labai pamaldi. Rimantė ją veda į bažnyčią, padeda pareiti namo. Štai tuo kunigas J. Vaicekauskas ir pasinaudojo...

„Jei vietos klebonas ir toliau bandys įtraukti mano dukrą į religines pinkles, aš imsiuos kuo energingiausių priemonių, kad tai neįvyktų, ir kartu prašau vykdomąjį komitetą tarybiniais įstatymais užkirsti kelią jaunimo luošinimui. Mano žmona ir aš norime, kad Rimantė užaugtų savo tautos patriote, kad jos gyvenimo netemdytų jokie religiniai prietarai",—rašo A. Večkys. Kaip neseniai sužinota, Radviliškio rajono vykdomojo komiteto kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijoje J. Vaicekauskas buvo apsvarstytas ir įspėtas dėl įstatymo bažnyčios atskyrimo nuo mokyklos pažeidimų. Taigi su valdžios organais kunigas J. Vaicekauskas susiduria nebe pirmą kartą. Prieš keletą metų jam dirbant Kėdainių rajono Pajieslio parapijoje, irgi virė kunigo konfliktai su vietos pedagogais. J. Vaicekauskas tada su pareiškimu kreipėsi į Religijų reikalų tarybos įgaliotinį prie LTSR Ministrų Tarybos, skųsdamasis, kad tikintys vaikai mokytojų persekiojami ir pan. Kaip dera, šį pareiškimą atsakingi darbuotojai atidžiai išnagrinėjo, patikrino. Faktai nepasitvirtino, o netrukus jie pasirodė reakcingų bažnytininkų per rankas einančiame šmeižikiškame leidinėlyje („LKB Kronikoje"—Red.) kaip tikras faktas. Pamename,

prieš keletą metų respublikinė spauda plačiai nušvietė Vilniuje vykusį teismo procesą. („Tiesoje" buvo įdėtas visai trumpas straipsnis — Red.). Čia į kaltinamųjų suolą sėdo grupė šio leidiniuko platintojų ir rėmėjų (žr. „LKB KRonika" Nr. 13—Red.) Teismas pilnai įrodė jų antivalstybinės ardomosios veiklos pobūdį, ir nusikaltėliai už tai gavo pelnytas bausmes. Dabar prisiminėme netolimą praeitį ne dėl to, kad mus stebina kunigo pareiškimas Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui. Tai valstybinė įstaiga, sprendžianti ir sauganti įvairių religijų interesus. Į ją šiais klausimais gali kreiptis kiekvienas pilietis. Tačiau mums keista, kad kaip lašas į lašą panašus antras pareiškimo egzempliorius kažkodėl atsidūrė minėtame niekingame leidinėlyje. Prie šio fakto nejučia šliejasi ir publikacija užjūrio „vaduotojų" laikraštyje „Draugas". Iš jų mums labiau ryškėja tikrasis priešiškai nusiteikusio kunigo Vaicekausko veidas (...).

Čia būtina pasakyti, kad kun. J. Vaicekauskas nėra „anų laikų" senis: o kaip mayti, jau patys skaitytojai iš ankstesnio pasakojimo susiprotėjo, tai jaunas ir energija trykštąs vyras. Prieš keliolika metų jis baigė Radviliškio vidurinę mokyklą, po to įstojo į Kauno kunigų seminariją. Radviliškietės davatkėlės pamena: Juozukas buvo pamaldus mokinukas, uolus bažnyčios lankytojas. Taigi niekas jo už tikėjimą, kaip Kristaus, nekalė prie kryžiaus, netempė jėga už skverno į ateistų būrį. Jis laisvai pasirinko dvasininko kelią, tapo tuo, kuo norėjo.

Ką gi, rodyti ir sakyti, kad tai yra juoda, ir atvirkščiai—tai sena bažnytininkų giesmė. Tokia jų moralė".

„Komunizmo aušros" redaktoriui Antanui Mikeliui, Pašušvio aštuonmetės mokyklos direktorei Jadvygai Baltraitienei ir Grinkiškio vidurinės mokyklos direktoriui A. Kirtikliui.

G e r b i a m i e j i,

Perskaitėme Radviliškio rajono laikraštyje Antano Mikelio straipsnį „Užjūrio 'vaduotojų' išmislai". Ką gi,

užsienio šalių laikraštininkai gali ir suklysti, rašydami apie ateistų veiklą Grinkiškyje ar Pašušvyje, bet tikintieji ir kunigai gerai žino, kokia yra Katalikų Bažnyčios padėtis Lietuvoje, o konkrečiai Pašušvio ir Grinkiškio parapijose. Neblogiau tą padėtį žino ir vietiniai ateistai. Žinoma, kad kai kurie bailesni Grinkiškio ir Pašušvio tikintieji, vengdami ateistų persekiojimų, veža savo vaikus į kitas bažnyčias. Žinoma, kad 1975 m. spalio mėn. 24 dieną laidotuvių metu iš Pašušvio bažnyčios buvo išvaryti vaikai. Gerai prisimenu tas laidotuves: išvarant ateistams vaikus iš bažnyčios, buvo sutrikdyta laidotuvių apeigų rimtis. Jau sekančią dieną kreipiausi tuo reikalu į Radviliškio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją A. Krikštaną. Po kurio laiko man žodžiu paties A. Krikštano buvo atsakyta, kad Baltraitienė pasielgė teisingai, kad vaikams eiti į bažnyčią negalima. Apie tai pranešiau Pašušvio bažnyčios tikintiesiems. Stebina faktas, kad daugiau kaip po metų tas pats Krikštanas ir Baltraitienė jau kalba visai ką kitą. Jadvyga Baltraitiene ir Antanai Mikeli, ar jūs suvokiate, ką apie jus pagalvojo tie vaikai, kurie tikrai buvo iš bažnyčios išvaryti? Ką apie jus pagalvojo tie vaikai, kurie vienaip ar kitaip dėl bažnyčios lankymo yra nukentėję? Girdėjau Pašušvyje kalbant, kad ateistai darą stebuklus: Jadvyga Baltraitienė vienu ir tuo pačiu metu dalyvauja laidotuvėse ir apylinkės tarybos deputatų sesijoje. Manau, kad tą „stebuklą" Jūs, Antanai Mikeli, padarėte savo plunksnos pagalba, žinoma, dar kieno nors paskatintas.

(Pareigingas kunigas—nusikaltėlis):

Tikintieji ir netikintieji stebisi, kad rajono laikraštyje esu puolamas už tai, kad uoliai atlieku kunigo pareigas. Tai ir visas mano „nusikaltimas". Gaunu nemažai laiškų, kuriuose pažįstami ir nepažįstami žmonės drąsina, kad nebijočiau, rašo, kad ateistai nori nutildyti ne tik tikinčiuosius, bet ir kunigus, sako, kad Jūsų, Mikeli, straipsnis liks kaip istorinis dokumentas, patvirtinantis apie kunigo ir tikinčiųjų persekiojimus.

1977 m. balandžio 10 dieną, po pamaldų Pašušvio bažnyčioje, į zakristiją atėjo Ona Vedeckienė su vyru. Jie atsiprašė manęs, kad negalvoję, jog būsiu aprašytas laikraštyje. Skundėsi, kad išmetė iš darbo jų sūnų muzikos mokytoją. Vedeckai bijojo dar didesnių nemalonumų. Štai kokiomis priemonėmis, A. Mikeli, Jūs įrodinėjate savo tiesą.

Jau rajono vykdomajame komitete sakiau Jums ir dabar pakartoju, kad buvo atvažiavusi pas mane Adomo Večkio žmona ir papasakojo, kad atvykę saugumo darbuotojai pareikalavo parašyti pasiaiškinimus. Ar galėjo Adomas Večkys parašyti kitokio turinio pasiaiškinimą? Galėjo, bet po to nebūtų mokytojavęs.

Mokykla yra atskirta nuo bažnyčios, bet vaikai, jaunimas veržiasi į bažnyčią, nori bendrauti su kunigais. Tie, kurie prasiveržia pro užtvaras, gauna ne vieną ateistinio rimbo kirtį. Tie vaikai, jaunuoliai, kurie ateistinio rimbo randus sieloje nešiojasi, tampa aktyviais kovotojais už tikėjimą, už Bažnyčią!

Grubios ateistų priemonės nepasiekia tikslo. Štai 1977 m. Velykų naktį mano klausyklą Pašušvio bažnyčioje tiesiog apspito kaip bitelės vaikučiai ir jaunimas. Išėjus iš pamaldų Pašušvio bažnyčioje, prie manęs priėjo būrelis jaunimo ir įteikė gyvų gėlių puokštę. Jų tarpe buvo ne tik mergaitės (kurioms, kaip jūs rašote, aš jaučiau ,,ypač didelį palankumą"), bet ir vaikinai, neseniai grįžę iš karinės tarnybos armijoje.

Esu giliai įsitikinęs, kad Jums, Antanai, Jadvyga, Aleksandrai, ir kitiems ateistams anksčiau ar vėliau teks padėti į šalį tuos skaudžius rimbus, kuriais dabar švaistotės, ir imtis švelnesnių kovos priemonių.

Per šešiolika kunigystės metų patyriau daug nuoskaudų nuo ateistų. Kiek pažįstu kunigų Lietuvoje, visi daugiau ar mažiau nuo jų yra nukentėję! Tačiau nei karto neteko girdėti, kad už tikinčiųjų ir kunigų persekiojimus būtų nubaustas bent vienas ateistas?! Gal jūs, ateistai, esate neklystantieji, neliečiamoj mūsų tautos kasta, išrinktieji?

Vyksta ideologinė kova. Nuoširdžiai kviečiu: kovokime garbingai, taip, kaip kovoja žmonės, o ne žvėrys. Juk Jūs įsitikinę, kad laimėsite. Jūsų rankose visos socialinės komunikacijos priemonės: spauda, radijas, televizija! Juk Jūs vedate ateistinę kovą taip, kaip norite. Mes, kunigai ir tikintieji, tokiomis priemonėmis nesinaudojame. Jūs tikriausiai nekantraujate, norėdami kuo greičiau sušokti ateistinio triumfo šokį ant bažnyčios griuvėsių ir tikinčiųjų kapų... Teks dar palaukti, juk mes nekalti, kad esame gyvi!

Jūs, Antanai Mikeli, savo straipsnio pabaigoje netiesiogiai grasinate man kalėjimu, mat, Jums nepatinka „priešiškai nusiteikusio kunigo J. Vaicekausko veidas". Prieš neteisėtus ateistų veksmus priešiškai nusiteikia ne tik kunigai, bet ir kiekvienas tikintis žmogus. O visus priešiškai ateistams nusiteikusius uždaryti į kalėjimą... ar ne per dideli norai?

Šį savo laišką ir Radviliškio rajono laikraštyje išspausdintą straipsnį siunčiu ne tik Jums, bet ir Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui.

Grinkiškio ir Pašušvio bažnyčių
administratorius kun. J. Vaicekauskas

1977.IV.12.
Grinkiškis

* * *

Kauno Arkivyskupijos Kurijai

Kun. Juozo Vaicekausko, gyv.
Grinkiškyje, Radviliškio raj.,

P a r e i š k i m a s

1977 metų kovo mėn. 17 d. buvau iškviestas pas Radviliškio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Alfredą Krikštaną. Mane nusivedė į 22 kabinetą, kuriame susirinkusi speciali komisija, susidedanti iš komisijos pirmininko A. Krikštano, narių: Radviliškio rajono laikraščio „Komunizmo aušra" redaktoriaus Anta-

no Mikelio, finansų skyriaus vedėjo Vaišučio, Petro Vaičiūno ir Valentino Paliūno, apkaltino mane, kad aš organizavęs vaikų susirinkimą 1976 metų Velykų naktį Pašušvio bažnyčioje, parašęs vaikams pakvietimus, kad pas mane į namus lankosi moksleiviai ir moksleivės.

1976 metų Didįjį Šeštadienį, pasibaigus vakarinėms pamaldoms Grinkiškio bažnyčioje, nuėjau į Pašušvį. Apie 22 val. įėjęs į Pašušvio bažnyčią, radau ją pilną suaugusių, vaikų ir jaunimo. Kaip žinote, Pašušvio bažnyčia neturi savo kunigo. Žmonės kantriai manęs laukė net kelias valandas. Iki 24 val. klausiau išpažinčių. Po to prasidėjo Didžiojo Šeštadienio pamaldos ir tęsėsi iki 2 val. nakties. Pamaldoms pasibaigus, žmonės nesiskirstė, laukė Prisikėlimo apeigų. Vidurnaktį nebuvo ir autobuso. Motinos ėmė mane prašyti, kad leisčiau bent mažesniems vaikams pernakvoti ant grindų Pašušvio bažnyčios komitetui priklausančiame name. Pačios motinos prinešė šiaudų, suguldė savo vaikus ir, sugrįžusios į bažnyčią, iki ryto budėjo ir meldėsi. Tai labai nepatiko Pašušvio ateistams. Visus vaikus, kurie naktį buvo bažnyčioje, mokyklos direktorė Jadvyga Baltraitienė privertė parašyti pasiaiškinimus. Kai kuriuos vaikų pasiaiškinimus man perskaitė komisijos pirmininkas Krikštanas.

(Būsi geras kunigas ateistams, jei išvarysi vaikus iš bažnyčios):

Komisijos pirmininkas man įrodinėjo, kad aš pažeidęs tarybinius įstatymus, kad visus vaikus turėjau iš bažnyčios **išvaryti**. Jam pritarė komisijos nariai. Kai bandžiau aiškintis, kad aš, kunigas, neprivalau žmonėms aiškinti tarybinių įstatymų, kad neturiu teisės išvaryti vaikų iš bažnyčios, komisijos nariai ėmė mane visaip įžeidinėti. Ypač viešai savo neapykantą rodė Antanas Mikelis. Jis įrodinėjo, kad kunigai nesilaiko celibato, kad ir aš esu toks pat kaip ir kiti. „Iš kur jūs žinote, juk aš pas tamstą išpažinties neinu?"— paklausiau jo. Po mano klausimo sekė komisijos narių juokas ir pasityčiojimai. Be to, A. Mikelis tardė mane, kodėl atleidau Pašušvio bažnyčios

vargonininką, kodėl iš Kauno atvažiuoja skalbėja. Kišosi į bažnyčios reikalus pačiu grubiausiu būdu, po kiekvieno mano atsakymo visaip tyčiodamiesi. Komisijos narys Petras Vaičiūnas šaukė ant manęs, kad aš atidaręs viešuosius namus. Komisijos pirmininkas A. Krikštanas bandė nuraminti besityčiojančius kolegas, bet šie neklausė. Kai bandžiau teisintis, komisijos narys Vaišutis šaukė: „Nutilk!" A. Mikelis tardė toliau klausdamas, kokiu būdu užsienio spaudoje pasirodė straipsnis apie Pašušvio tikinčiųjų persekiojimus. Man grasino, kad aprašysiąs laikraštyje, perduosiąs prokuratūrai. Komisijai priminiau, kad ne kartą rašiau, kaip ateistai persekioja Pašušvio ir Grinkiškio tikinčiuosius, grasina kunigui, bet negavau jokio atsakymo. Priminiau, kad 1977 m. kovo mėn. 13 d., išėję iš Pašušvio bažnyčios, tikintieji skundėsi, kad J. Baltraitienė nesiliauja persekiojusi vaikų, kad mokykloje tėvų susirinkimo metu draudė vesti vaikus į bažnyčią, sakė, kad mane, kunigą, sutvarkysianti. Komisijos narys Antanas Mikelis sušuko: „Ir sutvarkysim, būsi iškeltas!"

Neįmanoma aprašyti visko. Gana ilgai mane mokė ir barė, tyčiojosi, kaip tik jiems patiko. Gale paskelbė sprendimą: įspėjimas. Įspėjo, jei nesiliausiu pažeidinėjęs tarybinių įstatymų—būsiu griežtai nubaustas. Priminė mano padarytus „nusikaltimus" Balninkų ir Pajieslio parapijose.

Jeigu šitaip elgiasi ateistų grietinėlė, viršūnės, tai galite įsivaizduoti, kaip elgiasi eiliniai ateistai su tikinčiaisiais ir kunigu Grinkiškyje ir Pašušvyje. Apie tai pasakojau savo draugams kunigams. Netylėsime!

Kreiptis į Religijų reikalų įgaliotinį prie LTSR Ministrų Tarybos nėra prasmės, nes manau, kad minėta komisija vadovavosi Tumėno nurodymais. Kai prisiminiau, kad kreipsiuosi į Religijų reikalų įgaliotinį, nes nepadariau jokio nusikaltimo, komisijos nariai tik nusijuokė.

Pranešu Kauno Arkivyskupijos Kurijai, kad aš, kaip kunigas, negaliu atlikti pilnai ir laisvai savo pareigų

Grinkiškyje ir Pašušvio bažnyčiose dėl nuolatinio ateistų kišimosi į bažnyčios reikalus, dėl asmeninių persekiojimų ir grasinimų.

Kun. J. Vaicekauskas

1977.III.22.
Grinkiškis

PAREIŠKIMAI

Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui
K. Tumėnui

Nuorašas: Lietuvos TSR Ministrų Tarybai

Žaliosios katalikų religinės
bendruomenės tikinčiųjų

Pareiškimas

Žaliosios katalikų religinė bendruomenė buvo užregistruota 1948 m. spalio 4 d. Religijų reikalų tarybos įgaliotinio Broniaus Pušinio. Ji veikė iki 1963 m. sausio 26 d. Nepaisydamas tikinčiųjų protesto ir kad bažnyčia tikinčiųjų buvo gausiai lankoma, Žaliosios tikinčiųjų bendruomenę panaikino ir bažnyčią savivališkai uždarė Vilkaviškio raj. pavaduotojas S. Rogovas. Šitai gali paliudyti kaimyninių parapijų kunigai ir tikintieji. Koks akivaizdus tarybinių įstatymų apie religinius kultus ir sąžinės laisvę pažeidimas—visus savo klastingus planus vykdyti be Lietuvos TSR Ministrų Tarybos sutikimo, savo valia! Ir dar atsiųsti miliciją su Augalų apylinkės pirmininku Mekšriūnu pas Žaliosios parapijos pirmininką Kazį Mažeiką atimti antspaudus. Pirmininkas, pamatęs ginkluotą miliciją ir apylinkės pirmininką, išsigando ir galvojo, kad atėjo suimti. Pats S. Rogovas prieš tai jam

buvo grasinęs kalėjimu už bažnyčios gynimą. K. Mažeika, prieš atiduodamas antspaudus, pareikalavo rašto, kad atimami iš jo antspaudai. Pirmininkas Mekšriūnas parašė raštą ir paliko Mažeikai. Taigi niekuo tarybiniems įstatymams nenusikaltusi Žaliosios religinė bandruomenė administracinėmis priemonėmis su milicijos pagalba buvo galutinai likviduota. Koks brutalus tikinčiųjų pagrindinių teisių pažeidimas! Remiantis įstatymu, kiekvienas tarybinis pilietis yra laisvas pats nustatyti savo požiūrį į religiją ir bažnyčią, o ne buvęs pavaduotojas S. Rogovas. Ir dar su milicijos pagalba. Kodėl Religijų reikalų įgaliotinis Rugienis ir Lietuvos TSR Ministrų Taryba leido laužyti tarybinius įstatymus ir skaudžiai pažeisti tikėjimo ir sąžinės laisvę?

Mes, Žaliosios parapijos tikintieji, esame savo sąžinės įpareigoti reikalauti, kad būtų atitaisytos mūsų pačių teisės turėti savo religinę bendruomenę su vykdomuoju organu priešakyje ir turėti atimtą bažnyčią. Helsinkio susitarimas, po kuriuo pasirašė tarybinės delegacijos vadovas L. Brežnevas, įpareigoja gerbti žmogaus teises ir jo religinius įsitikinimus.

Pasirašė 124 Žaliosios
parapijos tikintieji.

Žalioji, Vilkaviškio raj.,
1977 m. vasario 25 d.

1977 m. balandžio 19 d. dvi Žaliosios parapijos tikinčiųjų atstovės—K. Bubnaitienė ir T. Kaminskienė—šį pareiškimą nuvežė Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui. Perskaitęs pareiškimą, įgaliotinis paklausė, kodėl atidavę antspaudus ir leidę uždaryti bažnyčią. Moterys paaiškino, kad taip padaryti privertusi milicija. Įgaliotinis bandė aiškinti, kad 1963 m. bažnyčios Lietuvoje jėga nebuvo uždarinėjamos. Baigdamas pokalbį, K. Tumėnas padarė išvadą, kad su Žaliosios parapija pasielgta neteisingai ir pažadėjo gegužės mėnesį per savo atstovą atsiųsti atsakymą.

* * *

Šakių rajono DŽDT Vykdomojo Komiteto
Pirmininko pavaduotojai D. Noreikienei

Nuorašai:

J.E. vysk. L. Poviloniui
J.E. vysk. V. Sladkevičiui
J.E. vysk. J. Steponavičiui
J.E. vysk. R. Krikščiūnui
Šakių dekanui kun. J. Žemaičiui
Religinių kultų tarybos įgaliotiniui Tumėnui
Griškabūdžio apylinkės pirmininkei

Kun. Pr. Račiūno,
Paluobių parapijos klebono,

Pareiškimas

1977 m. vasario 10 d. buvau pakviestas į Šakius dalyvauti Jūsų rajono Vykdomojo komiteto komisijos stebėti kulto įstatymų vykdymui pasėdin, kuriam Jūs pirmininkavote. Posėdyje dar dalyvavo Šakių rajono prokuroras, Šakių rajono Finansų skyriaus viršininkas Danyla, Griškabūdžio apylinkės sekretorė ir keletas man nepažįstamų asmenų.

Pirmą kartą prieš keletą metų mane rajono vadovybė „auklėjo", kam leidau mokyklinio amžiaus mergaitėms per procesiją barstyti gėles. Tas klausimas rajono vadovybės buvo perduotas spręsti LTSR Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui J. Rugieniui. Man buvo paaiškinta, kad Tarybų Sąjungos Konstitucijos piliečiams garantuota kulto laisve mergaitės gali naudotis tik sulaukusios 18 metų amžiaus.

Praėjusiais metais buvau minėtos komisijos apklaustas, kodėl Paluobių klebonijoje yra 11 lovų. Aš pasiteiravau, kiek tarybiniai įstatymai leidžia klebonijoje turėti lovų, pripučiamų maišų ir sudedamųjų lovelių. Atsakymo į šį klausimą nesulaukiau.

Tuo pačiu metu turėjau aiškintis, kodėl be rajono Vykdomojo komiteto leidimo klebonijos palėpėje prikaliau 4 presuoto popieriaus lapus. Man paaiškinta, kad be

rajono Vykdomojo komiteto leidimo neturįs teisės bažnyčioje ir klebonijoje net vinies įkalti.

Šį kartą buvau kaltinamas tuo, kad, pažeisdamas tarybinius kulto įstatymus, kelis kartus leidau Paluobių bažnyčioje laikyti pamaldas katalikų kunigui, neturinčiam valdžios duodamo vadinamo kulto tarno registracijos pažymėjimo. Pareikalavo pasiaiškinti raštu. Vykdydamas tą įpareigojimą, atsakiau:

Reikalavimai ir potvarkiai, draudžią maldos namuose laikyti pamaldas Bažnyčiose nesuspenduotam kunigui, prieštarauja:

1) Tarybų Sąjungos Konstitucijai, 124 str.,

2) Katalikų Bažnyčios kanonų kodeksui, 1260,

3) Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai, 18 str.,

4) Helsinkio taikos, saugumo ir bendradarbiavimo Baigiamojo Akto įsipareigojimams,

5) Už trukdymą atlikti kulto pareigas Lietuvos Baudžiamojo kodekso 145 str. numatyta bausmė iki 1 metų kalėjimo.

Pirmiausia noriu atkreipti Jūsų dėmesį, kad naujuose Paluobių parapijos bažnytinio komiteto ir Šakių rajono Vykdomojo komiteto susitarimuose nėra įsipareigota neleisti Paluobių bažnyčioje laikyti pamaldas asmeniui, neturinčiam valdiško kulto tarnautojo pažymėjimo.

Reikalavimas gauti Šakių rajono leidimą laikyti pamaldas bažnyčioje ar draudimas apeigas atlikti Bažnyčios drausmei nenusikaltusiam kunigui tiesiogiai prieštarauja:

1) Tarybų Sąjungos Konstitucijos 124 straipsniui. Konstitucija sako: „Religinio kulto atlikimo ir antireliginės propagandos laisvė pripažįstama visiems piliečiams". Pabrėžiama visiems, t.y. ne tik turintiems rajono Vykdomojo komiteto leidimą ar registracijos pažymėjimą.

2) Prieštarauja Katalikų Bažnyčios kanonų kodeksui. Tarybų Sąjungoje Bažnyčia yra atskirta nuo valstybės, todėl teisė spręsti kas, kur, kaip ir kada gali atlikti kulto apeigas priklauso ne tarybinės valdžios pareigūnams, o Bažnyčios vadovybei. Tą mintį patvirtina Katalikų

Bažnyčios kanonų kodeksas (Can. 1260): ,,Bažnyčios dvasininkai, atlikdami kulto apeigas, teturi priklausyti nuo bažnytinio viršininko".

3) Tiesiogiai prieštarauja Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai. Ji sako: ,,Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę. Ši teisė apima ir laisvę išpažinti religiją arba įsitikinimus pavieniui ir kartu su kitais, viešai arba privačiai, mokslo skelbimu, pamaldomis ir religinėmis bei ritualinėmis apeigomis" (18 str.). Taigi bet koks draudimas laikyti pamaldas net bažnytinei drausmei nenusikaltusiam kunigui yra aiškus Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos pažeidimas.

4) Tiesiogiai prieštarauja Helsinkio konferencijos susitarimams. Taikos, saugumo ir bendradarbiavimo labui 1975 m. liepos 30 - rugpiūčio 1 d. Helsinkyje vykusio saugumo ir bendradarbiavimo pasitarimo užbaigiamasis dokumentas, pasirašytas L. Brežnevo Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos vardu. VII skyriuje ,,Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, skaitant, minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę, gerbimas" sakoma: ,,Dalyvaujančios valstybės gerbs žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę, nepaisant skirtingos rasės, lyties, kalbos ir religijos... Šia prasme dalyvaujančios valstybės pripažins ir gerbs asmenybės laisvę išpažinti viena asmeniškai ar bendrai su kitais religiją arba tikybą, veikiant pagal savo paties sąžinę". (Taigi pagal sąžinę, o ne pagal rajono Vykdomojo komiteto leidimą—Mano pastaba). ,,Dalyvaujančios valstybės pripažįsta visuotinę žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių reikšmę: jų gerbimas yra esminis veiksnys taikos, teisingumo ir gerovės, reikalingos draugiškiems santykiams ir bendradarbiavimui taip jų, kaip ir tarp visų valstybių plėtoti".

Šios deklaracijos X-me skyriuje ,,Sąžiningas įsipareigojimų pagal tarptautinę teisę vykdymas" rašoma:

,,Dalyvaujančios valstybės sąžiningai vykdys savo įsipareigojimus pagal tarptautinę teisę—tiek tuos įsipareigojimus, kurie išplaukia iš visuotinai pripažintų teisės

principų bei normų, tiek ir tuos, kurie išplaukia iš tarptautinę teisę atitinkančių sutarčių ir kitų susitarimų, kuriose jos dalyvauja.

Visi anksčiau išdėstyti principai turi pirmaeilę reikšmę ir, vadinasi, bus vienodai ir griežtai taikomi, interpretuojant kiekvieną iš jų, atsižvelgiant į kitus".

Taigi prie šių pagrindinių Tarybų Sąjungos savo liaudžiai ir užsieniui įsipareigojimų, kuriuos ji yra pažadėjusi griežtai ir sąžiningai vykdyti, priklauso teisė ne tik individualiai, bet ir su kitais piliečiais laisvai atlikti kulto apeigas.

30 straipsnis sako: „Nė vienas šios deklaracijos punktas negali būti išaiškintas, kaip suteikimas teisės kokiai nors valstybei, asmenų grupei ar pavieniems asmenims užsiimti kokia nors veikla arba atlikti veiksmus, nukreiptus į šioje deklaracijoje paskelbtų teisių ir laisvių panaikinimą".

5) Už kliudymą atlikti kulto apeigas Lietuvos BK numato įvairias bausmes. Lietuvos TSR Baudžiamasis kodeksas 1145 straipsnis sako: „Kliudymas atlikti religines apeigas, kiek jos neardo viešosios tvarkos ir nėra susijusios su kėsinimusi į piliečių teises, baudžiamas laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbams tam pačiam laikui, arba bauda iki vieno šimto rublių".

Aiškindamas šį straipsnį Religinių kultų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos Pirmininkas Puzinas per savo paskaitą, skaitytą 1965 m. rugpiūčio 5 d. Rusijos Federacijos partiniams darbuotojams ateistinio auklėjimo kursuose, tarp kita ko sako:

„Bet koks administracinis potvarkis arba kiti veiksmai, kliudantys laisvai atlikti religines apeigas, gali būti naudojami tik išimtinais atvejais (epidemijos metu ir pan.) ir turi būti visiems suprantamai išaiškinti, įstatymiškai pagrįsti.

Vietos valdžios organai, spręsdami reikalus, susijusius su religinėmis apeigomis, kartais pareiškia tokius formalinius reikalavimus, kurie būna rimta kliūtimi tas apeigas atlikti. Čia priskiriami **reikalavimai kiekvienam**

piliečiui paduoti pareiškimus arba pageidavimą atlikti tą ar kitą apeigą ar pateikti įvairius pažymėjimus bei kitus dokumentus (mano pabraukta). Visokiausių administracinio pobūdžio kanceliarinių-biurokratinių kliūčių sudarymas atlikti religines apeigas nėra pagrįstas įstatymu. Tikintieji tai aiškina, kaip iš anksto numatytą vilkimą, ir tai sukelia tik jų nepasitenkinimą ir susierzinimą".

Taigi griežtai laikantis šio Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso, rajono vadovybės pareigūnams, tiesiogiai pažeidžiantiems šį įstatymą, turėtų būti taikomas šis straipsnis. Įstatymams nusikalsta ne tas, kuris leidžia piliečiui atlikti kulto apeigas, bet kuris kliudo.

Be to, Helsinkio pasitarimų baigiamajame akte sakoma: „Įgyvendindamos suverenes savo teises, įskaitant laisvę leisti savo įstatymus ir nustatinėti administracines taisykles, jas derins su savo juridiniais įsipareigojimais pagal tarptautinę teisę; be to, deramai atsižvelgs į saugumo ir bendradarbiavimo Europoje pasitarimo Baigiamojo akto nuostatus ir juos vykdys".

Tačiau Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo patvirtintas įsakas 1976 m. liepos 28 d. Nr. IX-748 „Religinio susivienijimo nuostatai" yra naujas grubus tikinčiųjų diskriminacijos aktas, išreikštas įstatymo forma.

Kaip jau esu minėjęs, tiek Tarybų Sąjungos Konstitucija, tiek Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, tiek Helsinkio pasitarimo Baigiamasis aktas skelbia teisę kiekvienam žmogui platinti savo įsitikinimus ir atlikti kulto apeigas be jokių apribojimų. Tuo tarpu minėtų nuostatų 19 str. sako: „Kulto tarnų, pamokslininkų ir pan. veiklos rajonas **apribojamas** jų aptarnaujamų religinio susivienijimo narių gyvenamąja vieta ir atitinkamų maldos namų buvimo vieta".

Matyti, Šakių rajono vyriausybė, remdamasi šiuo nuostatu, norės ateityje kliudyti laisvai atlikti kulto apeigas.

Toks nuostatas visiškai ignoruoja griežtus Kristaus ir Bažnyčios reikalavimus: „Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją visai kūrinijai" (Mk. 16, 15)... „padarykite

mano mokiniais visų tautų žmones" (Mt. 28, 19). Kan. 1329 sako: „...Griežčiausia visų ganytojų pareiga rūpintis krikščionių katekizacija".

Minėti LTSR Aukščiausios Tarybos nuostatai visiškai neatsižvelgia į katalikų, o ypač kunigų, griežčiausius sąžinės reikalavimus. Krikščioniškoji dorovė įpareigoja kiekvieną kunigą, nepaisant jokių teritorinių apribojimų, net rizikuojant savo gyvybe, teikti krikšto, atgailos ir ligonių sakramentus atsidūrusiems mirties pavojuje. Toks draudimas, žiūrint vien tik humaniškumo, o juo labiau tikėjimo akimis, yra grubiausias nesiskaitymas su daugumos Lietuvos, net viso pasaulio žmonių įsitikinimu ir žiauriausias pasityčiojimas iš visų tikinčiųjų, ypač krikščionių.

Lietuvos dvasininkija į šiuos nuostatus žiūri, kaip į pasiruošimą visiškai suvaržyti katalikų dvasininkijos pastoracijos veiklą ir kaip į Lietuvos ateistų planą įvesti panašią tvarką, kaip Baltarusijos respublikoje, kur šie nuostatai įvairiose vietovėse pilnai taikomi. Viso pasaulio laisvę mylintiems žmonėms, ypač tikintiesiems, šie minėti oficialūs Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos nuostatai yra akivaizdus įrodymas, kaip žiauriai pažeidžiama sąžinės laisvė ir religijos laisvė mūsų respublikoje.

Kol nebus atšaukta dabartinė Tarybų Sąjungos Konstitucija ir minėti tarptautiniai Tarybų Sąjungos griežti įsipareigojimai, tol LTSR ATP nuostatas Nr. IX-748 (1976.VII.28) neturi juridinės galios.

Todėl Jūsų reikalavimą neleisti Paluobių bažnyčioje laikyti pamaldų Bažnyčios drausmei nenusikaltusiems kunigams ir kiekvieną kartą prašyti Jūsų leidimo kulto apeigoms atlikti laikau antikonstituciniu, pažeidžiančiu Bažnyčios kanonus, visuotines žmogaus teises ir Helsinkio konferencijos Baigiamojo akto įsipareigojimus ir manęs juridiškai nesaistančiu.

Jei ir toliau bus trukdoma mano administruojamoje Paluobių parapijos bažnyčioje laisvai atlikinėti kulto apeigas, būsiu priverstas kreiptis į Helsinkio konferencijos Baigiamąjį aktą pasirašiusį TSKP CK Generalinį Sekreto-

rių Leonidą Iličių Brežnevą. Jis neseniai pasakytoje savo kalboje Tulos mieste dar kartą pabrėžė savo ryžtą pilnai laikytis Helsinkio konferencijos susitarimų ir paminėjo nežinąs faktų, kad tie susitarimai Tarybų Sąjungoje būtų buvę pažeisti. Jeigu jis tokius faktus sužinos, sunku net numatyti, kokių priemonių gali imtis jo taikos ir įtempimo mažinimo politikai kliudantiems pavaldiniams sudrausminti.

Kun. P. Račiūnas,
Paluobių R.K. parapijos klebonas

Paluobiai, 1977.II.16.

P.S.

Jeigu laikote šio mano pareiškimo argumentaciją juridiškai nepakankamai pagrįstą, malonėkite tai įrodyti motyvuotu raštu. Jei tai atliksite, Jūsų reikalavimus laikysiu teisėtais ir esu pasiryžęs ateityje juos pilnai vykdyti.

Kun. P. Račiūnas

Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui

Nuorašai:
J.E. vysk. L. Poviloniui
Vilkaviškio raj. Vykd. komiteto
pirmininko pavaduotojui J. Urbonui

Kybartų klebono
kun. S. Tamkevičiaus

Pareiškimas

Kadangi Jums, Įgaliotini, yra pavesta kontroliuoti tarybinių įstatymų apie religinius kultus vykdymas ir Jūsų įstaigoje keletą kartų man buvo priminta pranešti, jei bus pažeidžiamos mano ar tikinčiųjų teisės, todėl, manau, bus tikslinga Jums žinoti, kas vyksta Vilkaviškio rajone.

Per nepilnus pusantrų metų, kuriuos praleidau Kybartuose, maždaug 6-7 kartus rajono Vykd. komiteto pirmininko pavaduotojo J. Urbono buvau baramas. Už ką? Už skambinimą varpais. Už Mišioms patarnaujančius

berniukus, kuriuos buvau verčiamas nuvaryti nuo altoriaus. Už tai, kad laidotuvių procesijoje buvo nešamas kryžius, o aš, parapijos klebonas, pėsčias lydėdavau mirusįjį į kapus. Pavaduotojas sakė, kad aš galįs sėdėti tiktai mašinos kabinoje. Barė ir už tai, kad be rajono pavaduotojo žinios leidau vienam savo draugui kunigui celebruoti šv. Mišias. Šia proga buvau verčiamas net raštu pasiaiškinti. Kadangi Mišių laikymas yra tvarkomas Bažnytinės teisės, o tarybiniai įstatymai neleidžia valdžios pareigūnams kištis į Bažnyčios vidaus gyvenimą, todėl minėto pasiaiškinimo neparašiau.

Atvykęs į Kybartus, visą dėmesį nukreipiau į remontus ir tikėjausi, kad visi bus manimi patenkinti ir duos šventą ramybę, tačiau jos nebuvo. Parsivežiau mašina rastų,—tuojau atskubėjo milicija patikrinti, ar kartais aš jų nepavogiau. Pradėjau statyti ūkinį pastatą,— prasidėjo „šaltas karas": buvo siunčiami tikrintojai, ar klebonas tikrai turįs statybai leidimą, ar tiksliai statąs, ar turįs medžiagų gavimo dokumentus? Rajono pavaduotojas J. Urbonas asmeniškai tikrino mano statybą ir jos dokumentaciją, ištikrino visas bažnyčios palėpes ir net klausė, ar negyvens kas nors ant bažnyčios lubų. O juk taip aišku, kad tik žiurkės ten gali užsikarti. Tikintieji su nerimu sekė visus šiuos tikrinimus, o humoro mėgėjai sakė: „Klebone, rajono valdžia jus labai myli".

(Ateistai kovoja su mokykliniais vaikais):

Kadangi šis santažavimas lietė mane asmeniškai, todėl visą laiką tylėjau, o dabar tylėti negaliu, nes pažeidžiamos teisės tų, kurie patys dar apsiginti nepajėgia.

Š.m. vasario mėnesį tikintieji tėvai man pasakojo šiuos faktus:

Vasario 14 d. Kybartų vidurinės mokyklos IIIa klasės mokytoja Miliauskienė liepė pakelti į bažnyčią einantiems mokiniams rankas. Mokiniai buvo klausinėjami, kodėl jie einą į bažnyčią, gal juos verčią tėvai ir pan. Mokytoja tardė, kurios mergaitės einančios berti gėlių, o prisipaži-

nusias išjuokė, kad jos nieko nesuprantančios ir todėl einančios į bažnyčią. Mokytoja Miliauskienė pasižymėjo tikinčius mokinius ir pasakė, kad šį sąrašą perduosianti mokyklos direktoriui.

VI klasėje istorijos mokytojas Jurkynas liepė į bažnyčią einantiems mokiniams atsistoti ir klausė, ar tikrai jie tikį Dievą. Atsistojo dauguma mokinių. Mokytojas nusistebėjo, kad šeštokai tokie neprotingi, jog tikį Dievą.

Sekančią pamoką toje pačioje klasėje auklėtoja Palionienė vėl liepė einantiems į bažnyčią mokiniams atsistoti, o prisipažinusius susižymėjo ir dar tardė, kurie mokiniai ruošiasi Pirmajai Komunijai, kas juos mokąs tikėjimo ir kur jie mokosi.

IIa klasės mokytoja Šidlauskaitė liepė pakelti į bažnyčią einantiems mokinukams rankas. Iš 30 mokinių pakėlė 21 mokinys.

Vasario 18 d. Vc klasės auklėtoja liepė bažnyčią lankantiems mokiniams atsistoti. Pakilo beveik visi mokiniai. Auklėtoja juos surašė.

Vasario 16 d. VIIIf klasės auklėtojas Babinskas klasėje po vieną mokinį tardė, ar neiną į bažnyčią, ar nepatarnaują Mišioms, kaip dažnai einą ir pan.

Vasario 15 d. VIa klasės auklėtoja Kazlauskienė davė mokiniams užpildyti anketas su tokiais klausimais: ar eini į bažnyčią? Ar tiki Dievą? Ar pats eini, ar tėvai verčia? Po to auklėtoja liepė atsistoti einantiems į bažnytinį chorą.

Vasario 7 d. IVb klasės mokinę Zitą Menčinskaitę tardė mokyklos vedėja Bidukonienė. Ji klausinėjo, ar mergaitė tikinti Dievą, ar einanti į bažnyčią, ar giedanti chore, kurios mergaitės einančios giedoti, kas bažnyčioje moko vaikus tikėjimo tiesų ir kt.

Vasario 22 d. vedėja Eidukonienė vėl tardė Z. Menčinskaitę apie bažnytinį chorą, teiraudamasi, kiek ten susirenka megaičių. Eidukonienė mokinei kalbėjo, kad todėl ji klūpščioja prieš paišytus paveikslus ir lipdytas statulas, kad nieko nesuprantanti, o užaugus taip nedarysianti.

Vasario 22 VIIIb klasės mokinė Zita Šiuraitytė iškviesta pas mokyklos direktorių Dirvonskį ir tardoma apie bažnytinį chorą: Ar ji einanti ten giedoti? Kas iš mokinių gieda? Ar į bažnyčią eina tik Kybartų vidurinės mokyklos, ar ir kitų mokyklų mokiniai?

Vasario mėn. pradžioje Kybartų vidurinės mokyklos vedėja Eidukonienė tardė mokines Kantautaitę, Sinkevičiūtę, Murauskaitę ir kt. apie tai, kas bažnyčioje moko vaikus tikėjimo tiesų, kas vadovauja procesijai ir kt.

Vasario 7 d. vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotojas Sinkevičius tardė VIIa klasės mokinę Valę Pudinskaitę, ar ji einanti į bažnyčią, ar giedanti bažnytiniame chore, kada vykstančios repeticijos ir kt. Panašiai buvo tardoma ir VIc klasės mokinė Roma Griškaitytė.

Vasario mėn. IIb klasės mokytoja Salikaitė klausinėjo savo mokinius, ar jie einą į bažnyčią, ar kunigas apsilankąs jų namuose ir kt. Mokytoja net liepė pakelti rankas tiems mokiniams, kurie neklausys savo tėvų ir neis į bažnyčią.

Vasario 24 d. IVe klasės auklėtoja Gurskienė liepė atsistoti į bažnyčią einantiems mokiniams. Tą pačią dieną IVa klasės auklėtoja Iešmantavičienė taip pat liepė atsistoti, kurie eina į bažnyčią. Atsistojusiems pasakė, kad tiek žioplių nėra nė vienoje klasėje.

Atėję pas mane tikintieji tėvai skundėsi ir klausė, ką daryti? Gal rašyti skundą, gal patiems kur nors važiuoti ir ieškoti teisybės? Raminau žmones ir jiems aiškinau, kad tarybiniai įstatymai niekam nedraudžia tikėti Dievu ir neduoda teisės surašinėti tikinčius mokinius, kaip yra surašinėjami kolūkio paršai. Tėvai skundėsi, kad jų tikinčius vaikus mokykloje verčia piešti ateistines karikatūras. Pavyzdžiui, piešimo mokytoja Galvadiškytė liepianti rašyti ateistinius rašinėlius ir deklamuoti ateistinius eilėraščius. Kas bus iš mūsų vaikų, dejavo tėvai, kad juos moko taip veidmainiauti ir elgtis prieš savo sąžinę? Tėvams aiškinau, kad šitaip prievartauti tikinčiųjų mokinių niekas neturįs teisės. Prašau Jus, Įgaliotini, man paaiškinti, o gal šitaip darkyti vaikų sąžines dabartiniai įstatymai leidžia?

Kovo 1 d. mane išsikvietė rajono pavaduotojas J. Urbonas ir pusvalandį piktai barė, kad aš pamokslo metu apšmeižiau jį ir mokyklos direktorių. Keturis kartus prašiau, kad jis pasakytų pavyzdį, kaip aš jį apšmeižęs, tačiau jis pavyzdžio nepasakė, o tiktai kartojo: kam reikės—pasakysiu! Kaip jaustis kunigui, kai ant jo rėkia ir nepasako konkrečiai, kuo jis nusikaltęs? Kai aš paprašiau paaiškinti, kokį nusikaltimą padaręs, pavaduotojas tepasakė, kad aš suprantąs daugiau negu reikia.

Visas tas sąmyšis, kurį Kybartų mokykloje sukėlė rajono inspiruojama mokyklos vadovybė, labai pasitarnavo mokinių religinio ir pilietinio sąmoningumo pakėlimui, ir jų lankymasis į bažnyčią padažnėjo. Vis dėlto nenormalu, kad savivaliaujama, kad tikintieji negali pasinaudoti jiems Konstitucijos garantuotomis teisėmis, ir labai norėtųsi, kad kybartiečiai konkrečiai pajustų, jog tarybinė vyriausybė tikrai pasirašė Helsinkio Baigiamąjį aktą, Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, Konvenciją dėl kovos su diskriminacija švietimo srityje ir Tarptautinį paktą dėl pilietinių ir politinių teisių. Abejoju, kad tarybinė vyriausybė pagirtų tuos, kurie tikinčiųjų mokinių varginimu Kybartuose sukėlė visuomenės pasipiktinimą. Juo labiau, kad ruošiamasi Europos šalių Belgrado konferencijai, kur bus tikrinama, kaip laikytasi Helsinkio nutarimų.

Taip pat noriu Jus, Įgaliotini, paklausti, ar Jūsų nurodymu Vilkaviškio raj. VK pirmininko pavaduotojas J. Urbonas, norėdamas už ką nors apibarti, niekada neatsiunčia raštiško iškvietimo? Paskutinį kartą priminiau, kad nesu jo sekretorė, kurią galima žodžiu kur nors pasiųsti, o esu oficialus asmuo, kuriam reikia parašyti kvietimą. Pavaduotojas atsakė, kad visoje Tarybų Sąjungoje visi piliečiai pas tarybų valdžią yra kviečiami tik žodžiu... Ką man galvoti po tokio pareiškimo? Aš pagrįstai manau, kad vieną dieną pavaduotojas J. Urbonas pareikš, jog Kybartų klebono niekada nekvietęs ir už nieką nebaręs. Tokiam mąstymui aš turiu rimto pagrindo, nes pavaduotojas ne vieną kartą man pasakė aiškią netiesą.

Vieną kartą jis išsigynė, kad Kybartų bažnyčią šiais metais apiplėšė komjaunuoliai, nors aš savo akimis mačiau vieno nusikaltėlio komjaunimo bilietą. Antrą kartą kovo 1 d. pavaduotojas man pakartotinai tvirtino, kad „Kybartų vidurinės mokyklos direktorius Dirvonskis ne toks durnas, kad surašinėtų tikinčius mokinius".

Taigi prašau Jus, Įgaliotini, rūpestingai ištirti, kaip Vilkaviškio rajone, o ypač Kybartuose, yra laikomasi religinių kultų įstatymų. Jei reikės, mano iškeltus faktus galės paliudyti savo parašais daugybė tikinčiųjų tėvų.

Kun. S. Tamkevičius,
Kybartų klebonas

1977.III.16.

* * *

APIE „KREIVĄ VEIDRODĮ"

1977.II2 „Tiesoje" skaitėme rašytojo J. Baltušio straipsnį-atsakymą užsienio žurnalistui, „Figaro" laikraščio korespondentui, pavadintą „Kreivas veidrodis".

Nemačius „Figaro" straipsnio yra sunku spręsti, kiek jame tiesos. Reikia prileisti, kad korespondentas, dieną kitą pasižvalgęs Lietuvoje, negalėjo susidaryti išsamesnio vaizdo.

Bet mus nustebino J. Baltušis, žinomas mūsų visuomenei kaip didelio talento rašytojas, gražiai nušvietęs ne vieną netolimos mūsų praeities lapą, atviromis akimis žvalgęsis Amerikoje ir matęs ten ne tik šiukšlių, bet ir gėlynų, ko nepajėgė pamatyti kai kurie kiti mūsų rašytojai, kurie ten lankėsi. Jo straipsnis, užgriebęs įvairias Lietuvos gyvenimo sritis—ekonominę, kultūrinę, politinę, istorinę, religinę—išėjo panašus į kreivą veidrodį. Tai akivaizdu paskaičius kad ir tas eilutes, kur liečiamas religinis aspektas.

J. Baltušis piktinasi „Figaro" korespondentu, kam šis

rašo: „Tarybinis režimas smarkiai varžo tikybą (uždaro bažnyčias, seminarijas, vienuolynus), negali viešai tikėti tie, kas nori turėti gerą darbą". Ko piktintis? Juk tai gryniausia tiesa?

O gal mūsų gerb. rašytojas nežino, kad, sakysim, tokiame Vilniuje iš kelių dešimčių bažnyčių veikia tik kelios? Kaip jis paaiškintų, kodėl jos uždarytos? Pačios užsidarė? Buvo toks potvarkis 1948 m., kuriuo Lietuvoje buvo uždaryta daug bažnyčių; ne tik bažnyčių, bet ir visi vienuolynai.

J. Baltušis žino, kad „Kauno mieste veikusi Kunigų seminarija veikia ir šiandien". Bet kaip ta seminarija veikia? Senosios patalpos atimtos, dabartinės patalpos nežmoniškos, studijuojančių skaičius apribotas, bažnytinė vyresnybė negali laisvai pasirinkti nei dėstytojų, nei priimti studentų. Beje, ar žino J. Baltušis, kad anksčiau seminarijos dar veikė Vilniuje, Vilkaviškyje ir Telšiuose? O kur dabar jos? Ar jis žino, kokius kryžiaus kelius turi nueiti tie, kurie nori tapti kunigais? Ar tai nėra tikybos varžymas?

Maždaug prieš 20 metų dar nebuvo įstatymo, baudžiančio už religijos dėstymą vaikams. Dabar toks įstatymas yra. Ar tai nėra „tikybos varžymas?"

Kažkada mūsų spaudoje rašė, kad gimsta nauji miestai (Elektrėnai, Akmenė), bet niekas nepageidauja juose bažnyčios. J. Baltušiui, tur būt, ne paslaptis, kad tokie pageidavimai pas mus labai nepageidaujami. 1955 m. Vorkutėje esantys lietuviai parašė oficialų raštą Komi autonominės respublikos Ministrų Tarybai, prašydami leisti pasistatyti bažnytėlę. Už tokią „saviveiklą" pasirašiusius gerokai papurtė iš centro atvykęs atstovas, o kun. A. Šeškevičius vėl atsidūrė už vielų, nors jis ir nebuvo pasirašęs po prašymu.

Apie 1968 ar 1969 metus, kai kuriuose Uralo lageriuose buvo amnestija, į laisvę išėjo visokie kriminalistai. Amnestija turėjo paliesti ir kun. A. Šeškevičių, bet jis buvo paliktas už vielų. Kartą į jo aptarnaujamą sekciją užėjo lagerio viršininkas ir žavėjosi, kaip ten puiku, švaru,

tvarkinga. „Bet jei nesižegnotų ir nesimelstų, būtų viskas tvarkoje..."—atsiliepė kažkam viršininkas apie kunigą kalinį. Pamaldiems nėra amnestijos! Besimeldžiąs žmogus yra nepageidaujamas...

Kun. P. Lygnugaris, daug metų praleidęs Irkutsko srities kalėjimuose, klausė pareigūnų: „Kodėl Lietuvoje kunigui galima laisvai dirbti?" Jam atsakė: „Ten tik laikinai. Su laiku ir ten bus kaip čia".

Kažin ar labai toli nuo tiesos buvo „Figaro" korespondentas, rašydamas, kad „tarybinis režimas smarkiai varžo tikybą"?

J. Baltušis rašo: „Bažnyčių durys atidaros kiekvienam tikinčiajam". Tai tik pusė tiesos.

Tepaaiškina gerb. rašytojas, kodėl žymi dalis religinių patarnavimų atliekama slapčiomis, prašant neatžymėti į religinių įrašų knygas krikšto ar santuokos? Kodėl kartais kunigas turi važiuoti kelias dešimtis kilometrų pas ligonį ar kūdikio pakrikštyti, kai yra arčiau kunigų, ir vis naktimis? Kodėl dalis tikinčiųjų lanko ne artimiausią bažnyčią, o tolimesnę, kartais net už kelių dešimčių kilometrų? Kodėl kartais naktį prieš laidotuves velionio artimieji ateina į bažnyčią sakramentų, o neina pačių laidotuvių metu? Kodėl pasitaiko atvejų, kad artimieji, kurie šiaip slapta naudojasi sakramentais, laidotuvių metu per pamaldas prabūna lauke už šventoriaus ar net už kapinių tvoros, kai kapuose kunigas atlieka laidojimo apeigas? Pristinga drąsos „laisvės" šalyje... Tokios drąsos parodo tik kolūkiečiai ir darbininkai ir heroiški inteligentai.

Tai tokia mūsų „laisvė". Ją, be abejo, žino ir drg. J. Baltušis. Kada kai kurie jo plunksnos draugai, pvz., jo literatūros mokytojas rašytojas Kazys Boruta, pateko valdžios nemalonėn ir išplaukė „Gulago sąlyną", mūsų gerbiamasis humanistas J. Baltušis jų visai nepažino. Ir tik vėliau, sušvelnėjus režimui, išdrįso nesukti į šalį nuo savo senųjų draugų.

J. Baltušis rašo apie vieningą mūsų tautos valią, įsijungiant į tarybinių tautų sandraugą. Kam tada reikėjo

tokios didelės mūsų tautos dalies aukų, ištaškant po Sibiro platybes ir sugrūdant į „Gulago salyną"? Kam reikėjo tokių siaubingų egzekucijų, kokių ėmėsi tarybiniai organai?

Neseniai spaudoje („Komjaunimo tiesa", 1977-51) buvo rašyta, kaip vienose futbolo rungtynėse buvo netiesiogiai apkaltintas girtumu geras teisėjas. Jo kraują tyrė ligoninėje—piktavališkas užmetimas nepasitvirtino. Žmogaus garbė buvo atstatyta, viešai paskelbiant spaudoje. Deja, tokių privilegijų neturi kunigas, kai jį užpuola ne eiliniai piliečiai, bet valdžios pareigūnai, melagingai kaltindami girtumu, kad galėtų atimti vairuotojo teises. Jam neleidžiama pasinaudoti medicinine ekspertize. Jis negali tikėtis išsiaiškinti jokiose aukštesnėse instancijose, ir jo garbė nebus atitaisyta jokiame laikraštyje. Taip yra buvę su kun. J. Zdebskiu 1976 m.

Kunigas aiškiai diskriminuojamas, kaip Rodezijos negras. Ar tai nereiškia tikinčiųjų įžeidimo?

(Ateistams vis užkliūva praeitis):

„Kreivo veidrodžio" antspaudas ryškus ne tik šiame straipsnyje, bet ir meninėje kūryboje, kur tas „išankstinis žvilgsnis", kurį jis prikiša užsienio žurnalistui, jaučiamas iki koktumo. Štai „Su kuo valgyta druska" (II, 47) rašoma apie pavasarininkus: „kreivašoniai, nosių galais nuraudenijusiais...". Toliau cituoti jau nepatogu. Tuo metu pavasarininkai buvo masiškiausia kaimo jaunimo organizacija—90.000 narių jungusi į savo gretas (Maž. liet. tar. enciklopedija, II, 811). Iš tiesų ten raudonosių buvo kuo mažiausiai, šiandien jų yra nepalyginamai daugiau.

Dabartinė vyresnioji kaimo karta, pakėlusi daug skaudžių negandų, sąžiningai plušanti kolūkio laukuose, išsaugojusi savo širdyje dvasinį taurumą—tai dauguma anų pavasarininkų. Gaila tų žmonių, J. Baltušio taip apteptų... Kaip suprasti rašytojo plunksną: tai protu nekontroliuojamas jausmas—tendencija ar sąmoningas juodinimas, kuris žmonių kalboje turi šmeižto vardą?

Poetas Gamzatovas yra pastebėjęs: „Kas šaudo į praeitį iš pistoleto, ateitis į tą šaudys iš patrankos..."

Perskaičius J. Baltušio straipsnį, širdyje lieka sunkus jausmas ir kyla skaudus klausimas: kieno veidrodis yra kreivesnis: „Figaro" korespondento ar „Parduotų vasarų" autoriaus? Gaila, kad talentas sėdi ne tik ant tiesos žirgo, bet įsiropščia ir į melo kumelaitės traukiamas roges... Už parduotas vasaras blogiau yra parduota sąžinė!

* * *

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Sasnava

LTSR Vidaus reikalų Ministrui

pil. Valaitytės Bronislavos, Jeronimo,
gyv. Sasnavoje, Kapsuko rajone,

P a r e i š k i m a s

1976 m. gruodžio 17 d. Lazdijuose mane sulaikė milicija ir smulkiai iškrėtė. Savo 1977.I.27 raštu Nr. 2/13-V-18 LTSR VRM kadrų skyrius man pranešė, kad kratos pareikalavo šalia manęs sėdėjusi moteris, kuri pasiskundė Veisėjų m. DŽDT Vykdomojo komiteto pirmininkui Vaikšnorui esą jai dingęs rankinukas su pinigais ir vagyste įtarianti mane. Tai buvo piktas melas ir šmeižtas, nes tą dieną šalia manęs autobuse sėdėjusi moteris su jokiu nusiskundimu niekur nesikreipė.

1977 m. vasario 1 d. pasiunčiau pirmininkui A. Vaikšnorui pareiškimą, prašydama nurodyti šmeižikės pavardę ir adresą, kad galėčiau ją perduoti teismui, bet jis iki šiol man nieko neatsakė. Nors nesinori tikėti, kad visas šitas šmeižtas yra išgalvotas paties A. Vaikšnoro, man rodos, kad atsakingas tarybinis darbuotojas neturi teisės slėpti šmeižikus.

Prašau išreikalauti, kad Veisiejų DŽDT Vykd. komiteto pirmininkas A. Vaikšnoras praneštų šmeižikės pavardę ir adresą.

B. Valaitytė

Sasnava, 1977.III.12.

* * *

Į šį pareiškimą B. Valaitytė gavo iš Vidaus reikalų ministerijos skyriaus viršininko pavaduotojo Z. Kalino 1977.III.29 raštu Nr. 2/13-V-7) tokį atsakymą: „Pranešame, kad minimos Jūsų pareiškime pilietės pavardė nenustatyta".

* * *

Biržai

1977 m. kovo 30 d. Biržų tikintieji pasiuntė Panevėžio vyskupui R. Krikščiūnui laišką, kuriame skundžiamasi nuolatiniais vargais dėl vietinių ateistų išpuolių. 1976 m. spalio mėnesį ateistai pavogė iš bažnyčios prieangio menišką krucifiksą ir jį sudaužė. Po kelių dienų kitas nusikaltėlis bažnyčioje supiaustė šv. Jurgio paveikslą. Mokykloje ateistai mokytojai terorizuoja tikinčius vaikus. Prie šventoriaus įrengta aikštė, kurioje keliamas toks triukšmas, kad nebegalima bažnyčioje melstis. Paaugliai tyčiojasi iš besimeldžiančiųjų, apmėto juos akmenimis ir iškeikia. Šitaip yra buvę 1977 m. kovo 25 d. Biržų tikintieji taip pat skundžiasi, kad propagandistė Blekaitienė nuolat „šlykščiausiais prasimanymais ir šmeižtais juodina kunigus ir visus tikinčiuosius". Laišką pasirašė 50 biržiečių.

* * *

Molėtai

Mindūnų aštuonmetės mokyklos mokyt. Albertas Skebas 1975 m. kovo 28 d., atėjęs į Kaminsko motinos laidotuves Paužuolių kaime, atsiklaupė ir pasimeldė.

Netrukus mokyt. A. Skebas buvo atleistas iš mokytojo pareigų ir turėjo išvykti iš Mindūnų.

* * *

Kirdeikiai

(Utenos rajonas). 1976 m. lapkričio mėn. Kirdeikių bažnyčioje ėmė tarnauti prie šv. Mišių Rimas Kavarskas ir Vidas Buivydis, Kirdeikių vid. mokyklos VI klasės mokiniai. Mokyklos direktorė V. Rastenienė išsikvietė abu mokinius ir juos klausinėjo, kas juos kvietė patarnauti pamaldoms, kaip jiems atsilyginama už patarnavimą: pinigais ar saldainiais? Direktorė įspėjo mokinių motinas, kad neleistų vaikų tarnauti šv. Mišioms, pagrasindama, kad, priešingu atveju, vaikams bus mažinamas elgesio pažymys ir kitų dėstomųjų dalykų, o Kavarskienę laukia atleidimas iš darbo (mokyklos internate dirba valytoja).

Gruodžio 5 d. į mokyklą atvyko Utenos rajono pirmininko pavaduotojas Labanauskas ir atstovas iš Švietimo skyriaus. Posėdyje buvo svarstomas šv. Mišioms tarnaujančių mokinių ir klebono elgesys. Kadangi R. Kavarsko ir V. Buivydžio tėvai į mokyklą neatėjo, tai Labanauskas nuvyko pas juos pats ir pareiškė, kad vaikų tarnavimas iki Naujųjų Metų baigtųsi, o jei ne, tai po N. Metų bus vykdomi direktorės grasinimai.

Gruodžio 24 d., neatsižvelgiant, kad Kūčiose kunigai turi daug rūpesčių ir darbo, klebonas buvo iškviestas į rajoną. Jam buvo paaiškinta, kad bažnyčia neturinti teisės trukdyti vaikams susidaryti teisingą materialistinę pasaulėžiūrą, kol jie nėra sulaukę 18 metų ir dar negali religijos kritiškai įvertinti. „Pasitenkink seniais, o prie vaikų nagų nekišk",—baigė savo įspėjimą Labanauskas. Kun. P. Kražauskas atsakė: „O kodėl jūs patys taip nedarote? Kodėl nelaukiate, kol vaikai sulauks 18 metų, bet tuoj pat įrašote į spaliukus, pionierius ir jiems brukate ateizmą, kurio jie nesupranta ir nepajėgia kritiškai įvertinti?"

R. Kavarskas ir V. Buivydis ir po Naujųjų Metų tarnavo bažnyčioje. Tuoj pat buvo pradėtos vykdyti jiems represijos: buvo mažinami elgesio ir atskirų dalykų

pažymiai, o iš Vido Buividžio pareikalauta, kad pats išstotų iš pionierių organizacijos, nes tariamai sulaužęs pažadą.

* * *

Vilnius

1976 m. spalio mėnesį suimtas Vladas Lapienis iki šiol tebėra KGB tardymo izoliatoriuje (Vilnius, Lenino pr. 40). Jo sveikata bloga, teismo greitai nesitiki ir prašo neimti advokato, kuris jam nieko nepadėsiąs.

Tame pačiame saugumo kalėjime kalinama ir Ona Pranckūnaitė, kurios sveikata taip pat labai bloga.

* * *

Varėna

1977 m. kovo 22 d. į Varėną buvo sukviesti rajono kunigai (atvyko vos trys) ir įspėti, kad nemokytų vaikų tikėjimo tiesų ir neragintų eiti į bažnyčią.

1977 m. kovo 23 d. Nedingės apylinkės pirmininkas Baliukonis, lydimas Varėnos rajono Vidaus kadrų skyriaus milicininko, tikrino Nedingės bažnyčią.

* * *

Kabeliai

1977 m. vasario mėnesį Varėnos rajono Kabelių tarybinio ūkio darbuotoja Birutė Kibirkštienė buvo raginama stoti į partiją. Atsisakė. Netrukus ūkio partinės organizacijos sekretorius Viktoras Ščerbakovas jai pasakė: „Pasirink—arba bažnyčią, arba darbą". Ir apkaltino aplaidumu darbe — esą iš jos kaltės daug krinta ančiukų. Visai neseniai tas pats Ščerbakovas jai, kaip pavyzdingai darbuotojai, siūlė stoti į partiją...

* * *

Perloja

1977 m. balandžio 18 d. vakarą prie Perlojos klebonijos stovėjo šios parapijos klebono Kazimiero Žilio

automašina. Apie 21 val. buvo išmuštas mašinos langas ir padaryta krata. Patikrintas portfelis. Visi daiktai ir knygos paliktos.

Vasario 22 d. kun. K. Žilys buvo tardomas Vilniaus KGB būstinėje. Tardymas sukosi apie Vladą Lapienį. Saugumiečiai apgailestavo, kad nepadarę pas kun. K. Žilį kratos, kai pas jį buvo užvažiavęs Vl. Lapienis.

* * *

Kaunas

Permės lagerio VS-389/36 viršininkas A.G. Žuravkov 1977 m. kovo 11 d. pranešė Aldonai Pluirienei, kad jos vyrui Petrui Plunpai-Pluirai „už režimo pažeidimą" atimta teisė gauti trumpalaikį pasimatymą.

* * *

Pociūnėliai (Radviliškio raj.)

„Tiesos" kolūkio pirmininkas Meilius, sužinojęs, kad Vatikano radijas paskelbė apie jo nusikalstamą elgesį su kolūkiečiais, tardo žmones, kas perdavė žinias, ir jiems visaip grasina.

Keletai kolūkiečių—K. Vainauskui, Kavaliūnui ir kitiems, kurie ne visais sekmadieniais eidavo dirbti, nedavė teisės pirkti iš kolūkio javų. Kitiems, kurie, pirmininko manymu, yra geri, leido pirkti po 200 kg. miežių. Kolūkiečiui tai didelė parama.

Žmonės bijo pirmininko ir tyliai kalbasi, kada baigsis jo savivaliavimas, ir nežino, kur ieškoti teisybės. Visi prisimena, kai prieš keletą metų buvo nuvežę skundą į Maskvą, o paskui tas skundas sugrįžo pas pirmininką. Dėl to jiems teko daug nukentėti. Pirmininkas Meilus drąsus, nes jo artimiausias draugas buvo M. Šumauskas, kuris jam leisdavo su kolūkiečiais elgtis kaip su savo baudžiauninkais.

* * *

Slabadai

1977 m. kovo 23 d. Vilkaviškio raj. „Pergalės" laikraščio korespondentė Birutė Pavilionienė, prisistatydama slabadienčiams vilniške korespondente, klausinėjo žmones apie Slabadų koplyčią: ar niekas iš valdžios atstovų netrukdo lankyti koplyčios. Ypač klausinėjo tuos, kurie įeina į bažnytinį komitetą. Panašiai melagingai „Pergalės" korespondentė prisistatė ir Arminų vidurinės mokyklos mokinei J. Bušauskaitei. Tikintieji skundėsi, kad valdžia atėmė butą ir atvykęs kunigas neturi kur užeiti persirengti.

* * *

Arminai

1977 m. kovo 21 d. Arminų vidurinėje mokykloje Vilkaviškio švietimo skyriaus atstovės užsipuolė VI kl. mokinį Ričardą Radzevičių, kodėl tas patarnaująs šv. Mišioms. Mokinukas sakė, kad ir toliau lankysiąs bažnyčią o patarnauti Mišioms jam esanti garbė. Viena iš mokytojų žadėjo ateiti į bažnyčią ir nuvaryti berniuką nuo altoriaus.

Arminų mokyklos mokiniai pradeda drąsiau eiti į bažnyčią. Nemažas jų būrys aktyviai dalyvauja procesijose ir kt. religinėse apeigose.

* * *

1977 m. balandžio 3 ir 10 dienomis Arminų vidurinės mokyklos mokytojos Jūratė Pėveraitienė ir Kazimiera Kačergiūtė, nepaisydamos tikinčiųjų pasipiktinimo, viešai Didvydžių bažnyčioje užsirašinėjo esančius mokinius. Arminų pradinėje mokykloje ypač neturi ramybės dėl bažnyčią lankančių mokinių sena ateistė mokytoja Aldona Matijošaitienė, kuri ir pati seka mokinius, ir kitus mokytojus organizuoja panašiai daryti.

* * *

1977 balandžio 4 ir 5 dienomis Arminų vidurinėje mokykloje direktorė S. Mikelaitienė visokiais būdais vertė

11 kl. mokinę J. Bušauskaitę stoti į komjaunimą. Grasino, kad mokinė be komjaunimo neįstosianti niekur mokytis. Direktorės Mikolaitienės teigimu, mokiniai ne komjaunuoliai neturį teisės, baigę vidurinę mokyklą, mokytis toliau. Vienuoliktokė kategoriškai pareiškė, kad į komjaunimą nestosianti todėl, kad esanti tikinti ir norinti lankyti bažnyčią.

* * *

Slabadai

1976 m. nuo pirmojo Advento sekmadienio Slabadų koplyčioje buvo pradėtos laikyti pamaldos. Žmonės su džiaugsmu rinkosi į savo kuklią, bet mielą šventovę. Tikinčiųjų džiaugsmas vietiniams ateistams kėlė neapykantą. Tarybinio ūkio Slabadų skyriaus vedėjas, buvęs stribas, Julius Štrimaitis išsitarė net šitaip: „Aš juos iššaudysiu atėjęs į bažnyčią".

1976 m. gruodžio 16 d. Vilkaviškio raj. pirmininko pavaduotojas J. Urbonas, nors buvo žodžiu leidęs Slabadų koplyčioje laikyti pamaldas, barė parapijos atstovus, kad laikomos pamaldos, ir sakė, kad parapijos vykdomojo komiteto netvirtinsią, o bažnyčią užkalsią. Pavaduotojas reikalavo, kad kiekvieną kartą, kai Slabaduose norėsią pamaldų, parašyti rajono valdžiai pareiškimą.

1977 m. sausio 5 d. į Religijų reikalų tarybą Vilniuje nuvyko Slabadų parapijos keturi atstovai: Ona Bušauskienė, Antanas Lukšys, Pranė Butkėraitienė ir Valė Katkevičienė. Jie reikalavo patvirtinti parapijos vykdomąjį komitetą. Atvykusieji skundėsi, kad pavaduotojas J. Urbonas juos labai varginąs ir trukdąs pamaldas, pvz., išvijąs iš kabineto žmones, atvežusius prašymą leisti laikyti pamaldas. Religijų reikalų tarybos atstovai: K. Tumėnas ir Raslanas aiškino, kad jie per rajono valdžią ištirsią, ar pakanka žmonių, kad būtų patvirtintas organas ir atidaryta koplyčia. Slabadiečiai tuoj pat pateikė ilgą sąrašą pasirašiusiųjų, kurie pareiškė norą melstis Slabadų koplyčioje. Žmonės aiškino, kad jiems esą toli iki

veikiančių bažnyčių, nes greta esančios Žvirgždaičių ir Žaliosios parapijos yra uždarytos. Pareigūnai bandė tikinčiuosius įtikinti, kad atidarius bažnyčią reikėsią mokėti draudimą, didelius mokesčius ir būsią sunku ją išlaikyti. Žmonėms primygtinai reikalaujant, K. Tumėnas pareiškė paliekąs Slabadų koplyčią bandomajam laikotarpiui vietinės valdžios priežiūroje.

1977 m. sausio 13 d. slabadiečiai, susirinkę prie savo koplyčios, laukė atvykstant K. Tumėno ir Vilkaviškio raj. komiteto pirm. pavaduotojo J. Urbono, tačiau nesulaukė, nes K. Tumėnas, nors buvo atvykęs į Vilkaviškį, bet į Slabadus nuvykti pabijojo.

1977 vasario 28 Janina Naujokaitienė nuvežė į rajoną pareiškimą, kad leistų Didvydžių klebonui kovo mėnesio sekmadieniais laikyti Slabadų bažnyčioje pamaldas. Rajono pavaduotojas Urbonas leido tik du sekmadienius švęsti, o kitus išbraukė.

—Jūs neturite teisės kiekvieną sekmadienį švęsti,— kalbėjo J. Urbonas.—Yra įsakymas leisti tik du kartus į mėnesį.

—Iš kur tą įsakymą gavote?—paklausė Slabadų atstovai.

—Aš pats įsakau!...

Kovo 1 slabadiečiai vėl nuvyko į Vilnių pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį K. Tumėną ir skundėsi, kad Vilkaviškio rajono pavaduotojas J. Urbonas trukdo pamaldas. Be to, prašė patvirtinti parapijos vykdomąjį komitetą. K. Tumėnas pareiškė, kad organo netvirtins, o sekmadienius—visus galės švęsti. Žmonės prašė parašyti leidimą raštu, bet K. Tumėnas nesutiko.

— Švęskite, kaip šventėte,—ramino K. Tumėnas,—ir niekas jums netrukdys.

Šiuo metu Slabadų tikintieji atsiremontavo koplyčią, ir kiekvieną sekmadienį vykstą pamaldos, tačiau ateitis neaiški, nes parapija taip ir liko oficialiai neužregistruota.

* * *

Lietuvi, nepamiršk!

P. Plumpa, P. Petronis, N. Sadūnaitė, S. Kovaliovas, O. Pranskūnaitė, V. Lapienis, J. Matulionis neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai tikėti ir gyventi!

* * *

„LKB Kronika" atitaiso

„LKB Kronikos" 26-me numeryje pateko kelios klaidos:

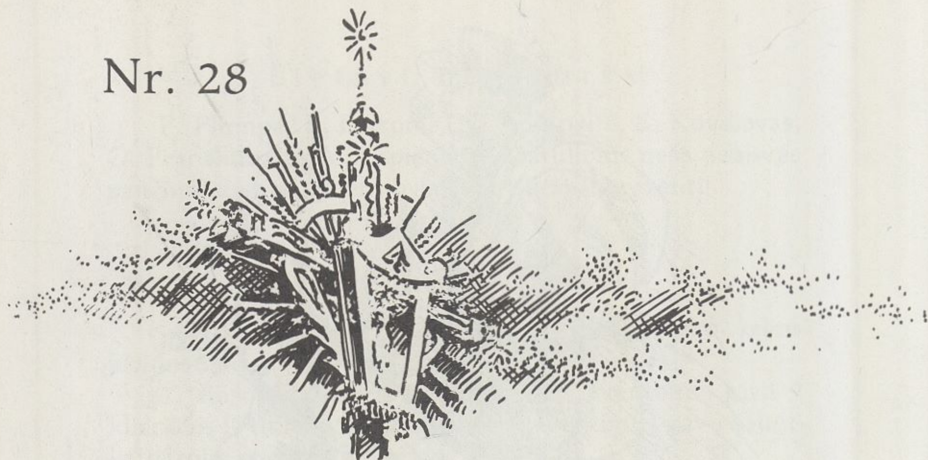
1. Rašoma, kad 1976 kunigystės šventimus gavo 9 klierikai. Iš tikrųjų devyni klierikai šventimus gavo Kauno katedroje, o du Panevėžyje.

2. Eilučių „anei druko, anei rašto"... autorius yra vysk. A. Baranauskas, o ne V. Kudirka.

* * *

Nr. 28

1977 m. birželio 29 d.

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 m.

LIETUVOS IR TARYBŲ SĄJUNGOS RELIGINIO GYVENIMO PROBLEMOS

Lietuva yra išbuvusi Rusijos okupuota beveik 200 metų (1795-1977), išskyrus trumpą 22 metų (1918-1940) laisvės laikotarpį. Lietuva per tą laiką nuo savo pavergėjų yra daug nukentėjusi. Ji buvo ne tiktai apiplėšta, bet turėjo ilgai ir sunkiai kovoti ir kentėti, siekdama išsaugoti savo didžiausias vertybes: katalikų tikėjimą ir tautiškumą. Lietuviai ilgą laiką buvo įvairiais būdais išnaudojami, persekiojami, masiškai tremiami ir net žudomi.

Norėdami išsaugoti savo gyvybę ir laisvę, bėgdami nuo nemėgiamos karo tarnybos okupantų daliniuose ar mirties Sibiro pusnynuose, daugelis lietuvių atsidūrė užsienyje, daugiausia Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Atskirti nuo savo tėvų, brolių bei seserų, jie niekada nenustojo mylėti savo tėvynės Lietuvos ir joje kenčiančiųjų artimųjų. Ir dabar jie jaučiasi esą vienos motinos— Lietuvos vaikais. Išvykę apsišvietusieji ir drausmingi mūsų tautiečiai sugebėjo gerai susiorganizuoti. Jie ir išeivijoje sukūrė lietuviškas parapijas, suorganizavo savas mokslo, meno įstaigas ir draugijas. Čia jie leidžia savo laikraščius, vieningai ir ištvermingai gina pavergtosios savo tėvynės teises, sugeba rasti galimybių painformuoti net žymius Bažnyčios atstovus ir paveikti politinius ir visuomeninius veikėjus užstoti kenčiančią savo tėvynę.

Mūsų tautiečiai, dvasininkai ir tikintieji, susitikdami su į Lietuvą atvykstančiais turistais tautiečiais arba patys viešėdami užsienyje, pastebi, kaip daugeliui jų sunku orientuotis Lietuvos religinio gyvenimo painiuose klausimuose. Daugelio problemų nepajėgia suprasti arba

išspręsti, neminint negausių išimčių, net aukšto laipsnio dvasininkai, nekalbant apie eilinius tikinčiuosius. Vieni iš jų mano, kad visus religinius klausimus, net liečiančius slaptą tikinčiųjų veiklą, gali išspręsti vietos ordinarai. Jie pamiršta, kad daugelio jų veikla suvaržyta, o į kai kuriuos iš jų tikintieji nedrįsta kreiptis. Kiti nepajėgia suprasti, kaip Lietuvoje gali būti iškatekizuota apie 70 proc. vaikų, kada už katekizaciją Lietuvoje nubausti keli kunigai ir tikintieji kalėjimu. Jie neturi supratimo, kaip plačiai Lietuvoje vyksta katakombiniu būdu katekizacija, vadovaujama nebijančių nei administracinių baudų, nei kalėjimų kunigų ir pasauliečių. Pasitaikė net tokių turistų, kurie stebėjosi, kodėl vežami į Sibirą lietuviai nepaskambino telefonu milicijai, kad sulaikytų jų ištrėmimą. Jiems dažnai sunku atskirti, kuriais asmenimis galima pasitikėti, kuriais negalima. Jie neįsivaizduoja, kiek

(Sunku ir suprasti pilną Lietuvos katalikų padėtį):

Lietuvoje yra saugumo užverbuotų asmenų, pajėgiančių klaidinti atskirus asmenis ir viešąją opiniją. Mes tą reiškinį iš dalies pateisiname, nes painią mūsų būklę labai sunku suprasti, čia ilgiau nepagyvenus ar nepamačius Sibiro. Prisipažįsta mus sunkiai suprantą mūsų kaimynai Vokietijos ir Lenkijos socialistinių valstybių vyskupai ir tikintieji. Juo sunkiau suprasti mūsų sąlygas laisvėje gimusiems ir laisvėje užaugusiems Vakarų civilizacijos žmonėms. Padėtį dar pasunkina gudri mūsų tikėjimo ir tautos priešų apgaulė. Jie gali laisvai siųsti į užsienį klaidinančius raštus, skelbti straipsnius. Blogiausia, kad prie to klaidinimo prisideda, nors ir priversti, įvairių laipsnių dvasininkai gyvu ar rašytu žodžiu. Kai kurie iš jų, rūpestingai vykdydami ateistų nurodymus, net nuvykę į Vatikaną, jį klaidingai informuoja. Dėkui Dievui, kad bent paskutiniu laiku išryškėjo ta klasta. Net ir tie, kurie geriau mus supranta ir užjaučia, užsienyje gyvenantieji dvasininkai ir tikintieji skundžiasi, kad negali išmelsti privilegijų ir pagalbos. Mūsų pageidavimai žodžiu ir raštu iki šiol likdavo dažniausiai be rezultatų. Tikimės, kad

Katalikų Bažnyčios vadovybė ir mūsų tautiečiai, tiksliau ir plačiau pažinę mūsų sąlygas, daugiau ir sėkmingiau mums padės.

Pirmiausia jaučiame pareigą padėkoti Apaštalų Sostui už atskiros bažnytinės provincijos įsteigimą. Dėkojame ir dabartiniam šv. Tėvui Pauliui VI už paskutiniu laiku mums skirtą dėmesį: turiningas Vatikano radijo laidas, Lietuvos okupacijos nepripažinimą, Šv. Kazimiero kolegijos įsteigimą, už suteikimą Šiluvos šventovei bazilikos titulo, už rodomą nuoširdumą Šv. Tėvą lankantiems mūsų tautos atstovams, už jautrų reagavimą į 17,000 skundą, už diplomatines pastangas padėti ir už visą nuoširdumą bei meilę, už nuoširdžias maldas.

(Lietuvos katalikų jėga vienybėje su Šv. Tėvu ir Katalikų Bažnyčia):

Dėkojame už norą padėti mums visomis galimomis priemonėmis. Mes žinome, kad Lietuvos katalikų jėga glūdi vienybėje su Šv. Tėvu ir su Katalikų Bažnyčia. Okupantai įvairiais būdais mėgino mūsų vyskupus ir atskirus kunigus atplėšti nuo Apaštalų Sosto. Už tą ištikimybę jie turėjo daug nukentėti. Lietuvos katalikai sunkiausiais laikais rodė savo drausmingumą ir klusnumą Šv. Tėvui.

Kviečiame viso pasaulio lietuvius ir viso pasaulio katalikus rodyti didžiausią meilę, pagarbą ir pasitikėjimą, susilaikyti nuo nesveikos, be meilės Bažnyčios vadovų kritikos. Mes smerkiame kiekvieną veiklą, ardančią Bažnyčios vienybę. Tikimės, kad Šv. Tėvas, įvertindamas mūsų ištikimybę ir atsidavimą, ateityje mums parodys dar daugiau pasitikėjimo ir pagal galimybes patenkins mūsų pageidavimus.

Mes esame dėkingi Airijos katalikams, parodžiusiems mums nuoširdžią brolišką užuojautą ir kenčiančiai mūsų tautai padovanojusiems Švč. Mergelės Marijos statulą.

Dėkojame ypač Jungtinių Amerikos Valstybių vyskupams, senatoriams, kongreso atstovams už Lietuvos tikėjimo ir laisvės įkalintų lietuvių gynimą. Esame dėkingi dau-

geliui Italijos, Vokietijos, Prancūzijos, Šveicarijos vyskupams, kunigams ir tikintiesiems, kurie raštu ir žodžiu kovoja už Lietuvos tikėjimo laisvę. Be to, dėkingi ir Tarybų Sąjungos Žmogaus teisių gynėjams, ypač akademikui A. Sacharovui ir už tos laisvės gynimą įkalintam daktarui S. Kovaliovui. Ta proga norim padėkoti ir žydų žurnalistams bei jų atstovaujamai spaudai, kuri plačioms skaitytojų masėms skelbia mums daromas Tarybų Sąjungos ateistų skriaudas. Baugiais Hitlerio teroro laikais daug Lietuvos dvasininkų, patys rizikuodami savo gyvybę, išgelbėjo nemažai žydų gyvybių. Šitokie faktai yra aprašyti knygoje „Ir be ginklo kariai". Net visaip bedievių šmeižiamas vysk. V. Brizgys nacių okupacijos metu Kauno Įgulos Bažnyčioje viešai per pamokslą pasmerkė masinį žydų žudymą, kaip nesuderinamą su krikščioniška morale.

Matydami mūsų tautiečių ir Lietuvos katalikų Bažnyčios bičiulių norą mums padėti ir žinodami, kaip Tarybų Sąjungos ateistai bando suklaidinti viešąją pasaulio opiniją, ryžtamės bent trumpais bruožais atvirai painformuoti mūsų tautiečius ir viso pasaulio tikinčiuosius bei geros valios žmones, kokie yra degantys Lietuvos ir katalikų Bažnyčios reikalai, laukią greito, energingo sprendimo, kokios yra susidariusios dvasininkų ir tikinčiųjų pažiūros.

(Didžiausios pastangos išlaikyti tikėjimą):

Nepaisant didžiausių pavojų, stengiamės daryti viską, kad mūsų krašte tikėjimas išsilaikytų.

Kad būtų galima lengviau suprasti Tarybų Sąjungos ateistų klastą, trumpai supažindinsime, kokius metodus jie vartoja, naikindami Pravoslavų Bažnyčią Tarybų Sąjungoje. Paskui supažindinsime su Romos Katalikų Bažnyčios gyvenimo problemomis visoje Tarybų Sąjungoje, ypač Lietuvoje.

Pagal marksizmo teoriją, religija yra kapitalistinė, išnaudotojiška socialinė gyvenimo apraiška. Kraštuose, kur panaikinta kapitalistinė santvarka, religija turinti palaipsniui sunykti. Religija esanti liaudies opiumas.

Kadangi gyvenimas tos teorijos nepatvirtina ir religija laikosi komunistų valdomuose kraštuose, tai jie naudoja visokias propagandines, administracines ir net fizinio naikinimo priemones, kad ta teorija pasitvirtintų. Todėl nenuostabu, kad Tarybų Sąjungos yra tokia politika: religija tuo tarpu toleruojama, kur ji nykstantis reiškinys, ir visa jėga naikinama ten, kur ji pradeda rodyti naujas savo gyvybės atžalas. Kaip nykstančiai Romos Katalikų Bažnyčiai tarybiniai kulto įstatymai leidžia tuo tarpu ribotai veikti: kunigams atlikti kulto apeigas ir teikti sakramentus. Tačiau ir čia nėra pilnos laisvės. Apskritai tikinčiųjų veikla suvaržyta visokiais neoficialiais, visiškai slaptais ar pusiau slaptais potvarkiais bei instrukcijomis. Dažniausiai aklai kopijuojami Rusijos carų metodai: parenka kandidatus į vyskupus, kišasi į vyskupijų kurijų veiklą, atskirų parapijų veiklą, jų valdymą paveda vadinamiems bažnytiniams komitetams, kurių nariais gali būti ir ateistai. Tokiu būdu Bažnyčios valdymas ir veikimas paraližuojamas iš išorės ir iš vidaus.

Pravoslavų Bažnyčios būklė Tarybų Sąjungoje

Vos tik po Spalio revoliucijos Rusijoje paėmė valdžią bolševikai, prasidėjo tikinčiųjų, ypač pravoslavų ir katalikų, varžymas, vėliau virtęs kruvinu persekiojimu. Naujai išleistais dekretais Bažnyčia atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo Bažnyčios. Iš tikrųjų Pravoslavų Bažnyčia buvo pavergta valstybei, o mokyklose įvedamas ateistinis auklėjimas, draudžiantis jaunimui lankyti pamaldas. Tarybų valdžia per daugelį valdymo metų įsitikino, kad geriausias būdas kovoti su tikėjimu—ne kruvinas persekiojimas, o Bažnyčios ardymas iš vidaus. Nelaimei, vyriausias pravoslavų Bažnyčios vadovas gyveno Rusijos teritorijoje. Be to, pravoslavai įpratinti būti klusnūs civilinei valdžiai. Po baisių persekiojimų Pravoslavų Bažnyčia,

norėdama bent šiaip taip išsilaikyti, turėjo daryti ateistinei valdžiai įvairiausių nuolaidų. Ji buvo priversta sutikti, kad Bažnyčiai vadovautų asmenys, sutinką vykdyti ateistų direktyvas. Tai labai pakenkė Pravoslavų Bažnyčiai. Jų hierarchai, visokiais pareiškimais girdami tarybų valdžią ir klaidindami viešąją pasaulio opiniją apie tariamą tikėjimo laisvę Tarybų Sąjungoje, sutikdami būti saugumo bendradarbiai, dvasininkų ir tikinčiųjų akyse prarado autoritetą. Rusijos pravoslavų Bažnyčioje įsigalėjo korupcija. Atsirado vyskupų, padedančių ateistams uždarinėti bažnyčias. Nemaža dalis rusų pravoslavų dvasininkų yra menkai išsilavinę, pasidavę įvairioms ydoms, girtavimui, materializmui. Jie beveik neišvystė jokios pastoracijos, nekatekizuoja vaikų, retai sako pamokslus, nenoriai klauso išpažinčių ir nenoriai lanko ligonius. Dauguma pasitenkina tik kulto apeigų atlikimu. Todėl Rusijoje labai maža sąmoningų tikinčiųjų.

Dalis pravoslavų dvasininkijos ir tikinčiųjų nepaiso savo hierarchų varžymų—drąsiai skelbia Kristaus Evangeliją ir rūpinasi, kad tikėjimas nežūtų. Tokie asmenys tikinčiųjų gerbiami. Nuo jų veiklos priklausys Pravoslavų Bažnyčios ateitis Tarybų Sąjungoje.

Panaši būklė ir su kitų srovių krikščionimis. Viešai veikiantieji protestantai, baptistai ir kitos sektos savo vadovais paprastai turi ateistų parinktus, patikimus jiems žmones, per kuriuos ateistai jų veikimą ardo iš vidaus.

Patys aktyviausi, sėkmingiausiai išsivystę religinę veiklą, yra valdžios persekiojami, slaptai ar pusiau slaptai veikią baptistai, penkiasdešimtininkai, jehovistai ir kitos religinės grupės.

Katalikų Bažnyčios būklė Tarybų Sąjungoje

Tais pačiais metodais Tarybų Sąjungoje ateistai nori sunaikinti ir Katalikų Bažnyčią. Pradžioje ją naikino fizinėmis priemonėmis—suimdami ir ištremdami Bažnyčios

vadovus—vyskupus, kunigus ir aktyvesnius tikinčiuosius. Pastaruoju metu jie nori Katalikų Bažnyčią suardyti iš vidaus, stengdamiesi, kad į hierarchų postus patektų asmenys, sutinką vykdyti jų direktyvas, paraližuojančias Bažnyčios veikimą. Dėkui Dievui, tas jų planas pavyko tik iš dalies. Rusijos Federacijos Europos dalyje veikia vos kelios katalikų bažnyčios, skirtos ne tiek pastoracijai, kiek reprezentacijai. Maskvos šv. Liudviko bažnyčia yra Tarybų Sąjungos Saugumo komiteto centrinio pastato kieme. Todėl ten ir nežymi religinė veikla akyliai stebima saugumiečių. Dauguma bažnyčios lankytojų senutės lenkės, užsieniečiai ir rusų inteligentijos atstovai. Panaši būklė ir Leningrado bažnyčioje. Jos komiteto pirmininkas—saugumo atstovas, gyvenąs su svetima žmona ir vis dėlto priimąs šv. Komuniją. Kai iš Lietuvos atvykęs kunigas norėjo pasikalbėti su vietos tikinčiaisiais, pirmininkas to neleido. Vietos katalikai bijo šiose bažnyčiose tuoktis. Per metus kažin ar buvo bent vienas vaikas paruoštas šv. Komunijai. Katalikų tikėjimas Rusijoje pasmerktas žūti, jei ten nebus išvystytas katakombinis veikimas.

Šiek tiek geresnė būklė kitose Tarybų Sąjungos teritorijoje esančiose bažnyčiose, kur yra veiklių tikinčiųjų, pajėgiančių veikti katakombiniu būdu, ypač tarp vokiečių ir iš dalies lenkų. Kur katakombinės veiklos nėra, ten Katalikų Bažnyčia visiškai išnykusi arba merdinti (platūs Sibiro plotai).

Ypatingai sunki Bažnyčios būklė Baltarusijos respublikoje. Nė vienoje respublikoje nėra taip persekiojamas katalikų tikėjimas kaip Baltarusijoje. Čia uždaryta daugybė gražiausių bažnyčių, kitos paverstos sandėliais, apleistos ir baigia griūti (Druja, Vydžiai ir kt.). Čia labai trūksta kunigų. Vienas kunigas kartais turi aptarnauti buvusių 28 parapijų tikinčiuosius. Kunigų seminarijos nėra, ir nesirūpinama ruošti naujų kunigų katakombiniu būdu. Kai atsirasdavo vienas kitas jaunuolis, pareiškęs norą stoti į Rygos ar Kauno kunigų seminariją, juos taip ėmė persekioti saugumiečiai, norėdami užverbuoti, kad jie

buvo priversti bėgti į kitas respublikas. Be to, Kauno kunigų seminarija kandidatų iš Baltarusijos ir Ukrainos nepriima, bijodama, kad saugumiečiai, užuot pasiuntę gerus žmones, neatsiųstų savo agentų. Kandidatus į Kunigų seminariją čia parenka kulto įgaliotinis. Daugelis Baltarusijos kunigų yra apie 70 metų. Yra net nešamų į bažnyčią (pvz., Borūnų klebonas, nusilaužęs koją ir nepajėgiąs ateiti į bažnyčią). Dar po 5-10 metų Baltarusija gali likti be kunigų. Čia draudžiama kviestis į talką kaimyninius kunigus. Nežmoniškas darbo krūvis greitai nuvaro į kapus dar besidarbuojančius kunigus. Pas ligonius jiems dažnai tenka važiuoti 130-200 km.

Minske, kur yra apie 40 tūkst. katalikų, nėra nė vienos veikiančios katalikų bažnyčios. Valdžia leido atlikti katalikams apeigas vienoje pravoslavų cerkvėje. Ar nepadarė klaidos kunigai, nepasinaudodami tokiu leidimu?

Gardine per 1976 m. Kalėdas, kur yra 3 veikiančios katalikų bažnyčios, nebuvo nė vieno kunigo, kuris tikintiesiems galėtų atlaikyti šv. Mišias. Tikintieji verkė, kada tuo metu susirinkusiems buvo skaitomas vietos kunigo laiškas. Juo pranešama, kad vietos kunigas sunkiai sergąs ir neturi jėgų atlaikyti šv. Mišias. Gražiąją Paros bažnyčią vietos tikintieji gina nuo uždarymo jau 18 metų, kiekvieną sekmadienį atlikdami pamaldas be kunigo. Ilgą laiką bažnytinio komiteto nariai stovėdavo prie bažnyčios durų, tikrindami jaunimo pasus. Valdžia buvo uždraudusi jaunimui iki aštuoniolikos metų eiti į bažnyčią. Ypatingai persekiojami kunigai tose parapijose, kur pasirodo bažnyčiose vaikai, pvz., Breslave. Sunkias pastoracines problemas sudaro kalba. Paaugantis jaunimas lenkiškai nemoka. Daugelis vietos kunigų nenori vaikų katekizuoti baltarusių ar rusų kalba. Tokiu būdu sudaromos sąlygos plisti ateizmui. Baltarusijoje labai demoralizuojamai veikia paplitęs alkoholizmas. Katalikų Bažnyčią labiausiai persekioja ne vietiniai žmonės, bet atvykėliai rusai. Čia Bažnyčios persekiojimas vykdomas kartu su Baltarusijos nutautinimu.

Ukraina

Ukrainos respublika. Čia Vakarų katalikų būklė panaši kaip Baltarusijoje: išmiršta kunigai, nėra vietos kunigų seminarijos. Ukrainoje yra keletas jaunesnių Rygos seminariją baigusių kunigų. Vakarų apeigų katalikams padeda Rytų apeigų dvasininkai. Čia pastoracijai labai kenkia ukrainiečių ir lenkų nacionalinė neapykanta.

Dar sunkesnė Rytų katalikų būklė. Visos jų bažnyčios uždarytos, kunigai smarkiai persekiojami. Netrūksta ir gyvybių aukų. Iš kunigų atimamos liturginės knygos, indai, drabužiai, nes jie esą Maskvos patriarcho nuosavybė. Kai kurie pravoslavų dvasininkai padeda persekioti katalikus. Esant tokiai būklei, labai nejaukiai jaučiasi Ukrainos Rytų apeigų tikintieji, matydami Romos katalikų, jų nuomone, per didelę draugystę su Maskvos patriarchatu ir nejausdami didesnės paramos savo reikalams.

Laiminga Rytų apeigų ukrainiečių Bažnyčia, pajėgdama stipriai veikti katakombiniu būdu. Vietos saugumo pareigūnai yra tos nuomonės, kad Lvovo mieste kiekvienas kvartalas turįs savą Rytų apeigų kunigą. Esą jie gailisi, kam suvarę juos į katakombas. Dėl to jie neturį galimybės kontroliuoti jų veiklos. Ukrainiečiai, nuo senų laikų įpratę būti persekiojami ir išmokę veikti katakombiniu būdu, ateistų sunkiai įveikiami. Jie dėkingi savo mylimam kardinolui kankiniui J. Slypij, kuris, gerai suprasdamas vietos sąlygas, pajėgė jiems padėti.

Latvija

Esą jau nuo 1940 metų Tarybų Sąjunga pavedė visos Sąjungos katalikų globą ir evangelizavimą Rygos arkivyskupui. Tačiau per visus 40 metų to apaštalavimo žymių sunku pastebėti. Reikia pripažinti, kad iš dalies Latvijos vyskupai šią pareigą atlieka. Turėdami mažai kunigų, juos siunčia į keletą Tarybų Sąjungoje veikiančių katalikų bažnyčių. Tačiau platesnės Tarybų Sąjungos evangelizacijos jie nevykdo. Kodėl? Latviai katalikai sudaro vos

penktadalį Latvijos gyventojų. Nuo senų laikų jie įpratę taikytis prie valdžios reikalavimų. Tuo labiau dabar jie vykdo ateistinės valdžios reikalavimus, varžančius Bažnyčios veiklą. Latvijos katalikų religinis gyvenimas daugelyje parapijų silpnokas. Kunigai bijo būti valdžios nubausti, nesulaukia savo vyskupų paraginimų; kunigai dažnai nepasitiki vieni kitais, daugumas apsiriboja apeigų atlikimu, senosios kartos ir mirštančiųjų aprūpinimu sakramentais; apleista vaikų katekizacija. Daugumai Latvijos moterų vienuolynų trūksta apaštalavimo dvasios. Jos nėra išstudijavę Vatikano II Susirinkimo nutarimų, ir nesirūpina jų vykdyti. Jos beveik nekatekizuoja vaikų, neįsijungia į pastoracinį darbą. Esą gavę iš centro nurodymus—melstis ir laukti.

Azija

Geresnė Katalikų Bažnyčios būklė Tadžikijoje, Kazachstane ir kitose respublikose, kur gyvena daug uolių, ypač vokiečių ir iš dalies lenkų katalikų. Jų uolumu ir sąmoningumu galėtų žavėtis Vakarų Vokietijos ir kitų Europos kraštų tikintieji. Tai nuostabūs Šv. Dvasios veikimo pavyzdžiai! Uolių kunigų, vienuolių bei tretininkų veiklos išdava. Jie pajėgė savo tikinčiuosius paruošti katakombiniam gyvenimui; tikintieji sugebėjo, neturėdami nei kunigų, nei vyskupų, išlaikyti tikėjimą. Tikėjimas ypač gyvas tose srityse, kurios buvo lankomos buvusių kalinių ir tremtinių kunigų. Ypatingos tikinčiųjų pagarbos yra sulaukęs kun. A. Šeškevičius, S.J. Daugelio Azijos vokiečių namuose kun. A. Šeškevičiaus portretas pakabintas šalia šventųjų paveikslų.

Tarybų Sąjungos ateistai kuria naujus planus sužlugdyti Katalikų Bažnyčiai Tarybų Sąjungoje. Girdėti, kad jie, darydami kai kurias nuolaidas Apaštalų Sostui, nori, kad Maskvoje būtų įkurtas Katalikų Bažnyčios centras. Jos vadovas turėtų būti valdžiai atsidavęs dvasininkas, gavęs kardinolo titulą. Jam turėtų priklausyti visos Katalikų Bažnyčios vyskupijos, esančios Tarybų Sąjungoje: Lietu-

vos, Ukrainos, Baltarusijos ir kt. Tai būtų paruoštas pirmas žingsnis į schizmą. Jau ir dabar kai kurie pravoslavų dvasininkai prasitaria: kadangi Katalikų Bažnyčia pripažįsta Maskvos patriarchą teisėtu Bažnyčios hierarchu, tai bręsta reikalas Tarybų Sąjungos katalikams atsisakyti Romos Šv. Tėvo. Jiems esą sugebėtų vadovauti Maskvos patriarchas.

Mums sunkiai suprantama paskutinių laikų vad. „Rytų politika". Mūsų nuomone, ji labai pakenkė Katalikų Bažnyčiai Rytuose. Mes girdime tokius samprotavimus: Tarybų Sąjunga—galinga valstybė, kurios šiuo metu fizine jėga negalima nugalėti. Reikia ieškoti diplomatinių kelių tartis su ta jėga, siekiant ten apsaugoti esančius tikinčiuosius nuo visiško sunaikinimo. Mūsų nuomone, ne diplomatinės priemonės sulaiko nuo žiaurumų, o būtinybė skaitytis su galingų valstybių jėga, pasaulio ir savosios tautos opinija, baimė naujo Niunbergo proceso.

Tarybų Sąjungos atstovai mielai ieško diplomatinių kontaktų su Apaštalų Sostu, kad, sulaukę Katalikų Bažnyčios nuolaidų, galėtų dar subtiliau persekioti Bažnyčią, ypač jiems atsidavusių Bažnyčios vadovų rankomis. Ateistams pataikaują vyskupai dažnai savo žodžiu ar raštu paskelbtais potvarkiais trukdo ypač katakombinės Bažnyčios veiklą (dažnai draudžia laikyti šv. Mišias privačiuose butuose persekiojamiems tarnautojams, varžo klausyti išpažinčių už savo vyskupijos ribų privačiuose butuose, ypač seserų vienuolių).

Rytų kraštų katalikus žavi drąsus tikėjimo gynimas. Jei Lietuvos katalikus užstoja nekatalikai ar net ateistinių pažiūrų asmenys, kaip akademikas A. Sacharovas arba S. Kovaliovas, rizikuodami savo laisve, tai dar labiau laukiame mus užtariančio žodžio iš savo brolių kitų kraštų katalikų vyskupų ir tikinčiųjų. Ačiū Dievui, paskutiniu metu girdime mus ginančius jų balsus.

(Tylos taktika—klaidingas reiškinys):

Susidaro įspūdis, kad katalikai, nenorėdami sugadinti santykių su Maskvos ateistais, pasirinko tylos taktiką.

Vienas Lietuvos vyskupas, grįžęs iš Romos, teigė, kad Šv. Tėvas audiencijos metu pataręs Tarybų Sąjungos tikintiesiems: „Melstis ir ramiai, kantriai laukti". Mes esame įpratę būti klaidinami ir netikime, kad Šv. Tėvas taip būtų mums pataręs. Mes turime Evangeliją, Vatikano II Susirinkimo nutarimus apie misijas ir apaštalavimą, girdime Šv. Tėvo Pauliaus VI žodžius per radiją apie pareigą evangelizuoti šių laikų pasaulį, nesigailint net gyvybės aukos. Kaip mes galim tylėti ir laukti, kada netyli ir nelaukia ateistai ir kiti Bažnyčios priešai? Ar mes galime ramiai žiūrėti ir laukti, kada apie mus šimtai tūkstančių jaunimo-stidentų ir inteligentų yra besiilginčių Evangelijos, nusivylusių ateizmu ir iš jo kylančiu moraliniu supuvimu? Taip elgdamiesi visi mes nusikalstume. Apaštalas šv. Paulius šaukė: „Vargas man, jei aš neskelbčiau Evangelijos!" Šiuo atžvilgiu mums pavyzdžiu galėtų būti įvairūs Tarybų Sąjungos sektantai: jehovistai, penkiasdešimtininkai. Jie surado tinkamus Tarybų Sąjungai metodus. Juos dvasiškai ir materialiai remia užsienyje gyvenantieji jų broliai. Jie savo narių tarpe yra išugdę nei kančių, nei mirties nebijančią apaštalavimą dvasią, aprūpinami naujausia spauda, sukūrę drausmingą organizaciją su įvairių laipsnių vadovais: būrelio, kaimo, miesto bendruomenės, srities, respublikos ir t.t.

Taigi ilgus metus Tarybų Sąjungoje Katalikų Bažnyčia buvo tarsi apmirus, nerodanti didesnės apaštališkos veiklos. Dabar būklė žymiai pasikeitusi. Mums reikia ne migdančio, o padrąsinančio žodžio, tinkamos veikimo laisvės, deramo įgaliojimo, be kurio mes nesijaučiam turį teisės Bažnyčios vardu siųsti ar net raginti vykti į heroizmo reikalaujantį apaštalavimo darbą. Mūsų jėga yra mūsų vienybė su Šv. Tėvu ir drąsus, gerai organizuotas persekiojamos Bažnyčios gynimas. Šia kryptimi, galime džiaugtis,Katalikų Bažnyčia yra padariusi žymią pažangą. Tų pastangų dėka iškelti tikėjimo persekiojimo faktai Tarybų Sąjungoje privertė net užsienio komunistų partijas pasmerkti Tarybų Sąjungos vykdomą tikinčiųjų persekiojimą.

Lietuva dėl savo geografinės padėties ir susidėjusių istorinių aplinkybių yra Katalikų Bažnyčios avanpostas Rytuose. Ji gali atlikti Rytų evangelizacijos uždavinį, pasitarnauti žmonijai, sukurdama Rytų ir Vakarų kultūrų sintezę. Dėl to Lietuvos religinio gyvenimo lygis Katalikų Bažnyčiai ir Europos istorijai gali turėti nepaprastos reikšmės. Todėl Romos Katalikų Bažnyčia turėtų būti labai suinteresuota, kad katalikybė Lietuvoje išsilaikytų, bandymuose sustiprėtų ir, ją remiant tinkamu būdu, pasireikštų visu savo gajumu ir būtų pajėgi skirtą jai Apvaizdos ir Bažnyčios misiją atlikti. Lietuva yra Pabaltijo valstybė, kurios daugumą gyventojų sudaro katalikai. Net dabar Katalikų Bažnyčia veikia oficialiu ir katakombiniu būdu. Jos veikla dar būtų veiksmingesnė, jeigu ji gautų kitų tikinčiųjų moralinės ir materialinės paramos. Nežiūrint ilgo atkaklaus ir žiauraus ateistų persekiojimo, katalikų tikėjimas Lietuvoje yra gyvas. Mes Šv. Tėvui galime pasigirti, kad pas mus labai nedaug kunigų, atsisakančių kunigystės, netrūksta pašaukimų į dvasinį luomą, gyvas eucharistinis gyvenimas, vertinamas atgailos sakramentas. Jūs turite daug duomenų, kaip drąsiai Lietuvos dvasininkai ir tikintieji gina savo tikėjimą. Mes turime daug kankinių už tikėjimą ir mergaičių, kurios paaukojo gyvybę gindamos savo nekaltybę (stud. Elena Spirgevičiūtė, Stasė Lušaitė, Danutė Burbaitė ir kt.). Mūsų šalyje yra gyva apaštalavimo dvasia, trokštanti skleisti katalikų tikėjimą plačiame subedievintame krašte.

Galingai veikia Katalikų Bažnyčia ir katakombiniu būdu: klesti pogrindinė spauda, vyksta platus katekizacijos darbas, nepaisant visokeriopų aukų, veikia vienuolynai. Netrūksta atsakingų pareigūnų ir net komunistų partijos narių, kad ir slaptai išpažįstančių tikėjimą. Jie mirdami prašo būti laidojami su katalikiškomis apeigomis. Turime keletą vyskupų-kankinių: arkivysk. T. Matulionis, M. Reinys, vysk. V. Borisevičius, P. Ramanauskas. Už ištikimybę Bažnyčiai ištremti vyskupai—J. Steponavičius ir V. Sladkevičius. Apie 600 lietuvių kunigų yra buvę kalėjimuose ir ten nenustoję skleisti Kristaus mokslo.

Tačiau Lietuvos ateistai visokiais būdais nenustoja ardę Katalikų Bažnyčios gyvenimo.

1. Pirmoji priemonė sugriauti Katalikų Bažnyčią Lietuvoje—tai uolios ir pastovios ateistų pastangos į Lietuvos Katalikų Bažnyčios hierarchiją statyti asmenis, kurie sutiktų vykdyti jų direktyvas: a) skleisti melagingą informaciją užsieniui apie tariamą tikėjimo laisvę Lietuvoje. Priėmus šią sąlygą, ištremtiems vyskupams buvo žadama leisti oficialiai eiti savo pareigas; b) padėti klaidinti Vatikaną ir išgauti ateistų pageidaujamus kandidatus į vyskupų sostus; c) žlugdyti pastoracinį darbą, ignoruojant Vatikano II Susirinkimo nutarimus ir naujausius Šv. Tėvo dekretus; d) proteguoti apsileidusius kunigus, skiriant juos į atsakingas vietas, persekioti uoliuosius, skiriant juos į užkampius; e) nesirūpinti katekizacija ir t.t.

Iš dalies ateistams pavyko savo planus įgyvendinti, tačiau ne visiškai. Naujai paskirti vyskupai šiuo metu kiek gali rūpinasi pastoracija. Dėl senatvės nepajėgiantieji eiti savo pareigų ir pasipriešinti ateistų reikalavimams garbingai pasielgtų jų atsisakydami.

2. Ateistai trukdo kandidatams stoti į Kunigų seminariją, stengiasi užverbuoti stojančiuosius, deda pastangas, kad seminarijoje būtų žemas mokslo ir auklėjimo lygis. Vyskupai negali laisvai skirti nei seminarijos vadovybės, nei profesūros. Nepajėgia iš pareigų atleisti aiškiai toms pareigoms netinkamus asmenis. Klierikams trūksta teologijos vadovėlių. Labai skurdi Kunigų seminarijos biblioteka, nepapildoma užsienyje naujai išleistasis grynai religinio turinio veikalais. Nenuostabu, kad Kauno Kunigų seminarijos mokslo ir dorovinio auklėjimo lygis yra gana žemas. Dažnai jauni kunigai dvasia atsigauna, pradėję eiti kunigo pareigas.

3. Viena iš didžiausių katalikybės ardymo priemonių Lietuvoje yra gerai organizuotas priverstinis vaikų auklėjimas bedieviškai, neatsižvelgiant nei į žmogaus teisių deklaraciją, nei į Helsinkio konferencijos nutarimus. Dar ir dabar už vaikų mokymą katekizmo kunigai baudžiami piniginėmis baudomis. Lietuvos mokytojai

įvairiausiomis priemonėmis Švietimo ministerijos yra verčiami ateistiškai auklėti jaunimą. Tą darbą dalis mokytojų karjeristų atlieka labai uoliai. Lietuvos ateistų duomenimis, į pradinę mokyklą ateina 70 proc. tikinčių vaikų; vidurinę mokyklą baigia išsaugoję tikėjimą tik 30 proc. Toliau tikėjimas griaunamas aukštosiose mokyklose. Visi studentai įpareigojami išeiti vadinamą „mokslinio ateizmo" kursą.

Kadangi jaunimui draudžiama lankyti bažnyčią, labai trūksta religinės spaudos, todėl didelė dalis jaunimo nėra tiek ateistai, kiek ignorantai. Ateizmo vaisiai—net ateistams susirūpinimą keliąs jaunimo dorovinis pakrikimas.

4. Viena iš labiausiai lietuvių tikėjimą ir dorovę žalojančių, žeminančių žmogaus asmenybę bei orumą yra masiškas verbavimas būti saugumo agentais visokiomis priemonėmis: įkalbinėjimais, papirkimu, šantažu, grasinimais atleisti iš darbo, gražiausiais pažadais kilti karjera, įstoti į aukštąją mokyklą. Nesutinkantieji bauginami visokiomis bausmėmis. Užsiverbavusiems dažnai dovanojamos bausmės už padarytus kriminalinius nusikaltimus. Verbuojami beveik visi, pradedant nuo pradinės mokyklos mokinukų, baigiant vyskupais. Reikia pripažinti, kad ilgais metais besitęsiantis toks terorizavimas duoda savo rezultatus. Todėl daugelis šiandieną lietuvių nepasitiki vieni kitais, bijo atvirai kalbėti, nuolat bijo būti išduoti.

Ypač stipriai verbuojami Kunigų seminarijos auklėtiniai. Nesutinkantiems būti saugumo agentais, grasinama, kad jie nebūsią priimti į seminariją, kad bus sukliudyta gauti kunigystės šventimus. Klierikai ypač teorizuojami atostogų metu. Kartais iš jų reikalaujama įsipareigoti, kad, keletą metų ėję kunigo pareigas, paskui viešai iš jų atsisakytų, kaip yra buvę su kun. Vytautu Starkum, Sidabravo klebonu.

5. 1976.VII.28 Lietuvoje išleistas naujas įstatymas, kuriuo numatoma dar labiau suvaržyti Katalikų Bažnyčios veiklą. Naujojo įstatymo vienas straipsnis teleidžia kunigui religinius patarnavimus atlikti tik toje bažnyčioje, kurioje jis yra valdžios užregistruotas. Pagal tą potvarkį

kunigams draudžiama važiuoti į talką klausyti išpažinčių pas kaimynus kunigus, kada šie per atlaidus ar laidotuves labai apkrauti darbu. Pagal tą įstatymą draudžiama mokyti religijos. Jos mokymas teleidžiamas tik kunigų seminarijose. Reikia laukti naujų persekiojimų visiems, kas vaikus mokys poterių ar katekizmo—juos baus jau remdamiesi įstatymais.

Tuo pačiu įstatymu dvasininkams draudžiama lankyti tikinčiuosius—kalėdoti, nors tai atlikti įpareigoja Katalikų Bažnyčios kanonai. Tas pats įsakas nurodo, kad klausimą apie naujų religinių bendruomenių įsteigimą sprendžia ne patys tikintieji, o rajono vykdomojo komiteto nariai.

(Dvejopa Lietuvos katalikų veikla):

Lietuvos Katalikų Bažnyčia veikia dvejopu būdu: viešai ir slaptai. Visai katakombiniu būdu priverstos veikti visos vyrų ir moterų vienuolijos; jaunuoliai, slaptai besiruošią kunigystės šventimams, beveik visi mokytojai ir įvairūs tarnautojai, kurie bijo viešai lankyti bažnyčią ir priiminėti sakramentus, kad nenukentėtų. Žymi dalis ir oficialiai dirbančių kunigų priversti veikti ir katakombiniu būdu: ruošti vaikus šv. Komunijai ir Sutvirtinimo Sakramentui, lankyti ligonius tokiose ligoninėse, kur kunigo neįsileidžia medicinos personalas, tuokti tarnautojus.

Katalikų Bažnyčia išimtinai katakombiniu būdu ar pusiau katakombiniu būdu veikia plačiuose Rusijos plotuose. Ji gali veikti todėl, kad nepaiso ateistų varžymų. Tokia veikla labai sunki, nes ateistų labiau persekiojama. Tačiau sunkiai įveikiama, kada tinkamai susiorganizavusi. Viešai veikiančią Katalikų Bažnyčią ateistai gali sunaikinti kiekvienu momentu—uždaryti bažnyčias, suimti vyskupus ir kunigus. Tačiau jiems labai sunku nugalėti katakombinę Bažnyčią, nes jos veiklos nepajėgia sukontroliuoti. Katakombinėse sąlygose veikianti Bažnyčia nekliudo oficialiai veikiančiai vietos Bažnyčiai, nesiekia ardyti jos drausmės ar ją skaldyti, bet kaip įmanydama

stengiasi papildyti jos veikimą. Kiek galėdama ji palaiko ganytojo autoritetą, stengiasi išsikovoti sąlygas laisviau veikti, gina ganytojus nuo valdžios persekiojimo ir prievartavimo, užkerta kelią klaidinantiems jų pareiškimams.

Katakombinės Bažnyčios santykiai su ateistine valdžia

Valdžiai labai nepatinka Katakombinės Bažnyčios veikla, nes jos negali kontroliuoti. Jei viešai veikianti Bažnyčia turi šiokias tokias privilegijas, tai katakombinė— persekiojama. Todėl slaptai veikiantieji kunigai ir vienuoliai vadinami Vatikano agentais arba užsienio žvalgybos darbuotojais. Patys kaltintojai žino, kad tai netiesa. Net ir katakombinėse sąlygose veikianti Katalikų Bažnyčia nesirengia ruošti sukilimo nei jėga kovoti prieš tarybinę santvarką. Ji nedraudžia katalikams tarnauti tarybinėje armijoje, dalyvauti visuomeninėje veikloje, dirbti valstybinėse įstaigose ir fabrikuose. Daugelis katalikų yra pavyzdingi ir pasitikėjimo nusipelnę darbuotojai. Net į katakombinį gyvenimą suvarytos seserys vienuolės vertinamos, kaip sąžiningos medicinos darbuotojos, rūpestingai slaugančios partiečius ir saugumiečius. Katakombinėse sąlygose veikianti Bažnyčia nesiekia ardyti gerų santykių tarp Apaštalų Sosto ir Tarybų Sąjungos. Ji siekia nekliudomai skelbti Kristaus mokslą visiems žmonėms.

Buvo padaryta didelė pastoracinė klaida, kad Lietuvos vyskupai, kunigai ir tikintieji laiku nebuvo paruošti pastoraciniam darbui katakombinėms sąlygoms nei juridiniu, nei pastoraciniu atžvilgiu. Kuo tikėjimo laisvė didės, tuo Katakombinės Bažnyčios reikšmė mažės. Kuo persekiojimas bus didesnis, tuo Bažnyčia bus priversta eiti vis giliau į katakombas ir jos reikšmė didės. Turėdami šiuos faktus prieš akis, mes tikimės, kad mūsų broliai užsienio lietuviai bei viso pasaulio vyskupai ir tikintieji mums padės išlaikyti katalikų tikėjimą, padės mums savo maldomis ir aukomis, visomis jėgomis gins mus nuo

tikėjimo persekiotojų. Kiek galima, jie geriau pasinaudos katalikų ir kitų gerų žmonių rankose esamomis žinių perdavimo priemonėmis. Kiek įmanoma, dės pastangas, kad Katalikų Bažnyčios vadovybė padėtų ne tik viešajai, bet ir katakombinėmis sąlygomis veikiančiai Bažnyčiai.

Paskutiniu laiku pagerėjo santykiai tarp Apaštalų Sosto ir Tarybų Sąjungos. Šios valstybės atstovai nuolat aplanko Šv. Tėvą. Kardinolai lankosi Maskvoje ir Leningrade. Niekas neneigia, kad reikia naudotis visais diplomatiniais kanalais, ieškant kelių net ir su ateistine valdžia, siekiant pasaulio taikos, teisingumo ir rasinės lygybės. Ateistai mielai ieško gerų santykių su Apaštalų Sostu. Tačiau ta diplomatine veikla jie nori išsiderėti nuolaidų, kuriomis galėtų labiau pakenkti Bažnyčiai. Dažniausiai jie savo pažadų ir sutarčių nevykdo. Nedžiugina mūsų naujų Vengrijos ir Čekoslovakijos vyskupų pareiškimai. Ateistai gąsdina, kad, jei nebus kreipiamas dėmesys į jų reikalavimus, jei nebus varžoma uoliųjų katalikų veikla, tai gali būti iš naujo sukeltas kruvinas tikinčiųjų persekiojimas, koks yra buvęs 1917-1923 metais ar 1930-1938 metais. Mums ne toks pavojingas kruvinas persekiojimas, kaip lėtas, tylus dusimas, smaugiant Bažnyčią savomis rankomis.

Visa tai turėdami prieš akis, mes prašome mūsų užsienyje gyvenančių brolių lietuvių šių dalykų:

1. Parodyti daugiau rūpestingumo, meilės, dvasinės ir medžiaginės pagalbos ypač katakombinėmis sąlygomis gyvenančiai mūsų Katalikų Bažnyčiai.

2. Deramu būdu prašyti Apaštalų Sostą: a) kiek įmanoma pagreitinti Dievo tarno Jurgio Matulaičio-Matulevičiaus beatifikaciją; b) rūpintis, kad būtų pradėtos beatifikacijos bylos naujų lietuvių kankinių už tikėjimą ir dorą: arkivyskupo T. Matulionio, vysk. V. Borisevičiaus, stud. Elenos Spirgevičiūtės, parodžiusios panašų heroizmą, kaip šv. Marija Goreti; c) prašyti Šv. Tėvą neskirti vyskupais ir neduoti garbės titulų doroviškai ir politiškai susikompromitavusiems asmenims. Nepasitikėti reko-

mendacijomis tų, kurie jau yra suklaidinę Apaštalų Sostą; d) paskatinti rūpintis Tarybų Sąjungos evangelizacija; vietos ordinarams įsakyti nedaryti kliūčių norintiems dirbti šiame krašte misijų darbą; e) dėti pastangas, kad Baltarusijos ir Ukrainos tikintieji gautų teisę atidaryti savą kunigų seminariją; f) pasirūpinti, kad būtų atidarytos bažnyčios ir joms paskirti kunigai bent didesniems Tarybų Sąjungos miestams, kaip Kijevas, Minskas, Novosibirskas, Krasnojarskas, Omskas, Tomskas ir pan.; išleisti pastoracinius potvarkius, Apaštalų Sosto skelbiamus per radiją, skatinančius Tarybų Sąjungos evangelizaciją, veikiančius nuo paskelbimo dienos; įspėti, kad jų vykdymo neturėtų teisės varžyti vietos ordinarai. Duoti teisę klausyti išpažinčių Bažnyčios drausmei nenusikaltusiems kunigams, nepaisant vyskupijos ribų, privačiuose butuose, ne tik pasauliečių, bet ir seserų vienuolių.

Vatikano II Susirinkimo dekrete „Christus Dominus" Nr. 7 ragina viso pasaulio vyskupus, kad jie ypatingos meilės ir rūpestingumo parodytų tiems kunigams, kurie kenčia dėl Kristaus įvairiausius persekiojimus, ragina jiems padėti malda ir savo parama. Be to, ragina visus tikinčiuosius, ypatingai esančius aukštesnėse pareigose, drąsiai ginti persekiojamus tikinčiuosius (plg. „Gaudium et spes" 75). Laukiame, kad šie nutarimai būtų uoliai vykdomi. Helsinkio konferencijos nutarimai sudaro palankias sąlygas ginti varžomus ir persekiojamus tikinčiuosius visame pasaulyje ir ypač Tarybų Sąjungoje.

Šis pareiškimas buvo parašytas, prašant Šventosios Dvasios šviesos, išklausius daugelio Lietuvos dvasininkų, vienuolių ir tikinčiųjų nuomonių. Tikimės, kad mūsų broliai lietuviai užsieniečiai, viso pasaulio tikintieji ir geros valios žmonės kaip galėdami mums padės. Mes prašysime Aukščiausiąjį, kad būtų išgirstas mūsų pagalbos šauksmas.

* * *

HELSINKIO NUTARIMŲ „VYKDYMAS"

LTSR Vidaus Reikalų Ministrui

Kun. Prano Masilionio, Jono s.,
Pasvalio raj., Kriklinių p.,

Prašymas

Gerbiamasis Ministre!

Jums reiškiu pagarbą ir palankumą!

Kaip žmogus su Žmogumi, noriu su Jumis pasidalinti savo rūpesčiu ir mintimis.

Kalbėsiu atvirai, nieko nenorėdamas įžeisti, pasitikėdamas žmoniškumu.

Jums galėtų būti žinoma, kad jau 6-7 metai, kaip veltui stengiuosi gauti leidimą aplankyti savo brolius ir seseris Amerikoje.

Per tą laiką mano brolis Juozas atsiuntė man tris formalius kvietimus, patvirtintus ir Rusijos atstovybės.

Paskutiniame kvietime pasirašė ir Amerikos valstybės sekretorius Henri Kissingeris bei Ohio valstijos ministras pirmininkas Braunas. Už tai jiems reiškiu nuoširdžią padėką.

Deja, į visus kvietimus čia man atsakė neigiamai. Niekada nenurodė priežasties.

Per tą laiką vieną prašymą parašiau Ministrui Pirmininkui, nuorašą nusiunčiau Jums, o Ministro Pirmininko laiškų skyrius man pranešė, kad ir patį mano prašymą nusiuntė Vidaus reikalų ministerijai, taigi Jums.

Jums pačiam, kaip Vidaus reikalų Ministrui, parašiau 4 prašymus. Šiuos visus savo prašymus registravau pašte, bet nei iš Jūsų, nei iš Jūsų ministerijos negavau jokio atsakymo, net ir žinios, ar gavote mano registruotus laiškus.

Į Ameriką apsilankyti mane kviečia brolis Juozas, bet jis yra susitaręs su mano seserimis ir kitu mano broliu: jie visi mane kviečia. Kviečia dėl to, kad seniai matėmės, beveik prieš 40 metų, ir kad mes stovime visi prie kapų vartų, nes visi seni:

Man — 75 metai; broliui Adolfui, darbininkui, pensininkui—73; broliui Juozui, gydytojui, medicinos daktarui, kuris yra netekęs vienos kojos—63; seseriai Viktorijai, vyro pavarde Miknienei, gydytojai chirurgei, medicinos daktarei—66; seseriai Stanislovai, ligoninės tarnautojai—58 metai.

Prieš palikdami žemę, dar norim pasimatyti ir ilgam atsisveikinti. Tiesa, tai asmeniška, bet labai žmogiška, labai jautru...

Kai atsakoma vis neigiamai, širdis savaime pasijunta sužeista, lyg kalėjime...

O vis dėlto čia viešpatauja žmonės; jie nori ir siekia gero, bet žmonės, nors ir būtų genijai, geba apsirikti. Be to, kinta ir sąlygos: kas vakar buvo negera, šiandien gali būti naudinga.

Iš čia ir kilo noras Jums, kaip iškiliam ir atsakingam Asmeniui, pasisakyti porą minčių, kurios gali būti naudingos.

Vėl nuoširdžiai užtikrinu, kad nieko nenoriu įžeisti ar nuskriausti.

Malonėkite spręsti, ar aš apsirinku tardamas, kad neleidimas aplankyti savųjų yra nelogiškas ir žalingas.

Štai motyvai: 1. Nelogiškas

Manęs, seno, eilinio piliečio, neišleidžia, o išleidžia jaunus, subrendusius, neeilinius žmones, sakysim, A. Solženicyną su „Archipelago Gulagu" bei visa šeima; Bukovskį, daugiau kaip 10 metų praleidusį psichiatrinėje ir lageriuose; Pliuščą, tiesiog iš psichiatrinės išleistą po kelerių

metų varginimo; Simą Kudirką, po teismo ir kalėjimo vargų; Jurašų šeimą, Tomą Venclovą ir t.t.

Jie išvažiuoja pilni patirties, atsiminimų, jausmų, minčių. Išvažiuoja laisvi kalbėti ir veikti.

Ką gi begalėčiau Vakaruose apreikšti, ko Vakarai dar nežinotų!? O jei per neapdairumą ką nors ir pasakyčiau, ką tai bereikštų prieš srautą faktų ir pasisakymų, kurie iš Vakarų plūsta įvairiausių valstybių radijais?!

Argi šis nelogiškumas nepažeidžia valdančiųjų prestižo?!

2. Ž a l i n g a s

Čia nekreipiama dėmesio į vieną dėsnį, kuris ūmai ir nesulaikomai formuoja žmonių sprendimą, būtent:

Tiesa, laisvė, tvarka, švara, kultūringumas, teisingumas, dorybės, žmonių gerovė ir pasitenkinimas, bičiulystė ir panašūs dalykai nesibijo atvirumo.

Atvirumo mirštamai bijosi melas, apgaulė, netvarka, išnaudojimas, neteisybė, prievarta, vergija, teroras, suokalbiai, rengiama pražūtis ir panašūs dalykai.

Vakarai atviri.

Ten visų antikomunistų sprendžiama, nes, anot jų, matyti, kad ten demokratija tikra, kad ten tikra laisvė, kad ten žmogus iš tiesų gerbiamas, kad ten klesti visuomenė...

Rusų komunistai uždari.

Savaime pradeda veikti anas dėsnis: aha, rusai komunistai slepia kažką baisaus.

Anot antikomunistų, susidaro prielaida, kad patys komunizmo vadai, kaip tik tie, kurie propagandoje komunizmą puošia taikos balandžiais, kviečių vainikais, tekančia saule,—patys pirmieji labai prastai vertina komunizmą tikrovėje, nes mirštama baime saugo jį kalėjime, geležinėmis sienomis, be durų ir langų, kad tik kas nors neišneštų žinių, kad tik kieno nors kritiška akis nepastebėtų...

Reiktų labai susimąstyti, kiek dėl to negarbės ir nuostolio pačiam komunizmui ir jo vadams, jeigu nėra atvirumo.

Sakysim, Bukovskį kažkas Vakaruose paklausė: „Kiek lagerininkų Rusijoje?" Jis atsakė: „250 milijonų".

Šį teiginį nedelsiant reikėtų atremti. Bet kaip atremti, kai nepralaužiamas uždarumas kaip tik ir liudija iškalbingai!?

Po Lietuvą gana plačiai kursuoja jau ir lietuviškas Solženicyno „Archipelago Gulagas" vertimas.

Bukovskio, Amalriko, Pliuščo, Simo Kudirkos, Jurašų, „Lietuvos K. Bažnyčios kronikos", „Aušros" ir visų kitų asmenų ir leidinių pranešimai, kurie plūsta iš Vakarų visomis kalbomis, ligi smulkmenų atskleidžia rusų komunizmo tikrovę ir ją nuvainikuoja visų akivaizdoje.

Būtinai reikia gintis.

Efektyvus gynimasis—tik atvirumas: „Ateikite, matykite, visapusiškai ištirkite, įsitikinkite!"

Su atvirumu esmingai susijęs leidimas išvažiuoti svetur.

Komunizmo vadai ir ginasi, bet... tik tuščiais žodžiais, o prieš atvirumą užsisklendžia, kaip nuo mirties.

Anot antikomunistų, tas kategoriškas reikalavimas: „Nesikiškite į mūsų vidaus reikalus!"—nelogiškas.

Jeigu pasirašytos šitos didingos ir svarbios sutartys: Žmogaus teisių deklaracija ir Helsinkio dokumentai, tai tuo pačiu iškilmingu pasirašymu visos valstybės yra įgaliojusios viena kitą kontroliuoti, kaip vykdomi susitarimai.

Anot antikomunistų, jeigu tokio susitarimo nebūtų, tai patys susitarimai būtų neverti aukštųjų vadų, būtų tuščias niekalas, būtų idiotiški.

Užtat ir komunizmo vadų tas kategoriškas reikalavimas

nesikišti į jų vidaus reikalus yra nelogiškas, žeminąs juos pačius, komunizmą ir jų valstybes.

Be to, šis reikalavimas yra ir išdavikiškas: jis kelia ne tik prielaidą, bet ir įsitikinimą, kad tik ką minėtų asmenų ir leidinių bei dokumentų žinios yra tikros.

Dėl to matyti iš transliacijų, kad Vakaruose susiformavo įsitikinimas, kad tas slepiamasis, uždarusis rusų komunizmas—vergija; kad Rusija—lageris; kad ten komunizmas—nemylimas; kad jis į protus ir širdis kalamas teroru; kad jis negyvenimiškas net ir ekonomiškai; kad betgi jo vadai kėsinasi jį primesti visai žmonijai, ją pavergti ir panašiai terorizuoti.

Šiems teiginiams likviduoti—būtinas atvirumas: leidimas žmonėms išvykti ir atvykti.

Jugoslavija labai atvira: daug tūkstančių darbininkų dėl uždarbio kasmet išvyksta į Vakarus ir vėl grįžta. Dėl to nenukenčia niekas. Vakarų partijos rimtai žengia į humanizmą ir atvirumą. Dėl to įgyja tik daugiau simpatijų.

Žmogaus teisių deklaracija ir Helsinkio susitarimai yra tikrosios laisvės ir žydinčios palaimos neišsenkančios versmės, iš seniausių laikų trokštamos žmonių, tautų ir žmonijos.

Už šias teises dabar žmonijoje audros pobūdžio plintantis sąjūdis. Ateitis—jų.

Jų realizavimas dabar—valstybių vadų šlovės vainikas, kuris nesibijo nei viešumo, nei audrų.

Dėl to ir aš, prisimindamas viską, ką čia rašau, žiūrėdamas visų mūsų bendros naudos, su pasitikėjimu Jus, gerbiamas Ministre, prašau išleisti mane į Ameriką apsilankyti pas brolius ir seseris.

Mano dokumentai galėtų būti Vilniuje, vizų skyriuje.

Kas man daryti, jeigu vėl būčiau neišklausytas?

Aš pasijausčiau labai nuskriaustas ir pavergtas.

Tuomet būčiau nuteiktas ir apspręstas niekada nebedalyvauti jokiose politiniuose rinkimuose bei balsavimuose.

Mano broliams ir seserims, jų bičiuliams ir visai Amerikos visuomenei būtų tik naujas ženklas, deja, nereikalingai duodamas, kad minėti kaltinimai—tikri.

Kam gi to reikėtų?!

P a s t a b a. Nuorašus išsiunčiau vyskupams, vyskupijų valdytojams, Ministrui pirmininkui ir Įgaliotiniui Tumėnui.

Su gilia pagarba **kun. Pranas Masilionis**

1977 m. gegužės 14 d.
Pasvalio raj., Kriklinių paštas

* * *

N.B. Gavęs prašymo nuorašą, Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas išsikvietė kun. P. Masilionį ir jam pagrasino, kad, jeigu jo prašymas bus atspausdintas „LKB Kronikoje", valdžia kun. P. Masilionio niekada neišleis į užsienį pas savuosius.

PASMERKTA BE KALTĖS

Nuo 1974 m. birželio mėn. Valst. saugumo komiteto darbuotojai pradėjo labai intensyviai sekti Nijolę Sadūnaitę.

Saugumo informatore tapo gretimo buto gyventoja mokytoja Aidietienė. Ji sąžiningai sekė, kas ateidavo pas Nijolę ir kada išeidavo. Telefonu pranešdavo saugumiečiams, kada pati Nijolė išeidavo iš namų. Praėjus trims dienoms po Nijolės suėmimo, saugumietis Vincas Platinskas pasigyrė pusbroliui Vladui Sadūnui, kad Aidietienė 1974 m. rugpiūčio 27 d. 14 val. paskambino į saugumo komitetą ir pranešė, kad Nijolės bute girdisi rašomosios mašinėlės garsai. Po dviejų valandų atvyko didelė saugumiečių grupė ir, įsiveržę į Nijolės butą, pradėjo

kratą. Saugumiečiai tarė Nijolei: „Esi katalikė, todėl kaip gali spausdinti „LKB Kroniką", kur surašytas tik melas ir šmeižtas apie tariamus tikinčiųjų persekiojimus". Nijolė drąsiai atsakė: „LKB Kronikoje" kiekvieno iškelto ateistų nusižengimo teisingumas patvirtintas tikinčiųjų ašaromis". Saugumiečiai dar tvirtino, kad straipsnis apie a.a. kanauninko Petro Raudos laidotuves tikriausiai yra parašytas Nijolės. Ji tai paneigė, sakydama, kad, jei ji būtų rašiusi, ji būtų žymiai plačiau aprašiusi saugumiečių įvykdytus trukdymus laidotuvių metu. Vėliau čekistai pradėjo tyčiotis iš a.a. kan. P. Raudos. Nijolė pasipiktino: „Jūs visi, kartu paėmus, nesate verti net vieno kanauninko kojos pirštelio!"

Praėjus 2 valandoms nuo kratos pradžios, atvažiavo dar vienas saugumietis ir liepė Nijolės broliui Jonui Sadūnui važiuoti į Saugumo komitetą tardymui. Nijolė protestavo, sakydama, kad brolis sergąs plaučių uždegimu ir kad jie neturį teisės ligonio vežti, tačiau saugumiečiai į tai nekreipė dėmesio.

Išvežus brolį tardymui, buvo padaryta krata jo bute, tačiau nieko nerasta.

Po Nijolės Sadūnaitės suėmimo, jos brolio sveikata smarkiai pablogėjo, ir jis išgulėjo pusantro mėnesio ligoninėje.

Po kelių savaičių Nijolės tardymo, saugumietis V. Platinskas guodėsi Vladui Sadūnui, kad tardytojai labai nervinosi, nes Nijolė neatsakinėjanti į jų klausimus.

Tardytojai apklausinėjo daugybę liudininkų: buvo kviečiami Nijolės giminės, pažįstami, bet įkalčių prieš Nijolę vis nerado. Visiems apklausinėjamiems buvo pateikiami vis tie patys klausimai: „Ar Nijolė neduodavo skaityti „LKB Kronikos" ir kitos religinės literatūros, ar nepasakojo apie „LKB Kronikos" leidėjus, apie tikinčiųjų persekiojimus?" Atsakymai vis būdavo neigiami.

1975 m. pradžioje saugumiečiai sulaikė Nijolei iš Lenkijos siunčiamą laišką. Henrikas Lacwik nežinojo apie Nijolės suėmimą. Laiške Nijolei rašė apie 1974 m. viešėjimą Lietuvoje.

1975 m. vasario mėn. saugumietis V. Platinskas nuvyko į Lenkiją pas H. Lacwik. Saugumietis klausinėjo apie jo viešnagę Lietuvoje, nuo kada pažįstamas su Nijole Sadūnaite, o taip pat ar Nijolė nepasakojusi apie „LKB Kroniką", kunigų ir tikinčiųjų persekiojimus Lietuvoje, ar nedavė kokios nors literatūros. Atsakymai buvo neigiami.

Laikas bėgo, o įkalčių prieš Nijolę saugumiečiai vis dar neturėjo, išskyrus kratos metu paimtus 3 „LKB Kronikos" numerius ir kelis „LKB Kronikos" puslapius, atspausdintus mašinėle.

Saugumiečiams patalkininkavo Nijolės pusbrolis Vladas Sadūnas. Saugumo nurodymu jis važinėjo pas gimines ir klausinėjo, ar Nijolė nedavė kam nors skaityti „LKB Kronikos", religinės literatūros, ar nepasakojo apie „LKB Kronikos" leidėjus ir t.t. Pas pusbrolį Vytautą Sadūną jis buvo nuėjęs su saugumiečiu.

1975 m. kovo 25 d. Regina Sadūnaitė (Vlado Sadūno žmona) nunešė į Saugumo komitetą „LKB Kronikos" 8-jį numerį, nors teisme ji pasakė, kad minėtą numerį radusi ant vyro rašomojo stalo, bet iš kur jis atsiradęs, ji nežinanti. Nijolė jai skaityti nieko nedavusi.

Vladas Sadūnas paliudijęs, kad Nijolė davusi skaityti „LKB Kroniką" ir knygą „Simas".

Liudininkas mokyklos direktorius Povilaitis (žr. „LKB Kronikos " Nr. 8) liudijo, kad moksleivio Roberto Andrijausko laidotuvėse, kurios buvo su bažnytinėmis apeigomis, dalyvauti moksleiviams nedraudęs, nes laidotuvės vyko ne mokslo metais. Kai Nijolė paklausė, kodėl tardymo metu jis ir mokyt. Šlimaitė davė parodymus, kad laidotuvės vyko mokslo metų pradžioje, Povilaitis pasimetė ir atsakė, kad tai neturį reikšmės. Taip ir liko neaišku, kada direktorius sakė teisybę ir kada melavo. Povilaičio liudijimui patvirtinti į teismą nebuvo iškviestas nė vienas moksleivis.

Saugumas surado dar vieną liudininką, sutikusį paneigti „LKB Kronikos" 8-me numeryje atspausdintą žinutę (tą reikiamą numerį į Saugumo komitetą nunešė R. Sadūnienė), tačiau tardytojai blogai paruošė teismui

direktorių Povilaitį, ir jis pamiršo tardymo metu savo duotus parodymus.

Liudininkas Kušleika teisme patvirtino „LKB Kronikos" iškeltų faktų teisingumą, patvirtindamas, kad jo sūnų tikrai vertė rašytis į pionierius.

Per 8 mėnesius saugumo darbuotojai nerado liudininko, kuris paneigtų nors vieno „LKB Kronikos" fakto teisingumą. Nerado, nes neteisingos informacijos „LKB Kronikoje" nebuvo.

Teisėjas Kudriašovas ir prokuroras Bakučionis žinojo Nijolės gynimosi kalbos turinį ir bijodami, kad Nijolės kalbos neišgirstų liudininkai, visus išvarė iš teismo salės, leido pasilikti tik jos broliui. Teismo pradžioje prokuroras patarė Nijolei nesakyti gynimosi kalbos, tada būsianti galimybė sumažinti bausmę. Nijolė pasipriešino: „Aš ne spekuliantė ir savo įsitikinimais nespekuliuoju".

Vėliau užsienio spauda rašė: „Teisme teisiamoji pasikeitė vietomis su prokuroru. Nijolė, sakydama savo kalbą, tapo prokurore, o Bakučionis—teisiamuoju.

Prokuroras Bakučionis savo kaltinamoje kalboje pripažino, kad Lietuvoje dar yra tikinčiųjų teisių pažeidimų.

1975 m. birželio 17 d. teisėjas Kudriašovas paskelbė teismo nuosprendį: „Už „LKB Kronikos" dauginimą ir platinimą baudžiama laisvės atėmimu trejiems metams, atliekant bausmę griežto režimo lageriuose ir ištrėmimu trejiems metams". Tai labiau panašu į aklą barbarišką kerštą, negu į teisingumo aktą.

Po teismo tardytojas Pilelis Nijolei prasitaręs: „Pagal padarytą nusikaltimą, gavai per didelę bausmę".

(„Mūsų tarybinėje tikrovėje viskas priimta vadinti kitais vardais").

Vienas ligonis rašė Nijolei į lagerį: „Mūsų tarybinėje tikrovėje viskas priimta vadinti kitais vardais: tiesa vadinama melu, gėris—blogiu, tikrovė—šmeižtu. Tautos didvyriai—nusikaltėliais arba kriminalistais".

Šių žodžių teisingumą patvirtina teisminis susidoroji-

mas su N. Sadūnaite. Byla buvo grubiai sufabrikuota, netgi liudininkai (Povilaitis ir Vladas Sadūnas) specialiai saugumo papirkti ir paruošti.

Vladas Sadūnas, būdamas išgėręs, prisipažino giminėms, kad saugumas privertęs jį duoti parodymus, kad Nijolė jam davusi skaityti kelis numerius „LKB Kronikos" ir knygą „Simas". Giminės jo paklausė, kodėl jis to nepaaiškinęs teisme. Jis atsakęs, kad tada saugumas jam būtų galvą nuėmęs.

Nuo 1974 m. rugpiūčio 27 d. iki 1975 m. birželio 20 d. Nijolė praleido Valstybinio saugumo komiteto izoliatoriuje, vėliau įvairiose kaliniams skirtose kamerose. Nijolę tardė keli tardytojai. Pradžioje tardymui vadovavo ypatingai svarbių bylų vyr. tardytojas Petruškevičius. Nė į vieną tardytojų klausimą Nijolė neatsakinėjo, tuo protestuodama prieš šią bylą. Todėl po mėnesio tardymo vadovavimas buvo perduotas tardytojui Pileliui. Bet ir tada Nijolė neatsakinėdavo į pateikiamus klausimus.

Tardytojai grasino, kad, jei neatsakinės į klausimus, ją patalpinsią į psichiatrinę ligoninę, kur būsią daug blogiau negu lageryje, arba uždarysią į šaltą, drėgną ir tamsų karcerį.

1975 m. sausio ir vasario mėnesiais Nijolė sirgo bronchitu ir angina, temperatūra buvo aukšta, labai kosėjo, bet medicininė pagalba jai nebuvo suteikta.

Ilgos ir varginančios kelionės į Mordoviją metu jai teko daug patirti pažeminimų ir pasityčiojimų. Atvykusi į lagerį ir praėjusi medicininį pasitikrinimą, Nijolė sužinojo, kad, praėjus vienuolikai mėnesių nuo suėmimo, ji neteko net penkiolikos kg. svorio. Maistas lageryje yra labai vienodas ir blogos kokybės: kruopų košė be riebalų, žuvis, mėsos atliekos (karvių tešmuo, diafragma, plaučiai). Rudenį kelis mėnesius duoda kopūstų sriubą, o kai kopūstų atsargos pasibaigia, pradeda kelis mėnesius virti kitą, bet vis tą pačią sriubą.

1975 m. spalio 10 d. Nijolė susirgo. Turėjo aukštą temperatūrą, labai kosėjo, svaigo galva, buvo bendras organizmo nusilpimas. Tiktai gruodžio mėn. ją paguldė į

lagerio ligoninę. Ligos diagnozės nenustatė ir dar nepasveikusią išrašė iš ligoninės. Sirgdama turėjo siūti pirštines. 1976 m. vasario mėn. Nijolė vėl buvo paguldyta į ligoninę. Ligos diagnozės ir vėl nenustatė, o kovo mėn. 3 d. nepasveikusią išrašė iš ligoninės.

1976 m. gruodžio 21 d. Nijolė vėl susirgo. Turėjo aukštą temperatūrą ir dešimt dienų išgulėjo lovoje, bet į ligoninę nebuvo paguldyta.

Žiemos pabaigoje N. Sadūnaitė rašė: „Darbe sekasi— visada išpildau pirštinių siuvimo normą. Dabar bus kiek sunkiau—nusilpau. Bet tai niekis, čia pat pavasaris. Atsibus žolelės, o su jomis atsiras ir daugiau jėgų, nes mes su apetitu valgome pienes, balandas, gėlių žiedus. Tai vitaminai ir kalorijos".

Anglijos laikraščiai rašė, kad Nijolei iš Anglijos buvo išsiųsta daugiau kaip trys šimtai laiškų, kurie grįžo atgal. Ne visi laiškai lagerį pasiekią ir iš Lietuvos. Cenzoriai iš laiškų išima religinius paveikslėlius, šv. Kalėdų, Velykų pasveikinimus, netgi paprastus gražesnius atvirukus. Taip pat ne visi Nijolės rašyti laiškai pasiekia adresatus. 1977 m. sausio ir vasario mėnesiais saugumo cenzoriai sulaikė du Nijolės laiškus.

Nuo 1977 metų kovo 13 d. iki gegužės 13 d. Nijolė buvo Mordovijos ASSR Saransko tardomajame izoliatoriuje. Kelionėje į Saranską susirgo bronchitu. Gydytojai pripažino chronišką bronchitą. Nuolat laikosi aukšta temperatūra.

Iš Saransko grįžo su paaštrėjusiu bronchitu—vėl aukšta temperatūra, visiškas jėgų išsekimas. Kadangi ligonis nebuvo reikiamai gydomas, gavosi bronchoekstazas. Dabar Sadūnaitę žada guldyti į ligoninę. Tuo tarpu nežmoniškas lagerio maistas ir kitos sąlygos baigia išsekinti Nijolės jėgas. Jos sveikata vis blogėja.

DAR VIENA KGB AUKA

1977 m. balandžio 26 d. „Tiesoje" buvo atspausdintas platus Sidabravo klebono kun. Vytauto Starkaus straips-

nis „Kodėl iš klystkelių pasukau", kuriame bandoma skaitytoją įtikinti, kad svarbiausia kun. V. Starkaus „praregėjimo" priežastis—Vatikano radijo šmeižtai tarybų valdžios adresu. Kaip pavyzdį kun. V. Starkus nurodo faktą, kad Vatikano radijas apkaltino tarybinius autoinspektorius, atėmusius blaiviam kun. J. Zdebskiui vairuotojo pažymėjimą. Straipsnyje autorius V. Starkus tvirtina, kad su kun. J. Zdebskiu yra bendravęs ir žinąs, kad šis mėgstąs išgerti.

Kun. V. Starkus rašo, jog besimokydamas Kunigų seminarijoje įsitikino, kad tarybinė santvarka gerbia tikinčiųjų teises.

Perskaitęs straipsnį, kiekvienas kritiškesnis skaitytojas supranta, kad jis yra parašytas KGB, naudojantis kun. V. Starkaus ranka.

Kun. V. Starkus panevėžiečiams kunigams štai ką yra papasakojęs. Stodamas į Kunigų seminariją, buvo verbuojamas dirbti KGB agentu. Saugumiečiai sutiko leisti mokytis seminarijoje su sąlyga, kad po kelių kunigavimo metų mesiąs kunigystę. Kun. V. Starkus su šiuo reikalavimu sutikęs, galvodamas, kad po kunigystės šventimų kaip nors išsisuksiąs iš KGB pinklių.

Čia ir buvo kun. V. Starkaus tragedijos pradžia. Morališkai palūžęs, jis nepajėgė būti geru klieriku, ir seminarijos vadovybė norėjo jį pašalinti, tačiau, kai kurių kunigų užtartas, seminariją baigė.

Kun. V. Starkus pasakojo, kaip saugumiečiai jį buvo nusivežę naktį į mišką prie Skaistkalnės (Latvijos TSR) ir grasino sušaudysią, jei jis neįvykdysiąs savo pažado.

Kun. J. Zdebskis liudija, kad su kun. V. Starkumi niekada nebendravęs, ir straipsnyje įdėta žinutė apie kun. J. Zdebskio elgesį yra atviras melas.

Lietuvos kunigai yra tos nuomonės, kad vyskupijų kurijos turėtų rimčiau žiūrėti į morališkai puolusių kunigų elgesį ir neleisti jiems griauti tai, ką uolūs kunigai per dideles aukas pastato. Taip pat Kunigų seminarija turėtų neišleisti į Kristaus vynuogyną tokių kunigų, kurie aiškiai šiam darbui netinka.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Kaunas

1977 gegužės 22 kunigystės šventimus gavo šie Kunigų seminarijos V kurso auklėtiniai:

1. Jonas Alesius,
2. Ričardas Černiauskas,
3. Česlovas Degutis,
4. Vytautas Kadys,
5. Jonas Kauneckas,
6. Stanislovas Linda,
7. Marijonas Savickas,
8. Vincas Stankevičius,
9. Petras Tarvydas.

* * *

Levaniškių km. (Anykščių raj.)

Neopresbyteris Marijonas Savickas savo gimtinėje primicijų iškilmėms norėjo laikinai prie savo sodybos ant Nevėžio kranto pasistatyti palapinę, tačiau vietos kolūkio pirmininkas uždraudė. Tada kun. M. Savickas kreipėsi į Religijų reikalų tarybos įgaliotinį K. Tumėną. Netrukus kolūkio pirmininkas leido įsirengti palapinę pridurdamas: „Jei ne užsienis, mes jus visus iškartume". Mat, K. Tumėnas paaiškino kolūkio pirmininkui, jog, trukdant primicijas, būsiąs triukšmas, kurį sužinosiąs užsienis.

* * *

Kaunas

Neopresbyteris Jonas Alesius 1976 m. vasarą buvo nuolatos saugumiečių varginamas, norint jį užverbuoti KGB agentu. Saugumiečiai atvažiuodavo automašina į namus, pasigaudavo kelyje kur nors einantį ir, nusivežę klieriką į Lazdijus, terorizuodavo.

Panašiai yra varginami daugelis klierikų.

* * *

(Ateistiniai jaunuoliai ardo pamaldų rimtį):

Vilnius

Neramiai kiekvienais metais praeina Kristaus Prisikėlimo šventės apeigos Vilniuje, Šv. Teresės bažnyčioje. Pamaldų rimtį ardo priešiškai nusiteikęs jaunimas.

1977 m. į bažnyčią prigūžėjo daug jaunuolių, kurie trukdė žmonėms melstis. Dauguma jų buvo įkaušę ir kalbėjo rusiškai. Procesijos metu šaipėsi iš Švenčiausio Sakramento įvairiausiomis mimikomis, užgauliojo gėles barstančias mergaites, šv. Mišių metu zujo nuo altoriaus iki didžiųjų durų, sukeldami triukšmą, įvairiausiomis pastabomis įžeidinėjo besimeldžiančius žmones, o prie durų tyčia sudarė spūstį. Vienas pamaldų dalyvis per 7 minutes prieš Pakylėjimą suskaičiavo apie 50 viduriu bažnyčios pro jį praėjusių žąsele tokių tipų...

Visa gatvė nuo Valst. filharmonijos iki Aušros Vartų buvo užtvenkta tokio pat chuliganiškai nusiteikusio ir išgėrusio jaunimo. Nors buvo atvažiavusios 4 milicijos mašinos, tačiau griežtesnių priemonių milicininkai nesiėmė.

Šis priešiškai nusiteikęs „kultūringas" jaunimas ateistinio auklėjimo išdava. Jeigu anksčiau prieš tikinčiuosius buvo siunčiami čekistai, tai dabar saugumiečiai ima siuntinėti į religines šventes profesinių mokyklų moksleivius, amoraliai nusiteikusį jaunimą.

* * *

(Šlykštus KGB elgesys su Aldona Kezyte):

Vilnius

Aldona Kezytė nuo 1949 m. iki 1975 m. dirbo pedagoginį darbą. Mokėsi LTSR Konservatorijoje, kurią baigė 1956 m. Tais pačiais metais jai buvo pavesta įkurti Biržų vaikų muzikos mokyklą. Ji ėjo šios mokyklos direktorės ir pedagogės pareigas. 1958 metais buvo Biržų m. DŽDT deputatė. 1959 m. paskirta Vilniaus Kultūros-švietimo technikumo dėstytoja. Tuo pačiu metu dirbo

dabartinėje B. Dvariono vaikų muzikos mokykloje mokytoja. Nuo 1960 m., iki 1975 m. dirbo šioje mokykloje pirmaeilėse pareigose. A. Kezytei buvo siūlomos direktorės, mokymo dalies vedėjos pareigos, tačiau ji nuo jų atsisakė. Dirbo B. Dvariono vaikų muzikos mokykloje choro skyriuje privalomo fortepiono vedėjos pareigose (iki 1975 m.). Taigi Švietimo ir Kultūros ministerijos A. Kezytei rodė neeilinį pasitikėjimą.

Tačiau ne visos įstaigos buvo patenkintos A. Kezytės asmeniu. Maždaug prieš aštuonerius metus ja susidomėjo KGB. Mokykloje prasidėjo įkyrus sekimas. Saugumo patikėtas pareigas gerai ėjo mokyt. Darvydas, kuris gaudydavo kiekvieną mokyt. A. Kezytės žodį. Nuo jo neatsilikdavo mokytojai: J. Andriejevas, J. Štarkienė, Abromaitytė, K. Kalibatas ir Marina Levšina.

Vieną iš priežasčių, kodėl saugumas susidomėjo A. Kezyte, buvo jos tikėjimas. Galimas daiktas, kad saugumiečiai įtarė mokytoją užsiimant pogrindine veikla.

Ilgą laiką mokytoja Kezytė buvo varginama kaimynų Choroškovų, kurie reguliariai įsiverždavo į jos butą ir viską iškrėsdavo. Kadangi mokytoja tylėjo, tai saugumo patikėtiniai dar labiau įsidrąsino, ir prasidėjo nuolatinis šantažavimas. Sugrįžusi iš darbo, ji rasdavo sujauktus daiktus, subraižytą stalą, prispiaudytą termosą ir pan., nors išeidama visada užrakindavo buto duris. Nepakeldama šio šantažavimo ir žinodama, kad skųstis yra beprasmiška, mokyt. A. Kezytė, pasitaikius progai, paliko savo butą R. Armijos prosp. 25-79 ir įsikūrė Karoliniškių rajone, Sudervės g. 20-130. Atrodė, kad naujoje vietoje bus ramiau, nes praradę sąžinę kaimynai rusai liko toli. Deja, greitai prasidėjo panašūs reiškiniai ir šiame bute. Kažkas, mokytojai esant darbe, įeidavo į jos butą, jį iškrėsdavo, labai dažnai ką nors sugadindavo. A. Kezytė pradėjo negauti visų laiškų. Vieną kartą rado savo sandėliukyje tris atplėštus vokus, tačiau laiškų juose nerado.

Ką visa tai reiškia?

* * *

Klaipėda

1977 m. balandžio 10 d. (Didįjį Šeštadienį) į Klaipėdą atvyko Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas. Prie bažnyčios durų būrys tikinčiųjų, sutikę įgaliotinį, kreipėsi į jį:

— Gerbiamas ministre, Klaipėdos tikintieji prašome jus tarpininkauti, kad tarybinė vyriausybė mums sugrąžintų mūsų pačių statytą bažnyčią.

— O kas jūs būsite?—paklausė Tumėnas prakalbėjusią moterį.

— Klaipėdos tikinčiųjų atstovė. Čia mūsų visas būrys,—paaiškino moteris įgaliotiniui. Mes netelpam savo mažutėje bažnytėlėje. Ateikite, ministre, šį vakarą arba Velykų rytą. Jūs patys pamatysite ir įsitikinsite. Žmonės alpsta sausakimšoje bažnyčioje, argi tai normalu?

— Ateisiu. Pažiūrėsim, kiek išneš alpstančių ar mirštančių,—nusišaipė Tumėnas.

— Atiduokite mums bažnyčią, o filharmoniją mes jums pastatysime!—pasiūlė vienas tikinčiųjų.

— O naujas bažnyčios bokštas bematant iškils vietoje nugriauto. Mes jį savo rankomis atstatysime,—atsiliepė kitas.

— Pamatysime, pažiūrėsime,—išsisukinėjo Tumėnas.

— Ką jūs mums konkrečiai žadate? Gal mums raštu į jus kreiptis?—nenusileido žmonės.

— Galima ir raštu,—atsakė atvažiavusis.—Jūs turite savo bažnytinį komitetą, tai jie tegul rašo, o ne jūs.

— O liaudies balsas nieko nereiškia?—protestavo žmonės.—Mes jokio komiteto nerinkome ir apie jį nieko nežinome,—pasigirdo balsai.

Nieko aiškaus tikintiesiems nepasakęs, įgaliotinis pasišalino. Didžiojo Šeštadienio naktį ir Velykų rytą žmonės pastebėjo Tumėną bažnyčioje. Jis pats galėjo įsitikinti, kokia Klaipėdos tikinčiųjų padėtis. Nors oras buvo labai nepalankus, tikinčiųjų minios užplūdo bažnyčią, kiemelį ir gatvę. Per visą Velykų naktį jaunimas, moksleiviai adoravo ir giedojo.

* * *

(Vaikų balsai bažnyčioje iškeisti į varpų skambesį):

Šiauliai

1977 m. kovo 25-27 d. Šiaulių Šv. Jurgio parapijos bažnyčioje vyko rekolekcijos. Kovo 26 d. po Sumos, kada klebonas išėjo ir maldininkų bažnyčioje sumažėjo, įsidrąsinę mokiniai susirinko adoruoti Švč. Sakramentą. Bet jų džiaugsmas tęsėsi neilgai. Staiga pas adoruotojus įėjo klebonas kun. Jokubonis ir, pamatęs mokinius, ėmė bartis: „Kad nė vieno vaiko nematyčiau prie altoriaus—galite melstis bažnyčioje arba prie grotelių! Noriu užbaigti statyti bažnyčią, o adoruojantys vaikai gali man sutrukdyti ir padaryti nemalonumų". Klebonas kun. Jokubonis liepė išeiti net motinoms, atsivedusioms vaikus adoruoti. Viena išeidama moteris paklausė: „Klebone, kodėl kitur vaikams galima adoruoti, o negalima tik Šiauliuose? Ar jus už tai areštuos? Jei mes bijosime nemalonumų, kur nueis mūsų tauta? Kam bus reikalingos bažnyčios, jei jose nebus žmonių? Jei varysite iš bažnyčios vaikus, tai vėliau nebus nei tikinčių šeimų, o dar vėliau—nei pamaldžių senelių".

Ateistai puikiai supranta, kad medį reikia lenkti, kol jis jaunas. Štai Šiaulių Šv. Petro ir Povilo bažnyčiai leido skambinti varpais su sąlyga, kad kun. D. Mažanavičius neleistų vaikų prie altoriaus. Sąlyga buvo priimta. Velykų rytą suskambėjo 20 metų tylėję Šv. Petro ir Povilo bažnyčios varpai, bet gyvųjų varpų—vaikų balsų prie altoriaus nesigirdėjo. Koks skaudus nuolaidžiavimas! Bet ar tik nuolaidžiavimas?!

* * *

Mažeikiai

Buvęs mokytojas, atsargos karininkas Zenonas Margevičius, po 10 metų kalinimo grįžo į Lietuvą ir norėjo įsidarbinti. Saugumiečiai jam, kaip buvusiam mokytojui, pasakė: „Jei dirbsi mums, duosime gerą mokyklą, galėsi ramiai dirbti ir gyventi".

Mokytojas atsisakė talkininkauti saugumui, todėl turėjo dirbti 20 metų sunkų fizinį darbą statybose, kol išėjo į pensiją.

* * *

Mažeikiai

1977 m. balandžio 12-sios naktį buvo apiplėšta Mažeikių bažnyčia. Vagys, įlindę pro langą, išplėšė tabernakulį, išbarstė Švč. Sakramentą, išnešė tris taures ir dvi komunines.

* * *

Telšiai

Gerbiamoji „LKB Kronikos" redakcija,

Prašome atsakyti į tokį klausimą: kokiu tikslu valdžios pareigūnai filmuoja ir fotografuoja bažnyčiose?

Mes sužinojome, kad šių metų balandžio pabaigoje valdžios pareigūnai, dalyvaujant K. Tumėnui, filmavo Telšių katedros viduje. Filmuojant aukštieji dvasininkai buvo sakykloje ir prie altoriaus. Ar tai nėra nuolaida ateistų užmačioms? Ar tokie filmai nepasitarnaus ateistų užmačioms, jų propagandai? Pagaliau bažnyčia—tai ne teatro salė, o kunigai—ne aktoriai. Kaip visa tai suderinti? Mums atrodo, kad tai nepagarba bažnyčioje laikomam Švč. Sakramentui, prieš kurį mes, tikintieji, klaupiamės, o filmuotojai elgiasi nepagarbiai.

Atsakymas. Be abejonės, filmuojama propagandiniais tikslais. Labai garbingai pasielgė J.E. vysk. L. Povilonis, nesutikdamas, kad per Velykas pamaldų metu būtų filmuojamas.

* * *

N. Radviliškis

Nemunėlio Radviliškio Katalikų
Bažnyčios kun. Dubnikui Juozui, Martyno

Remiantis LTSR MT nutarimu, LTSR Konstitucijos str. Nr. 96, LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Įsaku

iš 1976 m. rugpiūčio 10 d. Nr. 181 bei 1918 m. sausio 23 d. dekretu „Dėl bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos nuo bažnyčios", N. Radviliškio Darbo žmonių deputatų taryba primena Jūsų žiniai sekančiai: kad turimomis N. Radviliškio apylinkės Darbo žmonių deputatų tarybos ir N. Radviliškio vidurinės mokyklos žiniomis Jūs pažeidėte aukščiau minėtus vyriausybinius nutarimus, nes praktikuojate nepilnamečių mokinių patarnavimą Mišioms ir kt. apeigoms.

Tarybiniai religinių kultų įstatymai sako, kad religinė bendruomenė yra tikinčiųjų piliečių, turinčių ne mažiau kaip 18 metų, vieno ir to paties kulto vietinis susivienijimas bendram religinių poreikių tenkinimui. Taigi nepilnamečiai piliečiai, nebūdami religinių bendruomenių nariais, negali būti organizuojami atlikinėti religines apeigas: patarnavimui prie altoriaus, gėlių barstymui, kulto reikmenų nešimui procesijose, bažnytiniame chore ir pan.

Visus religinius patarnavimus turi atlikti patys pilnamečiai religinės bendruomenės nariai.

N. Radviliškio apylinkės Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomasis komitetas pasilieka sau teisę kontroliuoti, kaip vykdote atitinkamus vyriausybinius nutarimus apie religinius kultus.

N. Radviliškio apylinkės DŽDT vykdomasis komitetas
Pirmininkas (parašas ir antspaudas)

N. Radviliškio vidurinės mokyklos direktorius
(parašas ir antspaudas)

N. Radviliškio vid. mokyklos pirminės
partinės organizacijos sekretorius
(parašas)

Radviliškis
1977.IV.8.

Nuorašą gavau: (kun. Dubniko parašas)

* * *

Atsakymas į N. Radviliškio DŽDT vykdomojo komiteto raštą

Atsakydamas į N. Radviliškio DŽDT vykdomojo komiteto man daromus priekaištus, pareiškiu:

1. LTSR Konstitucijos 96 str. suteikia kulto laisvę **visiems piliečiams,** nedarydamas jokių diskriminacijų amžiaus bei padėties atžvilgiu ir jų niekam neapriboja.

2. Minimi tarybiniai religinių kultų įstatymai, apribojantys kulto laisvę iki 18 metų amžiaus, yra aiškiai priešingi Konstitucijos 96 str., nes pagal visuotinės teisės normas įstatymai, priešingi Konstitucijai, neturi jokios galios.

3. 1918 m. sausio 23 d. dekretas aiškiai kalba apie „mokyklos atskyrimą nuo bažnyčios" bet ne mokinių— žmonių atskyrimą nuo bažnyčios. Reikia skirti įstaigą (mokyklą) nuo mokinių (individų), apie kuriuos dekretas nieko nesako. Neleistina **sumaišius** terminus įstatymą aiškinti išplėstai, ko nenumato įstatymas.

4. Baudžiamojo kodekso 145 str. numato bausmes tiems, kurie trukdo piliečiams atlikti religines apeigas. Taigi DŽDT vykdomasis komitetas, šiuo raštu kišdamasis į Bažnyčios grynai vidaus reikalus, nusikalsta prieš tarybinius įstatymus (B. Kodeksas str. 145).

5. Atsižvelgiant į visą išdėstytą reikalą, darau išvadą, kad N. Radviliškio DŽDT vykdomojo komiteto atsiųstas raštas, kaip neįstatymiškas ir prieštaraujantis Konstitucijai, ne man skirtas.

Kun. J. Dubnikas

Šio rašto nuorašą pasiunčiau Panevėžio vyskupui.

* * *

Kaunas

1977 m. balandžio mėnesį iš lagerio sugrįžo, atlikęs bausmę, Juozas Gražys. Jis buvo nuteistas už bendradarbiavimą „LKB Kronikas" platinant (žr. „LKB Kronika" Nr. 13).

* * *

Vilnius

Saugumiečiai lankėsi pas Onos Pranckūnaitės gimines, teiraudamiesi, ar suimtoji nėra sirgusi kokia nors nervų liga. Tikriausiai norima ją uždaryti į psichiatrinę ligoninę.

* * *

Vilnius

Birželio mėnesį buvo užbaigta Vlado Lapienio byla ir leista suimtajam susipažinti su bylos medžiaga.

* * *

Kaunas

1977 m. gegužės 15 d. Kauno ekskursijų biure įvyko vadovų seminaras—ekskursija po Rytų Aukštaitiją, kurios metu aplankė Rokiškį, Svedasus ir kt. vietoves. Svedasuose apžiūrėjo vietas, susijusias su rašytojo Vaižganto gyvenimu. Išvažiavus iš miestelio, ekskursantus pasivijo milicininkas ir civiliai apsirengęs vyriškis, kurie patikrino kelialapį. Paskui pradėjo priekaištauti, kam organizuotai aplankė bažnyčią (ne pamaldų metu!).

Pasigėrėkime saugumo operatyvumu!

Nuo kada ir kokiame kodekse įėjimas į bažnyčią laikomas nusikaltimu?

* * *

Raseiniai

1976 m. rugpiūčio 8 d. 23 val. atėjo ligonės Elenos Baltkojienės iš Klusų kaimo duktė kviesti kunigą pas ligonį. Kunigas pasiteiravo, ar kvietimas suderintas su ligoninės administracija. Buvo paaiškinta, kad ne. Tuomet kunigas paprašė gauti leidimą iš ligoninės administracijos. Buvo kreiptasi į budinčią gydytoją Verbienę. Ji atsisakė įleisti kunigą pas ligonę, nes esą uždrausta. Kadangi tokių uždraudimų nėra, tai ligonės artimieji kreipėsi dar kartą pas gydytoją Verbienę. Gydytoja tvirtino, kad ligonė nemirs, ir kunigo neįleido. Elena Baltkojienė tuojau mirė.

* * *

Pociūnėliai

1976 m. spalio 26 d. kun. A. Jokūbauskas kreipėsi į LTSR prokurorą, skųsdamasis, kad Radviliškio rajono vyk. komiteto administracinė komisija neteisingai jį nubaudė 50 rub. bauda už vaikų mokymą, o Radviliškio raj. liaudies teismas šią neteisingą nutartį patvirtino.

1976 m. lapkričio 15 d. Radviliškio raj. prokuroras K. Mikšys atsakė, kad kún. A. Jokūbauskas nubaustas teisingai.

1976 m. lapkričio 23 d. kun. A. Jokūbauskas vėl kreipėsi į LTSR prokuratūrą, klausdamas, ar teisingai pasielgė prokuroras K. Mikšys, apkaltindamas jį už tiesioginių pareigų atlikimą.

LTSR Prokuratūra apkaltino kun. A. Jakūbauską, kad jis esą sukviesdavęs vaikus ir vadovaudavęs užsiėmimams, nesusijusiais su kulto apeigų atlikimu.

1976 m. gruodžio 30 d. kun. A. Jokūbauskas rašė LTSR Prokuratūrai: „Aš nevadovavau jokiems vaikų užsiėmimams, nesusijusiems su kulto apeigų atlikimu. Buvo daromi užsiėmimai tik susiję su kulto apeigų atlikimu: vaikai buvo nustatytomis dienomis klausinėjami, ar teisingai tėvai juos išmokė poterių, ar teisingai jiems aiškinamas katekizmas; vaikai buvo rengiami šv. sakramentų priėmimui, mokomi sąmoningai dalyvauti kulto apeigose ir patarnauti šv. Mišioms. Nieko nebuvo mokoma, kas nesusiję su kulto apeigomis: nei sportuoti, nei šokių šokti, nei fotografuoti, nei ko nors panašaus...

Kadangi į užsiėmimus, susijusius su kulto apeigų atlikimu, vaikai ateidavo su tėvų žinia ir buvo mokomi ne ko kito, o tik poterių, tikėjimo tiesų, todėl administracinės komisijos ir teismo uždėta bauda yra neteisinga. Pagal tarybinius įstatymus, Lenino principus ir tarptautinius įsipareigojimus religijos privatus dėstymas bažnyčioje yra leidžiamas. Vaikų mokymas poterių, katekizmo aiškinimas, kad jie galėtų tinkamai priimti sakramentus ir sąmoningai dalyvauti religinėse apeigose, kunigui nėra joks nusikaltimas. Tai tiesioginė kunigo pareiga, už kurios atlikimą negalima bausti...

LTSR Prokuratūra dar kartą patvirtino, kad kun. A. Jokūbauskas už vaikų mokymą katekizmo nubaustas teisingai.

1977 m. sausio mėn. kun. A. Jokūbauskas dar du kartus kreipėsi į LTSR Prokuratūrą, tačiau be jokių rezultatų.

LKP CK sekretorius Griškevičius į kun. A. Jokūbausko skundus visai neatsakė.

Vasario mėn. 3 d. Kėdainių raj. teismo vykdytojas aprašė kun. A. Jokūbausko turtą, kad prievarta išieškotų baudą.

Prieš Velykas kun. A. Jokūbauskas gavo pranešimą, kad bauda nuimta, motyvuojant, jog pasibaigęs baudos išieškojimo terminas.

* * *

Kun. A. Jokūbauskas 1975 m. nusipirko Pociūnėlių gyvenvietėje iš Česlovo Mickevičiaus gyvenamąjį namą, tačiau kolūkio pirmininkas Stumbrys pradėjo trukdyti susitvarkyti dokumentus.

1976 m. spalio 30 d. Česlovas Mickevičius (TSKP narys), grąžindamas kun. A. Jokūbauskui už namą sumokėtus pinigus, pasakė, kad partijos įsakymu pardavė namą Pociūnėlių kolūkiui ir atsiprašė, kad negalėjo kitaip pasielgti.

1976 m. lapkričio 2 d. kun. A. Jokūbauskas gavo kolūkio pirmininko J. Stumbro pranešimą, kad per savaitę išsikeltų iš namo, kurį yra nupirkęs kolūkis.

1976 gruodžio 4 įsakymas buvo pakartotas.

Po daugybės skundų kun. A. Jokūbauskui buvo išskirtas sklypas naujo namo statybai.

* * *

Druskininkai

Šiais metais balandžio 5 d., vykstant rekolekcijoms Druskininkų bažnyčioje, vakarinių Mišių metu kažkas akmenimis išdaužė bažnyčios langus.

* * *

(Vis tas šlykštus melas):

Merkinė

Štai 1977 m. Vilniuje išėjo J. Jermalavičiaus „Ateistinis auklėjimas tarybų Lietuvoje", kur 110 puslapyje rašoma, kad 1941 m. birželio 22 d., įsibrovus hitlernininkams į Merkinę, klebonas įskundęs vietos išgamoms vargonininką J. Miškevičių, ir šis turėjęs pusantrų metų slapstytis.

Iš tiesų: 1. Hitlerininkai įsibrovė į Merkinę ne birželio 22 d., bet kiek vėliau.

2. Tuo metu Merkinės klebonu buvo kun. A. Juknevičius. Įskųsti savo vargonininko jis negalėjo, nes birželio 24 d. jis jau buvo nebegyvas. Jį, bevaikštinėjantį Kaišiadorių bažnyčios šventoriuje, raudonarmiečiai suėmė ir, nuvedę už miesto į pamiškę, sušaudė. Kartu su juo buvo suėmę ir kitą kunigą, bet šis, vedamas kita kryptimi, liko gyvas.

3. Merkiniečiai neatsimena vargonininko J. Miškevičiaus.

* * *

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

LTSR Švietimo Ministrui

Nuorašas:

Kauno Mičiurino tarybinio ūkio technikumo direktoriui

Spindžiūno Vytauto, Juozo s.,
Kauno Mičiurino tarybinio ūkio
technikumo mokinio, gim. 1960 m.,
gyv. Kaune, Botanikos 6,

P a r e i š k i m a s

Šių metų birželio 13 d. atvykus į praktikos darbus, mane išsikvietė technikumo direktorius ir paklausė, kur aš buvau vakar, birželio 12 d. Pasakiau, kad buvęs Alytuje

pasveikinti pažįstamo kunigo, šiemet baigusio seminariją. Tada direktorius kartu su kitu, man nepažįstamu asmeniu, grasinimais ir gąsdinimais privertė mane parašyti melagingą pareiškimą, kad aš savo noru išstoju iš technikumo. Kai, praėjus pirmam baimės įspūdžiui, norėjau pareiškimą atsiimti, direktorius man jo nedavė ir neleido toliau dalyvauti praktikos darbuose.

Kadangi kunigas buvo baigęs valstybės pripažintą seminariją, jį sveikindamas jokio nusikaltimo nepadariau. Už tai mane iš technikumo pašalinti niekas neturi teisės; savo noru iš jo išstoti taip pat niekada negalvojau, o pareiškimą parašiau tik priverstas.

Prašau drg. Ministrą mane apginti, nepripažinti prievarta išgauto melagingo pareiškimo ir nurodyti direktoriui, kad leistų toliau mokytis technikume.

V. Sprindžiūnas

Kaunas, 1977.VI.14.

* * *

Telšiai

Lietuvos TSR Švietimo ministerija pranešė, kad Šeduikienės pareiškimai buvo patikrinti ir Telšių raj. Švietimo skyrius jos įdarbinti negalįs dėl vakuojamų vietų stokos. (Mokytoja Šeduikienė atleista iš darbo už savo religinius įsitikinimus).

* * *

Švėkšna

Švėkšnos vidurinės mokyklos mokytojas Sigitas Urmolevičius duoda tikintiems mokiniams ateistines knygas, verčia juos pasiruošti ir kalbėti ateistinėmis temomis. 1977 m. vasario 9 d. du mokinius, VIIa klasės Jučių ir IX kl. Lamsargį, pasikvietęs į mokytojų kambarį, mušė už tai, kad neatsakinėjo į ateistinius klausimus.

* * *

Valkininkai

1976 m. vasario 19 d. Valkininkų sanatorinės internatinės mokyklos VIIb kl. auklėtoja J. Šironienė buvo priversta parašyti pareiškimą, jog ji savo noru pasitraukianti iš pedagoginio darbo (iki pensijos buvo likę nepilni šeši mėnesiai), nors daug kartų buvo apdovanota Švietimo skyriaus ir Komjaunimo CK pagyrimo raštais už gerą mokinių ir pionierių auklėjimą bei sąžiningą darbą. Jos auklėjamosios klasės užimdavo pirmąsias vietas įvairiuose konkursuose, organizuojamuose mokykloje.

Mokyklos vadovybė ir partiniai pedagogai pastebėjo, kad auklėtoja J. Šironienė yra tikinti.

Tuometinė pionierių vadovė B. Bendoraitienė per biologijos pamokas 1975 m. gruodžio mėn. nusprendė patikrinti mokinių pažiūras, pateikdama klausimus apie žemės ir gyvybės atsiradimą. Kai kurie mokiniai pasakę, jog visa sukūrė Dievas. Sekančią pamoką mokytoja iškvietė atsakinėti mokinę D. Bazytę ir ją užsipuolė, norėdama sužinoti, ar ji nelanko bažnyčios. Po pamokų B. Bendoraitienė tardė mokinius (vaikų namų auklėtinius) Česnulevičių ir Kuncevičių.

VIIa, b ir VIII kl. mokiniams buvo pateikta anketa su klausimais: ar tiki Dievą, ar esi katekizuotas, ar esi sutvirtintas, kas mokė tikėjimo tiesų? VIII ir VIIa klasių mokinius mokytoja perspėjo, kad atsakytų: „netikintys". VIIa klasėje iš 15 mokinių išdrįso atvirai pasisakyti apie 5, o VIIb klasėje (auklėtoja J. Šironienė) iš 22 mokinių—14 prisipažino esą tikintys.

Tada prasidėjo tikinčiųjų mokinių persekiojimas. Mokyklos direktorius S. Gilius, vyr. auklėtoja O. Končienė, partijos sekretorė Skliutienė ėmė tyčiotis iš auklėtojos J. Šironienės ir ją barti, grasinti už blogą ateistinį auklėjimą. Minėti pedagogai auklėtoją kasdien išlaikydavo iki vėlyvos nakties. Nukentėjo ir jos auklėtiniai, kurie buvo tardomi po 2-4 valandas per dieną. S. Gilius ir J. Skliutienė ypač užsipuolė našlaitį mokinį A. Juozaitį, kuris drąsiai pasisakė esąs tikintis ir prie auklėtojos J. Šironie-

nės prisirišęs kaip prie savo motinos. Jam visam laikui buvo uždrausta užeiti į auklėtojos butą Jo laiškai, rašomi broliui, buvo skaitomi ir konfiskuojami.

1976-1977 m.m. direktorius S. Gilius įpareigojo mokinį T. Lebenską sekti savo draugą A. Juozaitį. Klasę perėmė auklėti TSKP narė B. Gaidelytė. Ji iškratė mokinių suolus; kratas daryti suoluose buvo įpareigotos taip pat VIIIb klasės mokinės O. Šokaitytė ir T. Anulytė. Ateistinis auklėjimas privedė iki visiško moralinio smukimo: mokiniai nebepasitiki vieni kitais, pradėjo gerti alkoholinius gėrimus, rūkyti ir ištvirkauti.

Direktorius S. Gilius uždraudė VIIIb klasės mergaitėms padėti segančiai išsėtine skleroze buvusiai šios mokyklos pedagogei R. Maciukonienei, negalinčiai atsikelti iš lovos, vien tik todėl, kad ją lanko niekur nedirbanti J. Šironienė.

* * *

Vištytis

Vištyčio vidurinėje mokykloje, tėvams nežinant, į pionierius buvo įrašytas Rimas Vasiliauskas. 1975 mokslo metų pradžioje mokyklos pionierių vadė Zina Daugėlienė, sužinojusi, kad R. Vasiliauskas patarnauja šv. Mišioms, smarkiai mokinį išbarė, gąsdino, kad niekuomet negausiąs gero pažymio. Kitą kartą pionierių vadovė vėl barė Rimą ir, griebdama už plaukų, šaukė: „Žinai, kad pionieriui negalima eiti į bažnyčią! Sutrypsiu čia pat, tuomet neisi daugiau!"

Iškviesta Rimo motina perspėjo mokytoją: „Jūs mokykite vaikus mokslo ir mandagumo ir daugiau mano vaiką už plaukų netąsykite".

* * *

IŠ „LKB KRONIKOS" ARCHYVO

Panevėžio vyskupijos kunigai, nužudyti arba kentėję kalėjimuose ir Sibire

Nužudyti 1941 metais:

1. Kun. Šveikauskas Benediktas	nužudytas Rokiškio mieste, rajono įstaigoje.
2. Kun. Baltrymas Stasys	nužudytas Zarasuose.
3. Kun. Didžiokas Vladas	paimtas iš Panevėžio katedros ir nužudytas.

Nukankinti kalėjimuose ar Sibiro lageriuose:

1.Kun. Liepa Petras	suimtas	1949 m.
	mirė	1955 m.
2.Kun. Rauba Antanas	suimtas	1947 m.
	mirė	1951 m.
3.Kun. Čiplys Kazys	suimtas	1949 m.
	mirė	
4.Kun. Beinoravičius Balys	suimtas	1950 m.
	mirė	
5.Kun. Margevičius Petras...........	suimtas	1949 m.
	mirė	
6.Kun. Žakevičius Antanas	suimtas	1950 m.
	mirė	1955 m.

Kunigai, grįžę į Lietuvą iš Rusijos kalėjimų ir Sibiro lagerių su palaužta sveikata ir čia mirę:

1. Kun. Šimašis Kostas...............	suimtas	1950 m.
	grįžo	1955 m.
	mirė	1955 m.
2. Kun. Mikelinskas Kazys	suimtas	1947 m.
	grįžo	1956 m.
	mirė	1957 m.

3. Kun. Šimonėlis Jurgis	suimtas	1950 m.
	grįžo	1956 m.
	mirė	1957 m.
4. Kun. Lomanas Juozas............	suimtas	1952 m.
	grįžo	1956 m.
	mirė	1959 m.
5. Prel. Karosas Mykolas	suimtas	1951 m.
	grįžo	1954 m.
	mirė	1955 m.
6. Kan. Butvila Vladas	suimtas	1950 m.
	grįžo	1955 m.
	mirė	1961 m.
7. Kun. Juodelis Mykolas............	suimtas	1950 m.
	grįžo	1956 m.
	mirė	1968 m.
8. Kun. Matulis Jonas..............	suimtas	1947 m.
	grįžo	1952 m.
	mirė	1967 m.
9. Kun. Bubas Jonas	suimtas	1951 m.
	grįžo	1955 m.
	mirė	1969 m.
10. Kun. Matelionis Juozapas	suimtas	1950 m.
	grįžo	1954 m.
	mirė	1964 m.
11. Kan. Rauda Petras	suimtas	1947 m.
	grįžo	1956 m.
	suimtas	1957 m.
	grįžo	1962 m.
	mirė	1974 m.
12. Prel. Šidlauskas Povilas	suimtas	1949 m.
	grįžo	1956 m.
	mirė	1973 m.
13. Kan. Danys Jurgis................	suimtas	1949 m.
	grįžo	1956 m.
	mirė	1977 m.
14. Kun. Spudas Gasparas............	suimtas	1950 m.
	grįžo	1956 m.
	mirė	1960 m.
15. Kun. Laurenčikas Juozas	suimtas	1949 m.
	grįžo	1954 m.
	mirė	1965 m.

16.	Kun. dr. Čepėnas Juozas	suimtas	1951 m.
		grįžo	1954 m.
		mirė	1976 m.
17.	Kun. Rėkašius Liudas	suimtas	1947 m.
		grįžo	1954 m.
		mirė	1966 m.
18.	Kun. Masilionis Stasys	suimtas	1945 m.
		grįžo	1955 m.
		mirė	1962 m.
19.	Kun. Silickas Mykolas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1955 m.
		mirė	1970 m.

Kunigai, buvę Rusijos kalėjimuose ir Sibiro lageriuose — 1977 metais dar yra gyvi:

1.	Kun. Bardonas Juozas	suimtas	1947 m.
		grįžo	1954 m.
2.	Kun. Jatulis Jonas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1956 m.
3.	Kun. Juodelis Jonas	suimtas	1950 m.
		grįžo	1956 m.
4.	Kun. Jurgaitis Jonas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1956 m.
5.	Kun. Juška Antanas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1956 m.
6.	Kun. Kadžius Alfonsas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1957 m.
7.	Kun. Krikštonaitis Stasys	suimtas	1951 m.
		grįžo	1956 m.
8.	Kun. Kuzmickas Petras	suimtas	1947 m.
		grįžo	1953 m.
9.	Kun. Meškauskas Anicetas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1955 m.
10.	Kun. Mitrikas Antanas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1972 m.
11.	Kun. Nagulevičius Jonas	suimtas	1947 m.
		grįžo	1952 m.
12.	Kun. Pelešynas Steponas	suimtas	1950 m.
		grįžo	1957 m.

13.	Prel. Pratkelis Leopoldas	suimtas	1950 m.
		grįžo	1956 m.
14.	Kun. Prijelgauskas Henrikas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1957 m.
15.	Kun. Puriuškis Izidorius	suimtas	1949 m.
		grįžo	1956 m.
16.	Kun. Senulis Petras	suimtas	1947 m.
		grįžo	1955 m.
17.	Kun. Stonys Mykolas.............	suimtas	1947 m.
		grįžo	1956 m.
18.	Kun. Šermukšnis Matas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1956 m.
19.	Kun. Šiaučiūnas Ignas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1956 m.
20.	Kun. Buliauskas Jonas	suimtas	1947 m.
		grįžo	1956 m.
21.	Kun. Tamašauskas Leonginas	suimtas	1949 m.
		grįžo	1956 m.
22.	Kun. Vaišnoras Eduardas	suimtas	1950 m.
		grįžo	1956 m.
23.	Kun. Vikšnelis Titas..............	suimtas	1949 m.
		grįžo	1956 m.

Kunigai, kuriems buvo atimta teisė dirbti savo pareigose:

1.	Kun. Antanavičius Juozas	1964-1965 m.
2.	Kun. Buliauskas Jonas..........	1960-1962 m. ir už vaikų katekizaciją 1957 m. nubaustas 2000 rb.
3.	Kun. Gylys Mykolas	1962-1963 m.
4.	Prel. Dulksnys Kazimieras......	ištremtas iš vyskupijos: Merkinėje, Nedingėje — 1959-1963 m.
5.	Kun. Gražys Alfonsas..........	1962-1963 m.
6.	Kun. Masys Vytautas	1958-1959 m.
7.	Kun. Nykštus Petras	1965-1967 m.
8.	Kun. Strelčiūnas Alfonsas	1962-1963 m.
9.	Kun. Svirskis Povilas...........	1967-1968 m.
10.	Kun. Šumskis Juozas...........	1964-1965 m.

11. Prel. Šidlauskas Povilas......... ištremtas iš vyskupijos ir tremtyje mirė 1961-1973 m.
12. Kun. Uždavinys Sigitas......... 1965-1966 m.

Panevėžio vyskupijos parapijos be kunigo:

1. Baltriškės
2. Dambava
3. Dapčionys
4. Eriškės
5. Imbradai
6. Palėvenėlė
7. Panemūnė
8. Smilgiai
9. Uliūnai
10. Velykiai

„LKB Kronika" prašo ir kitų vyskupijų kunigus sudaryti panašų sąrašą.

* * *

POGRINDŽIO LEIDINIAI

„Tiesos kelias". Birželio mėnesį pasirodė šio leidinio 4-sis numeris. Leidinyje keliami aktualūs kunigų gyvenimo klausimai. Labai būtų gera visiems Lietuvos kunigams susipažinti su straipsniu „Kokį norėčiau matyti kunigą".

* * *

„Rūpintojėlis". 1977 m. gegužės mėnesį išėjo pogrindyje naujo leidinio „Rūpintojėlis" 1-sis numeris. Įžangoje rašoma: „Jus aplanko „Rūpintojėlis". Šį vardą jis pasirinko, nes yra užsibrėžęs gaivinti ir skleisti tas vertybes, kurias simbolizuoja prie Lietuvos kelių rymojęs Rūpintojėlis". Daugelis skaitytojų šį leidinį sutiko šiltai, tik pageidauja, kad būtų aktualesnis, daugiau liestų jaunimo problemas ir išeitų didesniu tiražu.

* * *

„Laisvės šauklys". 1976 m. gegužės mėn. išėjo visuomeninis laisvųjų lietuvių laikraščio „Laisvės šauklys" 1-sis numeris. Iki šiol yra išėję šeši šio laikraščio numeriai. Laikraštis eina labai mažu tiražu. „Tegul šie puslapiai bylos apie negęstantį tautos laisvės ilgesį, apie pastangas tų žmonių, kurie neįmanomiausiomis sąlygomis tęsia laisvųjų lietuvių tradicijas",—rašo leidinio redakcija 1-me numeryje.

* * *

„Dievas ir Tėvynė". Jau yra išėję šio leidinio 4 numeriai. Paskutiniame numeryje spausdinami du Nijolės Sadūnaitės laiškai iš lagerio, kun. Antano Yliaus pareiškimas LTSR prokurorui, reikalaujant išimti iš apyvartos šmeižikiškus straipsnius ir knygas: „Netiesą sakote, kunige!", „Antiliaudiniu keliu" ir „Klasių kova Lietuvoje 1940-1951 metais", kuriose yra apšmeižtas pareiškimo autorius kun. A. Ylius. Leidinio 32 puslapius užima straipsnis „Krikščionių ir bedievių inkvizicijos". Jame gana išsamiai nušviesta viduramžių inkvizicijos ir pateikiami duomenys, kiek aukų pareikalavo bedieviškos inkvizicijos Hitlerinėje Vokietijoje, Tarybų Sąjungoje, Kinijoje ir kt. socialistinėse šalyse.

* * *

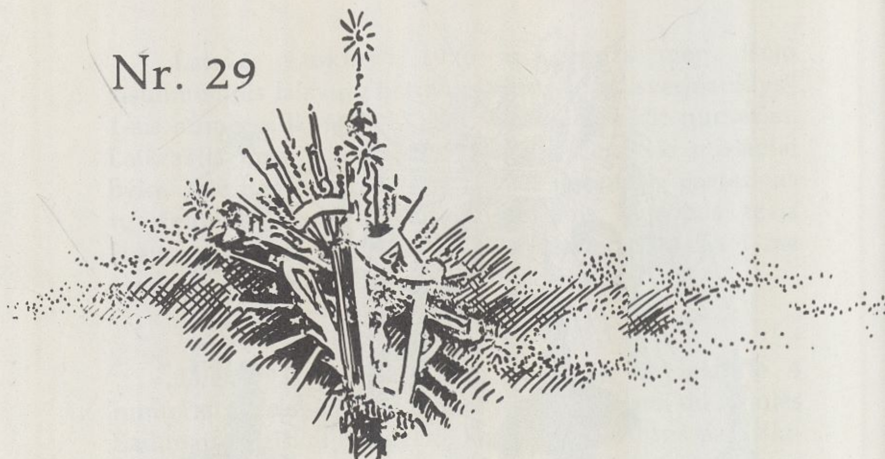
Lietuvi, nepamiršk!

P. Plumpa, P. Petronis, N. Sadūnaitė, S. Kovaliovas, O. Pranskūnaitė, V. Lapienis, J. Matulionis neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai tikėti ir gyventi!

* * *

Nr. 29

- Vladas Lapienis saugumo kalėjime, teismas
- Belgrado komisijai, tikrinančiai kaip vykdomi 1975 m. pasirašyti Helsinkyje tarptautiniai susitarimai
- Pareiškimai
- Žinios iš vyskupijų
- Paskutinės žinios
- Nauji pogrindžio leidiniai

1977 m. rugpiūčio 26 d.

LKB KRONIKA Nr. 29

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 m.

VLADAS LAPIENIS SAUGUMO KALĖJIME

(Vlado Lapienio kryžiaus kelias):

Apie gyvenimą saugumo izoliatoriuje sunku tiksliai ką nors spręsti, nes kaliniai viską laiškuose negali rašyti— nepraleidžia cenzūra. V. Lapienis viename laiške skundžiasi: „Tardytojas sakė, kad man leidžiama parašyti po vieną laišką per mėnesį ir juose galima rašyti tik buitiniai reikalai. O šių reikalų kalėjime yra labai maža, jie kasdien kartojasi ir neįdomūs. Kartais netyčia berašant viena kita mintis ima ir nukrypsta nuo reikalingo standarto. Ir žiūrėk, už vienos ar dviejų savaičių jau ir praneša, kad cenzūra laiško nepraleido ir todėl tenka rašyti vėl iš naujo".

V. Lapienio laiškai yra įdomūs tuo, kad greta buitinių reikalų randame gražių minčių, svarstymų ir padrąsinimų. Jis rašo žmonai: „Kai būdavau namuose, tai dažnai Tau pasakodavau skaitytų knygų ar laikraščių ištraukas ar įdomias mintis. Todėl senu papratimu... tai padarysiu ir šiame laiške". Ir taip kiekviename laiške randame pluoštelį gražių minčių. Pvz.:

„Kartais atsitinka, kad žmogaus gyvenimas tam tikrais momentais pasikeičia taip, jog per kelias dienas, savaites ar mėnesius patiria ir pergyvena daugiau, negu kitais atvejais per metus ar keletą metų... Malda man ir čia nėra sunki pareiga ar sausas įprotis, bet gyvas bendravimas su Dievu... Dabar daugiau negu bet kada suprantu, kokia turininga malda „Pater noster", nuostabiai graži—„Ave Maria", o jau „Credo"—tai tikras tikėjimo lobynas... Dievo malonė pasiekia ir čia: aplanko, paguodžia, sustiprina. Dievas mato kiekvieną sielos krūptelėjimą. Nuo Jo visareginčios akies nieko nenuslėp-

si... Eidamas gyvenimo keliu, prieini kryžkelę, kurioje, kaip tam pasakos didvyriui, yra parašyta fatali dilema: eisi vienu keliu—pražudysi savo sielą; eisi kitu keliu—sutiksi daug kančių bei vargo. Belieka pasirinkti, kuriuo keliu eiti! Be abejo, griežtos prievartinės priemonės labai vargina žmogų, didina pasiilgimą artimųjų. Iš nostalgijos jautresnio žmogaus sveikata gali visai pairti. Tačiau ir sunkiausiose situacijose nė valandėlei negalima pamiršti, kad esi Dievo įsūnis ir reikės duoti atskaitą iš visų savo žodžių, minčių ir darbų...

Kokia didelė Dievo dovana yra meilė. Ji sušvelnina kančias. Rusų rašytojas Dostojevskis sakė: „Tegul jie keikia, o mes vis dėl to juos mylėsime, jie ir neatsilaikys prieš mūsų meilę".

Kalinys nuolatos prašo savo žmonos, kad ji, rašydama laišką, įrašytų „bent kokią trumpą rytmetinę maldelę ir iš Šv. Rašto vieną kitą neilgą citatą. Nerašyk ilgų maldų ar ilgų citatų, nes ateistai vis tiek man jų neperduos... Tavo laiškų aš visuomet laukiau ir laukiu. Nelaukiu tik tokių, kur nė žodelio nėra apie dvasinį gyvenimą. Tikėjimo tiesų trupinėliai yra vertesni už auksą".

Didelis tikėjimas ir pasitikėjimas Dievo Apvaizda suteikė suimtajam, nežiūrint jo silpnos sveikatos, dvasinės stiprybės. Vasario mėnesį jis taip apibūdina savo nuotaikas: „Dar niekada aš nebuvau tokioje būsenoje kaip dabar. Esu ramus kaip niekada. Niekam nejaučiu neapykantos, nei piktumo. Nieko nebijau, išskyrus staigius bildesius...

Dėl susidariusios sunkesnės situacijos patarčiau Tau nepulti taip į neviltį. Argi yra kur nors Šv. Rašte pasakyta, kad šios žemės piliečių gyvenimo kelias yra rožėmis klotas?"

Labai realiai suprasdamas savo padėtį, V. Lapienis prašo žmoną neieškoti advokatų būsimai bylai. „Tu esi katalikė, ir aš taip pat tikintis, o advokatas Kudaba yra ateistas-bedievis, tai kaip jis gali apginti mane, būdamas antireliginių pažiūrų? Tokie gynėjai yra ir saugumiečiai... Be to, tokiai bylai, kaip mano dabartinė, kad ir kažin koks

advokatas absoliučiai nieko negali padėti. Tai koks gi gali būti gynėjas ir Tau patarėjas, jeigu yra bejėgis...

Todėl dar kartą nuoširdžiai prašau Tave, iki pasibaigs teismas, niekada mano bylos reikalu nesikreipti nei pas advokatą, nei pas jokį kitą valdžios pareigūną, nes tai pasunkins ir taip jau nelengvą mano padėtį.

Pati savo laiške rašei, kad be manęs esi patyrusi gana daug klastos, tai ar verta ir toliau leisti save klaidinti? Nueik nedelsdama į juridinę konsultaciją ir pasakyk advokatui Kudabai, kad aš griežtai atsisakau nuo gynėjo, ir mano bylos reikalu niekada per jį nesikreipk.

Jei tikrai nori man padėti, tai kaip gali dažniau nueik pas Jėzų Tabernakulyje, o taip pat pas Motinėlę Mariją. Ir ten viską, viską pasakyk, tenai paprašyk pagalbos, patarimo bei apgynimo sau ir man. Tenai tikrai nepatirsi nei klastos, nei apgaulės...

Dėl manęs Tu nepergyvenk, nes gerai prisimenu, ką yra pasakęs apaštalų kunigaikštis šv. Petras: ,,Nes koks gi yra gyrius, jei nuplakti už nusikaltimus jūs tai kenčiate? Bet jei gera darydami kantriai kenčiate, tai yra malonė pas Dievą. Nes tam jūs ir esate pašaukti..." (L Pt 20-21).

Su Dievu visur būti gera...

Taip pat noriu pabūti vienas su savo mintimis, su savo atskiru pasauliu ir į tą pasaulį giliau pažvelgti. Be to, dažnai prisimenu palaimintojo Maksimilijono Kolbės gyvenimą, ypač jo gyvenimo pabaigą, ir mano kančios atrodo labai menkos, palyginus su jo kančiomis. ,,Aš eisiu savo keliu, kančia išpirkdamas jaunystės paklydimus ir nieko nepaisydamas, kas ką apie mane manytų ar sakytų" (V. Mykolaitis-Putinas).

Savo laiškuose apie kalėjimo-izoliatoriaus buitines sąlygas V. Lapienis tiesiogiai nieko nerašo. Apie jas mes galime spręsti iš dažnokų nusiskundimų dėl pablogėjusios sveikatos. 1976 m. lapkričio 12 d. laiške rašoma:

,,Viršutinės kelnės jau pradėjo plyšti, o svarbiausia, tai labai smunka, nežinau, ar juosmuo padidėjo, ar mano pilvas sumažėjo... Širdis keletą kartų buvo sustreikavusi.

Nelengva jai tokiame amžiuje priprasti prie naujo gyvenimo būdo. Ar ji pripras ir susitaikys su šiuo režimu, ar visai sustos dirbusi,—tai nežinau. Be to, dažnai skauda galvą".

Gruodžio 25 d. laiške vėl užsimena apie sveikatą:

„Mano sveikata gerokai susilpnėjo. Pusantros ar porą savaičių po arešto buvo ištikę keletas nelabai sunkių širdies priepuolių. Vėliau pradėjo skaudėti galvą. Ji dažnai skauda ir dabar. Be to, po kurio laiko čia būnant pradėjo vis dažniau tekėti kraujas iš nosies ir tekėdavo beveik kasdien... Silpsta ir regėjimas. Dienos šviesa silpna, todėl visą laiką tenka būti prie elektros šviesos, nuo kurios greitai pavargsta akys. Pirmomis savaitėmis ištisas dienas skaitydavau ir rašydavau, o dabar nebegaliu taip daug skaityti ar rašyti. Būna atvejų, kad staiga pakyla kraujo spaudimas ir pradeda skaudėti galvą. Kad apsisaugojus nuo insulto, prašyčiau atnešti ar citrinų, ar spanguolių..."

Sausio mėnesį kalinys vėl rašo:

„Kraujas iš nosies jau ne kiekvieną dieną teka ir nebe taip išsigąstu staigių bildesių. Jau antra savaitė, kaip kambaryje nebeužsikemšu ausų vata ir būnu be žieminės kepurės. Galvą dar dažnai skauda, o staigiai pakilus kraujo spaudimui, naudoju citrinas ar spanguoles, ir kraujo spaudimas sumažėja. Taip ir ginuosiu nuo insulto. Visas kūnas taip niežti, tarytum sirgčiau niežiais, o ypač rankos ir kojos. Daugiausia niežti antroje dienos pusėje, kartais kojos ir rankos, atrodo, kaip ugnies liepsnoje. Kai per miegus pakasau niežtimas vietas—atsiranda žaizdelės, kurios ilgai neužgyja. Kai kada ant kojų bei rankų pasirodo nedideli raudoni spuogai ir jie labai peršti. Gydytoja sakė, kad tai nervinio pobūdžio alergija ir ji nieko negalinti padaryti. Iš tikrųjų nervų sistemai čia tenka pakelti didelis krūvis".

Vasario mėnesį sveikata dar pablogėjo, pradėjo kasdien tekėti iš nosies kraujas, prisidėjo nuolatinis ūžimas galvoje, jautrumas triukšmui ir nemiga: „Kai kuriomis naktimis nusibosta laukti šeštos valandos ryto, t.y. komandos keltis..."

Panaši sveikata buvo beveik per visą tardymo laiką. Birželio mėnesio laiške taip apibūdina savo padėtį: „Esu fiziškai gerokai pavargęs, tačiau dvasiškai sustiprėjęs. Stengiuosi su meile ir dėkingumu priimti iš Viešpaties dieviškųjų rankų visus vargo ir kančios mėginimus ir visa tai kantriai pakelti".

Onos Pranskūnaitės tardymas

Tardytojai Onai Pranskūnaitei rodė J. Matulionio ir Patrubavičiaus tardymo protokolus ir liepė jų pavyzdžiu duoti parodymus, tačiau suimtoji jokių parodymų nedavė.

Pirmuosius du mėnesius O. Pranskūnaitė sėdėjo su kriminaliste iš Klaipėdos, apiforminta BK 68-jų str. Kitus du mėnesius vėl buvo laikoma su kita kriminaliste iš Kauno, apiforminta taip pat 68-ju straipsniu.

Tardytojai žadėjo O. Pranskūnaitę patalpinti į psichiatrinę ligoninę. Vienu laikotarpiu tardymai ypač buvo sunkūs. O. Pranskūnaitė prisipažino esanti kalta, kad tikėjo Konstitucija, Helsinkio sutartimi ir Vilniaus arkivyskupijos valdytojo Č. Krivaičio straipsniu „Gimtajame krašte" apie Lietuvos katalikų laisvę, bet saugumiečiai išsklaidę jos visas iliuzijas. Pranskūnaitės žodžiais tariant, ji sužinojusi, kur esąs pragaras ir velniai,—tai Vilniaus KGB būstinėje.

Teismas

1977 m. liepos 20-25 dienomis LTSR Aukščiausiasis teismas nagrinėjo Vlado Lapienio, Jono Kastyčio Matulionio ir Onos Pranskūnaitės bylą. Teismo diena kruopščiai buvo slepiama taip, kad daugelis teisiamųjų draugų nežinojo apie vykstantį teismą. Buvo ir tokių, kurie, žinodami apie teismą, nedrįso dalyvauti teismo procese. Saugumiečiai, matydami, kad dalyvaujančių beveik nėra, leido visiems įeiti į salę. Tiems, kurie jiems buvo mažiau pageidautini, klastingai sutrukdė dalyvauti procese. Pvz., Vlado Lapienio žmoną įtraukė į liudininkų sąrašą ir teismo pradžioje dalyvauti neleido. Teismas vyko liepos 20, 22 ir 25-ją dieną. V. Lapienis advokato paslaugų buvo

atsisakęs. „LKB Kronikai" daugelis teismo aplinkybių nėra žinomos.

Liudininkais buvo pakviesti šie asmenys: Ruzgienė, Aleksis ir Lapienienė.

Ruzgienė prisipažino, kad Vl. Lapienis jai parūpinęs rašomąją mašinėlę ir ji padauginusi „Gulago salyno" 5 egzempliorius, kuriuos ji atidavusi Vl. Lapieniui.

Buv. Nepriklausomos Lietuvos pulkininkas Aleksis kalbėjo apie „LKB Kroniką", kad jis, skaitydamas pirmuosius jos numerius, mąstęs, jog tai esąs bereikalingas valdžios erzinimas, tačiau dabar manąs, jei V. Lapienis, sąžinės vedamas, prie jos prisidėjęs, tai jis yra vertas pagyrimo.

V. Lapienio žmonai teisėjas kalbėjo, kad jos vyras apšmeižęs Tarybų Sąjungą, būk tai iš tikinčiųjų atimamos religinės knygos, maldaknygės, rašomos mašinėlės. Lapienienė drąsiai teigė, kad taip iš tikrųjų ir esą: „Jūs kratos metu paėmėte knygas, rašomą mašinėlę... Jūs kratos metu buvote grubūs..." Daugiau liudyti E. Lapienienei teismas neleido.

Jonas Kastytis Matulionis, tardymų išvargintas, pareiškė apgailestaująs savo prisidėjimą prie „LKB Kronikos".

Ona Pranskūnaitė kalbėjo labai trumpai ir tyliai. Esantieji salėje išgirdo tik skundžiantis bloga sveikata.

Prieš V. Lapienio paskutinį žodį teismas padarė pertrauką ir leido dalyviams įeiti į teismo salę tik tada, kai V. Lapienis baigė kalbėti. „LKB Kronikai" pasisekė gauti V. Lapienio paskutinio žodžio tekstą.

Vlado Lapienio paskutinis žodis

Neapkenčiu neteisybės, melo, klastos ir apgaulės, o taip pat prievartavimų. Todėl, kai matau šias blogybes, negaliu ramia sąžine pro jas tylomis praeiti. Tačiau kai kurie valdžios pareigūnai tą kovą su blogybėmis, tą kritiką vadina antitarybine agitacija ir propaganda, siekimu pakirsti tarybų valdžią ir panašiai.

Nejaugi neteisybės, melas, klasta, apgaulė ir kitos blogybės yra tarybų valdžios pagrindas, jos stiprybė, kad kovą su šiomis blogybėmis vadina siekimu pakirsti ar susilpninti tarybų valdžią, o tuos, kurie kovoja su šiomis blogybėmis kaltina padarius nusikaltimą, numatytą LTSR 68 ar 199 str.

Tik laisvai leidžiant pasireikšti nuomonių skirtumams, išryškėja tiesa, iškyla į paviršių klaidos, demaskuojamos blogybės, o kad tai pasiektų, turi būti nurodomos klaidos, neatsižvelgiant nei į asmenis, nei į jų užimamas pareigas, nei į jų titulus. Kada išryškėja to blogio šaknys, tada galima tą blogį pašalinti. Nė vienam doram žmogui, pastebėjus tas blogybes, nevalia neiškelti jų aikštėn, neparodyti jas dienos šviesoje. Anksčiau ar vėliau kritikos ignorantai bus suniekinti. Kritikos žodis, nors tuo metu kai kam labai nemalonus, skaudus, tačiau jis gali būti draugiška pagalba klystantiems.

Argi ne blogybės atneša tiek daug nelaimių, bereikalingų vargų, beprasmiškų kančių. Man visai nesuprantama, kodėl kai kurie saugumo darbuotojai ir kiti valdžios pareigūnai bijo tiesos? Juk tiesa turi būti valstybės pagrindas. Tie, kurie neapykanta, kerštu degdami sudarė šią bylą už tai, kad savo pareiškimuose nurodžiau jų klaidas, kad atkreipiau dėmesį į esamas negeroves, yra neteisūs. Reikia gerbti piliečius, kurie tiesą pasako į akis, o ne bausti juos ir bijoti tų, kurie, norėdami įsiteikti valdžiai, nuslepia nuo jos akių klaidas, nes šios klaidos niekam neduoda naudos ir nedaro garbės.

Kai iškeli šias blogybes į dienos šviesą, nurodai klaidas, tada atsiranda galimybė visas tas blogybes su šaknimis išrauti. Privalome drąsiai kelti aikštėn visas neteisybes, nepaisant, ar kas tave vadintų fanatiku, antitarybininku, ar kitaip. Tiesos žodis, nors tuo momentu kai kam ir labai nemalonus, skaudus, o tam, kuris jį pasakė, kai kada tenka ir nukentėti, tačiau iš esmės jis yra kaip broliška pagalba kitiems.

Tardytojai per apklausas ne kartą man sakė, kodėl aš

matau tarybinio gyvenimo tik blogį? Tai netiesa. Aš blogį į viešumą keliu ne todėl, kad nematau gėrio, o todėl, kad blogis atneša žmonėms vargus, nelaimes, kančias. Tad, jei norime pasiekti geresnio gyvenimo, turime su juo kovoti. Be abejo, džiaugtis pasiektais laimėjimais yra daug maloniau ir valdžia už tai pagirs, o gal ir apdovanos. Tačiau kelti aikštėn klaidas, neteisybes, kritikuoti kai kuriuos valdžios pareigūnus, „drumsti jiems ramybę", tai jau reikia pasiaukojimo, rizikos, o kartais tenka kuriam laikui netekti ir laisvės.

V. Leninas pasakė: „Tik po to, kai mes nuversime, galutinai nugalėsime buržuaziją visame pasaulyje, karai taps negalimi" (R.t. 28, p. 68). Kalbama apie socializmo pergalę visame pasaulyje, o bijote seno žmogelio, įkopusio į aštuntą dešimtį, kuris nurodo kai kurių valdžios pareigūnų piktnaudžiavimą tarybine padėtimi. Ar tai ne kuriozas?

Tikinčiųjų persekiojimas, represijos, siekimas spręsti daugumą uždavinių priverstinėmis priemonėmis—tai mažumos valios primetimas daugumai. Ryškus pavyzdys—Stalino kulto šmėkla dar ir dabar tebegąsdina daugelį tautų bei pavienių žmonių.

Kodėl iki šiol nenorima suprasti paprastos tiesos, kad prievarta, fizinėmis bausmėmis suaugusio žmogaus neperauklėsi, o tos bausmės padarys žmonių širdyse randus, kurie niekada neužgis, niekada neprislops. Tai valdžios atstovų padarytos žaizdos savo krašto piliečiams. Fizinėmis bausmėmis tik dar labiau nuteiksi juos prieš valdžią. Tai tvirtina psichologai ir pedagogai.

Kur daugelyje ateistinių knygų, brošiūrų, laikraščių, žurnalų rašoma (neretai būna ir išpuolių) prieš Dievą, Bažnyčią, popiežių, dvasininkus, tikinčią visuomenę, o tikintiesiems apsiginti tokiomis pačiomis priemonėmis neleidžiama, tada belieka vienintelė apsigynimo priemonė, valdžios pareigūnų vadinama „nelegali" spauda, tame skaičiuje ir „LKB Kronika".

Be to, tokių priemonių imtis (ginti savo idėją raštu) verste verčia ir TSRS Konstitucijos 124 str., kur

antireliginės propagandos laisvė pripažįstama visiems piliečiams, o religinės—ne. Kur lygiateisiškumas? V. Leninas lygiateisiškumą, t.y. sąžinės laisvę, traktavo teisingiau: ,,Tarybinėje Konstitucijoje visiems piliečiams pripažįstama religinės ir antireliginės propagandos teisė" (J. Jeroslavskis, Apie religiją, 1959, p. 27).

O dabar visai teisingai, kai Konstitucijos 124 str. nėra deklaruojama religinės propagandos laisvės, tai šis straipsnis faktiškai panaikina tikintiesiems elementarias žmogaus teises ir tikinčią visuomenę nubloškia už įstatymo ribų, t.y. nuvaro į pogrindį.

Jokio ryšio su ,,LKB Kronikos" leidėjais neužmezgiau ir savo straipsnių ten nedėjau. Tarybinis pilietis, parašęs pareiškimą ar raštą valstybės organams ir išsiuntęs paštu, negali būti kaltinamas arba atsakingas už tai, kad jo raštas ar pareiškimas kažkokiu jam nežinomu keliu patenka į taip vadinamą ,,nelegalų" leidinį, o kartais net ir į užsienį. Juk daugelis ir slaptos informacijos iš TSRS patenka į užsienio spaudą ar radijo laidas. Tai kodėl mano pareiškimai arba atsakymai į juos, jeigu domino ,,LKB Kronikos" leidėjus, negalėjo ir be mano sutikimo patekti į jų rankas?

O dėl ,,LKB Kronikos" ,,nelegalumo" ir ,,antitarybiškumo", tai, nenorint nusižengti objektyviai tiesai, tenka tą kaltinimą paneigti. Jeigu ateistų išpuoliai prieš tikinčiąją visuomenę, kai kurių valdžios pareigūnų savivaliavimai laikomi legaliais veiksmais, savo ar kito asmens asmenybės ar teisių gynimas nuo pavojingo tikinčiajai visuomenei kėsinimosi negalima laikyti nelegaliu. Juk tokia gintis nelaikoma nusikaltimu ir LTSR BK 14 ir 15 str., kur sakoma, kad ,,nėra nusikaltimas toks veiksmas, kuris, kad ir atitinka baudžiamojo įstatymo numatytos veiklos požymius, bet padarytas būtinos ginties būklėje" arba ,,padarytas būtino reikalingumo būklėje, nėra nusikaltimas".

Tenka dar pridurti, kad ,,LKB Kronika" yra nelegali tik tiek, kiek tarybiniai valdžios organai draudžia teisėtai priklausančią legalią religinę spaudą ir neleidžia tikintiesiems naudotis masinės informacijos priemonėmis.

Konstitucija visiems piliečiams užtikrina sąžinės laisvę, garantuoja spaudos ir žodžio laisvę. Tarptautiniai žmogaus teisių dokumentai, pvz., Visuotinė žmogaus teisių deklaracijos 19 str. sako: „Kiekvienas žmogus turi teisę į įsitikinimų ir jų reiškimo laisvę. Ši teisė leidžia laisvai, bešališkai laikytis savo įsitikinimų ir laisvai ieškoti, gauti ir skleisti informacijas bei idėjas bet kuriomis priemonėmis nepriklausomai nuo valstybės sienų". Taigi aiškiai matome, kad jokie įstatymai nedraudžia savo įsitikinimus, savo idėjas, informacijas skleisti, propaguoti žodžiu ir raštu. Tai kur čia nelegalumas? Koks gi nusikaltimas?

Tie, kurie slopina žmogaus teises—tikinčios visuomenės teises, daro nusikaltimą. Nė vienoje, ne tik kapitalistinėje, bet ir socialistinėje (išskyrus Albaniją ir Kiniją) valstybėje nėra uždrausta religinė spauda—laikraščiai, žurnalai, knygos. Niekur nedraudžia ginti savo idėjas, savo įsitikinimus, juos propaguoti. Tai kodėl gi pas mus draudžiama? Galima drąsiai tvirtinti, kad netikintieji pažeidžia viso pasaulio pripažintas žmogaus teises ir laisves, t.y. ne mes, bet ateistai, dangstydamiesi valdžios skraiste.

Jeigu visų teisės lygios, tai kodėl tikintiesiems neleidžiama laisvai ginti savo įsitikinimus masinės informacijos priemonėmis? Kaip komunistai turi teisę kovoti už savo įsitikinimus, taip pat ir tikintieji privalo turėti tą pačią teisę. Sakykite, nurodykite, kokiomis priemonėmis tikintieji gali apsiginti nuo šmeižikiškų straipsnių, kurie pasirodo spaudoje, nuo faktų iškraipymo, nuo neteisingo Bažnyčios mokymo aiškinimo? Teisingai V. Lenino pasakyta: „Be susirinkimų, spaudos ir žodžio laisvės visokios kalbos apie religijos laisvę liks pasigailėtinu žaidimu ir negarbingu melu" („Patvaldystė svyruoja", R., t. 6, 1951, liet. klb.). Tarybinė spauda dažnai rašo, kad pas mus yra pilna religijos laisvė. Jeigu iš tikrųjų taip yra, tai kurgi katalikiškoji spauda? Kokioje parduotuvėje, kokiame kioske galima įsigyti katalikiškų laikraščių, žurnalų, religinių knygų, maldaknygių, rožančių, religinių paveiks-

lų bei paveikslėlių, kryželių, škaplierių, žvakių ir kitų religinių reikmenų?

Kaltinamoje išvadoje esu kaltinamas už tai, kad „...ruošiau straipsnius, pareiškimus, kuriuose yra šmeižikiškų prasimanymų, žeminančių tarybinę ir visuomeninę santvarką". Dėl šio kaltinimo galiu pasakyti štai ką: jokių straipsnių niekada nerašiau ir niekur nedėjau. Tiesa, po neteisėtų kai kurių saugumiečių veiksmų, po 1975.XI.20 kratos bei tardymų rašiau pareiškimus : a) 1973.XI.30 LTSR VSK pirmininkui; b) 1974.I.4 LTSR Prokurorui; c) 1974.VI.12 TSRS Generaliniam Prokurorui ir TSRS VSK Pirmininkui; d) 1974.X.15 LTSR VSK Pirmininkui; e) 1976.IV.23 TSKP Generaliniam Sekretoriui L. Brežnevui. Šiuose pareiškimuose komentavau, kad 1973.XI.20 saugumiečiai atėmė iš manęs rašomąją mašinėlę, rankraščius, religines knygas, nieko bendro neturinčias su baudžiamąja byla, kurių didesnę dalį visai neįrašė nei į kratos protokolą, nei į pridedamą aprašą ir tuo būdu jie pažeidė LTSR BPK 192 str., o vėliau tardydami stengėsi išgauti parodymus grasinimais, melu, klasta ir kitokiais neteisėtais veiksmais ir neleido gintis. Tuo būdu jie pažeidė to paties kodekso 17 ir 18 str., taigi jie padarė nusikaltimą, numatytą LTSR BK 187 str. Savo pareiškimais aš siekiau, kad būtų grąžintos paimtos knygos, rankraščiai, rašomosios mašinėlės.

Po poros metų, t.y. 1975.VII.3 dalį paimtųjų knygų grąžino, o kitą dalį pasiliko ir nepaaiškino, dėl kokios priežasties negrąžino; negrąžino ir rašomosios mašinėlės. Ir tik dabar, susipažindamas su visa bylos medžiaga, sužinojau, kad mano likusios knygos jau 1975 m. sunaikintos—sudegintos. Ar tai pagarba žmogui ir įstatymui?

Jeigu saugumo darbuotojai nesilaiko įstatymų, kurių pagrindinė pareiga saugoti socialistinį teisėtumą, tai kaip galima norėti, kad eiliniai piliečiai jų laikytųsi? Pamačiau, kad čekistai naudojasi gana senu būdu: nuversti kaltę nuo savęs ant kito (šiuo atveju man).

Dėl pareiškimų, rašytų 1973-1976 m., nekartą buvau kviečiamas į saugumo komitetą ir respublikinį prokurorą apklausinėjimui, ir niekas iš tardytojų ar prokurorų tuo metu nematė juose jokių šmeižikiškų prasimanymų, žeminančių tarybinę santvarką, ir niekas nieko apie tai neminėjo (žr. apklausos protokolus), o tik žadėjo grąžinti rankraščius ir knygas, neturinčias ryšio su baudžiamąja byla. Jeigu mano pareiškimuose, rašytuose 1973-1974 m., nebuvo jokio šmeižikiškų prsimanymų, žeminančių tarybinę santvarką, tai kokiu būdu šie pareiškimai, pabuvę tris ar daugiau metų saugumo ir prokuratūros archyvuose, 1977 m. staiga pasidarė šmeižikiški? Juk jų turinys būnant archyve nepasikeitė, o tarybinė santvarka per tą laiką irgi nepasikeitė. Nejaugi mes vėl grįžtame prie Stalino asmenybės kulto metais buvusių socialistinio teisėtumo pažeidimų, kuriuos pasmerkė TSKP XX suvažiavimas? Jeigu ne, tai kodėl čia sugalvotas toks absurdiškas kaltinimas?

Kokia bebūtų idėja, tačiau, jei prieš ją kovoja valdžia, panaudodama net prievartą, o tos idėjos šalininkams ne tik neleidžiama savo idėjos propaguoti, bet draudžiama net ir gintis, tai kiekvienam, sveikai galvojančiam, bus aišku, kad tai fikcija, o ne laisvė.

Kaip atrodytų marksistams, jei tarybinė visuomenė skelbtų komunistų partijai, kad antikomunistinės propagandos laisvė pripažįstama visiems piliečiams, o komunistinės—nepripažįstama. Tikriausiai komunistai sakytų, kad tai ne laisvė, o šlykšti demagogija. Ar džiaugtųsi komunistai, jei jų idėjos būtų niekinamos visuomenės ir jų pačių akyse, o jiems gintis nebūtų leidžiama? Komunistai ne tik nesidžiaugtų tokia „laisve", bet pasmerktų kaip pasityčiojimą iš elementariausių žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių. Tai kodėl gi komunistai tokią „laisvę" siūlo kitiems, kurios patys nepripažįsta už laisvę?

Štai keli fragmentai iš ateistinių knygų apie religiją. Knyga „Pasikalbėjimai apie religiją ir mokslą" (Vilnius,

1963): „Tarybų Sąjungos komunistų partijos tikslas yra komunistinės visuomenės sukūrimas (...) komunistinę visuomenę neįmanoma sukurti, neįveikus religinių prietarų" (286 p.). „Komunizmas ir religija nesutaikomi" (212 p.). J. Galickaja, „Mintys apie religiją" (Vilnius, 1963): „Negalima būti pamaldžiu žmogumi ir valstybiniu žmogumi, tikinčiu žmogumi ir geru piliečiu, t.y. dorybingu žmogumi" (137 p.); „Moralė baigiasi ten, kur prasideda religija" (140 p.); „Romos popiežiai—didžiausi iš šarlatanų, kada nors išnaudojusių religiją" (157 p.); „Romos 'Kristaus vietininkai' dvylika šimtmečių iš eilės dievo vardu darė siaubingiausius nusikaltimus ir šlykščiausias bėgėdystes" (167 p.); „Daugelis mokslininkų laikėsi idėjos apie 'tris apgavikus'—Mozę, Kristų ir Mahometą" (234 p.). Taigi keik, plūsk Dievą, Bažnyčią, popiežių, smerk dvasininkus, tikinčiuosius, vesk propagandą prieš bet kokią religiją, o partija ir vyriausybė dar pagirs už tai. Bet, gink Dieve, nė žodelio prieš bedievius, nebandyk gintis nuo ateistų išpuolių. Tada tuoj pasodins už grotų ir nubaus, kaip padariusį nusikaltimą numatytą LTSR BK 68 arba 199 str., t.y. kaip sistemingai vedantį antitarybinę agitaciją ir propagandą arba už skleidimą žinomai melagingų prasimanymų. Tai štai tau ir sąžinės laisvė!

Kokia gali būti sąžinės laisvė, kai Konstitucijoje yra tik antireliginės propagandos laisvė, kai kiekvienas ateistas turi teisę brautis į tavo sąžinę, ją išvilkti, pajuokti, paniekinti, nors ji būtų ir nekalčiausia. Tai pasityčiojimas iš tikinčiųjų, tai sąžinės varžtai, tai pančiai, tai pasityčiojimas iš pačio žmogiškumo—sušuktų kiekvienas kito krašto pilietis sužinojęs apie tai.

Be pareigų valstybei, aš, kaip katalikas, turiu pareigų religijai ir Bažnyčiai, įpareigojančių mano sąžinę. Ginti tikinčiųjų ir Bažnyčios teises yra ne politika, o kiekvieno kataliko šventa pareiga.

Kai nebus tikinčiųjų persekiojimo, tada nebus, kas sukelia nepasitenkinimą, pasipiktinimą bei pasipriešinimą, o tuo pačiu nebus ir „LKB Kronikos".

Laikas, praleistas už grotų, ginant žmogaus teises ir

pagrindines laisves, nėra prarastas, o gražiausiai pasitarnauja dvasiniam atgimimui. Visada, praėjus persekiojimo skausmui, kankiniai iškyla šviesiais pavidalais, o persekiotojai ir kankintojai—pasmerktųjų veidais.

Mes, Lietuvos katalikai, esame pasiryžę kovoti už savo tikėjimą, tikrą lygybę, už savo teises, kurios būtų garantuotos ne tik žodžiais bei popieriuje, bet ir kasdieniniame gyvenime.

Būti nuteistam už savo pareigų ėjimą man ne tik ne gėda, o garbė. Aš atsistoju šalia Amžinosios Tiesos, kuris pasakė: „Palaiminti, kurie persekiojami dėl teisybės, nes jų yra dangaus karalystė. Palaiminti, kai persekioja ir meluodami sako visa pikta jums dėl manęs" (Mt 5, 10-12).

Dievo reikia labiau klausyti, negu žmonių.

Tenka stebėtis, kad žmones suima, uždaro kalėjiman, apkaltina siekimu susilpninti tarybų valdžią, sistemingu vedimu antitarybinės agitacijos ir propagandos, antitarybine veikla, šmeižikiškais prasimanymais tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką griaunant, tačiau niekas iš teisėtvarkos darbuotojų nesistengia žmogui išaiškinti, kurgi čia yra riba, kurią peržengus prasideda antitarybiškumas, ir visa tai pagrįsti faktais, svariais argumentais. Tačiau tardytojai iš pirmųjų suėmimo dienų priešiškai nusiteikę, pilnai įsitikinę suimtųjų kaltumu.

Kratos metu radus parašytų rašoma mašinėle arba ranka rašinių be Glavlito aprobatos tvirtinti, kad tai yra antitarybinis, šmeižiantis tarybinę santvarką rašinys, yra ne objektyvus įrodymas, pagrįstas faktais, o tik subjektyvus teigimas. Tam, kad objektyviai būtų vertinamas tas ar kitas rašinys, būtina kruopščiai ištirti ir nustatyti, kiek jame tiesos ir kiek piktavališkai iškraipytų faktų, t.y. sąmoningai pasakyta melo. Ir tik nuodugniai visa tai ištyrus, galima taip tvirtinti.

(Kaltinimas „antitarybiškumu"—dar nėra kaltės įrodymas):

Saugumo darbuotojai bei kai kurie kiti valdžios pareigūnai ar tai nepajėgia, ar sąmoningai nenori suprasti

marksizmo-leninizmo mokslo esmės, o tik įsikanda žodį „antitarybiškas" ir juo dangstosi, ir švaistosi, kur tik papuola. Šį žodį rašo ir į apklausos protokolus, ir į nutarimus patraukti kaltinamąjį baudžiamojon atsakomybėn, ir į kaltinamąsias išvadas, ir į teismo nuosprendį. Labai dažnai be jokio pagrindo daugelį kitaip galvojančių vadina antitarybiniais veikėjais, antitarybiškai nusiteikusiais žmogeliais, šmeižiančiais savo tėvynę, savo liaudį, atvirais socializmo priešininkais ir pan. Didžiausias pastangas jie deda įtikinti kaltinamąjį, kad jis padarė itin pavojingus valstybinius nusikaltimus. Teisėtvarkos darbuotojai nepaaiškina kaltinamajam, kurgi čia nusikaltimo įvykis, nusikaltimo sudėtis, ar čia jo sąmoningai pasakyta neteisybė, ar čia tikrai yra šmeižtas (garbę plėšiantis melas) ir kiek tame rašinyje yra tiesos ir kiek melo. Jie tik skuba apkaltinti antitarybiškumu, šmeižtu. Ir šią bylą tirdami, jie nesiėmė visų įstatymo numatytų priemonių, kad būtų pilnai, visapusiškai ir objektyviai ištiriamos bylos aplinkybės, kaip reikalauja LTSR BPK 18 str., bet aiškino tik kaltinamąjį kaltinančias ir sunkinančias aplinkybes ir neaiškino lengvinančių ir teisinančių aplinkybių. Jei jau patekai į saugumiečių rankas, tai, pagal jų logiką, esi ir kaltas. Būtinai tave apkaltins, nuteis. Žmogus, išdrįsęs dėl kai kurių saugumiečių klaidų parašyti skundus prokuratūrai ar partijai, būtinai tapsi kaltu, pateksi už grotų, paskirs bausmę už sąmoningai daromus veiksmus, kurie numatyti LTSR BK 68 arba 199 str. Juk saugumiečiai „neklysta". Jie tik traukia atsakomybėn „socializmo priešus". Teisingai rusų rašytojas F. Dostojevskis savo veikale „Pasmerktieji ir nuskriaustieji" rašo: „Esu linkęs įtarti bloga pirmiau, negu gera—nelaimingas bruožas būdingas šaltai širdžiai" (131 p.). Toliau rašo: „Kartus inkvizitoriškas nepasitikėjimas ir net įtarumas" (ten pat, 143 p.). Stalino asmens kulto laikais buvo masinės represijos, ir bloga būdavo įtariama pirmiau negu gera. Labai nesinorėtų, kad, anot Dostojevskio, inkvizitoriškas nepasitikėjimas ir net įtarumas klestėtų ir mūsų visuomenėje. Nesinorėtų, kad ir dabar tęstųsi Stalino kulto laikotarpio darytos

klaidos. Tai tik pagilintų bendrąją socializmo krizę, kuri galų gale baigtųsi katastrofa.

Menka šalies puošmena yra gausiai pripildyti šalies kalėjimai ir lageriai kaliniais. Būtų galima daug gero padaryti visuomenei, jeigu valdžiai rūpėtų ne kerštas, o teisybė.

* * *

Liepos 25-ją dieną buvo paskelbtas teismo sprendimas. Jis buvo skaitomas tyliai ir greitai, kad net arti stovėjęs V. Lapienis pareiškė visko gerai nenugirdęs ir nesupratęs. Juo labiau teismo nuosprendžio teksto beveik negirdėjo teismo dalyviai, esantys salės gale.

V. Lapieniui paskirta 3 m. griežto režimo lagerio ir du metai ištrėmimo; Jonui Kastyčiui Matulioniui—2 m. lygtinai ir Onai Pranskūnaitei 2 m. bendro režimo lagerio. V. Lapienio rašomosios mašinėlės ir kanceliarinė medžiaga konfiskuotos.

* * *

Pateikiame, ką apie šį teismą rašė „Tiesa" (1977.VIII.21):

„(...) Jėzuitų vadovaujamas Vatikano radijas itin stengiasi bent smulkmena įgelti mūsų šalį, mūsų respubliką. Šiam tikslui Vatikano jėzuitai pasiryžę pasitelkti bet kokį lietuvių tautos atskalūną, kad tik jis juodintų Tarybų Lietuvą, purvais drabstytų mūsų liaudies laimėjimus. Tokių atskalūnų, kurie nenori žengti kartu su visa liaudimi, labai reta, tačiau dar pasitaiko. Neseniai Vilniuje pasibaigė trijų šmeižikų—vilniečio pensininko Vlado Lapienio, Vilniaus Jungtinės drabužių parduotuvės dailininko Kastyčio Jono Matulionio ir buvusios Panevėžio linų gamybinio susivienijimo „Linas" įrankininkės Onos Pranskūnaitės—atviras teismas.

Jie visi trys gamino ir platino tendencingai surinktą bei aiškiai šmeižikišką literatūrą („LKB Kroniką"—Red. pastaba), kurioje buvo iškreiptai pateikiama valstybės vidaus politika Katalikų Bažnyčios atžvilgiu, melagingai

šnekama apie tariamą sąžinės laisvės slopinimą bei tikinčiųjų persekiojimą.

Šią literatūrą, nelegaliai patekusią į užsienį, lietuviškieji buržuaziniai nacionalistai panaudojo nešvariems tikslams prieš darbo žmonių valdžią Lietuvoje. Reakcingi klierikaliniai laikraščiai „Draugas", „Darbininkas", Vatikano radijas dar plačiau paskleidė prasimanymus, kurių šiame straipsnyje dėl vietos stokos paminėjau tik kelis.

Ne iš karto Vladas Lapienis pateko į teisiamųjų suolą. Daugelį sykių tardymo organai, atsižvelgdami į jo senyvą amžių, kalbėjosi su juo, įspėjo, kad liautųsi, atsisakytų nusikalstamos veiklos. Tačiau V. Lapienis nepanoro stoti į dorą kelią, įtraukė į nusikalstamą veiklą K.J. Matulionį. Toliau bandė, dangstydamasis religinės literatūros platinimu, suvedžioti žmones, skleisti antitarybinius šmeižtus. Jo rankos suteptos daugeliu prasimanymų, juodinančių dorus mūsų respublikos žmones.

K.J. Matulionį, turintį filologinį išsilaisvinimą, V. Lapienis panaudojo antitarybinių šmeižikiškų leidinių kalbai taisyti. Be to, K.J. Matulionis pats padėjo platinti šiuos leidinius. O. Pranskūnaitė, nors ir būdama mažaraštė, baigusi tik 4 klases, spausdino ir daugino šmeižikiškus leidinius. Nuo jos spausdinimo mašinėlės nukeliavo gandas apie neįvykusį tėvų susirinkimą Šiaulių J. Janonio vidurinėje mokykloje, šmeižtas apie Budėnų šeimą iš Marcinkonių, kiti prasimanymai.

Teisme šmeižtų platintojai, manding, suprato, kad buvo tik parankiniai reakcingų klerikalų veikloje, kad dėl jų klystkelių pirmiausia kaltas Vatikano radijas, taip piktdžiugiškai skleidęs į eterį jų platinamas melagystes.

— Kuo esu nusikaltęs ir dabar kaltinamas, prie to daugiau niekada neprisidėsiu,—teisme savo neapgalvotų poelgių gailisi Kastytis Jonas Matulionis.

— Gailiuosi, kad taip pasielgiau. Dariau ne viską gerai suprasdama. Pasižadu, kad ateityje tai niekada nepasikartos,—atgailauja ir Ona Pranskūnaitė.

Tarybinis teismas yra humaniškas. Atsižvelgiant į tai, kad K.J. Matulionis suprato savo klaidas bei pasižadėjo

nesiimti nusikalstamos veiklos, teismas nutarė bausti jį tik lygtinai. Dabar K.J. Matulionis laisvėje ir k nuo jo elgesio priklausys jo ateitis.

Teismas, atsižvelgęs į tai, kad O. Pranskūnaitė yra mažaraštė ir buvo įtraukta į nusikalstamą veikl. bei į tai, jog ji teisme gailėjosi savo neapgalvotų poelgiur žadėjo taip daugiau nesielgti, paskyrė O. Pranskūnaitei irgi žymiai sušvelnintą bausmę.

Šie budrumą praradę ir Vatikano radijo uvedžioti žmonės, tur būt, dar ne kartą, prisiminę savo kystkelius, gailėsis. Ta proga pravartu prisiminti, kad Vatikano radijas bei kiti Vakarų propagandos centrai pastaruoju metu dar labiau išplėtė imperialistinės propagandos srautą. Prisidengę geradarių kaukėmis, jie ieškosau aukų, skleisdami įvairius prasimanymus, gandus. Beviltiškos bus jų pastangos, jei visi būsime budrūs".

* * *

Iš teismo dalyvės dienoraščio...

1977 m. liepos 25 d.

Šiandien III-ji teismo diena. Po ilgų kankinančių tardymų jie tikriausiai tikėjosi salėje pamatyti prijaučiančius žmones, jausti jų žvilgsnį, žinoti, kad šią sunkią minutę kažkas už juos siunčia Viešpačiui karštą maldą. Deja, pirmąsias dvi dienas į juos žvelgė klaiki tuštuma. Tik vienas kitas saviškis, pavėluotai sužinojęs apie teismo datą, ir salės gilumoje, lyg spygliuota viela būrys saugumiečių—tai buvo teismo publika. Tu pareikalavai, Viešpatie, iš jų pačios sunkiausios aukos: didelės kančios ir savųjų apleidimo. Saugumiečiai, atrodo, turėtų džiaugtis, kad taip gudriai suveikė,—paskyrė teismo datą, kada dauguma žmonių atostogose. Nesidžiaukite! Suimtųjų kančia iššauks naują tiesos troškimo bangą jaunose širdyse!

Mes jau salėje. Šį kartą mūsų net visas pulkelis. Pirmųjų eilių kėdės taip tankiai sustatytos, kad tik į jas niekas nedrįstų atsisėsti. Ką gi—užėmėme toliau esančias

dvi eiles. Jautėmės, kad viską matysime ir viską girdėsime. Mūsų džiaugsmas buvo laikinis—atėjo būrys kareivių, ir gavom griežtą įsakymą—persikelti į tolimesnes eiles. Ko jūs bijote, draugai saugumiečiai?! Mūsų vienybės? Bijokite! Mes jaučiamės stiprūs ir tada, kai skiria mus tūkstančiai kilometrų ir kalėjimo sienos, o dvi kėdžių eilės... niekai!

Pagaliau įėjo teismas ir kareivių lydimi suimtieji. Išblyškę veidai, netvirti žingsniai bylojo apie teisiamųjų palaužtą sveikatą.

Buvo suteiktas paskutinis žodis Onutei Pranskūnaitei. Kaip norėjome išgirsti tą mielą balsą—paskutinį jos žodį. Deja, mes neišgirdome nė vieno tikslaus sakinio.

Kas toliau? Teismas skelbia pertrauką maždaug iki 15 val. Mūsų veidai ištįso, išgirdus šią naujieną. Ką dabar veikti, juk dar tik 10,30 val. Budėsim ir niekur neišeisim iš salės. O gal tai saugumo klasta? „Apie 15 val.". Ko gero, kad nebūtų apie 12 ar 13 valandą.

Gaila, mūsų godos ir šį kartą neišsipildė—sekretorė „dailiai" mus išprašė iš salės. Bandėm spyriuotis—juk sekretorė be revolverio—nenušaus. Vargšė jauna mergina nervingu balsu lyg pro ašaras pasakė: „Išeikite, nes kartais esantieji salėje mums mikrofonus nupiausto". Išėjom ne tiek iš paklusnumo, kiek iš užuojautos vargšei sekretorei... Vaje, kaip įdomu: „Nupiausto mikrofonus!"

Būriavomės, šnekučiavomės, meldėmės ir vis žvilgčiojome į salę. Saugumiečiai mus varstė akimis ir tikriausiai ausimis, tačiau kas jie (vargšai mūsų broliai), jei mūsų pusėje Tiesa!

Pagaliau atėjo ir 15 valanda. Sugūžėjome visi į salę. Užėmėme savąsias vietas ir rodėsi, kad ir su traktoriumi mūsų neišjudins iš salės, nors teismas susirinktų kad ir apie 20 val. Bet traktoriaus nereikėjo. Griežtas saugumiečio balsas: „Prašau visus apleisti salę" pasirodė galingesnis už techniką. Nuleidę galvas išėjome, nesuprasdami išvarymo priežasties. Nejaugi ir vėl dėl mikrofonų...

O laime! 15,30 val. durys plačiai atsidarė, kviesdamos

mus įeiti. Vienas vaikinas buvo besinešąs bukietą gėlių. „Gėles palikit",—aštriai suriko saugumietis. „Aš į gimimo dieną eisiu",—švelniai teisinosi jaunuolis. „Palikit, pasakiau. Čia ne vieta gėlėms!"—lyg peilio smūgiu užkirto saugumietis.

Čia ne vieta gėlėms? O kur jų vieta? Kūdikis motinai tiesia gėlytę už jos pasiaukojimą ir meilę, herojų kapai apkloti gėlėmis, kad nepagailėjo gyvybės už tautos laisvę, o tikintieji, paaukojusieji savo gyvenimą už tiesos atskleidimą, neturi teisės priimti nė kuklaus žiedelio iš savo draugų. Čia ne vieta... O broliai, Jūsų kančia tegul pražysta nuostabiausiomis gėlėmis amžinybėje. Čia tikroji vieta įteikti Jums ir nuostabiausias sodo gėles.

Tik dabar mes supratome, dėl ko mes buvome išvaryti iš salės. Teisiamieji su kareiviais jau buvo suoluose. Ką gi, mūsų kenčiantiems buvo pagailėta net pasiųsti žvilgsnį savo draugams. Nugaromis atsukti į mus, jie stovėjo ir buvo baksnojami kareivių, jei kuris bandė atsigręžti. O brangieji, mūsų žvilgsniai nesusitiko, tačiau Jūs mus stiprinsite savo dvasios galia, o mes nenukreipsime savo akių nuo Visagalio, kad Jus stiprintų heroiškoje kančioje.

Skaitomas teismo sprendimas. Visi atsistoję klausomės: „Šmeižikiška literatūra... už šmeižikiškos literatūros platinimą ir dauginimą, už pareiškimų rašymą..." Nuosprendžiai: trys metai, du metai... Nuosprendis perskaitytas. Reikia išeiti iš salės. Atrodo, kad visų kojos suparaližavo. Stovėjome kaip basliai savo vietose ir lyg negirdėjome griežto kareivio įsakymo išeiti. Norėjome įsižiūrėti į nuteistųjų veidus, pakvėpuoti tuo kančios ir pažeminimo oru, kuriuo taip ilgai kvėpavo mūsų Broliai.

Pagaliau nerangiai, lyg kuo abejodami, vienas po kito išėjome. Nesinorėjo dalintis mintimis, nuotaika—lyg ką brangaus palaidojus. Kiek pastovėję prie Aukščiausiojo teismo salės, pritrenkti įspūdžių ir įtampos, palikome Aukščiausiojo teismo rūmus ir nuėjome į Aušros Vartus sudėti ant altoriaus dar vieną nuoskaudą, padarytą TIESAI.

BELGRADO KOMISIJAI, TIKRINANČIAI KAIP VYKDOMI 1975 METAIS PASIRAŠYTI HELSINKYJE TARPTAUTINIAI SUSITARIMAI

PAREIŠKIMAS

dėl Romos Katalikų Bažnyčios bei kitų tikinčiųjų padėties Lietuvoje

Tarybų Sąjungoje kova su religija yra programinis Komunistų partijos reikalavimas. „Sąžinės laisvė" čia suprantama savaip. A. Veščikovas savo brošiūroje „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus" (Vilnius, 1963 m.) sąžinės laisvę nusako šitaip: „Mūsiškuoju sąžinės laisvės supratimu yra galutinis visų žmonių išsivadavimas nuo religinių prietarų" (10 p.). Tą pačią mintį išreiškia ir J. Aničas su Rimaičiu brošiūroje „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės laisvė" (Vilnius, 1970 m.): „Tikra sąžinės laisvė galima tik tada (...) kai visomis turimomis mokslo, kultūros ir ideologijos priemonėmis siekiama padėti žmogui išsilaisvinti iš antimokslinės religinės pasaulėžiūros įtakos. Kol tikintys nėra atsikratę religinių prietarų, tol negali būti visiškos sąžinės laisvės" (54 p.).

Šitoks sąžinės laisvės supratimas ir aiškinimas prieštarauja pats sau: kur yra prievarta, suvaržymas, kova, ten negali būti laisvės. Tuo pačiu jis prieštarauja ir tarptautiniams įsipareigojimams: „Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai", „Helsinkio Baigiamajam aktui", „Tarptautiniam ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktui" bei „Tarptautiniam pilietinių teisių paktui".

Tarybų Sąjunga, kaip Suvienytųjų Nacijų Organizacijos narys, įsipareigojo gerbti ir saugoti žmogaus teises ir pagrindines laisves, bet savo valstybės viduje religijos atžvilgiu užimtos pozicijos nepakeitė. Liko galioti ne tik seni įstatymai, bet net jau po Helsinkio susitarimų 1976 m. liepos 28 d. Lietuvos Aukščiausios Tarybos Prezidiumas patvirtino Religinių susivienijimų nuostatus, turin-

čius 53 straipsnius, ką jau mes esame paskelbę 1976 m. savo dokumentu Nr. 2. Dar kartą atkreipiame dėmesį, kad tie nuostatai ištisai remiasi įvairiais tarybiniais potvarkiais bei nuostatais, sukurtais dar prieš Helsinkio susitarimus, ir diskriminuoja tikinčiuosius, pvz., antireliginė propaganda leidžiama, o religinė—ne, tegalima atlikti tik religinius kultus ir t.t.

„Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių pakto" 26-as straipsnis sako: „Visi žmonės yra lygūs prieš įstatymą ir turį teisę, kad be jokios diskriminacijos įstatymas juos vienodai gintų. Šiuo atžvilgiu visokia diskriminacija turi būti įstatymo uždrausta, ir įstatymas turi garantuoti visiems asmenims vienodą ir efektyvų gynimą prieš diskriminaciją dėl bet kokio pažymio, kaip antai, dėl rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turtinės padėties, gimimo ar kitokios aplinkybės".

Tarptautiniuose susitarimuose dėl pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių yra pasakyta, kad jiems duodamas pirmumas prieš valstybės vidaus įsakymus. Tą teoriškai prisipažindama, Tarybų Sąjunga turėtų pakeisti TSRS Konstitucijos 124-tą ir Lietuvos TSR Konstitucijos 96-tą straipsnius, kuriuose pasakyta: „Bažnyčia atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo bažnyčios. Religinių kultų atlikimo laisvė ir antireliginės propagandos laisvė pripažįstama visiems piliečiams".

Bažnyčia atskirta nuo valstybės. Terminas „atskirti" valdžios organų vartojamas ne vienoda prasme. Kai jis taikomas Bažnyčiai, suprantama, kad Bažnyčia neturi teisės kištis į valstybės vidaus reikalus—praktiškai ji ir nesikiša—tai yra ji negali nurodyti, kurie asmenys turi būti renkami į šalies Aukščiausiąją Tarybą ar jos prezidiumą, kurie turi būti rajonų vykdomųjų komitetų pirmininkais, aukštųjų mokyklų profesoriais ar dėstytojais ir pan. O kai tas pats terminas „atskirti" taikomas valstybei, jis turi visiškai priešingą prasmę: tarybinės valdžios organai nustato, kuriems vyskupams negalima

eiti pareigų (vysk. J. Steponavičiui, vysk. V. Sladkevičiui), kurie jaunuoliai gali tapti kunigų seminarijos auklėtiniais, nepalikdami jų ramybėje (M. Petrauskas, A. Čiūras ir kt.), netgi nurodo, kuriuos kunigus galima kviestis į atlaidus, kurių ne (A. Keiną, K. Garucką, V. Černiauską ir t.t.). Valdžios organai kun. Broniui Laurinavičiui pasakė, kad „be mūsų žinios" kunigas negali nė vinies įkalti į bažnyčios sieną. Kad terminas „atskirti" vartojamas ne vienoda prasme, pripažįsta ir patys ateistai. J. Aničas ir J. Rimaitis rašo: „Literatūroje, nagrinėjant bažnyčios atskyrimą nuo valstybės klausimus, kartais valstybė ir bažnyčia pateikiamos kaip lygiareikšmės pusės, pvz., 'Valstybiniai organai nesikiša į bažnyčios veiklą; bažnyčia savo ruožtu nesikiša į valstybės reikalus'. Toks vertinimas, be abejo, nėra teisėtas. Tarybų valstybės suverenitetas duoda jai teisę reguliuoti įvairias visuomeninio gyvenimo puses. Bažnyčia, nepaisant jos specifikos, negali būti išimtis".

Logiškai galvojant, Bažnyčios atskyrimas nuo valstybės turėtų reikšti, kad ji visiškai laisva, nuo valstybės nepriklausoma, **pati** tvarko savo reikalus. Bet pagal nusistovėjusią padėtį ir civilinės administracijos išleistus įvairius įstatymus ir potvarkius atrodo, kad Bažnyčia **nėra** nuo valstybės atskirta, o tik tos administracijos griežtai kontroliuojama. Nors tarybinė spauda, rašydama apie valstybės ir Bažnyčios santykius, dažnai tvirtina, kad tarybinė valstybė ir jos valdžios organai nesikiša į Bažnyčios vidaus reikalus, tai yra į jos kanoninę ir dogminę veiklą, bet gyvenimo patirtis liudija visai ką kita: valstybė, nepaisydama Bažnyčios teisės kanonų, nustato jai, kas leidžiama ir kas neleidžiama. Tą pripažįsta ir patys ateistai. A. Veščikovas rašo: „Tarybiniais įstatymais draudžiama dvasininkų centrams leisti bet kokius potvarkius ar taisykles tikintiesiems. **Dvasininkijai draudžiama taip pat vadovautis ir net remtis anksčiau buvusiais religiniais įstatymais**" (mūsų pabraukta) (20 p.).

Mokykla atskirta nuo Bažnyčios. „Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto" 13-me straipsnyje pasakyta: „Šiame Pakte dalyvaujančios valsty-

bės įsipareigoja gerbti tėvų, atitinkamais atvejais teisėtų globėjų, laisvę pasirinkti savo vaikams ne tik valstybės valdžios organų įsteigtas mokyklas, bet ir kitas mokyklas, atitinkančias tą mokslo reikalavimų minimumą, kuris gali būti valstybės nustatytas arba patvirtintas, ir užtikrinti religinį bei dorovinį savo vaikų auklėjimą sutinkamai su savo pačių įsitikinimais". Tą patį pakartoja ir „Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių pakto" 18 str. bei pabrėžia „Visuotinė žmogaus teisių deklaracija": „Tėvai turi pirmumo teisę, nustatant, kaip turi būti mokomi jų vaikai" (26 str.).

„TSR Sąjungos ir sąjunginių respublikų liaudies švietimo pagrindų" 65 straipsnis teoriškai pripažįsta: „Jeigu tarptautine sutartimi arba tarptautiniu susitarimu, kuriame dalyvauja TSRS, nustatytos kitos taisyklės, negu tos, kurias numato TSR Sąjungos ir sąjunginių respublikų liaudies švietimo įstatymai, tai taikomos tarptautinės sutarties arba tarptautinio susitarimo taisyklės". O gyvenimo praktika yra kita.

Tarybų Sąjungoje, kur mokykla atskirta nuo Bažnyčios, visas švietimo aparatas yra valstybės rankose ir **nėra kitokių mokyklų** kaip valstybinės. Tų mokyklų tikslą ir uždavinius nustato TSR Sąjungos ir sąjunginių respublikų liaudies švietimo įstatymų pagrindai, kuriuose reikalaujamas „mokymo pasaulietiškumas be religijos" (12 str.), kad mokymas ir auklėjimas būtų persunktas marksistinės-lenininės idėjos, socialistinio internacionalizmo, tarybinio patriotizmo ir komunistinių pažiūrų dvasia (19, 31, 36, 41 str.), kad „tėvai ir juos atstovaujantys asmenys privalo auklėti vaikus aukštos komunistinės moralės dvasia" (57 str.), kad būtų „auklėjimas šeimoje organiškai derinamas su auklėjamuoju darbu mokyklų, iki mokyklinių įstaigų, visuomeninių organizacijų darbu" (57 str.).

Kaip praktiškai vykdomi Liaudies švietimo įstaigų pagrindų minėti straipsniai, pasakoja Respublikinės mokslinės ateistinės propagandos koordinavimo tarybos pirmininko pavaduotojas P. Mišutis knygoje „Ideologinio

darbo praktika ir jos tobulinimas" (Vilnius, 1974 m.): „LKP CK V plenumas (1963 m.) pabrėžė, kad mokslinė—ateistinė propaganda—bendrapartinis reikalas" (197 p.). Pastaruoju metu pagerėjo ateistinio darbo diferencijavimas. (...) Intensyvėja ateistinis darbas mokyklose. Pagrindinis materialistinės pasaulėžiūros formavimo krūvis perkeliamas į pamokinį procesą, tačiau neatsisakant nuo ateistinių būrelių, klubų, kurių veikla kai kuriose mokyklose netgi išeina ir už mokyklos ribų. Labai svarbu geriau ateistiškai auklėti ir dar tikinčių mokinių tėvus, ką ir stengiasi daryti daugelio mokyklų kolektyvai.

Dideli uždaviniai iškyla, auklėjant jaunimą, studentiją (...). Nemažai čia nuveikia ir Vilniaus Valstybiniame V. Kapsuko universitete įsteigta Ateizmo ir filosofijos istorijos katedra, kuri atlieka vis didesnį vaidmenį, koordinuojant ir organizuojant studentijos mokslinę ateistinę veiklą respublikoje (...). Todėl labai svarbu geriau dirbti su jais, kaip apskritai su jaunimu. Atimti iš bažnyčios įtakos dar tikinčią jaunimo dalį" (202 p.).

Tokie visų mokyklų tikslai. Tai gal tikinčiųjų vaikus bei jaunimą religijos galima mokyti privačiai?

1918 m. sausio 23 dienos Lenino dekretas „Dėl bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos nuo bažnyčios" leidžia mokyti ir mokytis religijos privačiai (9 str.), o Lietuvos TSR Baudžiamojo kodekso 143 str. tai draudžia. Šio (143-čio) straipsnio pažeidimu suprantamas: „Nepilnamečių religinio mokymo organizavimas ir sistemingas vykdymas, pažeidžiant įstatymų nurodytas taisykles. Įstatymų nustatytų taisyklių pažeidimu reikia suprasti nepilnamečių religinį mokymą bet kokia forma (pvz., religinių organizacijų ir kulto tarnų organizavimas bet kokių mokyklų, ratelių, grupių, sistemingas vaikų surinkimas religinio mokymo klausimais, religinio mokymo užsiėmimai, kuriuos vykdo tėvai ne tik su savo vaikais, bet ir su kitais tikinčiųjų vaikais (išskyrus religinį vaikų mokymą, kuriuo užsiima tėvai" („LTSR Baudžiamojo kodekso komentaras", V., 1974, 226 p.).

Tą pačią mintį išreiškia ir Religinių susivienijimų nuostatų 17-as ir 18-as straipsniai. Taigi Lenino dekretai su dabartiniais valstybės įstatymais nesiderina.

Religinių kultų atlikimų laisvė. ,,Visuotinė žmogaus teisių deklaracija" 18-me straipsnyje skelbia: ,,Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; šita teisė apima laisvę keisti savo religiją bei įsitikinimus ir **laisvę išpažinti savo religiją bei įsitikininus tiek pavieniui, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai mokant, dalyvaujant pamaldose ir atliekant religines apeigas**" (mūsų pabraukta). Taigi tie įstatymai nesiderina su tarptautinėmis konvencijomis.

Religinių kultų atlikimo laisvę užtikrina TSRS Konstitucijos, tačiau Lietuvos tikintieji jos neturi. A. Veščikovas atvirai pripažįsta, kad religiniai susivienijimai ,,pagal tarybinę teisę turi griežtai ribotas funkcijas" (31 p.). J. Aničas ir J. Rimaitis pakartoja tą patį: ,,Religinės bendruomenės sudaromos tik kultų atlikimui" (38 p.).

Religinių kultų atlikimo laisvės terminu suprantama **ne tik pamaldų laikymas ar dalyvavimas jose, bet visa, kas glaudžiai susiję su kulto apeigomis.** Katalikų Bažnyčios kulto apeigoms atlikti reikalingi kunigai, liturginiai indai, liturginės knygos, giesmynai, gaidos, rožančiai, vargonai ir pan.

Lietuvos katalikai gauna naujų knygų, kiek leidžia civilinė administracija; ji nustato Kunigų seminarijos klierikų skaičių. Lietuvos vyskupai ir valdytojai negali teikti Sutvirtinimo sakramento be ateistinės valdžios organų leidimo; kad kunigų veikla apribojama jų aptarnaujamos parapijos narių gyvenamąja vieta ir tos parapijos, kurioje kunigas dirba, bažnyčia (Religinių susiv. nuostatų 19 str.); draudžiama gedulingos eisenos į kapines Vėlinių dieną,—už tai kunigai baudžiami, pvz., 1976 m. kun. Alfonsas Svarinskas ir kiti; daug kur trukdoma aprūpinti paskutiniais sakramentais ligonius ligoninėse; draudžiama kunigams aplankyti tikinčiuosius, nors jie to prašosi (pvz., kun. K. Garuckas ir kt.).

Beveik viso pasaulio tikintieji po II Vatikano Susirinkimo atlieka kulto apeigas gimtąja kalba, o lietuviai— lotynų, nes čia neturima sąlygų lietuvių kalba išspausdinti mišiolų ir kitų reikalingų kulto atlikimui knygų. Apie liturginių indų, vargonų gaminimą lietuviai gali tik svajoti. Pagal Religinių susivienijimų nuostatus Lietuvoje esantys religiniai centrai—kurijos ir religinės bendruomenės—parapijos neturi juridinio asmens teisių, tuo pačiu negali turėti savo nuostatų, negali būti turto, teisių bei pareigų subjektais, neturi gebėjimo sudarinėti sutartis, paveldėti pagal testamentą, dalyvauti šalimis teismuose bei arbitražuose. Minėtų nuostatų 22 straipsnis sako: „Kulto atlikimui būtinas turtas, tiek perduotas pagal sutartis religinę bendruomenę sudariusiųjų tikinčiųjų naudojimuisi, tiek įsigytas arba jiems paaukotas kulto reikalams, priklauso valstybei". Net „draudimo kompensacija už sudegusius (apgadintus) maldos namus pervedama atitinkamam Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomajam komitetui, kurio balanse šie pastatai yra" (29 str.).

Dauguma Lietuvos katalikų, ypač inteligentų, negali dalyvauti kulto apeigose, nes už tai juos atleidžia iš darbo, pvz., mokytojai ir t.t.

Stalino valdymo metais lietuviai, ištremti į Rusijos gilumą, pasigamindavo rožančiams karolėlius iš duonos ir, suvėrę juos ant siūlo, melsdavosi. Šiandien daugelio rankose matosi ne duoniniai, bet nedailūs, grubūs rožančiai, pagaminti pogrindyje, ranka perrašytos maldaknygės, giesmynai—už slaptą maldaknygių gaminimą ne vienas sėdi kalėjime, pvz., P. Petronis, J. Gražys ir kt. Tikinčiųjų butus puošia neestetiški, fotografuoti paveikslai ar metaliniai slapta nukalti ar nulieti Nukryžiuotojo atvaizdai.

Ar tai galima pavadinti kulto atlikimo laisve?

Antireliginės propagandos laisvė reiškia, jog kiekvienas tarybinis žmogus turi teisę laisvai reikšti savo ateistinius įsitikinimus ir skelbti juos žodžiu ir per spaudą.

Ją užtikrina TSRS Konstitucijos 124-as ir Lietuvos TSR Konstitucijos 96-as straipsniai. Tarybų Sąjungoje antireliginės propagandos laisvė yra kova su religija ir tarsi nepajudinamas įstatymas. Tai vienas komunistų partijos programinių punktų. A. Veščikovas rašo: „TSKP XXII suvažiavimo medžiagoje yra duoti vadovaujantys nurodymai, kaip toliau vystyti ateistinį darbą. Suvažiavimas giliai išnagrinėjo klausimą dėl religinių atgyvenų įveikimo" (29 p.).

Religinės propagandos laisvės tikintiesiems piliečiams Konstitucija **nesuteikia**, tuo padaro tikinčius nelygius su ateistais prieš įstatymą, juos diskriminuoja. Dėl to Tarybų Lietuvos katalikai **neturi** jokio religinio laikraščio ar žurnalo, katalikiškų knygų, net katekizmo, kai tuo tarpu ateistinėmis knygomis užversti knygynai, o laikraščiuose ir žurnaluose mirgėte mirga ateistiniai straipsniai, besistengiantieji „nuvainikuoti" Katalikų Bažnyčią, į kuriuos katalikai negali atsakyti, nes neturi savo spaudos. Tad Lietuvos katalikai negali pasinaudoti tomis teisėmis ir laisvėmis, kurios pažymėtos tarptautiniuose susitarimuose ir kuriais Tarybų Sąjunga įsipareigojo gerbti ir vykdyti.

Todėl mes kreipiamės į Belgrado Komisiją, skirtą patikrinti, kaip vykdomi Tarptautiniai pagrindiniai žmogaus teisių ir laisvių susitarimai, pasirašyti Helsinkyje 1975 m., ir prašome mums padėti, kad prisiimti Tarptautiniai įsipareigojimai nebūtų tik popieriuje, bet konkrečiai vykdomi, kad

1) terminą „sąžinės laisvė" suprastų ir aiškintų taip, kaip jį supranta viso pasaulio žmonės;

2) kad žmonės turėtų ne tik antireliginės, bet ir religinės propagandos laisvę;

3) kad tikintiesiems būtų suteikta susirinkimų, mitingų, spaudos, žodžio laisvė;

4) kad panaikintų švietimo įstatymų pagrinduose tuos straipsnius, kurie varžo religijos ir sąžinės laisvę;

5) kad išleistų iš kalėjimų ir lagerių visus tuos, kurie prisidėjo prie to, kad visur būtų gerbiamos ir saugomos

žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės (N. Sadūnaitę, P. Plumpą, P. Petronį, Š. Žukauską ir kt.).

Helsinkio susitarimų vykdymui
remti Lietuvos visuomeninė
grupė
T. Karolis Garuckas
Eitanas Finkelšteinas
Ona Lukauskaitė-Poškienė
Viktoras Petkus
Tomas Venclova

Lietuvos TSR, Vilnius,
1977 m. balandžio 10 d.

PAREIŠKIMAI

TSRS Konstitucinės Komisijos Pirmininkui
L. BREŽNEVUI

Kun. St. Valiukėno,
Vilniaus, Kretingos 7, bt. 3,

Pareiškimas

Siūlau išbraukti iš Konstitucijos projekto 52 str. žodžius: „vykdyti ateistinę propagandą", arba po žodžio „vykdyti" įdėti „religinę ir", tuomet sakinys skambėtų: „vykdyti religinę ir ateistinę propagandą".

Įteisinus tik ateistinę propagandą ir padarius ją valtybine (kaip iki šiol), tuo būdu panaikinama sąžinės laisvė, perbraukiama Konstitucijos 52 str. pirmoji dalis ir prieštaraujama Konstitucijos projekto 34 ir 35 str., nes ateistai daromi pilnateisiais valstybės šeimininkais, o tikintieji turi teisę tik „išpažinti bent kurią religiją ir atlikinėti religines apeigas", žinoma, su sąlyga, jei ateistai, kaip pilnateisiai piliečiai ir valstybės šeimininkai, nepanorės brautis į tikinčiųjų sąžinę, jei nemėgins juos perauklėti drastiškomis priemonėmis ir skriausti: šalinti iš darbo, rašyti jiems blogas charakteristikas, trukdyti siekti aukštojo mokslo; naudoti tikinčiųjų lėšas ateistinei propagandai, savintis „kulto atlikimui būtiną turtą" (LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1976.VII.28 d.

įsako str. 22), priverstinai reikalauti studijuoti ateizmą (yra ateizmo katedros, bet nėra religinių) ir panašiai. Žodžiu, ateistai privilegijuojami, o tikintieji daromi jų valios paklusniais vykdytojais.

Konstitucijos projektas suskirsto piliečius į sūnus ir pasūnius. Tai patvirtina praktika.

Ateistai turi teisę savo idėjas propaguoti, o tikintieji neturi. Ateistai turi teisę švaistyti iš piliečių (ir tikinčiųjų) surinktas lėšas ateistinei propagandai: ateistinei spaudai, paskaitoms, radijo ir televizijos ateistinėms valandėlėms (pvz., „Akiratis", „Argumentai"), kino filmams, teatrui ir t.t.

Ateistai turi teisę brautis į piliečio sąžinę nuo pat jo kūdikystės iki grabo lentos: jau darželinukui kalama į galvą esą Dievo nėra, vėliau mokykla visu svoriu užgula tikintį mokinį (net grasinimais ir blogomis charakteristikomis), mirus tikinčiajam daug kur neduodama transporto priemonių nuvežti mirusiajam į bažnyčią ir kapines.

Ateistai turi teisę nebaudžiamai užgaulioti tikinčiuosius, vadindami juos atsilikėliais, tamsuoliais, tamsybininkais, atgyvenų ir prietarų besilaikančiais ir pan. (žr. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, V., 1954, p. 70: „bažnyčia—I. namai, į kuriuos renkasi melstis religinių prietarų besilaikantieji žmonės").

Ateistai mokytojai ir kiti pareigūnai, išrovę tikėjimo pagrindus iš jaunuolių širdžių ir neįskiepiję jiems kitų moralinių normų, turi teisę reikalauti iš tikinčiųjų tėvų, kad jie atsakytų už moraliai suluošintų vaikų išdaigas. Ateistai turi teisę nustatyti klierikų skaičių kunigų seminarijoms ir nurodinėti seminarijų vadovybėms, kokį kandidatą priimti ar nepriimti į kunigų seminariją.

Ateistai turėjo teisę atimti patalpas iš Kunigų seminarijų Vilniuje, Kaune, Telšiuose ir Vilkaviškyje. Dabar vienintelė Lietuvoje Kunigų seminarija Kaune su 50-60 klierikų vargsta labai ankštose patalpose.

Ateistai drįsta kištis į kunigų skirstymus ir sakramentų administravimą, trukdo ruošti jaunimą priimti sakramentus, net taiko LTSR ATP 1966.V.12 nutarimo

„e" punktą. Matyt, ateizmo propagandos teise remdamasis LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumas 1976.VII.28 įsako 19 str. apribojama kunigo veikla „jų aptarnaujamo religinio susivienijimo gyvenamąja vieta...". Štai kaip bandoma kištis į bažnytinės vyriausybės jurisdikciją.

Tame pačiame įsake ATP nepripažįsta Katalikų Bažnyčiai juridinio asmens statuso, nors Katalikų Bažnyčios atstovai pasirašo drauge su Tarybų Sąjunga ir kitomis valstybėmis tarptautines sutartis, kai tuo tarpu Tarybų Sąjungoje turi juridinio asmens teises net nežymios organizacijos.

Štai prie kokių kuriozų prieinama, kai ateistams duodamos ypatingos teisės.

Bažnyčia atskirta nuo valstybės. Bažnyčia nesikiša į valstybės reikalus, nors valstybės įstaigose dirba daug tikinčiųjų. Valstybės pareigūnai ateistai neturi kištis į Bažnyčios veiklą bei tvarką. Reikia panaikinti visus įsakus, kurie diskriminuoja tikinčiuosius, o pirmiausia reikia išbraukti iš Konstitucijos projekto ateistų privilegiją „vykdyti ateistinę propagandą".

Kun. St. Valiukėnas

Jo Ekscelencijai Kauno Arkivyskupijos
ir Vilkaviškio Vyskupijos Apaštališkajam
Administratoriaus Koadiutoriui
Vyskupui Liudvikui Poviloniui

Nuorašai: Helsinkio Susitarimo vykdymui remti
Lietuvos Visuomeninei Grupei,
Religinių reikalų tarybos Įgaliotiniui
prie LTSR
K. Tumėnui

P a r e i š k i m a s

Š.m. liepos 26 d. Viduklės R.K. bažnyčioje egzaminavau, kaip įsakyta bažnytinės teisės ir vyskupo instrukcijų, vaikučius, besiruošiančius Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimo Sakramentui.

Tuo metu bažnyčioje buvo apie 25 vaikučiai ir 10 tėvų bei motinų. Kadangi darbymetis, tai vienas tėvas ar motina atsivesdavo visus to namo, gatvės ar kaimo vaikučius. Darbymetyje kolūkiai verčia dirbti 7 dienas per savaitę. Juo labiau niekas neatleidžia tėvų šiokiadieniais.

Apie 17.00 val į bažnyčią įsiveržė grupė asmenų: Viduklės apylinkės pirmininkas A. Zigmantas, milicininkas iš Raseinių (pavardės nežinau) ir 4 mokytojos: Menkeliūnienė, Lukminienė, Plišauskienė (ketvirtoji stovėjo prieangy ir pavardės nežinau). Apibėgę apie vaikučius ir, nesakę nė vieno žodžio nei man (nors egzamino nenutraukiau), nei tėvams, apleido bažnyčią ir, nuėję į gaisrinę, sustatė aktą. Paaiškėjo, kad šią operaciją organizavo Raseinių rajono pirmininkas A. Skeiveris (o gal jis tik eilinis vykdytojas). Jis pats savo mašina atvežė milicininką ir surinko baudžiamosios ekspedicijos dalyvius. Bet charakteringa: pats į bažnyčią nėjo, o sėdėjo mašinoje. Vėliau galės sakyti: mes čia nieko dėti, pati „visuomenė" tai padarė.

Sekančią dieną tas pats rajono pirmininkas atsiuntė iš Raseinių milicijos majorą (o gal ir saugumietį) su dviem kviestiniais: kultūrnamio direktorium Germanavičium ir apylinkės sekretore A. Morkuviene ir surašė aktą, kad apie 20 dienų viešėjo turistė iš Tbilisi su trimis mažais vaikais (vienas dar vystykluose!).

Noriu priminti kai kurias smulkmenas iš praeities, kurios paryškins, ko siekia Raseinių rajono vadovai ir kaip vyksta ideologinė „kova" Lietuvoje.

Atvažiavau į Viduklę 1976.VIII.17. Palydėjo grupė parapiečių iš Igliaukos. Visi išklausė bažnyčioje šv. Mišias, šventoriuje suvalgė sumuštinius ir, padainavę keletą lietuviškų dainelių, išvažiavo namo. Po poros dienų apylinkės pirmininkas A. Zigmantas vaikštinėjo po žmones ir klausinėjo, ar naujas klebonas su žmonėmis negiedojo bažnyčioje Lietuvos himno. Iš tikrųjų himno niekas negiedojo, ir liudininkų nesurado. Tur būt, apylinkės pirmininkas taip ir nežino, kad iki 1948 m. šį himną kasdien giedojo per Vilniaus radiją, kad knygoje

„Lietuvių poezija" (V., 1967, t. I, p. 222) atspausdintas šis himnas ir pavadintas „Tautiška giesmė". Po liūdnai pagarsėjusios Vėlinių procesijos į Viduklės kapines apylinkės pirmininkas A. Zigmantas parašė skundą, kad „klebonas Alf. Svarinskas religine procesija papiktino miestelio komunistus ir sutrukdė judėjimą". Raseinių valdžia perredagavo šį kaltinimą: „papiktino miestelio gyventojus ir sutrukdė judėjimą". Įdomu būtų žinoti, koks procentas Lietuvos komunistų piktinasi religinėmis apeigomis? Po administracinės komisijos nuobaudos ir vėl A. Zigmantas ieškojo miestelyje liudininkų. Raseinių liaudies teisme A. Zigmantas buvo liudininku. Taigi pagal reikalą: tai kaip skundėjas, tai kaip liudininkus. Šiuo atveju jam dar pavyko rasti vieną fiktyvų liudininką J. Zdanį, dirbantį Miškų ūkyje, o teisme pristatytą kaip visuomeninį autoinspektorių.

Dar pernai rudenį Raseinių rajono pirmininkas A. Skeiveris savo kabinete, dalyvaujant pavaduotojui Z. Butkui, man grasino: „Mes neapkęsime savo rajone tokio kunigo. Čia klauso visi kolūkio pirmininkai". Turėjau progos pareikšti, kad nesu kolūkio pirmininkas ir manęs nesaisto bedievių 1961 m. instrukcijos, kuriomis abu vadovai tuomet mane švietė, bet bažnytinė teisė ir vyskupo nurodymai.

Tenka prisiminti, kad prieš keletą metų ta pati rajono administracija suorganizavo Girkalnio klebono kun. Prospero Bubnio liūdnai nuskambėjusį Tėvynėje ir visame civilizuotame pasaulyje gėdingą teismą už vaikučių egzaminavimą.

Rajono vadovai per daug metų įprato administruoti Bažnyčią. Ir niekas nedrįsta jiems pasipriešinti, nes visi žino, kad kunigo tarybiniai įstatymai negina, kad teisybės jie niekur neras. Klasiškas pavyzdys—Šiluva. Kasmet (taip pat ir šįmet) pavaduotojas Z. Butkus nurodo, koks kunigas galės žmonėms sakyti pamokslus, laikyti pamaldas. Pernai paskutinį sekmadienį procesijoje galėjo eiti tik keturi rajono patvirtinti kunigai, o kiti privalėjo žiūrėti pro zakristijos langą.

Šiandien, baigiant rašyti šį pareiškimą, naujas įvykis nustebino vidukliškius. Viduklės milicijos įgaliotinis ir dvi mokytojos (viena iš jų mokyt. Petraitytė) gatvėje ir butuose gaudė vaikučius ir vedė tardymui į vidurinę mokyklą. Dalis spėjo namie užsirakinti. Todėl pagavo tik penkis. Tėvai buvo darbe. Todėl vaikučiai buvo palikti baudėjų valiai. Žmonės pasipiktinę tokiu milicijos ir mokytojų elgesiu. Įdomu, kaip pažiūrės prokuratūra į tokias nepilnamečių gaudynes, tardymus be tėvų žinios ir vertimus rašyti diktuojamus pareiškimus. Viena aišku: tai aiškus fizinis ir moralinis vaikų žalojimas.

Koks baisus paradoksas! Kuomet paaugliai šeštadieniais ir sekmadieniais kultūrnamyje keikiasi, mušasi, į klebono šulinį pirmėto nuorūkų, akmenų ir rąstgalių, kuomet žmonės naktimis bijo praeiti Viduklės gatvėmis, tai nėra nei milicijos, nei mokytojų. Greitu laiku jie patys ir kentės nuo šio jaunimo. Apie tai esu kalbėjęs ir pavaduotojui Z. Butkui, ir saugumiečiams.

Chuliganams laisvė, o geriems vaikams gaudynės ir tardymai...

Bet šie liūdni faktai (ne vieninteliai Lietuvoje) yra geriausias įrodymas apie „pilną sąžinės laisvę" Lietuvoje ir bedievių vartojamas priemones kovoje su religija—ne moksliniais argumentais, bet prievarta ir diskriminacija. Bet šios priemonės iššaukia priešingą efektą. Žmonės, sužinoję apie baudžiamąją ekspediciją, telefonu ir gyvu žodžiu reiškė užuojautą, vaikai meldžiasi už savo kleboną. Sustiprėjo parapiečių religinis aktyvumas ir religinė praktika. Šiemet jau konsekravau daugiau kaip 26.000 komunikantų.

Anksčiau paminėti įvykiai yra grubiausias tarybinės Konstitucijos, Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos ir Helsinkio susitarimų pažeidimas. Todėl prašau Jūsų Ekscelenciją pareikšti atitinkamoms įstaigoms griežčiausią protestą dėl kunigo ir tikinčiųjų diskriminavimo.

Viduklės klebonas
kun. A. Svarinskas

Viduklė, 1977.VIII.9.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Kaunas

Rugpiūčio mėn. viduryje Religijų reikalų taryba pranešė seminarijos vadovybei, kuriems kandidatams valdžia leido mokytis Kunigų seminarijoje. Į I-jį filosofijos kursą leista 20 kandidatų. Pareiškimų mokytis seminarijoje buvo daugiau kaip 40. Šitaip „demokratiškiausia" pasaulyje valdžia „nesikiša" į bažnyčios vidaus reikalus.

Stojantieji į seminariją buvo daug kartų uoliai verbuojami dirbti KGB agentais. Saugumiečiai uoliausiai verbuoja savo agentais bailius, neprincipingus ir savyje užsidariusius klierikus. Jie vengia verbuoti drąsius ir atvirus jaunuolius, kad šie neatskleistų KGB nusikalstamos veiklos.

Labai gaila, bet ir šiais metais į seminariją įstojo keletas netinkamų kandidatų, o nemažas būrelis gerų kandidatų buvo atmestas.

* * *

Kaunas

Religijų Reikalų Tarybos Pire TSRS Ministrų
Tarybos Įgaliotiniui Lietuvos TSR
Drg. K. Tumėnui

Nuorašai:

J.E. vysk. J. Matulaičiui-Labukui
J.E. vysk. L. Poviloniui
J.E. vysk. R. Krikščiūnui
J. Pr. Valdytojui Msgr. Č. Krivaičiui
J. Pr. Valdytojui kan. J. Andrikoniui
J. Pr. Valdytojui kun. A. Vaičiui

Kauno Tarpdiocezinės Kunigų Seminarijos
Rektoriaus Prof. Dr. Viktoro Butkaus

P a r e i š k i m a s

1976 m. birželio mėn. 12 d. Maskvos angliškasis savaitraštis „Moscow News" ir 1976 m. liepos 21 d.

prancūziškasis „Les Nouvelles de Moscou" išspausdino Kauno Kunigų seminarijos Rektoriaus kun. Viktoro Butkaus interviu apie Romos Katalikų Bažnyčios padėtį Tarybų Sąjungoje.

Vėliau šį interviu perspausdino visa eilė Vakarų Europos bei Amerikos laikraščiai (plg. „Vakarinės Naujienos" Nr. 124, 1977.V.30), jį kartojo ir Vatikano radio su gana piktais komentarais. Šią laidą atsitiktinai girdėjau ir aš pats asmeniškai.

Kas liečia šį mano vardu paskelbtą interviu, turiu pareikšti štai ką:

Jokio interviu nei angliškam, nei prancūziškam „Maskvos Naujienų" savaitraščiui nesu davęs ir niekad su šiuo savaitraščiu jokių kontaktų nesu turėjęs. Kas šį tariamą mano interviu yra parašęs, iki šiol niekaip negalėjau išsiaiškinti. Gaila, kad man niekaip nepasisekė surasti „Maskvos Naujienų" nei anglų, nei prancūzų kalba ir negalėjau patikrinti originalinio šio interviu teksto, tačiau Vatikano radijo perduotoje laidoje buvo visa eilė klaidų, kurių iš viso joks kunigas, juo labiau Seminarijos Rektorius, negalėjo padaryti.

Ryšium su visa tuo prašau išaiškinti, kas šį interviu mano vardu be mano sutikimo parašė, jį atšaukti ir padaryti visa, kad ateityje tokių faktų nepasikartotų.

Su pagarba
(parašas)
Prof. Dr. Viktoras Butkus

Kaunas, 1977.VI.18.

* * *

Komentarai

Neįtikėtina, kad dr. V. Butkus būtų parašęs šį pareiškimą be Religijų reikalų tarybos įgaliotinio žinios ir sutikimo. Tai beveik bendra Lietuvos kunigų nuomonė. Šitaip rašyti ir platinti valdžiai nepalankius pareiškimus iki šiol išdrįsdavo tik drąsiausieji kunigai, o ne paklusniai vykdantieji bedieviškos valdžios valią.

Dr. V. Butkus savo pareiškimu labai sukompromitavo Maskvos savaitraštį. Už žymiai mažesnes „nuomones" tarybinei valdžiai nusikaltusieji kunigai būdavo šalinami iš aukštų bažnytinių postų. Ateitis išryškins tiesą: jei dr. V. Butkus ir toliau vadovaus seminarijai ir važinės į taikos konferencijas, tai reikš, kad jo pareiškimas tebuvo tik bedieviškos valdžios politinis manevras, pvz., kompromituoti „LKB Kroniką" ir Vatikano radiją, komentavusią seminarijos rektoriaus interviu.

Jei dr. V. Butkaus pareiškimas tikrai nuoširdus, pageidautina, kad būtų atšaukta ir kiti jo, o gal tik jo vardu paskelbti melagingi ar nutylintys tikrąją Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtį interviu, pvz., 1965 m. gruodžio 31 d. komunistinėje „Laisvėje".

* * *

Vilnius

1977 m. pradžioje „Vaizdo" spaustuvė atspausdino prieš dvejus metus paruoštą katalikišką maldaknygę „Visada su Dievu". Tikslus tiražas nežinomas,—turėjo būti apie 60 tūkstančių. Knygrišyklos maldaknygių įrišimą vilkino ir rugpiūčio mėnesį ir savo darbą atliko gana blogai. Teko matyti maldaknygių, kurios pairdavo po pirmo jų atskleidimo. Spekuliantai šias maldaknyges jau pardavinėjo prieš keletą mėnesių, už maldaknygę imdami po 10-7 rub.

Ilgai laukta maldaknygė daugelį apvils. Dauguma tikinčiųjų jos negaus. Mūsų jaunimui ji netinkama dėl didelio formato. Uolesniems katalikams ji aiškiai persiaura. Giesmininkai pasiges šermeninių giesmių, giedamojo rožančiaus ir kt.

* * *

Vilnius

Rugpiūčio 18-23 dienomis Lietuvoje lankėsi Mainco, Erfurto, ir Berlyno vyskupai, ir juos lydėjo trys kunigai. Svečiai aplankė Aušros Vartus, Panevėžio ir Kauno katedras. Lietuvos katalikai svečius vyskupus visur šiltai

sutiko ir gražiai pademonstravo savo tikėimą—Kauno katedra rugpiūčio 21 d. nesutalpino tikinčiųjų.

Tarybinė valdžia šiuo vyskupų vizitu prieš Belgrado konferenciją siekė užtušuoti Lietuvos Katalikų Bažnyčios vergišką padėtį. Vokiečių vyskupams buvo leista Kauno katedroje net teikti Sutvirtinimo sakramenją. Kada šitai bus leista Lietuvos vyskupams—J. Steponavičiui ir V. Sladkevičiui?!

* * *

Kaunas

SNO Žmogaus Teisių Komitetui

Nuorašas:

TSRS Generaliniam Prokurorui
LTSR Resp. Prokurorui

Pil. Jaugelio Virgilijaus,
s. Vinco, gyv. Lietuvoje, Kaune,
Markso g-vė Nr. 40, bt. 1,

Skundas

1976.VI.23 Raseinių mieste prievarta mane suėmė vienas milicijos ir kitas saugumo darbuotojas, nepateikę jokio kaltinimo. Prievarta įsodinę į savo mašiną ir nepateikę jokio dokumento, norėjo padaryti asmeninę ir sakvojažo kratą.Neleidus padaryti kratos, vežėsi miško link, už miesto. Kelyje bandė prievarta atimti sakvojažą, biauriai rusiškai keikdamiesi bei grasindami. Po to, nuvežę į milicijos skyrių, jėga atėmė sakvojažą. Viską jame peržiūrėję, atėmė A. Maceinos knygą „Krikščionis pasaulyje" ,kurios negrąžino ir nesiruošia grąžinti.

Kai 1976.VI.24 kreipiausi į LTSR Respublikinį prokurorą su skundu dėl minėtų nusikalstamų veiksmų, atsakymą gavau tik rugsėjo 2 d., jog šį nusikaltimą perdavė ištirti Raseinių m. milicijos bei saugumo darbuotojams, reiškia tiems, kurie įvykdė nusikaltimą.

Tuomet gruodžio 22 d. kreipiausi į TSRS Generalinį

prokurorą su skundu, į kurį 1977.II.18 atsakė, jog viską perdavė ištirti LTSR Respublikiniam prokurorui. Dar po kiek laiko mane iškvietė į Kauno m. Saugumo komitetą, ir vienas saugumo darbuotojas man pareiškė, jog knygos man negrąžinsią, kadangi ši yra „ideologiškai kenksminga", o, be to, aš galįs ją padauginti.

Neminėsiu čia tarptautinių susitarimų, liečiančių gerbimą bei saugojimą nuo pažeidinėjimų pagrindinių žmogaus teisių, kuriuos pasirašė ir TSRS, įsipareigodama juos vykdyti bei derinti su jais visus savus įstatymus. Tik labai prašau Jus padėti atgauti man atimtą knygą ir priminti atsakingiems (dėl įsipareigojimų, padarytų žmogaus teisių srityje) asmenims, jog šitokie bei į juos panašūs veiksmai daugiau nepasikartotų nei mano Tėvynėje, nei visoje Tarybų Sąjungoje.

J. Jaugelis

Kaunas,
1977.VI.23.

* * *

Kirdeikiai (Utenos raj.)

Kirdeikių kapinės yra labai gražioje vietoje, bet su tuo grožiu nesiderino kapinėse didžiulės vainikų ir šiukšlių krūvos, į kurias niekas nekreipė dėmesio. Kirdeikių bažnyčios klebonas kun. Petras Kražauskas priminė parapiečiams, kad prieš Motinos dieną sutvarkytų kapus, ir paskelbė talką bendram kapinių sutvarkymui. Balandžio 30 dieną susirinkę parapiečiai pašalino šiukšlių krūvas iš kapinių. Žmonės džiaugėsi tvarkingomis kapinėmis, tik nesidžiaugė Kirdeikių vidurinės mokyklos direktorė V. Rastenienė ir mokytojai D. Baškytė, V. Blažiūnienė, Z. Misiūnas ir kiti. Ir štai gegužės 11 d. vid. mokyklos direktorė V. Rastenienė mokykloje paskelbė, kad klebonas išardęs aktyvistų kapus. Žmonės labai nustebo, nes niekas nei talkos metu, nei vėliau nepastebėjęs, kad kapai būtų išardyti. Direktorės prašomas, Kirdeikių tarybinio ūkio partijos sekretorius Pranas Pivariūnas dvi dienas važinėjo

po kaimus ir įkalbinėjo žmones, kad šie paliudytų, jog klebonas liepęs išardyti aktyvistų kapus. Tačiau neatsirado nė vieno, kuris būtų sutikęs meluoti, priešingai, visi teigė, kad klebonas liepęs ne tik savųjų sutvarkyti kapus, bet nepamiršti papuošti ir apleistus kapus. Tikintieji tik juokėsi iš direktorės ir partijos sekretoriaus pastangų surasti neteisingus liudininkus. Nesuradus liudininkų, P. Pivariūnas įsakė psichiškai nesveikai moterėlei sakyti, kad ji mačiusi, kaip talkos metu buvo išardyti aktyvistų kapai. Jai pritarė ir Genė Maniušienė, bet žmonės stebėjosi, kaip šios moterys galėjo matyti, jei talkos metu jos nebuvo atėjusios į kapines.

Gegužės 20 dieną klebonas buvo iškviestas į Utenos rajono prokuratūrą, kur turėjo rašyti pasiaiškinimą dėl viso įvykio. Rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Labanauskas vulgariai išbarė kun. P. Kražauską, kaip jis drįsęs skelbti talką kapinėse, nes kapinės priklausą vietos apylinkės tarybai, ir jis neturįs teisės rūpintis kapų tvarkymu. Pagaliau pagrasino, kad jis Utenos rajone nepakęsiąs kun. Kražausko.

* * *

Gruzdžiai (Šiaulių raj.)

Dažnai Gruzdžių klebonas kun. Juozas Vosylius pamoksluose nusiskundžia parapiečiais, kad jie nelanką bažnyčios ir tapę bedieviais. Kyla klausimas, kodėl kaip tik Gruzdžiuose ateistai sudaro palankią dirvą?

Tikintieji su skausmu prisimena, kaip pats klebonas kun. J. Vosylius išvydavo vaikus ir jaunimą iš procesijos. Taip pat neužmiršta, kaip 1973 m. vikaras kun. A. Jokūbauskas bandė mokyti vaikus katekizmo, o klebonas kaip begalėdamas jam trukdė: neleisdavo vaikų pas vikarą, užrakinėdavo šventoriaus vartus, net apskundė už vaikų mokymą apylinkės tarybai.

Gruzdžių parapiečiai siuntė skundus vyskupui, bet kurija į juos nereagavo.

* * *

Pociūnėliai (Radviliškio raj.)

1977 m. birželio 9 d. pas kleboną kun. A. Jokūbauską atvyko Lietuvos Komunistų partijos CK atstovas Kraujelis, Religijos reikalų tarybos atstovas Raslanas ir Radviliškio raj. vykdomojo komiteto pirm. pavad. A. Krikštanas. Atvykusieji bandė įrodyti, kad kunigas neturįs teisės mokyti vaikus katekizmo, tačiau klebonas paaiškino, kad vaikų ruošimas Pirmajai Komunijai esanti jo tiesioginė pareiga, ir tą pareigą jis stengsis atlikti kuo uoliausiai, nors už tai tektų ir nukentėti.

CK atstovas Kraujelis dar apkaltino kun. A. Jokūbauską už tai, kad jis raginąs žmones sekmadieniais eiti į bažnyčią, nes tuo būdu sutrukdomas darbas kolūkyje.

Klebonas prieštaravo sakydamas, kad sekmadienis yra poilsio diena ir tikintiesiems esanti pareiga dalyvauti šv. Mišiose. Be to, jei žmogus prievarta varomas į darbą ištisus mėnesius be jokio poilsio, tai jis pervargęs dirbs be entuziazmo, ir jo darbas nebus našus.

CK atstovas Kraujelis pagrasino: „Jeigu nuo manęs priklausytų, tai jūs, kunige, nuo šio vakaro nebeturėtumėte teisės eiti kunigo pareigų—būtų atimtas jūsų darbo pažymėjimas".

* * *

Pavilnys (Vilniaus raj.)

1977 m. vasario 18-19 naktį buvo apiplėšta Pavilnio bažnyčia, išniekintas Švč. Sakramentas, pavogta monstrancija, relikvijoriai, keletas žvakidžių.

* * *

Kėdainiai

1977 m. gegužės 16 buvo laidojama Janonienė. Mokyklos draugės norėjo savo bendraklasėms pareikšti užuojautą dėl jų mamytės mirties, prisidėdamos prie laidotuvių eisenos (nešti vainikus). Mirusios visa šeima yra tikinti, todėl velionę laidojo su bažnytinėmis apeigo-

mis. Kėdainių I-sios vidurinės mokyklos direktorė Laurinaitienė, sužinojusi, kad velionė bus laidojama su kunigu, uždraudė mokinėms dalyvauti laidotuvėse. Priešingu atveju, jos neišlaikysiančios egzaminų. Išsigandusios moksleivės, išskyrus keletą drąsuolių, beveik visos nedalyvavo laidotuvių eisenoje.

* * *

Salos

1977 m. liepos 13 d. Urlių kaime buvo laidojamas Bronius Zuikis. Jo sesuo pasikvietė iš Duokiškio kun. Lionginą Neniškį. Taip pat buvo pakviestas iš Rokiškio orkestras. Muzikantai, pamatę dalyvaujant laidotuvėse kunigą, pasakė: „Mes negrosime, jei laidotuvėse dalyvauja kunigas. Mums tai draudžia Rokiškio rajono sekretorius Lukoševičius".

Nežiūrint, kad orkestrui jau buvo užmokėta, orkestrantai eiti su kunigu į kapus atsisakė.

* * *

Svedasai

1977 m. Teodora Juodienė Svedasų kapinėse ant motinos kapo pastatė Švč. Mergelės Marijos statulą. Apylinkės pirmininkas Giedraitis surašė aktą, kad statula pastatyta savavališkai ir privertė ją ir jos vyrą pasirašyti akte. 1977 m. birželio mėn. Juodienė buvo iškviesta į Anykščių rajono Vykdomąjį komitetą. Rajono valdžia pareikalavo pastatytą kapuose statulą nugriauti iki š.m. liepos 15 d. (nors statybai leidimas buvo prašytas), o jei ne, tai reikėsią už nugriovimą patiems sumokėti.

* * *

Ceikiniai

Ceikinių klebonas Lietuviškos Helsinkio grupės narys kun. Karolis Garuckas liepos mėnesį gavo nuo „lietuvių" anoniminį laišką, kuriame kun. K. Garuckui priekaištaujama, kad Lietuviškoji Helsinkio grupė palaiko ryšį su

Maskvos disidentais, kurių dauguma žydų kilmės ir kad minėtai grupei priklauso dr. Finkelšteinas. Manoma, kad tai yra KGB pastanga išardyti Helsinkio grupę.

* * *

Meškuičiai (Šiaulių rajonas)

Daug audrų matęs garsusis Lietuvos kryžių kalnas Dievo Apvaizdos sprendimu šiais metais liko nenusiaubtas, išvengė naujos žaizdos. Kalnas pamažu užsigydo bedievių padarytas žaizdas, bet randai liekasi. 1977 m. gegužės 2 d. ant kalno jau buvo 360 didesnių ir mažesnių kryželių. Kokių tik užrašų ten nerasi! Čia dėkoja už sveikatą, prašo pagalbos tautai, ten maldauja atsivertimo paklydusiems. Vienas kryžius atvežtas net iš Sibiro.

Dar matyti paskutinio (1975 m. lapkričio mėn.) kryžių niokiojimo žaizdos: ateinantį pasitinka bekyšą geležiniai stypai—bedievių neapykantos paminklai. Kalno gale matyti trys užraitytais galais išsikišę geležies likučiai—čia taip pat buvo kryžiai.

Centre stovi kryžiais apstatytas pajuodęs kelmas, likęs paskutinio bedievių niokiojimo metu nupiovus klevą, kuris buvo pasodintas Nepriklausomybės laikais. Medį nupiovė, o šaknys liko...

Su šaknimis išrauti tikėjimo iš žmonių širdžių ateistams nepavyko ir nepavyks. Vėl šalia kelmo „išaugo" didžiulis gražus kryžius su senoviška metaline kančia. Jis padarytas iš to paties nupiauto klevo kamieno, rasto (berods) kalno papėdėje. Jame įrašyta: „1977.V.2. Taip Dievo sutvarkyta: jei šaknys lieka, medis vėl ataugs. Čia bedieviai bejėgiai!"

Kryžiai toliau „dygsta". Ant akmens 1863 m. sukilimui prisiminti kažkas taip pat iškalė kryžių. Meilė išradinga!

* * *

Žvirgždaičiai (Šakių rajonas)

1977 m. liepos 4 d. Žvirgždaičių katalikų parapijos delegacija nuvyko į Vilnių ir įteikė Religijos reikalų

tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui pareiškiną, pasirašytą daugiau kaip šimto tikinčiųjų. Pareiškime išdėstoma neteisėtas Žvirgždaičių maldos namų uždarymas ir jų religinės bendruomenės panaikinimas. Tikintieji reikalauja, kad jų pažeistos teisės būtų atitaisytos, nes bendruomenė jokiam įstatymui nenusikaltusi. Jų bendruomenės likvidavimas yra vietinės valdžios nusikaltimas pagrindinėms žmogaus teisėms.

Atvykusiai delegacijai įgaliotinis paaiškino, kad jų bažnyčia uždaryta ir parapija panaikinta už savavališką bažnyčios statybą kapuose. Tikintieji teisinosi, kad juos vietinė valdžia išvijo iš visur—net iš parapijos salės, kur buvo laikomos pamaldos. Jie liko visai be pastogės. Viskas buvo sudeginta. Tuomet ir susikalė iš lentų pastogę kapų kampe ir tenai kurį laiką meldėsi. Apie įstatymus, draudžiančius statybą, jie nežinojo, nes tuomet jie niekur nebuvo skelbiami. Jau nuo seno Lietuvoje buvo paprotys statyti koplyčias ir net bažnyčias kapų viduryje. Parapiečiai tą tradiciją ir pratęsė. K. Tumėnas šiuo reikalu liepė kreiptis į rajono valdžią. 1977 m. liepos 11 d. šešių asmenų delegacija nuvyko į Šakius pas rajono pirm. pavad. Donatą Noreikienę ir nuvežė pareiškimą, kuriame išdėstė savo reikalavimus. Po pareiškimu pasirašė taip pat daugiau kaip šimtas asmenų. Pavaduotoja pareiškimą priėmė ir pasakė, kad, kai atvyks įgaliotinis K. Tumėnas, tuomet atvyksią pas juos, viską apžiūrėsią ir aptarsią.

Dabar Žvirgždaičių tikintieji su nekantrumu laukia atvykstančių.

* * *

Slabadai (Vilkaviškio rajonas)

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas ir Vilkaviškio raj. pirm. pav. J. Urbonas 1977 m. birželio 30 d. atvyko į Slabadus apžiūrėti įsirengtos koplyčios. Juos sutiko tikintieji. Apžiūrėjęs gražiai atremontuotą koplyčią, K. Tumėnas pareikalavo parodyti bažnytines vėliavas—gal jose yra kas nors antitarybiniais ar naciona-

liniais motyvais. Susirinkusieji reikalavo patvirtinti bažnytinį komitetą ir sutvarkyti mokesčių klausimą, nes rajono pavaduotojas, sulaikydamas mokesčius, norįs atimti koplyčią. Įgaliotinis K. Tumėnas pažadėjo tikintiesiems per šešis mėnesius jų prašymą išpildyti

* * *

Vištytis (Vilkaviškio rajonas)

Norint kunigui atvykti į kaimyninę parapiją, esančią pasienio zonoje, reikalinga aplankyti įvairiausias valdžios įstaigas: parapijos klebonas, norįs pasikviesti į pagalbą kunigą, privalo važiuoti pas rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją gauti leidimą pasikviesti norimą kunigą. Gavęs žodinį leidimą (raštu niekada neduoda), turi grįžti atgal ir eiti pas apylinkės pirmininką, kad pasirašytų iškvietimo blanką. Vėliau iškvietimo dokumentas turi būti pristatomas kunigui, norinčiam atvažiuoti į atlaidus, esančius zonos ribose. Tuomet kunigas veža minėtą dokumentą į rajono miliciją. Milicija savo ruožtu susiriša su saugumu, saugumas vėl suderina su rajono pavaduotoju ir po dešimties dienų duoda atsakymą.

Tokie kryžiaus keliai buvo praeiti, kai norėta gauti leidimą Kybartų klebonui kun. S. Tomkevičiui atvykti į Porciunkulės atlaidus Vištytyje 1977 m. rugpiūčio 7 d.

Kuomet Vištyčio klebonas kun. Montvila lankėsi rajone, prašydamas, kad leistų kun. Tomkevičiui atvykti į atlaidus, rajono pirmininkas Juškevičius (pav. Urbonas atostogavo) leidimo nedavė. Dokumentai buvo laiku pristatyti į milicijos skyrių.

Po dešimties dienų Kybartų klebonas S. Tomkevičius, nuėjęs į Vilkaviškio milicijos skyrių, sužinojo, kad leidimo jis negalįs gauti.

—Kodėl?—paklausė klebonas.

—Mes nežinom,—atsakė darbuotojai.

Teko kreiptis į saugumo viršininką. Šis, visaip išsisukinėdamas, bandė motyvuoti tuo, kad atlaidams užteksią vieno kunigo pagalbininko, kad Kybartuose esą daug darbo ir t.t.

Po atlaidų Vištyčio klebonas kun. Monvila paskambino telefonu rajono pavaduotojui Urbonuiir pasiteiravo, kodėl nedavė Kybartų klebonui leidimo atvažiuoti į pagalbą. Pavaduotojas atsakė tą patį, kad Vištyčio atlaidams yra leistas tik vienas kunigas—Gražiškių klebonas.

— Bet tokiems atlaidams vieno maža, reikia kelių svečių kunigų,—pastebėjo klebonas.

— To aš nežinau, aš leidimo į zoną neduodu. Leidimą duoda saugumas,—atsakė pavaduotojas.

* * *

Žalioji (Vilkaviškio rajonas)

1977 m. birželio 30 d. ties buvusia (dabar paversta malūnu) bažnyčia sustojo „Volga". Iš jos išlipo Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas ir Vilkaviškio raj. pirm. pavad. J. Urbonas. Juos pasitiko gausus būrys tikinčiųjų ir reikalavo atiduoti buvusią bažnyčią bei patvirtinti parapijos komitetą. Valdžios atstovai bandė įkalbėti tikintiesiems, kad jiems patogiau su vietinio ūkio transportu važinėti į kitų parapijų bažnyčias. Tikintieji su tuo nesutiko. Jų nuomone, tai yra neįmanomas dalykas, nes direktorius net laidotuvėms neduodąs mašinų.

Energingi parapiečiai nesidavė pareigūnų įkalbami. Ypač atkakliai gynė bažnyčios reikalus moterys (T. Kaminskienė, A. Burauskienė, J. Matulevičienė ir kitos). Atvažiavusieji, matydami, kad žmonės nerimauja ir reikalavimai vis didėja, be to, tikinčiųjų būrys vis gausėja, pažadėję patvirtinti bažnytinį komitetą, išvažiavo.

Išvažiavus K. Tumėnui ir J. Urbonui, prasidėjo tikinčiųjų terorizavimas.

1977 m. birželio pabaigoje Rumokų bandomojo ūkio stoties direktorius Edvardas Adomavičius išsikvietė traktorinės brigados brigadininką Zenių Matulevičių ir priekaištavo, kaip jis galįs būti tikintis, kaip išdrįsęs pasirašyti po pareiškimu, reikalaujančiu grąžinti bažnyčią ir t.t. Už principingą savo pažiūrą gynimą Zeniui

Matulevičiui buvo nubraukta 200 rub. premija ir ruošiamasi jį atleisti iš pareigų, nes tikintieji negalį būti vadovais.

Po K. Tumėno apsilankymo buvusioje bažnyčioje prasidėjo triukšmas. Rumokų eksperimentinio ūkio vadovai, Vilkaviškio raj. valdžios nurodymu tvarkė malūną. Iš visų ūkio sandėlių buvo suvežti grūdų likučiai, kad būtų ką malti.

Partinės organizacijos sekretorė sudarė partiečių sąrašą, prašančių, kad bažnyčios pastate būtų malūnas.

Žmonės, pasipiktinę tokiu elgesiu, pradėjo rinkti parašus, protestuodami prie rajono valdžios ir vietinių ateistų savivalę.

* * *

PASKUTINĖS ŽINIOS

Šiauliai

1977 m. rugpiūčio 23 d. į Vilniaus Saugumo komitetą buvo iškviesta šiaulietė Petkevičienė. Dvi dienas ji buvo klausinėjama ryšium su Balio Gajausko byla. Pradžioje apklausinėjo tardytojas Kažys. Savo grubumu ir necenzūriškais žodžiais jis priminė baisiuosius Berijos laikus.

Taip pat buvo tardytas ir Petkevičius. Tardytojai Petkevičiams siūlė išvykti į užsienį.

* * *

Vilnius

1977 m. rugpiūčio 23 d. apie 13 val. Vilniaus geležinkelio stotyje saugumas suėmė Lietuviškosios Helsinkio grupės narį Viktorą Petkų ir vieną jaunuolį (pavardė nežinoma). Sekančią dieną po tardymo vaikinas buvo paleistas. Po pietų V. Petkaus bute padaryta krata ir paimta 2 rašomosios mašinėlės ir daug dokumentinės medžiagos.

Dabar Viktoras Petkus laikomas Valstybės saugumo kalėjime: Vilnius, Lenino 40.

* * *

Vilnius

Tuo pačiu metu buvo areštuotas ir inž. ekonomistas Antanas Terleckas. Jo namuose saugumiečiai pradėjo kratą 23 d. pavakarį ir pabaigė kitą dieną apie 17 val. Iškasinėjo sodą ir apie gyvenamąjį namą. Rado daug paslėptos medžiagos. A. Terlecką po kelių dienų tardymo paleido, privertę pasirašyti pasižadėjimą, kad ateityje neveiksiąs prieš tarybų valdžią.

* * *

Vilnius

1977 m. gegužės mėn. pradžioje į Kanadą išvyko buv. ilgametis politinis kalinys (du kartus sėdėjęs kalėjime, iš viso apie 17 metų) Kęstutis Jokūbynas.

Vos jam išvykus, saugumas pradėjo prieš jį šmeižtų kompaniją. Artimi Kęstučio draugai ir bičiuliai pritaria jo išvažiavimui, nes Tėvynėje jam grėsė moralinė mirtis.

Kęstutis Jokūbynas yra doras, geras žmogus ir lietuvis, visą gyvenimą paskyręs Tėvynei.

Kadangi K. Jokūbynas asmeniškai pažįsta daug rusų disidentų, todėl jis galės būti geru tarpininku tarp lietuvių veikėjų ir rusų disidentų. Rusų disidentai yra gausingi ir įtakingi Tarybų Sąjungoje ir užsienyje. Todėl mums, lietuviams, mažos tautos atstovams, jie gali daug padėti.

„LKB Kronika" linki Kęstučiui Jokūbynui gausios Dievo palaimos!

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDIMIAI

„Aušra" Nr. 7. Numeryje rašoma apie Kryžių kalno niokiojimą, kultūrinio palikimo darkymą; užbaigiamas rašinys apie Baltarusijos lietuvių vargus. Straipsnyje „Kieno kreivas veidrodis?" faktais atsakoma į rašytojo J. Baltušio propagandinį straipsnį. Numeryje įvestas naujas skyrius—„SOS! SOS! SOS!", kuriame bus pateikiami

labiausiai įsidėmėtini dabarties įvykiai ir skaudžiausi persekiojimo ir nutautinimo atvejai.

* * *

„Rūpintojėlis" Nr. 2. Labiausiai dėmesio vertas straipsnis „Ko iš mūsų reikalauja painus šių dienų gyvenimo rezginys?" Autorius nagrinėja sekuliarizacijos problemą ir siūlo veikimo gaires, kaip pasipriešinti plintančiai bedievybei (pasauliečių apaštalavimas, kova su baime ir kt.).

Numeryje rašoma apie lietuvį poetą O. Milašių, ar Bažnyčia lenkino Lietuvą ir kt. Leidinys apima 66 puslapius.

* * *

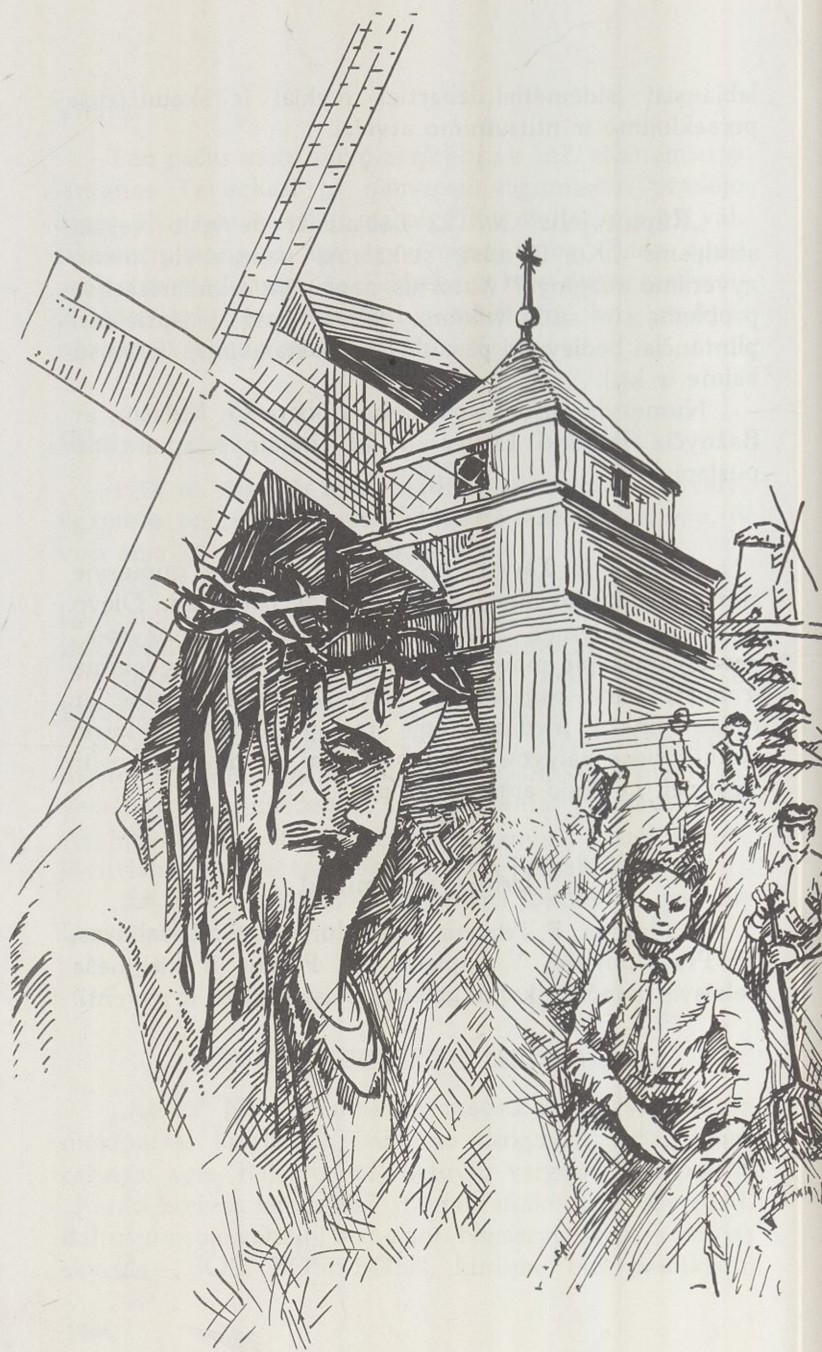
„Dievas ir Tėvynė" Nr. 5. Daug vietos numeryje skirta dialektinio materializmo kritikai, pateikiami Dievo buvimo įrodymai. Straipsnyje „Garbinga mokytoja" pasakojama apie mokyt. Reginos Procevičiūtės gyvenimą ir mirtį. Labai pageidautina, kad „Dievas ir Tėvynė" ir toliau rinktų medžiagą apie taurius lietuvius, kurie sunkiausiose sąlygose išliko heroiškai ištikimi Dievui ir Tėvynei. Leidinio apimtis—81 p.

* * *

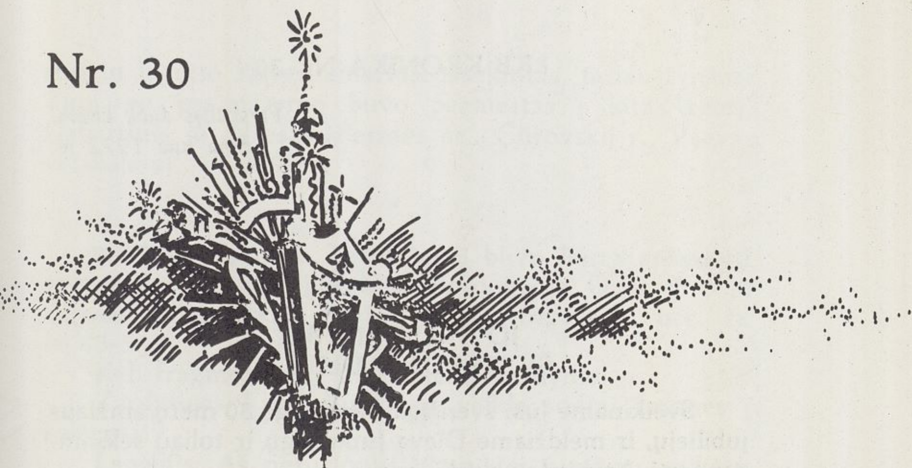
Lietuvi, nepamiršk!

P. Plumpa, P. Petronis, N. Sadūnaitė, S. Kovaliovas, O. Pranskūnaitė, V. Lapienis, V. Petkus ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai tikėti ir gyventi!

* * *

Nr. 30

1977 m. lapkričio 1 d.

LKB KRONIKA Nr. 30

Perskaitęs duok kitam!
Eina nuo 1972 m.

JO ŠVENTENYBE ŠV. TĖVUI PAULIUI VI

Sveikiname Jus, švenčiantį garbingą 80 metų amžiaus jubiliejų, ir meldžiame Dievą Jums jėgų ir toliau sėkmingai tęsti Apvaizdos skirtą misiją.

Ta proga dėkojame už Jūsų tėvišką rūpestį visos žmonijos ir Katalikų Bažnyčios reikalais šiais sunkiais ateizmo išsiplatinimo ir dorovinio smukimo laikais, tvirtai saugant tikėjimo grynumą ir dorovinį tyrumą. Dėkojame už Jūsų drąsą, rodomą ginant viso pasaulio prislėgtuosius, skriaudžiamuosius ir persekiojamuosius.

Mes girdime Jūsų žodžius, iš kurių suprantame, kaip labai Jums rūpi mūsų persekiojama Bažnyčia! Ji daugeliu atvejų negali veikti viešai, turėti savo spaudą, ginti savo teises, ypač katekizuoti vaikus ir jaunimą. Dažnai ji priversta pirmųjų amžių krikščionių pavyzdžiu skleisti Kristaus mokslo šviesą savo Tėvynėje ir plačiuose ateistų valdomuose plotuose.

Mes pakartotinai reiškiame Jūsų Šventenybei, kaip Kristaus Vietininkui, nuoširdžiausią pagarbą ir drausmingą paklusnumą.

Tikimės ir ateityje Jūsų globos ir palaimos tiek viešai, tiek katakombiniu būdu veikiančiai Lietuvos Bažnyčiai.

LAGERIUOSE IR TREMTYJE

1977 m. rugsėjo mėn. P. Plumpos žmona aplankė savo vyrą, kalintį 36-me Permės lageryje. Prieš pasimatymą buvo visiškai išrengta ir padaryta krata. Atsisakius leisti padaryti kratą, neduodamas pasimatymas. P. Plumpa

sunkių lagerio sąlygų smarkiai išsekintas, tačiau tvirtas. Tuoj po pasimatymo buvo permestas į kitą lagerį. Dabartinis jo adresas: Permės sr., Čūsovskij r., Vsevsvetskaja st., vs 389/35.

* * *

1977 spalio mėn. Lapienienei buvo leista aplankyti savo vyrą Vl. Lapienį, kalintį Mordovijoje. Dabartinis jo adresas: Mordovkaja ASSR, Potma-Baraševo, učr. žx 385/3-5.

Keli fragmentai iš Vl. Lapienio tardymo:

Tardytojas Lapieniui: Savo veikla sodini žmones į kalėjimą.

Lapienis: Aš neturiu kalėjimo. Jei turėčiau, reikėtų pagalvoti, ką sodinti—juos ar jus.

Tardytojas pasakoja, kad lageriuose žmonės kartais labai ilgai gyvena.

Lapienis: Tada nesodinkite kitų, o patys sėskite—ilgiau gyvensite.

* * *

Ona Pranskūnaitė šiuo metu gyvena 3-me Mordovijos lageryje (tame pačiame, kur kalėjo N. Sadūnaitė). Adresas: Mordovskaja ASSR, Tengūševskij r., Baraševo, učr. žx 385/3-4. Ji nuteista pagal LTSR BK 199 str. dviems metams lagerio. O. Pransk. iš tikrųjų kalinama Čuvašijos ATSR, Kozlovkos lageryje—.

* * *

Birželio 11 Nijolei Sadūnaitei buvo pasiųstas siuntinys, tačiau grįžo atgal su užrašu „Nepriklauso". Liepos 12 siunčiamas kitas, bet po 23 grįžo atgal purvinas, šlapias, sudraskytas. Viską reikėjo išmesti.

Birželio mėnesį gydytojų komisija nutarė, kad Nijolę reikia guldyti į ligoninę (nuolatos laikėsi 37,8-38 temperatūros), tačiau lagerio vadovybė nesutiko. Neleido net peršviesti rengenu plaučius.

Nuo kovo 13 iki gegužės 13 Nijolė praleido Saransko izoliatoriuje. Čia saugumiečiai bandė ją perauklėti: davė

gerą maistą, net šokolado ir raginc apgailėti savo „klaidas". Dabartiniu metu Nijolė gyvena tremtyje ant Angaros upės kranto išsitiesusiame miestelyje: Krasnojarskij kr., Bogučany, Beregovaja 18-3. Nuo Krasnojarsko iki Bogučany per taigą nusigauti galima lėktuvu. Į tremtį Nijolę atvežė su sargyba. Vietiniai gyventojai stebisi, kad Nijolę daug kas lanko iš Tėvynės.

* * *

Iš Nijolės Sadūnaitės laiškų

„Iš Baraševo išvykau rugpjūčio 24 d. Lagerio vyr. buhalterė prieš pat išvažiavimą iš Baraševo atėjo ir pranešė man, kad, man atvažiavus į vietą, parašyčiau jai laišką su savo asresu, nes ji nežinosianti, kur siųsti mano pinigus... Ir jei ne geri žmonės, tai taip ir tektų badauti iki pirmo uždarbio. Po sunkios 27 parų kelionės tai nebūtų jau į sveikatą. Ačiū Dievui, kad gerų žmonių visur yra ir jie man daug kuo padėjo ir padeda.

Po savaitę teko pabūti Čeliabinsko, Novosibirsko ir Krasnojarsko kalėjimuose. Kalinių visur labai daug—virš normos, taip kad lova dažnai tekdavo dalintis dviese. Apie švarą ar kitas higienos būtinybes nėra ko ir bekalbėti. Laimingo atsitiktinumo dėka, išsisaugojau utėlių. Su blakėmis kovojau iš peties, o moterys, prie jų pripratusios, skaniai iš manęs juokėsi. Ką padarysi, bet taip ir neišmokau miegoti, kai blakės kandžiojasi... O nepamiegojus naktį, kitą, ir paskutines jėgas pameti. Nieko nuostabaus, kad ir širdis sutreikavo. Bet dabar, ačiū Dievui, visa tai jau praeityje.

Rugsėjo 5 dieną vos nenukeliavau ten, kur skausmo ir ašarų nebėra. Ir kas įdomiausia, kad jautiesi visiškai ramiai—jokios baimės. Tik viena aiški mintis: ačiū Dievui, viskas baigiasi! O širdis juokų nemėgsta, jei sustreikavo—sudiev! Bet tą kartą juodoji sesė praėjo pro šalį—kareivėliai sutrukdė: vaistai, vanduo, oras—ir sąmonė sugrįžo.

Kelionėje sirgau gripu ir ausies uždegimu. Gydymo

jokio, o dabar turiu atminčiai vieną apkurtusią ausį... Ačiū Gerajam Dievui, kad antroji girdi. Gerai būtų, kad keiksmų, nešvankių kalbų visai negirdėčiau, o galėčiau džiaugtis tik gerais žodžiais ir įvairiabalse muzika.

Kelyje ir kalėjimuose—skersvėjai. Langai be stiklų. Beveik visi čiaudo, sloguoja, kosti. Atsilaiko tik labiausiai užsigrūdinę ir patys stipriausi. Sunkiausia buvo vagone. Labai ankšta.

Ir štai—aš vėl laisva! Kokia tai didžiulė laimė! Visa krūtine alsuoju grynu taigos oru, džiaugiuosi erdve, tyromis vaikučių akimis. Ačiū Gerajam Dievui už tą grožį gamtoje, už gerumo kibirkštis žmonių sielose!

Be Dievo malonės žmogus didžiausias skurdžius. Apie tai šaukte šaukia milijonai dvasinių vargdienių, kurie neturėjo laimės pažinti ir pamilti Gerojo Dievo ir nuo vaikystės dienų klaidžioja gyvenimo šunkeliuose. Savo kelionės metu jų sutikau labai daug. Ir nežiūrint to, kaip žemai jie bebūtų puolę, kiekviename rusena gėrio kibirkštis, kurią įžiebia geras žodis. Kaip labai reikalinga jų blogio iškankintoms sieloms Dievo malonė! Melskimės, aukokimės, nes dvasinių vargdienių skaičius nepaprastai auga. Realiai pamačiau, kaip labai nelaimingas žmogus be Dievo.

Vidurinės mokyklos dar nesuremontavo, ir mūsų mokiniai mokosi aštuonmetėje mokykloje, antroje pamainoje, nuo 14 val. Į darbą einame ir mes po pietų Skambiname pamokoms ir pertraukoms, prižiūrime, kad būtų švaru koridoriuose, o po pamokų plauname visas patalpas. Darbo buvo labai daug, nes trūko valytojų, ir mums su Ana teko dirbti už keturias. Užvakar įsidarbino trečia valytoja, ir dabar daug lengviau. Be to, ir jėgos pamažu grįžta. Štai ką reiškia laisvė! Dešimt dienų laisvėje, o aš jau stipriai stoviu ant kojų, ir net stiprus vėjas man nebaisus. Silpnumas praeina, darbe mažiau pavargstu ir jaučiu, kad greitai būsiu stipri kaip ir anksčiau—laisvėje.

Mano pinigus iš lagerio dar neatsiuntė. Jei ne geri žmonės, būtų tekę pabadauti.

Su žmonėmis sutariu, visi man draugiški ir geri. Aš

taip pat stengiuosi nelikti skolinga Gyvename labai gražiai.

Visiems, kurie mane prisimena—nuoširdžiausia padėka!

Telaimina ir tegloboja visus Gerasis Dievas!

Su Dievu!

Jus labai mylinti ir dėkinga

Nijolė

PAREIŠKIMAI DĖL KONSTTUCIJOS PROJEKTO

TSRS CK Generaliniam Sekretoriui
TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininkui
TSRS Konstitucinės komisijos Pirmininkui

LEONIDUI ILJIČIUI BREŽNEVUI

Nuorašai:

1. LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui
2. Religijų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos įgaliotiniui Lietuvos TSR

Lietuvos TSR, Vilniaus arkyvyskupijos kunigų

P A R E I Š K I M A S

(Konstitucijos projektas—KGB ir ateistams):

Mes, žemiau pasirašę Vilniaus arkivyskupijos kunigai, susipažinę su visaliaudiniam svarstymui pateiktu naujosios Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Konstitucijos projektu, laikome reikalinga:

1. Kad pilno piliečių lygiateisiškumo nepriklausomai nuo jų santykio su religija pagrindu, apie kurį kalbama 34 straipsnyje, naujoji TSRS Konstitucija užtikrintų visiems šalies piliečiams—tiek tikintiesiems, tiek ir netikintiesiems—vienodas teises ir laisves sąžinės srityje, būtent, kad Konstitucijos 52-me straipsnyje, šalia antireli-

ginės propagandos, laisvės, būtų įrašyta ir religinių įsitikinimų skleidimo, tai yra religinės propagandos laisvė, ir kad šia laisve tikintieji galėtų naudotis taip, kaip netikintieji ir ateistai naudojasi antireliginės propagandos laisve.

2. Kad Konstitucijos 53-me straipsnyje, šalia valstybės teikiamos pagalbos šeimai, vystant platų vaikų įstaigų tinklą ir t.t., būtų užtikrinta teisė dar negimusiam kūdikiui gimti ir gyventi; kad būtų garantuota laisvė tėvams auklėti vaikus pagal savo įsitikinimus bei sąžinės laisvę; kad įstatymai daugiau stiprintų santuokos ir šeimos patvarumą.

Esame įsitikinę, kad tokie nuostatai ir jų vykdymas atneštų didelę visuomeninę naudą ir dar labiau pakeltų tarptautinį TSRS autoritetą, kuriuo rūpintis mus verčia projekto 62 straipsnis.

Lietuvos TSR
1977 liepos mėn.

Vilniaus arkivyskupijos kunigai:

Kun. Jonas Kukta, kun. Antanas Mačiulis, kun. Antanas Simonaitis, kun. Steponas Tumaitis, kun. Bronislavas Laurinavičius, kun. Ignas Jakutis, kun. Vladislovas Černiauskas, kun. Stanislovas Valiukėnas, kun. Donatas Puidokas, kun. Alfonsas Petronis, kun. Aldas Čeponis, kun. Julius Baltušis, kun. Albertas Ulickas, kun. Jonas Kardelis, kun. Vytautas Jaskeliavičius, kun. Domininkas Valančiauskas, kun. Karolis Garuckas, kun. Kazimieras Valeikis, kun. Kazimieras Žemėnas, kun. Alfredas Kanišauskas, kun. Alfonsas Merkys, kun. Donatas Valiukonis, kun. Kazimieras Pukėnas, kun. Antanas Dziekan, kun. dr. Silvestras Malachovski, kun. Jonas Charukevič, kun. Adolf Trusevič, kun. Pijus Jankus, kun. Stanislovas Kakarieka, kun. Henrikas Kitauskas, kun. Konstantinas Gajauskas, kun. Antanas Andriuškevičius, kun. Algimantas Keina, kun. Jonas Vaitonis, kun. Ričardas Černiauskas, kun. Juozas Budrevičius, kun. Bronius Jaura, kun. Jonas Lauriūnas, kun. Nikodemas Pakalka, kun. Česlovas Taraškevičius, kun. Mykolas Petravičius, kun. Bronislavas Sakavičius, kun. Kazimieras

Gailius, kun. Stanislovas Markevičius, kun. Vytautas Rukas, kun. Petras Daunoras, kun. Viktoras Zavacki, kun. Vaclovas Aliulis, kun. Konstantinas Moli, kun. jubiliatas Leonas Lavcevič, kun. dr. Kazimieras Kulak, kun. Vladislovas Novicki, kun. Juozas Urbonas, kun. Alfonsas Tamulaitis, kun. Justinas Saulius, kun. Vladislavas Velymanski, kun. Danielius Baužys, kun. Antanas Zaman, kun. Vaclovas Obremskis, kun. Antanas Dilys, kun. Jonas Morkūnas, kun. Nikodemas Jaura, kun. Povilas Jurkovlenec, kun. Juozas Poškus, kun. Juozas Tunaitis, kun. Kazimieras Kindurys, kun. Jonas Grigaitis, kun. Vytautas Bronickis, kun. Kazimieras Vasiliauskas, kun. Povilas Bekiš, kun. Juozas Juodagalvis, kun. Zenonas Patėjūnas, kun. Jonas Deksnys, kun. dr. Pranciškus Vaičekonis, kun. Stanislovas Lidys, kun. Petras Tarvidas, kun. Martynas Stonis, kun. Stanislovas Taporek, kun. Aleksandras Liakovič.

Aukščiau pateiktą pareiškimą pasirašė taip pat šie Vilkaviškio vyskupijos kunigai:

Kun. L. Kavaliūnas, kun. J. Matulevičius, kun. J. Sventickas, kun. A. Vitkus, kun. V. Būdas, kun. A. Urbonas, kun. V. Bobinas, kun. J. Maksvytis, kun. K. Burba, kun. J. Berteška, kun. P. Orlickas, kun. V. Jalinskas, kun. V. Dumčius, kun. V. Stakėnas, kun. J. Zdebskis, kun. K. Montvila, kun. P. Račiūnas, kun. P. Dumbliauskas, kun. A. Račkauskas, kun. J. Baranauskas, kun. I. Plioraitis, kun. J. Adomaitis, kun. V. Užkuraitis, kun. S. Tamkevičius, kun. K. Skučas, kun. A. Deltuva, kun. A. Lukošaitis, kun. J. Mieldažys, kun. J. Malinauskas, kun. V. Česna, kun. A. Pangonis, kun. J. Grudzinskas, kun. L. Kunevičius, kun. V. Vaitauskas, kun. A. Gustaitis, kun. J. Užupis, kun. A. Liubšys, kun. J. Palukaitis, kun. K. Ambrasas, kun. J. Būga, kun. B. Čegelskas, kun. V. Gurevičius, kun. V. Kizlaitis, kun. P. Andrišiūnas, kun. P. Sitka, kun. K. Juškevičius, kun. V. Perusevičius, kun. B. Ražukas, kun. P. Adomaitis, kun. J. Žemaitis, kun. S. Samuolis, kun. A. Akelevičius, kun. V. Degutis, kun. G. Dovidaitis, kun. J. Kapstaitis, kun. J. Varvuolis, kun. J. Šalčius, kun. A. Vekeliūnas, kun. J. Preikštas, kun.

Pasilanskas, kun. J. Jakaitis, kun. A. Aleksandravičius, kun. J. Aleksa, kun. Š. Račkauskas, kun. J. Radzevičius, kun. A. Rimas, kun. G. Skučas, kun. P. Vagneris, kun. J. Juškaitis, kun. J. Gumauskas.

* * *

TSKP CK Genraliniam Sekretoriui
TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo
Pirmininkui
TSRS Konstitucinės Komisijos Pirmininkui
L. Brežnevui

Nuorašai:
Lietuvos KP CK Sekretoriui ir Lietuvos Konstitucinės Komisijos Pirmininkui P. Griškevičiui
Panevėžio Vyskupijos Apaštališkajam Administratoriui
Jo Ekscelencijai Vysk. Dr. R. Krikščiūnui
Religijų reikalų Tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos Lietuvos TSR Įgaliotiniui K. Tumėnui

Lietuvos TSR Panevėžio Vyskupijos kunigų

PAREIŠKIMAS

Naudodamiesi visiems piliečiams suteikta teise pareikšti savo pasiūlymus dėl naujosios TSRS Konstitucijos projekto, mes, šiame pareiškime pasirašę Panevėžio vyskupijos kunigai, drauge žinodami tikinčiųjų nuomonę, pareiškiame mintis apie Konstitucijos projekto straipsnius, kalbančius apie religiją ir tikinčiųjų reikalus, ir siūlome straipsnių patikslinimą.

Konstitucijos projekto 52 straipsnyje pagrindinis turinys yra paimtas iš iki šiol veikiančios TSRS Konstitucijos 124 straipsnio. Šis straipsnis jau daug metų taikomas tikinčiųjų gyvenime, mums iš patirties yra žinomas, kaip nedemokratiškas ir varžantis tikinčiųjų asmeninę ir religinę laisvę. Štai dalis 52 straipsnio: „TSRS piliečiams pripažįstama sąžinės laisvė, tai yra teisė išpažinti bet kurią religiją, atlikti religines apeigas arba neišpažinti jokios religijos, vykdyti ateistinę propagandą". Viename

sakinyje jau prieštaravimas sau—visiems piliečiams pripažįstama sąžinės laisvė, ateistam pripažįsama propagandos laisvė, o tikintiesiems tikėjimo propagandos laisvės nesuteikiama, nors tikintiesiems propaganda yra sąžinės ir tikėjimo esminis dalykas. Šis straipsnis, nelygiai traktuodamas tikinčiųjų ir netikinčiųjų sanykį su valstybe ir jų pasaulėžiūros propagandos lasvę, atnešė tikintiesiems piliečiams dvasines skriaudas ir kančias. O ateistai, šiuo straipsniu remdamiesi, naudojasi neribota laisve ateizmui propaguoti. Laikydami savo pasaulėžiūrą valstybine, jie niekina religiją ir tikinčiuosius, o valstybė jiems teikia visas propagandos priemones, įgytas proporcingai ir tikinčiųjų lėšomis: mokykla, spauda, radiją, televiziją, teatrą ir kt. Tikintiesiems suteikiama tik laisvė atlikti religines apeigas ir dalyvauti jose (faktiškai ne visiems), bet neleidžiama ginti, skleisti savo įsitikinimus viešai visuomenėje, kas yra religijos išpažinimo esminė dalis. Kunigai už rengimą bažnyčioje vaikų religinių apeigų praktikai baudžiami kalėjimu ar administracinėmis baudomis. Tikintieji dėl religijos išpažinimo patiria persekiojimus, pažeminimą, trukdymą užimti atsakingesnį postą, net atleidimą iš darbo ir kt. Atsakingesnio posto užėmimas siejamas su religijos atsisakymu. Daugelis tikinčiųjų dėl persekiojimo priversti atlikti religines praktikas slaptai. Vienintelei mūsų respublikoje Kunigų seminarijai Kaune neleidžiama visus tinkamus kandidatus paruošti kunigais. Todėl daug parapijų yra be kunigo (Šiais metais Panevėžio vyskupijoje mirė 6 kunigai, o seminarija paruošė tik vieną). Iki šiol religijos apeigų atlikimo laisvė tikintiesiems buvo tik svajonė, nes administracinėmis priemonėmis yra varžomas kunigų parengimas, be kurių neįmanomos religinės apeigos.

Projektuojamos Konstitucijos 52 straipsnyje parašyta: „Kurstyti nesantaiką ir neapykantą ryšium su religiniais tikėjimais draudžiama". Tikintieji neturi ir galimybės kurstyti, nes jiems nesuteikta propagandos laisvė, o ateistai turi visas jiems prieinamas galimybes. Šį 52 straipsnio vieta reikia patikslinti. Iš dabar galiojančios Konstitucijos įrašytas dar vienas sakinys į naujosios

Konstitucijos projekto 52 straipsnį: „Bažnyčia TSR Sąjungoje atskirta nuo valstybės ir mokykla—nuo Bažnyčios". Jei Bažnyčia atskirta nuo valstybės, reikia Konstitucijoje užtikrinti, kad valstybė nesikiša į Bažnyčios vidaus reikalus ir jos sau nepajungia, padarydama ją priklausomą nuo rajonų DŽD Tarybų lyg religinių skyrių, kas matyti iš Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1976.VII.28 įsakymo Nr. IX-748, patvirtintų Religinių susivienijimų nuostatų. Prisidengiant mokyklos atskyrimu nuo Bažnyčios, tikintiesiems tėvams visaip trukdoma religingai auklėti savo vaikus, vaikai nustatomi prieš religingus tėvus, draudžiama vaikams atlikti religines praktikas, tuo pažeidžiant neliečiamą tėvų teisę auklėti savo vaikus ryšium su savo sąžine ir įsitikinimais.

Kad nebūtų diskriminacijos, siūlome 52 straipsnį perredaguoti taip:

„TSRS piliečiams pripažįstama sąžinės laisvė, tai yra teisė visiems piliečiams, be amžiaus skirtumo ar užimamų pareigų valstybėje, išpažinti bet kokią religiją, laisvai atlikti religines praktikas, mokytis ir mokyti religinių mokslų ar neišpažinti jokios religijos, gyventi ir veikti pagal ateistinius įsitikinimus.

Skleidžiant savo pasulėžiūrą, tikintiesiems ir ateistams suteikiama lygi teisė naudotis visomis šiuolaikinėmis informacijos priemonėmis: mokykla, radiju, televizija ir kt.

Religija ir ateizmas remiasi ir išsilaiko vienminčių piliečių pastangomis bei lėšomis, o savo mokymu vadovauja savo laisvai išlaikomose specialiose mokyklose.

Kurstyti nesantaiką ir neapykantą ryšium su religiniais ar ateistiniais įsitikinimais draudžiama".

Perredaguoti 36 straipsnį: „Įvairios tautybės, rasės, tikintieji ir netikintieji tarybiniai piliečiai turi lygias teises".

Papildyti 57 straipsnį: „Tarybiniai įstatymai saugo ir gina negimusios žmogiškosios būtybės sveikatą ir gyvybę—draudžiamas abortas".

Papildyti 66 straipsnį: „Tikintieji tėvai turi pilną teisę

savo vaikus auklėti pagal savo sąžinę ir religinius įsitikinimus".

Be to, reikia Konstitucijoje teisiškai užtirinti, kad niekas negali būti tiesiog ar netiesiog verčiama kalbėti ar veikti prieš savo sąžinę ir įsitikinimus. Visos Kostitucijos teisės turi būti ne tik deklaruotos, bet i galimos praktiškai įvykdyti.

Panevėžio vyskupijs kunigai

1977 m. rugsėjo 12 d.

Pasirašė 120 kunigų ir vysk. V. Sldkevičius.

KRATOS, TARDYMAI IR AREŠTA

(Kratos, tardymai ir areštai Lietuvos katalikų :asdieninė duona):

Šių metų rugpjūčio 23 dieną, antradienį, 15 val., Saugumo komiteto vyr. tardytojas mjr. Pilelis su operatyvininku mjr. Trakimu Vilniaus m. autobusų stotyje sulaikė Viktorą Petkų ir kartu su juo buvusį Algį Masilionį. Saugumiečiai pateikė V. Petkui orderį kratai jo bute (Komjaunimo 35 bt. 8) ir čia pat pareikalavo sėstis į laukusią automašiną. V. Petkus sėstis į mašiną atsisakė ir į savo butą ėjo pėsčiomis, lydimas saugumiečių. Kartu ėjo ir A. Masilionis. V. Petkaus bute buvo padaryta krata; taip pat buvo iškratytas jis pats ir A. Masilionis. Į kratos protokolą V. Petkus įrašė protestą, kad A. Masilionis iškratytas savavališkai, neturint tam orderio.

Kratos metu buvo paimta: portatyvinė rašomoji mašinėlė, o iš portfelio, kurį V. Petkus turėjo su savimi autobusų stotyje, išimta—leidinio „Dievas ir Tėvynė" 4 numeriai; „Lietuvos kultūros archyvas"; mašinraštis „Helsinkio susitarimų vykdymui remti Lietuvos visuomeninė grupė". Dokumentai Nr. 3, 4... iki 12"; Nikluso Marto pareiškimas Lietuvos grupei—rusų ir estų kalbomis; „Estijos, Latvijos ir Lietuvos tautinio judėjimo Vyriausiojo komiteto sudarymo aktas"—3 egz. lietuvių

kalba ir po 1 egz.—rusų, latvių ir estų kalbomis; rankraštis latvių kalba su Kalninšo parašu; Viduklės klebono pareiškimo Kauno arkivyskupijos valdytojui kopija, o taip pat A. Śeškevičiaus laiškai—63 lapai.

Krata tęsėsi iki 18 val. Po kratos V. Petkų ir A. Masilionį išvežė į saugumą. A. Masilionis netrukus buvo paleistas, o V. Petkus nebegrįžo.

* * *

Tą pačią dieną ir tuo pat laiku (15 val.) į Antano Terlecko namus Vilniuje, Nemenčinės pl. Nr. 68, atėjo nepažįstamas vyras. Jis labai apgailestavo sužinojęs, kad jo „draugo Antano" nėra namie. Buvusi namuose A. Terlecko uošvė paaiškino, kad Antanas greitai negrįš, ir svečias išėjo. Bet neilgam. Staiga, po kelių minučių namus užplūdo apie 15 čekistų. A. Terlecko uošvei ir dukrai jie parodė nutarimą padaryti namuose kratą ir čia pat pradėjo savo darbą.

Krata A. Terlecko namuose truko dvi dienas. Vadovavo—Saugumo komiteto skyriaus viršininkas paplk. Česnavičius. Formaliai kratą vedė kpt. Daugalas, vyr. tardytojo mjr. Pilelio pavestas. Dar dalyvavo saugumiečiai mjr. Kalakauskas, kpt. Tušas, Čekenis ir kt.

Pirmą dieną krata vyko iki 23 val. Kratos metu į namus parėjo ir A. Terleckas. Saugumiečiai jį tuoj pat iškratė ir, nieko neradę, liepė sėstis kambaryje ant kėdės. Tačiau Terleckas pareiškė, kad jis savo bute esąs šeimininkas, ir atsisakė sėstis jam nurodytoje vietoje; kratos metu jis vaikščiojo po savo butą.

Kratai vykstant (pirmą kratos dieną) į A. Terlecko namus užėjo Juozas Tumelis, dirbantis Knygų rūmuose. Saugumiečiai jį taip pat iškratė. Nors nieko nerado, tačiau sulaikę pasodino kambaryje ir kelias valandas išlaikė, klausinėdami jį apie jo apsilankymo tikslą, apie ryšius su A. Terlecku ir bardami už tai, kad palaiko santykius su tokiu „antitarybininku".

Kratos metu prie Terlecko namo atėjo dar vienas vaikinas ir pro langą pasiteiravo A. Terlecko žmonos, kur jų sūnus. Vos Terleckienė spėjo jam atsakyti, kad sūnaus

nėra ir nebus, kai atėjusį sugriebė saugumieiai ir įsitempė į vidų. Vaikinas atsisakė pasisakyti savo pvardę ir taip pat buvo pasodintas kambaryje. Šalia jo asisėdo saugumietis. Kiek pasėdėjęs, vaikinas staiga šoko pro duris laukan ir pabėgo į mišką. Saugumiečiai giebėsi tardyti Terleckų šeimos narius, tačiau pabėgusio niekas nežinojo.

23 val. Nakties krata buvo nutraukta. Naktį namuose liko budėti trys saugumiečiai, o A. Terleckas buvo sulaikytas ir išvežtas į Saugumą. Išvežamas, nepaisydamas saugumiečių draudimo, atsisveikino su savo šeima, persižegnojo prieš kabantį ant sienos kryžių, garsiai paprašė Dievo, kad jam suteiktų stiprybės, įsakė vaikams mylėti Lietuvą ir laukti jo, nes jis vis tiek dar sugrįšiąs.

Sekančią dieną (rugpjūčio 24) 9 val. ryto krata vėl buvo tęsiama toliau. Krata vyko be A. Terlecko ir buvo baigta 16 val. Per dvi dienas iškratytas butas, visi lauko sandėliukai, malkinė, iškasinėtas sodas ir miškas aplink namus. Sandėliukyje, be to, dar buvo atplėštos grindys ir iškasinėta žemė po grindimis.

Iš lauko į butą kratytojai atnešė daug paketų su įvairia literatūra, sakydami, kad juos rado sandėliukuose bei užkastus sode. A. Terleckas pareiškė, kad jis prisiima atsakomybę tik už tą medžiagą ir tuos daiktus, kurie rasti jo bute. Visa kita, kas atnešta iš lauko, yra ne jo ir jis apie tai nieko nežinąs. Darže, sode ar miške užkasti ar padėti kokius nors paketus gali bet kas, neišskiriant ir pačių saugumiečių, kurie jau seniai ant jo „griežia dantį" ir ne sykį grasino jį „sudoroti". Taip pat ir į lauko sandėliukus gali įeiti kas nori, nes jie nerakinti, o šunį kažkas neseniai nunuodijo.

A. Terlecko bute rasta: rašomoji mašinėlė, jo paties pareiškimų, adresuotų Podgornui ir Andropovui, nuorašai; kun. P. Račiūno pareiškimo Šakių rajono vykdomajam komitetui nuorašas; Siniavskio telefono numeris Paryžiuje ir keletas adresų.

Iš lauko buvo atnešta kita rašomoji mašinėlė, o atneštuose paketuose rasta: „LKB Kronikos" 6 numeriai; „Aušros" 2 numeriai; „Laisvės šauklio" 3 numeriai;

fotojuosta su tekstu rusų kalba „Atviras laiškas" Literaturnaja gazeta redaktoriui Čakovskiui" ir „Marčenkos bylos dokumentai"; daug storų prirašytų sąsiuvinių su užrašais „Mintys dienoraščiui"; K. Skebėros prisiminimai 49-se sąsiuviniuose (rankraštis) bei 28 laiškai, adresuoti K. Skebėrai; knygos „Kovaliovo byla" (rusų kalba), išleistos 1976 m. Niujorke, 90 fotografijų.

Iš paketų išimta taip pat visa eilė rašomąja mašinėle spausdintų straipsnių: „A. Sniečkaus nuopelnai Lietuvai", „Kaip trėmimą vaizduoja tarybinė literatūra", „Ir toliau klastojama Lietuvos istorija", „Mūsų uždaviniai", „Tragiško liūdesio dienos", „Kodėl girdoma Lietuva?", „P. Griškevičiaus pasiaiškinimas", „Socialistinė revoliucija TSRS pasiuntinybėje Kaune", „Lenkiškos mokyklos— Lietuvos rusinimo įrankis", „Nugalėtojai neteisiami", „Atlanto nugalėtojus minint", „Dorovė be religijos", „Leiskite nušluostyti Jums ašaras arba A. Sniečkaus nuopelnai Lietuvai", „1941 m. birželio sukilimas Lietuvoje", „Prie Visagino ežero", „Simo Kudirkos teismo procesas", „Iš senovės į dabartį", „Stalino aukos", „Hitlerio aukos Lietuvoje", „LKB Kronikos leidėjams—17 lietuvių inteligentų. 1975 m. rugpjūčio 4 d.", „Leninine Iskra Lietuvoje".

Kratos protokolą A. Terleckas ir jo duktė atsisakė pasirašyti.

* * *

Tuo pačiu laiku (rugpjūčio 23 d. 15 val.) pradėta krata ir Juliaus Sasnausko bute Vilniuje, Garelio 15, bt. 15. Kratą darė vyr. tardytojo mjr. Pilelio pavestas ypatingai svarbių bylų vyr. tardytojas paplk. Maslaukis. Prieš pat kratą čia taip pat pasirodė nepažįstamas vaikinas, kuris pasiteiravo J. Sasnausko motinos, kur yra „jo mokslo draugas Julius". Motinai atsakius, kad Julius yra mieste su reikalais, nepažįstamasis išėjo, ir tuojau užgriuvo čekistai.

Kratos metu paimta: Antano Suraučiaus autobiografijos fragmentai (iš Lenkijos lietuvių gyvenimo); Eduardo Kuznecovo knyga „Dienoraščiai" rusų kalba, išleista Paryžiuje; Andriejaus Sacharovo „Apie šalį ir pasaulį"

rusų kalba, išleistą Niujorke; A. Sacharovo laiškas Nobelio komiteto nariams rusų kalba; O Lukauskaitės-Poškienės rankraščio keletas lapų; Kazio Bradūno eilėraštis „Sibiro kapinės"; A. Vienuolio-Žukausko 1957 m. kalba dėl paleistų politinių kalinių sugrąinimo; laiškas „Tiesos" redakcijai (į Balkevičiaus 1976 rugpiūčio mėn. straipsnius); žurnalas „Aidai", 1975 Nr. 2, išleistas Niujorke; prašymas Vilniaus m. liaudies švietimo skyriui dėl pašalintų iš A. Vienuolio vid. mokyklos XI klasės moksleivių: V. Bogušo, A. Tučaus, A. Masilionio ir J. Sasnausko sugrąžinimo su XI klasės 31 moksleivio parašais; 135 atvirukai su Vyties ženklu ir užrašu: „Kas bus, kas nebus, bet Lietuva nepažus", penkios naudotos rašomosios mašinėlės juostelės; rašinių „Gerbiami ponai ateistai", „Sekame komunistų pavyzdžiu", „Rusai primetė mums klasių kovą" rankraščiai ir straipsnis „Lenkiškos mokyklos—Lietuvos rusinimo įrankis".

Kratos metu atėjęs Juliaus Sasnausko draugas buvo taip pat iškrėstas, bet pas jį nieko nerado. Baigiantis kratai, į namus grįžo Julius Sasnauskas. Saugumiečiai jį norėjo iškratyti, bet jis užprotestavo, pareikšdamas, kad nutarime daryti kratą nurodytas tik „butas ir rūsys". Jis gi nesąs nei butas, nei rūsys. Tuomet čekistai jį nusivežė į saugumą, išrašė nutarimą daryti asmens kratą ir jį iškratė. Į Sasnausko pastabą, kad šiame nutarime nėra prokuroro sankcijos, tardytojas atsakė, jog įstatymai leidžia daryti kratą ir be prokuroro sankcijos, tik per 24 val. apie tai turi jam būti pranešta. Jie taip ir padarysią. Asmens kratos metu pas J. Sasnauską nieko nerasta ir jis buvo paleistas.

* * *

Areštavus Vilniaus autobusų stotyje V. Petkų ir A. Masilionį, ten dar buvo sulaikytas ir J. Volungevičius. Kadangi jis nesileido iškrečiamas, tai buvo nuvežtas į saugumą, ten iškrėstas ir, nieko neradus, paleistas. Jokio dokumento, leidžiančio daryti kratą, jam nepateikta. J. Volungevičius dėl to parašė protestą Lietuvos respublikos prokurorui. Paleistą J. Volungevičių gatvėje įžūliai sekė

du vyrai. Jis kreipėsi pagalbos į milicininką, prašydamas apsaugoti jį nuo nežinomų „globėjų", kurie, ko gero, norį jį apilpėšti. Milicininkas priėjęs pareikalavo iš seklių dokumentų, bet, pamatęs dokumentus, tuoj pat pasitraukė, atsiprašinėdamas, kad įsikišo nė į savo reikalą.

* * *

Turimomis žiniomis tą pačią dieną (rugpjūčio 23) padaryta krata Rygoje latvio Caličio bute. Krata pradėta 18 val. Rastas „Estijos, Latvijos ir Lietuvos tautinio judėjimo Vyriausiojo komiteto sudarymo aktas" latvių kalba, rašytas V. Kalninšio ranka. V. Kalninšas tą pačią dieną buvo sulaikytas Rygos geležinkelio stotyje. Tardomas jis pareiškė, kad šį dokumentą jis išvertė į latvių kalbą iš rusų kalbos V. Petkaus prašymu, kuomet šis neseniai lankėsi Rygoje (V. Kalnišas—buvęs Rygos universitete rusų kalbos dėstytojas, už politinę veiklą teistas 12 metų laisvės atėmimu. Visus 12 metų praleido Mordovijos lageriuose. Dabar gyvena Rygoje).

Tą pačią dieną Estijoje, taip pat geležinkelio stotyje, buvo sulaikytas Niklusas Martas. Po keletos valandų jis buvo paleistas. Čia tenka pastebėti, jog visose šiose kratose, įskaitant Rygoje, pagrindu buvo nurodoma B. Gajausko byla.

* * *

Antanas Terleckas Vilniaus saugume buvo išlaikytas 3 paras. Tardė vyr. tardytojas mjr. Rimkus. A. Terleckas buvo nuvestas ir pas Saugumo komiteto pirmininko pavaduotoją gen. Vaigauską. Saugumiečiai kaltino Terlecką tuo, kad jis prieš metus, būdamas Rygoje, agitavo latvius ir estus sukurti bendrą Pabaltijo išsilaisvinimo komitetą. Taip pat kaltino, kad jis leidžiąs leidinį „Laisvės šauklys". Be to, reikalavo parodymų apie kratos metu rastą medžiagą. A. Terleckas atsisakė duoti bet kokius parodymus. Saugumiečiai savo ruožtu pasiūlė A. Terleckui, kad jie nekelsią jam bylos, jeigu jis duos pasižadėjimą daugiau nebekovoti prieš tarybų valdžią. Terleckas atsakė, kad jis negalįs duoti tokio pasižadėjimo, nes jis

niekada nekovojęs prieš tarybų santvarką. Jis tik protestavo ir kovojo su tais, kurie jį persekioja.

Pirmiausia jį persekioja saugumas. Dėl to jis negalįs gauti darbo, nors yra du kartus baigęs Vilniaus Valstybinį universitetą (Ekonomikos fakultetą iki teismo, o Istorijos fak.—grįžęs iš lagerio). Tegul tik saugumas nustoja jį persekioti, ir jis nieko daugiau nenorįs. Jam patinka Lietuvos istorijos mokslas ir jis su malonumu raustųsi archyvuose. Deja, tas neįgyvendinama. Jis negalėjo dirbti net Operos teatre šveicoriumi (užsieniečių gastrolių metu jam buvo neleidžiama net rodytis teatro rūmuose), o paskutiniu metu jis dirbo krovėju kino studijos sandėliuose. Saugumiečiai atsakę, kad darbų jie neskirstą, tačiau pareiškė, kad dirbti jam netrukdys, jeigu jis raštu atsisakys kovoti prieš tarybų valdžią. Terleckas pareiškė, kad jis galįs parašyti tik tą patį, ką jis jau rašęs savo laiške Podgornui, t.y. kad jis prieš tarybų santvarką nekovoja. Čekistai galų gale sutiko. Iš savo pusės A. Terleckas dar įrašė, kad duoti bet kokius parodymus dėl rastos kratos metu medžiagos atsisako. Po to A. Terleckas buvo paleistas.

Kitą dieną po kratos pas A. Terlecką į Vilniaus Saugumo komitetą buvo iškviesta jo žmona, duktė ir uošvė. Jas tardė apie asmenis, kurie lankosi jų bute, apie A. Terlecko santykius su V. Petkum, kas dalyvavo susitikime su „Financial Times" korespondentu, su JAV pasiuntinybės Maskvoje sekretoriumi, ką jos gali pasakyti apie kratos metu rastą medžiagą ir ypač apie rastas rašomąsias mašinėles. Visos apklausos parodė, kad nežino asmenų, su kuriais A. Terleckas palaiko santykius ir negalį nurodyti, kas pas jį ateiną.

A. Terlecką, grįžusį į namus, dar keletą kartų buvo išsikvietę į saugumą „atlikti formalumų bylai nutraukti". Iš jo vėl reikalavo paaiškinimų dėl rastos medžiagos. A. Terleckui atsisakius duoti parodymus ir pareiškus, kad į saugumą jis daugiau nebeateisiąs, jį paliko ramybėje. Tačiau į darbą pagal istoriko specialybę jo niekur nepriėmė. Šiuo metu jis dirba krovėju kino studijos sandėlyje.

* * *

Julius Sasnauskas po kratos jo bute buvo keletą dienų šaukiamas į saugumą. Tardė operatyvininkai. Reikalavo prisipažinti, kad jis spausdino rašomąja mašinėle įvairius straipsnius A. Terlecko ir V. Petkaus prašymu, įtikinėjo, kad šiedu jau viską prisipažinę. V. Petkų vadino „homoseksualistu" ir kad jam už tai būsiąs teismas. Taip pat reikalavo parodymų dėl rastos kratos metu medžiagos. J. Sasnauskas paaiškino, kad kratos orderyje buvo nurodyta B. Gajausko byla, kurio jis nepažįsta ir nieko apie jį nežino, todėl ir jokių parodymų, liečiančių B. Gajausko bylą, negalįs duoti.

KADA BUS ATIDARYTA ŽALIOSIOS BAŽNYČIA?

Religijų reikalų tarybos Įgaliotiniui K. Tumėnui
Vilkaviškio raj. Vykdomojo komiteto pirm.
Pavaduotojui J. Urbonui

Žaliosios Katalikų parapijos
Rumokų Eksperimentinio ūkio,
Klausučių gyvenvietės tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

(Katalikų bažnyčioje malūnas mala tikinčiųjų ašaras ir širdis):

Rašydami šį pareiškimą, mes norime pranešti savo didelį pasipiktinimą dėl mūsų bažnyčios, esančios Žaliosios gyvenvietėje, pavertimą malūnu po Religijų reikalų tarybos įgaliotinio išvykimo iš Žaliosios 1977 birželio 30. Mūsų turimomis žiniomis, tai apgalvotas mūsų teisių pažeidimas. Jums išvykus, buvo greitai paleistas malūnas. Visi galvojome, kad tai padaryta Jūsų nurodymu. Mes nenusileisime. Atiduokite mums bažnyčią. Ji ne kam

kitam priklauso, bet mums, ir me norime joje ne grūdus malti, bet po sąžiningo darbo melstis. Primename, kad ji nuo 1948 užregistruota Vilniuje Religijų reikalų tarybos įgaliotinio B. Pušinio ne kaip ūkinis pastatas, bet kaip bažnyčia. Draudimas ir kiti mokesčiai mokami buvo kaip tik už bažnyčią. Sudaryta sutartis su Vilkavišikio rajonu 1948 taip pat liudija, kad tai yra bažnyčia su bokštu viršuje. Taigi ar galima nuneigti, kas teisėtai pripažinta ir patvirtinta? Įstatymas turi likti įstatymu, sutartis— sutartimi. Skaudu, kad visa tai suniekinta. Mes, Žaliosios katalikų parapijos tikintieji, bet kokius daromus veiksmus iš ateistų pusės prieš mūsų buvusią šventovę, laikome ir laikysime mūsų pagrindinių teisių sutrypimu. Nedelskite ir greitai atiduokite mums Bažnyčią!

Žaliosios katalikų parapijos Rumokų
eksperimentinio ūkio, Klausučių
gyvenvietės tikintieji:
(Pasirašė 136 asmenys)

1977.VIII.15

1977 m. rugsėjo 11 d. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis atsakė į šį pareiškimą, nurodydamas, kad pareiškimas pasiųstas svarstyti Vilkaviškio raj. vykdomajam komitetui. Žmonės smarkiai pasipiktinę K. Tumėno elgesiu, kuris skundą siunčia pačiam nusikaltėliui svarstyti.

* * *

Religijų Reikalų Tarybos Įgaliotiniui K. Tumėnui

Žaliosios Katalikų parapijos
„Švyturio" kolūkio tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Žaliosios katalikų parapijos bažnyčia, kurioje mes meldėmės, buvo neteisėtai 1963 uždaryta. Mes palaikome Žaliosios gyvenvietės teisėtus tikinčiųjų reikalavimus atgauti prievarta atimtą bažnyčią. Mus giliai sujaudino pavertimas jos malūnu. Šį veiksmą mes laikome pagrindi-

nių mūsų teisių pažeidimu ir net pasikėsinimu į sąžinės laisvę melstis toje šventovėje, kuri mums jau nuo pokario laikų priklauso. Vilniuje ir Vilkaviškio rajone 1948 ji pripažinta ne ūkiniu pastatu, bet bažnyčia, ir visą laiką mokėta draudimas ir kiti mokesčiai kaip už bažnyčią.

Taigi šiuo pareiškimu mes reikalaujame: atiduokite mums Žaliosios bažnyčią ir netrukdykite dirbti ir melstis. Ji priklauso tik mums.

1977.VII.27.

Pasirašė 80 Žaliosios katalikų parapijos ,,Švyturio" kolūkio Šuklių ir Gustaičių kaimų tikinčiųjų.

* * *

1977 m. rugsėjo 23 d. pas Vilkaviškio raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją J. Urboną bažnyčios atgavimo reikalu lankėsi Žaliosios parapijos tikintieji: B. Mickevičius, J. Nešukaitis, B. Kardauskas, K. Būbnaitienė, T. Kaminskienė ir A. Lenkienė. Urbonas pareiškė, kad tikinčiųjų pareiškimas yra neteisingas. Tikintieji reikalavo, kad J. Urbonas tiksliai pasakytų, kas pareiškime yra neteisinga. Pavaduotojas paėmė ,,dokumentą", kuris pieštuku kampe buvo adresuotas buvusiam Vilkaviškio raj. pavaduotojui Rogovui ir liepė susipažinti apie bažnyčios uždarymą. Tikintieji ne kartą jau lankėsi prieš tai pas J. Urboną ir net Vilniuje ir ne kartą reikalavo to ,,dokumento", kurį dabar pats J. Urbonas pasiūlė.

— O kodėl mums jo anksčiau nedavėte, kai mes prašėme?—paklausė T. Kaminskienė.

— Buvo kažkur užsimetęs. Tik dabar susiradau,— išsisukinėjo pavaduotojas.

Į Žaliosios parapiją buvo atvykęs įgaliotinis K. Tumėnas ir patarė žmonėms nusipirkti kur nors, ar išsinuomuoti kokią patalpą. Dabar pavaduotojui užsiminus šiuos Tumėno žodžius, Urbonas užprotestavo, kad nieko iš to neišeis. Buvusi bažnyčia yra netinkamoje vietoje, ir jiems reikalinga kaip malūnas, todėl bažnyčios tikrai neatidarys.

Bronius Mickevičius pareiškė, kad jie netylės, bet kreipsis dar aukščiau. Į tai pavaduotojas visai nereagavo. Tikintieji aiškino, kad bažnyčioe įrengtas malūnas yra nepatogioje vietoje, be to, jis vekia tik keturias valandas per savaitę. Ką daryti žmonėms,kurie tuo metu dirba, kai „malūnas" mala? B. Kardauskas aiškino, kad žmonės veža grūdus visai kitur susimalti. Tada pavaduotojas atkirto: „Man visai nesvarbu, kur jūs vežatės!"

1977 m. rugsėjo 27 d. pas Vlkaviškio raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoą J. Urboną vėl nuvyko Žaliosios parapijos tikinčiųjų deegacija (J. Nešukaitis, J. Mickevičius, Gudaitis, K. Būnaitienė). Pavaduotojas širkščiai pabrėžė: „Jūs neikite pas mus,—mes bažnyčios neatidarysime!"

* * *

Lietuvos TSR KP CK Sekretoriui Petrui Griškevičiui

Žaliosios katalikų parapijos tikinčiųjų

Pareiškimas

Jau keli mėnesiai mes skaitome laikraščiuose, girdime per radiją, kad Tarybų Sąjungos piliečiams, priėmus naują Konstituciją, bus dar labiau užtikrintos visokios teisės, jų tarpe ir kulto atlikimo laisvė.

Kadangi Vilkaviškio rajone ir konkrečiai pas mus, Žaliosios parapijos tikinčiuosius, viskas daroma atvirkščiai, negu rašoma Konstitucijos projekte, todėl kreipiamės į Jus.

Mūsų bažnyčią 1963 m. Vilkaviškio rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Stasys Rogovas savavališkai uždarė, ir nuo to laiko mes neturime kur melstis. Tada mes buvome įsitikinę, kad sąžinės laisvės pas mus nėra. Tačiau vis dažniau girdėdami per spaudą ir radiją, kad pas mus kiekvienas pilietis turi teisę tikėti ar netikėti, melstis ar nesimelsti, kreipėmės į Vilkaviškio rajono pirm. pavaduotoją J. Urboną, į Religijų reikalų

įgaliotinį K. Tumėną, bet vietoje to, kad atitaisytų mums padarytą skriaudą, mus apibardavo ir pareikšdavo, kad Žaliosios parapijos bažnyčia nebus atidaryta ir parapija nebus užregistruota. Mūsų skausmui ir valdžios pareigūnų gėdai po Religijų reikalų tarybos įgaliotinio atsilankymo birželio 30 d. mūsų bažnyčioje, po keletos įtempto darbo dienų bažnyčios viduje buvo įrengtas malūnas. Kadangi mes daug kur kreipėmės ir visi valdžios atstovai mus apgaudinėjo ir bažnyčios neatidarė, kreipiamės šį kartą į Jus, kuris labiausiai galite mums padėti— atidarykite Žaliosios bažnyčią ir parapiją, arba naujoje Lietuvos TSR Konstitucijoje tebūna įrašyta, kad Lietuvos TSR piliečiams neleidžiama atlikti kulto apeigų.

Žalioji, Vilkaviškio rajonas
1977 m. rugsėjo 30 d.

Po šiuo pareiškimu pasirašė 30 žmonių, priklausančių Žaliosios katalikų parapijos religinei bendruomenei. Daugelis iš jų turi už pasižymėjimą Rumokų eksperimentinio ūkio darbuose vyriausybinius apdovanojimus. Jie visi jaučia pareigą atgauti prievarta atimtą jų bažnyčią.

* * *

Rumokų eksperimentinio ūkio direktorius E. Adomavičius prikalbino bažnyčioje dirbti malūnininku Vaclovą Puskunigį. Partietis Raguckas atsisakė, motyvuodamas, jog jam gėda prieš žmones malti bažnyčioje grūdus.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius

Lietuvos TSR Švietimo Ministerija
Į s a k y m a s Nr. 239

1977.08.02.

Dėl Vilniaus rajono Šumsko aštuonmetės mokyklos vadovybės ir pedagogų neprincipingumo, laidojant V kl. mokinį-pionierių M. Mikulskį.

1976 m. spalio 19 d. mirė Vilnius rajono Šumsko aštuonmetės mokyklos V kl. moknys-pionierius M. Mikulskis, mokytojos A. Mikulskajos sūnus, kuris buvo palaidotas su religinėmis apeigomis.

Mokinys buvo pašarvotas nanuose be religinių atributų. Tačiau, išlydint jį iš namų, išryškėjo, kad karstas su mokinio palaikais bus nešamas į bažnyčią. Į laidotuves buvo susirinkę dauguma mokinių, mokytojai ir apylinkės gyventojai. Mokiniai su gėlėmis ir vainikais palydėjo karstą iki bažnyčios, religinėse apeigose nedalyvavo, bet laukė gatvėje, kol jos pasibaigs. Šumsko aštuonmetės mokyklos mokytojai, išskyrus N. Šutovą... Gurin, H. Hrinovičių ir A. Mikulskają ir dalis mokinių, tolimesnėje laidotuvių apeigoje nedalyvavo.

Pasibaigus religinėm apeigoms bažnyčioje, laidotuvių procesija, dalyvaujanti kunigui su bažnytine atributika ir likusiems mokiniams, kurie nešė gėles ir vainikus, bei apylinkės gyventojams, nuėjo į kapines, kur vyko tolesnis laidotuvių ceremonialas.

Mokyklos vaodvybė (direktorė—komunistė J. Sidarevič, direktoriaus pavaduotojas S. Soboliev) ir pedagogai, organizuojant moksleivio laidotuves, laikėsi pasyviai nesiėmė iniciatyvos, kad jos vyktų pagal civilines laidotuvių tradicijas.

Dėl mokyklos vadovybės ir pedagogų neprincipingumo Šumsko aštuonmetės mokyklos mokinys buvo palaidotas su religinėmis apeigomis; šiame ceremoniale dalyvavo nemaža mokinių ir net keli mokytojai.

Pedagogų kolektyvas ir toliau liko abejingas šiam įvykiui, apsiribojo tik eiliniu pokalbiu profsąjunginėje organizacijoje.

Liaudies švietimo skyrius (vedėjas A. Ditkevičius) šiam poelgiui nedavė reikiamo įvertinimo, neužkirto kelio galimiems panašaus pobūdžio reiškiniams.

Į s a k a u:

1. Pažymėti, kad Šumsko aštuonmetės mokyklos pedagogai (direktorė J. Sidaravič) neatsakingai pasielgė,

neužkirsdami kelio mokinio palaidojimui su religinėmis apeigomis, paliko savieigai mokinius, kurie pašalinių asmenį buvo panaudoti religinei eisenai į kapines. Mokykloje apleistas moksleivių ateistinis darbas, jis vykdomas formaliai.

2. Už pasyvią poziciją su religinėmis apeigomis laidojant moksleivį ir leidimą tose apeigose kolektyviai dalyvauti mokiniams, Šumsko aštuonmetės mokyklos direktorei J. Sidarevič pareikšti griežtą papeikimą.

3. Pažymėti, kad mokytoja A. Mikulskaja neprincipingai pasielgė, laidodama savo sūnų su religinėmis apeigomis, pažeidė tarybinio mokytojo etiketą.

4. Nurodyti mokyklos vadovybei ir pedagogų kolektyvui dėl atsakomybės didinimo, vykdant komunistinį moksleivių auklėjimą, formuojant jų mokslinę-materialistinę pasaulėžiūrą.

5. Už neatsakingą požiūrį į Šumsko aštuonmetės mokyklos vadovų ir atsakingų pedagogų poelgį, neprincipingą jų vertinimą, nesiėmimą priemonių kaltiems asmenims nubausti, užkirsti kelią panašaus pobūdžio atvejams, Vilniaus rajono liaudies švietimo skyriaus vedėjui A. Ditkevičiui pareikšti papeikimą.

6. Įpareigoti Vilniaus rajono Liaudies švietimo skyrių (ved. A. Ditkevičius) 1977-78 m.m. I pusmetį patikrinti, kaip Šumsko aštuonmetėje mokykloje vykdomas moksleivių mokslinės-materialistinės pasaulėžiūros formavimas pamokiniu procesu ir užklausine veikla ir apie tai informuoti Švietimo ministeriją.

7. Rajono, miestų liaudies švietimo skyrių vedėjams:

1. Užtikrinti, kad mokyklos veikloje būtų nuosekliai vadovaujamasi Lietuvos TSR Švietimo ministerijos kolegijos nutarimu ,,Dėl Švietimo ministerijos priemonių ateistiniam moksleivių auklėjimui gerinti, vykdant Lietuvos Komunistų Partijos CK biuro 1977 m. balandžio 11 nutarimą dėl Pabiržės vidurinės mokyklos darbo, skiepijant moksleiviams mokslinę-ateistinę pasaulėžiūrą.

2. Stiprinti mokyklose moksleivių ateistinį auklėjimą, tobulinti ateistinės propagandos formas ir metodus,

užtikrinti, kad mokiniai nedalyvautų jokiuose renginiuose, kurie vykdomi su religinėmi apeigomis.

Kolegijos Pirmininkas
Švietimo Ministras
A. Rimkus

* * *

Šiluva

1977 m. rugpjūčio 21 d. „Sveika, Marija, malonės pilnoji..." iš tūkstantinės minios širdžių sutartinai skambėjo galingi maldos žodžiai; juos kartojo miškas paslaptingu ošimu, ir visas oras tarsi virpėjo džiaugsmu, pritardamas žygiuojančios minios taktui.

Tai Eucharistijos Bičiulių III-jo Eucharistinio žygio dalyviai, darniomis gretomis išsirikiavę, su gėlėmis rankose ėjo sveikinti Šiluvos stebuklingosios Dievo Motinos, per Jos užtarimą prašydami Eucharistinio Jėzaus Lietuvai blaivumo, dorumo, tikėjimo dvasios, ėjo permaldauti Dievą už tautos nuodėmes, pasisemti sau jėgų, drąsos ir stiprybės.

Šie žygiai jau tampa gražia tradicija. Jų pradžia—1975 m. Tai yra kartu ir atgailos kelionės. Iš visų Lietuvos kampelių susirenka tie (daugiausia vaikai ir jaunimas), kuriems rūpi tėvų žemės—Lietuvos ateitis ir, maldingai susitelkę, garsiai kalbėdami rožančių, eina pėsti į Šiluvą.

Nepakartojamas įspūdis, kai didžiulė vora skambiai užtraukia „Marija, Marija" ar sutartinai kalba rožančių. Tuo labiau nepamirštant Lietuvos sąlygų, kur taip persekiojamas tikintis jaunimas, kur neįtikėtinai sunku į Šiluvą gauti kokį nors transportą ir vairuotoją.

1975, 1976 metais ši kelionė, palyginti, praėjo ramiai, nors kai kurie vairuotojai buvo sulaikyti, dalyvius mėginta gąsdinti, o privačių mašinėlių demonstratyviai buvo užrašinėjami numeriai.

Šiais metais valdžia ypač sujudo. Milicija ir saugumiečiai saugojo mišką, kuriame rinkomės bendrai kelionei jau nuo 5 val. ryto. Milicijos mašinos budėjo prie

kiekvieno kelio, vedančio į Šiluvą, ir įtariai tikrino pravažiuojančias mašinas, pakelėje išlaipindami keleivius, atiminėdami kai kuriems vairuotojams teises. Milicija užsirašinėjo privačių lengvųjų mašinų numerius ir tikrino jų savininkų dokumentus. Daug kam teko geroką galą skubėti pėstiems į sutartą vietą. Bet žmonės, pilni entuziazmo ir drąsos, nepasimetė.

Susitikimo vietoje, miškelyje, iškilo kryžius, kur jaunimas papuošė lietuviškų rūtų vainiku ir, apsupę jį ratu, garsiai kalbėjo rožančių. Milicija ir saugumiečiai suglumę vaikščiojo aplinkui, nes, maldininkams nekreipiant į juos net mažiausio dėmesio, jie pasijuto apgailėtinoje padėtyje.

Pagaliau visi susirinko, susirikiavo, ir buvo paskelbta kelionės intencija:

„Melsimės už Lietuvą, prašydami, kad Marija gelbėtų mus nuo alkoholio tvano, nuo nedorumo ir bedievystės. Prašysime sau ir kitiems tvirto tikėjimo, drąsos ir ryžto. Melsimės ir už tuos, kurie mums trukdo ir neleidžia melstis, kad gerasis Jėzus suteiktų jiems malonės suprasti savo klaidas. Juk ir jie Dievo vaikai ir tos pačios tautos—Lietuvos sūnūs. Mes neturime priešų (nors mus gal daug kas laiko priešais), o tik klystančius brolius, ir todėl mūsų širdyje vienas didelis troškimas—kad visi suprastų, „jog žmogus gyvas ne vien duona, bet kiekvienu žodžiu, išeinančiu iš Dievo burnos".

Išsirikiavusi eisena darniai pajudėjo Šiluvos link, širdimi ir lūpomis kartodama: „Sveika, Marija... Sveika, Marija... Sveika, Marija..."

O saugumiečių ir milicijos mašinos (jų buvo virš 10) visą kelią zujo apie maldininkus. Iš vienos mašinos slapčiomis filmavo eiseną. Miestelyje prie sankryžų ir šaligatviuose stovėjo milicininkai ir įdėmiai stebėjo praeinančius maldininkus.

Po pamaldų, jau dalyviams skirstantis namo, du milicininkai jėga norėjo nusitempti vieną dalyvį, bet tuo metu gatve ėję maldininkai, pamatę milicijos už rankų tempiamą vyriškį, visi, triukšmingai šaukdami, puolėsi

gelbėti nekalto žmogaus. Ir taip minia atėmė sučiuptą maldininką. Kadangi žmonių aplinkui buvo daug, milicija nedrįso daugiau ką nors nustverti.

Grįžtant namo, pakelėse vis dar budėjo inspekcija, tikrino pravažiuojančias mašinas, net maršrutiniuose autobusuose ieškojo tarp keleivių „nusikaltėlių"—tokių maldininkų.

Rytojaus dieną į Vilniaus saugumą buvo iškviesta J. Petkevičienė, o Šiaulių saugumas iškvietė K. Jurevičių.

Tai dar vienas akivaizdus tikėjimo persekiojimo Lietuvoje įrodymas—negalima melstis, negalima išpažinti savo tikėjimo, nors valstybinis įstatymas—Konstitucija ir jos naujasis projektas tai garantuoja, bet jų garantija tik dėl akių, tik propagandai, o gyvenime—viskas priešingai.

Truputis statistikos. Šiame Eucharistiniame žygyje dalyvavo, apytikriu skaičiavimu, nuo 800 iki 1000 maldininkų; 1975 m. dalyvių buvo apie 500-600; 1976 m. dalyvavo 600-700 maldininkų.

* * *

Šilalė

1976 m. paskutinėmis gruodžio mėnesio dienomis, Šilalės rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas P. Baguška važinėjo pas visus rajono kunigus ir tikrino gyvenamuosius kambarius, miegamuosius ir virtuves. O kam tai reikalinga? Kadangi jis pradėjo dirbti nuo 1976 metų rudens, tai ir buvo jo pirmasis pasirodymas pulti kunigus.

* * *

Kvėdarna

1977 m. sausio 3 ar 5 dienomis į Šilalės rajono Vykdomąjį komitetą su metine ataskaita buvo iškviestas Kvėdarnos klebonas kun. Julijonas Miškinis ir bažnytinio komiteto pirmininkas Antanas Poška. Rajono pirmininko pavaduotojas P. Baguška pakeltu tonu įsakė: „Jeigu ir

toliau vaikai tarnaus Mišioms ar giedos, tai kunigui ir komiteto pirmininkui teks užleisti vietas kitiems".

* * *

Kvėdarna

1977 metų birželio 13 d. Šilalės raj. pirmininko pavaduotojas P. Baguška išsikvietė Kvėdarnos kleboną kun. Julijoną Miškinį ir bažnytinio komiteto pirmininką. Baguška griežtai įsakė, kad vaikai netarnautų šv. Mišioms ir kad kunigas laidotuvių metu nelydėtų į kapus mirusiųjų. Klebonas paaiškino, kad yra Ministrų tarybos patvirtintas „Apeigynas" ir pagal jį jis laidojąs. Be to, apeigas, kaip jos turi būti atliekamos, nustato kurija. Sekė šauksmas, kad jis jokio apeigyno ir jokios kurijos nepripažįstąs. Jeigu nebus vykdomi jo nurodymai, tai pavaduotojas jam „nulaužysiąs ragus".

* * *

1977 m. liepos mėnesį į Šilalės rajono pirmininko pavaduotojo P. Baguškos kabinetą vėl buvo iškviestas Kvėdarnos klebonas kun. J. Miškinis. Tą kartą P. Baguškai į pagalbą atėjo ir saugumo atstovas Jackus. Čia vėl buvo priekaištaujama ir grasinama, kad negalima mirusiųjų lydėti į kapus ir kad tai trukdo eismui, o be kunigo—eismui netrukdo. Tuo tarpu laidotuvių eisena vyksta niekam netrukdydama šalutine Jūros gatvele.

Saugumo atstovas Jackus kaltino kleboną, kam jis nesugyvena ir nesusikalba su rajono pirmininko pavaduotoju P. Baguška. Klebonas jam paaiškino, kad vien dėl tokio pakelto tono neįmanoma susikalbėti kaip inteligentams, kartu primindamas pavaduotojo žodžius: „Mano kabinetas, ką noriu, tą ir darau..." Saugumietis teisino pavaduotoją, sakydamas, kad tai dar jaunas darbuotojas.

Abu valdininkai vėl užsipuolė kleboną, kodėl neklauso dekano kan. Felikso Valaičio; užkliuvo net ir Popiežiaus amžius. Į tai klebonas atsakė, kad ir Maskvos vadovai yra persenę ir tesiekią tik savo asmenybės kulto įamžinimo.

* * *

Kvėdarna

Religijų reikalų prie LTSR Ministrų Tarybos
Įgaliotiniui K. Tumėnui

Kun. Julijono Miškinio,
gyv. Kvėdarnoje, Šilalės raj.,

P a r e i š k i m a s

Šių metų spalio 1 d. Šilalės rajono laikraštyje „Artojas" rajono laikraščio radaktorus Alfonsas Briedis išspausdino straipsnį „Žvejyba drumsčiant vandenį". Šis straipsnis—atviras ir viešas manęs, kaip TSRS piliečio, įžeidimas. Jeigu vyksta teismas—visuomet išklausoma abi pusės. Čia esu teisiamas, smerkiamas ir kaltinamas tuo, kuo tikrai nesu nusikaltęs.

Straipsnyje užsimenama apie vaikus, patarnaujančius šv. Mišioms ir giedančius chore. Jų išvaryti iš bažnyčios ar nuo altoriaus, kaip to reikalauja Šilalės rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Petras Baguška, aš neturiu jokios teisės, nes bažnyčia yra ne mano, o bendruomenės. Religinę bendruomenę sudaro visi pakrikštytieji—tiek suaugę, tiek ir vaikai. Bažnyčią išlaiko bendruomenės nariai. Taigi jų teisė—eiti į bažnyčią su vaikais ar be jų; vietą, kur būti bažnyčioje, taip pat pasirenka patys. Taip pat yra ir su giedojimu. Jei tėvai, mėgstantys giedojimą ar muziką, užsiveda prie vargonų ir savo vaikus, tai kunigas nelips prie vargonų juos iš ten išvaryti. Mano, kaip kunigo, pareiga yra raginti tikinčius tėvus, kad jie pasirūpintų savo vaikų religiniu auklėjimu. Esu tikras, kad tų tėvų vaikai, kuriuos tėvai atsiveda į bažnyčią, neišdaužė naujos autobusų stoties langų, kiosko „Lelijos" langų ir neuždėjo puodų ant statulų galvų, esančių šventoriuje. O kai vyksta tokie dalykai, ar galima tylėti, ar nereikia priminti tėvams, kad jie stebėtų savo vaikus, jų elgesį. Geriau yra, kai tėvai vedasi vaikus į bažnyčią, negu palieka likimo valiai!

Pernai, gruodžio mėnesį, vykstant pas ligonį su

liturginiais darbužiais, dų mokinukai kieto sniego gniužulais mėtė į mašinos langus. Vos neįvyko avarija. Apie tai pranešiau mokyklai, ir tie dalykai daugiau nebepasikartojo. Po keletos dienų buvau iškviestas pas rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją P. Bagušką, kuris pakeltu tonu šaukė, kad neturiu teisės skųstis. Reiškia,— kunigui galima daryti viską: jį juodinti, šmeižti, apmėtyti, o jis beteisis.

A. Briedis mini, kad per pamokslus žėriau kaltinimus parapiečiams ir pranešiau „nusidėjėlių" pavardes maršalkoms. Kokias pavardes? Kieno, kam ir kada? Sakoma, jei norima mušti—visuomet randama ir lazda. Galbūt dėl to ir straipsnio autorius nemini pavardžių, o pats išsigalvoja pavardes ir rašo tik raides: B.D.M.J. ir P. Jeigu tai tiesa, tai kam slėpti pavardes? Atrodo tik tam, kad apjuodintų ir nerastum teisybės. Nei su vienu nesuvedžiojau sąskaitų, nei vieno atėjusio nešmeižiau, nevadinau vagimi, nei paleistuve, taip galėjo pavadinti tik straipsnio autorius ir tai per laikraštį. Tiesa, jis galėjo ką nors papirkti, kad meluotų kunigo nenaudai. Ir kodėl nepasirodo su kuo mane juodina? Turėtų būti liudininkai. O be liudininkų ar kas nors teisiamas?

Man gyvenant Kvėdarnoje, bažnyčioje neįvyko jokių vagysčių. O laikraštyje rašoma apie pavogtą kryžių.

Jeigu vienas rašeiva parašo juodinantį feljetoną apie vaikus ir abortus, tai klausimas, ar tokie dalykai gali būti spaudoje skelbiami be teisminio sprendimo ir ar tie dalykai gali būti kartojami visą laiką? Kiekvienas turi teisę į gerą vardą. Jokių abortų niekam aš neliepiau daryti. Jeigu tai galima kartoti, tada tiesiog galima sakyti, kad esu žudikas, kad padeginėjau trobesius, daužiau parduotuvių langus ir pan., ir tai bus tiesa?

Pagaliau tas pats straipsnio autorius A. Briedis mane apvagina. Mini, kad iš bendruomenės kasos atsilyginau darbininkams. Kada, kokiems? Apie tai rašant, pirma reikėjo gerai patikslinti žinias. Yra komitetas, kuris sudarė sutartį ir atsilygino; jis taip pat veda savo pajamų ir išlaidų knygas. O laikraštis kaltina mane.

Š.m. birželio 13 d. buvau iškviestas į Šilalės raj. vykdomąjį komitetą pas pirm. pavaduotoją P. Bagušką. Vos spėjus įeiti į jo kabinetą, kai pavaduotojas ėmė rėkti: „Nulaužysim ragus". Kai padariau pastabą dėl tono, jis atrėžė: „Mano kabinetas, ką noriu, tą ir darau...". Labiausiai užsipuolė, kodėl nesilaikau įstatymų laidodamas mirusius, kodėl kartu einu į kapus. Bandžiau aiškintis, kad yra išleistas 1966 m. „Apeigynas", kad pagal jį ir laidoju, kad apeigas, kaip jos turi būti atliekamos, mums nurodo kurijos. Sekė labai trumpas atsakymas: „Jokios kurijos ir jokio apeigyno aš nepripažįstu, į kapus galima eiti pirma ar paskui, svarbu—atskirai". Kai paklausiau, kaip tą dalyką paaiškinti žmonėms, atsakė, kad ne mano reikalas įstatymus aiškinti, o tik vykdyti.

Liepos mėn. 26 d. vėl buvau iškviestas į Šilalę ir vėl tuo pačiu klausimu. Pokalbio pabaigoje pabrėžė, kad, jeigu ir toliau laidosiu, tai neturėsiu teisės gyventi Šilalės rajone.

Šių metų spalio 3 ar 4 dienomis Kvėdarnos vidurinėje mokykloje mokytoja Krasnickienė per lietuvių kalbos pamoką, aiškindama mokiniams apie išnaudotojus, pabrėžė, kad gyvas pavyzdys yra Kvėdarnos klebonas Julijonas Miškinis. Įdomu, kiek ir kada aš, jos nepažindamas, ją išnaudojau ir nuskriaudžiau? Ar ji turi teisę taip kalbėti mokiniams?

Dirbu jau šešiolikti metai, ir tai ne pirma vieta. Su visais visur sugyvenau. Dabar man kyla klausimas: ar yra kur nors tiesa ir kur ją galima rasti? Jeigu yra tiesa, tai melas turėtų būti atšauktas per spaudą. O gal mes, kunigai, esame už įstatymo ribų? Labai prašau Jūsų, kad tiesa būtų išaiškinta.

Kun. J. Miškinis,
Kvėdarnos klebonas

Kvėdarna, 1977.X.7.

(Pareiškimas sutrumpintas — Red.)

Dėl ko pyksta Šilalės rajono pareigūnai ant kun. J. Miškinio matyti iš paties laikraščio straipsnio „Žvejyba

drumsčiant vandenį". Ten rašoma: „Iš pradžių keletas, o paskui jau būrelis nepilnamečių mergaičių buvo įtraukta į bažnyčios chorą. Patarnauti pamaldose atėjo ir berniukų..."

Lietuvoje didžiausią ateistinės valdžios neapykantą užsitraukia tie veiklūs kunigai, kurie patraukia jaunimą į bažnyčią.

* * *

Viduklė

Lietuvos Komunistų Partijos Pirmajam Sekretoriui
P. Griškevičiui

Viduklės Romos Katalikų
parapijos tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Tarybinė spauda, o ypač „Valstiečių laikraštis", skirtas kaimui, nuolat tvirtina, kad Lietuvoje įstatymais garantuota pilna sąžinės laisvė. Deja, praktikoje yra kitaip. Mes dar neužmiršome skriaudų, padarytų Bažnyčiai, dėl kunigų A. Šeškevičiaus, J. Zdebskio ir P. Bubnio nuteisimo už vaikučių egzaminavimą Pirmajai išpažinčiai ir Komunijai. Dabar tas pačias bėdas išgyvena ir Viduklės parapija. Praeitais metais tūkstantinė vidukliškių minia Vėlinių išvakarėse ėjo pagerbti savo mirusiųjų į kapines. Šitai nepatiko vietos ateistams (tarp kitko juos pas mus galima suskaičiuoti ant pirštų), ir Administracinė komisija prie Raseinių rajono Vykdomojo komiteto nubaudė mūsų kleboną kun. Alfonsą Svarinską 50 rub. bauda. Pasirodo, kad ateistai gali savo mirusius gerbti, o tikintiesiems draudžiama, arba jie gali savo mirusiuosius pagerbti tik ateistų vadovaujami tarybinėmis dainomis ir ateistine poezija, o ne malda ir religine giesme.

Š.m. liepos 26 d. Viduklės bažnyčioje klebonas egzaminavo vaikučius, besiruošiančius Pirmajai išpažinčiai ir Sutvirtinimo sakramentui. Visiems gerai žinoma, kad vyskupų instrukcijos įpareigoja vaikučius patikrinti ir, jei

bus reikalas, liepti geriau pasiruoši. Tai šventa klebono pareiga. Po pietų, apie 17 val., į bžnyčią įėjo apylinkės pirmininkas A. Zigmantas, milicininkas ir 3 mokytojos. Ir jie, nieko nesakę nei klebonui, nei vaikučiams ir jų tėvams, kurie buvo bažnyčioje per egzaminą, greitai išėjo ir gaisrinėje už akių sustatė aktą, kad klebonas mokė vaikus. Sklinda gandai, kad klebono byla perduota į Vilniaus prokuratūrą. Manome, kad tiko valdžios atstovams prisistatyti, paaiškinti atėjimo tikslą ir paprašyti klebono paaiškinimo. O tokiu elgesiu tik išgąsdino vaikus ir papiktino Viduklės parapijos tikinčiuosius. Kaip gaila, kad ten, kur vaikai iš tikrųjų daro nusikaltimus, nėra nei milicijos, nei valdžios atstovų, nei mokytojų. Neseniai Viduklės Kultūros namuose buvo teisiama moksleivė už vagiliavimą. Visi žino, kad dviračių negalima statyti gatvėje ar kieme, bet tyli...

Ir 1977 m. rugpjūčio 9 d. įvykis galutinai mus pribloškė. Viduklės Apylinkės milicijos įgaliotinis ltn. Butkus ir dvi mokytojos gaudė vaikučius gatvėje ir butuose ir, be tėvų žinios ir sutikimo, tempė juos į vidurinę mokyklą tardymui. Jeigu vaikai būtų padarę kokį nors nusikaltimą (šiuo atveju nusikalto gaudytojai), tai privalėjo iššaukti tėvus ir jų akivaizdoje tardyti. Kiekvienas geros valios žmogus supranta, ko verti prievarta išgauti iš vaikų parodymai ir padiktuoti pareiškimai. Deja, tik ateistai šito negali suprasti. Jiems tinka visos priemonės. Tokių gaudynių Viduklė dar nebuvo mačiusi. Vargu ar jos daro garbę tarybinei valdžiai? O mokykla tokiu atveju praranda autoritetą tėvų ir vaikų akyse. Vargu ar kas nors iš tikinčiųjų patikės tvirtinimams, kad Lietuvoje yra pilna religijos laisvė.

Mes esame visiškai įsitikinę, ir tai patvirtina pokario metu Lietuvos gyvenimas, kad mūsų vaikus gerais žmonėmis gali padaryti tik gilus tikėjimas į Dievą. Dėl dabartinės katastrofiškos jaunimo ir žmonių dorovės pilna atsakomybė tenka Lietuvos ateistams. Prievarta jie nepadarys mūsų ir mūsų vaikų bedieviais. Priešingai, persekiojimais, tardymais ir teismais dar labiau mus

suburs apie Bažnyčią. Iki šiol ateistai neparodė mums gražių ir patrauklių pavyzdžių,—visi žino, kokios yra jų pačių šeimos.

Jeigu bus sudaryta mūsų klebonui kun. A. Svarinskui byla už vaikučių egzaminavimą (o vaikučius mes mokėme patys ir toliau dėsime visas pastangas, kad jie nebūtų ateistais), tai laikysime eiliniu susidorojimu su geru ir Bažnyčiai ištikimu kunigu.

Šis skaudus įvykis palietė ne tik tuos tėvus, kurių vaikus gaudė ir prievarta tardė, ne tik tuos tėvus, kurių vaikučiai šiais metais ruošėsi Pirmajai išpažinčiai ir šv. Komunijai, ne tik giliai religingą Viduklės parapiją, bet ir visos Lietuvos tikinčiuosius. Tai grubus žmogaus teisių ir tarybinės Konstitucijos pažeidimas. Todėl mes energingai protestuojame prieš tokią ateistų savivalę ir prašome imtis visų priemonių, kad panašūs įvykiai, nedarą garbės tarybinei valdžiai, nepasikartotų nei Viduklėje, nei Lietuvoje. Mes niekada nesutiksime su mums primetama antraeilių piliečių padėtimi savo Tėvynėje.

Viduklė, 1977IX.14.
Šv. Kryžiaus išaukštinimo šventė

Pasirašė 192 Viduklės parapijos tikintieji.

* * *

Kaišiadorys

Vyskupijų Ordinarai yra išleidę aplinkraštį, kuriame išreikšta pageidavimas, kad, esant tinkamoms sąlygoms, pvz., kurių bažnyčių prieangis atitvertas užrakinamomis grotomis, prieangis po rytmetinių pamaldų per dieną būtų paliekamas atviras, kad tikintieji, praeidami pro bažnyčią, turėtų galimybę užeiti pasimelsti. Kaišiadoryse prieangis būdavo paliekamas atviras per visą dieną, užrakinami tik grotai, užtveria įėjimą į katedros vidų.

1977 rugsėjo 17 d., apie 14 val., piktadariai, atsirakinę grotas ir įsibrovę į bažnyčią, išlaužė tabernakulio dureles ir išbarstė Švč. Sakramentą. Iš šoninio altoriaus tabernakulio, kur buvo laikomi krikšto reikmenys, paėmė indelius

su šv. aliejais, išpylė ant grindų švęstą vandenį, o kitą švęsto vandens indą pripylė dvokiančio skysčio ir prispiaudė ant grindų.

Iš to matyti, kad piktadariai turėjo tikslą ne pasigrobti keletą rublių, o išniekinti bažnyčią ir Švč. Sakramentą.

Pažymėtina milicijos reakcija. Kleboną, pranešusį apie įsilaužimą į katedrą, milicijos pareigūnai atkakliai įtikinėjo, kad katedros grotos buvusios neužrakintos... Pakviesti ištirti vietoje įsilaužimo pasekmes, nesiteikė ateiti.

* * *

Kirdeikiai (Utenos raj.)

1977 m. liepos mėn. 28 d., 18 val., Kirdeikių bažnyčios klebonas kun. Petras Kražauskas egzaminavo su motinomis atėjusius vaikus, besiruošiančius Pirmajai išpažinčiai ir šv. Komunijai. 18.15 val. bažnyčioje pasirodė Utenos rajono Vykdomojo komiteto pirmininkas Vytautas Talmantas, Kirdeikių tarybinio ūkio direktorius Gediminas Mačinskas ir Kirdeikių apylinkės sekretorė. Įėję į bažnyčią, tuojau ėmė skaičiuoti vaikus ir žymėtis užrašų knygelėje. Prie klebono priėjęs V. Talmantas pareiškė, kad klebonas nusikaltęs prieš įstatymus, leidžiančius vaikus klausinėti tik po vieną (vaikų buvo 31). Klebonas pasiteisino, kad toks kaltinimas nepagrįstas, nes draudimas pažeidžia TSRS Konstituciją ir Helsinkio sutarties įsipareigojimus. Vykdomojo komiteto pirmininkas, pagrasinęs klebonui kalėjimu, paliepė sekretorei surašyti aktą, bet klebonas jo nepasirašė.

Iš klebono sužinojęs, kad vaikučių Pirmoji Komunija bus rugpjūčio 14 d., pirmininkas ironiškai pasityčiojo: „Labai gaila, kad tiek pasidarbavęs negalėsi pasidžiaugti darbo vaisiais, nes iki rugpjūčio 14 d. čia nebus tavo nė kvapo. Mes sutvarkysime tave!"

Liepos 31 d., apie 16 val., atvažiavo Utenos raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Labanauskas, G. Mačinskas ir mokyt. Krasauskas. Nors vaikų nerado, tačiau surašė aktą. Šį kartą Labanauskas mėgino keisti taktiką: įtikinėjo kleboną, kad žiūrėtų savo silpnos

sveikatos, kuriai galėtų pakenkti kalėjimas (esą gresia dveji metai) ir dėl to esą geriau neleisti vaikų prie bendros Pirmos šv. Komunijos. Priešingu atveju, teks mokėti baudą ir išsikelti iš parapijos.

Rugpjūčio 3 d. kun. P. Kražauskas gavo telegramą, kviečiančią atvykti į kuriją. Vyskupijos valdytojas kan. J. Andrikonis užsipuolė kun. P. Kražauską, kodėl jis nesugyvenąs su rajono valdžia, kodėl ruošiasi iškilmingai bendrai Pirmajai Komunijai. Dėl to turėsiąs išsikelti iš parapijos. Kun. P. Kražauskui paaiškinus, kad jis dėl to iš parapijos nesikels, valdytojas kan. J. Andrikonis pagrasino suspensa.

Rugpjūčio 5 d., 8 val. ryto, į Kirdeikius atvažiavo Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Labanauskas ir išsivežė kleboną į rajoną. Čia administracinė komisija nubaudė kun. P. Kražauską 50 rb. bauda ir įspėjo, kad, jeigu ateityje bus užsiimama su vaikais, klebonui bus iškelta baudžiamoji byla.

Tą pačią dieną, 18 val., į bažnyčią atėjo vaikai kartu su motinomis, norėdami prieiti pirmos išpažinties. Tuo momentu klebonas buvo iškviestas pas ligonį. Jam dar nesugrįžus į bažnyčią, vėl prisistatė Labanauskas, lydimas Mačinsko, Kirdeikių vid. mokyklos direktorės Rastenienės ir dar vienos moters. Pavaduotojas Labanauskas ėmė gąsdinti motinas, kad jos savo atsilankymu pražudys kleboną, parodė joms du surašytus aktus ir paskirtą baudą, perspėdamas, kad jei dabar sugrįžtų kunigas, tai jį tuoj pat areštuotų. Mokyklos direktorė ėmė gąsdinti vaikus, kad jiems dabar teksią su ja pasikalbėti mokykloje. Taip įbaugintos motinos ir vaikai išsiskirstė, o grįžęs klebonas nerado nė vieno vaiko.

Rugpjūčio 7 d. klebonas, nepabūgęs nei kurijos, nei valdžios grasinimų, paskelbė, kad ateinantį sekmadienį bus bendra Pirmoji šv. Komunija, o taip pat padrąsino motinas nebijoti jokių represijų.

Rugpjūčio 14 d. sumos metu bažnyčia buvo pilna žmonių, besimeldžiančių už persekiotojus. Klebonas per pamokslą atkreipė tikinčiųjų dėmesį į ateistų veiklos

vaisius Lietuvoje ir ragino branginti maldą, jei tėvai ir vaikai nenorį tapti gėdinga ateizmo auka.

* * *

Ceikiniai (Ignalinos raj.)

1977 m. rugsėjo 28 d. Ceikinių apylinkės pirmininkas, pasikvietęs kun. K. Garucką į savo įstaigą Ceikiniuose, pareikalavo, kad klebonas užpildytų šią anketą:

„Miestų ir apylinkių vyk. komitetų pirmininkams.

Iki šių metų spalio mėn. 5 d. pateikti Vykdomajam komitetui bažnytinių chorų, choristų vardinį sąrašą, nurodant asmenų pavardes, vardus, amžių, išsilavinimą ir darbovietę.

Rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavad. A. Vaitonis".

Ceikinių parapijos klebonas kun. K. Garuckas atsisakė šiai anketai pateikti žinias.

* * *

Ceikiniai (Ignalinos raj.)

Pensininkė Stasė Kazimierėnienė dirbo Ceikinių bažnyčioje varpininke. Bažnyčios komitetas jai mokėjo mėnesinį atlyginimą 5 rb. Kaip kolūkietė pensijos gaudavo kas mėnesį 21.90 rb.

1977 m. rugpjūčio mėn. Ignalinos rajono socialinio aprūpinimo skyriaus vedėjas A. Kajėnas įspėjo S. Kazimierėnienę, kad, jei ji ir toliau dirbsianti Ceikinių bažnyčioje varpininke, iš jos būsianti atimta valstybinė pensija. S. Kazimierėnienė varpininkės pareigų atsisakė.

* * *

Palūšė (Ignalinos raj.)

Pensininkas Ignas Bečelis (gim. 1902 m.) gyvena Palūšėje. Valstybinės pensijos gauna kas mėnesį 25.80 rb. Senukas Palūšės bažnyčioje zakristijonaudavo. Bažnyčios komitetas jam mokėjo kas mėnesį po 13 rb.

1977 m. liepos mėnesį Ignalinos raj. Socialinio aprūpinimo skyriaus vedėjas A. Kajėnas pranešė I. Bečeliui, kad jis kaip pensininkas pagal kažkokį tai įstatymą negalįs zakristijonauti. Jis privalo atsisakyti arba pensijos, arba darbo bažnyčioje. Už praėjusį laiką, kada jis gavo pensiją ir kartu zakristijonavo iki 1977 m. lapkričio mėn. 15 d., turįs grąžinti valstybei 2500 rb.

* * *

Vilnius

Stasys Makoliūnas dirbo Vilniuje LKP CK leidyklos spaustuvėje (Tiesos g.) linotipininku. Šeštadieniais parvažiuodavo į Palūšę, kur gyveno šeima. Čia sekmadieniais, pamaldų metu, bažnyčioje grodavo vargonais. Apie tai sužinojo spaustuvės viršininkai. 1976 spaustuvės kadrų skyriaus viršininkė Bieliauskienė įspėjo jį, kad jam, kaip spaustuvės darbininkui, negalima vargonuoti bažnyčioje.

S. Maskoliūno šeima laikinai gyvena pas žmonos tėvus Palūšėje. Spaustuvės administracija jam buvo žadėjusi iki 1977 m. paskirti valdišką butą. Š.m. gegužės mėn. kadrų skyriaus viršininkė jam pranešė, kad jis esąs nusikaltęs—vargonavo Palūšės bažnyčioje —ir todėl žadėto buto negausiąs.

S. Maskoliūnas atsisakė linotipininko vietos spaustuvėje ir ieško darbo provincijoje.

* * *

Žvirgždaičiai (Šakių raj.)

1977 m. rugsėjo 27 d. Šakių raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja D. Noreikienė pasikvietė Šakių dekaną kun. J. Žemaitį, K. Naumiesčio kleboną J. Jakaitį ir K. Naumiesčio parapijos komiteto pirmininką Kuraitį. Į šį posėdį taip pat atvyko keli Žvirgždaičių parapijos tikintieji: E. Daniliauskienė, J. Strimaits, A. Kėvelaitis ir A. Gurgždienė. Šakių rajono vykdomasis komitetas nutarė Žvirgžaičių parapiją prijungti prie K. Naumiesčio parapi-

jos, įjungiant į K. Naumiesčio parapijos komitetą iš Žvirgždaičių parapijos tris jos narius.

Pavaduotoja D. Noreikienė įteikė K. Naumiesčio parapijos komiteto pirmininkui rajono architekto A. Švedo raštą apie leidimą remontuoti Žirgždaičių koplyčią. Rajono valdžia K. Naumiesčio kelbonui leis Žvirgždaičius aptarnauti tik laikinai, ne pagal naujus religinių susivienijimų nuostatus „kiekviena religinė bendruomenė arba tikinčiųjų grupė ga naudotis tik vienais maldos namais" (10 str.).

Šakių raj. valdžia Žvirgždaičių parapi prijungė prie K. Naumiesčio todėl, kad ateityje galėt ją likviduoti. Mažėjant kunigų skaičiui, ilgą laiką išlti aptarnaujamoms gali tikėtis tik tos parapijos, kurios ya užregistruotos. Prijungimas prie kitos parapijos tygu parapijos panaikinimui. Tad visai suprantama, kod Žvirgždaičių tikintieji nesidžiaugia savo parapijos prijtgimu prie K. Naumiesčio parapijos ir yra pasiryžę kvoti už savo parapijos savarankiškumą.

* * *

Vilkaviškis

Vilkaviškio ateistai, laidojant mirusįį be bažnytinių apeigų, leidžia gedulingai procesijai eiti pagrindine Pergalės gatve, o laidojant su bažnytinėnis apeigomis— tik 200 metrų nuo bažnyčios iki artimiaısios sankryžos.

Kur yra lygybė?

* * *

Pajūralis (Šilalės raj.)

1977 m. spalio 7 d. Šilalės rajono pirmininko pavaduotojas išsikvietė Pajūralio kleboną kun. Julijoną Budrikį ir kartu su saugumo atstovu pusantros valandos „švietė", kaip turi sakyti pamokslus ir kad jam netinka ginti Bažnyčią ir kunigus.

* * *

Upyna (Šilalės raj.)

1977 m. rugsėjo pradžioje Šilalės rajono pirmininko pavaduotojas P. Baguška kvietė Upynos ir Girdiškės parapijų kleboną kun. Adolfą Pudžemį į rajoną. Šiam atsisakius vykti į rajoną, rugsėjo 13 d. atvažiavo pats P. Baguška ir išbarė kleboną už nepaklusnumą, kartu uždrausdamas lydėti mirusiuosius į kapines. Klebonas kun. A. Pudžemys atsisakė vykdyti jo nurodymus, primindamas, kodėl kiekvienas rajonas turi savo įsakymus. Be to, klebonas tvirtino, kad jis nieko naujo neįvedęs, o senus dalykus palaikysiąs ir toliau.

* * *

Kvėdarna (Šilalės raj.)

1977 m. spalio 14 d. Šilalės rajono pirmininko pavaduotojas P. Baguška išsikvietė iš Kvėdarnos septyniasdešimtmetę senutę Rupšlaukienę ir užsipuolė, kam ji mokanti vaikus poterių.

* * *

Leipalingis (Lazdijų raj.)

1977 m. spalio 20 d. Leipalingio vid. mokyklos mokytoja Ona Vaičiulienė savo auklėjamosios Vb klasės susirinkime pareikalavo atsakyti į tokius klausimus: Ar tiki? Ar abejoji? Ar tiki tėvai? ir t.t. Viso 17 klausimų. Anketose kiekvienas mokinys **turėjo pasirašyti savo pavardę ir vardą!**

* * *

IŠ „LKB KRONIKOS" ARCHYVO

Telšių vyskupijos kunigai, nužudyti arba kentėję kalėjimuose ir lageriuose

1. Vysk. Vincentas **Borisevičius**, suimtas—1946 m. Nuteistas sušaudyti 1946 m. rugpjūčio 29 d. Sušaudy-

tas 1946 m. lapkričio mėn. pradžioe. Vilniaus kalėjime žiauriai kankintas už tai, kad asisakė duoti malonės prašymą.

2. Vysk. Pranciškus **Ramanauskas**, Kauno Kunigų seminarijos profesorius, vėliau Telšių seminarijos profesorius, vyskupu įšventintas 1945 m. Suimtas 1946 m., paleistas—1955 m. Mirė—196[illegible] m.
3. Kun. Pranas **Gustaitis**, buvęs Kaltinėnų klebonas, suimtas—1946 m. nuteistas sušaudyti kartu su vysk. V. Borisevičiumi, sušaudytas 1946 m. lapkričio mėn. Prieš mirtį iš Vilniaus kalėjimo rašo savo draugui kunigui: „Mūsų vargai ir kančios baigiasi. Esame nuteisti mirties bausme. Mirštame nežinodami savo kaltės!"
4. Kan. dr. Antanas **Kruša**, buvęs Telšių Kunigų seminarijos profesorius, suimtas 1947 m., mirė 1952 m. lapkričio mėn. 23 d. Archangelsko srityje, Ercevo lageryje. Ten ir palaidotas.
5. Kun. dr. Kazimieras **Prialgauskas**, Palangos altarista, suimtas 1950.IX.4, paleistas 1954.VII.2
6. Kun. Jonas **Staškevičius**, buvęs Žemaičių Kalvarijos klebonas. Jo atminimui pastatyti du paminklai—Žemaičių Kalvarijos kapinėse ir Kruopių parapijoje Pakalniškių kaime. Žmonės lanko jo paminklus ir meldžiasi kaip į šventąjį. Suimtas—1950 m. Žiaurūs tardymai palaužė sveikatą. Mirė 1955.V.31 Sverdlovsko srityje, Ivdelės lageryje.
7. Kun. Jonas **Kalvaitis**, buv. Upynos klebonas, suimtas 1946 m., mirė Vladimiro kalėjime 1953 m.
8. Kun. Tadas **Budraitis**, Telšių seminarijos profesorius, suimtas 1951.II.26, paleistas 1956.VII.17. Grįžo palaužta sveikata. Mirė 1962.IV.18, palaidotas Jurbarke.
9. Kun. Vaclovas **Rašimas**, suimtas 1949.VIII.1, paleistas 1956.I.27, mirė 1960.I.13, palaidotas Lieplaukėje.
10. Kun. Tadas **Jokubauskas**, suimtas 1949.IV.13, paleistas 1956.VII.11, mirė 1961.IX.22, palaidotas Kaltinėnuose.

11. Kun. prel. Povilas **Pukys**, suimtas 1945.VII.30, paleistas 1955.II.15, mirė 1964.VIII.22, palaidotas Žemaičių Kalvarijos kapinėse.
12. Kun. prel. Justinas **Juodaitis**, suimtas 1949.XII.20, paleistas 1956.XI.7, mirė 1969.II.3, palaidotas Kražių bažnyčios šventoriuje.
13. Kun. Bronislavas **Šveikauskas**, suimtas 1949.VII.12, paleistas 1956.VII.6, mirė 1968.X.3, palaidotas Pagėgiuose.
14. Kun. Jonas **Našlėnas**, suimtas 1949.II.20, paleistas 1956.VI.27, mirė 1974.I.8, palaidotas Kulių kapinėse.
15. Kun. Jonas **Skirmantas**, suimtas 1950.IV.19, paleistas 1956.V.11, mirė 1975.X.28, palaidotas Ilakiuose.
16. Kun. Adomas **Alminas**, Plungės altarista, suimtas 1948.VIII.28, paleistas 1956.VIII.10.
17. Kun. Antanas **Augustis**, Kretingos klebonas, suimtas 1950.XII.9, paleistas 1956.III.25.
18. Kun. Klemensas **Arlauskas**, suimtas 1949.II.6, paleistas 1956.IV.3. Gyvena Ilakiuose, altarista.
19. Kun. Julius **Budrikis**, Pajūralio klebonas, suimtas 1950.IV.11, paleistas 1956.VIII.10.
20. Kun. Antanas **Ivanauskas**, Kulių klebonas, suimtas 1949.VIII.28, paleistas 1956.IX.1.
21. Kun. Antanas **Bunkus**, Andriejavo klebonas, suimtas 1957.I.26, paleistas 1962.VIII.9.
22. Kun. Jonas **Ilskis**, ilgametis Palangos klebonas, suimtas 1949.III.24, paleistas 1956.IV.6. Buvo labai žiauriai tardytas. Grįžo palaužta sveikata. Šiuo metu Viekšnių altarista.
23. Kun. Jonas **Gedvilas**, Rietavo klebonas, suimtas 1953 m., paleistas 1956 m.
24. Kun. Kazimieras **Gylys**, Kretingos altarista, suimtas 1946 m., paleistas 1955 m.
25. Kun. Petras **Jasas**, Kruopių klebonas, suimtas 1945 m., paleistas 1970 m. Buvo žiauriai kankintas Klaipėdos ir Kretingos saugume. Iš kalėjimo jam nebuvo leista grįžti į Lietuvą. Gyveno kaip tremtinys Latvijoje. Į Lietuvą sugrįžo tik 1970 m. Šiuo metu gyvena Kruopiuose.

26. Kan. Juozapas **Grubliauskas** Šilutės klebonas, suimtas 1950.X.3, paleistas 1956.IX.19.
27. Kun. Antanas **Jurgaitis**, Ilakių klebnas, suimtas 1957.III.7, paleistąs 1960.IX.12.
28. Kan. Antanas **Kiela**, suimtas 1950 m.,paleistas 1954 m. Grįžo iš kalėjimo palaužta sveikat;
29. Kun. Boleslovas **Lašas**, Medingėnų kleonas, suimtas 1950.XI.10, paleistas 1954.IX.30.
30. Kun. Jonas **Paliukas**, Klykuolių klebnas, suimtas 1950.IV.5, paleistas 1956.VI.8.
31. Kun. Jonas **Lukošius**, Rubikių klebona, suimtas 1946 m., paleistas 1954 m.
32. Kun. Konstantinas **Petrikas**, Truilinų klebonas, suimtas 1947 m., paleistas 1955 m.
33. Kun. Vincentas **Senkus**, Šačių klebonas, suimtas 1947 m., paleistas 1956 m.
34. Kun. Vaclovas **Stirbys**, Leckavos klebonas, suimtas 1950.IV.30, paleistas 1956 m. liepos mėn.
35. Kun. Valentinas **Šikšnys**, Plungės altarista, suimtas 1948 m., paleistas 1955 m.
36. Kan. Juozapas **Valaitis**, Šilalės altarista, suimtas 1954 m., paleistas 1955 m.
37. Kun. Pranciškus **Šatkus**, Šateikių klebonas, suimtas 1945 m., paleistas 1954 m.
38. Kun. Petras **Venckus**, Tūbinės klebonas, suimtas 1949 m., paleistas 1955 m.
39. Kun. Vincentas **Vėlavičius**, Skaudvilės klebonas, suimtas 1948 m., paleistas 1955 m.
40. T. Pijus **Andraitis**, suimtas 1948 m., paleistas 1956 m. Buvo labai žiauriai kankintas, sumuštas iki sąmonės netekimo. Miręs 1958 m.
41. T. Augustinas **Dirvelė**, suimtas 1947 m., bėgant iš Vorkutos lagerio nušautas 1948 m.
42. Kun. Antanas **Petronaitis**, Kretingos altarista, 1949.VI.29 suimtas, paleistas 1956.IV.14.
43. Kun. Jonas **Janauskas**, suimtas 1948 m., mirė Sibiro kalėjime 1950 m.
44. Kun. dr. Kazimieras **Alšauskas**, suimtas 1945 m., mirė Sibire 1953 m.

45. Kun. Antanas **Šeškevičius**, Gargždų vikaras, suimtas 1949 m., paleistas 1956 m.; suimtas 1962 m., paleistas 1969 m.; suimtas 1970 m., paleistas 1971 m.
46. Kun. Petras **Lygnugaris**, Žemaičių Kalvarijos altarista, suimtas 1952.X.18, paleistas 1970.III.17. Grįžo palaužta sveikata ir šiuo metu visai nedarbingas.
47. Kun. Vladas **Balčiūnas**, buv. Akmenės klebonas, suimtas 1945 m. Mirė Sibiro kalėjime 1946 m.
48. Kun. Jonas **Pakalniškis**, Mažeikių vikaras, suimtas 1948, paleistas 1956 m.
49. Kun. Anupras **Žukas**, Barstyčių klebonas, suimtas 1946 m., paleistas 1956 m.

Kunigai, kuriems buvo atimta teisė dirbti savo pareigose:

1. Kun. Petrui Lygnugariui	— 6 mėn.
2. Kun. Bernardui Talaišiui	— 1 metams
3. Kun. Adomui Alminui	— 1 metams
4. Kun. Klemensui Arlauskui	— 1 metams
5. Kun. Juliui Tamošauskui	— 1 metams

Telšių vyskupijos parapijos, kuriose nėra kunigo:

1.	Spraudė (Plungės raj.)	aptarnauja	Rietavas
2.	Beržoras (Plungės raj.)	"	Plateliai
3.	Gegrėnai (Plungės raj.)	"	Žem. Kalvarija
4.	Ginteliškė (Plungės raj.)	"	Šateikiai
5.	Pakutuvėnai (Plungės raj.)	"	Plungė
6.	Pievėnai (Mažeikių raj.)	"	Rubikai
7.	Resvava (Mažeikių raj.)	"	Pikeliai
8.	Ukrinai (Mažeikių raj.)	"	Židikai
9.	Užliekne (Mažeikių raj.)	"	Viekšniai
10.	Žemalė (Mažeikių raj.)	"	Tirkšliai
11.	Budriai (Kretingos raj.)	"	Kartena
12.	Kalnalis (Kretingos raj.)	"	Kretinga
13.	Mykoliškė (Kretingos raj.)	"	Gargždai

14.	Šventoji (Kretingos raj.)	"	Palanga
15.	Tubausiai (Kretingos raj.)	"	Darbėnai
16.	Dauginiai (Akmenės raj.)	"	Tryškiai
17.	Šiaudinė (Akmenės raj.)	"	Papilė
18.	Juozapavas (Šiaulių raj.)	"	Raudėnai
19.	Šakyna (Šiaulių raj.)	"	Latveliai
20.	Varputėnai (Šiaulių raj.)	"	Šaukėnai
21.	Žukančiai (Joniškio raj.)	"	Kruopiai
22.	Vaičaičiai (Skuodo raj.)	"	Ilakiai
23.	Girdiškė (Šilalės raj.)	"	Upyna
24.	Didkiemis (Šilalės raj.)	"	Pajūris
25.	Pašilė (Kelmės raj.)	"	Karklėnai
26.	Degučiai (Šilutės raj.)	"	Žem. Naumiestis
27.	Rubkojai (Šilutės raj.)	"	Sartininkai
28.	Rūkai (Šilutės raj.)	"	Pagėgiai
29.	Stemplės (Šilutės raj.)	"	Pajūralis
30.	Vilkyčiai (Šilutės raj.)	"	Viešvilė
31.	Saugos (Šilutės raj.)	"	Švėkšna
32.	Smalininkai (Jurbarko raj.)	"	Viešvilė
33.	Pašaltonis (Jurbarko raj.)	"	Gaurė
34.	Vaitimėnai (Tauragės raj.)	"	Lomiai
35.	Eigirdžiai (Telšių raj.)	"	Nerimdaičiai
36.	Kaunatava (Telšių raj.)	"	Ūbiškė
37.	Milkaičiai (Telšių raj.)	"	Nerimdaičiai
38.	Viešvienai (Telšių raj.)	"	Janapolė

* * *

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

„Aušra" Nr. 8(48). Straipsnyje „Ką turime daryti?" nurodoma, ką daryti, kad nebūtų sunaikinta Lietuva. Pačios svarbiausios pasipriešinimo nutautinimui priemonės—tikėjimo ir doros ugdymas. Šiame numeryje įdėta dainų ir eilėraščių rinkinėlis „Erškėčiams žydint". Didelę numerio dalį užima Helsinkio susitarimų vykdymui remti Lietuvos visuomeninės grupės dokumentai (nuo 3 iki 12 numerio). Pasakojama apie lietuviškosios Helsinkio grupės nario Viktoro Petkaus suėmimą ir

Estijos-Latvijos-Lietuvos Nacionalinio judėjimo komiteto įsteigimą.

* * *

„Tiesos kelias" Nr. 5. Š.m. spalio mėnesį pasirodė 5-sis „Tiesos kelio" numeris ir jo atskiras priedas— pamokslai ir medžiaga pamokslams. Leidinyje kalbama apie liturginę reformą, pateikiama daug žinių iš Katalikų Bažnyčios gyvenimo ir paliečiami praktinės sielovados klausimai—nauji keliai dabartinėje vaikų katekizacijoje ir pastabos dėl mirusiųjų pagerbimo.

Pateikiama nemaža biografinių žinių apie a.a. kun. J. Gribulį.

Leidinys apima 93 psl.

* * *

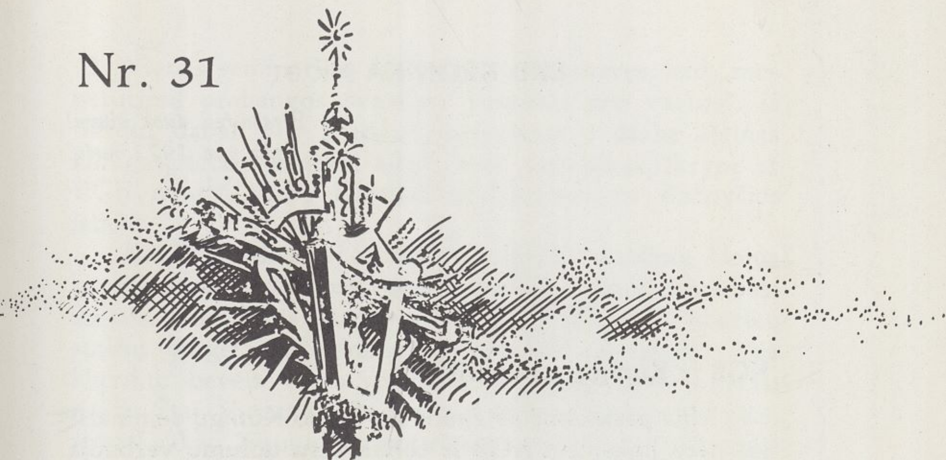
Lietuvi, nepamiršk!

P. Plumpa, P. Petronis, N. Sadūnaitė, S. Kovaliovas, O. Pranskūnaitė, V. Lapienis, V. Petkus ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai tikėti ir gyventi!

* * *

Nr. 31

- KGB ir Kunigų seminarija
- Mūsų kaliniai
- Kam reikalingos naujos sutartys?
- Žinios iš vyskupijų
- Kam maišo Šeduikio koplytstulpius?
- Tarybinėje mokykloje
- Kaltinimai „LKB Kronikai"
- Atitaisymai

1978 m. vasario 2 d.

LKB KRONIKA Nr. 31

Perskaitį, duok kitam!
Eina nuo 1972 metų.

KGB ir Kunigų seminarija

Mus pasiekiančios žinios iš Kauno Kunigų seminarijos nėra linksmos. **KGB ir toliau visu uolumu verbuoja seminarijos auklėtinius savo agentais.** Stojantiems į seminariją čekistai nesidrovėjo tiesiai pasakyti: „Jei nedirbsi mums, į seminariją nepateksi". Kunigų seminarijos auklėtiniai yra verčiami raštiškai pasižadėti, kad nuolat teiks saugumui rūpimą informaciją.

(KGB terorizuoja gerus klierikus):

KGB ir Religijų reikalų tarybos (RRT) dėka į seminariją pateko nemaža grupė kunigystės šventimams gauti visiškai netinkamų kandidatų, kurie terorizuoja gerus klierikus. Seminarijos vadovybė bijo tokius klierikus iš seminarijos pašalinti, kad nenukentėtų. Skaudžiausia, kad praeityje kai kurie panašūs klierikai yra gavę net kunigystės šventimus, nors šventimus suteikę vyskupai žinojo, kad kai kuriems iš jų net bažnytinė teisė draudžia teikti šventimus.

Reikia padėkoti seminarijos vadovybei, kad prieš 1977 m. Kalėdas iš seminarijos pašalino IV kurso klieriką R. Jakutį, kuris atostogų metu girtavo ir nedorai elgėsi ir klierikų buvo laikomas KGB agentu. Niekaip negalima suprasti Vilniaus arkivyskupijos valdytojo Č. Krivaičio ir kitų, kurie seminarijoje įvykusiame posėdyje šį klieriką gynė. Kai kurių dėstytojų ir ordinarų pasyvi laikysena posėdžio metu liudija, iki kokio laipsnio jie pataikauja KGB reikalavimams.

Vienas seminarijos dėstytojas yra išsitaręs, kad „mes neturime prabangos švaistyti klierikus pro vartus". Iš tikrųjų dabar yra brangus kiekvienas į darbą išeinąs kunigas, tačiau visiškai aišku, kad morališkai iškrypę ar KGB naudai dirbą klierikai pasitarnaus ne Bažnyčios labui.

Kai kurie klierikai aiškiai dirba KGB pavedimu. Uolūs klierikai savo stalčiuose randa raštelių, raginančių nebūti uoliais, nes ateitis esanti ne uoliųjų rankose. Iš klierikų stalčių dingsta jų parašyti pratybiniai pamokslai. Yra klierikų, beveik viešai demonstruojančių savo ryšį su KGB. Štai Vytautas Rudys turi drąsos kitam klierikui išrėžti į akis: „Saugumas yra visagalis, ir aš padarysiu, kad tu seminarijoje nesimokytum". Šis „klierikas" siūlė kai kuriems seminarijos auklėtiniams bendradarbiauti, pasikeičiant informacija apie seminariją ir laikant tai paslaptyje. Po 1977 m. pavasarinių rekolekcijų V. Rudys pareiškė, kad jis niekada nesurimtės ir spjaunąs į dvasinį gyvenimą. Panašių į Rudį yra ir kituose kursuose. III kurso klierikas Kazlauskas parašė RRT įgaliotiniui K. Tumėnui melagingą skundą, esą kun. J. Kauneckas seminarijoje pasakęs antitarybinę kalbą. Seminarijos vadovybė ir ordinarai žino, kad panašių klierikų grupė yra I-me kurse; o taip pat ir V-me kurse yra tiek moraliniu, tiek pasaulėžiūriniu atžvilgiu nesubrendusių klierikų priimti kunigystės šventimus.

Kadangi šiuo metu nėra priemonių apsaugoti Lietuvos Katalikų Bažnyčią nuo pavojaus gauti iš seminarijos morališkai iškrypusius arba KGB naudai dirbančius kunigus, tai nuo šiol „LKB Kronika" skelbs pavardes tų klierikų, kurie viešai griaus seminarijos tvarką arba vykdys KGB užduotis. Taip pat bus skelbiami visi tie, kurie gins šios rūšies klierikus. Ikišiolinės pastangos sukliudyti morališkai žlugusiems KGB agentams gauti kunigystės šventimus nedavė vaisių,—baimė prieš KGB daugelį paralyžavo ir tai paskatino saugumą dar labiau veržtis į seminariją. Tik KGB šiuo metu gali norėti, kad klierikai ir kunigai nematytų, kaip griaunama seminarija.

„LKB Kronika" ragina visus klieikus būti drausmingais, siekti rimto vidinio gyvenimo tačiau nepasiduoti baimei, kad „dėl politikos" būsią pašlinti iš seminarijos, ir ragina aktyviai prisidėti, kad Kunigų seminarija netaptų KGB filijalu.

1977 m. rugsėjo mėn. Lietuvos vyskupams buvo išsiuntinėtas „grupės klierikų" raštas, kuriame smerkiama kai kurie kunigai, kurie nori klierikus įtraukti „į politiką", ardo seminarijos vienybę ir pan. Visiškai panašios mintys keliamos KGB suredaguotame leidinėlyje „Bažnyčia ir LKB Kronika", kuris jau spėjo pasiekti Vakarus ir kurį teisingai įvertino išeivių dienraštis „Draugas"—tai „vilkas avies kailyje".

Žemiau pateikiame KGB lapeį, 1977 m. rudenį „grupės klierikų" vardu išplatintą seminarijoje, kurijose ir kunigų tarpe:

„Pastaruoju metu kai kurie kunigai nelauktai ėmė ir susirūpino Kauno Kunigų seminarijos egzistencija. Iš pirmo žvilgsnio toks susirūpinimas rodytųsi sveikintinas ir reikalingas, jei jis neturėtų antrosios savo pusės—bandymų trukdyti sveiką seminarijos atmosferą, atitraukti klierikus nuo teologijos studijų ir savišvietos, kuri labai reikalinga šių dienų kunigui inteligentui. Mes, seminarijos auklėtiniai, galėtume tik padėkoti už rūpestį, jei jis liestų tik esamus, o ne išgalvotus dalykus. Dabar gi minėti globėjai, dengdamiesi gerumo ir pagalbos kauke, stengiasi įtraukti mus į mums svetimus politinius aktus, nori, kad mes imtume tarnauti jų asmeniniams interesams. Be to, pasirodo, kad ir susirūpinimas mumis nėra jau toks nelauktas. Mat, ši grupelė kunigų, neradusi pasekėjų savo kolegų tarpe, sumanė atkreipti dėmesį į seminarijos auklėtinius, atseit, gal jų tarpe ras sau pritarimo. Štai pavasarį teko skaityti lapelį „SOS", kuriame nušviečiama esama seminarijos būklė. Lapelio autoriai taip jau ta būkle susirūpinę, kad dėl tokio didelio rūpesčio net savo pavardes pamiršo paskelbti, o tik pasirašė „Lietuvos kunigai". Ne vienas išklausinėjome dešimtis Lietuvos kunigų, ar jie žino apie tokį lapelį ir ar

jie rašę. Kažkodėl niekas nežino, o išgirdę lapelio turinį, visi jie išreikšdavo priešingą nuomonę—paskatinimus esamai seminarijos dvasiai ir klierikų norui siekti daugiau žinių, tobulumo, nenoro būti vienapusiškais.

Kam jau kam, bet seminaristams turbūt geriausiai žinoma, kas dedasi mūsų seminarijoje. Todėl mes piktinamės iškraipytais „SOS" lapelio autorių teiginiais ir įvairiausiais svaičiojimais, kuriuos jie išsigalvoja ir skelbia, norėdami pateikti neteisingą seminarijos būklę ir apjuodinti ją viso pasaulio žmonių akyse.

Ko gi nori „SOS" lapelio autoriai? Jiems nepatinka, kad seminaristai sportuoja, kad rūpinasi sveikata, buitinėmis sąlygomis. Mums gi labai keista, kodėl gi mes turėtume atsisakyti sporto, kai paskaitų krūvis bei mokslinis darbas išvargina ir norisi pajudėti juo labiau, kad fizinės kultūros užsiėmimų nėra. Kaip nesirūpinsi sveikata ir buitinėmis sąlygomis, jei trokšti baigęs būti pajėgiu kunigu, nešti sunkią pareigos naštą. Ir mes tik dėkingi tiems, kurie prisideda prie buitinių sąlygų gerinimo. Tarp kitko, čia „SOS" autoriai patys sau prieštarauja, tame pačiame lapelyje rašydami: mes invalidai ir mums reikalingi vaistai bei poilsis. Prieštaravimų pilnas visas jų „SOS". Keista, nejaugi dar yra tokių kunigų, kurie nepajėgia suprasti, kad šių dienų žmogui yra reikalinga spauda, ir bandydamas piktintis, jog klierikai domisi laikraščiais ir pan., yra žemos erudicijos padarinys. Priekaištas, kad mes skaitome tiktai komunistinius „Tiesą" ir „Sportą" visiškai nepagrįstas, kadangi mes gauname visą lenkų religinę spaudą, Maskvos patriarchijos žurnalą ir daug įvairiausių leidinių iš eilės šalių, pagaliau patys leidžiame sienlaikraštį „Aukos kelyje". Gi paskaitų ciklų mums niekas neprimetė, o mes patys jų pageidavome ir ateityje prašysime, kad jų skaičius būtų didinamas. Gero lektoriaus žodis visada papildo mūsų žinias. „SOS" autoriai iš tiesų labai išsiblaškę—užsimena, kad mums skaitomos politinformacinės paskaitos, kai tuo tarpu pamiršta paskaitas dailės, archeologijos, etikos ir kitomis temomis.

(Begalo skurdi Kauno kunigų seminarijos biblioteka):

O kai kur jie atskleidžia net nums nežinomų dalykų. Štai jie rašo: „Šiais mokslo metais klierikams buvo uždrausta švarko atlape nešiot net kryželį, kad juo nepapiktintų atsitiktinai sutikto tarybinio jaunimo". Kažkaip keista, bet mes tokio draudimo nepamename. Tiesa, buvo vienoje seminarijos pretekto vedamoje konferencijoje užsiminta, jog mandagumas neleidžia klierikui nusileisti iki gatvės vaikėzų, kurie savo „tikėjimą" demonstruoja apsikarstę visokiais kryželiais, ar mažamečių vaikų, kurie džiaugiasi blizgučiais.

Žemus „SOS" autorių tikslus rodo šantažas. Tik smukę žmonės kovoje gali griebtis šio ginklo. Pasakė kuris klierikas, jog būdamas kunigu galės gerti, ar nepasakė—kunigas, jį šantažuojantis, kelia šleikštulį. Be šantažo, minėtu atveju, yra eibė kovos priemonių. O jeigu klierikas to nepasakė, o tik mūsų „globėjai" tai sukūrė, komentarų apie tokius, manome, nebereikia. Ir dar daug neteisingų užsipuolimų, jog klierikai yra „VSK (KGB— Red. pastaba) agentai, negabūs, invalidai ir abejotino moralinio kilnumo žmonės". Visa tai skelbiama dėl nesantaikos ir nesveikos atmosferos ugdymo seminarijos auklėtinių tarpe. Tai rodo „globėjų" žemą moralę, melo užkietėjimą ir orumo praradimą. Tokios paskalos— aiškus seminarijos auklėtinių įžeidimas, kurie tokšta tapti kunigais.

Todėl mes drįstame kreiptis į Ekscelencijas vyskupus, vyskupijų valdytojus, prašydami, kad būtų išaiškinta minima keletos kunigų grupelė—„SOS" autoriai ir paskalų skleidėjai, ir jiems būtų pritaikytos reikiamos įspėjamosios bei baudžiamosios priemonės už seminarijos klierikų terorizavimą ir melagingų dalykų skleidimą. Mes ir toliau pasiruošę Jūsų vedami eiti link kunigystės ir niekados nesudėti su tais, kurie, praradę visą savo žmoniškumą, ieško panašių į save šalininkų.

Su pagarba — Grupė klierikų"

„LKB Kronika" gavo tarp kunigų paplitusį kun. J. Kaunecko (Kunigų seminariją baigęs 1977 m.) laišką seminarijos auklėtiniams, kurį irgi dedame:

„Kauno Tarpdiecezinės Kunigų Seminarijos auklėtiniams

(Klierikams uždrausta nešioti kryželį, kad nepapiktintų tarybinio jaunimo):

Kažkas sugalvojo pasityčioti iš seminarijos: klierikų vardu parašė kreipimąsi vyskupams bei vyskupijos valdytojams, taip pat siuntinėja jį kai kuriems kunigams. Aš pats, tik ką buvęs klieriku, gerai žinau, kad seminarijoje nėra tokio klieriko, kuris viešai galėtų skleisti tokį akivaizdų melą.

Kreipimesi meluojama, jog seminarija gauna „visą lenkų religinę spaudą ir daug įvairiausių leidinių iš eilės šalių". Visiems žinoma, kad Lenkijoje yra bent kelios religinės leidyklos, kiekviena vyskupija leidžia religinius laikraščius. Visų Lenkijos religinių leidinių kukliose seminarijos bibliotekos talpose net nebūtų galima sutalpinti. Seminarija gauna tik tris „Pakso" leidyklos informacinius laikraščius (nuo praėjusių mokslo metų). Viena kita atliekama lenkiška ar vokiška religinė knyga seminarijai yra atiduodama iš kunigų asmeninių bibliotekų. Jokios sistemingos teologinės literatūros seminarijoje nėra. Pvz., čia nėra net nė vieno egzemplioriaus pilno šiuolaikinio šv. Rašto vertimo jokia pasaulio kalba. Lenkijoje ir kitose šalyse išleidžiama daug pamokslų rinkinių. Tačiau seminarijos bibliotekoje taip pat nėra pilno pamokslų ciklo, nėra taip pat daugumos popiežių enciklikų, Apaštalų Sosto aplinkraščių bei nutarimų.

Praėjusią vasarą kun. Aleksandras Kaškevič (baigęs seminariją 1976 m.) buvo išvykęs į Lenkiją. Ten jis bandė užsakyti seminarijai religinės literatūros, norėjo, kad seminarija sistemingai gautų religinę literatūrą. Pasirodo, kad tai neleidžiama.

Vokiečių kalba iš naujų dvasiniam skaitymui ar

mąstymui skirtų knygų yra tik viena—apie šv. Arso kleboną. Dvasiniam skaitymui ir mąstymui ne lietuvių kalba tėra nepilnas šimtas prieškarinės laidos knygų. Nėra nė vieno teologinio vadovėlio, nė vieno knygos, nagrinėjančios šiuolaikines teologines problemas. Taigi kaip „daug leidinių iš įvairių šalių",—labiau pasityčioti iš seminarijos negalima. Mes baigiame seminariją net nematę šiuolaikinių lietuvių teologų veikalų, net nieko negirdėję apie juos. Seminarija neturi nė vieno šiuolaikinio lietuvių teologų veikalo. Yra žinoma, kad užsienyje tokius veikalus išleidžia A. Maceina, Pr. Gaidamavičius, A. Grauslys ir kt. Juos gauna ir cituoja ateistai. Štai 1971 m. „Problemų" Nr. 2 cituojama A. Maceina, Pr. Gaidamavičius, V. Kavolis, A. Baltinis, L. Tulaba, St. Yla, „Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1964 m. darbai". Ateistai nagrinėja teologines problemas, skaito teologinius vaikalus, o mes, teologai, turime pasitenkinti „Tiesa", „Sportu" ir kitais tarybiniais leidiniais, todėl nieko net nežinome apie teologijos mokslo naujienas bei mūsų meto problemas šiuose moksluose.

„...visi jie (atseit, visi Lietuvos kunigai) išreikšdavo paskatinimus esamai seminarijos dvasiai". Netiesa, daugelis kunigų yra susirūpinę seminarijos būkle. Apie tai buvo nemaža viešų kritiškų pasisakymų net pačioje seminarijoje. Prisimename Rektoriaus žodį, užbaigiant mokslo metus 1976 m. pavasarį, dėstytojų konferencijas. Retame dvasios tėvo mąstyme negirdėjome priekaišto dėl išlepimo, drausmės laužymo, tylos nesilaikymo ir pan. Visi gerai prisimename tokius faktus: vaišės studijų metu, miegas, kavutė likus pusvalandžiui iki vakarienės ir tokios kalbos net griežtos tylos metu, jog norinčiam studijuoti klierikui neįmanoma net susikaupti. Apie tai ne kartą yra kalbėję seminarijos dekanai. O kaip Vedėjas šeštadienio konferencijose tiesiog maldaudavo užlaikyti tylą, netrukdyti kitiems, neužkandžiauti darbo laikais, jūs turbūt visi dar prisimenate: „Kine juk ilgiau išsėdite...". Dėka jo nepaprastų pastangų praėjusiais mokslo metais drausmė kiek sustiprėjo.

Taip pat ne vienas klierikas ir ne vieną kartą apie netvarką viešai kalbėjo savo mąstymuose. Argi reikia priminti pavardes? Aš pats savo pasisakymuose viešai, visiems klierikams girdint, daug sykių esu kritikavęs tą seminarijos būklę: nevarką, darbštumo stoką, drausmės laužymą ir kai kurių nepaprastą abejingumą dvasiniams dalykams. Pora minčių pakartoju: ,,At tai tu, ateities Valančiau, snūduriuoji ant ,,Sporto?"

Seminarijos sienlaikraštis ,,Aukos kelyje" rašė apie tokį klierikų išlepimą, kad net ,,Gavėnios penktadieniais papildomai užkandžiaujama kai kuriuose kambariuose; ne tik darbo, bet net ir griežtos tylos metu verdama kavutė". Ir niekas viešai neprieštaravo, kadangi tai buvo teisinga kritika, visiems žinomi faktai. Tokią ,,tvarką" išdrįso ginti tik anoniminė klierikų grupė. O toji tvarka, kaip matome, praėjusį pavasarį nebuvo jau tokia ideali. Matyt, dėl to ir pasirodė lapeliai ,,SOS". Jų autoriai susirūpino, kad kai kurių alumnų interesai apsiriboja vien maistu, kad jie skaito vien ,,Sportą" ir ,,Tiesą" ir niekuo daugiau nesidomi. Štai toks teisingas susirūpinimas, anot kreipimosi autorių—tai ,,bandymas trukdyti sveiką seminarijos atmosferą, atitraukti klierikus nuo teologijos studijų ir savišvietos"!

,,...draudimo (nešioti švarko atlape kryželius) nepamename". Deja, visi dar prisimename, kaip praėjusiais mokslo metais buvo uždrausta seminarijoje nešioti kryželius. Tik baigę seminariją mes, neopresbyteriai, juos vėl įsisegėme. Kaip galima jais apsikarstyti, žino tik ,,kreipimosi" autoriai. Ir vargu ar galima vadinti ,,blizgučiais" tuos kuklius, mažyčius, vos pastebimus kryželius?

Ar galėjo tokį neatitinkantį tiesos ,,kreipimąsi" parašyti klierikai? Ne! Bet kas vis tik jį išplatino seminarijoje? Kaip pateko į klierikų stalčius? Be vieno kito klieriko rankų neapsieita. O kam tarnauja toks klierikas?

Kun. Jonas Kauneckas

1977 m. spalio 10 d.

Mūsų kaliniai

Balio Gajausko byla, kurią vedamajoras Pilelis, baigta ir perduota teismui. Atrodo, kad teismas bus vasario pabaigoje ar kovo pradžioje.

B. Gajauskas kaltinamas turėjęs ryšio su Solženicyno fondu ir Lietuvos partizanų archyvu. Po Naujųjų Metų tardytojas Pilelis ir papulkininkas Kėžys buvo atvykę į Kauno saugumą tardyti Balio motinos ir sužadėtinės. Kadangi motina serga, tai tardytojas atvyko į butą. Pagal tardytoją Kėžį, Balio laukia 10 m. lagerio bauda.

Balys Gajauskas lageriuose praleido 25 metus ir išliko gyvas. Dabar KGB nori jį sudoroti. Todėl visų geros valios žmonių šventa pareiga visomis galimomis priemonėmis ginti šį gerą, dorą ir visiškai pasišventusį Tėvynei lietuvį ir kataliką. Balys Gajauskas užtarnautai gali būti laikomas kenčiančios ir besipriešinančios Tėvynės simboliu.

Su didžia viltimi laukiame, kad mūsų broliai išeivijoje, ypač Simas Kudirka, kuris gerai pažįsta Balį, padarytų visa, kad Balys Gajauskas būtų išvaduotas arba išleistas į užsienį. Naujas lagerinės bausmės terminas jam bus tolygus mirties sprendimui.

* * *

1977 m. lapkričio 19 d. iš lagerio buvo paleistas Povilas Petronis. Jis buvo nuteistas 1974 m. (žr. „LKB Kronika", Nr. 13.) už maldaknygių gaminimą ir nelegalios literatūros dauginimą. Prieš paleidžiant mėnesį laiko buvo psichologiškai apdorojamas Vilniaus KGB būstinėje.

* * *

Ona Pranskūnaitė atlieka bausmę Kozlovkoje. Jos adresas: Čuvašskaja ASSR, Kozlovka, p/ja JUL 34/5a. Ona Pranskūnaitė siuvykloje siuva lietpalčius. Normos labai didelės. Po 8 val. darbo dienos eina į kitą fabriką ir 4 val. siuva pirštines. Viename laiške rašo: „Mano sveikata bloga. Gal čia užges trapi mano gyvenimo žvakutė, bet

mano širdyje niekuomet neužges Dievo, Tėvynės nei savo tautiečių meilė... aš esu viskam pasiryžus: ir aukai, ir kančiai, ir mirčiai".

* * *

Iš Nijolės Sadūnaitės laiškų

„...mano 'raškažiai' Bogučanuose baigėsi! Pusantro mėnesio mokykloje, pusantro mėn. ligoninėje—lygiai trys mėnesiai kaip Bogučanuose, ir gera naujiena—turiu iš jų išvažiuoti į Irbos kaimą..." 1977.XII.20.

„Irbos kaimas nuo Bogučanų yra už 100 km. Kai geras oras 12.20 val. mūsų laiku antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais skrenda lėktuvas. Karves melžia rankomis, darbą pradeda 4 val. ryto ir baigia 22 val., be išeiginių dienų. Girtauja, dirbti nėra kam..." 1977.XII.23.

Nijolė Sadūnaitė praneša, kad esanti ligoninėje, nes kasdien laikosi temperatūra: „Daro tyrimus. Ieško TBC ir kitų ligų... Kažkodėl skauda žarnyną. Temperatūra padidėjo iki 38...".

„Sužinojau tiksliai iš ten gyvenančių, kad labiau atsilikusio ir apleisto sovchozo, kaip Irba, nėra. Duoną supūdė, pašarų nėra, veršeliai iki lapkričio 7 d. bastėsi be priežiūros, o dabar, kadangi šeriami tik šiaudais, dvesia, kaip ir karvės. O po to nori už juos išskaityti iš jų prižiūrėtojų. Man tikriausiai dar sufabrikuotų bylą už tyčinį gyvulių naikinimą plus su dideliu ieškiniu. Tą mintį patys sibiriečiai išreiškė. Algų nemoka, kai kam nuo gegužės mėn. nemokėjo algos, nėra buhalterio, nėra jokios tvarkos. Purvas, žiurkės, betvarkė. Žmonės bėga iš Irbos. Kaip vietiniai sako: „Bardak ne žizn tam". 1978.I.6.

„Išrašė iš ligoninės. Chronišką cholecistitą gydysiu namuose dieta ir vaistais. Mano viršininkai paliko laikinai mane gyventi ir dirbti Bogučanuose...". 1978.I.11.

N. Sadūnaitės laiškai pilni giedrumo, džiaugsmo ir meilės žmonėms. Ji rašo gaunanti daug laiškų iš Lietuvos ir iš užsienio—iš JAV, Anglijos, Norvegijos, Vak. Vokietijos, Lenkijos ir kt. Iš užsienio ateinančios net banderolės.

Per savo kalinimo laiką pirmąjį laišką iš užsienio Nijolė gavo tik 1977 m. gegužės 16 d. Gražų laišką atsiuntė iš Italijos Veronos licėjaus mergaitės. Jos rašo: „...jeigu Jums, gink Dieve, reikėtų iškentėti iki galo, tada būkite tikra, kad yra labai daug žmonių, kurie kenčia su Jumis ir už Jus... mūsų mintys visada bus su Jumis, ypač kai mes meldžiamės...".

* * *

Rašo Petras Plumpa

„...Dėl laiškų sulaikymo skųstis čekistų pirmininkui neverta, nes viskas daroma su jų žinia. Mums jau ne kartą buvo priminta, kad laiškus reikia rašyti rusiškai, kad per pasimatymus taip pat reikia kalbėtis rusiškai. Žodžiu, vyksta ne tik sustiprinta antireliginė, bet ir antinacionalinė kompanija. Šiais metais jau keturis kartus iš manęs pagrobė religinius užrašus; birželio pradžioje beskaitant iš rankų ištraukė maldaknygę (tą, kurią turėjau dar namuose—su paparčio žiedu).

..Nuo gegužės mėn. savo laiškus pradėjau numeruoti iš naujo, tačiau visada rašau tik lietuviškai ir ateityje taip darysiu, nors čekistai ir visus laiškus sulaikytų. Protestuodamas prieš nacionalinę diskriminaciją ir čekistų provokacijas, nuo š.m. birželio 6 d. su vietine valdžia pradėjau kalbėtis tik lietuviškai. Galimas dalykas, kad jie vėl, kaip praėjusiais metais, panaudos prieš mane smurtą—laužys rankas, daužys galvą ir su antrankiais tampys į karcerį, tačiau juk tam mes ir sėdime lageriuose, tam mus ir kankiniais vadina ir dažnai net kaip pavyzdį ima. Manau, kad su Dievo pagalba galima viską pakelti ir bet kokį mirties būdą priimti. Svarbu visu gyvenimu ir visą laiką būti tam pasiruošus. Gyvename lemtingą amžiaus metą, kada joks krikščionis neturi teisės ne tik prekiauti savo sąžine, bet ir naudotis gyvenimo malonumais. Esame pašaukti aukai ir degimui naktyje ir tokiais turime pasilikti, kol naktis nesibaigs, nes kitaip—laikinoji naktis mums po mieties gali pavirsti amžinąja naktimi.

Visiems visiems tos šviesos linkiu, kurie save laiko Kristaus pasekėjais!"

* * *

Kam reikalingos naujos sutartys?

1948 m. tarybinė valdžia privertė parapijas išsrinkti „dvidešimtukus", vykdomuosius organus ir sudaryti su apylinkių bei miestų vykdomaisiais komitetais vienpusiškas sutartis.

1975 m. buvo pravestas sutarčių atnaujinimo vajus, kuris užsitęsė iki šiol. Praėjusiais metais vėl buvo atnaujinamos sutartys, net tos, kurios buvo sudarytos 1975 m. Cituojame RRT įgaliotinio K: Tumėno įsakymą Vilkaviškio raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui Urbonui:

„Kadangi jūsų rajone esančių religinių bendruonenių sutartys su DŽDT Vykdomuoju komitetu pseno, prašome jas sudaryti naujai. Primename, kad sutartis sudaroma trijuose egzemplioriuose: vienas egzempliorius siunčiamas įgaliotinio įstaigai, antras lieka religinei bendruomenei, trečias—rajono vykdomajame komitete. Sutartis naujai sudaryti prašome iki 1977 m. gruodžio 15 d.

Įgaliotinis K. Tumėnas"

1977.IV.22.

Kaip buvo sudaroma ši nauja sutartis? Pavyzdžio dėlei paimkime Vilkaviškio rajoną. Pavaduotojas Urbonas, gavęs įgaliotinio K. Tumėno įsakymą, paėmė senus sutarčių blankus, išbraukė žodžius: „...jei nustatyta tvarka nutarta uždaryti maldos namus (kulto pastatą), kuriuo naudotis buvo leista šia sutartimi." ir įrašė, kaip buvo įsakyta: „...jei nustatyta tvarka bendruomenė išregistruota". Keletą mėnesių šie blankai gulėjo apylinkių ir miestų vykdomųjų komitetų stalčiuose, o spalio mėn. buvo pradėta įsakymą vykdyti. Vykdymas iš esmės skyrėsi nuo ankstesniųjų sutarčių sudarymo. Anksčiau

vykdomasis komitetas sutarčių blankus duodavo klebonui, o šį kartą pasistengta, kad klebonai liktų nuošalyje.

Cituojame Didvyžių parapijos dvidešimtuko pareiškimą RRT įgaliotiniui K. Tumėnui:

„1975 m. Didvyžių religinė bendruomenė atnaujino sutartį su Augalų apylinkės vykdomuoju komitetu.

1977 m. spalio mėn. pabaigoje Klausučių apylinkės vykdomojo komiteto pirmininkas Stasys Kundrotas, pavedė Didvyžių religinės bendruomenės eiliniam nariui Albinui Radzevičiui sudaryti naują sutartį. Kadangi bendruomenės nariai buvo išgirdę iš kaimyninės Alksnėnų parapijos, kad, nesudarius sutarties, bus uždaryta bažnyčia, todėl po nauja sutartim pasirašė.

Viską ramiai apsvarstę, mes, Didvyžių religinės bendruomenės nariai, pareiškiame, kad naujai šiais metais sudarytos sutarties atsisakome...".

Bartininkų, Gražiškių ir kt. parapijose apylinkių vykdomieji komitetai surinko bendruomenės narių parašus po nauja sutartimi vietiniams klebonams nieko nežinant.

Vištyčio parapijoje apylinkės vykdomasis komitetas pats sukūrė naują dvidešimtuką. Štai ką rašo tikri dvidešimtuko nariai:

„Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui
K. Tumėnui
Vištyčio Katalikų parapijos komiteto

Pareiškimas

Mes, Vištyčio parapijos religinės bendruomenės dvidešimtukas, esame labai nustebinti ir pasipiktinę, kad be jokios priežasties buvome pašalinti iš savo pareigų, nors mes patys šito nepageidavome.

Vištyčio apylinkės atstovai, gavę rajono įsakymą, pasikvietė į pagalbą tarybinio ūkio kontoros ir kitus darbuotojus, surinko savo nuožiūra atsitiktinius asmenis, sudarė naują dvidešimtuką ir, meluodami bei gąsdindami, išgavo iš jų parašus po nauja sutartimi.

Dalis surinktųjų asmenų yra nepraktikuojantys katalikai ir net nepavyzdingo gyvenimo žmonės. Mes protestuojame prieš šį grubų vietinės valdžios kišimąsi į mūsų parapijos vidaus reikalus. Prašome išaiškinti šį incidentą ir patvarkyti, kad pas mus įstatymų nepažeidinėtų valdžios pareigūnai ir kad mes galėtume eiti savo pareigas.

1977 m. gruodžio mėn."

Pasiuntus K. Tumėnui šį skundą, į Vištytį atvažiavo rajono vykdomojo komiteto pavaduotojas J. Urbonas ir, surinkęs skundą pasirašiusius ir net nepasirašiusius asmenis, šantažavo, įkalbėdamas, kad jie apšmeižę gerus žmones. Sumaišyti ir nusigandę žmonės nesusigaudė rajono pareigūnui priminti, kad apylinkė neturinti teisės sudaryti parapijos dvidešimtuką.

Įvykiai Vištytyje primena visiems Lietuvos kunigams budėti, kad neįeitų į tradiciją valdžios bandymai savo nuožiūra sudaryti parapijos dvidešimtukus ir vykdomuosius organus.

Pajevonio parapijoje labai uoli apylinkės pirmininkė irgi persistengė, į dvidešimtuko sudėtį įrašydama pačios pasirinktus asmenis, kuriuos vėliau buvo priversta išbraukti.

Kybartų parapijoje dvidešimtuko nariai, klebonui nežinant, buvo sukviesti į miesto vykdomąjį komitetą, ir atvykęs pavaduotojas Urbonas įsakė pasirašyti naują sutartį. Kybartiečiams atsisakius šitai padaryti, J. Urbonas pareiškė nušalinąs Kybartų parapijos vykdomojo organo pirmininką nuo pareigų ir įsakė iki lapkričio 1 d. pasirašyti sutartį, nes kitaip gresia bažnyčios uždarymas.

Spalio 31 d. Kybartų parapijos dvidešimtuko keli nariai nuvežė į Vilnių K. Tumėnui šitokį pareiškimą:

„Š.m. spalio 28 d. Kybartų m. vykdomasis komitetas mus, Kybartų religinės bendruomenės narius, sukvietė į savo patalpas, ir iš rajono atvykęs pavaduotojas Urbonas vertė mus pasirašyti sutartį, panašią į tą, kurią pasirašėme 1975 m. Skirtumas toks: dabartinėje sutartyje juodu rašalu

išbrauktas sakinys: „Ši sutartis gali būti nutraukta, jei nustatytąja tvarka nutarta uždaryti maldos namus (kulto pastatą), kuriuo naudotis buvo leista šia sutartimi", o vietoje jo rašomąja mašinėle įrašytas toks sakinys: „Ši sutartis gali būti nutraukta, jei nustatytąja tvarka **bendruomenė išregistruota.**

Mes visi atsisakėme pasirašyti šitokią subraukytą sutartį, nes Lietuvoje nei viename rajone nereikalaujama pasirašyti tokią sutartį, išskyrus Vilkaviškio rajoną. Mes, kaip katalikai, niekada nesutiksime, kad mūsų religinė bendruomenė būtų išregistruota. Taip pat buvome girdėję, kad ir Jūs, Įgaliotini, šitokios sutarties nereikalaujate.

Mums atsisakius pasirašyti sutartį, pavaduotojas Urbonas pareiškė, kad nušalina nuo pareigų mūsų bendruomenės pirmininką Vitą Paulauską, nes jis nesutikęs sudaryti naują sutartį. Urbonas mums pasiūlė čia pat vykdomajame komitete išsirinkti naują pirmininką, ko mes, aišku, nepadarėme. Mums buvo įsakyta iki lapkričio 1 d. sudaryti naują sutartį, o nesudarius bus pasielgta pagal įstatymą, t.y. mūsų religinė bendruomenė bus išregistruota.

1977 m. rugsėjo 4 d., atsisakius iš pareigų buvusiam mūsų bendruomenės pirmininkui, mes vietoje jo išsirinkome V. Paulauską ir apie tai tuojau painformavome Vilkaviškio raj. vykdomąjį komitetą, kuris leido jam eiti pareigas iki 1977 m. spalio 28 d. Mūsų pirmininko nušalinimą nuo pareigų laikome neteisėtu, nes jis tarybiniams įstatymams nenusižengė. Jei mūsų pirmininkas prieš mūsų valią ir būtų norėjęs sudaryti naują sutartį, mes jos vistiek nebūtume pasirašę. Kol rajono vykdomasis komitetas neatsiųs mums motyvuoto rašto dėl pirmininko atleidimo, mes naujo nerinksme, nes turime išsirinkę.

Mūsų religinė bendruomenė buvo užregistruota 1948 m. ir visą laiką tvarkingai naudojosi jai patikėtu turtu ir mokėjo mokesčius už bažnyčią, žemę ir kt. Mūsų bendruomenė yra sudariusi su miesto vykdomuoju komitetu sutartį 1975 m. ir tos sutarties galiojimo laikas nepasibaigęs, todėl naują sutartį sudaryti nematome

reikalo, o rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo gąsdinimus laikome nusikalstamais prieš naująją TSRS Konstituciją.

Tad prašome Jus, drg. Įgaliotini, padėti mums kad nebūtų kiršinami žmonės, trukdomas darbas ir kad nesijaustume persekiojami. Esame įsitikinę, kad nums nereikės niekur kitur kreiptis ginant savo teises.

Kybartų religinės bendruomenės nariai:
(17 parašų)

Kybartai, 1977.X.30.

RRT Įgaliotinis atvykusiems kybartiečiams pareiškė, kad bažnyčios niekas neuždarys, o naujos sutartys nereikalingos. Kokia veidmainystė! Pats įgaliotinis duoda įsakymą, o kai jį vykdant kyla triukšmas, tada kaltu lieka koks nors žemiau stovintis valdžios pareigūnas, pvz., rajono pavaduotojas Urbonas.

Virbalio parapijoje apylinkės pirmininkas pats bandė surinkti dvidešimtuko parašus po nauja sutartimi, bet apgauti pasisekė tik kelis narius. Vėliau apgautieji taip pričiupo pirmininką, kad šis prašė kleboną raminti žmones, nes gali jam (pirmininkui) blogai baigtis.

Lapkričio pradžioje naujų sutarčių sudarymas Vilkaviškio rajone buvo sustabdytas.

Kai kuriuose rajonuose, pvz., Molėtų, irgi buvo bandoma sudaryti naujai perredaguotas sutartis.

Kam tarybinei valdžiai prireikė naujų sutarčių?

Gal būt norima įpratinti religines bendruomenes dažnai atnaujinti sutartis, kad tarybinė valdžia galėtų kiekvieną kartą įnešti į jas sau naudingų pataisymų ir papildymų. Gal tai buvo eksperimentas, kiek parapijų dvidešimtukai ir vykdomieji organai yra „sąmoningi" veikti be klebono žinios. Jei taip, tai valdžia galėjo įsitikinti, kad Lietuvoje mažai surasi tikinčiųjų, kurie, neatsiklausę savo klebono, pasirašinėtų kažkokias sutartis.

Šiuo metu ryškėja valdžios pastanga kleboną palikti nuošalyje nuo parapijos reikalų, įtikinti parapijų vykdomuosius organus, kad jie yra pagrindiniai šeimininkai,

įpratinti juos veikti, neatsiklausiant ir nesiskaitant su parapijos klebonu, ir pamažu į parapijų vykdomųjų organų sudėtį pravesti „tarybinius katalikus", kurie aklai klausytų ir vykdytų visus valdžios pageidavimus. Atrodo, kad reikės dar daug metų, kol išsipildys šie valdžios lūkesčiai, jei išvis jie Lietuvoje išsipildys. Šitai, visų pirma, priklausys nuo kunigų sąmoningumo.

* * *

Žinios iš vyskupijų

Kaunas

1978 m. sausio 9 d. Jonučių (Kauno raj.) gyventojas Juozas Vitkūnas pakvietė pašventinti namą kun. Vincentą Jalinską. Ta proga buvo suvažiavę daug svečių, ypač jaunimo ir moksleivių, kuriems kunigas pakalbėjo religine tema. Staiga pokalbio viduryje į kambarį įsiveržė uniformuotas milicininkas. Paskui jį įėjo dar du milicininkai ir keli civiliai. Prie durų privažiavo dengta milicijos mašina, atsirado ir daugiau mašinų, atvežusių milicininkų ir saugumiečių. Namas buvo apsuptas, o kelias iki centrinės gatvės—apstatytas milicininkais. Į kambarį įėjęs milicininkas pareikalavo namo šeimininko ir pirštu nurodė keliems suaugusiems pereiti į kitą kambarį. Jie buvo tardomi: iš kur atvykę, kokios pavardės ir pan. Paklaustieji pareiškė, kad nusikaltimo nepadarę ir savo pavardžių nesakysią. Viena pobūvio dalyvė įsibrovėliams kalbėjo: „Ar mes kokie nusikaltėliai? Jūs neturite teisės įsibrauti ir gąsdinti žmones!". Saugumietis atrėžė: „Mes su tavimi atskirai susitvarkysime!". Kun V. Jalinskas pareikalavo, kad įsibrovėliai parodytų dokumentus. Saugumietis parodė savo tarnybinį pažymėjimą ir pareiškė, jog turįs teisę susirinkusius išvaryti, nes toks susirinkimas draudžiamas. Pareigūnams pareikalavus, kad kunigas rengtųsi ir sėstų į mašiną, šis atkirto: „Nei mes suaugusieji, nevažiuosime, nei vaikų neatiduosime!". Milicininkai bandė suaugusius prievarta tempti į mašiną. O tuo tarpu už sienos vaikai dainavo: „Du gaideliai", „Jurgeli, meistreli" ir kt. Būreliui

vaikų pasisekė pabėgti, o kitus sulaikė visus įėjimus budriai saugą pareigūnai. Pobūvio dalyviai, praėjus pirmam išgąsdinimo įspūdžiui, šaipėsi iš pareigūnų ir nesiskirstė. Užpuolikai pareikalavo skirtytis ir pradėjo surašinėti išeinančiųjų pavardes. Dauguma pasisakė išgalvotas pavardes, kad saugumui būtų mažiau darbo nagrinėjant šį „nusikaltimą". Tardymui buvo nuvežti tik du suaugusieji.

Milicija, gaudanti bebėgančius vaikus—koks „gražus" tikėjimo laisvės vaizdas dabartinėje Lietuvoje!

Milicijos skyriuje tardytojas klausinėjo atvežtuosius, ant stalo pasidėjęs lazdą—savo teisingumo ir galios simbolį. Klausinėjo kas svečius pakvietė į pobivį, ką kunigas kalbėjo ir pan.

* * *

Ceikiniai

1977 m. spalio 7 d., 17 val., kažkas smarkiai pasibeldė į kun. K. Garucko duris. Jam paprašius, į kambarį įėjęs neaukštas, stambokas vyras, grubiu tonu pasakė: „Labas". Pasiteiravęs, ar kunigas jį pažįsta, pasigriebė laiškus, kurie buvo ant stalo. Juos apžiūrėjęs, ėmė raustis tarp knygų. Įsibrovė net į kun. K. Garucko darbo ir poilsio kambarį. Kun. K. Garuckas turi tik vieną kambarį, pertvertą spinta. Vienoje kambario pusėje priiminėja svečius ir interesantus, kitoje—dirba ir miega. Pamatęs ant stalo rašomą mašinėlę, patikrino, kas rašoma, ir paklausė: „Gal 'Kronikai' rašai?"

Tik dabar kun. K. Garuckas prisiminė, kad šis vyras prieš kelis metus jį tardė. Jis—Ignalinos raj. saugumo viršininkas Paškevičius. Čekistas, pamatęs ant stalo kareivio laišką ir fotografiją, paklausė: „Ką, ir kariuomenėje šnipinėji? Iš kur šis laiškas? Kieno ši fotografija?" Saugumietis kaltino kunigą, kad jis rašąs į „Kroniką" ir perduodąs žinias į užsienį. Pamatęs liturgines knygas su įvairių spalvų juostelėmis, sušuko: „Kas čia, lietuviška vėliava!?" Įsitikinęs, kad apsiriko, pagriebė nuo stalo

mašinėle rašytą pamokslo medžiagą apie Kristaus Prisikėlimą. Saugumietį viskas domino. Pamatęs ant sienos kabantį pop. Pauliaus VI paveikslą, paklausė: „Iš kur gavai?"—ir pridūrė: Jūs nekenčiat Tarybų Sąjungos...". Kunigas, matydamas, kad čekistas per daug įsisiautėjo, paklausė: „Ar jūs atvažiavote pas mane kratos daryti?"

Saugumo viršininko savivalei gal nebūtų buvę galo, jei kunigas nebūtų buvęs pakviestas pas silpną ligonį. Tada saugumietis įteikė kunigui kvietimą, kuriame rašoma, kad 1977 m. spalio 10 d. jis privaląs nuvykti į Valstybės saugumo komitetą Vilniuje pas tardytoją Lazarevičių.

Tardytojas Lazarevičius kun. K. Garucką priėmė labai maloniai. Pradžioje jis pareiškė, kad O. Lukauskaitė-Poškienė ir E. Finkelšteinas jau apklausinėti, likęs tik jis, t.y. kun. K. Garuckas. Tardytoją domino štai kas:

kaip kun. K. Garuckas pateko į Helsinkio susitarimų vykdymui remti Lietuvos visuomeninę grupę, kur ir kada kunigas susipažinęs su Tomu Venclova ir Viktoru Petkumi.

Tardytojas rodė Helsinkio susitarimų vykdymui remti Lietuvos visuomeninės grupės šūsnį dokumentų ir klausė, ar juos kunigas yra matęs. Klausinėjo apie lietuviškosios Helsinkio grupės ryšius su Maskvoje esančiais disidentais. Kas esąs šios grupės pirmininkas? Kaip dažnai šios grupės nariai susitikdavo? Kokius pareiškimus rašė Belgrado konferencijai? Kokius pareiškimus rašė visi kartu?

Tardytoją ypatingai domino Pabaltijo nacionalinis komitetas. Tardymas užsitęsė 7 val.

* * *

Švenčionys

1977 m. lapkričio 10 d. Švenčionių raj. kunigai gavo šitokį kvietimą:

„Švenčionių raj. Liaudies deputatų tarybos vykdomasis komitetas praneša, kad 1977 m. lapkričio 15 d., 11 val.,

Švenčionių raj. Kultūros namų poilsio kambary (Švenčionys, Vilniaus g. Nr. 2, antras aukštas) įvyks susitikimas su vadovaujančiais rajono Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto darbuotojais.

Kviečiame Jus dalyvauti susitikime".

Šį pranešimą pasirašė rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas V. Mačionis.

Atvažiavę kunigai susirinko į Švenčionių kleboniją, o vėliau būriu nuėjo į Kultūros namus. Čia juos nandagiai sutiko pavaduotojas Mačionis, kiekvienam padavė ranką ir įvedė į poilsio kambarį. Ant stalo buvo padėti kavos puodukai ir deficitiniai saldainiai. Kunigus paprašė sėstis už stalų. Kažkokia labai mandagi dama stengėsi kunigams patarnauti. Dauguma kunigų kavos atsisakė, nes jautė kad tai juoko verta komedija. Už kito stalo atsisėdo pavaduotojas Mačionis, rajono žemės ūkio viršininkas Lisauskas ir rajono kultūros skyriaus viršininkas.

V. Mačionis pasakojo apie visokias smulkmenas: kiek ko parduota, kokios rajone esančios įmonės ir pan. Lisauskas—apie kiaulides, derlius ir melioruojamus laukus, o kultūros skyriaus viršininkas—apie mokyklas. Po to leido kunigams pasiteirauti juos dominančiais klausimais. V. Mačionis, paklaustas, už kiek rublių parduodama rajone per metus degtinės, atsakė: „Degtinės parduodama už 2.500.000 rub., vyno—už 1.300.000 rub.". Rajone gyvena 40.000 žmonių. Sakė, kad kituose rajonuose, pvz., Mažeikių, prageriama dar daugiau.

Kunigai prašė V. Mačionį, kad būtų atspausdinta katekizmų, giesmynų, kad pakartotinai ir didesniu tiražu būtų išleistas maldynas, kad už kilovatą elektros energijos, sunaudotos bažnyčiose, būtų mokama ne 25 kap., o 4 kap. (šitiek moka visi tarybiniai piliečiai), kad būtų galima laisvai pirkti bažnyčių remontams reikalingų medžiagų, kad bažnyčių tarnautojams būtų skiriamos pensijos. Mačionis visus pageidavimus užsirašė ir pareiškė: „Aš nesu kompetetingas juos patenkinti". Pažadėjo perduoti atitinkamiems organams.

Panašūs rajono darbuotojų susitikimai su kunigais

buvo organizuojami ir kituose rajonuose. Koks jų tikslas? Matyt, norėta atkreipti Belgrado konferencijos dėmesį į „religijos ir sąžinės laisvę" Tarybų Lietuvoje. O gal tai partijos ir vyriausybės pastanga auklėti „tamsybininkus", raminti juos,—netriukšmaukite, niekur nesiskųskite, mes jūsų pageidavimus užsirašėme, svarstysime juos ir t.t.

* * *

Kaunas

1977 m. gruodžio 11 d. (sekmadienį) milicijos vyr. leitenantas išvaikė senutes, prie Kauno Katedros pardavinėjančias devocionalijas.

Senutės bandė ginti į bažnyčią einantys žmonės. Milicininkas grasino: „Nepatenkinti? Skambinkite Brežnevui. Jei norite politikuoti, nuvešiu į skyrių, ten galėsite politikuoti". Tikintieji bandė aiškinti, kad jie neturį kur nusipirkti devocionalijų. Kaip suderinti naują Konstituciją ir tikinčiųjų beteisiškumą? Į tai milicijos leitenantas atrėžė: „Ar gerai skaitėte Konstituciją? Paskaitykite ir žinosite, kad praėjo tie laikai, kai jūs darėte, ką norėjote. Žinokite, bažnyčia yra valstybės, jūs tik ją nuomuojate. Dabar ir bažnyčios visus reikalus tvarko valdžia".

* * *

Raseiniai

1977 m. spalio 17 d. Viduklės klebonas kun. Alf. Svarinskas pasiuntė Raseinių rajono pirmininko pavaduotojui Z. Butkui tokį prašymą:

„Artinasi katalikams brangios ir prasmingos šventės: Visi Šventieji ir Vėlinės. Per tas dienas Bažnyčia džiaugiasi savo vaikų, pasiekusių Dangų, laime ir meldžiasi prie Skaistyklos vartų, prašydama Dievo gailestingumo kenčiantiems.

Pagal tūkstantmetę tradiciją, Vėlinių išvakarėse tikintieji eina į kapines pagerbti savo mirusiųjų.

Todėl prašau duoti leidimą ir Viduklės katalikams

atlikti savo šventą pareigą pagal Apeigyną (išleistą 1966 m.). Eisena bus grynai religinė, giedant Visų šventųjų litaniją ir psalmę 45—Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė. Pramatomas laikas 17-18 val. Todėl ateisams mes visai netrukdysime".

Rajono valdžia leidimo nedavė, tačiau procesija vistiek įvyko. Šitokių leidimų, rajono valdžia niekam neduoda.

* * *

Kaunas

Dedame kreipimosi vyskupams tekstą kuris 1977 m. rugsėjo mėnesį buvo išsiuntinėtas kurijons ir išplatintas tarp kunigų bei tikinčiųjų:

„Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

(Kartu su alkoholiu Lietuvoje plinta venerinės ligos, kriminaliniai nusikaltimai, irsta šeimos):

Didelė nelaimė užgriuvo Lietuvą—ją skandina alkoholyje. Geriama prieš darbą, darbe ir po jo; geriama gatvėse, skveruose, išvietėse, autobusuose ir traukiniuose, geriama krikštynose, vestuvėse ir laidotuvėse. Geria įmonių bei įstaigų vadovai ir darbininkai, geria vyrai ir moterys, jau geria nepilnamečiai ir net vaikai. Ne paslaptis, kad „velnio lašelius" vartoja kai kurie tikintieji ir net dalis kunigų.

Irsta alkoholio pakirstos šeimos, autoavarijose žūsta tūkstančiai nekaltųjų, užkimštos blaivinimo kameros ir spec. ligoninės. Dėka alkoholio plinta kriminaliniai nusikaltimai ir venerinės ligos. Šiuo labai sunkiu laikotarpiu Jūs, Bažnyčios didieji Kunigaikščiai, gelbėkite tautą. Mes tikime Jūsų darbais, meldžiamės už Jus, kad Dievas laimintų Jūsų ganytojišką darbą ir siųstų per Jus šv. Dvasios šviesą, tikėjimą, drąsą ir Eucharistinę meilę. Todėl prašome kartu su visa pažangia visuomene drąsiai stoti į kovą už blaivybę. Mūsų kunigai visų pirma turi būti blaivumo pavyzdžiais. Įveskite griežtą kontrolę,

liepkite iš klebonijų išmesti visus butelius, o vaišes ruošti blaivybės ir aukštos kultūros dvasioje. Ypač tai liečia senosios kartos kunigus su atgyvenusiomis išgertuvių tradicijomis.

Laukiame pamokslų, kurių temos liestų blaivumo ir tautos atgimimo klausimus.

Mes trokštame, kad kunigai pamokslais ir savo gyvenimo pavyzdžiais parodytų tautai Tiesos Kelią, kaip ir prieš šimtmetį, amžinos garbės vyskupo Motiejaus Valančiaus laikais, stotų į kovą už tautos išgelbėjimą.

Mes tikimės, kad Jūs šio rašto nesunaikinsite ir neužmesite kanceliarijos stalčiuose, bet savo darbais ir konkrečiomis priemonėmis atsakysite į jį. Tuo parodysite, kad Jums rūpi lietuvių tautos likimas.

Lietuvos katalikai"

1977 m. rugsėjis.

Šis tikinčiųjų prašymas yra pagrįstas, nes Lietuvos ordinarai šios baisios nelaimės akivaizdoje yra gana pasyvūs. Pavyzdžiui, yra didmiesčių parapijų, kuriose dirba visoje Lietuvoje žinomi alkoholikai kunigai ir ordinarai nedrįsta iškelti, nes juos globoja ateistinė valdžia.

* * *

Pociūnėliai

1977 m. gruodžio 15 d. pas Pociūnėlių kleboną kun. A. Jokūbauską atvyko iš rąjono 5 asmenų komisija patikrinti, ar klebonas kartais ne vogta skarda apdengė bažnyčios stogą. Komisijos nariai iš akies apmatavo bažnyčios stogo plotą ir paskaičiavo, kiek išnaudota tonų skardos. Gąsdino iškelsią bylą. Nieko nepešę, nuvyko į Kauno taros bazę ir barė sandėlninkus, kam bažnyčiai pardavę tokį kiekį skardos.

Iki šiol kunigai iš tarybinės valdžios pusės remontų

metu patiria tik šitokią pagalbą—barimus, dokumentų tikrinimus, gąsdinimus ir pan.

* * *

Viduklė

1978 m. sausio 17 d. Viduklės klebonas kun. Al. Svarinskas buvo iškviestas į Vilnių pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį K. Tumėną. Pokalbyje dalyvavo ir RRT darbuotojas Raslanas (KGB atstovas). Įgaliotinis kaltino kun. A. Svarinską, kad jis per kun. J. Aleksos laidotuves Tabariškėse pietų metu pasakė kalbą ir šantažavo kunigus, taikos šalininkus.

Iš tikrųjų kun. A. Svarinskas šia proga pasakė kalbą, kurioje iškėlė kai kurias negeroves ir klaidas kunigų gyvenime. Jis kalbėjo, kad yra kunigų, kurie važinėja į Berlyną ginti taikos, kai tuo tarpu neturime katekizmų ir maldaknygių. Šitokie kunigai, kurie negina savo Bažnyčios, negali jai atstovauti, todėl, važiuodami į Berlyną, tegu nusivelka sutanas.

Vieši ir drąsūs kunigų pasisakymai aktualiausiais dabarties klausimais yra geri ženklai, liudijantys, kad Lietuvos Kat. Bažnyčia yra pajėgi atsinaujinti ir vadovauti tautos atgimimui.

* * *

Šiluva

„LKB Kronikos" 30-me numeryje buvo aprašytas Lietuvos jaunimo žygis į Marijos šventovę Šiluvoje. Jaunimas, nenorėdamas, kad KGB sunaikintų susitikimo vietoje miškelyje pastatytą kryžių, jį perkėlė į saugesnę vietą prie Zosės Alubickienės sodybos. Tačiau rugpiūčio 22 d. naktį, 1 val., atvažiavo dengta mašina keturi vyrai, išrovė kryžių, nudraskė rūtų vainikus ir išsivežė. Rugpiūčio 22 d. rytą iš Raseinių atvažiavo du čekistai ir tardė Alubickienę bei jos sūnų, kas prie jų sodybos pastatė kryžių. Tardytojų didžiam nusivylimui nei motina, nei sūnus nematė, kada buvo pastatytas kryžius.

* * *

Telšiai

Katedros šventoriuje stovėjo kryžius su užrašu: „Kun. J. Noreika ir kun. A. Gargasas. Tėvynės gynėjai rusų sušaudyti 1863 m.". Kažkas atnaujino visą užrašą, tik sunaikino žodį: „rusų". Kas davė teisę naikinti istorinį užrašą, kuris daugiau kaip šimtmetį skelbė tėvynainiams kas ir už ką sušaudė šiuos Tėvynės gynėjus?

Dabar šventoriaus kamputyje stovi kryžius su atvira — nauja, tarsi kraujuojančia, anų kunigų žaizda, padaryta 1977 m. pavasarį išsigimusio tautiečio ranka.

* * *

Vilnius

Kiekvienais metais Lietuvos parapijų klebonai privalo savo kurijoms pristatyti užpildytas šitokias anketas, kurios perduodamos Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui:

„Ž i n i o s

I. Lėšų likutis 1976 m. sausio 1 d.

Pajamos:

1. Laisvanoriškos aukos
2. Kitos pajamos (nurodyti kokios)

Viso pajamų

Viso pajamų su praėjusių metų likučiu

II. Išlaidos

1. Išmokėta tarnaujančiam personalui
2. Bažnyčios remontui
3. Žemės rentos mokesčiai
4. Privalomas draudimas
5. Bažnyčios išlaikymui
6. Įnašai į taikos fondą
7. Architektūros ir istorijos paminklų fondui
8. Kunigų seminarijos išlaikymui
9. Kitos išlaidos

Likutis 1977 m. sausio 1 d.
Iš to skaičiaus:
a) valstybiniame banke
b) bendruomenių kasose

III. Atlikta religinių patarnavimų:
1. Viso krikštų
Iš to skaičiaus:
a) kūdikių
b) vaikų nuo 3 iki 7 m.
c) vaikų mokyklinio amžiaus
d) pilnamečių
2. Jungtuvių
3. Laidotuvių
4. Leista prie Pirmos Komunijos
5. Suteiktas Sutvirtinimo sakramentas

IV. Bažnyčioje dirba nuotalinio aptarnaujančio peronalo:
1. Vargonininkų
2. Zakristijonų
3. Varpininkų
4. Valytojų
5. Sargų
6. Kiemsargių
7. Kūrikų
8. Choristų skaičius bažnyčios chore".

Kadangi šios žinios reikalingos Lietuvos ateistams, kurie pagal jas sprendžia, kuriose parapijose reikia sustiprinti ateistinį darbą, todėl kunigai jas paduoda visiškai klaidingas. Vieni skaičius mažina, kiti—didina, todėl žinios yra bevertės. Ar ne laikas kunigams atsisakyti jas teikti? Tegu patys ateistai susirenka jiems rūpimas žinias.

* * *

Žvirgždaičiai

1977 m. spalio 10 d. Žvirgždaičių koplyčioje po 19 m. pertraukos įvyko laidotuvių pamaldos. Šakių rajono

valdžia sutiko, kad K. Naumiesčio klebonas kun. J. Jakaitis aptarnautų Žvirgždaičių tikinčiuosius. Buvo pašventinta koplyčia ir altorius. Žmonės verkė iš džiaugsmo, o Jaunosios Gvardijos kolūkio pirmininkas Lišauskas, kurio teritorijoje yra Žvirgždaičiai, pyko ir klausinėjo žmones, kas esąs tikinčiųjų kovos už koplyčią inspiratorius. Šis kolūkio pirmininkas pasižymi savo despotiškumu, ir žmonės jo bijo kaip žandaro. Vėlinių išvakarėse vėl įvyko pamaldos, kuriose dalyvavo daug žmonių. Po jų kolūkio pirmininkas išsireiškė: „Aš išardysiu tuos Vatikano lizdus". Žvirgždaičių tikintieji kiekvienoms pamaldoms privalo gauti Šakių raj. vykdomojo komiteto raštišką leidimą.

* * *

Žalioji

Klausučių apylinkės pirmininkas St. Kundrotas įkalbinėjo žmones, reikalaujančius bažnyčios atidarymo (žr. „LKB Kronika", Nr. 30), kad atšauktų savo parašus. Pasišaukęs žmones į savo būstinę, nesivaržydavo net pasityčioti iš tikinčiųjų.

1977 m. lapkričio 16 d. į Vilkaviškį pas rajono pirmininko pavaduotoją Urboną buvo iškviesti du religinės bendruomenės (dvidešimtuko) nariai. Nuvyko 7. Pavaduotojas pranešė, kad Lietuvos KP CK sekretorius Griškevičius į tikinčiųjų pareiškimą (žr. „LKB Kronika", Nr. 30) atsakė neigiamai—CK bažnyčios klausimo nesprendžiąs. Pavaduotojas Urbonas pareiškė, kad ir Religijų reikalų tarybos įgaliotinis esąs šiame reikale bejėgis. Visa galia spręsti Žaliosios parapijos likimą pavesta Vilkaviškio rajono valdžiai ir jis, pavaduotojas, darysiąs įtaką, kad rajono vykdomasis komitetas nesutiktų Žaliojoje atidaryti bažnyčią.

1977 m. lapkričio 20 d. 126 Žaliosios tikintieji pasiuntė L. Brežnevui pareiškimą, kuriame prašo padėti atidaryti jų parapijos bažnyčią. Pareiškimas užbaigiamas:

„Šiais metais mes girdėjome daug gražių žodžių apie

naują Konstituciją, kad joje visiems piliečiams užtikrinamos teisės į sąžinės ir religijos laisvę. Tačiau mūsų rajone tikinčiųjų teisės paisomos ne daugiau kaip Pietų Afrikoje negrų teisės.

Prašome Jus, Generalini Sekretoriau, įsikišti į šį skaudų mums reikalą, nes jau neturime daugiau kur kreiptis, nebent į tarptautines žmogaus teisių gynimo organizacijas".

1977 m. gruodžio 26 d. pas RRT įgaliotinį K. Tumėną nuvažiavo Žaliosios tikintieji—J. Nešukaitis, J. Jasaitis, B. Gudaitienė, K. Bubnaitienė ir T. Kaminskienė. K. Tumėnas prikišo, kodėl tikintieji nešvenčia Kalėdų, o važinėja pas jį. Šie atsikirto, kad neturį kur melstis nes bažnyčioje įrengtas malūnas. Įgaliotinis pareiškė, kad jam lengviau atidaryti bet kurią bažnyčią Vilniuje, o ne Žaliojoje, ir patarė išsinuomuoti kur nors kulto reikalams patalpas.

Žaliosios parapijos katalikų kova už savo bažnyčią pailiustruoja beteisę tikinčiųjų padėtį—kur besikreipsi, visi tave pasiųs pas rajono valdžią, o jos priešakyje pastatytas koks nors bukas ir aklas pareigūnas fanatiškai viską neigs ir draus.

* * *

Slabadai

1977 m. spalio 28 d. pas Vilkaviškio raj. pirmininko pavaduotoją Urboną buvo iškviestos slabadietės: O. Bušauskienė ir J. Naujokienė. Pavaduotojas joms pareiškė, kad Slabadų ir Žaliosios parapijų komitetai nebus tvirtinami. Pasišaipydamas iš atvykusiųjų, J. Urbonas užklausė: O ką jums tas tikėjimas duoda?"—„Labai daug!",—atšovė J. Naujokienė.

* * *

Girdžiai

1977 m. rugsėjo 24 d. naktį kažkokie asmenys įsiveržė į Girdžių bažnyčią. Kažkodėl įsiveržėlius labiausiai sudomino du stori pamokslų sąsiuviniai. Paėmę juos iš

spintelės, vėl ją užrakino ten pat buvusiu raktu, o raktą įsikišo į kišenę.

Jurbarko rajone 1977 m. buvo apiplėštos trys bažnyčios—Girdžių, Vertimų ir Eržvilko.

Kam maišo A. Šeduikio koplytstulpis?

(Kova su koplytėlėmis ir koplytstulpiais):

Telšiuose, Pionierių gatvėje, Alvydas Šeduikis, dirbantis Telšių katedros vargoninku, pasistatė prie savo namo koplytstulpį su Rūpintojėliu. Po mėnesio, 1977 m. lapkričio 17 d., Telšių m. vykdomojo komiteto pirmininkė E. Janušauskienė liepė Rūpintojėlį nugriauti, nes jis pastatytas be architekto leidimo. Kai Šeduikis atsisakė griauti ir net pažadėjo ginti, buvo surašytas aktas. Panašus aktas buvo surašytas Danutei Dargužaitei, pasistačiusiai koplytstulpį Telšių kapinėse. Pastaroji koplytstulpį statė su architekto leidimu, bet buvo apkaltinta, jog architektą apgavusi, nes brėžinyje nebuvo nupieštas Kristus, o tik tuščias koplytstulpis. Pasirodo leidžiama statyti koplytstulpius be religinių simbolių. A. Šeduikis, kovodamas už savo koplytstulpį, parašė RRT įgaliotiniui du pareiškimus, kuriuos dedame ištisai:

P a r e i š k i m a s

„Jei pasklaidysime lietuviško kaimo nuotraukų albumus arba lietuvių peizažistų senesnes reprodukcijas, dažname jų pastebėsime vieną elementą, iš kurio suprasime, jog mes matome lietuvišką, o ne kitos tautos kraštovaizdį. Tai mažosios medinės architektūros motyvas—ornamentuotas kryžius, koplytėlė ar stogastulpis, ištikimi lietuvio palydovai per šimtmečius. Kokie tai nuostabūs meno kūriniai, alsuojantys amžiais negęstančia kūrybine liaudies galia, išgarsinę Lietuvą po platųjį pasaulį. Pažvelkime, kaip vertina šį reiškinį meno tyrinėtojai.

1916 m. B. Ginet-Pilsudsky rašė: „XIX a I-je pusėje kryžiai Žemaičiuose buvo tokie dažni, kad juos skyręs tarpas neperžengdavo keleto dešimčių metrų (Archives

suisses des traditions populaires—XX t.), todėl lenkų geografas V. Pol Žemaičius vadino „šventąja Dievo žeme". Prancūzų rašytoją J. Moklerą 1926 m. „nustebino kryžių ir koplytėlių daugybė. Kiekviename darželyje, kiekvienoje pievoje, prie kiekvieno kelio matyti jų iškylant, ir nieko nėra meniškesnio, kaip jų begalinė įvairovė" (J. Mauclere. Sous le ciel pale de Lithuanie.). XX a. gausi pasaulinė literatūra taip pat liudija, kad Lietuvos negalima įsivaizduoti be kryžių ir koplytėlių, pvz., žurnale „Vysla" V. Szukievicz pastebi, kad šie paminklai išskiria etnografinę Lietuvą nuo jos kaimynų: „Kryžius, susiformavęs šiose vietovėse, yra neabejotina lietuvių tautos kūrybingumo išraiška, yra paminklas, kuriame atsispindi šios tautos grožio įsivaizdavimo tradiciniai įpročiai, t.y. vienas iš jos garbingos praeities kultūros pėdsakų".

Medinė mūsų tautos kultūra nepaliko tokių gilių praeities pėdsakų, kaip Egipto, Indijos, Šumerų ar kitos pasaulio kultūros. Mūsų geografinėje zonoje įkastas medis išsilaiko 4-5 dešimtmečius, o antžeminę dalį veikia drėgmė, šaltis, saulė, įvairūs medžio grybai. Čiurlionis, Žmuidzinavičius tapė pakrypusius koplytstulpius ir kryžius, matome ir dabar jų vieną kitą prie senos sodybos ar apleisto keliuko, dažniausiai baigiančius supūti. G. Salvatori žodžiais tariant (L'Art rustique populare en Lithuanie), „tie kryžiai pakrypę, parkritę ir vėl atkelti, apnaikinti ir vėl kas šimtmetis atnaujinti kuklaus lietuvio dailidės", iki mūsų dienų atnešė senąją mitologinę informaciją raštuose ir simboliuose, ornamentuose ir statymo vietovių paskirtyje, jie yra nepakeičiamas gyvasis reliktas mokslui, menui, „rodo nenugalimą valią gyventi tos mažos ir drauge didelės tautos, kovojančios prieš pragaištingą sąmokslą, kuris atrodė suruoštas žmonių ir gamtos". Savitos, nepakartojamos ir kartu visiškai laisvos puošimo stiliaus tradicijos, paimtos iš pagonybės laikų, mus pasiekė, kaip gyvoji mūsų dvasinės kūrybos estafetė.

1912 m. dr. J. Basanavičius įvade A. Jaroševičiaus albumui rašo, kad Lietuvoje be priežiūros nyksta pakelių kryžiai. Tada dar buvo gyva tradicija kryžius restauruoti.

Koplytėlė prie namo Pionierių g. Nr. 9, statyta 1977.X. Telšių vargonininko Šeduikio A.

Telšiai

Lietuvis mylėjo savo darbo Rūpintojėlį, civilizacinių siautulių kryžkelėje guosdavosi Rūpintojėliui, labai panašiam į jį patį. 1926 m. Varnas albume „Lietuvos kryžiai" rašo, kad nyksta ornamentuoti kryžiai, juos keičia sunkūs cementiniai, geležiniai. Ir vis tik, apie 930-1935 m. I. Končius, apkeliavęs didelę dalį Žemaitijos, suskaitęs kryžius ir koplytėles, nustato, kad vienam kilometrui kelio tenka 1,3 minimų objektų. M. Alseikaitės-Gimbutienės žodžiais tariant, dar pakelės ir sodybos aulėmis šviečia. „Kryžiai, ratilai, žvaigždutės, segmentins žvaigždės—tai palaimintas sukimasis ir nesustojimas, tai atsinaujinimas ir gyvenimas, tai simbolis viso to, ką priešpastatome mirčiai. (M. Gimbutienė. Senoji lietuvių religija.)

Paskutinio karo audros sunaikino daug meno vertybių, tarp jų ir medinės architektūros dalį. Ne paslaptis, kad ir po karo vietiniai neišmanėliai ir savivaliautojai plėšė ir naikino kryžius ir koplytėles. Ir mūsų dienomis matome juos apleistus ir griūvančius, kryžius su išlaužytais ornamentais ir krucifiksais, o prie dažno jų dar prikalta metalinė lentelė su užrašu: Liaudies dailės paminklas, saugomas valstybės. Kyla klausimas, kokiu tikslu kalama lentelė, jei tikintysis negali atstatyti šių vertingų liaudies kūrybos paminklų, o lentelė neapsaugo koplytėlių ir kryžių nuo plėšikų. Ne paslaptis, kad kryžius ar turtinga šventųjų figūromis koplytėlė,—tai visų pirma religiniai simboliai, be išimties visi memorialiniai statiniai, priklausantys tikintiesiems ir tik, perduodami iš kartos į kartą, jie gali išlikti. Tai neatskiriama katalikų gyvenimo dalis, kitataučiams atrodžiusi labai savotiška. Vieni joje įžiūrėjo pagonybės grąžinimo laikus, o lietuviškos minties ir spaudos draudimo metais kryžiai ir koplytėlės buvo interpretuojami, kaip tautinės sąmonės žadintojai. Todėl nenuostabu, kad Vilniaus generalgubernatorius Muravjovas 1864 m. birželio 8 d. įsaku uždraudė „statyti naujus ir remontuoti senus kryžius visose nešventintose vietose". O tokio įsako prireikė todėl, kad po 1863 m. sukilimo užmuštųjų sukilėlių artimieji pagal seną paprotį mirties ar kūno palaidojimo vietoje statė kryžius ir koplytstulpius. Jiems ne

politika rūpėjo, o mirusiųjų brolių ir sūnų amžinosios poilsio vietos pagerbimas. Bet caro valdžia neilgai draudė, nes Europoje kylanti nauja inteligentija vis revoliucingiau pasisako prieš despotiją ir Lietuvoje, o mokslininkai ir menininkai vis daugiau domisi senąja lietuvių kultūra. 1878 m. gruodžio 1 d. ir pakartotinai 1896 m. kovo 14 d. buvo išleisti nauji įstatymai, nedraudžiantys statyti religinių simbolių iš medžio prie kelių, laukuose ir kitur.

1910 m. M.K. Čiurlionis ir S. Čiurlionienė išleidžia kritinių straipsnių rinkinį „Lietuvoje", kur, be kitko, rašoma: „...senų senovėje žmonės jau manė apie dailę... dailė, turinti pradžią žmogaus sieloje, augo kartu su juo ir plėtojosi kartu... Senose koplytėlėse miega mūsų architektūra, juk iš ten turi kilti lietuvių trobesių ir rakandų stilius... ateitis irgi parodys, gal už šimto, gal už dviejų šimtų metų, jog plastiškoji lietuvių dailė turi savo šaknis tautos sieloje. Kur ne kur, bet dailėje lietuviai turės įnešti Europos civilizacijai didelę nekasdienę dovaną". (žr. t.p. V. Lansbergio „Čiurlionio dailė", V., 1976 m.). Tautos siela, naujai pražydusi saulučių ir kryžių žiedais krikščionybėje, viena tegali išlaikyti lietuvio krikščioniškoje dvasioje kartų estafetą. Laukų, miškų, vandenų, pievų ir namų palaiminimo kryžiai patys įdomiausi, poetiškiausi, gausiausiai ornamentuoti, turtingiausi skulptūrinėmis grupėmis, turintys gilius dvasinius ryšius su seniausia mūsų kultūra. „Vienas iš pačių nuostabiausių liaudies kūrinių— Rūpintojėlis". (V. Rimkus. Liaudies kūryba. I t., 54 psl., V., 1969 m.), daugelio pasaulio etnografų, meno istorikų ir sociologų (įtrauktas ir į pasaulinį Etnografijos atlasą), nuomone, yra liaudies kūrybos šedevras. P. Galaunė, remdamasis daugumos mokslininkų nuomone, sako, kad liaudies skulptoriai pasirinko „tą momentą iš Kristaus kančios kelio, kai jis buvo uždarytas į kalėjimą" (Liaudies kūryba, I t.). Sėdintis, parėmęs ranka galvą, dažnai erškėčiuotas, jis pilnas ramybės, vienišas ir artimas kiekvienam tikinčiajam. Rūpintojėliui sukurta daug gražių eilių, jam išsakyti patys gražiausi poetų jausmai:

...Dievuli mano, argi mūsų godos
Tave prie kelio iš dangaus atprašė,
Ar gal tos šviesios rudenio naktužės
Tave iš mūsų žemės išsapnavo...
(V. Mykolaitis-Putinas. Rūpintojėlis.
Rink. „Mano mėnesiai", 1973 m.)

Kadangi šių dienų lietuviškos tarybinės visuomenės gana didelę dalį sudaro tikintieji todėl nenuostabu, kad ir dabar pagal seną ir labai reikšmingą tautos tradiciją prie sodybų, kapuose ar kur kitur pasirodo gražūs koplytsulpiai ar ornamentuoti kryžiai. Vadinasi, liaudies tradicija gyva, reikia tik ją palaikyti ir puoselėti. Todėl labai skaudu, kai tenka susidurti su vietinės valdžios pareigūnų biurokratišku požiūriu į šį reiškinį.

1977 m. spalio mėn. pasistačiau prie namo, kur gyvenu su šeima, stogastulpį. Netrukus mus aplankė Telšių m. DŽDT vykdomojo komiteto pirmininkė E. Jonušauskienė su Telšių raj. architektu-inspektoriumi L. Unioku ir surašė savavališkos statybos aktą, liepdami nugriauti stogastulpį. Šis nutarimas dar buvo patvirtintas rajono Vykdomojo komiteto posėdyje, kuris įvyko š.m. gruodžio 12 d.

Iki šiol kryžių ir koplytėlių statymas prie savo sodybų ir sodybų puošimas nebuvo įtrauktas į LTSR Civilinio kodekso 114 str. Tikintiesiems gi Telšių kurija 1954.X.11 yra paskelbusi aplinkraštį Nr. 577: „Kryžius statyti galima ne tik šventoriuose, kapinėse, bet ir tikinčiųjų kiemuose". Tą patį kurija pakartojo savo rašte Nr. 227 (1972.X.7). Šie tikintiesiems žinomi raštai nėra atšaukti. Koplytėlių statymo tradiciją Lietuvoje gyva jau daugiau kaip prieš prieš penkis šimtus metų, todėl man pateiktą kaltinimą laikau neteisingu. O antrasis kaltinimas, kad stogastulpis pastatytas be rajono architekto leidimo, nepagrįstas todėl, kad namų aplinkos puošimui architektas leidimų nerašo.

Š.m. lapkričio 17 d. toks pat aktas buvo surašytas ir Danutei Dargužaitei, gyvenančiai Telšiuose. Ji kaltinama,

kad pastatė ant savo artimųjų kapo koplytėlę su Marijos ir Kristaus medžio stovylėlėms. Ji gi turėjo rajono architekto leidimą, bet miesto valdžia ruošiasi nugriauti ir kapų koplytėlę. Šitokios savivalės Telšiuose dar nėra buvę, ir aš nesutinku su tokiais esamais ir būsimais sprendimais. Ar gali tokiais metodais naudotis Tarybinės valdžios atstovai, kada kiekvienam tikinčiajam TSRS Konstitucijos 52 str. garantuoja pilną religijos išpažinimo, visišką sąžinės laisvę. TSRS Konstitucijos 64 str. liepia gerbti kiekvieno TSRS piliečio nacionalinės vertės jausmą. Šiuo atveju Konstitucijos 68 str. gina istorines ir kultūrines vertybes, kurių tarpe neįkainuojama mums, tikintiesiems, vertybė, saugoma tarybinių ir tarptautinių įstatymų,—ornamentuoti kryžiai, koplytėlės ir stogastulpiai.

Šiuo pareiškimu prašau Jus teisingai įvertinti istorinę, etnografinę, religinę bei meninę architektūrinę stogastulpio vertę ir sulaikyti tolesnę vietinių vykdomųjų organų savivalę.

Alvydas Šeduikis

Telšiai, 1977.XII.13.

1977 m. gruodžio 12 d. Telšių raj. Vykdomasis komitetas nusprendė įpareigoti A. Šeduikį ir D. Dargužaitę nugriauti „savavališkai pastatytus statinius per mėnesį nuo šio sprendimo gavimo dienos. Statytojams per nustatytą laiką nenugriovus statinių, įpareigojamas ūkistatinis darbų vykdytojo baras nugriauti juos statytojų sąskaita". Sprendimą pasirašė Telšių raj. Vykd. komiteto pirmininko pavaduotojas V. Tamašauskas ir sekretorė R. Liubavičienė.

* * *

2 — sis Pareiškimas

Prieš mėnesį, t.y. 1977 m. gruodžio 14 d., Jums pasiunčiau pareiškimą. Manydamas kad jo negavote, siunčiu pakartotinai pirmojo pareiškimo tekstą. Šiame

pareiškime pažymiu, kad stogastulpio pastatymas iššaukė įstatymais neleistiną Telšių vadovų reakciją. Jau pačiame Telšių raj. Liaudies deputatų tarybos Vykdomojo komiteto sprendime Nr. 325, kurio kopiją Jums siunčiu, stogastulpis lyginamas su lauko virtuve, garažu, kurių savavališka statyba baudžiama pagal LTSR Civilinio kodekso 114 st. O juk tame straipsnyje nėra net užuominos, kad prie sodybos būtų draudžiama statyti kryžių ar koplytėlę.

Man neaišku, kuo vadovaujantis buvo padarytas toks sulyginimas. Posėdžio dalyviai nebuvo supažindinti nei su togastulpio nuotraukomis, nei su brėžiniais, nebuvo leista išklausyti nei mano paaiškinimų, nei perskaityti Jums siunčiamo pareiškimo; stogastulpis vienbalsiai buvo pasmerktas pašalinti nuo kiemo.

Maža to, 1977 m. gruodžio mėn. antroje pusėje įvairiuose susirinkimuose lektoriai ateistai miesto visuomenei darė keistas užuominas mano adresu. Buvo sakoma, kad Katedroje groja „pavojingas nusikaltėlis", „prisiplakėlis prie bažnyčios", kad jo reikia vengti, kad, mokydamas giedoti, veda vaikus iš kelio ir pan. Taip buvo informuoti mokytojai, miesto profsąjungų lyderiai, net gydytojai ir medicinos personalas, dalis mokinių bei tėvų. Lektoriai, kurie užuominomis kalbėjo apie mane, nė vienas manęs nepažįsta, nė vienas nesusitiko su manimi, nepasidomėjo man rūpimais klausimais. Aš gi nebuvau pakviestas nė į vieną uždarą ar atvirą susirinkimą, kur apie mane buvo kalbama. Tokia lektorių informacija yra aiškiai šmeižikiška, tokiu šantažu sumanyta mane pasmerkti kaip stogastulpio statytoją.

Tokių kalbų paskleidimas miesto visuomenės ir ypač inteligentijos tarpe ateistams turi ir kitą svarbią reikšmę, nes mano žmona, turinti konservatorijos baigimo diplomą, negauna jokio darbo pagal specialybę vien dėl to, kad aš vargoninkas, todėl melu bandoma netiesiogiai pasiaiškinti prieš telšiečius,—o jei reikės, ir toliau—kodėl Šeduikiai neįsileidžiami į visuomeninį darbą. Toks psichologinis barjeras iš tiesų veikia žmonių santykius.

Katedroje gi vaikų choro nėra, o ateistai miesto visuomenei garsina, kad toks kolektyvas egzistuoja. Iš tiesų ateistų iškelta mintis dėl vaikų choro verta dėmesio. Šią mintį turėtų remti ne tik Katedros vadovai, bet ir Jūs, Ministre Įgaliotini. O dabar, jei vaikai su tėvais ar pažįstamais ateina prie vargonų, man nedera nurodyti, kur ir kokioj formoj tikintysis turi pasirinkti vietą maldai.

Keistas kai kurių mokytojų elgesys vaikų atžvilgiu liečia ir mane. Vaikai, kurie lanko bažnyčią, pastoviai tardomi, klausinėjami, ar eina Mišioms tarnauti, ar gieda chore, net daromos apskaitos, kaip dažnai lanko bažnyčią ir ką pažįsta,—tuo sudaroma tariamo nusikaltimo atmosfera, vaikai tuo verčiami prisipažinti, kad, eidami į bažnyčią, nusikalsta.

Toks ateistų kovos būdas prieš tikinčiuosius yra seniai pasmerktas Tarybų Sąjungos, Europos šalių ir Amerikos atsakingų vadovų Helsinkio pasitarimo. Naujos TSRS Konstitucijos 52 str. draudžia kustyti neapykantą ryšium su religiniais įsitikinimais. Įstatyme ateistinė propaganda ir neapykantos bei nesantaikos kurstymas prieš tikinčiuosius—diametraliai priešingi postulatai.

Gyvename XX amžiaus pabaigoje. Pirmą kartą pasaulis dėka masinės informacijos pažino save kaip Dievo Tautą, pirmą kartą žemėje žmogus išaukštintas, turėdamas sąžinės laisvę, Dievo pažinimo ir išpažinimo laisvę. Pasaulis trokšta nušvisti bendražmogiškoje tautų meilėje ir brolybėje, nepriklausomai nuo religijos ir veido spalvos. Tad kodėl viduramžišką neapykantą ir neleistinas įstatymais priemones naudoja Telšių ateistiniai lektoriai, kodėl jiems leidžiama piktnaudžiauti įstatymais ir šmeižti tikinčiuosius.

Todėl prašau, kad sudraustumėte atsakingus už tai asmenis ir kad paskleistos mane ir tikinčiuosius žeminančios kalbos būtų atšauktos ir teisingai įvertintas ateistų elgesys. Prašau, kad prie namo esantis stogastulpis nebūtų sunaikintas ir kad tokia savivalė dekoratyviniams-skulptūriniams statiniams, turintiems religinę paskirtį, nesikartotų, kad panašiu atveju kompetetingų asmenų

kolegija spręstų meninę vertę, o nelygintų su lauko virtuvės ar garažo statyba, kaip kad įvyko šiuo atveju.

Telšių katedros vargoninkas A. Šeduikis
1978 m. sausio 15 d.

Tarybinėje mokykloje

(Begalinė tamsa tarybinėje mokykloje):

Lietuvoje ateistinė propaganda iš viršaus vis labiau aktyvinama. Komunistinio-okupacinio rėžimo aparatas ieško vis naujesnių ir subtilesnių darbo formų. Stengiamasi sudaryti įspūdį, kad ateistinės propagandos fronte nėra jokio spaudimo iš viršaus, kad pati ateistinė propaganda yra tik mokslinio charakterio ir vadovaujama marksistine metodologija.

1977-78 mokslo metų pradžioje vidurinių mokyklų direktoriai buvo įpareigoti detaliai išanalizuoti tėvų ir vaikų religinius santykius šeimoje ir už jos ribų. Kad nebūtų jaučiamas administravimas iš aukščiau, mokyklos vadovybė per ateistinę tarybą (tokios tarybos yra kiekvienoje mokykloje; jos susideda iš kelių narių, vadovaujamų direktoriaus statytinio pirmininko) mėgina įgyvendinti duotus nurodymus.

Vykdant nurodymus, reikia nustatyti ne tik šeimas ir mokinius, kurie tiki, bet ir kokiame laipsnyje tiki. Tėvų religingumas gali būti nustatytas klasės vadovo lankymosi metu namuose iš pokalbio su tėvais, pagal religinį atributiką bute ir kt. priemonių pagalba. Su mokiniais turi būti pravesti pokalbiai arba duodamos jiems užpildyti anketos, į kurias įtraukti tokie klausimai (jie gali varijuoti), kurių pagalba turi būti pateiktos žinios apie:

1) tikinčias šeimas,

2) šeimas, kurios skatina savo vaikus lankyti bažnyčią,

3) šeimas, kurios praktiškai netiki, bet lanko bažnyčią iš tradicijos,

4) šeimas, kurių vaikai ne tik lanko bažnyčią, bet yra ir katekizuojami,

5) šeimas, kurių vaikai ne tik lanko bažnyčią, bet ir aktyviai dalyvauja religiniame gyvenime, pvz., patarnauja Mišioms, gieda bažnyčios chore ir t.t.

6) atidžiai išanalizuoti moksleivių bei jų tėvų religingumo laipsnį: praktikuoja religiją iš savo įsitikinimo ar tik iš tradicijos, lanko bažnyčią savo noru ar tėvų skatinamas.

Visa tai turi išryškinti klasių vadovai, kurie verčiami būti šnipais ir dirbti mokytojo asmenybę žeminantį darbą.

* * *

Vilnius

Lietuvos TSR Prokurorui

Nuorašas:

Nuorašas: Lietuvos Visuomeninei grupei Helsinkio nutarimams vykdyti

Vytauto Bogušio, gyv. Vilniuje, Savičiaus 13-8,
Juliaus Sasnausko, gyv. Vilniuje, Garelio 15-15,
Kęstučio Subačiaus, gyv. Vilniuje, Pionierių 6-1,
Audriaus Tučkaus, gyv. Vilniuje, Šaltkalvių 68-6

Pareiškimas

Mes, žemiau pasirašiusieji, 1976 m. mokėmės Vilniaus A. Vienuolio mokyklos X klasėje. Už bažnyčios lankymą, tautines bei religines pažiūras ir pažintis su buvusiais politkaliniais ne kartą prievarta buvome nuvežti į saugumą ir miliciją ir kitais būdais persekiojami. Saugume mus vertė duoti melagingus parodymus prieš bendrą pažįstamą Viktorą Petkų. Petkų mes pažįstame kaip puikų, didelės erudicijos ir aukštos kultūros žmogų. Saugumiečių jam primetami kaltinimai buvo neteisingi, todėl jų nepatvirtinome.

Mūsų persekiojimas tebesitęsė ir mokykloje. Dažnai buvo prikaišiojama dėl tariamai blogos įtakos kolektyvui. Birželio 17 d. vyko pedagogų tarybos posėdis, kuriame mokyklos direktorius pasiūlė mus pašalinti iš mokyklos.

Šio direktoriaus pasiūlymo pedagogai nepalaikė. Nežiūrint to, iš mokyklos mes buvome pašalinti. Nebuvo atsižvelgta į tai, kad 43 mokslo draugai pasirašė pareiškimą, kuriuo reikalavo mus į mokyklą sugrąžinti. Todėl mūsų pašalinimą laikome neteisingu.

V. Bogušis, J. Sasnauskas,
K. Subačius, A. Tučkus

Vilnius, 1977.X.27.

* * *

Šiauliai

1977 m. spalio 6 d. Šiaulių IX vidurinės m-los X kl. auklėtoja Petravičienė liepė pasilikti po pamokų mokinei Daliai Judikavičiūtei kažkokiam „svarbiam reikalui". Prasidėjo pokalbis.

— Tai kaip, Dalia, stosi į komjaunimą ar nestosi?— užklausė auklėtoja.

— Ne.

— Bet žiūrėk, vaikeli, o kaip tu įstosi į aukštąją mokyklą?

— Neįstosiu ir nereikės.

— Kodėl nenori stoti į komjaunimą?

— Esu tikinti ir nestosiu. Komjaunimo nesuderinu su religija.

Toliau auklėtoja pradėjo mokinę kaltinti, kad ji agituojanti kitas mergaites ir todėl klasėje dar yra 10 nekomjaunuolių. Dalia paneigė šį kaltinimą:

— Nejaugi jie neturi savo galvos?

Po ilgo pokalbio auklėtoja Petravičienė parlydėjo mergaitę į namus ir bandė įkalbėti jos motiną, kad Dalia stotų į komjaunimą, tačiau motina pareiškė tikinti Dievą ir jos dukra komjaunuole nebus.

— Tai gal nors vienuoliktoje klasėje įstos?

— Niekada!

* * *

Visose Lietuvos mokyklose mokiniai nuo 7 klasės yra įkyriai agituojami stoti į komjaunimą. Užmiršę savo Tėvynės nelaimę—okupaciją, karjeristai mokytojai, spaudžiami mokyklos vadovybės ir rajono Švietimo skyriaus, visokiais būdais įkalbinėja mokinius būti pionieriais ir komjaunuoliais. Pataria apie tai nesakyti tėvams, leidžia net slapta nueiti į bažnyčią, verkšlena, kad nestodami pražudysią juos, auklėtojus, ir pan.

* * *

Musninkai (Širvintų raj.)

1977 m. vasarą į Musninkų miestelį buvo atvežta į poilsio ir darbo stovyklą Vilniaus moksleivių. Liepos 3 d. naktį nusiaubtos vietinės kapinės: 16 paminklų sudaužyta, kiti išvartyti, sudaužyta daug Nukryžiuotojo figūrų. Milicija išaiškino, kad nusikaltimą padarė X klasės mokiniai: Bradauskas ir Reimeris.

Širvintų raj. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas D. Tverbutas kelis kartus maldavo kleboną, kad šis ramintų tikinčiuosius, suniokotų paminklų savininkus. Musninkiečiai norėtų pavaduotojo D. Tverbuto dėmesį atkreipti į jaunimo dorovinį auklėjimą, nes Musninkų m. komjaunuolių kasdieniniai užsiėmimai—vyno gėrimas ir bjauriausi keiksmai.

* * *

Telšiai

V-je vidurinėje mokykloje mokytojai pradėjo tikrinti, ar vaikai nenešioja medalikėlių.

Mokytojos Šiluvienė ir Povilonienė bei inspektorė Matūzienė pasikviečia vaikus po vieną, reikalauja prisipažinti, kad vaikšto į bažnyčią ir išduoti draugus.

Panašūs dalykai vyksta Žemaitės vidur. mokykloje. Mokytojos: Bartkienė, Šerelytė, Austytė, Karnišova liepia moksleiviams atsakinėti į ateistines anketas, grasina lankančius bažnyčią nubausti, o Karnišova net ausis

sukioja. Pamačiusi mokinį prie altoriaus, gąsdinc jog už ausų nutempsianti nuo altoriaus.

Tėvai painformavo apie tai direktorių, o šis ᵽreiškė, kad galį vaikus atsiimti iš mokyklos,—tegu juos lebonas moko.

* * *

Videniškiai (Molėtų raj.)

Buvusi Videniškių vidurinės m-los kiosko ᵱrdavėja Apalonija Rimšienė 1977 m. lapkričio 30 d. žuvo atoavarijoje, o praėjusiais metais gruodžio 30 d. mirė ȷs vyras Ignas. Liko našlaičiai vaikai: Sigitas (IV kl.), Vida (VII kl.) ir Valentinas (XI kl.). Rimšai buvo tikintieji ir jų vaikai— pavyzdingi.

1977 m. gruodžio 2 d. A. Rimšienė buvo laidjama su religinėmis apeigomis Videniškių kapinėse. Vidurinės mokyklos direktorius A. Marcinkevičius mokiniars griežtai uždraudė dalyvauti Rimšienės laidotuvėse—I', VII ir XI klasių mokiniams paskelbė: „Kadangi Rimšieᶒ laidos su bažnyčia—mokiniai laidotuvėse nedalvauja— laidotuvėse kad nematyčiau nė vieno mokinio".

Direktoriaus A. Marcinkevičiaus draudinas—ne vienintelis Lietuvoje. Mokiniams arba visiškai nelidžiama dalyvauti religinėse laidotuvėse, arba per pamalda jie turi būti šventoriuje ir tik lydint į kapines vėl gali pısijungti prie laidotuvių eisenos.

* * *

Dubičiai (Varėnos raj.)

Dubičių aštuonmetėje mokykloje 1977-78 mokslo metais, užbaigus pirmąjį semestrą, už bažnyčios lankymą sumažino elgesio pažymius šiems mokiniams: Alfredui Avižiui (II kl), Virginijai Adamavičiūtei (VII kl.), Marytei Skaramakaitei (VII kl.), Ritai Kirkliauskaitei (VII kl.), Marytei Avižinytei (VIII kl.) ir Danutei Skaramakaitei (VIII kl.).

Kai mokytoja paklausė, kurie mokiniai lanko bažnyčią,

jie drąsiai prisipažino. Tada mokytoja jiems paaiškino: „Kas lanko bažnyčią, negali būti pavyzdingo elgesio".

* * *

Raseiniai

1977 m. gruodžio mėn. Raseinių vidurinės mokyklos moksleiviai: Šatas (rajono II-jo sekretoriaus sūnus), Stankus (laikraščio „Naujasis rytojus" redaktoriaus sūnus), Jonyla ir Jakūbauskas (abu vienuoliktokai) iškraustė Šiluvos bažnyčioje aukų dėžutes. Byla neiškelta, nes mažai laimėjo—rado vos kelis rublius.

* * *

Tauragė

1977 m. lapkričio 14 d. Tauragės IV-je mokykloje mokytoja Elena Bakutienė tikrino IVc klasės mokinius, ar visi turį pionieriaus kaklaraištį. Pamačiusi, kad Arūnas Lorančas be kaklaraiščio, mokytoja užklausė: „Kodėl nenešioji kąklaraiščio?" Berniukas paaiškino, kad jis—ne pionierius. „Kunigėlis!...",—pasišaipė mokytoja.

Lietuvei mokytojai iš lietuvio berniuko šaipytis nedera, net jei TSRS Konstitucija ir leistų šitaip daryti.

Kaltinimai „LKB Kronikai"

1977 m. pabaigoje pasirodė mažas leidinėlis, išleistas savilaidos būdu, „Bažnyčia ir LKB Kronika". Šio leidinėlio visi straipsniai vienaip ar kitaip puola „LKB Kroniką". Svarbiausi kaltinimai šie: „LKB Kronika" skaldo Bažnyčios vienybę, šmeižia, pakerta pasitikėjimą kunigais ir vyskupais, užgauna „galingos valstybės prestižą" ir t.t.

KGB koloborantams iki „LKB Kronikos" pasirodymo buvo ideali padėtis: buvo galima daryti viešiausią nusikaltimą, pvz., per spaudą skelbti netiesą apie tikinčiųjų „laisvę" Lietuvoje, „ginti taiką" Berlyne, ir niekas viešai nepasaky-

davo, kad taip elgtis negalima. „LKB kronika" aug kam sumaišė planus ir pasiryžusi juos maišyti ateityje.

„LKB Kronika" šia proga pareiškia:

Bažnyčios vienybę skaldo ne „LKB Kronika" o KGB ir jos kolaborantai.

„LKB Kronika" nekalba apie slaptus, asmeninius ne tik dvasininkų, bet ir valdžios pareigūnų nusikaltimus, o apie tuos, kurie viešajame gyvenime žinomi. Autoritetą gali išgelbėti ne veidmainystė, o pasitaisymas.

„LKB Kronika" neturi jokių asmeninių sąskaitų nei su vyskupais, nei su kunigais. Kai viešai suklydęs tarybinis pareigūnas, mokytojas ar kunigas pasitaisys, „LKB Kronika" jį pasveikins.

Jeigu „LKB Kronika" skelbs faktus tiktai apie paskirus tikinčiųjų persekiojimus, mokytojų netaktus mokinių atžvilgiu, o tylės apie kunigų — KGB kolaborantų nusikaltimus, kurie nemažiau griauna Bažnyčią, ji nusikals tiesai ir pasitarnaus ne Bažnyčiai, o ateistams.

„LKB Kronika" neragina be reikalo įtarinėti, skaldytis, negerbti Bažnyčios vadovybės, bet stoja skersai kelio, kurie sąmoningai ar nesąmoningai tarnauja Bažnyčios griovėjams.

„LKB Kronika" pakartotinai dėkoja visiems broliams laisvajame pasaulyje, kurių balsas nepakenkia, o padeda Lietuvos Bažnyčiai. Labiausiai nuo ateistinės valdžios sauvalės kenčia tie kraštai, apie kuriuos laisvasis pasaulis mažiausiai kalba. Pavyzdžiui, Moldavijoje šiuo metu yra buldozeriais griaunamos bažnyčios, kunigas praktiškai neturi teisės ligoninėje aplankyti ligonį—reikalingi 5 pažymėjimai.

„LKB Kronika" tiki Dievo Apvaizda, maldos galybe, tačiau šis tikėjimas tylą ir pataikavimą Lietuvos Katalikų Bažnyčios žudikams laiko nusikaltimu.

* * *

Štai dar vieno skaitytojo atsakymas „LKB Kronikos" kaltintojams:

1) Jei „Kronika" pamini kokias pačių dvasininkų

gyvenimo neigiamybes, jos nėra nežinomos plačiajai visuomenei, taigi čia nėra „lizdo teršimas". Slėpti tai, kas nenuslepiama, yra vaikiška stručio politika. Vardan „lizdo gerovės" kaip tik reikia kovoti prieš neigiamybes—jas iškeliant aikštėn. Kur nėra savikritikos, ten prisirenka voratinklių, kur nėra skersvėjo, ten oras sunkus. Šiuo atveju papiktintojai yra ne tie, kurie kalba, bet tie, kurie savo asmenybės žemu lygiu duoda pagrindo tokioms kalboms. Šv. Paulius yra rašęs savo laiko krikščionims: „Daugelis jūsų tarpe elgiasi kaip Kristaus priešai".

2) Vienybė yra būtina, bet su kuo ir už ką? Bažnyčiai „ugdyti ar griauti"? (2 Kor. 10, 8). Nurodoma, kad vienybės centras yra hierarchija—vyskupai. Bet ar visada hierarchas vykdo Evangelijos liniją, ar visada tarnauja Bažnyčios interesams?

Vysk. M. Valančius rašė apie vysk. Petkevičių (XVI a.). Medžioklė jam rūpėjo, nuo aušros ligi brėkštant po laukus su šunimis skrajojo („Žemaičių vyskupystė").

Šio tipo hierarchų dinastija dar nėra išmirusi. Ar pagal tokius lygiuotis vienybės vardan?

Kaune vysk. M. Valančius visas savo santaupas skyrė vargšams, spaudai, represuotiems kunigams remti, o tuometinis caro valdžios statytinis Vilniaus valdytojas prel. P. Žilinskas kaip įmanydamas visaip kaupė turtą, statėsi ir pirko namus. Valdžiai reikalaujant, Vilniaus valdytojas P. Žilinskas įsakė bažnyčiose naudoti rusų kalbą, o vysk. M. Valančius tam pasipriešino.

Su kuriuo tad hierarchu turėjo tada eiti kunigai ir tikintieji?

Šv. Paulius rašė galatams (2, 11), kad jis Petrui „pasipriešinęs į akis, nes jis buvo nusižengęs"—„nukrypęs nuo Evangelijos tiesos". Vadinas, ne kiekvienas hierarcho mostas gali būti imamas už gryną pinigą: „Ne kiekviena dvasia tikėkite, bet ištirkite dvasias, ar jos iš Dievo" (1 Jn. 4, 1).

3) Pykstama ant „Kronikos", kad jai vyskupų nereikia. Mes turime vyskupų, kad tik jie galėtų vyskupauti! Tačiau

ar Bažnyčiai naudingi tokie vyskupai, kurie alai vykdo ateistų instrukcijas?

4) Sugyventi su valdžia būtų idealu, jei šis ,ugyvenimas" nebūtų perkamas Evangelijos principų šdavyste. „Sugyvenimo" menui didelės išminties nereikia–užtenka tik paklausyti ateistų. Kristaus apaštalai „emokėjo" sugyventi su valdžia; pasaulis juos laikė kvaučiais. Ši etiketė ir dabar kai kam lipdoma... Tebūnie.

5) „Kronika" nuoširdžiai stengiasi, kad būt išvengta netikslumų, netiesos. Esamomis sąlygomis viskąutikrinti neįmanoma, tenka pasitikėti garbingų žmoniųiudijimų. Be to, „Kronika" pasitaikiusias klaidas atitaiso.]eužmirština, kad yra žmonių, kurie, saugumo gąsdinai, paneigia kurį nors „Kronikos" faktą ir tokiu būdu„Tiesoje" skaitome apie „Kronikos" ir „Vatikano" melą.

Atitaisymas

1) „LKB Kronika", Nr. 30 padavė kladingą O. Pranskūnaitės adresą. Tikroji jos kalinimo vieta pateikta šiame numeryje.

2) „LKB Kronika", Nr. 29-30 rašė apie Kirdeikių parapijos kleboną kun. P. Kražauską, o ne Kra:anską.

* * *

Lietuvi, neužmiršk!

Petras Plumpa, Nijolė Sadūnaitė, Ona Praskūnaitė, Sergiejus Kovaliovas, Viktoras Petkus ir kt. nešnelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėt

ASMENYS IR VIETOVĖS, KUR PERSEKIOJIMAS DĖL TIKĖJIMO IR PASIPRIEŠINIMAS LABIAUSIAI PASIREIŠKIA

SANTRUMPOS IR JŲ PAVADNIMAI

DVD — Darbo vykdytojo baras.
DŽB — Darbo žmonių deputatai.
DŽDT
LAD GMK — Lietuvos aklųjų draugijos gamybinio mokymo kombinatas.
LTSR ATP — Lietuvos Tarybų Socialistnės Respublikos aukščiausios tarybos prezidiumas.
LTSR BK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas.
LTSR BPK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.
TSKP XX — Tarybų Sąjungos komunistų partijos dvidešimtasis suvažiavimas.
LTSR VMR — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos vidaus reikalų ministerija.
RRT — Religinių reikalų taryba.
RTFSR — Rusijos Tarybų Federalinė Socialistinė Respublika.
TSKP CK — Tarybų Sąjungos komunistų partijos centro komitetas.
SNO — Jungtinės tautos (Suvienytų nacijų organizacija).
TSRS GR — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos generalinis prokuroras.
TSR KP CK — Tarybų Socialistinių Respublikų komunistų partijos centro komitetas.
VAI — Vairavimo auto inspekcija.
VDR — Vokietijos Demokratinė Respublika.
VSK — Vykdomasis saugumo komitetas.
KGB — Valstybės saugumo komitetas.

MECENATAI

1000 dol. aukojo:

LKB Kronikoms Leisti Sąjungos Brocktono skyrius, Anicetas Grigaliūnas, Lietuvių Tauragės klubas ir Juozas Vembrė.

500 dol. aukojo:

Tomas ir Juozefina Andersonai, Chicagos Anglijos Britanijos lietuvių klubas, Jurgis Jakaitis, Juozas Kučiauskas, kun. Vaclovas Martinkus, kun. Stasys Matutis-kun. Vaclovas Dubinskas, SDB, kun. Simonas Morkūnas, L.K. Moterų Sąjungos 29 kuopa ir Sudbury lietuviai.

410 dol. — Omahos lietuviai, **380 dol.** — Edmontono lietuviai, **300 dol.** — Bronė Žilinskienė.

200 dol.:

Genė Baltutis, Ignas Dargvainis ir J. Ivoška.

100 dol. aukojo:

Petras ir Ona Abromaičiai, Antanas Alkaitis, Amerikos Lietuvių Pensininkų Sąjunga Chicagoje, Ona Dargvainytė, St. Daržinskis, Paul K. Dirkis, Algimantas Dudaravičius, Paulius Gylys, Aleksandra Gylienė, Thomas Holleran, Ė. Jonušienė, prel. Pranciškus Juras, kun. M. Kirkilas, Juozas Kižys, M.D., kun. Pranas Kura, kun. Jonas Kuzmickis, kun. dr. Mankeliūnas, prel. V. Martusevičius, Aldona Mažeikienė, dr. J. Mikelionis, Pranas Mikus, Elena

Muske, kun. Leonardas Musteikis, Julija Navakienė, Antanas Pisarskis, Pranas ir Marija Sakaauskai, kun. N: Saldukas, SDB, Valė Sapkienė, Pranas ir rena Sekmokai, dr. Rimvydas Sidrys, Balys Stankūnavičus, msgr. John Scharnus, Birutė Strazdienė, Teofilė Šumkienė, Stasys ir Bronė Šutai, Valė ir Alfonsas X., Jonas ir Monika Venckai, Petras Venskus, Petras Žemaitis.

TURINYS

